

શાખદસુધા - ૩

શતાખ્દી અંથ

૧૫

શ્રી મા

—
જ્યેષ્ઠ

કુંભમારી ૨૧, ૧૯૭૮

—
ભારતમાં વ્યાગમન

માર્ચ ૨૮, ૧૯૭૪

—
મહાસમાધિ

નવેમ્બર ૧૭, ૧૯૭૩

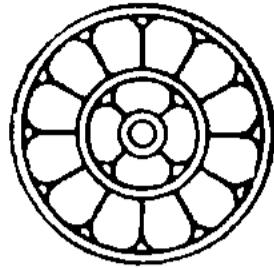
—
જ્યેષ્ઠશતાખ્દી

કુંભમારી ૨૧, ૧૯૭૮



શ્રી માતાજી

૧૯૬૪



શ્રી માતૃપાત્રો

૩૦૬સુવા - ૩

શ્રી ભાતાજ

અનુવાદક
કે. કુ. કાપડિયા

શ્રી અરવિંદ સોસાયટી (શાખા)

અમદાવાદ ૩૮૦ ૦૦૬

પ્રકાશક : શ્રી અરવિંદ આશમ ફ્રેસ્ટ વતી
શ્રી હસમુખ શાહ, શ્રી અરવિંદ સોસાયટી
'સેન્ટર', પ્રિતમનગર, પણેલો ઢાળ, અમદાવાદ ૩૮૦ ૦૦૬

શતાબ્દી અંથ - ૧૫

પ્રથમ આવૃત્તિ (શતાબ્દી આવૃત્તિ) ઑક્ટોબર ૧૯૮૪

પ્રતિ : ૧૧૦૦

કિંમત : રૂ. ૩૫-૦૦

© શ્રી અરવિંદ આશમ ફ્રેસ્ટ : પોંડિચેરી

પ્રાભિસ્થાન :

- ૧ શ્રી અરવિંદ આશમ સેલ્સ ઓમ્પોરિયમ, પ્રિતમનગર, પણેલો ઢાળ
ઓલિસાલ્જ, અમદાવાદ ૩૮૦ ૦૦૬
- ૨ શ્રી અરવિંદ આશમ સેલ્સ ઓમ્પોરિયમ, શ્રી અરવિંદ નિવાસ
દાંડિયા બજાર, વડોદરા ૩૯૦ ૦૦૧
- ૩ SABDA, SRI AUROBINDO ASHRAM
PONDICHERRY 605 002

સુદૂરે : દર્શન પ્રિન્ટર્સ, સલાપસ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧

પ્રકાશકની નોંધ

શ્રી માતૃવાણીનો આ ગ્રંથ - ૧૫ અંગ્રેજીમાં “કુલેક્ટેડ વર્ક્સ ઓફ ધી મધર”
ગ્રંથ - ૧૫નું પણિલશર્સ નોટ સાથેનું ગુજરાતી ભાષાંતર છે.

આ ગ્રંથ - ૧૫ના પ્રથમ ભાગમાં યોગ અને જીવનના વિવિધ પ્રાસાંઓ ઉપર માતાજીએ ટૂંકાં લખાણો લખેલાં છે તેનો સમાવેશ થાય છે. જહેરમાં આપેલા સંદેશાઓ, ભાનગી પત્રવ્યવહાર અને વ્યક્તિગત નોંધામાંથી આ વસ્તુઓ એકત્રિત કરેલી છે. બીજી કેટલીક ટેપ-રેકર્ડ ની નોંધો છે. કેટલાક સાધકોએ માતાજી સાથે વાત-ચીત કરેલી તેની નોંધો સમૃતિમાંથી લખેલી છે અને માતાજીએ તેમનું પ્રકાશન કરવા મંજૂરી આપી તેમનો પણ આમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

આમાંના ઘણાં વિધાનો પુસ્તકોમાં અને જરનલોમાં આશ્રમે છાપેલાં છે. ઘણાંખરાં ફેન્ચયમાં લખાયેલાં, બાકીનાં અંગ્રેજીમાં - અંગ્રેજ ભાષાંતરોમાં જરૂર લાગી ત્યાં હળવા ફેરફારો કરવામાં આવેલા છે. કોઈ વિભાગમાં તારીખ આપેલાં વિધાનોને બને તેટલાં કમાનુસાર ગોઠવવામાં આવ્યાં છે અને જેમાં તારીખો ન હતી ત્યાં તે ઉત્તામ રીતે બંધ બેસે તેવી રીતે ગોઠવવામાં આવેલાં છે.

ગ્રંથના જુદા જુદા વિભાગોમાં, સમાવેશ કરી શકાય તેવાં બધાં જ વિધાનોનો સમાવેશ કરવો જરૂરી નથી લાગ્યો. જૂન અપવાદ સિવાય પ્રત્યેક વિધાન ફક્ત એક જ શીર્ષક નીચે મુકાયેલ છે. જે કે તેમાંના કેટલાંક એટલી જ સારી રીતે બે કે ત્રણ શીર્ષક નીચે મૂકી શકાયાં હોત. જે વિધાનો બીજી ગ્રંથોમાં લેવાયેલાં છે તેને થોડાં અપવાદ સિવાય અહીં ફરીથી લેવામાં આવેલાં નથી.

કેટલાંક એક વાક્યના વિધાનો - ૧૯૫૪ - ૧૯૫૫ ‘પ્રાર્થના અને ધ્યાન’ - (શ્રી માતાજી)માંથી માતાજીએ કરેલાં ભાષાંતરો છે. કેટલીક ટૂંકી વ્યાખ્યાઓ માતાજીએ ફૂલોને જે સંકેતો આપેલા તે છે.

વાયકે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે ઘણાંખરાં વિધાનો અમુક ખાસ વ્યક્તિગતને, અમુક સંજોગોમાં, લખવામાં આવેલાં અને જ્યારે તે લખાયાં હતાં ત્યારે તેમને જહેર વાચન માટે લખવાનો હેતુ ન હતો.

બીજા વિભાગમાં વિવિધ વાર્તાલાપો છે. તેમનો બીજા સંગૃહિત ગ્રંથોમાં સમાવેશ કરવામાં આવેલો નથી. પહેલા છ વાર્તાલાપો (૧૯૫૦ અને ૧૯૫૧) એ ગ્રાઉન્ડમાં સૌથી પ્રથમ થયેલા, તે હાલમાં જ મળી આવેલા છે. ‘બુલેટિન ઓફ શ્રી અરવિંદો ઇન્ટરનેશનલ સેંટર ઓફ એજયુકેશન’માં તે પ્રથમ છપાયાં. તેનાં શીર્ષકો તે પ્રમાણે જ રાખવામાં આવેલાં છે.

‘વાર્તાલાપોનું’ ઇયાંતર બિન્ન બિન્ન રીતના વાર્તાલાપોમાંથી કરવામાં આવ્યું છે. ૧૯૫૦ અને ૧૯૫૧ના લઘુલિપિ (શોટ્ટેન્ડ)માં લેવામાં આવેલા. તજ એપ્રિલ ૧૯૬૨નો વાર્તાલાપ સમૃતિમાંથી લેવામાં આવેલો ૧૨ નવેમ્બર ૧૯૫૨, ૧૯૫૮ – “પૂર્વજીવનનોની સમૃતિ”, અને જન્યુઆરી ૧૯૬૦ ના વાર્તાલાપો કઈ રીતના છે તેની જાણ થયેલી નથી. બાકીના બધા ટેપ-રેકર્ડ થયેલા. બીજા કેટલાક વાર્તાલાપો – ૧૨ નવેમ્બર ૧૯૫૨, ૧૯૫૮ : ‘પૂર્વજીવનનોની સમૃતિ’, જન્યુઆરી ૧૯૬૦, તજ એપ્રિલ ૧૯૬૨, ૧૩ એપ્રિલ ૧૯૬૨ (ફૂલ પ્રથમ ભાગ જ), ૧૧ મે ૧૯૬૭ અને ૨૫ મે ૧૯૭૦ના વાર્તાલાપો અંગ્રેજમાં થયેલા. બાકીના બધા વાર્તાલાપો માતાજીએ ફેન્ચમાં આપેલા.

અનુક્ત મ

વિભાગ ૧ : પત્રો, સંદેશાચ્છે અને ખીજાં સંક્ષિપ્ત લખાણો

	પૃષ્ઠ
પ્રભુ અને વિશ્વ	૩
જગત : પ્રભુનો આવિભાવ	૩
વિશ્વમાં પ્રભુની કાર્યપદ્ધતિ	૫
 પ્રકૃતિ અને પ્રકૃતિનાં બળો	 ૮
દેવો, ઉચ્ચતર સત્ત્વો અને વિરોધી બળો	૧૧
દેવો	૧૧
કૃષ્ણ અને રાધી	૧૨
કાલી, મહાકાલી, મહાવક્ષમી, મહાસરસવતી	૧૩
અવતાર	૧૬
ઉચ્ચતર સત્ત્વો	૧૭
વિરોધી બળો	૧૮
 ધર્મ અને ગુણવાદ	 ૨૪
ધર્મ	૨૪
ગુણવાદ	૨૮
જ્યોતિષ-શાસ્ત્ર	૩૦
હસ્તરેખા-શાસ્ત્ર	૩૨
સંખ્યા	૩૨

રંગો	૩૩
પ્રતીકો	૩૪
નીતિમત્તા અને યુદ્ધ	૩૭
નીતિમત્તા	૩૯
યુદ્ધ અને હિંસા	૩૭
એટમ બોમ્બ	૩૮
સહીસલામતી અને રક્ષણ	૪૦
સંપત્તિ અને સરકારીતંત્ર	૪૧
સંપત્તિ અને અર્થશાખા	૪૧
શાસનતંત્ર અને રાજકારણ	૪૬
માનવઅભેક્તા	૫૦
શાંતિ વિશે	૫૦
આજનું જગત	૫૭
અંધકાર અને પ્રકાશ	૫૮
ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય	૬૦
ભૂતકાળ	૬૦
વર્તમાન	૬૨
ભવિષ્ય	૬૩
પ્રગતિ અને પૂર્ણતા	૬૩
પ્રગતિ	૬૩
પૂર્ણતા	૬૬
સફળતા	૬૭
વિજય	૬૮
ઝ્યાંતર અને અતિમાનસ	૭૦
ઝ્યાંતર	૭૦

દુપાંતર અને સ્વરૂપના ભાગો	૭૩
અતિમાનસ	૭૫
પૃથ્વી ઉપર અતિમાનસનો આવિર્ભાવ	૭૮
નવીન ચેતના	૮૭
અતિમાનસ અને નવીન સ્વરૂપ	૮૯
અમરત્વ	૯૪
નવીન સર્જન	૯૫
 મૃત્યુ અને પુનર્જીવન	૧૦૬
વૃદ્ધત્વ અને મૃત્યુ	૧૦૬
પુનર્જીવન	૧૦૨
આપધાત	૧૦૪
 નિદ્રા અને સ્વરૂપાંશો	૧૦૭
નિદ્રા અને આરામ	૧૦૭
સ્વરૂપાંશો	૧૧૦
 માંદગી અને સ્વાસ્થ્ય	૧૧૩
માંદગી માટેના આંતરિક કારણો	૧૧૪
ભૌતિ અને માંદગી	૧૧૬
માંદગી વિશે ચિંતા અને બોલો	૧૧૮
ઝોટા વિચારો અને માંદગી	૧૨૦
માંદગી ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કરવાનો સંકલ્પ	૧૨૨
કામનાઓ ઉપર સંયમ	૧૨૩
શાંતિ અને અચંચળતા, વિશ્વાસ અને સમર્પણ	૧૨૪
પ્રભુકૃપા દ્વારા સ્વાસ્થ્યપ્રાપ્તિ	૧૨૬
ડોક્ટરો અને દવાઓ	૧૨૮

આકામની મેડિકલ સેવાઓ માટેના સંદેશાઓ	૧૩૨
સામાન્ય	૧૩૩
સંદેશાઓ	૧૩૭
નવા વર્ષના સંદેશાઓ	૧૩૭
દર્શન-દિવસના સંદેશાઓ	૧૪૮
પૃથ્વી ઉપર અતિમાનસ આવિજ્ઞાવ માટેના સંદેશાઓ	૧૫૪
પોંડિયેરીના પ્રથમ આગમન વખતના માતાજીના સંદેશાઓ	૧૫૫
શ્રી અરવિંદના પોંડિયેરીમાં આગમન સમયના સંદેશાઓ	૧૫૬
પૂજના દિવસોના સંદેશાઓ	૧૫૭
નાતાલના સંદેશાઓ	૧૫૮
જન્મદિનના સંદેશાઓ	૧૬૨
કેન્દ્રો અને મંડળો માટે સંદેશાઓ	૧૬૫
ખાતાંઓ અને વ્યાપારી પેઢીઓ માટેના સંદેશાઓ	૧૬૮
વિવિધ સંદેશાઓ	૧૬૯
પ્રાર્થનાઓ	૧૭૦
પ્રાર્થના અને પ્રભુને પુકાર	૧૭૦
પ્રાર્થનાઓ	૧૭૨
સાધના અને જીવન	૧૮૪
તમારું જીવન	૧૮૪
પરિવર્તન	૧૮૫
સાચી વસ્તુ જ કરો	૧૮૬
જાચે જિડો	૧૮૮
પ્રભુની માનવને મદદ	૧૯૦
સૌંદર્ય	૧૯૩
સામાન્ય	૧૯૪

અંગત સલાહ	૧૯૫
ટૂંકા પ્રત્યુત્તરો	૧૯૫
વધારે વિસ્તૃત પત્રો	૨૦૪
ચેતવણીઓ	૨૧૨
વ્યાવહારિક બાબતો	૨૨૦
સામાન્ય	૨૨૦
રસોઈ અને ભોજન	૨૨૬
આકામ પુસ્તકાલયમાંથી પુસ્તકો બેવા વિશે	૨૨૮
ચિત્રકામ	૨૩૦
માતાજીની અનુભૂતિઓ	૨૩૩
અનુભૂતિઓનો અનુવાદ	૨૩૩
શારીરિક ચેતનાની કેટલીક અનુભૂતિઓ	૨૩૪
શારીરિક ચેતનાની નવી અનુભૂતિઓ	૨૩૭

વિભાગ ૨ : વાતાવાચો

૩૦ ડિસેમ્બર ૧૯૫૦	
દોવ અને નિર્માલા	૨૪૩
૬ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧	
એક સંપૂર્ણ રૂપાંતર	૨૪૫
નિરપેક્ષ સર્વાઈ	૨૪૪
૧૮ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧	
આધ્યાત્મિક સાધનાની પદ્ધતિઓ	૨૫૮
ચોત્ય પુરુષ અને સત્ય	૨૬૧
૨૨ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧	
મનનું કાર્ય	૨૬૪

બીજાઓનાં દિલિભિંદુને સમજો	૨૬૬
૩૦ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧	
ક્રાંતિ, સચ્ચાઈ અને સમર્પણ	૨૭૨
અદશ્ય જગતો	૨૭૪
પ્રાણમય અને ચૈતસિક લાગણી	૨૭૮
૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૧	
સ્વભાવાંખો અને ઊંઘ	૨૮૧
૧૨ નવેમ્બર ૧૯૫૨	
આત્માનાં પગલાંખો	૨૮૮
૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૬	
વેદના સહન કરવાના બે લિન્ન પ્રકાર	૨૯૨
૧૯૫૮ (૧)	
પૂર્વજીવનોની સ્મૃતિ	૨૯૪
૧૯૫૮ (૨)	
બાધ્ય સાક્ષાત્કાર આંતર સાક્ષાત્કારની ચાવી છે.	૨૯૭
૩૦ મે ૧૯૫૮	
પ્રભુ વિરોધી બળો	૨૯૮
૧૬ જુલાઈ ૧૯૫૮	
ફળનું ભોજન	૨૯૯
૨૨ જુલાઈ ૧૯૫૮	
શક્તિનો વ્યય ન કરો	૩૦૨
(જુલાઈ ?) ૧૯૫૮	
અનુભૂતિની મનોમય રચના કરવી	૩૦૩
સૌંદર્યની ભાવના	૩૦૪

૧૦ ઓક્ટોબર ૧૯૫૮		
ભૌતિક વસ્તુઓમાં પ્રભુની પૂજા		૩૦૪
૪ નવેમ્બર ૧૯૫૮		
દૃવો અને તેમના જગતો		૩૦૬
૮ નવેમ્બર ૧૯૫૮		
પમી નવેમ્બર ૧૯૫૮ની અનુભૂતિ		૩૧૨
૧૫ નવેમ્બર ૧૯૫૮		
૧૩ નવેમ્બર ૧૯૫૮ની અનુભૂતિ		૩૧૭
૨૨ નવેમ્બર ૧૯૫૮		
કર્મ		૩૨૨
જાન્યુઆરી ૧૯૬૦		
સંતોની વાતો		૩૨૫
તારીખ વગર : ૧૯૬૦ ઇષ્ટુઆરીથી પહેલાં		
સાચું કારણ		૩૨૭
૪ જૂન ૧૯૬૦		
સારી ઊંઘ		૩૨૮
૧૮ જુલાઈ ૧૯૬૧		
જૂની વાતો અને આજની વસ્તુઓ		૩૩૧
૧૮ જુલાઈ ૧૯૬૦		
અતિમાનસ સર્જન		૩૩૨
૩ એપ્રિલ ૧૯૬૨		
૨૪ એપ્રિલ ૧૯૬૨ની રાતે થયેલી અનુભૂતિ		૩૩૭

૧૩ એપ્રિલ ૧૯૬૨

૧૯૬૨ના એપ્રિલની ૧૨મીએ રાત્રે થયેલી અનુભૂતિ ૩૩૮

૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૩

એક ભૌતિકવાદી સાથે વાર્તાવાપ ૩૪૧

૨૪ ડિસેમ્બર ૧૯૬૬

સત્યને પસંદ કરવું ૩૪૨

૧૧ મે ૧૯૬૭

જિનશરતી સમર્પણ ૩૪૪

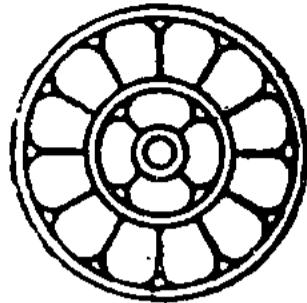
૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૬૭

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૬૭ની અનુભૂતિ ૩૪૦

૨૫ મે ૧૯૭૦

રાજકારણથી પર થઈ જાઓ ૩૪૧

*



Do not take my words for a teaching, always they are a force in action, uttered with a definite purpose, and they lose their true power when separated from that purpose.

— The Mother

*

મારા શબ્દોને ઉપદેશ રૂપે ના બેશો, તે હોથાં એક ચોક્કસ ઉદ્દેશપૂર્વક ઉચ્ચારેલ કાર્યસાધક શક્તિ છે, અને જ્યારે તેને તે ઉદ્દેશથી અલગ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે તેની સાચી શક્તિ ગુમાવે છે.

— શ્રી મા

લાગ ૧

પત્રો, સંહેશાયો।
અને
ખીલં સંક્ષિપ્ત લખાળું।

પ્રભુ અને જગત

જગત : પ્રભુનો આવિલાવ

તતુ સઃ, પૂર્ણ આત્મા જે સર્વને ભરીને રહેબો છે.

પૂર્ણ આત્મા સર્વમાં વ્યાપ્ત છે.

તે પ્રભુ જ સર્વમાં વિસ્તરેબો છે.

તે કોણ છે ? પૂર્ણ પરમાત્મા

તતુ સઃ પૂર્ણ આત્મા જે સર્વને ભરીને ભરેબો છે.

૧૯૫૨

*

પ્રભુ જ સ્વરૂપના ઊંડાણોમાંથી સર્વને ગતિમાં મૂકી આપે છે; તેની સંકુદ્ધિ-શક્તિ જ માર્ગદર્શિન આપે છે, તેનું બધું જ કાર્ય કરે છે.

૧૮ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૪

*

આપણે પ્રભુની સેવામાં જ છીએ; પ્રભુ પોતે જ કાર્યનો સંકુદ્ધ કરે છે, આદેશ આપે છે અને ગતિમાં મૂકી આપે છે, માર્ગદર્શિન આપે છે અને કાયને સિદ્ધ કરે છે.

૨૫ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

પ્રભુને કોણે બનાવ્યો છે ?

ચોતાની જતે જ.

ઓગસ્ટ ૧૯૫૫

*

વિશ્વની યોજના કરતાં કેટલો સમય લાગેલો ? તેને અમલમાં મૂકનાર કોણ હતું ?

કોઈ પણ વસ્તુ અગાઉથી નક્કી થયેલી નહિ. અને કોઈ પણ જતની મધ્યસ્થી વગર દરેક વસ્તુ તાત્કાલિક, સીધેસીધી, સાહજિક રીતે જ ઉત્પન્ન થયેલી. વચ્ચેના માધ્યમોએ સરળતાને બદલે લગભગ બધો ગુંથવાડો કરી નાખ્યો છે. તે બધાંનું વર્ણન કરવા માટે ઘણી લાંબી વાત કહેવી પડે.

*

ચેતના શું છે ?

જ્યારે પ્રભુ પોતાની જત વિશે સચેતન બને છે ત્યારે જગતનું સર્જન થાય છે.

ચેતના પ્રાણ છે જે બધાને જીવન અર્પણ કરે છે.

*

મધુર માતાજી, હું વિનાંતી કરું છું કે અને “ચેતનાનો” અર્થ સમજાવો.

ચેતના વગર તમે જાણી પણ ન શકો કે તમે જીવો છો.

*

ચેતના એક એવી શક્તિ છે જેના વડે કોઈ પણ વસ્તુની સાથે તમારું તાદાન્ય સાધીને તમે તેના વિશે સભાન બનો છો.

પ્રભુની ચેતના ફક્ત સભાન છે એટલું જ નહિ પરંતુ તે જાણે છે અને કાર્ય કરે છે. દા.ત. એક આંદોલન વિશે સભાન બનવું એનો અર્થ એવો નથી કે તમે તેના વિશે સંપૂર્ણ જ્ઞાન ધરાવો છો.

*

પ્રભુની ચેતનામાં નિમ્નમાંથી આવતી સૌથી નાની વસ્તુઓનું ઊધર્વમાંથી આવતી સૌથી ઉચ્ચ અને પરમ વસ્તુઓનું ઓકય થાય છે.

૩ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

શું પ્રભુ દરેક વસ્તુમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે, કયરાટોપલીમાં પણ ?

અમગ્ર વિશ્વ પ્રભુનો આવિભાવ છે, પરંતુ એવો આવિભાવ જે તેના મૂળની સમગ્ર અચેતનતાથી થરૂઆત કરે છે અને ધીરે ધીરે આ ચેતનામાં ઊચે પ્રગતિ કરે છે.

*

એક કાણ માટે પણ ભૂલશો નહિ કે આ બધું જ, પ્રભુએ, પ્રભુના પોતાના-માંથી સર્જન કરેલું છે. તે પોતે દરેક વસ્તુઓમાં હાજર છે એટલું જ નહિ પરંતુ દરેક વસ્તુ ને પોતે જ છે, ફક્ત અભિવ્યક્તિ અને આવિભાવમાં જ તહીવતો રહેલા છે.

આ વસ્તુ જે તમે ભૂલી જાઓ તો તમે બધું જ ગુમાવી બેસો છો.

*

વિશ્વનાં આશ્રયેનિા અનંત નથી.

નેમ નેમ આપણે આપણા નાનકડા અહંની મર્યાદામાંથી મુક્ત થતા જઈએ છીએ તેમ તેમ આ આશ્રયો આપણી સમક્ષ ખુલ્લાં થતાં જાય છે.

*

પ્રભુ પોતાના વિશ્વ ઉપર પૂર્વ સ્વામીત્વ ત્યારે જ ધરાવશે જ્યારે વિશ્વ પ્રભુ બની ગયું હશે.

*

વિશ્વમાં પ્રભુની કાર્યપદ્ધતિ

વિશ્વ પોતે સમગ્ર રીતે સાંત છે પરંતુ તેનો વિસ્તાર અનંત છે; આ અનંતતામાં જે ફેરફારો થાય છે તે તેનું આદિ મૂળ તત્ત્વ જે પદાર્થ ઉપર કાર્ય કરે છે અને સમુદ્ધાયમાં રહેલા ગુણ દ્વારા પ્રસરણ કાર્ય થાય છે તેને લઈને જે સતત અને ક્રમિક વ્યવસ્થા અને પુનર્વ્યવસ્થા થાય છે તેના પરિણામે બની આવે છે.

૨૪ માર્ચ ૧૯૩૨

*

દરેક કાણે વિશ્વનું તેની પોતાની સમગ્રતામાં અને તેના દરેકે દરેક વિભાગમાં સર્જન થયા કરે છે.

*

વિશ્વમાંનાં કોઈ પણ બે સંયોજનો, કોઈ પણ બે ગતિઓ એકસરખાં હોતાં નથી; કોઈ પણ વસ્તુનું એકરૂપ સર્જન થતું નથી. તેમાં સરખાપણું હોય, કેટલાંક કુદુંબો હોય, ગતિઓનાં કુદુંબો નેમને આંદોલનનાં કુદુંબો કહી થકાય પરંતુ કોઈ પણ બે વસ્તુઓ તદ્દૂરૂપ હોતી નથી, સમયમાં કે અવકાશમાં પણ નહિ; કોઈ પણ વસ્તુ ફરીને એકની એક વખત બનતી નથી; નહિ તો પછી આવિભાવ ન થઈ શકે, સંભવત: ન થાય, સર્જન ફરત એક જ વસ્તુ હોઈ શકે, એકમેવ.

આવિભાવ ફરત આ અવિભિન્નતા છે. તે એકમેવ પોતાની જાતને અનેકમાં ખુલ્લી કરે જ જાય છે – અનંત રીતે.

*

સ્થૂલ ભૂમિકા ઉપર પ્રભુ પોતાની જાતને સૌંદર્ય મારફતે વ્યક્ત કરે છે, માનસિક ભૂમિકા ઉપર જ્ઞાન મારફતે, પ્રાણમય ભૂમિકા ઉપર શક્તિ મારફતે અને શૈતસિક ભૂમિકા ઉપર પ્રેમ મારફતે.

જ્યારે આપણે પૂરતા પ્રમાણમાં ઊંચે ઊઠીએ છીએ ત્યારે આપણને માલૂમ પડે છે કે આ ચારે પાસાંઓ એકબીજાની સાથે એક જ ચેતનામાં એકત્તા પામે છે, પ્રેમથી પૂર્ણ, તેજસ્વી, શક્તિશાળી, સુંદર અને બધાનો સમાવેશ કરતા અને બધામાં પ્રસરણ પામતા.

વૈશ્વિક લીલાને સંતોષ આપવા માટે આ ચેતના કેટલીક દિશાઓમાં અથવા આવિભાવિનાં પાસાંઓમાં પોતાની જતને વિભક્ત કરે છે.

*

આ જગત એવી એક અરાજકતા છે જેમાં અંધકાર અને પ્રકાશ, જૂઠાણું અને સત્ય, મૃત્યુ અને જીવન, કુરૂપના અને સૌંદર્ય, ધિક્કાર અને પ્રેમ એવી ગાઢ રીતે સેણલેળ થઈ ગયેલાં છે કે એકમાંથી બીજાને એ૱ણખવાં એ લગભગ અશક્ય છે અને ખાસ કરીને તેમને જુદા પાડવા અને અંત લાવવો એ તેનાથી પણ વધારે અશક્ય છે, તેમને લેટવું એ એક નિર્દ્દ્ય સંધર્ણ છે અને તે વધારે તીવ્ર એટલા માટે છે કે તેઓ ઢંકાયેલા હોય છે; ખાસ કરીને માનવચેતનામાં આ સંધર્ણ જ્ઞાન માટે, શક્તિ માટે અને વિજ્ય માટે જંખના પામે છે – એ એવું તમસ્યુક્ત અને દર્દ્યુક્ત યુદ્ધ હોય છે તેથી લયંકર હોય છે. તેના માટે કોઈ કારણ હોતું નથી : પરંતુ તેનો ઉકેલ એવા સતરે આવી શકે જે સર્વેદનો અને લાગણીઓ અને વિચારોથી પર રહેલો છે અને મનના સામ્રાજ્યથી ઊધરીમાં રહેલો છે – દિવ્ય ચેતનામાં.

૨૮ માર્ચ ૧૯૩૪

*

આ આવિભાવ બધી જ મુશ્કેલીઓ ઉપર વિજ્ય મેળવણે કારણ કે આવિભાવ એટલે જ બધી મુશ્કેલીઓ ઉપર વિજ્ય.

*

એક દિવ્ય ચેતના અહીં આ બધાં જ સ્વરૂપો મારફત કાર્ય કરી રહી છે અને આ બધા આવિભાવ મારફતે પોતાનો માર્ગ તૈયાર કરે છે. આને અહીં પૃથ્વી ઉપર તેણે પહેલાં જે રીતે કાર્ય કર્યું હતું તેનાથી વધારે શક્તિથી કાર્ય કરે છે.

૨૮ જાન્યુઆરી ૧૯૩૫

*

હું એમ કહીશ : પ્રભુ આવિભાવ પામી રહ્યો છે તેના વિશે જગત સલાન બને.

૮ એપ્રિલ ૧૯૩૫

*

ઓ, હવેથી આપણે બાધ્ય દેખાવો જે વારંવાર પલટથા કરે છે તેને જેવા જ

નહિ; દરેક વસ્તુમાં અને દરેક જગતએ રહેલા અથવ એકનું જ ચિંતન કરીએ.

૨૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૪

*

જે વ્યક્તિ બાધ્ય રૂપોને તેમની પોતાની અંદર, તેમના પોતાના અથેં ન જુઓ, ફક્ત તેમના દેખાવો ઉપરથી નહિ પરંતુ એક વધારે ગણન અને ટકાઉ વાસ્તવિકતાના આવિભાવ તરીકે જ જુઓ, તો પછી તે અધા જ - અને તે ઉપરાંત બધા સંજોગો અને બનાવો પણ - તો સમજી શકે કે તે બધું જ તેમની પાછળ રહેલું એક દિવ્ય બળની સર-અભિનયકિતના ઉપયોગ માટે છે અને તેના પ્રતીકૃપે છે.

યેતનાની અમૃત અવસ્થા માટે એવા કોઈ પણ સંજોગ કે સ્વરૂપ કે કર્મ કે ગતિ એવાં નથી જે એક વધારે ગણન, વધારે ઉચ્ચય, વધારે ટકાઉ અને વધારે અગત્યની સાચી વાસ્તવિકતાનું પ્રકટીકરણ ન હોય.

*

બાધ્ય દેખાવોની પાછળ એક સૂક્ષ્મ વાસ્તવિકતા છે જે સત્યની વધારે નજીક છે; અમે તમને તે વસ્તુ બતાવવા માટે પ્રારંત કરી રહ્યા છીએ.

*

માયાના જગતની ઉપર, ઉલ્લાસહીન ભીષણ ઓથારની ઉપર, પ્રભુએ તેની પરમ વાસ્તવિકતા અપૌણ કરેલી છે અને સ્થૂલ વસ્તુનો દરેક આણુ તેની શાશ્ત્રતીનો કોઈક ભાગ ધારણ કરે છે.

૧૪ નવેમ્બર ૧૯૫૪

*

આ જગતની દર્દ્દમય વિવિધતાની સંજ્ઞાન માટે પરમ પ્રભુએ પોતાના પરમ ઔક્યતાના આનંદનો ત્યાગ કર્યો છે. તે પરમ બલિદાન નથી?

*

બિચારા પ્રભુ ! તેના ઉપર કેટલા બધા જુલભેનો આક્ષેપ થાય છે !

જે આ બધા આક્ષેપો સાચા હોય તો તે કેવો રાક્ષસ હોય, તે જ પ્રભુ જે સાચી રીતે પૂર્ણ દયાળું છે.

*

આ જે પ્રકારનું જગત છે તે પ્રભુના સંકલ્પ પ્રમાણે બનાવાયું છે એમ કહેવું જોડું છે. જે તે પ્રમાણે હોય તો,

(અ) જગતની બધી જ દુષ્ટતા પ્રભુની દુષ્ટતા બને.

(બ) તો પછી પોતાની જાતમાં અથવા જગતમાં કોઈ પણ ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી.

*

બધી વસ્તુઓનો વિચાર કરીને, આ જગત જે છે અને જેવી રીતનું લાગે છે તેનો વિચાર કરીયો તો તેમાં કોઈ ફેરફાર થઈ શકે એમ નથી કરાલું કે માનવ-બુદ્ધિએ હેંસલો આપેલો છે કે આ જગત ભગવાનની એક ભૂલ હોવી જોઈએ અને આ આવિભાવ અથવા સર્જન ઈચ્છાના પરિણામે છે, પોતાના આવિભાવની કામના, પોતાની જતને ઓળખવાની કામના, પોતાની જતનો આનંદ માલુવાની ઈચ્છા. એટલા માટે એક જ વસ્તુ કરવાની રહે છે કે જેટલો શક્ય બને તેટલી રહેલી તકે ઈચ્છાને વળગી રહેવાનો ઈન્કાર કરીને તેના લયંકર પરિણામોમાંથી મુક્ત થઈ આ ભૂલ સુધારી લેવી.

પરંતુ પરમ પ્રભુ ઉત્તર આપે છે કે આ સુખાનિતકા પૂરેપૂરી ભજવાઈ ગઈ નથી અને વધારામાં કહે છે, “છેલ્લા અંક સુધી રાહ જુઓ; તમે તમારો વિચાર ચોક્કસ બદલી નાખશો.”

૨૩ જુલાઈ ૧૯૫૮

*

જ્યારે ધારીરિક જગત દિવ્ય ભવ્યતાનો આવિભાવ કરશે ત્યારે બધું જ અદ્ભુત લાગશે.

*

જે માલુમને હૃદયથી કેવી રીતે સાંભળવું તેનું જ્ઞાન છે તેની સાથે સમગ્ર સર્જન પ્રભુ વિશે વાતચીત કરે છે.

૮ ડિસેમ્બર ૧૯૬૫

*

પરમ પ્રભુની ચેતના સિવાય બીજી કોઈ ચેતના નથી.

પરમ પ્રભુના સંકલ્પ સિવાય બીજે કોઈ સંકલ્પ નથી.

પરમ પ્રભુના જીવન સિવાય બીજું કોઈ જીવન નથી.

પરમ પ્રભુની વ્યક્તિત્વ સિવાય બીજી કોઈ વ્યક્તિત્વ નથી. તે જ એકમેવ અને સર્વ છે.

૧૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૬

*

આ જગતમાં એવું કાઈ પણ નથી જે પ્રકૃતથી પર રહેલા એક સીધા જ કાર્યને આજ્ઞાધીન ન હોય - પરંતુ ઘણાખરા માલુસો તેના વિશે સભાન નથી.

૧૮ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૬

*

દિવ્ય પ્રભુની હાજરી : તેનો સતત હાજર રહેતો પ્રભાવ અજ્ઞાની આંખોથી તે ગુણ રાજે છે.

*

તમે પરમ આનંદની વાત કરો છો, પરંતુ ભૌતિક જગતમાં આનંદ જેવો કોઈ પણ વસ્તુ નથી. છતાં તમે આનંદને ખસેડો બો અને સમગ્ર જગત ભાંગીને ભુક્કો થઈ જશે.

પ્રકૃતિ અને પ્રકૃતિનાં ખળો

પ્રકૃતિ સુંદર હોવાથી સુખી છે.

*
પ્રકૃતિ પોતાના સૌંદર્યનો આનંદ માણે છે.

*
સૌંદર્ય પ્રકૃતિનું આનંદયુક્ત અર્પણ છે.

*
પ્રકૃતિનો આત્મા એદો છે જે ખૂબ સુંદર રીતે ભીલી ઊઠે છે.

*
પ્રકૃતિમાં રહેલું સર્વસ્વ સાહજિક રીતો જ ઉદાર છે.

*
વિપુલતા : પ્રકૃતિ એકાઓક જ આપણને ઉદારતાથી આપે છે અને આપણી પાસે વિપુલતાનો આનંદ આવે છે.

*
પ્રકૃતિમાં પ્રકાશ માટેની સાહજિક તૃપ્તા રહેલી છે.

*
પ્રકૃતિ જાણે છે કે એક દિવસો તેને સિદ્ધ પ્રાપ્ત થશે.

*
માણસે જ પ્રકૃતિને દુઃખી બનાવી છે.

*
વૈશિષ્ટ પ્રકૃતિ સાથે આત્મીયતા : આ આત્મીયતા એવા માણસો માટે જ છે જેઓની ચેતના વિથાળ છે અને જેમનામાં પસંદગી કે ઘૃણા નથી.

*
પ્રકૃતિનાં કહેવાતાં બળો બીજું કાઈ પણ નથી પરંતુ માનવીની સામે સત્ત્વો પોતાના કદ દ્વારા અને શક્તિઓના સંપાત દ્વારા બાધ્ય કર્યાઓ કરે છે તે જ છે.

*

(૧ લી મે ૧૯૬૬ના રોજ પોંડિયેરી ઉપર કુંકાયેલા વાવાજોડા વિશે)

આ વાવાજોડું એક પૃથ્વી-પ્રકૃતિમાંથી આવેલો એક ધક્કો હતો જે કેટલાંક નિદ્રા-ભર્યાં બાળકોને યોગની પ્રગતિ માટેની જરૂરિયાત તરફ જગત કરે છે, જેનો પાયો શ્રી અરવિંદે કહ્યું છે તેના પર છે, “ભૌતિક રીતે તમે કાઈ પણ નથી, આધ્યાત્મિક રીતે તમે સર્વસ્વ છો.”

મે ૧૯૬૬

*

(નવેમ્બર ૧૯૬૬માં પોંડિયેરી પર ગાટકેલ વાવાજોડા વિશે)

પ્રકૃતિ તેની પોતાની રીતે સહકાર આપી રહી છે. બધું એટલા માટે છે કે સાહજિક સરચાઈમાં વૃદ્ધિ થાય.

નવેમ્બર ૧૯૬૬

*

જેવી રીતે પ્રકૃતિમાં વનસ્પતિના છોડો ઉગે છે તેવી રીતે વ્યક્તિએ વસ્તુઓનો વિકાસ થવા દેવો જોઈએ. તેમનો સમય થાય તે પહેલાં તેમના ઉપર કેછી જડતાથી બાંધિલાં રૂપો કે મર્યાદાઓ ઠોકી બેસાડવાથી તેમનો કુદરતી વિકાસ અટકી જાય છે અને પહેલાં કે મોડા તેમનો નાથ કરવો પડે છે.

પ્રકૃતિમાં પ્રભુએ કોઈ પણ વસ્તુ છેચટની બનાવેલી નથી; દરેક વસ્તુ કામ-ચલાઉ હોય છે અને તેમ છતાં તે સમયપૂરતી તે સંજોગોમાં જેટલી થકય હોય તેટલી પૂર્ણ હોય છે.

*

આપણી કાર્ય કરવાની પદ્ધતિમાં આપણે પ્રકૃતિના ગુલામ ન બનવું જોઈએ. આ બધી રીતો જેમાં આપણે પ્રયત્ન કરવાની અને ફેરફાર કરવાની રીતો કરીએ છીએ, આપણે કરીએ અને ભૂંસીએ અને ફરીને વારંવાર કરીએ છીએ અને આ રીતે શક્તિ, મહેનત, ભૌતિક વસ્તુઓ અને નાણાનો વ્યય કરીએ છીએ. આ બધી પ્રકૃતિની રીતો છે અને નહિ કે દિવ્ય પ્રભુની. દિવ્ય ચેતના સૌથી પ્રથમ કાર્યનું સત્ય જુએ છે અને પછી આવેલા સંજોગો અનુસાર તે કરવાની શૈખ રીત જુએ છે જ્યારે પ્રકૃતિ કાર્ય કરે છે તે છેચટનું હોય છે : તેણે જે કપું હોય તેમાંથી તે પાછી ફરતી નથી; તે આગળ ધ્યે છે અને નિષ્ફળતા તેમજ સફળતાનો પણ એક નવીન પ્રગતિ તરીકે ઉપયોગ કરે છે અને તે તેનું લક્ષ્ય પ્રત્યેનું આગળનું એક પગલું હોય છે.

પ્રગતિ કરવા માટે પ્રકૃતિ વિનાશ કરે છે. ત્યારે પ્રભુની દિવ્ય ચેતના વિકાસને ઉત્તોજન આપે છે અને છેવટે રૂપાંતર કરે છે.

*

જો તમને તમારી જવાબદારીનું ભાન ન હોય અને તમે તમારા કાર્યમાં સજાગ અને મહેનતું નહિ હો તો પ્રકૃતિ તમારી સાથે રમત રમી જશે. જો તમારે પ્રકૃતિનો ઉપદ્રવ બંધ કરવો હોય તો તમારે ચોક્સાઈપૂર્વકની અને જવાબદારીની ભાવનાથી કાર્ય કરવું પડે છે. તમારે કોઈ પણ વસ્તુને છોડી દેવી જોઈએ નહિ. તમારે કાયમ જગડક અને સાવધાન રહેવું જોઈએ અને તો જ તમે સહીસલામત બનશો.

દેવો, ઉચ્ચયતર સત્તવો અને વિરોધી ખળો।

દેવો।

જે બોકો હજુ પણ દેવોમાં માને છે તેઓની ઈચ્છા હોય તો ચોક્સ દેવોની પૂજા ચાલુ રાખી થકે છે – પરંતુ તેમણે જાણી લેવું જોઈએ કે આ પંથ અને આ પૂજાને શ્રી અરવિંદના ઉપદેશ સાથે કાઈ પણ સંબંધ નથી અને અતિમાનસ સાક્ષાત્કારની સાથે તેને કોઈ પણ સંબંધ નથી.

૧૯૬૪

*

જે પૃથ્વી ઉપર પ્રભુના સર્જનનો સાક્ષાત્કાર કરવો હોય તો દેવોને પણ પરમાત્માને તેમનું પોતાનું સર્મર્પણ કરવું પડે.

*

દીપાવલી, દશેરા, રક્ષાબંધન વગેરે ઉત્સવો અને કેટલાક પશ્ચિમના ઉત્સવોનું મૂળ મર્મ અને હેતુ કયાં છે? આ દિવસોએ દેવો માનવની અલ્લીપ્સાઓ પ્રત્યે વધારે અનુકૂળતાથી પ્રત્યુત્તર આપે છે? ત્રીજું આ ઉત્સવોનું આંતર-સત્ય અને બાહ્ય ઉજવણીઓ વચ્ચે શો સંબંધ રહેલો છે? છેવટે આ ઉત્સવો પ્રત્યે અમારે કેવું વલણ હોવું જોઈએ?

માણસોને ઉત્સવો પસંદ છે.

૬ નવેમ્બર ૧૯૬૬

*

ઉત્સવોના મર્મ ઉપરના મારા પત્રના પ્રત્યુત્તર ઇયે આપે મને લખ્યું, “માણસોને ઉત્સવો પસંદ છે.” તો એનો અર્થ એવો ખરો કે તે માણસોની કલ્યાણા અને ખૂન છે? શું તેમનો કોઈ પણ અર્થ કે ઉપયોગ નથો?

માણસો ઉત્સવોનો અર્થ આપે છે જેથી તેમની હાજરી વાજબી અને ન્યાયી કરે.

૨૧ નવેમ્બર ૧૯૬૬

*

કૃષ્ણ અને રાધા

કૃષ્ણ વૈશિક દેવત્વ અને હૃદયસ્થ દેવત્વ બન્નેનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવે છે, જેને વ્યક્તિ પોતાના સ્વરૂપની અંદર તેમજ આવિભાવ પામેલ જગત ને જે વસ્તુઓનું બનેલું છે તે બધામાં પણ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

અને તમારે એ પણ જાણું છે કે થા માટે તેની બાળક તરીકેના પ્રતીકમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે? કારણ કે તે સતત પ્રગતિશીલ છે. જેટલા પ્રમાણમાં જગત પૂર્ણ બન્યું છે તેટલા પ્રમાણમાં તેની લીલા પણ પૂર્ણ બનેલી છે – ગર્છ કાલની જે લીલા હતી તે આવતી કાલની લીલા કદ્દિ બનશે નહિ. જેટલા પ્રમાણમાં જગત તેને પ્રત્યુત્તર આપવા શક્તિમાન બને અને પ્રભુની સાથે તે લીલાનો આનંદ માણી શકે તેટલા પ્રમાણમાં તેની લીલા વધારે અને વધારે સંવાદમય, કૃપાવંત અને આનંદમય બનશે.

*

કૃષ્ણની લીલા : એક પ્રગતિ માટેની શક્તિ જે બાધ્ય દેખાવોની પાછળ પોતાની જાતને અવગુંઠિત કરે છે.

*

કૃષ્ણની સ્થૂલ નાચમાં લીલા : સોંદર્ય, પ્રેમ અને આનંદ ગાઢ સાથીદારો છે; એક એવી લીલા જે વિશાળ બનતી જય અને તમારી પ્રગતિ કરાવે.

*

કૃષ્ણની શારીરિકમાં લીલા : અપતારનું પૃથ્વી ઉપરનું શાસન, એટલે કે એક નવીન દિવ્ય જગતનો સાક્ષાત્કાર.

*

તમે મને કહી શકો કે રાધા ખરેખર અસ્તિત્વ પરાપત્રી હતી? તેનું

અસ્તિત્વ નહોતું એમ સાભિત કરવા માટે મોટા ગ્રંથો લખાય છે.

ચોક્કસ તેણે જીવન ધારણ કરેલું અને છજુ પણ અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

*

રાધાની ચેનના, પ્રલુ પ્રત્યેની પૂર્ણ આસક્તિનું પ્રતીક છે.

*

કાલી, મહાકાલી, મહાલક્ષ્મી, મહાસરસ્વતી

જ્યારે લોકો તમારી વિરુદ્ધ વાત કરે છે ત્યારે મને એવું લાગે છે કે મારી અંદર એક મહાન અભિનિશ્ચિભા, ધર્મી જિહ્વાવાળી ઉત્પન્ન થાય છે અને મારી સમસ્યા રહેલી વ્યક્તિત્વ નરમ બની જાય છે.

તે તમે કાલીની શક્તિ હોચી જોઈએ લેને તમે જગ્યાત કરો છો.

‘શ’ના શ્રી અરવિંદ વિશેના પત્રમાં તેણે બતાવેલા અવિચારી-પણું અને ગ્રામ્યતાની સામે મારામાં ઊઠેલા પ્રત્યાધાતો બાબત મારે તમને એક પ્રશ્ન પૂછ્યો છે. મને ધર્માં વર્ષ પહેલાંનો એક પ્રસંગ યાદ આવે છે. તેમાં મારી મિત્ર સન્નારીએ મારા બન્ને વિશે કરેલી. મેં શબ્દો દ્વારા તેનું તાત્કાલિક મોટું બંધ કરી દીધું પરંતુ મારી અંદર ઉત્પન્ન થયેલી ધૃષ્ણા અંદર સળગતી રહી. તે જાણે કે અભિનની એક કૃપાસું મારી છાતીમાંથી બહાર નીકળતી હતી અને કલાકો સુધી તે ફટકારતી હતી. મારું મન તેને યોગ્ય જગાએ લગાવવા ફક્ત દોરવસ્તી જ આપતું હતું. તેને પોતાને હિંસામાં બહુ ઓછો ભાગ લેવાનો હતો, બીજે દિવસે તે શ્વીને એક લયંકર જાડાનો વ્યાધિ લાગુ પડ્યો.

તે જ પ્રમાણેની આગ ‘શ’ના પત્રના વાચનથી મારી છાતીમાંથી ઊઠી. મારે તેના ઉપર તે આગને તેનું માસિક પત્ર (જરનલ) ભવિષ્ય-માં સળગી જાય તેવી રીતે મોકલવામાં મને કોઈ ઉરકતનો અનુભવ થયો નહિ. પરંતુ તેમ છતાં મેં મારો હુમલો ‘શ’ની પોતાની તરફ તેના નાથને માટે મોકલ્યો છતાં મેં તે આગના હુમલાને બહુ ઉત્સાહ ન આપ્યો. મને તેવા માસસ ઉપર હલ્લો કરવો કે કેમ તે વિશે આશ્રય ઉત્પન્ન થયું. કેટલીક વખત મને એવું લાગતું કે તે પ્રમાણે કરવામાં હું સાચો છું. બીજી વખતે મને એમ થયું કે મારી અભિનની તરવાર આપને અને શ્રી અરવિંદને અર્પણ કરી દઉં અને તેને આપના બન્નેના ઉપયોગને માટે છોડી દેવી અને નહિ કે મારે એકાગ્રતા કરીને ‘શ’ તરફ મોકલ્યાં. જો આપના તરફથી મને માર્ગ દર્શનના બે શબ્દો મળયે તો હું આભારી થઈશ. આપ ચોક્કસું

ધ્યાનમાં લેણો કે હું મારા ગુરુસાના આવેગ વિશે તમારી પાસે વાત કરતો નથી; કોઈક એવું બલ ત્યાં ઉત્પન્ન થાય છે જેને વિનાશ કરવો છે અને જેને લાગે છે કે તેનામાં વિનાશ કરવાની શક્તિ છે. એટલું ચોક્કસ છે કે મારા પોતાના અંગત ઉપયોગ માટે તેનો ઉપયોગ કરવાનો હું કદ્દી વિચારું પણ નહિ.

એ રૂપણ્ટત્વા કાલીનું બલ પ્રજન્નવિત થયું છે અને તમારી અંદર અહિનને પ્રજન્નવિત કરીને મોક્ષલે છે. તેના કાર્યમાં કાઈ પણ ખોટું નથી; એ ગુરુસો તમારે અંગત નથી પરંતુ એક દિવ્ય શક્તિનો કોષ છે અને તેને કાર્ય કરવા દેવું જોઈએ; હકીકિતમાં તો હું એમ માનું છું કે તમારે તેને અટકાવી દેવું હોય તો પણ તમે તે અટકાવી શકો નહિ. આ માસુસે તેની પોતાની જાત માટે તે શક્તિને ખેંચેલી છે અને જે બને છે તેમાં કાઈ પણ અયોગ્ય નથી; કારણ કે તે પોતે જ તેને માટે જવાબદાર છે. એટલું ચોક્કસ કે તેને પોતાના અંગત હેતુ માટે તેમજ આત્મ-શ્વાધાની રીતે ઉપયોગ ન કરવો જોઈએ.

૮ ઓક્ટોબર ૧૯૫૦

*

“જ્યારે તેને (મહાકાલીને) પોતાની સંપૂર્ણ શક્તિ સહિત સાધકમાં કાર્ય કરવાની અનુમતિ આપવામાં આવે છે ત્યારે સાધક પર આકમણ કરનાર શગુંઘોને કે જામી બેઠેલા વિધનોને એક શાસુમાં તે ભાંગીને ભુક્કા કરી નાખે છે.” — શ્રી આરવિંદ

મહાકાલીની શક્તિ વરચે પડે ત્યારે કેવો અનુભવ થાય છે?

*

જાણે કે કોઈ વેગવાન, જડપી, નિરૂપિક આજા આવી હોય એવો અનુભવ થાય છે. જ્યારે તે વરચે પડે છે ત્યારે તેની પાછળા એક પ્રકારની દિવ્ય અથવા અતિમાનસ અનુમતિ હોય એવું લાગે છે અને જાણે અનુંધાય વટહુકમ હોય તેવો અનુભવ થાય છે. જે બને છે તેમાંથી પાછા ફરી શકાતું નથી અથવા તેમાં ફેરફાર થઈ શકતો નથી. વિરોધી બળો પ્રયત્ન કરે પરંતુ તેઓ હાર પામીને પાછાં ફરે છે અને જ્યારે તેઓ પાછાં ફરે છે કે તરત જ દોખાય છે કે હાલની ભૂમિકા અકંબંધ રહેલી છે — હુમલો થાય ત્યારે પણ તે પ્રમાણેનો જ અનુભવ થાય છે. તે ઉપરાંત જે મુશ્કેલીઓ પહેલાં સખત લાગતી હતી તેમને જો આ વટહુકમનો સ્પર્શ થાય તો તેઓ તેમની શક્તિ ગુમાવી બેસે છે, તેમની સંભવિતતા નાથ પામે છે અથવા તો એક નિર્ભળિ છાયાની માફક આવીને તેઓ પસાર થઈને અદશ્ય થઈ જાય છે. મેં

હેવો, ઉચ્ચતર સત્ત્વો અને વિરોધી બળો।

૧૫

‘અનુમતિ’ આપવાનું કહ્યું છે કારણ કે મહાકાલીનું આ પરમ કાર્ય ભાગ્યે જ બની આવે છે; ભીજુ થકિતાઓનું કાર્ય અથવા મહાકાલીનું અંથાત્મક કાર્ય સામાન્ય-તથા ધર્મની વખત આવે છે.

નવેમ્બર ૧૯૫૮

*

ભગવતી માનાં બધાં સ્વરૂપોમાંથી કાલીનું સ્વરૂપ રહ્યુંનાંતો અને સક્રિય પ્રેમ અલિપ્યકત કરે છે; જે કે તેનું એક ભયંકર પાસું છે છતાં તે પોતાની અંદર એક સર્વથકિતમાન પ્રેમની સોનેરી આભા ધારણ કરે છે.

૨૪ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૫

*

કાલી ભાગ્યે જ મનમાં કાર્ય કરે છે. ઉચ્ચતર ભૂમિકાઓમાં તે પ્રેમની થકિત છે અને તે પ્રગતિ અને રૂપાંતરને આગળ ધ્યાવે છે, પ્રાણમાં તે જૂઠાણું, દંબ અને દુરિયછાનો વિનાશ કરનારી થકિત છે.

જે કાઈ શુભ, સર્યાઈપૂણું અને પ્રગતિશીલ છે તેનો તે કદી વિનાશ કરતી નથી; ઊલટું તેનું રક્ષણ કરે છું અને તેને ટકાવી રાખે છે.

૫ જૂન ૧૯૬૫

*

બધા જ વિનાશો જેવાં કે પ્રકૃતિના પ્રચંડ ઉદ્દાપાતો હોય, ધરતીકાપો, જવાળામુખી વિસ્ફોટો, વાવાઝોડાં, વિનાશક પૂર વગેરે અથવા માનવોનાં હિંસક કૃત્યો હોય, પુષ્ટો, કાંતિઓ, બડો વગેરે, તે બધાંમાં તે બળોની પાછળ હું કાલીની થકિત જોઉં છું. તે પૃથ્વીના વાતાવરણમાં રૂપાંતરની પ્રગતિને ઝડપી બનાવે છે.

જે બધું તત્ત્વત: દિવ્ય છે એટલું જ નહિ પણ જે સ્વાભાવિક રીતે સાક્ષાત્કારમાં પણ દિવ્ય છે. તે બધું વિનાશોથી પર રહે છે અને તેને સ્પર્શ પણ થતો નથી, એટલે વિનાશનો વ્યાપ જેટલો મોટો તેટલું અપૂર્ણતાનું માપ પણ મોટું.

આ વિનાશોનું પુનરાવર્ત્ન ન થવા દેવા માટે આપણે તેઓ જે પાઠ શીખવે છે તે શીખવો જોઈએ અને જરૂરી પ્રગતિ કરી લેવી જોઈએ.

*

મહાબક્ષમીની સર્વાંગીણ સંપત્તિ : ભાવનાઓની સંપત્તિ અને સક્રિયતાનાં બધાં ક્ષેત્રોમાં કાર્ય – બૌલિક, માનસિક અને ભૌતિક.

*

મહાસરસ્વતીનો સંદેશ જગતમાં પૂર્ણતાની જરૂરિયાતને જાગ્રત કરવાનો હોય છે; પરંતુ પૂર્ણતા તો ફક્ત એકલા પરમાત્મામાં જ હોય છે; બીજું કોઈ પણ તે વસ્તુ શું છે તે જાણી શકે પણ નહિ.

*

મા, શ્રી અરવિંદના પુસ્તક “મા”માં વર્ણન કરેલાં મા ભગવતીમાં ચાર પાસાંઓની સ્પષ્ટ રજૂઆત સમજવામાં મને મદદ કરો એવી હું પ્રાર્થના કરું છું.

અધિમનસનાં ઉપરનાં સ્વરૂપોમાં, ઉધ્વરતર પ્રદેશોમાં, ભગવતીનાં સ્વરૂપો ધર્માં સરળ હોય છે અને તેમને અસંખ્ય અંગો હોતાં નથી.

બાધ્ય સ્વરૂપોમાં જે બધી જટિલતાઓ અને વિગતો દેખાય છે તે ધાર્યું ખરું માસુસોએ ઉમેરેલું હોય છે જેથી કરીને અદશ્ય ગુણોવાળી શક્તિએને પ્રતીકાત્મક સ્વરૂપ આપી શકાય.

૨૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૭

*

અવતાર

અવતાર : પૃથ્વી ઉપર શરીરમાં આવિલ્લાવ પામેલા પરમાત્મા.

*

અવતાર : પરમાત્મા પૃથ્વીન્ય રૂપમાં આવિલ્લાવ પામે છે – ધર્મે ભાગે માનવ સ્વરૂપમાં – કોઈક વિશીષ્ટ હેતુ માટે.

*

પ્રભુ સર્વશક્તિમાન હોવાથી, પૃથ્વી ઉપર નીચે ઉત્તરવાની તકલીફ બીધા સિવાય બેકોને ઊચે ઉઠાવી શકે છે. જો જગતની વ્યવસ્થામાં માનવજાતને બોઝે તેણે પોતાની ઉપર ધારણ કરવાનું નક્કી થયું હોય જેથી કરીને તેનો માર્ગ ખુલ્લો થાય તો જ અવતારવાનો કોઈક અર્થ હોઈ શકે.

૬ માર્ચ ૧૯૬૫

*

પૃથ્વી ઉપર પ્રભુની હાજરી માસુસો એક જ શરતે સહન કરે છે કે પ્રભુ ત્યાં રહીને વેદના સહન કરે.

*

જ્યારે માસુસો કેવળ પ્રભુ ઉપર જ આધાર રાખે છે અને બીજા કોઈની ઉપર નહિ ત્યારે જ અવતરિત પ્રભુને માસુસો માટે મૃત્યુ પામવાની જરૂર નહિ રહે.

૨ ઓગસ્ટ ૧૯૬૫

*

પ્રભુ પૃથ્વી ઉપર આવિલ્લાવ પામી શકે છે તે વિશે માસુસોને સધન સાબિતી આપવાનો ‘અવતાર’નો મુખ્ય હેતુ હોય છે.

૧૨ જુલાઈ ૧૯૬૪

*

કોઈ પણ લોગે પુષ્ટી ઉપર પ્રભુનો સાક્ષાત્કાર કરવાનો તમારો હેતુ ન હોય તો તમે દિવ્ય દૂતોની વધારે નજીક જવામાં ખાસ કાળજી રાખશો. કારણ કે તેમનું કાર્ય ઓક વાવાળોડા જેવું હોય છે જે બધી જ સ્થાપિત વસ્તુઓને ઉછાળીને સાહ કરી નાખે છે.

૭ મે ૧૯૫૭

*

ઉચ્ચતર સત્ત્વો

માનવજાતિ ફક્ત ઓક જ થરતે ઉચ્ચતર સત્ત્વોનું અસ્તિત્વ સહન કરે છે અને સ્વીકારે છે – તેમણે માનવજાતિની સેવામાં હાજર રહેવું.

૪ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૫

*

સામાન્ય માનવી માટે સંત પુરુષ ઓક પ્રકારની જાણે કે જ્ઞાનની સંગીતપેટી જેવો હોય છે. જેમાં ઓક પ્રશ્ન માટે ઓક પેની નાખવી પૂરતી છે જેથી સ્વાભાવિક રીતે જ ઉત્તર હાથમાં આવી જાય.

*

દેવની ઓળખાણ માણસ માટે ઓક જ રીતની હોય છે કે તેના મસ્તક પાછળ ઓક તેજનું વર્તુંણ હેવું જ જોઈએ; રાજને ઓળખવા માટે તેના હાથમાં રાજ્યદંડ હોવો જરૂરી છે.

*

જે માણસ અહીંકારથી વિમુક્ત હોય છે તેના માટે જગતમાં વ્યક્તિત્વાત સ્થાન રહેલું નથી, ઓટલે કે તેની બિનવૈયક્તિતતાના પ્રમાણમાં, આ વ્યક્તિત્વવાળાં જગત સાથે તેનો કોઈ સંબંધ રહેતો નથી. તે જગત સાથે, જગતના પ્રાણીઓએ સાથે અને વસ્તુઓએ સાથે ઓટલા જ સંબંધમાં રહે છે જેટલા વૈશિષ્ટક અને બિનંગત બણોનો; તેની સાથે સંબંધ હોય; તે બધાની મારફત તે બધામાં કાર્ય કરે છે. બધામાં ચેતના પૂરે છે અને બધાને ટેકો આપે છે. પરંતુ સામાન્ય રીતે જેમનામાં તે જીવન પ્રેરે છે, ટેકો આપે છે અને ગતિ આપે છે તે બધી વસ્તુઓથી તેની ઉપેક્ષા થાય છે.

તે ઓવી વ્યક્તિ હોતી નથી જેને જગતની જરૂર નથી પરંતુ જગતને તેની જરૂર નથી હોતી અથવા ઓમ કહેવાય કે જગત તેની નોંધ પણ બેનું નથી કે તે અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

*

વિરોધી બળો

આધ્યાત્મિક પ્રગતિમાં દરેક વખતે જ્યારે આપણે નિર્ણાયક પગલું ભરીએ છીએ ત્યારે પ્રભુના અદશ્ય થગુએઓ વેર લેવા માટે કાયમ પ્રયત્ન કરે છે અને તેઓ આત્માને કાઈ નુકસાન પહોંચાડી થકતા નથી તેથી તેઓ શરીર ઉપર હુમલો કરે છે. પરંતુ તેમના બધા જ પ્રયત્નો નિર્ઝળ થાય છે અને છેવટે તેઓં હાર પામણે કારણ કે પ્રભુકૃપા આપણી સાથે છે.

*

આપણે વિરોધી બળોને તેમના તરફથી કાઈ ઉપદ્રવ કરવાની તક ન આપવી જોઈએ - તેઓ સહેજ જેટલી પણ અચેતનતાનો લાભ ઉઠાવે છે.

*

ઈધો, રૂપાથ્યુક્ત અસર્તોષ અને ધવાયેલું અભિમાન ચેતનાનાં દ્વારાને વિરોધી બળો પ્રત્યે ખુલ્લાં કરે છે અને પ્રભુના રક્ષણમાંથી બહાર બોંચી કાઢે છે.

પોતાની જાતમાં આ બધી જોટી ગતિઓ ઉત્પન્ત થવા દેવાનો ઈન્કાર કરવાથી જ વિરોધી શક્તિઓની અસર અને તેનાં વિનાશક પરિણામોમાંથી માણસ મુક્ત થવાની આશા રાખી શકે છે.

*

અશાનને લઈને જ માનવી અંધકાર અને વિનાશનાં બળોનાં સૂચનોને પ્રત્યુત્તર આપે છે. પ્રભુની અનંત કરુણા પ્રત્યે સાચી કૃતજ્ઞતાનો લાવ રાખવાથી માણસ આ પ્રકારનાં જોખમોમાંથી બચી શકે છે.

*

આ કેવાં સૂચનો છે જે કેટલીક વખત મારા ઉપર હુમલો કરે છે ?
તેઓ બહારથી આવતાં નથી ?

હા, તે બહારથી આવે છે, કોઈક પ્રાણીક તર્ફ તરફથી જે તેમને તમારી તરફ મોકલ્યીને તમે તે વસ્તુઓ કઈ રીતે ગ્રહણ કરો છો તેનાથી રમ્ભૂજ અનુભવે છે. મેં તમને કૂલ આપેલું ત્યારે એક સૂચનને મેં પસાર થતું જોયેલું. તેને મેં બહુ અગત્ય નહિ આપેલી કારણ કે તે બિલકુલ મુખીદીલયું હતું. - પણ હવે હું જોઉં છું કે તમે તેને સ્વીકાર્યું.

૨૮ એપ્રિલ ૧૯૭૪

*

મહાકાલીનો કોષ સમયે સમયે આવિલાવ પામે છે અને બરાબર કાર્ય કરે છે પરંતુ તેની અસર લાભા સમય સુધી ટકતી નથી કારણ કે બોકો વિરોધી બળોને

હેવો, ઉચ્ચતર સત્તવો અને વિરોધી બળો॥

૧૬

પ્રત્યુત્તર આપે છે - તેમને સાચું શુદ્ધિકરણ કરવું નથી - તેઓ સાચદિલ નથી.

૧ જુલાઈ ૧૯૩૫

*

માતાજી, હલ્લાઓ આવે છે તે અસંખ્ય હોય છે અને મને ગઈ કાંદે ખૂબ નિર્ભાગતા આવી ગઈ.

જો તમે હલ્લાઓ વિશે ઓછા વિચારો કર્યા હોત તો તેઓ આટલી બધી સંખ્યામાં ન આવ્યા હોત.

૭ ઓક્ટોબર ૧૯૩૫

*

વિરોધી બળોનું સતત ચિંતન કર્યા કરવું અને તેમનાથી ડરતા રહેવું એ જોખમી નબળાઈ છે.

*

તમે કહો છો તે પ્રમાણે તે વિરોધી બળ ઉપર જ વિજય પ્રાપ્ત કરવો જોઈએ અને તેનો નાથ કરવો જોઈએ, નહિ તો પછી તે બળ કાયમ બીજા બેકોને શોધી કાઢીને તેમની મારફતે પ્રકટ થશે.

૨૮ મે ૧૯૩૬

*

જગતમાં વિરોધી બળો એટલા માટે જ સહન કરવા લાયક છે કે તેઓ માણસની સર્વચાઈની કસોટી કરે છે, જે દિવસે માણસ પૂર્ણ સર્વચાઈવાળો બનશે તે દિવસે તેઓ ચાલ્યાં જથે કારણ કે તેમના અસ્તિત્વ માટે કોઈ પણ કારણ રહેશે નહિ.

૧૩ માર્ચ ૧૯૪૪

*

આજે રાત્રે ફરીને વિરોધી બળોનો જોરદાર હલ્લો થયો. મારી ઊંઘ બિલકુલ નાથ પામી છે. હું પૂર્ણ સર્વચાઈપૂર્ણ તમને પ્રાર્થના કરું છું કે, આ પ્રકોપની ચુંગાલમાંમી મતે મુક્ત કરાવો. તેઓ મારી હોજરી ઉપર, સાથળ ઉપર અને ધૂંટણો ઉપર હુમલો કરે છે. તમારા વચન પ્રમાણે મને સલાહ આપો જેથી હું તેમનામાંથી કાયમ માટે મુક્તિ મેળવું.

આ બધાં વિરોધી બળો કામવાસના સાથે સંકળાયેલાં છે. જ્યારે તે કિયા બને છે ત્યારું ખુલાર થતી શક્તિ ઉપર તેઓ જીવન ધારણ કરે છે અને ફરત એક વિચાર

મનોમય કે પ્રાણમય કામના પણ વાતાવરણમાં તેમને પ્રવેશ આપીને સ્થિર બનવા દેવા માટે પૂરતાં છે. એટલે મનમાં પોતાનામાં વિશુળ્ભ બની આવવી જોઈએ.
મારા આશીર્વાદ.

૧૨ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૦.

*

માતાજી, કેટલીક વખત હું બહુ વિચિત્ર વસ્તુઓ જોઉં છું. મને એક અંગે પ્રદેશ દેખાય છે જેમાં મૃત્યુ પામેલી માખીઓ જાય છે. તેમની સ્થિતિ બહુ દ્યાજનક હોય છે. હું આટલી બધી સંપ્રાણમાં તેમનો વિનાશ કરું છું તેની તેઓ ફરિયાદ કરે છે.

આ બધાં દશ્યો કલ્પનાઓ હોય છે અને ને જૂના વિચાર – રૂપોમાંથી આવે છે. માખીઓ માટે બહુ લાગણીથી બનવાની જરૂર નથી. તેઓ વિરોધી બળો દ્વારા ઉત્પન્ન કરેલાં સત્ત્વો છે અને તેમણે પૃથ્વી ઉપરથી અદશ્ય થવું પડશે.

*

પૃથ્વીની વ્યવસ્થામાં, એમ કહી શકાય કે જરૂરુઓનું જગત, પ્રાણજગતમાં રહેલા વિરોધી સર્જાંકોનું સીધેસીધું કાર્ય છે; વિરોધી અને ઘાતકી વિચારો તથા કલ્પનાઓના પરિણામે તેઓ ઉત્પન્ન થયાં છે અને તેમને માનવી સામે નહિ પરંતુ પ્રભુના કાર્યના વિરોધ માટે મૂકવામાં આવ્યાં છે. કેટલીક વખત એવું જરૂરુ જે બિલકુલ જેખમી લાગે તે પણ દુષ્ટ અને અશુભ સંકલ્પનું દૂત હોય છે અને તે સંજોગોમાં માસુમે તેની સાથે ખૂબ કડકાઈથી કામ લેવું જોઈએ.

દિવ્ય પ્રેમ દરેક વસ્તુને સહન કરી શકે છે – પરંતુ કાર્ય કરવામાં પ્રભુ પસાંદગી અને નિર્ણય કરે છે. તેમ છતાં આ વિનાશના કાર્યમાં પણ એક શુદ્ધ દિવ્ય પ્રેમ, ઉત્ત્તનત દિવ્ય પ્રેમ જળણી ઊઠે છે.

૧૪ ઓક્ટોબર ૧૯૫૫.

*

જ્યારે વિરોધી બળો સાથે સાચી રીતે કાર્ય કરવામાં આવે છે ત્યારે જે કાઈ બેહૂદું અને જૂદું હોય છે તે અદશ્ય થઈ જાય છે અને તેને બદલે જે કાઈ સાચું અને સુંદર હોય છે તેને જગા કરી આપે છે.

*

એક નાનકડી બાબતમાં પણ તમારો અહંકાર નાખુશ થઈ તમારા સ્વરૂપનું આરણું ખોલી આપે છે અને તેથી એક દુષ્ટ ધમંડી અને ઉગ્ર અશ્વધાવાળા સત્ત્વ પ્રત્યે ખુલ્લું થઈ જાય છે. તેને બઈને તમારી અંદર જે કાઈ પરિત્ર અને સુંદર

વસ્તુઓ રહેલી છે તેના ઉપર, ખાસ કરીને તમારા આત્માની અભીષ્ટા અને પ્રભુ-કૃપા દ્વારા મળતી મદ્દ ઉપર તે કાદવ અને ગંદકી છાંટવામાં તેનો સમય પસાર કરે છે.

જો આ વસ્તુ ચાલુ રહેવા દેવામાં આવશે તો તેનો અંત ચોક્કસ ઉત્પાત અને વિનાશમાં આવશે. આ વસ્તુને બંધ કરવા માટે મજબૂત પગલાં લેવાં પડશે અને તેના માટે તમારા આત્માનો સહકાર ખાસ જરૂરી છે. તેણે જગ્યાત થઈને તમારા અહંકરની વિરુદ્ધના યુદ્ધમાં સાથ આપવો પડશે જેથી કરીને આ દુષ્ટ સત્ત્વ પ્રત્યે તમારું બારાળું નિશ્ચિત રીતે બંધ થાય.

૬ એપ્રિલ ૧૯૫૮

*

છેવટે સ્વતંત્રતા શું છે? તમને જે રીતે પસંદ પડે તે રીતે કાર્ય કરવું? પરંતુ તમને ખબર છે કે 'તમે' કોણ છો? તમે જાણો છો કે તમારી સંકલ્પશક્તિ શું છે? તમે જાણો છો કે તમારી અંદરથી શું આવે છે અને બહારથી શું આવે છે? વારુ, જો તમારામાં દફ સંકલ્પ હોત તો મેં તમને કાર્ય કરવાની પરવાનગી આપી હોત - પરંતુ તે પ્રમાણે નથી; તમને આવેગો ગતિ આપે છે અને તે પણ તમારા પોતાના નહિ; તે બહારથી આવે છે અને તમારી પાસે બધાં મૂખ્યાઈભર્યાં કાર્યો કરાવે છે, તમે રાક્ષસના હાથમાં જઈ પડો છો. પ્રથમ તો તેઓ તમારી પાસે મૂખ્યાઈભર્યાં કાર્યો કરાવે છે અને પછી ખડખડાટ હસે છે. જો તમારામાં મજબૂત સંકલ્પશક્તિ હોય, જો તમારો સંકલ્પ, તમારા આવેગો અને બીજું બધું ચીત્યપુરુષની આસપાસ ગોઠવાયેલાં હોય, તો જ તમને મુક્તિ અને સ્વતંત્રતાનો આસ્વાદ આવે, નહિ તો પછી તમે ગુલામ છો.

*

જો તમે પ્રભુ પ્રત્યે અને જે ગુરુ તેનો આવિભાવ કરે છે તેમના પ્રત્યે નમ્ર અને સમર્પિત સેવક થવાનો ઈન્કાર કરો તો તેનો અર્થ કે તમે તમારા અહંકાર, મિથ્યાભિમાન અને તમારી ઉદ્ધત મહાત્વાકાંક્ષાના ગુલામ રહેશો તથા જે રાક્ષસો તમારી આગળ ઉજાજળણ કલ્પનાઓ વડે તમને લલચાવવા પ્રયત્ન કરે છે - પરંતુ દેરેક વખતે તમારો કબજો લેવામાં સફળ થતા નથી - તેમના હાથમાં રમકડું રહેશો.

*

જો તમે સમજ્યા હોત અને સાચી રીતે પ્રતિક્ષિયા આપી હોત તો તમે કસોટી-માંથી પસાર થઈ ગયા હોત અને વિશ્વિષ મુશ્કેલીમાંથી ઊગરી ગયા હોત. એટલું જ નહિ પરંતુ આ વિરોધી બળની અસરમાંથી કદાચ સમગ્ર રીતે મુક્ત થયા હોત.

અને મારી પાસે ફૂકત એક જ વસ્તુ કરવાની બાકી રહેલી કે મારે તમને તમારી અંદર વિશુદ્ધ પ્રકાશથી ભરી દેવા અને વિશુદ્ધિની શ્વેત અભિનિષ્ઠિભા વડે તમારી ઉપર જે વસ્તુએ હુમલો કર્યો તેની પાછળ પડવું. તમે તે વસ્તુને આપણા સંબંધનો વિચ્છેદ સમજ્યા. ખરી રીતે આપણી બન્નેની વરચે નુદાઈની દીવાલ કે એવું કાંઈ નહોનું. હું તમારી અંદર હતી અને હંમેશની માફક મેં તમારી અંદર પ્રવેશ કરેલો પરંતુ તે પરમ વિશુદ્ધિનું સ્વરૂપ જે જે વસ્તુ અદિવ્ય હોય છે અથવા સામાન્ય માનવ ગતિ હોય તેને માટે પરદેશી વસ્તુ હોય છે.

આ વિરોધી તરફ ફૂકત પ્રાણમય છે એટલું જ નહિ પરંતુ તે મનોમય પણ છે અને તે પોતાની કામનાઓને બાધ્ય રીતે તાર્કિક સિલ્લાતો દ્વારા ટેકો આપે છે. અને ઇક હોઈને આકુક રીતે મૂર્ખાઈભર્યા હોય છે. જ્યારે આ વસ્તુ તમને પકડમાં લે છે ત્યારે તમે જાણો કે સામાન્ય સમજ અથવા પ્રાથમિક સમજથકિત પણ ગુમાવી બેસો છો તેવું લાગે છે.

કોઈ પડદો નહિ - ફૂકત એક પવિત્ર પ્રકાશ, વિશુદ્ધિની શ્વેત અભિનજવાલા સીધી જ અંદર ઉત્તરી જાય છે, બહારથી અંદર અને અંદરથી બહાર.

હવે તમે સમજ શકો માટે જે વસ્તુ બની હતી તે તમને કહી શકું છું.

*

(એક સાધકના અકસ્માત વિશે)

મેં જે તમને કહ્યું હતું તે વિશેનું આ દુઃખદાયક પરંતુ સ્પષ્ટ દસ્તાત છે.

આ પ્રસંગ સ્પષ્ટ છે. કોઈક અહંકારી કારણને લઈને તેનાથી કરી થકાય તેનાથી વધારે શકિત બહારનું કાર્ય કરવા માટે તેણે પ્રયત્ન કર્યો.

જો આ વર્ષ ‘સારુ’ હોત તો તે સફળ થયો હોત.

સામાન્ય અથવા ‘નટસ્થ’ વર્ષમાં તે સફળ થયો ન હોત સિવાય કે તેના પોતાના અથવા બીજાઓના માટે વિનાશકારી પરિણામો આવ્યાં હોત.

આ વર્ષ જોખમી રીતે ખરાબ હોવાથી, પરિણામો પૂરેપૂરાં આવ્યાં. હવે હું વધારેમાં વધારે એટલું કહી શકું કે જે પરિસ્થિતિ બની આવી છે તેમાંથી ઉત્તમ બની થકે તેટલું કરું. પરંતુ તે એક મહાન યુદ્ધનો પ્રસંગ બન્યો છે.

જ્યારે મેં આ વિશે કહેલું ત્યારે મારો કહેવાનો ભાવાર્થ આવો હતો. ‘સંભાળ રાખજો’માં હું શું કહેવા માગતી હતી તે ધર્મ એછા માણસો સમજેલા : ‘તમારાથી શક્ય બને તેટલી ઉત્તમ રીતે કાર્ય કરો અને આધ્યાત્મિક ભૂલ ન કરો.’ તેનાથી ઊંબટું ધર્માભરા માણસોએ ડરવાની શરૂઆત કરી અને ઊર પોતે જ એક

મોટો આધ્યાત્મિક ભૂલ છે. વધારે સજગ અને વધારે વિશ્વાસપૂર્ણ બનવાને બદલે તેમાંના ધ્યાનભરા માલુસોએ વિરોધી બળ તરફનું દ્વાર ખોલી આપ્યું અને પરિસ્થિતિને વધારે ગંભીર બનાવી દીધી. કેટલાક તેનાથી પણ વધારે આગળ વધીને મારો દોષ કાઢવા લાગ્યા. અને એ પણ ન સમજ્યા કે ચેતવણી આપીને બોકોને તેમના વલણુમાં મક્કમ રહેવાની હું સલાહ ન આપું તો તેનો અર્થ કે તેઓ સાચા સાધકો નથી અને તેમના વલણુમાં સર્વાઈ ધારણ કરતા નથી.

મારી જાતને વધારે સ્પષ્ટ બનાવવા માટે મારે જે કહેવું હતું તે હું ફરીને કહું છું. આવા વર્ષમાં જ્યારે વિરોધી બળોએ તેમની પૂર્ણ શક્તિથી હુલ્લેલો કરવાનું નક્કા કર્યું છે ત્યારે જે બોકોએ દિવ્ય સાક્ષાત્કાર માટે યુદ્ધ આપવાનું નક્કો કર્યું છે તેમણે સર્વ પ્રકારની ભૌતિકોથી સંભાળપૂર્વક દૂર રહેવાનું છે.

વર્ષની શરૂઆતમાં જ્યારે મેં કહેલું ત્યારે મેં સજગ રહેવાની જરૂરિયાત ઉપર વધારે ભાર મૂકેલો કારણું કે કપરા સમયમાં કોઈ પણ પ્રકારની ભૂલ પૂર્ણ પરિણામો લાવે અને દિવ્યકૃપાના કાર્યમાં વિરોધી હુલ્લાઓ તીવ્રનાથી રૂકાવટ કરે છે; શ્રદ્ધા વધારે સંપૂર્ણ હોવી જોઈએ, જગૃતિ વધારે સતત અને પ્રભુમાં રહેલો વિશ્વાસ નિરપેક્ષ હોવાં જોઈએ.

૧૯૫૫

*

ઉદ્દેશ્ય તરફ ખુલ્લા થવા માટે કોઈ પણ પ્રકારનો ડર ન રાખો; તમારી સર્વાઈ ઉપર બધો આધાર છે. જે તમારે ફૂલ પ્રભુની જ જરૂર હોય અને તમારે અંગત લાલ જોઈતો ન હોય તો પ્રભુ જ તમારા સાદને પ્રત્યુત્તર આપશે. જ્યારે હેતુ અહંકારયુક્ત હોય છે ત્યારે જ વિરોધી સૂચનો જોખમડુપ હોય છે.

મારા આથીર્વાદ સાથે.

૫ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૪

*

ગઈ રાત્રીએ સવારના ત્રણ વાગે મને ઊંઘ લરાયેલી અને હું થાકેલો હતો. મેં તે વખતે તમને સાદ પાડેલો. યોડી સેકંડો પછી, એક શક્તિશાળી બળો મને ત્રણ વખત અક્કડ બનાવી દીધો અને મને તે અયેતનતામાં ધકેલતું હતું. મેં તેની સાથે મજબૂત સંધર્ષ કર્યો, કારણું કે મને એવું લાગ્યું કે વિરોધી શક્તિને મારા સૂક્ષ્મ શરીરનો કબજો લેલો હતો. બીજી વખતે, મારી એક આંખ ખુલ્લી હતી તેમાંથી મેં એક ઊંચા માણસનો ઘેરો ભૂરા રંગનો જગ્બો જોયો અને તે માણસ મને

ઊંચકી જવા માગતો હતો, મને એવું લાગ્યું કે 'ક્ષ'નો એક પ્રાહુદ્યાવ તેનો સાથે હતો.

એમ કેમ બન્યું માતાજી, કે મેં તમને સાદ પાડયો પછીથી મને આવો અનુભવ થયો ?

કેટલાંક ગુણ બળોની અસર નીચે પોતાની જતને મુકવાથી આ જેરલાભ થાય છે.

પ્રાચીનકાળમાં વ્યક્તિને જે સલાહ આપવામાં આવતી હતી તેમાં તક્ષુકત કારણ ન હતું તેમ પણ નહિ કે માલસે એક આધ્યાત્મિક ગુણને પસંદ કરવો અને બીજા કોઈની મુલાકાત પણ બેવામાં ખાસ સંભાળ રાખવી અને જુદા જુદા માનવી-ઓની અસરના મિશ્રણ નીચે પણ ન આવવું કારણ કે તે બધાં પરિણામો લાવે છે. આજનું આ કહેવાનું આધુનિક ઉહાપણ, જે અશાનમાંથી ઉદ્ભબ પામે છે તે ઘણી જતની અસર નીચે આવે છે જે એકબીજાથી સાવ ઉલટી હોય છે અને પરિણામે અવ્યવસ્થા ઉત્પન્ન થાય છે.

હવે તેનો એક જ ઉકેલ છે, બધી જ માનવ-રજૂઆતોથી પર રહેવું અને તમારાથી શક્ય એટલી પૂરેપૂરી સચ્ચાઈથી સીધા પરમાત્માલિમુખ થવું અને પરિણામની રાહ જોવી.

આશીર્વાદ

૨૫ માર્ચ ૧૯૭૦

ધર્મ અને ગુહ્યવાદ

ધર્મ

પ્રભુ તેના સમગ્ર સર્જનને પોતાની જત અર્પણ કરે છે; કોઈ પણ એક ધર્મ પ્રભુ-કૃપાનો ઈજારો રાખી શકે નહિ.

*

એકબીજાનો છેદ ઉડાવવાને બદલે, ધર્મોએ એકબીજાના પૂરક બનવું જોઈએ.

*

આધ્યાત્મિક દફિટ, પૂજા, લક્ષ્મિ અને સમર્પણની ધાર્મિક ભાવનાની વિરોધમાં નથી. પરંતુ ધર્મમાં, જે મનને એક જ રૂઢ સૂત્રમાં બાંધીને તેને જ કેવળ એક-

માત્ર સત્ય તરીકે વળગી રહેવાનું કહેવામાં આવે છે તે જોડું છે. માણસે સમજવું જોઈએ કે સૂત્રો સત્યની ફક્ત માનસિક અભિવ્યક્તિઓ હોય છે અને આ સત્ય બીજી ધણી રીતે વ્યક્ત કરી શકાય છે.

૬ ડિસેમ્બર ૧૯૬૪

*

તમે શ્રી અરવિંદમાં રહેલી તમારી શ્રદ્ધાને એવા શબ્દોમાં અભિવ્યક્ત કરો જે તમારા માટે ધણી ઉત્તમ હોય; આ ધાર્યું સારું છે. પરંતુ જે તમારામાં એવી માન્યતા થઈ જય કે શ્રી અરવિંદ શું છે તે વ્યક્ત કરવા માટે તે જ શબ્દો સાચા છે તો તમે રૂઢ બની આઓ છો અને તમે એક ધર્મનું સર્જન કરવા માટે તૈયાર થયા છો.

૫ માર્ચ ૧૯૬૫

*

ગંલીર અવાજો :

‘શ્રીમતીજી તમારા વચનની તમે ખાતરી આપો છો.’

ખૂબ શાંતિથી :

‘હું ‘જાર્યું’ છું સાહેબ, અને જ્યારે હું વચન આપું છું ત્યારે તે પાળું છું પરંતુ મારે માટે આ વસ્તુઓની ખાસ અગત્ય નથી. મને કોઈ પણ ધર્મ માટે આસક્તિ નથી, અને જ્યારે કોઈને જે આસક્તિ ન હોય તો ધૂળા પણ ન હોય. મારે માટે ધર્મો આધ્યાત્મિક જીવનના અતિથ્ય માનવજીવનનાં રૂપો છે. દરેક ધર્મ એકમાત્ર અને શાશ્વત સત્યનું એક પાસું રજૂ કરે છે, પરંતુ બીજાં પાસાં ઓને બાદ કરીએ તો તે એકમાત્ર પાસું તેને વિકૃત બનાવે છે અને સત્યમાં ઘટાડો કરે છે. કોઈ પણ ધર્મને, બીજા ધર્મોમાં રહેલા સત્યનો ઈન્કાર કરીને તે પોતે એકમાત્ર સાચો ધર્મ છે એમ કહેવાનો અધિકાર નથી. અને તે બધા જ એકઠા થઈને જે પરમ સત્ય બધી જ અભિવ્યક્તિઓથી પર રહેલ છે, છતાં દરેકમાં રહેલ છે તેને અભિવ્યક્ત કરવા પૂરતા નથી.’

ભાવવિહીન અવાજમાં :

‘હું દિલગીર છું શ્રીમતીજી, પરંતુ આ ક્ષેત્રમાં હું તમને અનુસરી થકું નહિ.’

હસતાં અને શાંતિપૂર્વક :

‘હું તે ધણી સારી રીતે ‘જાર્યું’ છું, સાહેબ, અને આ બધું એટલું સમજવવા માટે કહ્યું છે કે તમે મારી પાસેથી જે વચન માગતા હતા તેનો મેં ગંલીરતાપૂર્વક પ્રયુત્તર ન આપ્યો.’

*

થા માટે માણસોને પૂજા કરવી હોય છે?
 પૂજા કરવાને બદલે બનવું તે ધારું વધારે સારું છે.
 પરિવર્તન કરવાની આનાકાની માણસની પાસે પૂજા કરવે છે.

૨૪ જૂન ૧૯૬૬

*

માણસ પૂજા કરવામાંથી એક થરતે જ અટકી થકે કે તે પોતે પરિવર્તન પામે, કારણ કે ધરા એવા માણસો છે જેમને પોતાનામાં ફેરફાર પણ કરવો હોતો નથી તેમજ અકિલ પણ કરવી હોતી નથી.

જૂન ૧૯૬૬

*

ધર્મો પ્રત્યે ધારણ કરવાનું વદણ
 બધા જ ભક્તા પ્રત્યે ઉમદા શુભનિષ્ઠા.
 બધા જ ધર્મો પ્રત્યે એક પ્રકાશિત તટસ્થતા.
 બધા જ ધર્મો એકમેવ સત્યના આંશિક અડસટ્ટાઓ છે કારણ કે સત્ય તે બધાથી પર રહેલું છે.

એપ્રિલ ૧૯૬૬

*

બધા જ ભક્તો પ્રત્યે શુભનિષ્ઠા.
 બધા જ ધર્મો પ્રત્યે એક પ્રકાશિત તટસ્થતા.
 જો અધિમનસતાં સત્ત્વો સાથેના સંપર્કમાં હોઈએ તો દરેક પ્રસંગે દરેક સંબંધનો તેનો પોતાનો જ ઉકેલ હોય છે.

*

થા માટે બોકો ધર્મને વળગી રહે છે?
 ધર્મનિઃ પાયો એવા સંપ્રદાયોની આધ્યાત્મિક અનુભૂતિઓ ઉપર રચાયેદો હોય છે જે અનુભૂતિઓને એટલી નીચેની ભૂમિકાઓ ઉપર લાવવામાં આવી હોય છે જેમાં તેમને ગ્રહણ કરવી સહેલી પડે છે પરંતુ તે પૂર્ણ શુદ્ધ અને સત્યના ભોગે તે પ્રમાણે બને છે.
 ધર્મનિઃ સમય પૂરો થઈ ગયો છે.
 આપણે એક વૈશિષ્ટક આધ્યાત્મિકતા, આધ્યાત્મિક અનુભૂતિની મૂળભૂત શુદ્ધિના યુગમાં પ્રવેશ કર્યો છે.

*

('નવીન પુગમાં ધર્મ' શાર્દુકના લખાણ વિશે)

મેં તે બેખ વાંચ્યો છે - તે બરાબર છે. મેં ફક્ત એક જ ફેરફાર કર્યો છે - છેલ્લા પાનામાં, જ્યાં તમે લખ્યું છે "તે પ્રભુનો સમય હોવાથી" (પ્રભુ હજુ વધ્યારે ધાર્મિક લાગે છે) તેની જગાએ મેં "અકેમેવનો" મૂક્યું છે - કારણ કે તે ખરેખર પરમ શોકથનો પુગ બનશે.

*

"આદ્યહોમ"માં તમારી આ પદ્ધતિને એક શરતે ચાલુ રાખવાની હું મંજૂરી આપું છું કે તેમાં રહેનારા પોતાની માન્યતા પ્રમાણે તેમાં હાજરી આપવામાં અથવા ન આપવા માટે પૂરેપૂરા મુક્ત હોય. આ પ્રકારની પદ્ધતિને જો એક ટેવ પાડવા માટે અથવા દબાણ માટે અનુસરવામાં આવે તો તેમનું કોઈ આધ્યાત્મિક મૂલ્ય નથી, અથે તે માનસિક રીતનું જ દબાણ હોય. હું એમ કહેવા માગું છું કે જહેરાત કરવાની કોઈ ભાવનાનો ઉપયોગ કરવો ન જોઈએ.

આશીર્વાદ સાથે.

*

ધાર્મિક વિચારનો કદ્દી ઉપયોગ થઈ શકે નહિ બિવાય કે તે વિચાર ધાર્મિક અસરમાંથી મુક્ત હોય.

*

ધર્મના ઘ્યાલને ઘણે ભાગે પ્રભુની શોધની સાથે સાંકળવામાં આવે છે. ધર્મને ફક્ત આ સંદર્ભમાં જ સમજવો જોઈએ ? હકીકતમાં આવા સમયમાં ધર્મનાં બીજા સ્વરૂપો નથી ?

જગત વિશેના અથવા વિશ્વના કોઈ પણ ઘ્યાલને આપણે "ધર્મ" કહીએ છીએ અને તેને એકમાત્ર સત્ય તરીકે રજુ કરવામાં આવે છે - તેમાં પૂર્ણ શક્તા રાખવાની હોય છે કારણ કે સામાન્યતયા અસત્યને સાક્ષાત્કારના પરિણામ તરીકે જહેર કરવામાં આવે છે.

ધર્માખરા ધર્મો કોઈ દેવની હસ્તી વિશે મક્કમતાપૂર્વક જહેર કરે છે અને તેને આજ્ઞાધીન બનવાના નિયમો નક્કી કરે છે, પરંતુ કેટલાક પ્રભુવિહીન ધર્મો પણ હોય છે, દા. ત. સામાજિક - રાજકીય સંગठનો જેઓ કોઈ આદર્શ અથવા રાજ્યના નામે એક પ્રકારના નિયમને અનુસરવાની માગણી કરે છે.

સત્યનું અનુસરણ કરવા માટે માણસ મુક્ત છે. અને તેની પોતાની રીતે મુક્તપણે તે તેનો અભિગમ સાધી શકે છે. પરંતુ દરેકે જાણવું જ જોઈએ કે તેની પોતાની શોધ ફક્ત તેના પોતાના માટે જ સારી છે અને તેને બીજાએ ઉપર લાદવી ન જોઈએ.

૧૩ મે ૧૯૭૦

*

તમારે ધાર્મિક શિક્ષણનો આધ્યાત્મિક ઉપદેશ સાથે ગોટાળો ન કરવો જોઈએ.

ધાર્મિક ઉપદેશ ભૂતકાળની સાથે સંકળાયેલો છે અને તે તમારી પ્રગતિમાં ઝડપટ કરે છે.

આધ્યાત્મિક શિક્ષણ ભવિષ્યનું શિક્ષણ છે – તે ચેતનાને પ્રકાશિત કરે છે અને ભાવિ સાક્ષાત્કાર માટે તેને તૌયાર કરે છે.

આધ્યાત્મિક શિક્ષણ બધા જ ધાર્મિક શિક્ષણથી પર રહેલું છે અને સમગ્ર વિશ્વવ્યાપી સત્ય તરફ દોરી જાય છે.

તે પ્રભુની સાથે સીધા સંપર્કમાં પ્રવેશ કરવાનું શીખવે છે.

૧૫ જુલાઈ ૧૯૭૨

*

ગુણવાદ

ગુણવાદ કદી સાચી રીતે મહોરી ઊઠનો નથી સિવાય કે તે પ્રભુને પૂરેપૂરો સમર્પિત થયેલો હોય.

*

તેમ છતાં તેમાં એક સામ્યતા છે. જેવી રીતે તમે પિયાનો વગાડવાની કલા ઉપરના બધાં પુસ્તકો વાંચી જાઓ છતાં તમે તે જાતે વગાડો નહિ તો તમે પિયાને-વાદક ન બનો શકો તે પ્રમાણે તમે ગુણવાદ વિશેનાં બધાં પુસ્તકો વાંચી જાઓ પરંતુ જાતે જ તેની તાલીમ ન હોય તો તમે કદી ગુણવાદી ન બની શકો.

નવેમ્બર ૧૯૭૫

*

ભવિષ્ય દર્શન : પોતાની ચેતનાને ભવિષ્યમાં પ્રક્ષેપ કરવાની શકિત.

* * *

આવો બધા ચમત્કારોનો ભલકો મને પસંદ નથી – તે બધા જ એક દિવ્ય બળના દબાલ નીચે ભાંગી પડે છે. તેનાથી તમારો અહંકાર કૂલીને દમદોલ બને છે તે પ્રથમ અસર છે. તમારે એક જ વલણ ધારણ કરવાનું રહે છે – તમારાથી બનતું ઉત્તમ કરો અને પરિણામ પ્રભુ ઉપર છોડી દો.

*

ધર્મા સંતોનાં જીવનચરિત્રોમાં આપણે વાંચીએ છીએ કે જ્યાં સુધી ભગવાન આવીને ભોજનમાં ભાગ ન લે ત્યાં સુધી પૂર્ણ શર્ધાથી લક્ષ્ય ભૂખ્યો રહે છે. અને પ્રભુ હાજર થઈને ભોજન જમે છે અને માનવી-એની માફક તે કાર્ય કરે છે. આવી વાતોમાં કોઈ સત્ય હોય છે.

એક મનોમય સત્ય, કારણ કે જે તમે નક્કી કરો તો કોઈ પણ માણસ તમારા માટે ખૂબ જની શકે છે. સામાન્યતયા માની ન શકાય તેના કરતાં પણ સ્વલ્પાં દાચિનિંદુ. ખૂબ વિશાળ રીતે માન્યતા પામે છે.

*

તમે મોકલેલ લખાણ મેં વાંચ્યુ.

લખાણનો ઔતિહાસિક ભાગ સાચો લાગે છે. તેનો સ્થાપક ખરેખર કબાલા અને કેટલાક એથિયા-માઈનોરના ગુઘ વિજાનીઓનો જાણકાર લાગે છે. મૂળ પ્રતિ લોટિનમાં લખાયેલી હોય તેવું લાગે છે અને તેમાં કેટલાક આનુષંધિક હિન્દુ શબ્દો લખાયેલા છે (ધર્મ ભાગે કબાલામાંથી લીધેલા) પરંતુ ઓસિરિસ-આઈસીસ ભાગ હાલમાં જ પચાસ કે સાઠ વર્ષ પહેલાંનો ઉમેરાયેલો લાગે છે.

સમગ્ર વસ્તુ મૂળભૂત વસ્તુમાંથી ખૂબ સરસ રીતે નેયાર કરેલી છે, એક શક્તિશાળી અને અધ્ય માનસિક રચના છે અને કેટલાંક પ્રાલિક તત્ત્વો અને બણો ઉપર (વ્યક્તિત્વો માટે બાધ અને આંતરિક) કાબૂ જમાવવા માટેનો તેનો હેતુ છે અને તેમનો ઉપયોગ કરીને પ્રાણ મારફતે શારીરિક તરફ ઉપર આંશિક કાબૂ જમાવવાની યોજના છે.

આ પ્રકારનાં સંગઠનો ધણાં છે; તેઓ પૃથ્વી ઉપર ગુપ્ત મંડળોમાં પરિણમે છે. મને આવા પ્રકારનાં ધણાં મંડળોનો પરિચય થયો છે અને તેઓ વત્તા કે ઓછા પ્રમાણમાં વ્યવસ્થિત હોય છે પણ બધાં લગભગ એક જ ફળનાં હોય છે. તેઓ તેમની પ્રકૃતિમાં આધ્યાત્મિક હોતાં નથી. જે તેમનામાં કોઈ પ્રકારની આધ્યાત્મિકતા હોય તો તે સંગઠનોને બઈને આવતી નથી પરંતુ તે સમાજમાં રહેલા કોઈ એક અથવા બીજી કેટલીક શક્તિશાળી વ્યક્તિત્વો, જેમનામાં આધ્યાત્મિક ચારિત્ર અને સિદ્ધિ હોય છે, તેમની હાજરીમાંથી આવે છે.

* * *

પ્રાચીન કાળમાં મહાન આધ્યાત્મિક સત્યોનું શિક્ષણ ખાનગી રહેતું અને નાની સંખ્યામાં દીક્ષિત થયેલા સાધકો માટે અનામત રહેતું.

અત્યારે પણ કેટલીક વસ્તુઓ મૌખિક રીતે કહેવામાં આવે છે પરંતુ તેને લખી શકતી નથી અને તેને છાપીને બહાર પાડવાની તો તેનાથી પણ ઓછી શક્યતા છે.

*

આપણી દરરોજની તાલીમમાં આપણે દિવ્ય આવિલ્લાવના મહાન રહસ્યને વ્યક્ત કરવા માટે પ્રયત્ન કરી રહ્યા છીએ.

*

હેઠના પૃથક્કરણમાં, આપણે જે જ્ઞાનની રચના કરીએ છીએ તે એક એવી ભાષા છે જે આ જ્ઞાનના લક્ષ્ય તરફ કેવી રીતે કાર્ય કરું તેની શક્તિ આપે છે.

*

(એક સાધકે લઘું કે કેટલાક ભક્તો શ્રી અરવિંદ અને માતાજીના ફોટાઓ આગળ જે રીતે દેવોની પૂજા માટે વિધિવિધાનો થાય છે તે પ્રમાણેની કિયાએ કરે છે. તેણે ઓમ પણ કલું કે, સાચી પૂજાવિધિ માટે એક બીજમંત્ર હોવો જોઈએ જેથી કરીને દેવનું આહુવાન થઈ શકે. તેણે પૂછયું કે, શ્રી અરવિંદ અને માતાજી માટે આવો કોઈ મંત્ર ખરો કે કેમ? માતાજીએ જવાબ આપ્યો :)

હું કાયમ એવી સહાય આપું છું કે હૃદયના ઊંડાણમાંથી મંત્ર એક સાચી અભીષ્ટાર્પે ઉપર ઊંઠવો જોઈએ.

*

મને ઓળું લાગે છે કે જ્યાં માટે ભારે તમારી પાસે એક ચાવી-રૂપ શબ્દની પ્રાર્થના કરવી.

‘તું’, તું પ્રભુના હસ્તાક્ષર છે.

*

(પ્રભુમ વિષે, પ્રભુને નમસ્કાર કરવાની રીત)

આ કિયા, જ્યારે વ્યક્તિ સરચાઈપૂર્વક કરે છે ત્યારે તે સમગ્ર સર્જનમાં રહેલા પ્રભુ પ્રત્યેનું સમર્પણ છે. તે વસ્તુ તે રીતની છે, તે વસ્તુનું મૂળ છે....એક ઓળખ, એક સંજ્ઞાન અને સર્જનમાં રહેલા પ્રભુને નમસ્કાર.

સાચો અર્થ આ પ્રકારનો છે. સ્વાભાવિક રીતે જી, બાધ્ય દેખાવમાં હજરમાં એક વ્યક્તિ પણ તે પ્રમાણે કરતી નથી....પરંતુ આ કિયાના ભાવમાં તે અર્થ રહેલો છે.

૧૬ માર્ચ ૧૯૭૩

*

જ્યોતિષ-શાસ્ત્ર

તમારા જીવન માટે ભય ન રાખશો - જ્યોતિષીએ દરેક વખતે સત્ય જ કહેતા નથી.

૭ નવેમ્બર ૧૯૭૮

*

ગ્રહોની કોઈ નિશ્ચિત અસર નથી. જ્યારે માણસને પ્રભુમાં વિશ્વાસ ન હોય ત્યારે માનવી એવું માને છે કે ગ્રહો માનવજીવનનું નિમાણ કરે છે.

હું ધણા યુરોપીય અને ભારતીય જ્યોતિષીઓને જાણું છું. હજુ સુધી કોઈ પણ સાચું ભવિષ્ય વાંચી શક્યા નથી. આ નિષ્ઠળતા માટે ત્રણ કારણો છે. પહેલું તો જ્યોતિષીઓ કઈ રીતે ભાવિ વાચન કરવું તે જાણતા નથી. બીજું - કાયમ જન્મ-કુંડળી ખોટી બનાવવામાં આવે છે - સિવાય કે માણસ ગર્ભિતમાં બુદ્ધિ-પ્રતિભાવાળો હોય. અને આવા માણસ માટે પણ સાચી જન્મકુંડળી બનાવવાનું કાર્ય અધરું છે. તૃજું - જ્યારે લોકો એમ કહે છે કે જન્મસમયના આ કે પેલા ધરમાં રહેલા ગ્રહો તમારા ઉપર શાસન ચલાવે છે ત્યારે તેઓ બિલકુલ ખોટા હોય છે. જે ગ્રહો નીચે તમારો જન્મ થયો છે તેઓ તમારા સ્થૂલ સંજીવોના 'ટેપ રેકોડ' હોય છે. તેઓ આત્માના ભવિષ્ય ઉપર સામ્રાજ્ય ચલાવતા નથી. તેમનાથી પર કોઈક વસ્તુ રહેલી છે જે ગ્રહોનું પોતાનું અને સમગ્રનું સંચાલન કરે છે. આત્મા આ પરમ સ્વરૂપની માલિકીનો છે. અને તેમાં પણ જે તે યોગ કરતો હોય તો તેણે કદ્દી પણ ગ્રહોની શક્તિમાં અથવા તો બીજી કોઈ પણ શક્તિમાં માનવું ન જોઈએ.

જો કોઈ ભવિષ્યવેતા તમારી કમનસીબીની આગાહી કરે તો તે એક વિદૂષક જેવો છે. ધણા વિદૂષકો આવું કહે છે, "આજે તમે તમારી ગરદન ભાંગશો." આવી રમૂજ હોવા છતાં કાઈ પણ આવું બનતું નથી.

ફક્ત યોગી જ તમારા ભવિષ્ય વિશે સાચું કથન કરી શકે. પરંતુ તેમ છતાં પણ પ્રભુની પરમોચ્ચ સંકલ્પશક્તિ જ દરેક વસ્તુ ઉપર કાબૂ ધરાવે છે અને દરેક વસ્તુનું નિમાણ કરે છે.

૮ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૧

*

'શ' જ્યોતિષશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરે છે અને તેણે મારી જન્મકુંડળી બનાવી છે. તે હું તમને જોવા માટે મોકલું છું. તેણે મારા ભવિષ્ય માટેનાં જે વિધાનો કર્યાં છે તેની કાઈ કિંમત હોય તેવું તમે માનો છો? જન્મકુંડળી પૂરતા પ્રમાણમાં અસ્પષ્ટ છે અને તમારા ભાવિ માટે માનસિક ખ્યાલનો પાયો રાખ્યો છે તે અનુકૂળ છે.

જન્મકુંડળીમાં સૌથી અગત્યની વસ્તુ જ્યોતિષીની પ્રેરણાત્મક શક્તિ હોય છે.

૬ મે ૧૯૬૪

*

જ્યોતિષીઓ જે કહે તેમાં તમે થા માટે માનો છો ? તે માન્યતા જ મુશ્કેલી જેંથી લાવે છે.

શ્રી અરવિંદ કહે છે કે માલુસ પોતે જે રીતે વિચારે કે તે ક્રેબો છે તે પ્રમાણે જ તે બને છે.

૧૬૬૫

*

જે બોકો યોગનો સ્વીકાર કરે છે તેમના માટે જનમકુંડળીની ડોઈ અગત્યાન્થી, કારણ કે યોગ દ્વારા જે અસર થાય છે તે ગ્રહોની અસર કરતાં ધારી વધારે થક્કિતથાળી હોય છે.

*

હસ્તરેખા-શાખા

હસ્તરેખા-થાથ ધાર્યું રસપ્રદ છે પરંતુ જે માલુસ તે જુએ છે તેની સાચી થક્કિત ઉપર તેનો પૂરેપૂરો આધાર રહેલો હોય છે. વધારામાં તે ભૌતિક નિયતિ સાથે સુંબંધ ધરાવે છે અને તે નિયતિ ઉદ્ઘર્ષતર બળોની મધ્યરથીથી બદલી શકાય છે.

૩ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧

*

સંખ્યા

- ૧-એકમેવ (પ્રભુ)
- ૨-સર્જન માટેનો નિર્ણય
- ૩-સર્જનની થડભાત
- ૪-આવિભાવ
- ૫-થક્કિત
- ૬-સર્જન
- ૭-સાક્ષાત્કાર
- ૮-ગુણ રચના
- ૯-રઢ સિદ્ધની થક્કિત
- ૧૦-અભિવ્યક્તિની થક્કિત
- ૧૧-પ્રગતિ
- ૧૨-પૂર્ણ આવિભાવની સ્થિરતા.

*

- ૧ - આદિ દિવ્યમૂળ
- ૨ - સર્જનાત્મક ચૈતનાનો ઉદ્ભલવ
- ૩ - સચિયદાનંદ
- ૪ - આવિલાવ
- ૫ - થકિત
- ૬ - નવસર્જન
- ૭ - સાક્ષાત્કાર
- ૮ - બેવડું આવરણ (આંતર અને બાધ દુશ્મનોમાંથી રક્ષણ)
- ૯ - નવજનમ
- ૧૦ - પૂર્ણતા
- ૧૧ - પ્રગતિ
- ૧૨ - બેવડી પૂર્ણતા (આધ્યાત્મિક અને ભૌતિક)
- ૧૩ - ઇપાંતર

*

આજે જવારે પ્રશ્નામ પછી તમે ચાર સચ્ચાઈ (Sincerity)નાં કૂલો સહિત તમે મને આધીરાદ આપ્યા. મને લાગે છે કે તેમાં વિશિષ્ટ સંકેત છે, પરંતુ તે થોધી કાઢવું ભારે માટે અથકય છે. હું તે જાણી શકું ?

જ્યારે મેં તમને આપવા માટે કૂલો ખાથમાં લીધાં ત્યારે, મને લાગ્યું કે કેટલાંક કૂલો મારી પાસે રાજ્યભૂથીથી આવતાં હતાં, અને મેં સંકલ્પ કર્યો : “ભલે તે બધાં સ્વરૂપની અવસ્થાઓ બને જેમાં સચ્ચાઈ (પ્રભુને સમર્પણમાં) ચોક્કસ સ્થાપિત થાય.” ચાર એટબે કે પૂર્ણતા : સ્વરૂપની ચાર અવસ્થાઓ – મનોમય, ચૈતસિક, પ્રાણિક અને શારીરિક.

૨૭ ડિસેમ્બર ૧૯૬૩

*

રંગો

કથારે પીળો રંગ મનનું પ્રતીક હોય છે અને કથારે તે પ્રકાશનો નિર્દેશ કરે છે કોઈ કષી શકે ?

લીધાશ પડતો પીળો રંગ મનોમય હોય છે.

નારંગી – પીળો રંગ પ્રકાશનું પ્રતીક હોય છે.

*

પ્રતીકો

કવર ઉપરના શિયાળનો અર્થ 'આવડત' છે.

૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૩૨

*

તે સસ્થળું છે – 'ચપળતા'.

૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૨

*

માતાજી, 'હરણ' શેનું સૂચન કરે છે ?

ગતિની નમૃતા અને ઝડપ,

*

સામાન્યતથા સર્પ જૂઠાણાની ગતિનું પ્રતીક છે. જયારે પ્રકૃતિમાં કોઈ વસ્તુ જૂઠાણાનું સાથીદાર હોય છે ત્યારે સર્પો તેનાથી બેંચાય છે. સાપની પ્રકૃતિ અને તે કઈ ભૂમિકાએ દેખાય છે તેના ઉપરથી જૂઠાણાના પ્રકારનું સૂચન થાય છે.

૩૦ ઓગસ્ટ, ૧૯૩૨

*

મને 'અશ્વ' શેનું પ્રતીક છે તે કહેવા વિનંતી કરું છું.

અશ્વ વ્યક્તિ-સ્વરૂપની શક્તિનું સૂચન કરે છે, જેને કાબૂમાં રાખવો જેઈએ.

૧ જાન્યુઆરી, ૧૯૩૩

*

તમે કવર ઉપર જે ચિત્ર મને મોકલ્યું તેનો શો અર્થ છે ?

તે 'ધેટું' છે, જેનો અર્થ 'પવિત્રતા' થાય છે.

૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૩૩

*

તમે મોકલેલા ચિત્રમાં થેનો સંકેત છે ?

'ભૂડ' કામનાઓનું પ્રતીક છે.

૧૯૩૩

*

(બાજ પશ્ચીનો, સંકેત)

તીવ્ર દસ્ત.

૧૯૩૩

*

સર્પ સત્તાનું પ્રતીક નથી પરંતુ શક્તિનું પ્રતીક છે, અને જે શીતે તમોમય અને વિકૃત શક્તિઓ હોય છે તે પ્રમાણે સમર્પણ નિમનતર અને પ્રભુવિરોધી

શક્તિઓનું પ્રતીક હોઈ શકે.

૨૬ મે ૧૯૩૪

*

(ગાયમાં ખરેખર વિશ્વિષ પ્રકારની વિવિતતા હોય છે કે પછી આથીંક જરૂરિયાતો ઉપર બંધાયેલી રૂટી માત્ર જ છે ?)

જૂનાં પ્રતીકો ઉપર બંધાયેલી ફક્ત રૂટિની માન્યતા.

*

*

*

માતાજી, ચિત્રમાં રહેલા ઘરનો શો અર્થ ?

મને યાદ નથી કે મેં કયું ચિત્ર મોકલ્યું છે. ઘર સામાન્યતયા એક આરામ અને સહીસલામતીનું સ્થળ છે.



સારું

અરામ-હિટલર

અનિષ્ટ

*

નાનો પટ્ટો (બેજ) જે રીતે છે તે રીતનો જ પસંદ કરાયેલો - એક નાનો બખોટો એક દોરા ઉપર લટકે છે, અને જાડો દોરો અસંખ્ય રેશમી તાંત્રણનો બનેલો - તે નીચેનાં કારણોથી પસંદ કરવામાં આવ્યો છે.

બખોટો-ગોળો-નૈશિકતા, પૂર્ણતા અને અનંતતાનું પ્રતીક. એક છે તે એમ દર્શાવે છે કે તે પરમ એકમેવ સરૂપના બધા જ પ્રદેશોમાં આવિભાવ પામેલ છે - વિવિધતામાં એકતા - અને તે રેશમી નાડીથી રણૂ કરવામાં આવેલ છે.

*

તમે મને જે ચિત્ર મોકલ્યું તેમાં કોઈ વ્યક્તિ પોતાના બન્ને હાથથી પૂર્ણ વિકસિત કમળ અર્પણ કરે છે, એક કમળની કળી અને એક હાર. ચિત્રની પશ્યાનું ભૂમિકાનો રંગ પીળો છે. આ બધું શું સૂચવે છે ?

લાલ કમળ અવતારનું પ્રતીક છે અને લાલ કમળનું અર્પણ અવતારને પૂર્ણ સમર્પણ કરવાનું સૂચવે છે : પીળી ભૂમિકા અતિમાનસ આવિભાવનું સૂચન છે.

૮ નવેમ્બર ૧૯૩૪

*

તમે મને જે ચિત્ર આખ્યું તેમાં જલ-ધોધ શેનું સૂચન કરે છે? તેનો પ્રવાહ તમારી ગંભીર શાંતિ અને તમારું દિવ્ય બલ મારામાં સતત ઉલ્લાય છે તે નથી?

આ, તે સ્થૂલ ભૂમિકા ઉપર અવતરણ પામતાં દિવ્ય બળોનું પ્રતીક છે.

૨૫ જાન્યુઆરી ૧૯૩૪

*

પાણી ધણી વસ્તુઓનો સંકેત આપે છે જેવી કે પ્રવાહિતા, નમનીયતા, નરમાશ, વિરુદ્ધિનું તત્ત્વ, તે ચાલક બલ છે અને વ્યવસ્થિત જીવનની શરૂઆતનું સૂચન કરે છે.

*

પાણી પ્રાણની સાથે, હવા મનની સાથે, અહિન ચૈતસિક સાથે, પૃથ્વી સ્થૂલ તત્ત્વની સાથે અને ઈશ્વર આત્માની સાથે પ્રતીકાત્મક અર્થમાં સુસંગત છે.

*

હીરો શુદ્ધ આધ્યાત્મિક તેજનું પ્રતીક છે. કોઈ પણ વિરોધી બળ તેની આડે આવી શકે નહિ. જો તમે તે તેજને વિરોધી બળ ઉપર મૂકો તો તે પીગળી જાય છે. પરંતુ હીરાનો પ્રકાશ જેમે તે રીતે વિવેક વગર વાપરી શકાય નહિ કારણું કે જે માનવીઓ આવાં વિરોધી બળોને આશ્રય આપે છે તેમના ઉપર તે બહુ જોખમ-કારક અસર કરે છે.

એટલું ચોક્કસ કે હું સ્થૂલ હીરાઓ વિશે વાતચીત કરતી નથી.

*

સૂર્યપ્રકાશ અને અતિમાનસના પ્રકાશ વચ્ચે કેવો સંબંધ છે?

સૂર્યપ્રકાશ અતિમાનસ પ્રકાશનું પ્રતીક છે.

૬ જુલાઈ ૧૯૬૫

*

આપણે સૂર્યપ્રકાશનું, પરમાત્માના પ્રકાશનું આહુવાન કરીએ છીએ જેથી તે આપણને સત્યનો પ્રકાશ આપે.

*

પ્રતીકો એક પ્રણાલિકા છે અને તેમની કિંમત ભાષાઓની કિંમત જેટલી જ હોય છે.

૧૦ એપ્રિલ ૧૯૬૬

*

નીતિમત્તા અને યુદ્ધ

નીતિમત્તા

જ્યાં સુધી તમે કોઈ પણ નીતિક ધર્મ કરતાં વધારે ઉચ્ચતર અને વધારે કડક ધર્મને અધીન ન થયા હો ત્યાં સુધી તમને નીતિનો ઉચ્છેદ ઉડાવવાનો હક નથી.

૨૮ મે ૧૯૪૭

*

તમે નીતિક ધર્મો ત્યારે ન તોડી શકો જયારે તમે દિન્ય ધર્મ પાળતા હો.

*

સત્યના દઘિબિંદુથી નીતિક ધર્મની સાપેક્ષ કિંમત બહુ ઓછી છે. ઉપરાંત તે દેશ, વાતાવરણ અને સમય પ્રમાણે ઘણી લિનન રીતે અવગ અવગ હોય છે.

ચર્ચાઓ ઘણે ભાગે વંધ્ય હોય છે, તેમની કોઈ સર્જનાત્મક કિંમત નથી. જો દરેક માસુસ વ્યક્તિગત રીતે પૂર્ણ સર્ચયાઈ, ન્યાય અને શુભનિષ્ઠા માટે અંગત પ્રયત્ન કરે તો તેને કાર્ય માટેના શોષ સંજોગો પ્રાપ્ત થશે.

ઓગસ્ટ ૧૯૬૬

*

બાધ દેખાવો પરથી નિષ્ઠ્ય બાધા નહિ, અને ગપસપ ઉપરથી તો તેથી પણ ઓછા.

એક દેશમાં જે સદાચાર લાગે તે બીજ દેશમાં અનીત હોય છે.

પ્રલુબુ પ્રત્યેની સેવા એક એવા આત્મ-બહિદાનની સર્ચયાઈની માગણી કરે છે જે કોઈ પણ નીતિ માટે અજાણ હોય છે.

૨૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૬

*

યુદ્ધ અને હિંસા

બહુ પ્રાચીન વખતમાં નહિ પણ આ સદીની શરૂઆતમાં, ઘણા મોટા ખૂનખાર યુદ્ધમાં ઘણી વખત લાખો લોકોનું ભાવિ રાજ્યોના પ્રતિદ્વંદ્વી વડાઓના નાસુકીય સર્વાચો ઉપર નિર્માણ થયેલું.

*

હે માનવીઓ ! જ્યાં સુધી તમારા હૃદયમાં શાંતિ ન હોય ત્યાં સુધી તમે આ ઉન્નત શર્ષણ 'શાંતિ' કરી રીતે ઉચ્ચારી શકો છો ?

તમે કહો છો, યુદ્ધ પૂરું થયું છે અને તેમ છતાં એક માનવી બીજ

માનવીનું ખૂન કરે છે અને કેઈન (Cain) પોતાના ભાઈનું બોડી વહેવડાવે છે !

*

ભાઈબલમાં પ્રલુબ કેઈનને બોલાવે છે અને તેને પૂछે છે, “તે તારા ભાઈ સાથે શું કર્યું ?”

આજે હું માનવને બોલાવું છું અને તેને પૂछુછું : “તે પૃથ્વી સાથે શું કર્યું છે?”

*

આ ભયંકર ઘર્ષણ, જે સંધરો માલુસોનાં ચીંથરાં ઉડાવી દીધાં છે, તેમાંથી દિવ્યકૃપાએ જે બોકોને દૂર રાખ્યા છે તેને માટે તેઓ એક રીતે તેમની કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરી શકે કે તેમણે તેમના આખાયે સ્વરૂપનું પ્રલુબે સમર્પણ કર્યું.

મે ૧૯૪૦

*

હિટલર વિશે ચિંતા ન કરો, પ્રલુબના બળની સામે કોઈ પણ આસુનિક શક્તિ શાશ્વત રીતે ટકી શકે નહિ, અને તેની હારની ઘડી ચોક્કસ આવવાની જ છે.

૨૭ મે ૧૯૪૦

*

વિજય આવી પહોંચ્યો છે, તારો વિજય, હે પ્રલુબ, જેને માટે અમે તારી તરફ અન્ત કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરીએ છીએ.

*

પરંતુ હવે અમારી તીવ્ર પ્રાર્થના તારા પ્રન્યે ઊંચે ઊંઠે છે. તારા બળ વડે જ અને તારા બળ સાથે જ વિજય પ્રાપ્ત કરનારાએ વિજયી બન્યા છે. એવી કૃપા કર કે તેઓ તેમની સફળતાને ભૂલી ન જાય અને જોખમ અને ચિંતાના સમયમાં તને આપેલાં વચ્ચેનાનું તેઓ પાલન કરે. તેમણે તારા નામે યુધ જહેર કરેલું અને જ્યારે શાંતિ કરવાની હોય ત્યારે તેઓ તારી કૃપાને ભૂલી ન જાય

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૪૫

*

એટમ ઐન્ઝિય

એટમ બોંબ પોતે જ સૌથી અદ્ભુત સિદ્ધિ છે અને તે સ્થૂલ પ્રકૃતિ ઉપર માનવીની શક્તિનો વિકાસ દર્શાવે છે. પરંતુ હવે વસ્તુ વિષાદમય છે કે આ ભૌતિક પ્રગતિ અને પ્રકૃતિ ઉપરનો કાબૂ, એક આધ્યાત્મિક પ્રગતિ અને કાબૂના સુમેળમાં નથી. આ બધી શૈધિમાંથી ઉત્પત્ત થતા ભયંકર જોખમો સામે આ શક્તિ જ

પ્રતિરોધ અને પ્રતિક્રિયા કરી શકે. આપણે પ્રગતિ બંધ કરી શકીએ નહિ, તેમજ કરવી પણ ન જોઈએ પરંતુ આપણે તેની બન્ને આંતરિક અને બાહ્ય જીવન વચ્ચે સમતુલ્ય પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ.

૩૦ ઓગસ્ટ ૧૯૪૫

*

હિંસા કોઈ પણ હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે સારી નથી. કઈ રીતે કોઈ પણ વ્યક્તિ અન્યાય દ્વારા અન્યાય અને ધૂષણ દ્વારા સંચાદ પ્રાપ્ત કરવાની આચા રાખો શકે?

૮ ઓક્ટોબર ૧૯૫૧

*

'ભ' એ પૂછ્યું છે કે હાલમાં જગતની પરિસ્થિતિ વિશે કાઈ કહેલું છે કે કેમ. તેને 'આણ્ણું' છે કે બીજા વિશ્વયુદ્ધની કે કોઈ ગંભીર મુશ્કેલીઓ થવાની શક્યતા છે કે કેમ?

તેને કહી દો કે હું પયગંબર થવાનો ઈંકાર કરું છું.

૩ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૨

*

થક્કિને અસરકારક બનાવવા માટે કમનસીબ ઘટના હોવાની જરૂરિયાત હોવી જ જોઈએ એવો જે પ્રાચીન મત છે તે સંકુચિત છે અને તે વિચાર ઉપર વિનય પ્રાપ્ત કરવો જ જોઈએ.

*

વિનાશનો સત્કાર કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી. પરંતુ તે જે પાઠ શીખવે તે અગત્યનો છે,

*

હું હિંસાની બિલકુલ વિરુદ્ધમાં છું. હિંસાનું દરેક કાર્ય આપણે જે લક્ષ્યની અભીસા રાખીએ છીએ તેના તરફ બઈ જતા માર્ગ ઉપરનું એક પીણેહઠનું પગલું છે.

પ્રભુ સર્વત્ર છે અને કાયમ પરમ વિનમ્ય છે. પલુની રૂખું જે ન થઈ શકે તેવું કાઈ પણ કદી ન કરવું જોઈએ.

૬ મે ૧૯૭૧

*

જ્યાં સુધી તમે કોઈ વ્યક્તિને માર મારવા માટે થક્કિતમાન છો ત્યાં સુધી તમારી જતને માર ખાવા માટેની શક્યતાનું દ્વાર જોલી આપો છો.

*

જહેરમાં કરેલા આક્ષેપો : પ્રકાશનો ધિક્કાર કરનાર અને ધૂણા દર્શાવનાર ગંદકીનું ભયંકર ધાતકીપણું છે.

*

હિંસા અને કુરતા વચ્ચે એક બેદ છે. હિંસક ભાવમાં વ્યક્તિ કોઈ ભયંકર કાયં કરી બેસો છે પરંતુ પાછળથી નેને પશ્યાત્તાપ થાય છે, જ્યારે ધાતકી માણસ ને તે વસ્તુ ઠંડે કલેને કરે છે – દરેક વસ્તુ માટે તેની પૂર્વ તૈયારી હોય છે અને તે તૈયારી તે વસ્તુ માટે જ કરવામાં આવી હોય છે.

*

સહીસલામતી અને રક્ષણ

બોઝમારા વખતે ને બોકો ડરથી નાસી જતા હતા તેમને :

જ્યારે સમગ્ર જગત જોખમમાં છે ત્યારે તમારે થા માટે સલામતીમાં રહેવું જોઈએ ? તમારામાં એવા કયા વિશ્વિષ ગુણો છે, કઈ પાત્રતા, જેને બઈને તમને ખાસ રક્ષણ મળવું જોઈએ ?

પ્રભુમાં જ સલામતી છે. તેનામાં આક્ષાય લો – અને બધો ડર ફેંકી દો.

૨૬ મે ૧૯૪૨

*

(૧૯૬૫ના સપ્ટેમ્બરમાં ભારત પાકિસ્તાન વચ્ચે ને ધર્મસ્થ થયું ત્યારે પોંડિયેરી આવવા માટે જેમણે મંજૂરી મારી તે બધા લોકો વિશે.)
તેઓ પોંડિયેરી આવી થકે છે, પરંતુ જેમને ડર લાગે છે તેઓને જે તે જગાએ પણ ડર લાગશે અને ને લોકોમાં શ્રદ્ધા હોય તેઓ દરેક જગાએ સહીસલામત છે.
૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૫

*

સૌથી ઉત્તમ રક્ષણ છે પ્રભુકૃપામાં અટલ શ્રદ્ધા.

*

રક્ષણ ત્યારે જ સક્રિય અને અસરકારક બને જ્યારે તમે તમારી બાળુઓએ પૂર્ણ અને કાયમી શ્રદ્ધા રાખો.

*

આપણે આપણી જતનું સંપૂર્ણપણે અને સચ્ચાઈપૂર્વક પ્રભુને સમર્પણ કરીએ અને આપણે તેના રક્ષણનો આનંદ માણી શકીશું.

*

સર્વાંગી રક્ષણ : એવી વસ્તુ જે હક્કા પ્રભુ જ આપો શકે.

*

ચૈતસિક રક્ષણ : પ્રભુને સમર્પણ કરવાના પરિણામે આપતું રક્ષણ.

*

થારીરિક રક્ષણ ત્યારે જ શક્ય બને જ્યારે પ્રભુને સંપૂર્ણ સમર્પણ કરવામાં આવે અને કામનાઓમાંથી મુક્તિ મેળવી હોય.

*

પ્રભુની હાજરી ઉપર સતત વધારે એકાગ્ર થાઓ અને રક્ષણ વધારે સાહજિક બનશો.

*

નિઃશેષ રીતે બધી જ ગતિઓને પ્રભુ પ્રત્યે વાળો : એ રક્ષણ માટેનું ચોક્કસ સાધન છે.

*

પ્રભુને જે વસ્તુનું અર્પણ કરેલું હોય તે સિવાય બીજી કોઈ પણ વસ્તુ સંબંધિત નથી.

*

સંપત્તિ અને સરકારીતંત્ર

સંપત્તિ અને અર્થશાસ્ત્ર

પેસાનો હેતુ વધારે પેસો પ્રાપ્ત કરવા માટેનો નથી. પરંતુ તેનો હેતુ પૃથ્વીને નવસર્જનના આગમન માટે તૈયાર કરવા માટેનો છે.

*

બધી જ સંપત્તિની માલિકી પ્રભુની છે. પ્રભુ જીવંત માનવીઓને તે ઉછીની આપે છે અને તે પ્રભુ પ્રત્યે જ પાછી ફરવી જોઈએ.

*

ચૈતસિક પ્રભાવ નીચે સંપત્તિ : એવી સંપત્તિ જે તેના સાચા માલિક પ્રભુ તરફ પાછી ફરવા માટે તૈયાર હોય,

*

એક એવો દિવસ આવશે જ્યારે આ જગતની બધી જ સંપત્તિ, પ્રભુ-વિરોધી બણોની ગુલામીમાંથી છેવટે મુક્ત થઈને, સાહજિક રીતે સંપૂર્ણપણે પૃથ્વી ઉપરના પ્રભુના કાર્યની સેવામાં અપીંત થઈ જશે.

૬ જાન્યુઆરી ૧૯૫૫

*

તમે જે કાઈ હો અને તમારી પાસે જે કાઈ હોય તે બધું જ પ્રભુને અર્પણ કરી દો; તમારી પાસે આનાથી વધારે માગણી કરવામાં આવતી નથી તેમજ તેનાથી ઓછી પણ નહિ. *

૬ જાન્યુઆરી ૧૯૫૬

*

જે સંપત્તિને વ્યક્તિ પ્રભુને અર્પણ કરે છે તે સાચી સંપત્તિ કહેવાય.

*

તમે પ્રભુના કાર્ય અથે જેટલા પ્રમાણમાં ધન આપો તેટલા પ્રમાણમાં તમે ધનવાન હો છો.

૩૦ જાન્યુઆરી ૧૯૫૮

*

તમે જે ધન તમારા કબજામાં રાખો છો તેના કરતાં તમે જે ધન આપો છો તેનાથી તમે વધારે ગૈસાદાર બનો છો.

*

(શ્રી અરવિંદ સોસાયટીના પ્રથમ વાર્ષિક સંમેલન માટેનો સંદેશ.)
સાચું ધન તમે જે ધનનો સહૃદ્યોગ કરો છો તે છે.

જ્યારે તમે તમારા ધનનો શ્રોષ્ટ ઉપયોગ કરો ત્યારે ખરેખર તમે ધનિક બનો છો.

ફેબ્રુઆરા ૧૯૬૨

*

સમૃદ્ધ ફૂક્ત તેની પાસે જ ઓક્ધારી રીતે રહે છે જે તેનું સમર્પણ કરે છે.

*

નિઃસ્વાર્થ સમૃદ્ધિ : જે માણસ તેને વિપુલ પ્રમાણમાં પ્રાપ્ત કરે છે. તે તેને જેમ જેમ સમૃદ્ધિ મળતી જાય છે તેમ તેમ સર્વ અર્પણ કરે છે.

*

* Epiphanyની ઝીસ્ટ વખતે વહેંચાયેલ, જેને માતાજીએ “પ્રભુને સ્થૂલ જગતનો અર્પણનો ઉત્સવ” તરીકે નામ આપેલું.

ઓદાર્ય આપે છે અને કોઈ પણ સોદાબાજુ વગર આપે છે.

*

સારા કાર્યો માટે પૈસા પુણી પ્રમાણમાં પ્રાપ્ત થાઓ અને પુણી પ્રમાણમાં ખર્ચાઈ જાઓ.

*

મારા માટે કોઈ પણ પ્રવૃત્તિ તેના ખર્ચ કરતાં વધારે અગત્યની છે. ભલે પછી તે ખર્ચ યોગ્ય પ્રમાણમાં ન હોય. આવા નિર્ણયો માટે પૈસો એ માપતુલા નથી. જે આપણે એમ કણીએ કે કોઈ વસ્તુ કીમતી હોવાથી આપણી પાસે તે ન આવી શકે તો આપણે પ્રલુકૃપાની ગ્રહણ-શીલતાને મર્યાદિત કરીને તેના કાર્યને અટકાવીએ છીએ. પૈસો એ ફક્ત અદલાબદ્લીનું માધ્યમ છે. તે બધું સાપેક્ષ છે અને પ્રલુમાંથી આવતા સોતો અખૂટ છે. આ વલણ સાચું છે?

તમે બિલકુલ સાચા છો અને તમારા વલણને હું પસંદ કરું છું.

*

તમારી વિચારધારામાં તમે આધ્યાત્મિક શક્તિ અને પૈસાનું મિશ્રણ ન કરો કારણ કે તે સીધું જોખમ તરફ દોરી જાય છે.

*

*

*

મિથ્યાલિમાનમાંથી આવેલી બક્ષિસ એ આપનારને કે ગ્રહણ કરનારને બેમાંથી કોઈને પણ ફ્લાઇડાકારક નથી.

*

મારે તેને સમજાવવું હતું અને અનુભવ કરાવવાનો હતો કે બક્ષિસમાં રહેવાં વિચાર, લાગણી અને બળ, જે વસ્તુ આપવામાં આવે તેના કરતાં વધારે અગત્યનાં અને કિંમતી હોય છે.

*

એક વ્યવહારું પ્રશ્ન વારંવાર આવ્યા કરે છે. જે માસુસ યોગ કરવા માટે તૈયાર થતો હોય અને તેણે એક સામાન્ય નિયમ તરીકે તમારા ઉપર જ આધાર રાખીને તમને જ બધું અર્પણ કરવાનો નિયમ બનાવ્યો હોય તેણે બીજાઓ પાસેથી આવતી લેટો અથવા પૈસા અથવા બીજી કોઈ વસ્તુઓ સ્વીકારવી કે કેમ? કારણ કે જે તે સ્વીકારે તો તે અંગત ઉપકાર અને ફરજમાં દુબાઈ જાય છે. સાધક આ વસ્તુ મંજૂર કરી શકે? તે પોતાની જતને એવું કહી શકે કે “પ્રભુ પાસે આપવાના ધણા રહ્યાએ છો.”

એક પ્રસંગે કોઈ માણસે બેટનો સ્વીકાર કર્યો હોય અને બીજું પ્રસંગે ઈન્કાર કર્યો હોય અને જે તેના માટે જગડો થાય તો શું કરવું? વારંવાર ઈન્કાર કરવાથી માણસની આસપાસ કડવાશ ડિલ્લી થાય તેનાથી દૂર રહેવા માટે શું કરવું જોઈએ?

“પ્રભુની પાસે આપવા માટે ધારા રહ્યાઓ છું.”

આ સાચી વસ્તુ છે. માણસ ઉપર કોઈ પણ માણસનો ઉપકાર નથી. ફક્ત પ્રભુનો જ ઉપકાર હોય છે અને તે પણ સમગ્ર રીતે જો શરત વગર કોઈ બેટ આપવામાં આવે તો તે બેટનો માણસે પ્રભુ તરફથી મળેલી વસ્તુ તરીકે સ્વીકાર કરવો અને તેના બદલવામાં અથવા પ્રત્યુત્તરરૂપે શેની જરૂર છે તેની સંભાળ પ્રભુને લેવા હો.

અશુલેચછા, ઈર્ષા, જગડાએ અને ઠપકાએ વિશે થકિતાએ સચ્ચાઈપૂર્વક બધાથી પર શઈ જવું જોઈએ અને કઠોરમાં કઠોર થબ્દો માટે પણ એક શુલેચછાભર્યા સિમત સહિત ઉત્તર આપવો જોઈએ અને જ્યાં સુધી માણસ પોતાની જત વિશે અને તેના પ્રત્યાધાતો વિશે પૂરેપૂરો ચોક્કસ ન હોય તો સામાન્ય નિયમ તરીકે તેણે મૌન રહેવું તે વધારે સારું છે.

૬ ઓક્ટોબર ૧૯૬૦

*

લોકો કહે છે “પ્રભુ ગરીબ માણસોનો બેચી છે”, પરંતુ તે ખોટું અને જૂઠું લાગે છે. પ્રભુ પેસાદારોનો મિત્ર છે. અમે જાળતા નથી કે અમારી જગા કયાં છે.

પેસાદારોને પ્રભુ પેસો આપે છે. પરંતુ ગરીબોને તો તેની પોતાની જત આપે છે. ગરીબ માણસો પેસાને વધારે અગત્ય આપે છે કે પ્રભુને આપે છે તેના ઉપર બધી આધાર છે.

૨૨ ઓક્ટોબર ૧૯૬૪

*

શરાફો અને વેપારીઓને ભાવિ માટે સહકાર આપવા શક્યતા આપવામાં આવી છે. પરંતુ બગલગ ધારાભરા તેનો ઈન્કાર કરે છે, કારણ કે તેઓની માન્યતા છે કે પેસાનું બળ ભાવિના કરતાં વધારે થકિતથાણી છે.

પરંતુ ભાવિ તેમને તેની અવિરોધ્ય એવી થકિતથી કચડી નાખશે.

*

માનવીના આ સ્થૂલ જગતમાં પેસા પ્રભુના સંકલ્પ કરતાં વધારે પવિત્ર છે.

૧૨ માર્ચ ૧૯૬૫.

*

પેસા માટેનો દોષ : પોતાના અંતરાત્માને ધરાડવા માટેનો અને પોતાની પ્રકૃતિને સંકુચિત કરવા માટેનો સૌથી ચોક્કસ માર્ગ.

*

હું પેસાનું વ્યાજ ઉપજાવવામાં માનતી નથી.

*

મેં સ્ટોક્સ અને શેરમાં થોડી ઉથળપાથલ કરેલી. પરંતુ તેમાં મેં સખત પણાડ ખાધા. થોડા વખત માટે મેં જે સટ્રો કર્યો તેણે મારાં ખિસ્સાં ખાલી કરી નાખ્યાં. હું ખરેખર ઈચ્છુ છું કે મેં તેમન કર્યું હોત તો સારું. તમે સટ્રોની બિલકુલ વિરુદ્ધમાં છો ?

તમારે જાણવું જોઈએ કે હું કોઈ પણ પ્રકારના સટ્રોને સંમતી આપતી નથી - પરંતુ જે બની ગયું તે બની ગયું.

૧૭ ડિસેમ્બર ૧૯૬૫

*

માણસની ચેતનામાં સુધારો થાય તો તેની આર્થિક પરિસ્થિતિમાં સાધરતા આવે ?

જે ચેતનામાં સુધારાનો અર્થ એક વૃદ્ધિ પામેલી વિશ્વાસ ચેતના, અથવા તેનું વધારે સારી રીતે સંકલન એ પ્રમાણેનો હોય તો પરિસ્થિતિમે તેમાં બાધ્ય વસ્તુઓ ઉપરનો વધારે કાબૂ કુદરતી રીતે જ સ્થાપન થાય (આર્થિક સંભેગોમાં પણ), પરંતુ જ્યારે ચેતના 'વધારે સારી' થાય ત્યારે માણસ તેની પોતાની આર્થિક પરિસ્થિતિ વિશેના વિચારમાં ઓછો રહેતો થાય છે.

*

આર્થિક પ્રશ્નનો ઉકેલ :

બે પ્રશ્નનોના સમન્વય ઉપર આવવું.

(૧) જરૂરિયાત પ્રમાણે ઉત્પાદનને મેળમાં લાવવું.

(૨) ઉત્પાદન પ્રમાણે જરૂરિયાતોને સુમેળમાં લાવવી.

*

શાસનતંત્ર અને રાજકારણ

બીજાઓ ઉપર શાસન કરવાની આશા રાખતાં પહેલાં વ્યક્તિને પોતાની જતનું શાસન કરતાં આવડવું જોઈએ.

*

(૧) બીજાઓ ઉપર કાબૂ રાખવા માટે પોતાની જત ઉપર સંપૂર્ણ કાબૂ પ્રાપ્ત કરવો એ અનિવાર્ય થરત છે.

(૨) કોઈ પણ જતના રાગડોધો ન હોવા જોઈએ, — એકની પસંદગી અને બીજા પ્રત્યે ધિક્કાર; દરેકની સાથે સમતા રાખવી.

(૩) ધીર્યપુરુષ અને સહનથીલ બનવું.

જેટલું બિલકુલ અનિવાર્ય હોય તેટલું જ ફક્ત બોલવું અને બીજું કાંઈ વધારે નહિ.

માચ ૧૬૫૪

*

જે બોકોનાં જીવન બુદ્ધિથી શાસન થયેલાં હોય છે તેઓ જે કાંઈ કહે તેને માણસ ગંભીર રીતે ગ્રહણ કરે છે; પરંતુ જે બોકો તેમના ધૂની આવેગોના હાથમાં રમકડાંએ હોય તેમના કહેવાતા નિઃયોજને કેવી રીતે અગત્ય આપી શકાય?

*

મનનો આદર્શ : જે બોકોને વ્યવસ્થા કરવી છે તેના માટે ખાસ અગત્યનો; તેની ગુણવત્તા ઉપર સંગઠનનો પ્રકાર આધાર રાખે છે.

*

વ્યવસ્થિત ગોઠવણી કરવી તેના કરતાં દબાલ કરવું એ વધારે સહેલું પરંતુ સાચી વ્યવસ્થા દબાળ કરતાં કેટલીએ ચડિયાતી છે.

૩૦ જૂન ૧૬૫૪

*

બધી જ સિદ્ધિએ માટે વ્યવસ્થા અને શિસ્ત હોવાં તે પાયાની જરરિયાત છે. બીજા ઉપર કઈ રીતે હુકમ કરવો તે જાણવા માટે વ્યક્તિએ કેમ આજાંકિત બનવું તે પ્રથમ જાણવું જોઈએ.

*

જેને કઈ રીતે આજા પાળવી તેનું જ્ઞાન છે તે જ શાસન કરી શકે છે.

*

જેમને શાસન કરવું છે અને નેતાએ બનવું છે તેમના માટે :

જ્યારે તમારે બોકેને ખુશ કરવા હોય છે ત્યારે તમે જે રીતે વસ્તુઓ ચાલતી હોય છે તે રીતે ચાલવા દો છો અને માણસના ઉપર પ્રકૃતિ પ્રગતિ કરવાની ફરજ પાડે તેની રાહ જુઓ છો. પરંતુ સર્જનનું આ સત્ય નથી. માણસનું સાચું ધ્યેય, તેની પોતાની પ્રગતિની પ્રકૃતિ ઉપર ફરજ પાડવાનું હોય છે.

૨ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

જે માણસો ઉપર એવી કોઈ વ્યક્તિ સત્તા ચલાવે જેના માટે તેઓ એમ માને કે તે પોતાની ભૂમિકાના સ્તર ઉપરનો જ છે તો તે સત્તા ગમે તેટલી કાયદેસર હોય છતાં સામાન્ય ચેતનામાં માનવી સહન કરી શકતો નથી.

પરંતુ બોજાઓ ઉપર વાળબી રીતે માનવ સત્તા ચલાવવા માટે એટલી હદ સુધી પ્રકાશિત, તટસ્થ અને અહંકારવિહીન હોવો જોઈએ કે કોઈ પણ માણસ ભુલિપૂર્વક તેનો પડકાર કરી શકે નહિએ.

*

જેનામાં સાચા ન્યાયની પૂર્ણ ભાવના હોય, તે જ બોજાઓ તેની આજા માને એ માટેનો હક ધરાવે છે.

*

એટલે જ્યારે હું એમ કહું છું કે “શાની”એઓ જગતનું સૂત્ર ચલાવવું જોઈએ ત્યારે હું તેને રાજકીય દાખિલાંદુથી નહિ પરંતુ આધ્યાત્મિક દાખિલાંદુથી કહું છું.

શાસનતંત્રના જે કોઈ પ્રકારો હોય તે બધા રહી શકે છે; તેની અગત્ય ગોણ છે. પરંતુ સત્તા ઉપર રહેલા માનવીઓનો ગમે તે પ્રકારનો સામાજિક દરજાએ હોય છતાં તે બોકેએ, જે માણસોએ સત્યનો સાક્ષાત્કાર કરેલો તે અને જેઓ પ્રભુના સંકલ્પ સિવાય બીજો કોઈ સંકલ્પ રાખતા નથી, તેમની પાસેથી પ્રેરણ મેળવવી જોઈએ.

૧૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૬

*

રાજકારણમાં રહો અને રાજકારણમાં દિવ્ય સત્ય લાવવા પ્રયત્ન કરો. અસરકારક આધ્યાત્મિકતા માટેનો એ ચોક્કસ માર્ગ છે.

*

વાણીમાં અથવા લખાણમાં બોકેને જહેરમાં બદનામ કરવાની આ સામાન્ય રીતરસ્તાનો પૂરેપૂરો ન્યાગ કરો. માણસોએ વિચારેનું અને ખ્યાલોનું યુદ્ધ કરવું જોઈએ

જેથી કરીને સત્યની જીત થાય પરંતુ વ્યક્તિગોની વર્ચયેનું પુષ્ટ ન હોવું જોઈએ.

*

મહુર માતાજી,

યુથ કેમ્પેના સંદર્ભમાં તમે કહ્યું છે કે આપણે રાજકારણની ચર્ચા ન કરવી જોઈએ.

આ વિષયમાં તમારા તરફથી મને સ્પષ્ટ માર્ગદર્શન મળે માટે હું પ્રાર્થના કરું છું. મહુર માતાજી, અમે યુથ કેમ્પમાં છીએ એ માણસો માટે જ નહિ પરંતુ સામાન્યતયા લે બધા શ્રી અરવિંદ કર્મધારા માટે વાતર્વાપો આપીએ છીએ તે બધા માટે માર્ગદર્શન

અત્યાર સુધી અમે રાજકારણને ઓવી કોઈ ગતિ માનીએ છીએ જેમાં પોતાની જતનું અથવા પોતાના પક્ષનું વર્ચસ્વ કોઈ પણ રીતે સ્થાપિત કર્યું. તેમાં ખટપટ અને છેતરપિંડી પણ આવી જાય. આમાં વ્યક્તિગો એક વસ્તુ પકડી રાખવાની કે પોતાની જ વિચારસરણી સાચી છે અને બીજાઓની ખોટી.

આ રાજકારણનો અમારે પૂરેપૂરો ત્યાગ કરવાનો છે. શું તે પ્રમાણે નથી ?

ઇ.

પરંતુ શ્રી અરવિંદે આ વસ્તુઓનું ધણા ઉચ્ચ દિનિબિંદુથી નિર્દ્યપણ કરેલું છે જેમાં તેમણે દરેક અભિગમ અથવા દરેક આદર્થમાં કઈ સત્ય વસ્તુ રહેલો છે તે તેમણે જોયેલું છે અને આ બધાં આંશિક સત્યોમાં સમન્વય દ્વારા કઈ રીતે સાચી પૂર્ણતા તરફ જવાય તેનો માર્ગ બતાવેલો છે. જે અમે તેમની પાસેથી શીખી શકીએ અને તેમનો માર્ગ અનુસરીએ તો અમે આ મુદ્દાઓ સાથે સાચી રીતે કાર્ય કરી શકીએ અને તો આ મુદ્દાઓથી હૂર રહેવાની જરૂર નથી. અમારી સમજણ અને અભિગમમાં અમે સાચા છીએ ?

ઇ.

જ્યારે અમારે બોંકનું રાષ્ટ્રીયકરણ, સરકારી લંડોળનું ખર્ચ (પ્રીવી પર્સી), પ્રેસ બિલ વગેરે જેવા વિશિષ્ટ પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપવાના હોય ત્યારે

૧. શ્રી અરવિંદ અને માતાજીનાં પુસ્તકોનાં અલ્યાસ માટે અમુક દિવસો ચાલતી શિબિરો.

જ્યાં સુધી અમને સીધે સીધા શ્રી અરવિંદ અને તમારા તરફથી ખાસ ઉત્તરો ન મળે તો અમે એવો પ્રત્યુત્તર આપીએ છીએ કે આ બધાં કાર્યો ફૂલ ઉપરફુલો વ્યવસ્થાઓ છે અને તેથી જે મૂળભૂત પ્રશ્નોને તેઓ ઉકેલ લાવવા પ્રયત્ન કરે છે તેનાથી ઉકેલ આવી થકે નહિ. ફૂલ ચેતનામાં પરિવર્તન કરવાથી તેના પરિણામે તેનું દ્વાર ખૂબે, તેનાથી આવા વિશીષ્ટ પ્રકારના પ્રશ્નો ખરેખર ઉકેલી શકાય છે કારણ કે કોઈ પણ સવરૂપની વ્યવસ્થા અથવા પદ્ધતિનો અમલ કરવાનું લોકોના હાથમાં છે. જે લોકો તમસ અને જૂઠાલામાં રહેવાનું ચાલુ રહે તો પછી ગમે તેવી વ્યવસ્થા અથવા યોજના ગમે તેવી સુંદર લાગે છીતાં સફળ થઈ થકે નહિ.

એટલે બધા જ પ્રશ્નોનો ફૂલ એક જ ઉકેલ છે જે તમે આપેલો છે – ફૂલ શાશ્વત સત્યને જ આશાધીન થવું અને સત્ય પ્રમાણે જ જીવન જીવનું.

આ ઉત્તર સાચો અને પૂરતો છે ?

ડા. સાચો

કેટલાક મુદ્દાઓ ઉપર જ્યાં શ્રી અરવિંદ અને તમે સીધા ઉત્તરો આપેલા છે તેમાં અમે પણ સ્પષ્ટ રહ્યીએ છીએ. ડા. ત. ભારતની અને પાકિસ્તાનની ઓક્તા સત્ય હોવાથી બંગલા દેશના પ્રશ્નોનો ઉકેલ તેના સિવાય ન આવી થકે અથવા તો દેશની ભાષાના પ્રશ્નો વિશે તમે કહેલું છે કે (૧) પ્રાદેશિક ભાષા, શિક્ષણનું માધ્યમ બનવી જોઈએ. (૨) સંસ્કૃત રાષ્ટ્રભાષા બનવી જોઈએ. (૩) અંગ્રેજ આંતરરાષ્ટ્રીય ભાષા હોવી જોઈએ.

આ બધા પ્રશ્નોના સાચા જવાબ આપવામાં અમે સાચા છીએ.

ડા. આશોર્વાદ.

ઓછું બોલો, સાચા બનો, સરથાઈથી કાર્ય કરો.

૪ ઓક્ટોબર ૧૯૭૧

*

એમ માનવું કે સામ્યવાદ એ એકમાત્ર સત્ય છે. તે બધા જ ધર્મમાં રહેલી ધર્માંધતામાં જે ભૂલ છે તેના પ્રમાણે જ છે, અને સામ્યવાદના બીજા ધર્મોના સતર ઉપર મૂકવા બરાબર છે – તે સત્યથી ઘણું વેગળું છે.

*

જેથી કરીને સત્યની જીત થાય પરંતુ વ્યક્તિગોની વર્ચેનું યુદ્ધ ન લોવું જોઈએ.

*

મહુર માતાજી,

યુથ કેમ્પેના સંદર્ભમાં તમે કહું છે કે આપણે રાજકારણની ચર્ચા ન કરવી જોઈએ.

આ વિષયમાં તમારા તરફથી મને સ્પેટ માર્ગદર્શન મળે માટે હું પ્રાર્થના કરું છું. મહુર માતાજી, અમે યુથ કેમ્પમાં છીએ એ માસુસો માટે જ નહિ પરંતુ સામાન્યતયા ને બધા શ્રી અરવિંદ કર્મધારા માટે વાર્તાવાપો આપીએ છીએ તે બધા માટે માર્ગદર્શન

અત્યાર સુધી અમે રાજકારણને ઓવી કોઈ ગતિ માનીએ છીએ જેમાં પોતાની જતનું અથવા પોતાના પક્ષનું વર્ચેસ્વ કોઈ પણ રીતે સ્થાપિત કરવું. તેમાં ખટપટ અને છેતરપિંડી પણ આવી જાય. આમાં વ્યક્તિગો એક વસ્તુ પકડી રાખવાની કે પોતાની જ વિચારસરણી સાચી. છે અને બીજાઓની ખોટી.

આ રાજકારણનો અમારે પૂરેપૂરો ત્યાગ કરવાનો છે. શું તે પ્રમાણે નથી ?

ઇ.

પરંતુ શ્રી અરવિંદે આ વસ્તુઓનું ધણા ઉચ્ચ દિનિબિંદુથી નિરૂપણ કરેલું છે જેમાં તેમણે દરેક અભિગમ અથવા દરેક આદર્થમાં કઈ સત્ય વસ્તુ રહેલી છે તે તેમણે જોયેલું છે અને આ બધાં આંશિક સત્યોમાં સમન્વય દ્વારા કઈ રીતે સાચી પૂર્ણતા તરફ જવાય તેનો માર્ગ બતાવેલો છે. જે અમે તેમની પાસેથી શીખી શકીએ અને તેમનો માર્ગ અનુસરીએ તો અમે આ મુદ્દાઓ સાથે સાચી રીતે કાર્ય કરી શકીએ અને તો આ મુદ્દાઓથી દૂર રહેવાની જરૂર નથી. અમારી સમજણું અને અભિગમમાં અમે સાચા છીએ ?

ઇ.

જ્યારે અમારે બોંકનું રાણીયકરણ, સરકારી લાંડોળનું ખર્ચ (પ્રીવી પર્સી), પ્રેસ બિલ વગેરે જેવા વિશ્વિષ પ્રશ્નનોના ઉત્તારો આપવાના હોય ત્યારે

૧. શ્રી અરવિંદ અને માતાજીનાં પુસ્તકોનાં અલ્યાસ માટે અમુક દિવસો ચાલતી શિબિરો.

જ્યાં સુધી અમને સીધે સીધા શ્રી અરવિંદ અને તમારા તરફથી ખાસ ઉત્તરો ન મળે તો અમે એવો પ્રત્યુત્તર આપીએ છીએ કે આ બધાં કાર્યો ફૂલ ઉપરણિલ્લો વ્યવસ્થાઓ છે અને તેથી જે મૂળભૂત પ્રશ્નોને તેઓ ઉકેલ લાવવા પ્રયત્ન કરે છે તેનાથી ઉકેલ આવી થકે નહિ. ફૂલ ચેતનામાં પરિવર્તન કરવાથી તેના પરિણામે તેનું દ્વાર ખૂબે, તેનાથી આવા વિધિષ્ટ પ્રકારના પ્રશ્નો ખરેખર ઉકેલી શકાય છે કારણ કે કોઈ પણ સવરૂપની વ્યવસ્થા અથવા પદ્ધતિનો અમલ કરવાનું લોકોના હાથમાં છે. જે લોકો તમસ અને જૂઠાણામાં રહેવાનું ચાલુ રાખે તો પછી ગમે તેવી વ્યવસ્થા અથવા યોજના ગમે તેવી સુંદર લાગે છીતાં સફળ થઈ થકે નહિ.

એટલે બધા જ પ્રશ્નોનો ફૂલ એક જ ઉકેલ છે જે તમે આપેલો છે – ફૂલ શાશ્વત સત્યને જ આશાધીન થવું અને સત્ય પ્રમાણે જ જીવન જીવનું.

આ ઉત્તર સાચો અને પૂરતો છે ?

ડા. સાચો

કેટલાક મુદ્દાઓ ઉપર જ્યાં શ્રી અરવિંદ અને તમે સીધા ઉત્તરો આપેલા છે તેમાં અમે પણ સ્પેષ્ટ રહ્યીએ છીએ. ડા. ત. ભારતની અને પાકિસ્તાનની ઓક્તા સત્ય હોવાથી બંગલા દેશના પ્રશ્નોનો ઉકેલ તેના સિવાય ન આવી થકે અથવા તો દેશની ભાષાના પ્રશ્નો વિયે તમે કહેલું છે કે (૧) પ્રાદેશિક ભાષા, શિક્ષણનું માધ્યમ બનવી જોઈએ. (૨) સંસ્કૃત રાષ્ટ્રભાષા બનવી જોઈએ. (૩) અંગ્રેજ આંતરરાષ્ટ્રીય ભાષા હોવી જોઈએ.

આ બધા પ્રશ્નોના સાચા જવાબ આપવામાં અમે સાચા છીએ.

ડા. આશીર્વાદ.

ઓછું બોલો, સાચા બનો, સચ્યાઈથી કાર્ય કરો.

૪ ઓક્ટોબર ૧૯૭૧

*

ઓમ માનવું કે સામ્યવાદ એ એકમાત્ર સત્ય છે. તે બધા જ ધર્મમાં રહેલી ધર્માંધતામાં જે ભૂબ છે તેના પ્રમાણે જ છે, અને સામ્યવાદના બીજા ધર્મોના સતર ઉપર મૂકવા બરાબર છે – તે સત્યથી ધણું વેગળું છે.

*

માનવઅંકતા

અમેરિકાને સંદેશ :

તમે પશ્ચિમના છો અને બીજાઓ પૂર્વના છે એમ વિચારવું બંધ કરો. બધા જ માનવીઓ એક જ દિવ્ય મૂળમાંથી આવેલા છે અને તેઓ તેમના મૂળની એકતાનો પૃથ્વી ઉપર આવિલાવ કરવા માટે છે.

૪ ઓગસ્ટ ૧૯૪૬

*

પૃથ્વી કાયમી અને જીવંત શાંતિનો આનંદ ત્યારે જ પ્રાપ્ત કરી શકણે જ્યારે માસુસો સમજણે કે તેઓએ તેમના આંતર રાજકીય વ્યવહારમાં સાચા અને સંનિષ્ઠાવાળા બનવું પડશે.

સરકારી તંત્રો માટે તેઓ શું કરી રહ્યા છે તેની જહેરાત માત્રમાં જ નહિ પરંતુ તેઓ જે જહેર કરે છે તે કરવામાં જ પ્રમાણિકતા રહેલી છે.

*

જે મુત્સદ્દીગીરી સત્ય અને પ્રભુકૃપાનું હથિયાર બને તો તેનો પાયાનો આધાર બેવડી નીતિ અને જૂઠાસ્યા ઉપર રહેવાને બદલે તે માનવઅંકતા અને સંવાદ તરફનું મોટું પગલું બની રહે.

૧૫ એપ્રિલ ૧૯૫૧

*

શાંતિ વિશે

પૃથ્વી ઉપર માનવઅંકતાની ચેતનાના સ્થાપન અને વૃદ્ધિ વડે જ એક સાચી અને કાયમી શાંતિ સિદ્ધ કરી શકાય. આ લક્ષ્ય તરફ લઈ જનાર બધાં જ સાધનોની બહુ મર્યાદિત અસર થાય, તેમ છતાં, સૌથી અજત્યની નાત્કાલિક અને અનિવાર્ય વસ્તુ છે માનવચેતનાનું રૂપાંતર; તેમાં પ્રકાશ અને તેમાં કાર્યમાં રૂપાંતર.

તેમ છતાં કેટલાંક ભાષા પગલાઓ ઉપયોગી નીવડી શકે અને તેમાંનું એક છે બેવડા રાષ્ટ્રીયત્વના સિદ્ધાંતનો સ્વીકાર. તેનો વિરોધી મુદ્રો એ છે કે જે બોકો બેવડા રાષ્ટ્રની રાષ્ટ્રીયતા સ્વીકારે તે બોકો જ્યારે બે દેશો વચ્ચે યુદ્ધ થાય ત્યારે બહુ ખરાબ પરિસ્થિતિઓમાં મુકાઈ જાય છે.

પરંતુ જે બોકો સચ્ચાઈપૂર્વક શાંતિ ઈરછે છે તેમણે સમજાવું જોઈએ કે પૃથ્વી વિશે વિચારવું, યુદ્ધ વિશે વાત કરવી અથવા યુદ્ધની આગાહી કરવી એટલે તેને માટે દ્વારા જોખી આપવાં.

તેવાથી ઊંબડું, જેમ જેમ પુષ્ટને બધી કરવાની ઈચ્છાવાળા બોકોની સંખ્યા મોટી થતી જશે, તેમ તેમ એક સ્થિર થાતિની તકો વધતી જશે અને તેટલા સમયમાં માનવીમાં એક નવીન ચેતનાનું આગમન થયે જે પુષ્ટને અશક્યતામાં ફેરવી નાભશે.

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૫૫

*

બધી જ સંકુચિતતા, સ્વાર્થ, મર્યાદાઓને ખાંખેરી નાખો અને માનવએકતાની ચેતના પ્રત્યે જગ્યાત થાઓ — થાતિ અને સંવાદ પ્રાપ્ત કરવા માટે આ ફક્ત એક જ માર્ગ છે.

મે ૧૯૫૫

*

રાષ્ટ્રોની ભૂમિકાને લક્ષ્યમાં રાખી અમને કહો.

અફ્સોસ ! જો હું તે પ્રમાણે કહું તો તે બહુ ઊંચી ભૂમિકા ઉપરથી નહિ હોય !

રાષ્ટ્રો હજુ સુધી કોઈ પણ સાચા આધ્યાત્મિકને સાંભળવા તૈયાર હોય એવું બાગનું નથી.

૧૧ મે ૧૯૫૫

*

રાષ્ટ્રોની કૃતધનતા ઉપર :

જો કોઈ તમારું સારું કરે તો તેમના પ્રત્યે તમે વિકાર ન રાખો, અમાં જ તમારા આરિગ્યનું ઉમદાપણું હોય છે.

*

(શ્રી આરવિંદ સોસાપટીની પ્રથમ વિશ્વપરિષદ માટેનો સંદેશ.)

પૃથ્વીનું ભાવિ ચેતનાના રૂપાંતર ઉપર આધાર રાખો છે.

ભાવિ માટેની એકમાત્ર આશા માણસની ચેતનાના પરિવર્તનમાં રહેલી છે અને તે ફેરફાર અવશ્ય આવશે જ.

પરંતુ માણસો આ ફેરફારમાં સહકાર આપવા તૈયાર થયે કે પછી ભાંગી નાખે તેવા સંજોગોની શક્તિના દબાસુથી તેમને ફેરફાર લાવવો છે તે નક્કી કરવાનું તેમના પોતાના ઉપર છાડી દેવામાં આવ્યું છે.

— તેથી જગત થાઓ અને સહકાર આપો.

આશીર્વાદ.

ઓગસ્ટ ૧૯૬૪

*

(માતાજીઓ પરિષદમાં ભાગ લેનારાઓ માટે નીચેના પુઅ ચર્ચા માટે આપ્યા અને તેમના પોતાના ઉત્તરો.)
માનવજીતિ ઓક કેવી રીતે બની શકે ?

તેના પોતાના મૂળ વિશે સભાન થવાથી.

માનવઓકતાનો ચેતના માનવીમાં વૃદ્ધિ પામે તેને માટે ક્યો રહ્યો છે ?
આધ્યાત્મક શિક્ષણ એટલે કોઈ પણ ધાર્મિક શિક્ષણ અથવા નૌતિક શિક્ષણ અથવા
કહેવાતા ભૌતિક શિક્ષણ કરતાં જે આત્માની વૃદ્ધિને વધારે અગત્ય આપે છે.

ચેતનામાં રૂપાંતર એટલે શું ?

ચેતનામાં ફેરફાર નવ-જન્મ સમાન છે, અસ્તિત્વના ઉચ્ચતર ગોળાધ્યમાં જન્મ.

ચેતનાનું રૂપાંતર પૃથ્વી ઉપરના જીવનમાં કર્દ રીતે ફેરફાર લાવી શકે ?
માનવચેતનામાં થયેલું રૂપાંતર એક ઉધ્વત્તર બળ, એક વધારે શુદ્ધ પ્રકાશ અને
સમગ્ર સત્યના આવિભાવને શક્તય બનાવશે.

ઓગસ્ટ ૧૯૬૪

*

ચેતનામાં પૂર્ણ રૂપાંતર જીવાય, કોઈ પણ વસ્તુ, માનવજીતિને જે ભયંકર
પરિસ્થિતિમાં ડૂબેલી છે તેમાંથી બચાવી શક્યે નહિં.

*

કહેવાતા ‘વ્યવહારુ’ મારો બાલિશ છે જેના વડે માણસો પોતાની જતને અંધ
બનાવે છે. તેને બર્ધને તેઓ સાચી જરૂર અને એકમાત્ર ઉપાય જોઈ શકતા નથી.

*

ટકી રહે એવી વિશઓકતા સિદ્ધ કરવા માટે ક્યો સાચો ભાર્ગ છે ?
એકમેવ પ્રભુની ચેતનાનો સાક્ષાત્કાર કરવો.

૧૩ ઓક્ટોબર ૧૯૬૫

*

(શ્રી અરવિંદ સોસાયટી દ્વારા બહાર પડેલા શ્રી અરવિંદ શતાબ્દીના
ફોટોગ્રાફો અને સંદેશાઓ તથા ઘણા દેશોની એલથી કચેરીઓ ઉપર
મોકલેલા ‘સેટ’ માટેનો સંદેશો.)

એક નવીન જગત સત્ય ઉપર રચાયલું; અને જૂઠની જૂની ગુલામીનો ઈન્કાર
કરતું, જન્મ પામવા હુચ્છે છે.

બધા દેશોમાં એવા લોકો છે જેઓ આ જાણે છે અને તેમને આ અનુભવ પણ થાય છે.

અમે તેમને સાદ કરીએ છીએ.

“તમે સહકાર આપશો ?”^૧

૧૯૭૨

*

વિશ્વઅંકતા,^૨ (World Union) માટે સંદેશ :

વિશ્વમાં એકતા છે – તે કાયમ હતી અને કાયમ છે, અત્યારે પણ તે પ્રમાણે જ છે – એમ નથી કે તેનામાં એકતા નથી અને બહારથી લાવીને તેના ઉપર લાદી દેવાની નથી.

ફક્ત જગત તેની એકતા વિશે સભાન નથી. તેને સચેતન બનાવવું પડશે. અમે માનીએ છીએ કે અત્યારે પ્રયત્ન કરવાનો મંગલ પ્રસંગ આવી ગયો છે. કારણ કે એક નવીન બળ અથવા ચેતના અથવા પ્રકાશ – નવું તત્ત્વ, તમે ગમે તે નામ આપો – જગતમાં આવિલ્લાવ પામેલ છે અને તેસે અત્યારે તેના પોતાના ઔકય વિશે સચેતન બનવાની શક્તિ પ્રાપ્ત કરેલી છે.

૨૫ માર્ચ ૧૯૬૦

*

તમે બિલકુલ સાચા છો. જૂની પદ્ધતિઓ આ નવું કાર્ય કરી શક્ષે નહિ. એક નવીન ચેતના દઢ રીતે સ્થાપન થવી જઈએ, એટલું જ નહિ, પરંતુ કોઈ પણ સાચી વસ્તુ અસરકારક બનાવી શકાય તે પહેલાં એક નવીન પ્રક્રિયા પણ શાધી કાઢવી જોઈએ.

૧૫ જાન્યુઆરી ૧૯૬૧

*

૧૯૬૧ યુનિયનના કાર્ય સાથે જેઓને સંબંધ છે તેમને.

૧. માતાજીએ મુખ્ય ફ્રેન્ચ પ્રત ઉપર સહી કરી : The Mother—૫ મધ્યર, શ્રી અરવિંદ આશ્રમ, ચોંડિચેરી (ફ્રેન્ચમાં) :

૨. ‘વિશ્વઅંકતા’નું સ્થાપન નવેમ્બર ૧૯૫૮માં થયેલું. તે એક સખાવતી સંસ્થા છે અને માનવઅંકતા અને વિશ્વશાંતિ માટે આધ્યાત્મિકતાના પાયા ઉપર કાર્ય કરે છે. તેના કાર્યમાં શ્રી અરવિંદના ગ્રંથ ‘માનવઅંકતાનો આદર્શ’માણી લેને પ્રેરણા મળેલી છે.

તમારા બધા મતભેદો માનસિક છે અને તમે તેમને ગમે તેટલી અગત્ય આપો. છતાં તેમની બહુ ઓછી અગત્ય છે. તેમનો સરળતાથી ઉકેલ આવી શકે. જો દરેક માણસ એક વિશાળતામાં પ્રયત્ન કરે, અને પોતે જે ધારે છે તે પ્રશ્નની ફૂલ એક જ બાજુ છે, અને બીજા બધાનાં દિઝિબિંડુઓને ધ્યાનમાં લઈ બધાનો સમન્વય સાધવામાં આવે તો સરલ છે.

જે એ પ્રમાણે ન બને તો તમારી બુદ્ધિની ગમે તેટલી ગુણવત્તા હોય છતાં તમે બેહદ સંકુચિત અને સાંકડી મનોવૃત્તિના છો અને આ વસ્તુ દરેકને લાગુ પડે. છે જેમણે અતિમાનસ ચેતનાનો સાક્ષાત્કાર ન કર્યો હોય અને ઊંઘાર્દ્ધ પસાર ન કર્યો હોય.

તમે બધા જ સંવાદ અને આનંદથી સાથે જ કાર્ય કરશો અને તમારા મતભેદો. ભૂલી જઈને દરેકે તેનું પોતાનું કાર્ય પોતાના જ્યાલ પ્રમાણે જેટલી સારી રીતે બની શકે એ રીતે વિચારવું અને કરવું, એટલું જ નહિ પરંતુ બીજાઓના જ્યાલની પણ સરચાઈ જાણવી અને એક સમન્વયની જરૂરિયાતનો સ્વીકાર કરવો.

૬ એપ્રિલ ૧૯૬૬.

*

જે એક છે તેના વિલાગ ન કરો. વિશાન અને આધ્યાત્મિકતા બન્નેનું ધ્યેય એક જ છે – પરમ દિવ્યતા. તે બન્ને વચ્ચે એક જ તહીવત છે કે આધ્યાત્મિકતાને તે વસ્તુનું જ્ઞાન છે જ્યારે બીજું તે જાણતું નથી.

ડિસેમ્બર ૧૯૬૬.

*

મેં તમને પહેલાં કહ્યું છે કે જે બોકોને બાબ્દ પ્રવૃત્તિ અને વ્યવસ્થાની જરૂર છે તેમને માટે ‘વલ્ડ યુનિયન’ બાબ્દ પ્રવૃત્તિ છે જેથી કરીને તેઓ તેમની શ્રદ્ધાને એક સધન વાસ્તવિકતા આપી શકે.

માનવજાત જે પ્રમાણે છે તેને સંવાદમાં વાવવા માટે જેમની ઈચ્છા છે તેમને માટે તે એક આદર્શ પ્રવૃત્તિ છે. જેથી કરીને માનવજાત પૂર્ણ પ્રગતિ માટે તૈયાર થઈ શકે.

બીજા કેટલાક – ઘણા ઓછા – વ્યક્તિગત તૈયારી અને પ્રગતિ ઉપર વિશેષ એક આપે છે – તેઓ જગતને માર્ગ બતાવવા માટેના અગ્રગામીઓ છે. આવા બોકોને તેમની એકાગ્રતામાંથી બહાર કાઢવા ન જોઈએ અને તે ‘વલ્ડ યુનિયન’ માટે સહાનુભૂતિ દર્શાવનારા સાક્ષીઓ રહેણે, પરંતુ તેઓ સક્રિય ભાગ બેનારાઓ નહિ હોય.

૧ જુલાઈ ૧૯૬૬.

*

કૃપાળુ માતાજી, અમારે તમારા માર્ગદર્શનની જરૂર છે જેથી કરીને અમે બીજા માસુસો જેઓ અમારી અભીષ્ટા પ્રમાણે કાર્ય ન કરતા હોય પણ કેટલોક વખત બિલકુલ જુદી જ રીતે કાર્ય કરતા હોય તેમની સાથે પણ કાર્ય કરતા અમે અમારી અભીષ્ટાને વળગ્યો રહ્યોએ. અમને માર્ગદર્શક સિદ્ધાંત આપવા કૃપા કરશો.

હું તમને એક વ્યાખ્યા આપું છું. તે તમને મુશ્કેલી તરીકે અને કાર્યક્રમ તરીકે બન્ને રીતે કામ આવે.

એક એવું વિશ્વાસોક્ય જે માનવાસોક્યની સાચી હકીકત ઉપર રથાયેલું હોય અને આત્માના સત્યનો સાક્ષીત્કાર કરે.

આશીર્વાદ સાથે.

એપ્રિલ ૧૯૬૪

*

હું તમને એક ઉદ્વિતર દર્શનમાંથી એમ કહેવા માગું છું કે સમગ્ર જગત એક પૂરેપૂરા પરિવર્તન તરફ ગતિ કરી રહ્યું છે અને જો તેમાં બરાબર કાર્ય કરવામાં આવે તો આ પરિવર્તનમાં ‘વૈશ્વાસોક્ય’નું એક ખાસ સ્થાન હોઈ શકે.

૨૪ જુલાઈ ૧૯૬૪

*

બાધ્ય મનોવૃત્તિથી કદ્દી ઓક્ય આવી થકે નહિ પરંતુ શાશ્વત એકતા વિશે સચેતન બનવાથી એકતા આવશે.

૧૨ ઓગસ્ટ ૧૯૬૪

*

આ બધી પછ્યાં પાછળ કાંઈક સત્ય રહેલું છે, પરંતુ તેમાંની કોઈ પણ પૂછું નથી.

એક નમનીય અને પ્રગતિશીલ વિશાળ સમન્વય ધડી કાઢવો જોઈએ. અને તે કોઈ પણ તરંગી માનસિક રીતનો નહિ પરંતુ એક જીવંત અનુભવ દ્વારા અને આંતરિક પ્રગતિ દ્વારા.

હાલ જે વસ્તુ જેવી અસ્તિત્વ ધરાવે છે તેનાથી આપણે શરૂઆત કરવી જોઈએ અને વધારે પૂર્ણ સાક્ષીત્કાર માટે એક પૂર્ણ સંકલ્પ દ્વારા આગળ ધ્યાવું જોઈએ.

ઓક્ટોબર ૧૯૬૪

૧૦૮

*

(શ્રી અરવિંદ ઈન્ટરનેશનલ સેંટર ઓફ ઓફિચિયલ ના વિદ્યાર્થીઓને
૧૯૬૫ના વર્ષમાં - 'આતર રાષ્ટ્રીય સહકારનું વપું' સ્થાનિક ચર્ચાઓમાં
ભાગ લેવા માટે આમંત્રણ અપાયેલું.)

મને 'વિશ્વાક્ય' સામે કે તમે કે 'ક્ષ' નિર્દર્શનમાં જોડાઓ તેની સામે કોઈ વિરોધ
નથી. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓને તેમાં ભાગ લેવાનો મેં ઈન્કાર કરેલો. છે કારણ કે જ્યાં
વિશ્વ અંગેના પ્રશ્નો છે તેમાં મને બોલાયેલા કે લખાયેલા શબ્દોની ઉપયોગિતામાં
વિશ્વાસ નથી.

હું એ હકીકત ઉપર ભાર મુકું છું કે ઔક્ય માટેની ચેતના પોતાની અંદર
પ્રાપ્ત કરવા માટે આતરિક પ્રયત્ન કરવો અને તેના પરિણામે પોતાના કાર્યનું રૂપાંતર
કરવું એ પ્રવચનો અને લેખો કરતાં અનંતગણ્ણું વધારે અસરકારક છે.

જેન્યુઆરી ૧૯૬૫

*

કિસ્ટમસ માટે લખાયેલો સંદેશ એ હેતુ માટે જ અટકાવાયેલો. તમારે તેનો
ઉપયોગ કરવો જ જોઈએ.

જો તમારે પૃથ્વી ઉપર શાંતિ જોઈતી હોય -

તો પ્રથમ તમારા હૃદયમાં શાંતિનું સ્થાપન કરો.

જો તમારે વિશ્વમાં એકતા જોઈતી હોય -

તો પ્રથમ તમારા અસ્તિત્વના જુદા જુદા ભાગોમાં એકતા લાવો.

જેન્યુઆરી ૧૯૬૫

*

જે કાંઈ બધું કહેવામાં આવ્યું છે તેને બહુ અગત્ય આપો નહિ. શબ્દો એ
કુક્ત શબ્દો જ છે અને દરેકના માનસમાં તેઓ લિન્ન લિન્ન રંગછાયાએ પ્રાપ્ત
કરે છું.

જેન્યુઆરી ૧૯૬૬

*

તમે બધા તમારી અંદર જ એકતા સાધીને વિશ્વની એકતા સાબિત કરી આપો.

૧૮ જેન્યુઆરી ૧૯૬૬

*

માનવજાતિની એકતા એક સુખુમત પડેલી અને અસ્તિત્વ ધરાવતી હકીકત છે.

પરંતુ બાધ્ય ચીતની માનવજાતિની એકતા માસુસોની શુભ નિષ્ઠા અને સર્વાઈઝ
ઉપર આપાર રાખે છું.

૧૨ ઓગસ્ટ ૧૯૬૭

*

વિલક્ષતતાની શક્તિ અસ્થિર અને કામચલાઉ હોય છે.

ઓક્ટેબર શક્તિ અને સંવાદમણ ભાવિ માટે કાર્ય કરે છે.

૨૫ એપ્રિલ ૧૯૬૬

*

જે જુદાખૂમાં માનવીઓ જીવન જીવે છે તેનાથી જ્યારે તેઓ ધૂણા પામશે ત્યારે જગત સત્યના સામ્રાજ્ય માટે તૈયાર થશે.

૧૪ ઓગસ્ટ ૧૯૭૧

*

જે તમારે જગતમાં ઓક્ટેબર જેઈતું હોય તો પ્રથમ તમારા અસ્થિતવના લિન્ન લિન્ન ભાગો ઓક્ટેન્ટ્રિટ કરો.

૧૭ ડિસેમ્બર ૧૯૭૧

*

જગતમાં રહેલી ઓટી વસ્તુઓને તમે તમારી પોતાની અંદરથી નષ્ટ કરશો તો જગત જોડું રહેશો નહિ.

૨૩ એપ્રિલ ૧૯૭૨

*

આજનું જગત

શ્રી અરવિંદ કહે છે તે પ્રમાણે આપણે ‘પ્રલુની પળો’માંની એકમાં છીએ. અને જગતની રૂપોત્તરની ઉત્કાંતિએ ઓક જડપી અને તીવ્ર ગનિ ધારણ કરેલી છે.

*

એ સાચું છે કે હાલ “આપણે” એક મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાંથી પસાર થઈ રહેલા છીએ (આપણે એટલે જગત) પરંતુ જેઓ સિથર રહેશો તેઓ તેમાંથી ગંભેરાં કરતાં થાણા વધારે બળવાન બનશો.

*

ખરેખર, આપણે એવા સમયમાં નથી જીવતા જેમાં લોકોને તેમના પોતાના સાધનો ઉપર છોડી દેવામાં આવ્યા હોય. પ્રલુને તેની પોતાની ચેતના તેમને પ્રકાશ આપવા માટે મોટલી આપી છે.

જે લોકો તે ગૃહણ કરી શકે તેમણે તેનો લાભ લેવો જોઈએ.

*

આ બધી ધાંધલ-ધમાલ હોવા છતાં સત્ય ચોક્કસ વિજયી બનશો.

*

અસ્પષ્ટતાની અંદર પણ, દિવ્ય સંવાદનું બીજ રહેલું છે.

*

આંતરિક રીતે વસ્તુઓમાં ભુધારો થતો જણાય છે જથારે ભાગ રીતે એક પુકારનો વિસંવાદ હોય તેવું લાગે છે. આપણે કઈ સ્થિતિમાં છીએ. એક સુંદર સાક્ષાત્કારની સમક્ષ.

*

દરરોજ વસ્તુઓ વધારે ખરાબ બનતી જાય છે. જૂના સડી ગયેલા જગત સાથે આપણને વધારે અને વધારે ધૂલુા થતી જાય છે અને કોઈક નવીન જીવનના કેન્દ્રની સ્થાપનાની જરૂરિયાત વિશે આપણે વધારે અને વધારે નિશ્ચિત થતા જઈએ છીએ જેમાં એક વપરાયેલા માર્ગ કરતાં વધારે નવીન અને વધારે સાચો પ્રકાશિત માર્ગ આવિલાંદ પામી શકે; એક એવું જગત જેનો પાયો સ્વાધીં હરીફાઈએ. અને અહીંકારી સંઘર્ષ ઉપર રચાયેલું ન હોય પરંતુ સર્વ કલ્યાણના જ્ઞાન અને પ્રગતિ માટેના સર્વ સામાન્ય આતુર પ્રયત્નો ઉપર રચાયેલું હોય – એક એવો સમાજ જેનો પાયો ધનની તૃપ્તિ એવી જીતની તૃપ્તિ હોય – એક આધ્યાત્મિક અલ્લીપ્સા ઉપર રચાયેલો હોય.

*

હું જે જગત જોઉં છું તે ભાવિ જગત છે. પરંતુ ભૂતકાળનું જગત હજુ પણ જીવંત અને હજુ થોડો સમય જીવંત રહેશે. જ્યાં સુધી જૂની પદ્ધતિએ જીવંત છે ત્યાં સુધી તેમને ચાલુ રહેવા દો.

પૃથ્વી ઉપર ફેરફારો મંદ ગતિથી આવે છે.

ચિંતા ન કરો – અને ભાવિ માટે આશાસ્પદ રહો.

*

થોલો અને જુઓ. પરિણામ ચોક્કસ છે – પરંતુ માર્ગ અને સમય અનિશ્ચિત છે.

*

અંધકાર અને પ્રકાશ

રાત્રિ હોવા છતાં ત્યાં આધ્યાત્મિક પ્રકાશ રહેવો છે.

*

દિવ્ય પ્રકાશ ચેતનાને પ્રકાશિત કરશે અને અજ્ઞાનની છાયાઓ બધાંઓમાંથી અદૃશ્ય થઈ જશે.

૩૦ ડિસેમ્બર ૧૯૩૬

*

તમારું હુદય ખુલ્લં કરો અને પ્રકાશ તેમાં પ્રવેશ પામશે અને તેમાં તે સ્થાયી રહેશે.

૧૨ જાન્યુઆરી ૧૯૪૮

*

જીવન રાત્રીમાં થતી એક મુસાફરી છે, આંતરિક પ્રકાશ પ્રત્યે જગ્રત થાઓ.

૧૪ ઓપ્રિલ ૧૯૫૪

*

બધા જ બુરખાઓ કાઢી નાખવા જોઈએ અને સર્વના હુદયમાં સંપૂર્ણ રીતે પ્રકાશ ફેલાવો જોઈએ.

૨૪ જૂન ૧૯૫૪

*

અસ્તિત્વના એકેએક ભાગમાંથી દરેક વિધન અદૃશ્ય થઈ જવું જોઈએ. અજ્ઞાનના અંધકારને બદલે પ્રભુના જ્ઞાને સ્થાન બેનું જોઈએ.

૧૨ ઓક્ટોબર ૧૯૫૪

*

પ્રકાશ સર્વોત્તમ છે, બળ દરેક જગતાએ છે અને જગત આટલું બધું નાનાકડું છે.

૧૯૫૪

*

જગત ઉપર એક નવીન પ્રકારનો ઉદ્ય થાય છે. જગ્રત થાઓ અને તેને ગ્રહણ કરવા અને સત્કારવા સંગઠિત બનો.

૧૯૫૪

*

કેટલાક માસુસો તેમના અંધાપામાં જ્યારે જ્ઞાનની શોધ કરે છે ત્યારે તેઓ જ્ઞાન છે તે પ્રકાશને છોડી દે છે - અને તેમના માટે જે નવીન અંધકાર છે તેમાં પ્રવેશ પામે છે.

૧૨ ઓક્ટોબર ૧૯૫૪

*

તેમના અંધપણામાં માસુસો પ્રકાશને છોડી દે છે અને જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માટે અંધકારમાં જય છે.

ભૂત, વર્ત્માન અને ભવિષ્ય

ભૂતકાળ

ભૂતકાળનો, ભવિષ્ય તરફનો કુદકો મારવા માટેના સિપ્રંગ બોર્ડ તરીકે ઉપયોગ કરવો.

૨૫ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

ધર્મી વખત આપણને પહેલાં જે અનુભૂતિ થઈ તે ભૂસાઈ ન જાય તેની બીજી આપણે એક વિશાળ અને ઉચ્ચતર ચેતનાને છોડી દઈએ છીએ અને એક નિર્મન પરિસ્થિતિમાં આવી ન પડીએ તેને માટે તેને વળગી રહીએ છીએ, પરંતુ આપણે દર્શિ કાયમ આગળ રાખવી જોઈએ અને પ્રગતિ કરવી જોઈએ

૧૩ ઓક્ટોબર ૧૯૫૪

*

આપણે આપણા વિચારોમાંથી ભૂતકાળની સમૃતિને પણ ભૂસી નાખવી પડે છે જેથી કરીને સતત ચાલતા સર્જનમાં રુકાવટ આવે નહિ અને હક્કત તે વસ્તુ જ આ સાપેક્ષતાના જગતમાં પ્રભુના પૂર્ણ આવિલ્લાવને સંમતિ આપે છે.

૨૧ નવેમ્બર ૧૯૫૪

*

સમૃતિઓની મોહાનથી સજાગ રહેઓ. ભૂતકાળના અનુભવે ચેતનાના વિકાસમાં તેમણે જે અસર કરી હોય છે તેને જ પાછળ છોડે છે પરંતુ જ્યારે તમે સમૃતિમાં તેવા જ સંજોગોમાં ફરીથી જીવંત થાઓ છો ત્યારે તમને ફરીથી ખબર પડે છે કે તે શક્તિ અને સૌંદર્યવિહીન હોય છે કારણું કે તેમની પ્રગતિ માટેની ઉપયોગિતા તેમણે ગુમાવી દીધિલી હોય છે.

*

કાયમી સમૃતિ: સ્વરૂપમાં પ્રગતિ કરવામાં મદદ કરી હોય તે વસ્તુની સમૃતિ.

*

લાગણીપ્રધાન સમૃતિ: હક્કત એવા જ સંજોગો જેમણે આપણને પ્રભુની શોધમાં મદદ કરી હોય, તે સંજોગો જ આ સમૃતિના વિષયો હોવા જોઈએ.

*

કેટલાક ગાળાઓમાં, સમગ્ર પૃથ્વી ઉપરનું જીવન અદ્ભુત રીતે એવા તબક્કા-ઓમાંથી પસાર થાય છે, જે બીજા સુમયે હજારો વર્ષો પસાર થાય.

૧૧ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

દરેક કાણે માસુસે સમગ્ર વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવા માટે દરેક વસ્તુનો ત્યાગ કરવો પડે છે. ભૂતકાળનો એક મૃત શરીરની માફક ત્યાગ કરવો પડે જેથી મહત્તર સમુદ્ધિમાં પુનર્જન્મ થાય.

૧૨ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

દરેક વ્યક્તિ પોતે ભૂતકાળમાં રહીને તેને જ ચાલુ રાખે છે કે પછી તે હાવના વર્તમાનમાં રહે છે જેમાં તે ખલાસ થાય છે કે પોતે ભાવિમાં જેવો જન્મ પામવા માટે જંખે છે તેમાં રહેલો છે તે વસ્તુના જ્ઞાન ઉપર જ બધી આધાર રહેલો છે.

૧૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૩

*

યોગ કરવા માટે સૌથી અગત્યની એક વસ્તુ સિદ્ધ કરવાની છે કે તેણે ભૂતકાળની બધી જ આસક્તિઓમાંથી મુક્ત થવું.

ભૂતકાળને ભૂતકાળ જ રહેવા હો અને તમારે જે પ્રગતિ કરવાની ઈચ્છા હોય તેના ઉપર તથા પ્રભુને તમારું કેટલું સમર્પણ થયું છે તેના ઉપર એકાગ્ર થાઓ.

મારા આધીવર્દિ અને મદદ કાયમ તમારી સાથે છે.

પ્રેમ સહિત.

૧૦ જાન્યુઆરી ૧૯૬૭

*

જ્યાં સુધી આપણે ભૂતકાળની માન્યતાઓ અને ટેવોને તોડી પાડીશું નહિ ત્યાં સુધી ભાવ પ્રત્યેની ઝડપી પ્રગતિની ઓછી આથા છે.

૨૩ ડિસેમ્બર ૧૯૬૭

*

ભૂતકાળને ભૂલવો અને વિચારવાની ટેવ છોડવી એ ખરેખર મુશ્કેલ વસ્તુ છે જેને તેને માટે કંઈક 'તપસ્યા'ની જરૂર છે. પરંતુ જો તમને પ્રભુકૃપામાં વિશ્વાસ હોય અને તમે તેને હદ્યપૂર્વક પ્રાર્થના કરો તો તમે સહેલાઈથી સફળ થશો.

આધીવર્દિ.

૨૨ નવેમ્બર ૧૯૬૮

*

ભૂતકાળના તરંગો તમારી પાસેથી દૂર દૂર ચાલ્યા જાઓ અને તે બધી જ આસક્તિઓ અને નબળાભાઈઓને તમારી પાસેથી દૂર જોંથી જશે. તેમની જગ્યા જીવા માટે દિવ્ય ચેતનાતો જળદળતો આનંદ રાહ જેઈ રહ્યો છે.

*

સાધનાના માર્ગમાં ભૂતકાળનું કર્મ આડે આવે નહિ ?

વ્યક્તિ પોતે જે ભૂતકાળમાં હતી તેને ભૂંસી નાખવા માટે પ્રભુ પ્રત્યે પૂર્ણ સમર્પલું હેઠું જોઈએ.

*

મારા વહાલા બાળક,

તારી પ્રાથેના સાંભળવામાં આવી છે. તારો ભૂતકાળ અદશ્ય થયો છે. ચેતનામાં, પ્રકાશમાં, શાંતિમાં વિકાસ પામવા માટે તૈયાર રહે.

અમારા આશીર્વાદ તારી સાથે કાયમ છે.

*

ભૂતકાળને લૂલી જાઓ.

શાક્ષત ઉપર જ એકાગ્ર થાઓ.

આશીર્વાદ.

૧૦ ડિસેમ્બર ૧૯૭૧

*

જ્યારે વ્યક્તિ વૈશિક સંવાદના સંપર્કમાં રહે છે ન્યારે કોઈ પણ જતની છુપ રાખ્યા સિવાય સમય પસાર થઈ જાય છે.

*

વર્ત્માન

ભાવિના ઘડિયાળમાં એકની એક મિનિટ ફ્રીથી આવતી નથી.

*

જીવનની કેટલીક વિશિષ્ટ કણેં હોય છે જે સ્વભાવાની માફક પસાર થઈ જાય છે. વ્યક્તિએ તેની પાંખો પકડવી જોઈએ, કારણ કે તે ફ્રીથી પાછી આવતી નથી.

■

વર્ત્માન કણ એ જીવનમાં સૌથી અગત્યની કણ છે.

૧૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૫

*

જીવનમાં સૌથી અગત્યની કણ કઈ ? હાલની કણ. કારણ કે ભૂતકાળ અત્યારે અસ્તિત્વ ધરાવતો નથી અને ભવિષ્યનું અસ્તિત્વ હજુ આવ્યું નથી.

૧૯૭૫

*

વધારે ઊંચે અને ઊંચે ઊડયા કરો, હજુ દૂર, દૂર, અને ઊર કે સોલ રાખો નહિ. આજની આથાઓ આવતી કાલના સાલાનકારો છે.

■

ભવિષ્ય

ભાવિ ભૂતકાળ કરતાં અવશ્ય વધારે સારું હોય છે ફક્ત આપણે આગળ ધ્યાન જોઈએ.

*

આગળ ધસો ! એક વધારે સારા ભવિષ્ય તરફ, આવતી કાલના સાક્ષાત્કાર તરફ.

*

જ્યાં સુધી આવતી કાલના પૂર્ણ સાક્ષાત્કારનો આપણે આત્મસાક્ષાત્કાર ન કરી શકીએ ત્યાં સુધી એક ડગથી બીજું ડગ, સત્યથી સત્ય તરફ આપણે અટકયા સિવાય ઉપર ચડીશું

*

ભાવિ : એક વચન જે સિદ્ધ થયું નથી.

*

ભાવિ કાયમ આશાસ્પદ હોય છે.

*

જે બોકો પોતાની જતને કેવી રીતે તૈયાર કરવી તે જાણતા હોય છે તેમને માટે ભવિષ્ય કાયમ શક્યતાઓથી ભરપૂર હોય છે.

*

દરેક નવ પ્રભાત એક નવીન પ્રગતિની શક્યતા લાવે છે. આપણે ઉતાવળ વગર આગળ ગતિ કરીએ છીએ, કારણ કે આપણાને ભાવિની ખાતરી છે.

*

હું સૂચયું છું કે જે સાચું અને ન્યાયી હોય છે તે જ ફક્ત આપણે કરવું જોઈએ, અને ભાવિ વિશે અતિથય વિચાર કર્યા સિવાય, ભાવિને પ્રભુકૃપાની સંભાળ ઉપર છોડી દેવું.

પ્રગતિ અને પૂર્ણતા

પ્રગતિ

પ્રગતિ સર્જનમાં પ્રભુના પ્રભાવની નિશાની છે.

*

પ્રગતિ ! આપણે થા માટે પૂર્વી ઉપર છીએ તેનું કારણ.

*

પૃથ્વીના જીવનનો હેતુ પ્રગતિ માટેનો છે. જે તમે પ્રગતિ કરતા અટકી જાઓ. તો તમે મૃત્યુ પામશો. પ્રગતિ કર્યા સિવાયની દરેક કાણ તમારા મૃત્યુ તરફનું એક પગલું છે.

*

જે કાણથી તમે સંતોષ અનુભવો અને અભીષ્ટા રાખવાનું બંધ કરો તે સમયથી તમે મૃત્યુ પામવાની શરખાત કરો છો. જીવન એક ગતિ છે, જીવન પ્રયત્ન છે. તે એક આગેકૂચ છે અને ભાવિ પ્રકટીકરણો અને સાક્ષાત્કાર તરફ તે ઊંચે પડે છે. આરામ કરવાની ઈચ્છાથી વધારે ભયંકર કાઈ પણ વસ્તુ નથી.

*

માણસે કાયમ કાઈ ને કાઈ શીખવાનું હોય છે અને પ્રગતિ કરવાની હોય છે; અને દરેક સંભેગમાં તેમાંથી કાઈક પાઠ શીખવાની અને પ્રગતિ કરવાની આપણે તક શોધી શકીએ છીએ.

૧૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૪

*

પ્રગતિ : દરેક મિનિટે તૈયાર રહેવું, પોતે જે કાઈ છે અને પોતાની પાસે જે કાઈ છે તેનો, જે માર્ગ આપણે પ્રગતિ કરવાની છે તેને માટે ત્યાગ કરવો.

૨૬ જૂન ૧૯૫૦

*

પ્રગતિ માટે કોઈ અંત નથી અને પોતે જે કાઈ કરીએ છીએ તેના કરતાં દરરોજ વધારે સારું કાર્ય કરવાનું આપણે શીખી શકીએ છીએ.

૨૬ એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

તમે શું થયા છો તેના વિશે વિચાર ન કરો, પરંતુ તમારે શું બનવું છે તેનો વિચાર કરો અને તમે ચોક્કસ પ્રગતિ કરશો.

૧ જૂન ૧૯૫૪

*

તમે પાછળ નજર ન કરો, કાયમ આગળ દખિ રાખો કે તમારે શું કરવું છે— અને તમે ચોક્કસ પ્રગતિ કરતા રહેશો.

૨ જૂન ૧૯૫૪

*

પ્રગતિનો અધિન આપણા હૃદયમાં આપણે કાયમ જવબંત રાખીએ.

૨૧ જૂન ૧૯૫૪

*

આજે જે થઈ શકે નહિ તે આગળ ઉપર ચોક્કસ બનશે. પ્રગતિ માટેનો કોઈ પણ પ્રયત્ન કદી નિષ્ફળ ગયો નથી.

૨૫ જૂન ૧૯૫૪

*

આપણે આપણી જતે જ પ્રગતિ કરીએ, તે બીજાઓને પ્રગતિ કરાવવા માટેનો કોઈ માર્ગ છે.

૨૩ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

સ્થગિતતા એટલે વિઘૃતન.

કોઈ પણ સાહસ, જે તે પ્રગતિથીલ ન હોય તો પાંગરે નહિ. એક વૃદ્ધ પામતી પૂર્ણતા તરફ કાયમ આગળ ધ્યો.

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૭

*

કોઈ પણ સંસ્થા પ્રગતિથીલ ન હોય તો જીવંત રહી શકે નહિ.

સાચી પ્રગતિ પ્રલુની વધારે સમીપ આવવામાં રહેલી છે.

દરેક પસાર થતું ૧૫° પૂર્ણતા તરફની નવીન પ્રગતિ માટેની નોંધણું બનવું જોઈએ.

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૭

*

જે કાઈ નવીન હોય છે તેને રૂઢિયુસ્ત માણસો તરફથી સામનો કરવાનો આવશે. જે આ વિરોધને આપણે તાબે થઈએ તો જગત કદી એક ડગલું પણ આગળ પ્રગતિ કરી શકશે નહિ.

૭ નવેમ્બર ૧૯૬૧

*

જગત એટલી બધી ઝડપથી પ્રગતિ કરે છે કે આપણે દરેક કાણે આપણે જે જાળીએ છીએ તેનાથી વધારે જાણવા માટે તૈયાર રહેલું જોઈએ.

૩ માર્ચ ૧૯૬૪

*

વિશની સતત આગેકૂચમાં, જે કોઈ સિદ્ધ આપણે પ્રાપ્ત કરી છે તે બીજું કોઈ નહિ પરંતુ એક વધારે મોટા સાક્ષાત્કાર તરફનું પ્રથમ પગથિયું છે.

*

દરેક વર્ષ જે પસાર થાય છે તે એક નવીન વિજય બનવો જોઈએ અને તે અવશ્ય બને છે.

*

દરેક વ્યક્તિ અને દરેક વસ્તુ કાયમ પ્રગતિ કરી શકે છે. અને હું કાયમ એક શક્ય સુધારણા માટેના દાખિલિંફુથી કાર્ય કરું છું, અને એમ જાળું છું કે સૌથી વધારે મોટી મુશ્કેલી સૌથી મહાન વિજય લાવે છે અને મને શક્ય છે કે તમે તે વસ્તુને માટે મારી સાથે છો.

*

પૂર્ણતા

બધાનું સિશ્રાણ કરવાથી તમે પૂર્ણ બની શકશો નહિ - પૂર્ણતા અંતરાત્મામાંથી આવવી જોઈએ.

૧ માર્ચ ૧૯૭૬

*

પૂર્ણતા એક ગુરુત્વમ અથવા છેવટની વસ્તુ નથી. તે એક સંવાદિતા અને સમતા છે.

*

પૂર્ણતા શિખર નથી, તે એક છેવટનો અંત નથી. કોઈ પણ છેડો નથી, તમે જે કાઈ કરો તેમાં પણ કાઈક વધારે સારું કરવાની શક્યતા છે અને આ કાઈક વધારે સારું કરવાની શક્યતા એ બરાબર પ્રગતિનો સાચો અથું છે.

*

પૂર્ણતા શાશ્વત છે; હુંન જગતનો અવરોધ જ તેને પ્રગતિશીલ બનાવે છે.

*

એમ કહી શકાય કે પૂર્ણતા પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, જો કે તે ત્યારે જ પ્રગતિશીલ રહે છે જ્યારે નીચે તરફથી આવતી ગ્રહસ્થીલતાનું પ્રમાણ ઉધ્વેંમાં રહેલી શક્તિને એટલો આવિર્ભાવ પામવાની ઈરછા થાય તેના બરાબર હોય.

૩ જાન્યુઆરી ૧૯૭૧

*

તમે પોતે પૂર્ણ ન હો તો તમારે બીજા કોઈને માટે પણ પૂર્ણતાની અપેક્ષા ન રાખવી જોઈએ અને પૂર્ણ બનવું એટલે પ્રભુ ઈરછે કે તમે કેવા બનો તે પ્રમાણે જ બનવું.

૩ જૂન ૧૯૭૮

*

પૂર્ણતા એટબે આપણે સૌથી ઉચ્ચ અલ્લીપ્સામાં આપણે જે બનવાની છુંછા રાખીએ તે બનવું.

૬ ઓક્ટોબર ૧૯૫૬

*

પૂર્ણતા માટેની તૃષ્ણાઃ સતત ટકી રહેતી અને વિવિધતાલરી અલ્લીપ્સા.

*

સફળતા

તમારું બદ્ધ કદ્દી ચૂકશો નહિ. અલ્લીપ્સાને અટકાવશો નહિ.

તમારી પ્રગતિમાં અટકશો નહિ અને તમે ચોક્કસ સફળ થશો.

*

સફળતાની શક્તિ : જે લોકો જાણે છે કે પોતાનો પ્રયત્ન કું રીતે ચાલુ રાખવો નેની શક્તિ.

*

ફક્ત પ્રયત્ન કરવો એટલું પૂર્ણ નથી, તમારે સફળ થવું જ જોઈએ.

*

ફક્ત સફળતા માટે જ કયારેય પ્રયત્ન ન કરવો જોઈએ.

૭ ઓપ્રિલ ૧૯૫૨

*

(કોઈએ ઓનું સૂચન કર્યું કે 'આશ્રમ જરનલ'ની જ્યાતિ વધારવા માટે વાયકેને તેમના પ્રત્યાધાતો અને અપેક્ષાઓ માટે પુણ્યવનું જોઈએ.

જ્યારે આ વાત માતાજી સમક્ષ ભૂકવામાં આવી ત્યારે તેમણે લઘું :)

એટબે એ પ્રમાણે કે આપણે જેટલા બની શકાય એટલા ગ્રામ્ય બનીએ અને સફળતા ચોક્કસ આવશે.

૧૬ જન્યુઆરી ૧૯૫૫

*

લોકેને ખુશ કરીને સફળતા પ્રાપ્ત કરવાના હેતુથી જે કાંઈ કરવામાં આવે છે તે ગ્રામ્ય છે. અને જૂઠાણા તરફ દોરી જાય છે. આ વિશેનું ઊંડું દાખિલિંદુ આ સાથે સામેલ રાખું છું. *

* જે લોકેને જૂઠાણાનો ત્યાગ કરવો છે તેમને માટે આ માર્ગ છે :

તમારી જાતને ખુશ કરવાને પ્રયત્ન ન કરો, તેમજ બીજાઓને ખુશ કરવા માટે પણ પ્રયત્ન ન કરો. ફક્ત પ્રભુને જ પ્રસન્ન કરવાનો પ્રયત્ન કરો.

આશીર્વાદ

૧૮ જાન્યુઆરી ૧૯૬૫

*

જે કોઈ પ્રકારના સંજોગો આપવામાં આવ્યા હોય તેનો તમે સત્યને અનુરૂપ ઉપયોગ કરો, તેનો હાથદો ઉઠાવવો એ બિલ્ડિંગ લિન્ન વસ્તુ છે.

*

તમારી બધી જ સહૃદીતા તમારા સત્યના પ્રમાણ ઉપર આધાર રાખે છે.

૨૭ જૂન ૧૯૭૨

*

અતિમાનસ કાર્યોમાં સહૃદીતા : ધીર્યાયુક્ત મહેનત અને પૂર્ણ સમર્પલનું પરિણામ.

*

પ્રભુ સાથે સચેતન ઓક્યા આધ્યાત્મિક સહૃદીતા છે.

*

સહૃદીતામાંથી પસાર થવું એ કખનસીભીમાંથી પસાર થઈ જવું તેના કરતાં વધારે અધરી કસોટી છે.

પોતાની જત કરતાં વધારે ઊધ્વોમાં ચડવા માટે સહૃદીતાની ઘડીમાં જ માણસે ખાસ કરીને સજાગ રહેવું જોઈએ.

*

જેવો તમે વિચાર કરો કે તમે કોઈ વસ્તુમાં સહૃદી થયા છો કે તુરત જ વિરોધી બળો હુમલો કરીને તેનો નાશ કરવા માટે તત્પર બને છે. ઉપરાંત, જ્યારે તમે સહૃદીતાનો વિચાર કરો છો ત્યારે તમારી અભીષ્ટામાં મંદતા આવે છે અને સહેજ જેટલો પણ પ્રમાણ સમગ્ર રમતને બગાડી નાખવા માટે પૂરતો છે. ઉત્તમ શીત છે કે તેના વિશે વિચાર પણ ન કરવો પરંતુ તમારી ફરજ બજાવે રાખવી. પરંતુ કેટલીક વખત તમે તમારી ક્ષતિઓ અને નિષ્ફળતાઓ વિશે વિચાર કર્યા કરો, અને તમે નિરાશ થાઓ. ત્યારે તમારે તમારી સમક્ષ તમારી સહૃદીતાને મૂકવી પડે અને કહેવું પડે, “આ વસ્તુ તરફ નજર કર.”

*

કારણ કે પ્રભુ જ સત્ય છે. આપણામાંનો દરેકે દરેક, માનવશરીરમાં રહેલા માનવીઓ, પ્રભુએ પહેલાં જૂઠાણાનો ડગલો છે, જે તેને ગુપ્ત રાખે છે.

તે (પ્રભુ) તેની પોતાની જત પ્રત્યે જ સાચો હોવાથી, આપણે તેના ઉપર જ ઓકાગ્ર થવું જોઈએ અને નહિ કે આ જૂઠાણાના ડગલાઓ ઉપર.

વિજય

આપણે શાંતિ માટે નહિ પરંતુ વિજય માટે આવ્યા છીએ, કારણ કે વિરોધી બળો દ્વારા શાસ્ત્ર થતા જગતમાં શાંતિને બદલે વિજય પ્રથમ આવવો જઈએ.

ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૦

*

તમારે બે વસ્તુ કદી ભૂલવી ન જોઈએ; શ્રી અરવિંદની કરુણ અને માતાજીનો પ્રેમ, અને આ બે વસ્તુઓથી, જ્યાં સુધી દુશ્મનો ખૂદેપૂરા ઉખડી ન જાય અને કાયમ માટે વિજય પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી તમારે સિથરતા અને ધીરજથી મુશ્કુલુ રાખવાનું છે.

બહારથી હિંમત, અંતરમાં શાંતિ અને પ્રભુકૃપામાં સિથર અતન્ય શ્રદ્ધા.

૧૬ મે ૧૯૩૩

*

વારંવાર થતા દુશ્મનોના હુમલાઓ સામે તમારે અડગ શ્રદ્ધા રાખવી જોઈએ અને જ્યાં સુધી વિજય પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી સહન કરવું જોઈએ.

૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૨

*

કોઈ પણ શંકા સિવાય પ્રભુનો અંતિમ વિજય ચોક્કસ છે.

૬ ઓગસ્ટ ૧૯૪૨

*

વિજય ચોક્કસ છે અને એ વિશ્વાસ વડે ગમે તેટલાં જોટાં સૂચનો અને વિરોધી બળોના હુમલાઓનો આપણે સામનો કરી શકીએ.

*

વિજયની ખાતરી સૌથી વધારે શક્તિ અને અનંત ધૈર્ય આપે છે.

*

આપણે સરચાઈભરી અલીપ્સાની સાથે એક સતત શુભનિષ્ઠા રાખીએ અને વિજય નિશ્ચિત છે.

૧૬ મે ૧૯૫૪

*

ગઈ કાલનો વિજય ફૂકત આવતી કાલના વિજય તરફનું ફૂકન એક પગધિયું કર બનવું જોઈએ.

૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૪

*

આપણી શ્રદ્ધાની સર્વચાઈમાં આપણા વિજયની ખાતરી રહેલી છે.

૩ ઓક્ટોબર ૧૯૫૪

*

એવી કોઈ પણ વસ્તુ નથી જે છેન્ટે જતાં પ્રભુના પૂજા વિજય તરફ દોરી જનાર સાધન ન હોય.

જુલાઈ ૧૯૫૬

*

મધુર માતાજી,

તમે લઘું છે,

“આદર્શ બાળક બહારૂર હોય છે. તે છેવટના વિજય માટે કાયમ પુછ આપે છે, ભલે પછી તેને ધણા પરાળ્યો મળો.”

“છેવટનો વિજય” એટલે શું ? વિજય શું અને પરાળ્ય શું છે ? આપણી રમતગમતોમાં તે શેનો નિર્દેશ કરે છે ?

હું રમતગમતના વિજય વિશે નહિ પરંતુ અજ્ઞાત અને મૂર્ખાઈ ઉપરના ચેતનાના વિજયના સંદર્ભમાં કહેતી હતી.

૧૬ માર્ચ ૧૯૭૦

*

વિજય બધાં જ વિધનો ઉપર સર્વણતા પ્રાપ્ત કરશે.

રૂપાંતર અને અતિમાનસ

રૂપાંતર

એક પરમ દિવ્ય ચેતના છે.

આપણે આ દિવ્ય ચેતનાનો શારીરિક જીવનમાં આવિભર્વ કરવો છે. આશીર્વાદ.

*

દિવ્ય ચેતનામાં પોતાની જતને શુભ કરી દેવી એ આપણું લક્ષ્ય નથી. દિવ્ય ચેતનાનું સ્થૂલમાં પ્રકસ્ત કરવી તેનું ઝ્યાંતર કરવું એ આપણું ધ્યેય છે.

*

દિવ્ય ચેતના તમારું ઝ્યાંતર કરવાનું કાર્ય કરે છે અને તે તમારી અંદર મુક્ત રીતે કાર્ય કરી શકે એટલા માટે તમારે તેના પ્રત્યે ખુલ્લા થવાનું છે.

૧૭ ઓક્ટોબર ૧૯૩૭

*

સૌથી કઢીન વસ્તુ દિવ્ય ચેતનાને સ્થૂલ જગતમાં ઉતારી લાવવાનું કાર્ય છે; તેટલા માટે શું આપણે પ્રયત્ન છોડી દેરા? ચોક્કણ નહિ.

૨ જુલાઈ ૧૯૫૫

*

તમે એવી આધ્યાત્મિક અવસ્થાની ભૂમિકામાં છો જેમાં ભૌતિક વસ્તુનો હંકાર કરવાની જરૂર પડે અને તેને તેમાંથી છટકી જવાની હંચણા થાય. આવતી કાલની આધ્યાત્મિકતા સ્થૂલ તત્ત્વને હાથ ઉપર લઈને તેનું ઝ્યાંતર સાધશે.

૩૦ જુલાઈ ૧૯૬૫

*

સાચી આધ્યાત્મિકતા જીવનનું ઝ્યાંતર લાવે છે.

*

*

*

માયુસોના એક વર્ષ સુધીના છીછરા અને બિનઅસરકારક પ્રયત્નો પછી હવે સુખ્ય પાકી ગયો છે જ્યારે માનવીએ ઝ્યાંતર તરફ દોરી જતા સીધા ઊંચા માર્ગ ઉપર ચડવાની શરૂઆત કરવી પડ્યે.

*

ઝ્યાંતર : સર્જનનું લક્ષ્ય.

*

નવીન જગત : ઝ્યાંતરનું પરિણામ.

*

ત્રણ થર્ટો

જ્યાં સુધી પ્રભુની મંજૂરી અને સહાય ન મળે ત્યાં સુધી પૃથ્રી ઉપરની પ્રગતિના લક્ષ્યનું કાર્ય શરૂ કરી શકાય નહિ.

એક સતત ભૌતિક વિકાસ જે પ્રકૃતિના સંકલ્પને સંતોષ આપે એ શીતનો બનતો ન હોય તો તે ટકી શકે નહિ.

તે વસ્તુ માનવની દુરિબણી, જે પ્રભુના કાર્ય પ્રત્યે વિરોધી બળોનાં સાધનો તરીકે કામ આપે છે તેના સિવાય સમય પહેલાં વિનાશ પામી શકે નહિ, કારણ કે તે બળો પ્રભુના આવિજ્ઞાવ અને પૃથ્વીના રૂપાંતરને જેટલું શક્ય બને તેટલું ઢીબમાં નાખવા પ્રયત્ન કરે છે.

*

એક વસ્તુ તમારે જાણી બેવી જોઈએ અને કદ્દી ભૂલવી ન જોઈએ : રૂપાંતરના કાર્યમાં જે કાંઈ સાચું અને સંનિષ્ઠાવાળું છે તેને કાયમ ટકાવી રખાશે; જે અસત્ય અને બિન-સર્વાઈભર્યું છે તે અદશ્ય થઈ જશે.

*

જેમ જેમ રૂપાંતરની પ્રગતિ થતી જશે તેમ તેમ તમસુ વધારે ને વધારે અદશ્ય થતું જશે.

*

*

*

તમારામાનો દરેક એક એક મુશ્કેલીનો પ્રતિનિધિ છે જેના ઉપર રૂપાંતર માટે વિજ્ય પ્રામ કરવાનો છે.

*

જ્યાં સુધી માણસમાં અનાંત ધીરજ અને અડગ ખાંત નહિ હોય, ત્યાં સુધી રૂપાંતરના માર્ગ ઉપર થર્ઝાત ન કરવી એ વધારે સારું છે.

દરેક ૬૬ (૬૬:૫) રૂપાંતરના માર્ગને તૈયાર કરો.

૩ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

સ્થિર બનો અને શક્તિ અને બળનો સંગ્રહ કરો, ફક્ત કાર્ય કરવા માટે જ નહિ, પરંતુ રૂપાંતરને સિદ્ધ કરવા માટે.

૨૮ જુલાઈ ૧૯૫૫

*

પૂર્ણ સમગ્ર સમતુલ્યા : વ્યક્તિ રૂપાંતર માટે તૈયાર છે.

*

રૂપાંતર માટે પ્રભુનું સતત સમરસુ અનિવાર્ય છે.

*

સીધી જરણ રીતે પ્રભુ પ્રત્યે આજ્ઞાધીન રહેા. આ વસ્તુ તમને રૂપાંતરના માર્ગ ઉપર ધણે દૂર સુધી વઈ જશે.

*

બાબુ ધોંઘાટને થાંત કરો, પ્રભુની મદદ માટે અભીષ્ટા રહ્યો; તે આવે ત્યારે તેના પ્રત્યે પૂર્ણ ખુલ્લા થાઓ અને તેના કાર્યને સમર્પણ કરો, અને તે તમારું અસરકારક રીતે ઝ્યાંતર વર્દી આવશે.

પ્રભુની પાસે ઝ્યાંતરની પરમશક્તિ પ્રેમ છે.

*

પ્રભુના પ્રેમમાં ઝ્યાંતરની શક્તિ રહેલી છે. તેનામાં આ શક્તિ એટલા માટે છે કે ઝ્યાંતરને ખાતર જ તેણે પોતાની જાતનું જગતને અર્પણ કરેલું છે અને દરેક જગાએ તે આવિર્ભાવ પામેલી છે. ઇક્ત માનવમાં જ નહિ પરંતુ ભૌતિક તત્ત્વના બધા જ આણુમાં તે પ્રસરણ પામેલી છે જેથી તે જગત ને મૂળભૂત સત્ય તરફ પાછું દોડી જાય. તમે જે કણે તેના પ્રત્યે ખુલ્લા થાઓ તે કણે તમે તેની ઝ્યાંતરની શક્તિ ગ્રહણ કરો છો. પરંતુ તમે તેના જથ્થામાં તેને માયી થકો નહિ – અગત્યની વસ્તુ છે તેનો સાચો સંપર્ક, કારણ કે તમે શોધી શકશો કે તેની સાથેનો સાચો સંપર્ક તમારા સમગ્ર સ્વરૂપને એકી વખતે પૂર્ણ કરવા માટે પૂરતો છે.

*

અને જ્યારે પરમ પ્રેમના આવિર્ભાવ માટેનો દિવસ આવી પહેંચે, એક સ્ક્રિટિકમય એકાગ્ર પરમ પ્રેમના અવતરણ માટેનો દિવસ, ત્યારે તે વસ્તુ ખરેખર ઝ્યાંતરની કણ હશે કારણ કે તેને (પ્રભુને) અટકાવવા માટે કોઈ પણ વસ્તુ શક્તિમાન નથી.

*

ઝ્યાંતર અને સ્વરૂપના ભાગો

ઝ્યાંતર, બહુ ઉચ્ચ અભીષ્ટા, સમર્પણ અને ગૃહણશીલતાની માગણી કરતું નથી ?

ઝ્યાંતર એક સંપૂર્ણ અને સમગ્ર સમર્પણની માગણી કરે છે. પરંતુ બધા જ સાચદિલ સાધકોની આ પ્રમાણેની જ અભીષ્ટા હોતી નથી.

સમગ્ર એટલે અસ્તિત્વની બધી જ અવસ્થાઓમાં એક સીધી જ ઊંચે ચડતી સર્વ ભૂમિકાઓમાં રહેલી સીધી સ્થુણથી માર્ગને સીધી સૂક્ષ્મ સુધીની.

સંપૂર્ણ એટલે સીધા દિશામાનમાં જુદા જુદા અને ધણી વખત એકબીજાના વિરોધી ભાગો જે આપણા સ્વરૂપનો બાબુ ભાગ છે, શારીરિક, પ્રાણીમય અને મનોમય, તે બધા જ ભાગો.

*

ચૌથ્ય પુરુષની આજુભાજુ ગોઠવાયેલું સ્વરૂપ : ઝ્યાંતરનો પ્રથમ તબક્કો.

*

મનોમય ખુલ્લાપણ : રૂપાંતર તરફનું મનનું પ્રથમ પગથિયું.

*

માનસિક પ્રાર્થના ; રૂપાંતર માટે અભીષ્ટા કરતા મનની સાહજિક વસ્તુ.

*

સમજશક્તિ માટેની તૃધા : રૂપાંતર માટે ખૂબ ઉપયોગી.

*

સ્થૂળ મનમાં પ્રામાલિકતા : રૂપાંતર માટે પ્રાથમિક અનિવાર્ય શરત.

*

પ્રાણનું પૂણું સમર્પણ : રૂપાંતર તરફનો અગત્યનો તબક્કો.

*

ઉભીમય કામનાઓનો ત્યાગ : રૂપાંતર માટે અનિવાર્ય.

*

ફક્ત મન અને પ્રાણે જ નહિ પરંતુ શરીરે પણ પોતાના કોષોમાં દિન્ય રૂપાંતર માટે અભીષ્ટા રાખવી જોઈએ.

*

શારીરિક નમનીયતા : રૂપાંતર માટેની એક અગત્યની શરત.

*

શારીરિક પોતાની જાતને સચ્ચાઈથી પ્રભુને અર્પણ કરવી જોઈએ તો તે રૂપાંતર પામશે. આ વસ્તુ પોતાની જાતને તેણે અહેંકારમાંથી મુક્ત કરવાનો નિર્ણય વીધા છે તેની સાબિતી છે.

*

શારીરિક પ્રકૃતિમાં પ્રભુ પ્રત્યેની નમ્રતા : રૂપાંતર માટેનું જરૂરી પ્રથમ વલણ.

*

શારીરિક ગતિઓમાં ચૈતસિક પ્રકાશ : શારીરિક રૂપાંતર તરફનું પ્રથમ પગલું.

*

સ્થૂળ ગતિઓમાં ચૈતસિક પ્રકાશ : રૂપાંતર માટેની જરૂરી અગત્યની શરત.

*

સ્થૂળ તત્ત્વમાં ચૈતસિક જગ્યાતિ : સ્થૂળ તત્ત્વ આધ્યાત્મિક જગ્યાન પ્રત્યે ખુલ્લું થાય છે.

*

અતિમાનસ માર્ગદર્શન નીચે સ્થૂળ તત્ત્વ : તેના રૂપાંતર માટેની જરૂરી શરત.

*

અવયેતનમાં અતિમાનસ પ્રકાશ : દ્વારા માટેની આવશ્યક શરત.

*

અવયેતનમાં અતિમાનસ પ્રભાવ : તેના નમ્ર દેખાવની નીચે તે એક દ્વારા માટેનું પ્રયાંડ બળ છે.

*

દ્વારા એક એવું પરિવર્તન છે જેના વડે બધાં જ તત્ત્વો અને અસ્તિત્વના બધાં જ ભિન્ન જાગે અતિમાનસ સત્યના આવિલ્લાવ માટે તૈયાર થાય છે.

*

અતિમાનસ

સાક્ષાત્કાર : અતિમાનસ સત્યનું પુણી ઉપર સ્થાપન.

*

અતિમાનસ સત્યમાં બધાં જ જૂઠાણાંઓ પીગળી જશે.

*

અતિમાનસ કેવળ સત્યનું પોતાનું અસ્તિત્વ જ નથી પરંતુ જૂઠાણાનો નકાર પણ છે. જે ચેતના પોતાની અંદર જૂઠાણાને ધારણ કરે છે તેમાં કદ્દી પણ અતિમાનસનું નીચે અવતરણ થઈ, સ્થિર થઈને આવિલ્લાવ થશે નહિ.

સ્વાભાવિક રીતે જ જૂઠાણા ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કરવા માટે જૂઠું બોલવાનું બંધ કરવું એ પ્રથમ શરત છે, જોકે આ ફક્ત પ્રાથમિક પગણું છે. જે લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવું હોય તો અસ્તિત્વની સર્વ ગતિઓમાં એક નિરપેક્ષ અને સમગ્ર સર્ચાઈનું સ્થાપન થબું જોઈએ.

૧૮ એપ્રિલ ૧૯૩૨

*

કલહનો અભાવ : અતિમાનસના આગમનને સરળ કરવા માટેની ધર્શી અગત્યની શરત, જેને સિદ્ધ કરવાની છે.

*

અતિમાનસ પ્રકાશનો પુણી ઉપર આવિલ્લાવ થાય તેના માટેની નીચેની શરતો છે, એક પ્રકાશિત તમેવિહિન ચેતના, અતિમાનસ પ્રકાશ પ્રત્યે અલિમુખ થયેલી હોય અને અતિમાનસ નમનીયતાથી જરૂર હોય.

*

આપણે કદી ભૂલવું ન જોઈએ કે અતિમાનસ વાસ્તવિકતાનો આવિલ્લાવ કરવો

ઓ આપણું લક્ષ્ય છે.

૨૫ મે ૧૯૫૪

*

દિવ્ય બલ આવિભવ પામવા માટે તૈયાર છે; કર્તાં નવાં સ્વરૂપો દ્વારા તે બળનો આવિભવ થઈ શકે તે આપણે શોધી કાઢવાનું છે.

૧૨ જૂન ૧૯૫૪

*

નવીન બળના આવિભવ માટે નવાં સ્વરૂપોની જરૂર છે.

૨૬ જૂન ૧૯૫૪

*

અતિમાનસ બળ આવિભવ પામવા માટે તૈયાર છે, આપણે પણ તેના માટે નૈયાર થઈએ અને તે આવિભવ પામશે.

૭ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

જ્યારે અતિમાનસ આવિભવ પામે છે ત્યારે એક અંગેડ આનંદ પૃથ્વી ઉપર વ્યાપી જાય છે.

૮ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

બધી જ લીતિઓ, બધા જ કગડાઓ, બધા જ સંધરોને ફેંકી દો. તમારાં ચક્ષુઓ અને દ્રવ્યોને ખુલ્લાં કરો – અતિમાનસ બળ ત્યાં છે.

૯ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

આપણે અતિમાનસ બળને ગ્રહણ કરવા માટે ખાંત, શક્તિ અને હિંમત તથા એક સ્થિર અને અવિરોધ્ય એવી શક્તિથી, આપણી જાતને તૈયાર કરીશું.

૧૦ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

નવીન વિચારોને વ્યક્ત કુરવા માટે નવીન શબ્દોની જરૂર પડે છે, નવીન બળોના આવિભવ માટે નવીન રૂપો જરૂરી છે.

૧ ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

આપણે કદી ભૂલનું ન જોઈએ કે આપણે અહીંયાં અતિમાનસ સત્ય અને પ્રકાશના આજાધિન છીએ અને પૃથ્વી ઉપર આપણી જાતે ખુલ્લાં કરવાની છે.

૧૩ ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

વૈશિક અભિવ્યક્તિમાં ફરેક નવીન પ્રગતિ એટલે નવીન આવિર્ભાવની શક્યતા.

૨૧ ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

પુઢી ઉપર એટલી બધી તમોમયતા જીતરી આવેલી છે કે ફક્ત અતિમાનસ આવિર્ભાવ જ તેને અદશ્ય કરી શક્યે.

૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

આપણે અટક્યા સિવાય, એક સતત વૃદ્ધિ પામતા પૂર્ણ આવિર્ભાવ પ્રત્યે, એક વધારે પૂર્ણતા પામતી અને ઉચ્ચતર ચેતના પ્રત્યે આગળ ધ્યેયો.

૩૧ ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

અતિમાનસ બળમાં સૌથી તમોમય ધિક્કાદ્દને પણ પ્રકાશિત શાંતિમાં ઝ્યાંતર કરવાની શક્તિ છે.

૧૧ ઓક્ટોબર ૧૯૫૪

*

બધા જ અજ્ઞાનમાંથી મુક્ત થવા માટે આપણે અભીષ્ટા રાખીએ છીએ, આપણા અહીંકારમાંથી પણ મુક્ત થવાની, નેથી કરીને અતિમાનસના ભવ્ય આવિર્ભાવનાં દ્વારો આપણે વિશાળ શીરે ખુલ્લાં કરી શકીએ.

૨૩ ઓક્ટોબર ૧૯૫૪

*

આપણું સમગ્ર જીવન, સર્વ કર્યો, અતિમાનસ પૂર્ણતા તરફની એક સતત અભીષ્ટા રહેવાં જોઈએ.

૨૪ ઓક્ટોબર ૧૯૫૪

*

એક ગંભીર અને અચલ ચેતના જગતની સરહદો પર એક શાશ્વત રિફંક્શનની માફક નિરીક્ષણ કરે છે અને છતાં તે તેતું રહસ્ય કેટલાક તરફ ખુલ્લું કરે છે.

તેથી કરીને આપણને ચોક્કસ ખાતરી છે કે જે કરવાનું છે તે કરવામાં આવશે, અને આપણા હાલના નોયકિલક અસ્તિત્વને આ ભવ્ય વિજયમાં, આ નવીન આવિર્ભાવમાં સહકાર આપવાની ખરેખર માગણી કરવામાં આવે છે.

૧૧-૧૨ નવેમ્બર ૧૯૫૪

*

આપણું સવરૂપ આવિલ્લાવની બધી જ શક્યતાઓની સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે તેના માટે એક પછી એક બધાં જ વિદ્ધનોને હેંકી દેવાં જોઈએ.

૧૪ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

એક નવીન પ્રકાશ પૃથ્વી ઉપર ઉત્તરી આવશે. સત્ય અને સંવાદનો પ્રકાશ.

૨૪ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

અતિમાનસ આવિલ્લાવ : તેનો સત્કાર કરવામાં આવશે.

*

અતિમાનસ પૃથ્વી ઉપર આવિલ્લાવ પાખ્યું ન હોય, તે પહેલાં આ બધા પ્રશ્નનોને કઈ રીતે ઉત્તર આપી શકાય ? તેના આવિલ્લાવ પછી જ આપણે જાણી શકીએ કે તેનું કઈ રીતે આગમન થયું અને તે કઈ રીતે આવિલ્લાવ પામે છે.

*

પૃથ્વી ઉપર અતિમાનસનો આવિલ્લાવ

૨૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૬

બુધવારને દિવસે સામૂહિક ધ્યાન પ્રસંગે

આજે સાંજે પ્રભુની સધન અને સ્થૂલ હાજરી તમારી બધાની વચ્ચે હતી. મારું એક સોનાનું જીવંત રવરૂપ હતું અને તે વિશ્વથી પણ વધારે મહાન હતું અને મારી સામે એક પ્રચંડ સોનેરી બારણું હતું જે પ્રભુથી વિશ્વને છૂટું પાડતું હતું.

જ્યારે મેં બારણા તરફ નજર કરી ત્યારે ચેતનાની એકમાત્ર ગતિમાં સંકલ્પ કર્યો કે “સુભય આવી પહોંચ્યો છે.” અને મારા બંને હાથથી, એક પ્રચંડ સોનેરી હથોડાથી મેં એક ફટકો માર્યો બારણા ઉપર એક જ ફટકો માર્યો અને બારણું ભાંગીને ભુક્કો થઈ ગયું.

અને પછીથી અતિમાનસ પ્રકાશ અને બળ અને ચેતના અટકયા સિવાયના એક પૂરમાં પૃથ્વી ઉપર ધસી આવ્યાં.*

૨૮ ફેબ્રુઆરી - ૨૮ માર્ચ

પ્રભુ, તેં સંકલ્પ કર્યો છે અને હું તેને અમલમાં મૂકું છું.

* ૧૯૫૬ના લીપ વર્ષમાં આ બખાળ પહેલવહેલું પ્રકાશિત થઈને જહેરમાં ૨૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦માં વહેંચવામાં આવ્યું. આ વર્ષ પૃથ્વી ઉપરના અતિમાનસ આવિલ્લાવનો પ્રથમ ‘વાર્ષિકોત્સવ’ હતો.

પૃથ્વી ઉપર એક નવીન પ્રકાશ ઊતરી આવે છે.
એક નવીન જગત જન્મ પામ્યું છે.
જે વસ્તુઓનાં વચન અપાયાં છે તે પૂર્વ કરવામાં આવ્યાં છે.

*

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૫૬

અતિમાનસનો પૃથ્વી ઉપરનો આવિર્ભાવ હવે વચન રહ્યું નથી. પરંતુ એક જીવંત હકીકત બની છે, એક વાસ્તવિકતા.

તે અત્યારે અહીં કાર્ય કરી રહ્યું છે. અને એક દિવસ એવો આવશે જ્યારે સૌથી અંધ, સૌથી અચેતન અને સૌથી અસંમત થતા માલુસેને પણ તેને ઓળખવાની ફરજ પડશે.

હું એક એવા અતિમાનસ આવિર્ભાવની વાત કરું છું જે બધાને સ્પષ્ટ રીતે સમજાય, સૌથી અજ્ઞાની માલુસને પણ – જેવી રીતે માનવ – આવિર્ભાવ જ્યારે બની આવ્યો ત્યારે તે સર્વેને સ્પષ્ટ થયો હતો, તે પ્રમાણે.

*

જેઓ અલ્લીખા કરે છે તે સર્વેને

નવીન બલ પ્રત્યે તમારી જાતને ખુલ્લી કરો. તેને તમારી અંદર ઝ્યાતરનું કાર્ય કરવા અનુમતિ આપો.

એપ્રિલ ૧૯૫૬

*

જે નવીન દિવ્ય પ્રકાશ પૃથ્વી ઉપર પ્રકાશ્યો છે તેના પ્રત્યે તમારી જાતને ખુલ્લી કરો, અને તમારી સમક્ષ એક પ્રકાશિત માર્ગ પથરાયેલો હશે.

૨૮ મે ૧૯૫૬

*

સમયની પરવા કર્યા સિવાય, સ્થળની ભીતિ રાખ્યા સિવાય, કસોટીની જવાળા-ઓમાંથી વિશુદ્ધ થઈને આપણે વિરામ લીધા વગર આપણા લક્ષ્યના સાક્ષાત્કાર તરફ, અતિમાનસ વિજય તરફ, ઉદ્ઘયન કરીશું.

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૫૬

*

એક નવીન પ્રકાશ પૃથ્વી ઉપર પ્રસરણ પામેા અને માનવજીવનની પરિસ્થિતિમાં ફેરફાર કરો.

૬ જાન્યુઆરી ૧૯૫૭

*

કોઈ પણ થંકા સિવાય તે અતિમાનસ પ્રકાશ છે.

તમારો જતને તંગ ન બનાવો, ખુલ્લા થાઓ અને શાંતિથી તેને તમારા થરીમાં પ્રસરવા હા. તેનામાં તમારી અંદર થકિત અને તંદુરસ્તીનું પુનઃ સ્થાપન કરી દેવાનું સામર્થ્ય છે.

*

એક નવીન જગત જન્મ પામી શક્યું છે – જે બોકોને તેમાં સ્થાન બેવાની ઈચ્છા હોય તેમણે તેને માટે સર્વાઈપૂર્વકની તૈયારી કરવી પડશે.

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૫૭

*

એક નવીન જગતની જાહેરાત કરીને, આપણે જે બોકોને તેમાં સ્થાન જોઈનું હોય તેમને સર્વાઈપૂર્વક તૈયાર થવા માટે આમંત્રણ આપીએ છીએ.

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૫૭

*

જે માનવીએ પૂરતા પ્રમાણમાં તૈયાર ન હોય તો અતિમાનસ જગત કેવા પ્રકારનું હશે તેનું મને ગઈ રાત્રીએ દર્શન થયું. જે વસ્તુ બનશે અથવા બનવાની શક્યતા છે તેની સરખામણીમાં હાલ પૃથ્વી ઉપર આસ્તિત્વ ધરાવતો ગોટાળો તો કંઈ હિસાબમાં નથી. એક થકિતથાળી સંકલ્પ જેનામાં પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે રૂપાંતર કરવાની થકિત હોય, તેની કદ્દિપના કરો !

થકિતના વિકાસની માત્રા પ્રમાણે જે સામુહિક ઔકયની ભાવના વિકાસ ન પાએ તો તેના પરિસ્થિતિ બની આવતી અંધાધૂંધી બધાં જ સ્થૂળ સંધરો કરતાં પણ વધારે તીવ્ર અને ગોટાળા ભરી હશે.

૧૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૮

*

આ કષણાંગી દેહના જન્મનો ઉત્સવ કેટલીક શ્રદ્ધાળું લાગણીએને સંતોષ આપી શકે છે.

શાશ્વત ચેતનાના આવિલાદિવના ઉત્સવની ઉજવણી વૈસિક ઈતિહાસમાં દરેક કાણે થઈ શકે છે.

પરંતુ એક નવીન જગતના, અતિમાનસ જગતના આગમનની ઉજવણી કરવી એ અદ્ભુત અને વિશ્વિષટ હક છે.

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૮

*

ગમે તે નામ આપો છતાં અતિમાનસ એક સત્ય છે તે વાસ્તવિક હકીકત છે અને તેનું શાસન ચોક્કસ છે.

૨૭ માર્ચ ૧૯૫૬

*

નવીન જગતનું આગમન એક નિર્વિવાદ હકીકત છે અને તેને ગમે તે નામ આપો છતાં તેનો વિજ્ઞય ચોક્કસ છે.

*

અતિમાનસ પ્રભાવ માણુસને પ્રાણી સાથે બાંધી રહ્યતી બધી વસ્તુઓમાંથી મુક્ત કરે છે.

*

અતિમાનસ કાર્ય : એવું કાર્ય જે કેવળ નિરપેક્ષ નહિ પરંતુ સમગ્ર છે.

*

અતિમાનસ જ્ઞાન : બધા જ પ્રશ્નોનું જ્ઞતિવિહિન દર્શાન.

*

અતિમાનસ ચેતના : ભૂષ્ય રીતે સજગ અને શક્તિશાળી છે, પોતાના વિશે ચોક્કસ છે અને પોતાની ગતિઓમાં જ્ઞતિ વગરની છે.

*

અતિમાનસ ચેતનાના પ્રકાશમાં આપણે વધારે સારા ભાવિના ઘડલૈયા બનલું જોઈએ.

*

(પૃથ્વી ઉપર અતિમાનસ આવિલ્લાદિના પ્રથમ વર્ષનો સંદેશ)*

સોનેરી દિવસ

હવેથી ૨૬મી ફેબ્રુઆરી પ્રભુનો દિન બનશે.

૧૯૬૦

૨૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦ને દિવસે તમે જે ચંદ્રકો વહેંચ્યા તેના ઉપરના શ્રી અરવિંદના પ્રતીકમાં ફેરફાર છે. ધ્યાન આગે જે બે જિકોણુની વચ્ચે

* બીજો પ્રથમ વર્ષનો સંદેશ આ ગ્રંથના ૭૮ મા પાઠ ઉપર આવેદો છે. બીજા વર્ષને માટેનો સંદેશ શ્રી અરવિંદના લખાયોમૂળું અવતરણ છે અને તેથી તેને આ ગ્રંથમાં લેવામાં આવ્યો નથી.

કમળવાળું ચોરસ છે તે તેમાં નથી અને તેની જગાએ ચોરસમાંથી કિરણો ફેલાવ છે. તમે આ ફેરફાર કોઈ ખાસ કારણસર કર્યો છે? આ ફેરફાર કરવાનું કારણ શું છે?

શ્રી અરવિંદનું પ્રતીક આપવાની મારી ઈચ્છા નહોઠી.

‘શંક્રિક’ ઉપરની ડિઝાઇન નીચે પ્રમાણે ભૂચવે છે :

અવતારના આવિભાવમાંથી ઉત્પન્ત થતા નવસર્જનનાં બાર કિરણો.

કમળ - અવતાર.

ચોરસ - આવિભાવ.

બાર કિરણો - નવીન સર્જન.

તમારા વાર્તાલાપનું શીર્ષક “સાચું સાહસ” જે બુલેટિનના નવેંભર ૧૯૮૭ના અંકમાં (પાના નં. ૨ ઉપર છે તેમાં) તમે કહ્યું છે :

“ગયે વર્ષે મેં તમને અતિમાનસ ચેતના અને પ્રકાશ અને બળના આવિભાવની જે જાહેરાત કરી તેમાં મારે ઉમેરવું જોઈતું હતું કે તે નવીન જગતના જન્મની પુરોગામી ઘટના હતી.”

આનો અર્થ એ થયો કે અતિમાનસ ચેતનાના આવિભાવ પછી નવીન જગત જન્મ પાયું. તમે ૨૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૮૬ને અતિમાનસના આવિભાવની તારીખ નક્કી કરી છે. નવીન જગતના જન્મની ત્યાર પછીથી કઈ તારીખ લેવી જોઈએ?

અધીક કલાક પછી.

બુલેટિનના નવેંભર ૧૯૮૮ના અંકમાં (પાનું ૮૭) તમાર “નવીન જન્મ”માં તમે નીચે પ્રમાણે કહ્યું છે :

“તમને આશ્વાસન આપવા માટે હું કહી શકું કે તમે આ શરૂ પૃથ્વી ઉપર જીવન ધારણ કરો છો ત્યારે....તમે જે શ્વાસ હવામાંથી લો છો તેમાં આ નવીન અતિમાનસ તરફને સાથે લો છો, તે તરફ પૃથ્વીના વાતાવરણમાં પ્રસરણ પામી રહેલું છે અને જેવું તમે નિર્ણયિક પગલું લેશો કે તરત જ તે એકદમ ઓચિંતા જ આવિભાવ પામે તેને માટે તમને તૈયાર કરી રહ્યું છે.”

“તે વસ્તુ આ નિર્ણયિક પગલાંને લેવા માટે નિર્ણય કરવામાં મદદ કરશે કે કેમ તે અદ્યગ પ્રશ્ન છે. તેનો અભ્યાસ કરવાનો છે કારણ

કે જે અનુભૂતિઓ અત્યારે બને છે અને હવે પછી બનશે તે બિલ-
કુલ નવીન પ્રકારની છે અને શું બનશે તેના વિશે માણસને પૂર્વશાન
થઈ શકે નહિએ; માણસે અભ્યાસ કરવો પડશે અને જીણવટ ભર્યા અભ્યાસ
પછી વ્યક્તિ ચોક્કસ કહી શકે કે આ અતિમાનસ તર્ફ નવીન જગતને
સરળ બનાવશે કે નહિએ. આ વિશે હું થોડા સમય પછીથી તમને વાત
કરીથ. આ સમયે તો આ વસ્તુઓ ઉપર આધાર ન રાખવો તે વધારે
સારી બાબત છે, પરંતુ એક નવીન આધ્યાત્મિક જીવનમાં જગત લેવા
માટેનો માર્ગ લેવો.”

હવે તમે ચોક્કસાઈથી કહી શકો કે આ નવીન જગતનો સાક્ષાત્કાર કરવા માટે આ અતિમાનસ તર્ફ નિર્ણયિક રીતે મદદ કરશે કે
કેમ ?

ચોક્કસ.

૨૬ માર્ચ ૧૯૬૦

*

તમે કહ્યું છે કે આપણે “આ અતિમાનસ બળોનાં આંદોલનો સાથે એક
ગાઢ, ટકાઉ, નિરપેક્ષ અને અનિવાર્ય એકતાનો સંબંધ” વિકસાવવો
જોઈએ. માણસે આ આંદોલનોનો અનુભવ કરવા માટે કર્દ રીતે શક્તિ
પ્રાપ્ત કરવી ? એક નવીન જગતના સર્જન સાથે અને અતિમાનસ
આવિલ્લાવ દ્વારા ઉત્પન્ન થયેલ નવીન જગતની પરિસ્થિતિઓ સાથે
સાધનાની પદ્ધતિમાં ફેરફાર થયેલો છે ? નવીન પરિસ્થિતિ પ્રમાણે પોતાની
પ્રગતિમાં જરૂર કરવા માટે સાધકે શું કરવું જોઈએ ?

હા, સાધનામાં ધણો મોટો ફેરફાર થયેલો છે કારણ કે હવે તમારે ખાસ તે શારીરિકમાં
કરવાની છે.

શારીરિક ઝ્યાંતર માટે એકાગ્ર થાઓ; શારીરિક દ્વારા હું મનોમય, પ્રાણમય
અને શરીર ચેતનાની વાત કરું છું.

તમે મનમાં તમારી અનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન કરો છો, પરંતુ મન તે
વસ્તુને ગ્રહણ કરી શકશે નહિ. તમે મનની બહાર નીકળો અને હું શું કહેવા માગું
છું તે સમજશો.

*

માણસે સમજવું જોઈએ કે તેની ગમે તેટલી ઉચ્ચ બૌધિક સિદ્ધિઓ હોય છતાં જે પ્રમાણે માનવજીતિનો ઉદ્ય થયો ત્યારે પ્રાણીઓ માનસિક આંદોલનોને ગ્રહણ કરવા માટે જે રીતે અથક્ત હતા તે પ્રમાણે માનવ પોતે અતિમાનસ આંદોલનો બુદ્ધિથી ગ્રહણ કરવા શક્તિશાળી નથી.

*

એક સાબર જંગલમાંથી પાણી પીવા માટે પસાર થાય છે પરંતુ તે પસાર થયું તેની સાબિતો કર્દી? ઘણાખરા માણસો કોઈ નિશાનીએ જોઈ શક્યે નહિ, કદાચ તેઓ જાણતા પણ નથી કે સાબર શું છે, અને જેઓ જાણે છે તેઓ એમ કહી પણ શક્યે નહિ કે તે રસ્તેથી તે પસાર થયું છે. પરંતુ જેસે શિકારને પોતાના ખાસ વ્યવસાય તરીકે રાખ્યો છે, જે પગેરુ પારખનાર છે, તેને તેની સ્પષ્ટ નિશાનીઓ દેખાશે અને તે ક્યા પ્રકારનું સાબર પસાર થયું છે એટલું જ નહિ કહે પરંતુ તે ક્યા કદનું, કેટલી ઉમરનું, તેની જતિ વગેરે વિશે પણ કહી શક્યે.

તે જ પ્રમાણે જે આધ્યાત્મિક જ્ઞાનવાળા માણસો હોય, પેલા શિકારી જેવા, તેઓ સ્પષ્ટ રીતે કહી શક્યે કે કોઈ વ્યક્તિત અતિમાનસના સંપર્કમાં છે કે કેમ; જ્યારે સામાન્ય માણસો, જેમણે તેમના મનને તાલીમ આપી નથી તેઓ તે સમજ શક્યો પણ નહિ. અતિમાનસનું પૃથ્વી ઉપર અવતરણ થયું છે, એમ કહેવાય છે. તેણે તેનો પોતાનો આવિભાવ કર્યો છે. તે વિષય પર જેટલું લખાયું તે બધું જ મેવાંચ્યું છે, પરંતુ હું પેલા અજ્ઞાની માણસોમાંનો એક છું જેને કાંઈ પણ દેખાતું નથી કે અનુભવાતું નથી. ઓવી કોઈ વ્યક્તિત જેની દર્શિકેણવાયેલી હોય તે મને કહી શકે નહિ કે અતિમાનસના સંપર્કમાં કોઈ વ્યક્તિત હોય તો મારે કર્દી નિશાનીઓથી ઓળખવી?

જે નિવિંદાદ નિશાનીઓ સાબિત કરે છે કે માણસ અતિમાનસના સંપર્કમાં છે,

(૧) પૂર્ણ અને કાયમી સમતા.

(૨) તેના જ્ઞાનમાં એક નિરપેક્ષ ચોકસાઈ.

પૂર્ણ બનવા માટે બધા સંજોગોમાં, બધા બનાવોમાં, બધા સ્થૂલ અને માનસિક સંપર્કોમાં એકધારી અને સાહજિક પ્રયત્ન વગરની સમતા હોવી જોઈએ, પછી ભવે તે બધી વસ્તુઓ ગમે તે પ્રકારની હોય.

તાદાત્મ્ય દ્વારા એક નિરપેક્ષ અને અવરોધ્ય અચ્યુક જ્ઞાનની ખાતરી હોય છે.
ઇન્દ્રાચારી ૧૯૬૧

*

બધા જ સંજોગો તરફ ભૌતિક કે માનસિક તરફ એક પૂર્ણ સમતા અને જ્ઞાનમાં નિરપેક્ષતા - એક એવું જ્ઞાન જે મન મારફતે મળતું નથી પણ તાદાત્મ્ય દ્વારા મેળવાય છે. જે માનુસ અતિમાનસના સંપર્કમાં હોય છે તેનામાં આ બે ગુણો હોય છે.

તમને અનુભવ ન હોય ત્યાં સુધી તમે સમજ શકો નહિં.

૨૩ ઇન્દ્રાચારી, ૧૯૬૧

*

અતિમાનસ પ્રથમ વખત જ પૃથ્વી ઉપર અવતરણ પામ્યું નથી ?

શોક્સ, પ્રથમ વખત જ અતિમાનસ સમગ્ર પૃથ્વી માટે ઝ્યાંતરની સર્વસામાન્ય શક્તિ તરીકે અવતરણ પામ્યું છે. પૃથ્વી સર્જનમાં એ એક નવીન પ્રસ્થાન-બિંદુ છે.

પરંતુ એવું બની શકે કે પહેલાં પણ એક વ્યક્તિમાં એક ભાવિ આશા અને દંડાંત તરીકે અતિમાનસ બળ આંશિક અને ક્ષણિક રીતે આવિભાવ પામેલું હોય.

૨૪ ઓક્ટોબર ૧૯૬૪

*

૧૯૬૬માં તમે કહ્યું છે કે, “અતિમાનસ પ્રકાશ, ચેતના અને બળ આવિભાવ પામ્યાં છે. અતિમાનસ આનંદ હજુ આવ્યો નથી ?”

૪-૫-'૬૭ એક અગાયનો દિવસ ગણાય છે અને તે વખતે કોઈ અદ્ભુત વસ્તુ બનવાની શક્યતા છે. કૃપા કરી તમે કહેશો કે અતિમાનસ આનંદ તે દિવસે આવિભાવ પામશો કે કેમ ?

પ્રથમ અતિમાનસ અવતરણનો વાર્ષિક દિન દરેક ચાર વર્ષે આવે છે. (લીપ ૧૮) મને ખબર નથી કે ‘૭’ આંકને આ વસ્તુમાં શું કરવાનું છે. આ વર્ષ ૧૯૬૪ (લીપ વર્ષ) પ્રમથ અવતરણનો બીજો વાર્ષિક દિન છે. ત્યાર પછીનો દિવસ ૨૮ ઇન્દ્રાચારી ૧૯૬૮ના રોજ આવશે - અને તે વર્ષને અવતરણ પછી બરાબર ૧૨ વર્ષ થશે અને તે વખતે શું બને છે તે આપણે જોઈશું.

૧૪ નવેમ્બર ૧૯૬૪

*

૪-૫-૬૭ ના દિન માટેનો સંદેશ

“એક મહાન દિવ્યતાએ પૃથ્વીના જીવનને આત્મ પસંદગીનું એક નિવાસસ્થાન બનાવ્યું છે અને તેનો યુગોનો સંકલ્પ છે કે તમોગુરુત્વ કારાવાસમાંથી પલટીને એક ભવ્ય મહાલય અને આકાશને સ્પર્શ તું મંદિર બનાવવું.”

- શ્રી અરવિંદ.

જે દિવ્યતાનો શ્રી અરવિંદ નિર્દેશ કરે છે તે કોઈ વ્યક્તિ નથી, પરંતુ એક અવસ્થા છે અને જે બ્રહ્માંદે તેનો સ્વીકાર કરવા માટે તૈયારી કરી છે તે બધાઓનો તેમાં હિસ્સો છે.

મે ૧૯૬૭.

*

હું જાણી શકું કે રોમન ક્રોનિકિલ બોકોએ ગુરુવાર, ચોથી મે એ ઉજવેલ ઈસ્ટ પ્રિસ્ટના અદ્ભુત સ્વર્ગગમનને ૪-૫-૬૭ના મહાનદિન સાથે કોઈ સંબંધ છે કે પછી તે ફક્ત એક કાકલાલિય વસ્તુ છે ?

શ્રી અરવિંદ માટે એકીસાથે બનતી વસ્તુઓ અસ્તિત્વ ધરાવતી નથી. જે કાઈ બને છે દિવ્ય ચેતનાના કાર્યના પરિણામે બને છે. આ કાણે જે દિવ્ય બળ કાર્ય કરે છે તે એક સંવાદિતાનું બળ છે જે જે એકત્ર લાવે છે - જે બધાં દિવ્ય સત્યના પ્રતીકો છે તેનું એકીકરણું.

૫ મે ૧૯૬૭.

*

“જાણું અતિમાનસ સાક્ષાત્કારની અવસ્થામાં પ્રવેશ પામશે” “સાક્ષાત્કારની અવસ્થા”નો ખરેખરો અર્થ થા ?

મનુષ્યોનાં મન અને બનાવોના કુમ ઉપર નિર્ણયાત્મક રીતે કાર્ય કરતું.

*

આ સાક્ષાત્કારની શક્તિની, માતાજીના પોતાના શારીરિક સ્વરૂપ ઉપર અને ત્યાર પછીથી બીજ ઉપર અને સામાન્ય જગત ઉપર (જેમાં આજના જગતના અગત્યના પુશ્ટો પણ આવી જાય) કઈ અસર છે ?

આપણે ધીરજથી થોડી રાહ જોઈએ અને આપણે જોઈ શકીશું.

*

આ તારીખ (૪-૫-'૬૭) માતાજી અને કો અરવિંદ જેને નવીન અતિ-અતિમાનસ જતિ કહેલી છે, તેની શરૂઆત સૂચવે છે?

આપણા માણસોની વચ્ચે થોડા માસથી ને બાળકો જન્મ પામે છે તે કોઈ વિશિષ્ટ પ્રકારનાં છે.

*

(પૃથ્વી ઉપર અતિમાનસ આવિભાવના તૃતીય વાર્ષિક દિન નિમિત્તે સંદેશ)

ફુક્ત સત્ય જ જગતને પ્રભુના પ્રેમને અભિનુ કરવાની તથા તેનો આવિભાવ કરવાની શક્તિ આપી શકે.

૨૮ જ્યુનારી ૧૯૬૮

*

નવીન ચેતના

નવી ચેતનાને વિકૃત થયા સિવાય સ્વીકારવા શક્તિમાન થવા માટે પરમ ચેતનાનાં પ્રકાશમાં છાપો નાખ્યા સિવાય માણસે ઊભા રહેવા શક્તિમાન થવું જોઈએ.

૧૬ એપ્રિલ ૧૯૬૮

*

ફુક્ત એક જ નવીન હક્કીકત છે - આ વર્ષની શરૂઆતથી જ એક નવીન ચેતના આવિભાવ પામેલી છે અને નપસજ્ઞન માટે ખૂબ શક્તિશાળી રીતે પૃથ્વીને તૈયાર કરવા માટે કાર્ય કરો રહી છે.

૧૭ એપ્રિલ ૧૯૬૮

*

ધર્મ વખતથી મને સતત એમ લાગ્યા કરે છે કે મારા શરીરના કાર્યમાં ઉપરથી એક બળ વહે છે અને મને એક સધન મધુર રસની માફક તેનો અનુભવ થાય છે. મારા શરીરની દરેક પ્રક્રિયામાં તે સતત વધ્યા કરે છે. હું તેનાથી પૂરેપૂરો ભીજઈ જઈને સંતુષ્ટ બની જાઉં છું. તે મને બહુ આનંદદાયક અને આરામદાયક લાગણી આપે છે. તે જ્ઞાને કે ઉપરથી વહેતો આનંદનો કોઈ પ્રકાર હોય તેવું લાગે છે. તે મોઢાની અંદર એક મધુર સ્વાદ આપે છે.

મને બરાબર ખબર નથી કે આ અનુભૂતિનો શો અર્થ થાય? આ વધે તમે કહેલી જીવિ જન્યુઆરીએ આવેલી નવીન ચેતના છે?

૧. જીવિ જન્યુઆરી ૧૯૬૬ના રોજ પૃથ્વી ઉપર આવિભાવ પામેલી નવીન ચેતના. તેની કેટલીક વિશિષ્ટતાઓનું વસ્તુન ૧૯૬૬ના કેટલાક વાર્ષિકાપોમાં છે, જેમાં

કે પછી લાલમાં કોઈ નવીન અવતરણ બની આવ્યું છે? કે પછી ફૂકત
મારી સાથે બનેલી કોઈ અંગત વસ્તુ છે?

જાત્યાભારીથી કાર્ય કરતી તે નવીન ચેતના છે. પરંતુ હવે તેનું કાર્ય ઘણું વધારે
તીવ્ર બનેલું છે.

*

૧૯૧૮માં શ્રી અરવિંદે લઘ્યું કે, અંધાધૂંધી અને આપત્તિઓ કદાચ
નવીન સર્જનના જન્મની વેદનાઓ હતી. આ વસ્તુ કેટલા લાંબા
સમય સુધી ચાલુ રહેશે? આશ્રમમાં, ભારતમાં અને છેવટે જગતમાં?

જ્યાં સુધી જગત નવસર્જનને સ્વીકારવા માટે તૈયાર અને સહમત ન થાય ત્યાં
સુધી તે વસ્તુ ચાલુ રહેશે; નવસર્જનની ચેતના આ વર્ષની થર્ડાયાતરી જ પૃથ્વી
ઉપર કાર્ય કરી રહેલી છે. જે વિરોધ કરવાને બદલે લેકો સહકાર આપે તો તે
વધારે ઝડપી બનશે.

પરંતુ મૂર્ખાઈ અને અજ્ઞાન બહુ જિદ્દી હોય છે.

૨૬ નવેમ્બર ૧૯૬૬

*

માતાજી, “જગત એક મહાન પરિવર્તનને માટે તૈયાર થઈ રહ્યું છે;
તમે મદદ કરશો.”^૨ તમે જે આ મહાન ફેરફારની વાત કરો છો તે
શું છે? અને અમે તેમાં કઈ રીતે મદદરૂપ થઈ શકીએ?

આ મહાન ફેરફાર, પૃથ્વી ઉપર એક નવીન જાતિની ઉત્પત્તિનો છે, જે માલુસ માટે
એવા પ્રકારનો હશે જેમ પ્રાણી માટે માલુસ છે તે પ્રમાણે આ નવીન જાતિની
ચેતના પૃથ્વી ઉપર આત્યારે કાર્ય કરી રહી છે જેથી કરીને જેએ તેને સ્વીકારી શકશે
અને તેની અભિમુખ બનશે તેમનામાં પ્રકાશ લાવશે.

૧૯૭૦

*

તમને મદદ કરવા માટે તમે અમને કહ્યું. હું તમને કઈ રીતે મદદ
કરું? મારે શું કરવાનું છે?

માતાજીએ તેને અતિમાનવ ચેતના કહેલી છે. આ વાર્તાલાપો સેન્ટી. વોલ્યુમ નં.
૧૧માં Notes on the way' માં આપેલા છે.

૨. ૧૯૭૦નો નવા વર્ષનો સંદેશ.

એકાગ્રતા કરવી અને નવીન પ્રગતિથીલ ચેતનાને ગ્રહણ કરવા માટે ખુલ્લા થવું જેથી કરીને જે નવીન વસ્તુઓ નીચે ઉત્તરી આવે છે તેમને તમે ગ્રહણ કરી શકો.

૩ માર્ચ ૧૯૭૦

*

પરિવર્તનને નીચે લાવવા માટે આપણી મદદની જરૂર નથી, પરંતુ આપણે તે ચેતના પ્રયે આપણી જાતને ખુલ્લા કરવાની જરૂર છે જેથી કરીને તેનું આગમન આપણે માટે નિષ્ફળ થાય નહિ.

*

ગયે વર્ષે જે નવીન ચેતના અવતરણ પામ્યો તેના મુક્ત કાર્યને મંજૂરી આપવા માટે સાધકે શું કરવું જોઈએ ?

(૧) ગ્રહણથીલ બનો,

અને

(૨) નમનીય બનો.

૧૯૭૦

*

નવીન ચેતનાને ગ્રહણ કરવા માટે આપણી જાતને તૈયાર કરવા માટે સૌથી પ્રથમ શરત એ છે કે આપણામાં એક સાચી અને સાહજિક નમૃતા હોવી જોઈએ. જે આપણને ઊંડાલુમાંથી અનુભવ કરાવે કે આપણે કાઈ પણ જાણતા નથી અને જે અદ્ભુત વસ્તુઓને પ્રાપ્ત કરવાની છે તેની સરખામણીમાં આપણી પાસે કાઈ નથી.

*

અતિમાનસ અને નવીન સ્વરૂપ

નવીન સ્વરૂપના આગમન માટે આપણાથી બને તેલબી શ્રેષ્ઠ રીતે તૈયાર થઈએ.

મનને નીરવ બનાવવું જોઈએ અને તેમાં ઝડત-ચેતનાનું સ્થાપન થવું જોઈએ. તેમાં વિગતોની ચેતના સહિત સમગ્ર સંવાદની ચેતના હોવી જોઈએ.

*

અતિમાનસ ચેતનાને સ્થાન આપવા માટે મને શાંત બનવું જોઈએ.

*

સમગ્ર સ્વરૂપમાં ત-ચેતના ઝડપસરી જવી જોઈએ. તેણે બધી ગતિઓ ઉપર ચાસન કરવું જોઈએ અને ચંચળ સ્થળ મનને સ્થિર કરવું જોઈએ, ઝડત-ચેતનાના આવિલાલ માટે આ બધી પ્રાથમિક શરતો છે.

*

સ્થૂળ મનમાં ડહાપણુઃ પૃથ્વી ઉપર અતિમાનસ આવિભાવિનું પ્રથમ પગણું.

*

(પૃથ્વી ઉપરના અતિમાનસ આવિભાવિના ચતુર્થ વાર્ષિકોત્સવનો સંદેશ)

જ્યારે અતિમાનસ શારીરિક મનમાં આવિભાવ પામે ત્યારે જ તેની હાજરી કાયમી બની થકે.

૨૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૬

*

દરેકે પોતાના ચૈતસિક સ્વરૂપને શોધીને તેની સાથે નિશ્ચિત રીતે જોડાવું એ અનિવાર્ય છે. ચૈતસિક ચૈતના દ્વારા જ અતિમાનસ પોતાની જતનો આવિભાવ કરી શકશે.

૨૪ જુલાઈ ૧૯૭૬

*

જે લોકોએ અહીંકરમાંથી મુક્તિ મેળવી હશે તેમનામાં જ સત્ય ચૈતના આવિભાવ પામી શકશે.

*

સર્જનનો અંતિમ છેડો માનવી અને મન નથી. એક અતિમાનસ અસ્તિત્વ તૈયાર થઈ રહેલ છે.

૨૫ ડિસેમ્બર ૧૯૭૬

*

મન સાચી રીતે જાણી થકતું નથી; અતિમાનસ માટે સર્વાઈપૂર્વક અભીષ્ટા રાખો.

જાન્યુઆરી ૧૯૭૭

*

*

*

અતિમાનવ જતિ આપણી અભીષ્ટાઓનું લક્ષ્ય.

*

અત્યારે જે છે અને જેને સિદ્ધ કરવાનું છે તે બેની વચ્ચે માનવી એક અંતરાલ અસ્તિત્વ છે.

૩૦ ઓગસ્ટ ૧૯૭૪

*

માનવી પૃથ્વી ઉપર એક વચ્ચગાળાનું પ્રાણી છે અને તેથી, તેના ઉત્કાંતિના સમય દરમ્યાન તેણે કેટલીક કંબિક પ્રકૃતિઓ મેળવી છે જે ઉધ્વર વળાંક ઉપર ચાલી છે અને તે અતિમાનસ પ્રકૃતિ પ્રાપ્ત કરે એટલે સુધી પહોંચે ત્યાં સુધી તે

પ્રગતિ ચાલુ રહેશે, અને છેવટે તે અતિમાનવમાં ઝ્યાંતર પામશે. આ વળાક મનના વિકાસની ઉદ્ધરા રેખા છે. કોઈ પણ સ્વયંભુ આવિલ્લાવને આપણે ‘પ્રાકૃતિક’ કહીએ છીએ અને તે કોઈ પસાંદગી અથવા પૂર્વધારણાના પરિણામદ્વારા હોતું નથી, એટલે કે મનના કાર્યની ઉખલગીરી વગર તે બને છે એટલા માટે જ માનવમાં જ્યારે પ્રાણીમય સાહજિકતા હોય, જે બહુ મનોમય ન હોય તો તે આપણને તેની સરળતામાં વધારે ‘કુદરતી’ લાગે છે. પરંતુ તે પ્રકૃતિ એવી લાગે છે જે પ્રાણીની પ્રકૃતિ નેવી લાગે અને તે માનવ ઉત્કાંતિના કુમમાં બિલકુલ નીચેના તળની પ્રકૃતિ હોય છે,

*

તમારે કંઈ ભૂલવું ન જોઈએ કે માલસનું બાલ્ય સ્વરૂપ એક શાશ્વત વાસ્તવિકતાનું ફૂલ એક રૂપ અને પ્રતીક છે, અને શારીરિક દેખાવમાંથી પસાર થતાં થતાં તમારે આ ઉચ્ચતર વાસ્તવિકતા તરફ વળવાનું છે. શારીરિક અસ્તિત્વ કદી શાશ્વત વાસ્તવિકતાને સાચી રીતે વ્યક્ત કરી શકે નહિ સિવાય કે તે અતિમાનસ આવિલ્લાવ દ્વારા પૂરેપૂરું ઝ્યાંતર પામે અને ત્યાં સુધી તેનામાંથી પસાર થતાં થતાં તમારે સત્યને શોધવાનું છે.

*

મધુર માતાજી, ‘પરમ શક્તિઓ’ એટલે શું ?

સંદર્ભ જોયા સિવાય ઉત્તર આપવો મુશ્કેલ છે. કંઈ “પરમ શક્તિઓ” વિશેનો ઉલ્લેખ છે ? એવા માલસોની કે જેઓ અતિમાનવ બનવાના માર્ગ ઉપર છે તેમની કે એવી શક્તિઓ જે અતિમાનસ માનવી જ્યારે પૃથ્વી ઉપર આવે ત્યારે તેણે પોતાની અંદર ધારણ કરેલી હશે ?

પ્રથમ પ્રસંગમાં જે માલસ ઉચ્ચતર મન અને અધિમાનસ પ્રત્યે ખુલ્લો થાય ત્યારે તેનામાં શક્તિઓ વિકાસ પામે છે, તેમની મારફતે તે સત્યનો પ્રકાશ ગ્રહણ કરશે. આ બધી શક્તિઓ પરમ સત્યની સીધેસીધી અભિવ્યક્તિ નહિ હોય પરંતુ એક અનુવાદ હશે અને તેના પરોક્ષ પ્રતિબિંબમાં પ્રેરણા પૂર્વશાન અને તાદાતમ્યના શાનનો તથા અન્ય કેટલીક શક્તિઓ જેવી કે દદોમાંથી મુક્તિ આપવી અને કેટલાક સંભેગોની ઉપર અમુક કલાઓ પ્રભાવપૂર્ણકનું કાર્ય કરવું તે બધાનો સમાવેશ થાય છે.

જો તે અતિમાનસ માનવોની પરમ શક્તિઓ વિશેના સંદર્ભમાં હોય તો તેના વિશે આપણે વધારે કહી શકીએ નહિ, કારણ કે હાલમાં આપણે જે કાંઈ કહી શકીએ તે જ્ઞાનના પ્રદેશ કરતાં કલ્પનાના પ્રદેશ વિશે કદાચ વધારે હોઈ શકે કારણ કે આવો માનવ હજુ પૃથ્વી ઉપર આવિલ્લાવ પામ્યો નથી.

પ્રીત માતાજી,

આ નીચેનો એક રચિક પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે : “ભૌતિકતાવમાં અતિમાનસના અવતરણ સાથે, નવીન નિયમો અને પદ્ધતિ અસરકારક બનશે એવું અનુમાન કરીએ તો આપણે એવા માનવીઓ વિશે કલ્પના કરીએ જે લોકોના શરીરમાં રહેલું નિયંત્રણ રેડિયો એકિટિવિટી અથવા કેલિસ્ટિક કિરણો પ્રત્યેનું તેમનું ખુલ્લાપણું તે વસ્તુઓને સમતુલ્યમાં લાવવા માટે શક્તિમાન બનશે.

આશ્રમના એક વિદ્યાને કહું છે કે રેડિયેશન તરફની તટસ્થતા “અશક્ય” છે કારણ કે સ્થૂલ તત્ત્વ નિમન પ્રકૃતિ દ્વારા થાસિત થાય છે. હું આથા રાખું છું કે તમે એમ કહો કે આપણા માટે કંઈ પણ “અશક્ય” નથી.

બંને વિધાનો સાચા છે.

(૧) જ્યાં સુધી ભૌતિક તત્ત્વ અત્યારે જે છે તે જ રહેશે ત્યાં સુધી તેને અસરમાંથી સલામત ન ગણી શકાય. પરંતુ, (૨) અતિમાનસ બળ સ્થૂલ શરીરનું રૂપાંતર કરશે એવી અપેક્ષા છે. (બાંબા સમયગાળે અને જ્યારે તે કરવામાં આવે છે ત્યારે બધું જ શક્ય બનશે અથવા કોઈ પણ વસ્તુ અશક્ય રહેશે નહિ.

આથીવર્દદ

૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૬૧

*

જો વિશ્વયુદ્ધ ફાટી નીક્યે તો તે માનવતિનો મોટા ભાગનો વિનાશ કરશે એટલું જ નહિ પરંતુ ન્યૂક્લીઅર પ્રયાતની અસરને લઈને જે લોકો પાછળ ભચી ગયા હશે તેમને જીવન માટેના સંબેગોને પણ અશક્ય બનાવી હોય. જો યુદ્ધની શક્યતા હજુ પણ હોય તો અતિમાનસના આગમન અને પૃથ્વી ઉપરની નવીન જાતિના આગમનને તે અસર નહિ કરે?

આ બધી મનની ધારણાઓ છે અને એક વખત તમે મનોમય કલ્પનામાં પ્રવેશ કરો પછી તો પ્રશ્નો અને તેના ઉકેલોનો કોઈ આંત જ આવે નહિ, પરંતુ તે બધું જ તમને સત્યની નશ્ચક એક ડગલું પણ વધારે પાસે લાવતું નથી.

મનની સૌથી વધારે સલામત અને નાંદુરસત પરિસ્થિતિ આ પ્રકારની હોય છે, આપણને સ્પષ્ટ અને નિષ્ઠાપિક શીતે કહેવામાં આવ્યું છે કે હાલના સર્જન પણી

અતિમાનસ સર્જન આવશે તેથી ભવિષ્ય માટેની કોઈ તૈયારી થશે તેના માટે, આ આગમન માટેના જરૂરી સંજોગો બનશે, પછી તે સંજોગો ગમે તેવા હોય. આપણને અગાઉથી આ સંજોગો કેવા હશે, તેનું સાચું દર્શન ન હોવાથી તેમના વિશે મૌન રહેવું એ વધારે સારી બાબત છે.

મુશકેલીઓને અગાઉથી વિચાર કરવો એટલે તેમને બનવા માટે મદદ કરવી.

પ્રભુમાં પૂણા વિશ્વાસ સાથે, ભાવ માટે કાયમ ઉત્તમ વસ્તુ જોવી એટલે પૃથ્વી ઉપરના અતિમાનસના કાર્યમાં અસરકારક રીતે સહકાર આપવો.

*

મધુર માતાજી,

મારા ધ્યાનમાં આજે સવારે મેં ઘણી એવી વસ્તુઓ જોઈ જે તાર્દીક રીતે અસંભવ હતી પરંતુ જે નિશ્ચિતપણે એવી અસર ઉપસાપત્તી હતી કે કાંઈક અદ્ભુત વસ્તુ બનવાની છે. આ પ્રથમ વખત જ મને અગાઉથી આવી લાગણી થઈ છે જે જે લગભગ એક કલાક સુધી ચાલેલી.

મારે જાણું છે કે તેમાં કાંઈ સત્ય છે કે કેમ અને અમારે તેના માટે કઈ રીતે તૈયાર થવું?

ગઈ રાત્રીએ આપણે (તું અને હું અને બીજા કેટલાક) ઘણા લાંબા સમય સુધી શ્રી અરવિંદના કાયમી નિવાસ-સ્થાનમાં - સૂક્ષ્મ શારીરિકમાં (જેને શ્રી અરવિંદે સાચું શારીરિક કહ્યું છે તેમાં) સાથે હતા. જે વસ્તુ ત્યાં બની તેનું વર્ણન કરવું (જે ઘણું લાંબાણ માગે છે તે) ઘણું ગુંચવણાભરેલું હતું અને તેને વ્યવસ્થિત કરવામાં આવેલું, એટલે કે તે હાલની ઇપાંતરના કાર્યની જડપને સધન રીતે વ્યક્ત કરવાનું કાર્ય હતું અને શ્રી અરવિંદે હાસ્ય સાથે તને લગભગ આ રીતે કહ્યું : “હવે તને વિશ્વાસ આવે છે ને ?” જાણે કે તેઓ સાવિત્રીમાંથી ત્રણ પંક્તિઓ દ્વારા આહૂનાન કરતા હતા,

“આજ્ઞા માણસો જયારે વાતો કરતા હશે ત્યારે પ્રભુ ઉછરતા હશે, કારણ કે તે સમય સુધી તો માણસને તેના આગમનની ખબર પણ નહિ હોય, અને જ્યાં સુધી કાર્ય પૂરું થશે ત્યાં સુધી માનવને શર્ધા ખણ નહિ હોય.”

મને લાગે છે કે તેં જે ધ્યાન વિશે કહ્યું તેના માટે આ સમજૂતી પૂરતી છે.
મારા આથીર્વાદ.

૧ હેણુઅચે ૧૯૬૩

*

કોઈએ મને પૂછ્યું -

“રૂપાંતરના કાર્યમાં પોતાનો ભાગ ભજવવામાં સૌથી મંદ કોણ છે, માણસ કે પ્રભુ ?”

મેં પ્રત્યુત્તર આપ્યો —

માણસને લાગે છે કે પ્રભુ તેની પ્રાર્થનાઓનો ઉત્તર આપવામાં બહુ મંદ છે.

પ્રભુને લાગે છે કે પ્રભુનો પ્રભાવ જીવવામાં માણસ બહુ મંદ છે. પરંતુ સત્ય-ચેતના માટે જે રીતે ચાલવું જોઈએ તે રીતે જ બરાબર ચાલે છે.

*

પ્રભુ શાશ્વત અને અનંત છે.

જ્યારે અતિમાનસ પૃથ્વી ઉપર પૂર્ણ રીતે સાક્ષાત્કાર પામશે ત્યારે પ્રભુ આ સાક્ષાત્કારથી અનંત રીતનો વધારે હશે અને ત્યાર પછી પણ અનંત પ્રભુના જીજા સાક્ષાત્કારો ચાલ્યા જ કરશે.

*

જે લોકો રૂપાંતર માટે તૈયાર છે તેઓ જમે તે જગાએ પણ તે કરી શકશે અને જેઓ તૈયાર નથી તેઓ જમે તે જગાએ હોય તો પણ તે પ્રમાણે કરી શકશે નહિ.

૧૨ નવેમ્બર ૧૯૭૧

*

અતિમાનસ રૂપાંતર સાખત મહેનત માગે છે અને તેના માટે મજબૂત શરીરની જરૂર છે. થોડા વધારે સમય માટે, કદાચ સો વર્ષથી પણ વધારે, સથૂલ શરીરને તેની શક્તિ ટકાવી રાખવા માટે જોરાકની જરૂર પડશે, અને તેની આ જરૂરિયાતનો આપણે સ્વીકાર કરવો જ પડશે.

ડિસેમ્બર ૧૯૭૨

*

અમરત્વ

અમર યુવાની : આપણે જ્યારે પ્રભુની સાથે ઔકય સાધીએ છીએ ત્યારે તેણે આપેલી બક્ષીસ.

*

રૂપો શાશ્વત રીતે રૂપાંતર પામ્યાં કરે છે : તમે અમત્ય ચેતનાની સાથે તડુપ થાઓ અને તમે તે બની જશો.

*

અમરત્વ એ લક્ષ્ય નથી, તેમ તે એક સાધન પણ નથી. સત્યદ્વારા જીવન વાસ્તવિકતામાંથી તે કુદરતી રીતે જ પ્રભવ પામશે.

*

પૂર્ણ અમરત્વ : તે એક અપાયેલું વચ્ચે છે. કથારે તે ભૌતિક હકીકત બનશે ?

*

અતિમાનસ અમરત્વ : તે સ્થાપિત થયેલી હકીકત છે, પરંતુ બહુ એણા માનવીઓએ તેની અનુભૂતિ કરેલી છે.

*

પૃથ્વી ઉપર અતિમાનસ અમરત્વ : આનો સાક્ષાત્કાર કરવાનો બાકી છે.

*

પ્રાણિક અમરત્વ : તેના ક્ષેત્રમાં તે અસ્તિત્વ ધરાવે છે પરંતુ તેનો આધાર પ્રભુને કરેલા સમર્પણ ઉપર રહેલો છે.

*

અમરત્વ માટેની અભીષ્ટા : વિશુદ્ધ, અભીષ્ટુ, શ્રદ્ધાયુક્ત.

*

અમરત્વ માટે શારીરિક અભીષ્ટા : તીવ્ર અભીષ્ટા, પરંતુ તેના સાધન વિશે ચેતના.

*

પૂર્ણ અમરત્વ માટેની અભીષ્ટા : એક સંગઠિત, ટકાઉ અને પદ્ધતિસરની ચેતનાનો વિકાસ.

*

અમરત્વ માટેનો પ્રયત્ન : ખંતપૂર્વકનો અને સહયોગવાળો પ્રયત્ન હોય છે.

*

નવીન સર્જન

કોઈ ખાસ વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવા માટે કરેલું કાર્ય ચેતનાને મર્યાદિત કરે છે. નવીન જગતનું સર્જન આ નિયમમાં અપવાદર્દ્દપ નથી.

*

નવીન સર્જનની સિદ્ધિ : આ વસ્તુ માટે આપણી જતને તૈયાર કરવી પડશે.

*

પ્રભુના જ્ઞાન માટે પુષ્ટીને નવસર્જન કરવાના દાખિનિંદુથી હરેક વસ્તુ સાધન જની થકે છે.

*

ભૌતિક તરફ અતિમાનસને ગ્રહણ કરવા માટે પોતાની જતને તૈયાર કરે છે. સ્થળ તરફ નવસર્જનને માટે પોતાની જતને તૈયાર કરવા માટે જૂની ટેવોમાંથી મુક્તા થવા પ્રયત્ન કરે છે.

*

નવસર્જનનો આદર્શ : તે આદર્શ પ્રગતિશીલ હોવો જોઈએ જેથી કરી નેતે આવિમાં સિદ્ધ બને.

*

નવસર્જનની વિવિધતાપૂર્ણ શક્તિ : નવસર્જન શક્યતામોમાં સમૃદ્ધ હશે.

*

નવસર્જનની મોહિની : જે લોકોને પ્રગતિ કરવાની દર્દ્દા હશે તેમને માટે નવસર્જન આકર્ષક છે.

*

નવસર્જનનું સૌંદર્ય : નવસર્જન પ્રભુને વ્યક્ત કરવા વધારે સારી રીતે પ્રયત્ન કરે છે.

*

નવસર્જનની ઉપયોગિતા : એક એવું સર્જન જેના લક્ષ્યમાં માનવીઓ પોતાની જત કરતાં જિયે જિડતાં શીખે.

*

મૃત્યુ અને પુનર્જીમ

વૃદ્ધત્વ અને મૃત્યુ

જે વધો તમે નિરર્થક ગાળ્યાં હોય છે તે જ તમને વૃદ્ધ બનાવે છે.

જે વર્ષ દરમ્યાન કોઈ પણ પ્રગતિ સાધવામાં ન આવી હોય, ચેતનામાં કોઈ પણ પ્રગતિ કરવામાં ન આવી હોય અને પૂર્ણતા તરફ કોઈ પણ પગલું લરવામાં ન આવ્યું હોય તે વર્ષ નિરર્થક ગાળેલું હોય છે.

તમારી જાત કરતાં કોઈ વધારે ઉચ્ચતર અને વિશાળ વસ્તુને સિદ્ધ કરવા માટે તમારી જાતને અર્પણ કરી દો અને પસાર થતાં વધેનો બોજ તમને લાગશે નહિ.

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૮

*

જન્મથી તે મુત્યુ સુધી, જીવન એક લયંકર વસ્તુ છે.

બહાદૂર જનો જોખમોની પરવા કર્યા સિવાય તેમાંથી પસાર થાય છે. શાસુા માસુસો સાવચેતીઓ રહે છે.

નિર્વીંય માસુસો દરેક વસ્તુથી ડરે છે.

પરંતુ છેવટે, દરેકની સાથે જે બને છે તે વસ્તુ પરમ પ્રભુની ઈચ્છા પ્રમાણે જ બને છે.

૧૬ જૂન ૧૯૬૬

*

કટલાક જીવંત માસુસો તો અર્ધ્યમૃત દશામાં જ હોય છે. મુત્યુ પામેલા માસુસોમાંથી ધસ્તા જીવંત રહેલા હોય છે.

*

• પ્ર્યુમિન્,

તારો પત્ર ઓવા સમાચાર બઈને આવ્યો જે હું જાણતી જ હતી, કારણ કે તારી યાદની સાથે ધસ્તી વખત તારા વિચારો આવે છે અને તારી વિપત્તિઓના સંપર્કમાં મને રહે છે. સાચું કહીએ તો દરેક વ્યક્તિને પોતાની આપત્તિઓ હોય છે અને હું અને તું બન્ને જાણીએ છીએ કે થાંત્રિક વલસુમાં જ પ્રાપ્ત થાય છે.

જ્યાં સુધી આપણે થરીરમાં હોઈએ છીએ, ભવે પછી આપણી ગમે તે ઊંમર હોય અને તેમાં મુશ્કેલીઓ હોય, પરંતુ એટલું ચોક્કસ છે કે આપણે તેમાં કાંઈક કરવાનું અને શીખવાનું હોય છે જ, અને આ માન્યતા બધી જ મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવાની જરૂરી તાકાત આપે છે.

તને તિબેટી શરણાર્થીઓના સંપર્કમાં મૂકવાથી મને એવી આશા હતી કે તેમાનો કોઈ એકાદ પણ લ્યી કે પુરુષ તેના પોતાના જીવનનું સમર્પણ કરવાની બૌધ્ધિક તક લેશે અને તું આ સેવાના બદલામાં તે લ્યી કે પુરુષને કાંઈક શીખવાડવા માટે શક્તિમાન થઈશ.

આ શક્તય નહિ બને ?

મારે માટે તો પ્રભુકૃપા એક સહિય વાસ્તવિકતા છે જે આપણા ભાગ્યને યુગોથી દોરી રહી છે.

માણસે ઉતાવળા થઈને અલગ થવા માટે ઝડપ ન કરવી જોઈએ, અલે પછી તે શાશ્વત આરામ માટે અથવા શૂન્ય માટેનો પરમાનંદ હોય. જ્યાં સુધી આપણે શરીરમાં છીએ ત્યાં સુધી કંઈક કરવાનું અથવા તેમાંથી કોઈક અચૂક પાઠ શીખવાનો હોય છે.

*

જ્યારે “અહં”ને લાગે કે તેને તાત્કાલિક હવે શરીર છોડી દેવું પડશે ત્યારે તેમાંથી મૃત્યુનું સૂચન આવે છે. સ્થિર અને નિભીંક રહેઓ. દરેક વસ્તુ બરાબર બનશે.

*

તમે નિરપેક્ષ ત્યાગની વાત કરો છો, પરંતુ શરીરને છોડી દેવું એ પૂર્ણ ત્યાગ નથી. સાચો અને સમગ્ર ત્યાગ અહંને છોડી દેવામાં રહેલો છે અને તે ઘણો સખત પ્રયત્ન માણી વે છે. જે તમે તમારા અહંનો ત્યાગ નહિ કર્યો હોય તો શરીરનો ત્યાગ તમને મુક્તિ નહિ અપાવે.

*

(શ્રી અરવિંદના કાવ્ય “પ્રેમ અને મૃત્યુ”નો વાર્ષિક રાચિ અને દુઃખના પ્રદેશો વિશે.)

પ્રાણિક જગત ઘણેભાગે તેવા પ્રકારનું હોય છે અને જે લોકો કેવળ શારીરિક અને પ્રાણુમાં જીવે છે તેઓ તેમના મૃત્યુ પછી તે પ્રદેશમાં જાય છે. પરંતુ ત્યાં પણ ગુલુકૂપા હોય છે...!

*

તમે જેવું માનો છો તે પ્રકારનું મૃત્યુ બિલકુલ નથી. તમે મૃત્યુ પાસેથી એક પ્રકારના અયોતન આરામની, તટસ્થ શાંતિની ધારણા રાખો છો. પરંતુ તે આરામ પ્રાપ્ત કરવા માટે તમારે તૈયારી કરવી પડશે.

જ્યારે તમે મૃત્યુ પામા ત્યારે તમે ફૂકત તમારા શરીરને જ ગુમાવો છો અને તે જ સમયે ભૌતિક જગતની સાથેના સંપર્ક અને કાર્યની શક્યતા ગુમાવો છો. પરંતુ જે વસ્તુ પ્રાણ જગતની માલિકીની છે તે ભૌતિક તત્ત્વની સાથે અદૃશ્ય થતી નથી; તમારી બધી કામનાઓ આસક્તિઓ. અને તુલણાઓ. ટકી રહે છે અને તમારામાં નિરાશા અને નિષ્ફળતાની ભાવના ટકી રહે છે અને તે બધું તમે જે શાંતિની અપેક્ષા રાખો છો. તેને અટકાવે છે. થાંત અને પ્રસંગવિલીન મૃત્યુનો આનંદ માણવા માટે તમારે તૈયારી કરવી પડે છે અને કામનાઓનો ત્યાગ કરવો એ એક જ અસરકારક તૈયારી છે.

જ્યાં સુધી આપણે શરીર ધારણ કરીએ છીએ ત્યાં સુધી આપણે કાર્યો કરવાં પડે છે, કાર્ય કરવું પડે છે, કાંઈક જ કરવું પડે છે; પરંતુ આપણે ફક્ત તે કરવા ખાતર જ કરીએ અને પરિણામ માટે પરવા ન રાખીએ, અથવા આ કે તે પ્રમાણે કરવાની ઈચ્છા ન રાખીએ તો આપણે કમિક રીતે અનાસકત બનતા જઈએ અને આ રીતે આપણે પોતે આરામપ્રદ મૃત્યુ માટે તૈયાર થઈ શકીએ.

*

જે તમારે મૃત્યુમાંથી મુક્તિ જોઈતી હોય તો તમારી જતને કોઈ પણ કાણ-ભંગુર વસ્તુ સાથે બાંધવી ન જોઈએ.

માણસ તે વસ્તુ ઉપર જ વિજ્ઞય પ્રાપ્ત કરી શકે જેનાથી તેને ડર ન હોય; અને જે માણસ મૃત્યુથી ભયલીત હોય તે મૃત્યુ વડે જ પરાજિત થાય છે.

*

મૃત્યુ ઉપર વિજ્ઞય મેળવવા અને અમરત્વ પ્રાપ્ત કરવા માટે માણસે મૃત્યુથી ભયલીત પણ થવું ન જોઈએ તેમ જ તેની ઈચ્છા પણ ન રાખવી જોઈએ.

*

આપણે જે લક્ષ્ય ધારેલું છે તે છે અમરત્વનું. અને બધી ટેવોમાં મૃત્યુ સૌથી વધારે જઈ છે.

*

આધ્યાત્મિક જ્ઞાનના દિણિબિંદુથી જોઈએ તો કાય અને સડો – વિઘ્નન – એક સીધી સાદી રીતે અને શંકા વગર ખોટા વલણનું પરિણામ છે.

*

(૧) શા માટે માણસોને પોતાનાં શરીર છોડી દેવાની ફરજ પડે છે ? કારણ કે પ્રભુ પ્રત્યેની પ્રગતિમાં, પ્રકૃતિની સાથે તાલ મિવાવરાનું તેઓ જાણતા નથી.

(૨) મૃત્યુ પામેદા ભાનવીના શરીરને માન આપવું જોઈએ ? જો એ પ્રમાણે હોય તો કઈ રીતે ?

માણસે દરેક વસ્તુને માન આપવું જોઈએ, જીવંત કે મૃત, અને જાણવું જોઈએ કે દરેક વસ્તુ દિવ્ય ચેતનામાં જવે છે.

માનની લાગણીનો અનુભવ હૃદયમાં અને આંતરિક વલણમાં થવો જોઈએ.

(૩) મૃત્યુ પામેદા ભાનવીના શરીરમાં પ્રભુ છે ?

પ્રભુ દરેક સ્થળે છે; અને હું ફરીને કહું છું કે પ્રભુ માટે કોઈ પણ વસ્તુ જીવંત અથવા મૃત્યુ પામેદા નથી – દરેક વસ્તુ શાશ્વત રીતે જીવંત છે.

(૪) આત્મા પ્રસન્ન થાય તેના માટે અમારે શું કરવું જોઈએ જેવી કરીને તે સારી પરિરિથિતમાં પુનર્જન્મ પામે ? - દા.ત. આધ્યાત્મિક વાતાવરણમાં તેનો પુનર્જન્મ થાય ?

દિવગીર ન થાઓ અને તમે ખૂબ શાંત અને સ્થિર રહો અને જે વ્યક્તિ મૃત્યુ પામેલી હોય તેને માટે પ્રેમાળ લાગણી રહ્યો.

(૫) આત્માઓ રડે છે ?

જ્યારે કોઈ વસ્તુ તેમને પ્રલુષી વિભૂટા પાડે છે ત્યારે.

(૬) કોઈ રડતું હોય તેને કઈ રીતે અટકાવી શકાય ?

તેનાં આંસુઓ અટકાવ્યા સિવાય તેને સરચાઈપૂર્વક અને ઊંડાણમાંથી ચાહો.

*

સામાન્યતયા મૃત્યુ પામેલા માણસની ચેતનાને તેના મૃત્યુ પછી તેના શરીર સાથે શું બને છે તેના માટે દુઃખતી કોઈ લાગણી ન થવી જોઈએ. પરંતુ ભૌતિક શરીરને પોતાને જ ઓક ચેતના હોય છે જેને “હુંનો આત્મા” કહેવામાં આવે છે; અને તે તેના કોષોના સમૂહમાંથી પૂરેપૂરો બહાર નીકળવા માટે થોડો સમય લે છે; તેનું શરીર વિઘટુનની શરૂઆત કરે છે ત્યારે તે ચાલ્યો જાય તે પહેલાં શરીર સાથે શું બને છે તેને વિશે તેને ઓક પ્રકારની લાગણી હોય છે એટલા માટે જ અંતિમ વિધિમાં (અધિનસંસ્કાર વખતે) જડપ ન કરવી એ કાયમ વધારે સારું.

૧૩ નવેમ્બર ૧૯૬૬

*

તમે કહો છો તે પ્રમાણે સમાચારપત્ર દ્વારા તમારા ભન્તીઝના મૃત્યુના સમાચાર મળ્યા. એટલે કે બાળક થોડા દિવસ અગાઉ મૃત્યુ પામ્યો. ‘ક્ષ’ અને ‘થ’ ને, તેમની આજુબાજુના વાતાવરણમાં કે તેમની લાગણીઓ કે વિચારો કે આવેગેમાં કોઈ તફાવત જણાયો હતો ? - કોઈ ફેરફાર, અસ્વસ્થતા અથવા કાંઈક નુકસાન થયું હોય તેવી લાગણીનો અનુભવ ! - જે તેમના દુઃખ માટે સાચી ભૂમિકા આપી શકે ? મને બરાબર ખાતરી છે કે તેમને તેવું કાંઈ થયું નથી. એટલે તેમને જે કાંઈ પણ દુઃખ થયું હોય તે સાચું નથી પરંતુ તે ઝિંગત વિચારો અને લાગણીઓના પરિણામ ઝપે છે; તે કુટુંબના આદર્શમાંથી આવતો ભ્રમ છે અને તે બધી જ ઝિંગઓની માફક સૌથી વખારે કૃત્રિમ અને જૂઠો છે.

સાચી રીતે તો બાળક તેમના વાતાવરણમાં નહોતું, નહિ તો તેના મૃત્યુના સુમાચાર પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર સિવાય પણ તેઓ તેમના મૃત્યુ વિશે સલાન હોત.

તે બાળક વિશેની હાજરી દરરોજ જે બે હજાર માણસો મૃત્યુ પામે છે તમાંના કોઈ પણ એક કરતાં વધારે તીવ્રપણે તેમના વાતાવરણમાં નહોતી કારણ કે સામાન્ય રીતે દરરોજ બે હજાર માણસો મૃત્યુ પામે છે તેમના દિશે તેમને જાણ હોય છે ? શું મૃત્યુ એ રોજિંદ્રા બનાવ નથી ? અને બુદ્ધિપૂર્વક તેઓ એવી આશા રાખી શકે કે જે લોકોને તેઓ જાણે છે તે બધા આ સર્વસામાન્ય નિયમમાંથી બાકાત રહી શકશે ?

*

તમારા પિતા મૃત્યુ પામ્યા કારણ કે તેમને મૃત્યુ પામવાનો સમય હતો. સંભેગો એક પ્રસંગ હોઈ શકે પરંતુ કારણ ચોક્કસ ન હોઈ શકે. કારણ તો પ્રભુના ઈચ્છા છે અને તેમાં કોઈ વસ્તુ ફેરફાર ન કરી શકે.

તેથી શોક ન કરો અને તમારા દરેક દુઃખને પ્રભુના ચરણમાં સમર્પિત કરો. પ્રભુ જ તમને શાંતિ અને મુક્તિ આપશે.

*

(કોઈના મિત્ર મૃત્યુ પામેલા તેને ઉદ્દેશીને)

હવે શરીર ઉપર નીચે નમીને તમે તેની સંભાળ લઈ શકો તેમ નથી અને તમે તમારાં કાર્યો મારફતે તમારો સ્નેહ વ્યક્ત ન કરી શકો અને આ વસ્તુ જ દદ્દ આપનાર છે. પરંતુ તમારે આ દુઃખ ઉપર વિજય મેળવ્યો જ રહ્યો અને તમે અંતરમાં અને ઉપર તરફ નજર નાખો કારણ કે તેનું ભૌતિક શરીર જ વિભેરાઈ જવાનું છે. તમે તે સ્ત્રીના શરીરમાં જે કોઈ વસ્તુને ચાહતા હતા તે વસ્તુને ભૌતિક આવરણના વિનાથથી કોઈ અસર થતી નથી; અને જે તમે પ્રગાઢ પ્રેમની શાંતિમાં, તમારા વિચાર અને શક્તિમાં તેના ઉપર એકાગ્ર થાઓ. તો તમે જોઈ શકશો કે તે તમારી વધારે નજીક રહેશે. એક વધારે અને વધારે ગહન સંપર્કમાં.

*

જીવન અમર છે. ફક્ત શરીર જ વિઘટુન પામે છે.

૧૦ માર્ચ ૧૯૬૬

*

મૃત્યુને આપણે થા માટે દેવ કહીએ છીએ ? તે જૂઠાણાના સ્વામી જેવો અસુર નથી ?

તે માણસની ચેતનામાં દેવ બનેલો છે અને એટલા માટે જ તેનું રૂપાંતર કરવું બહુ મુશ્કેલ છે.

૨૬ ઓક્ટોબર ૧૯૭૨

*

પુનર્જીત

શ્રી અરવિંદ કહે છે કે મૃત્યુ પછી પ્રાણમય અને મનોમય કોણો વિભરાઈ જાય છે અને આત્મા નવીન કોણો ધારણ કરે તે પહેલાં તેને ચૈતસિક જગતમાં આરામ કરવા જાય છે, જૂના કોણો ઉપર કર્મની અને સંસ્કારોની છાપોનું શું બને છે? કર્મના સિદ્ધાંત અનુસાર કોઈ પણ પરિણામો - સારાં કે નરસાં - ઉત્પન્ન કર્યા સિવાય તે છૂટા પડી જાય છે? તે ઉપરાંત પ્રાણમય અને મનોમય કોણોનું વિધટુન થયા પછી પ્રાણમય અને મનોમય પુરુષનું શું થાય છે?

ફક્ત બાધ્ય સ્વરૂપ જ વિભરાઈ જાય છે, સિવાય કે તેને સચેતન બનાવવામાં આવ્યું હાય અને તે દિવ્ય કેન્દ્રની આસપાસ જોઈવાયેલું હાય. પરંતુ સાચું મનોમય, સાચું પ્રાણમય અને સાચું રથૂલ-સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ ટકી રહે છે. તે વસ્તુ પૃથ્વીના જીવન દરમિયાન ગ્રહણ કરેલી છાપોને સંઘરી રાખે છે અને કર્મની સાંકળ રહે છે.

*

જે આપણે આપણા અંતરાત્મામાં થોડે ઊંડે ઊતરીએ તો આપણે શોધીશું કે આપણી દરેકની અંદર એક એવી ચેતના રહેલી છે જે પુરોથી જીવાંત રહે છે અને અસંખ્ય ઇચ્છામાં આવિભાવ પામે છે.

૨૪ જાન્યુઆરી ૧૯૩૫

*

જ્યારે પુનર્જીત થાય છે ત્યારે તેમાં જે બાધ્ય સ્વરૂપ, માતા-પિતા, પર્યાવરણ અને સાંભેગો દ્વારા બંધાયેલું હાય છે - મનોમય, પ્રાણમય અને શારીરિક - તે જરૂર પામતું નથી. ફક્ત ચૈત્યપુરુષ એક શરીરમાંથી બીજા શરીરમાં જાય છે. તેથી તાર્કિક રીતે મનોમય કે પ્રાણમય પુરુષ પૂર્વજન્મોને યાદ કરી શકે નહિ અથવા તે તેના ચારિત્યમાં કે આ કે પેલી વ્યક્તિની જીવનપદ્ધતિ પણ યાદ રાખી શકે નહિ. ફક્ત ચૈત્યપુરુષ જ યાદ રાખી શકે; અને આપણે ચૈત્યપુરુષ વિશે સલાન બનીએ તો જ આપણા પૂર્વજન્મોના સંસ્કારોને તેની સાથે ધારણ કરી શકીએ.

ઉપરાંત આપણે જે હોઈએ છીએ તેના બદલે આપણે શું બનવું છે તેના વિરો જ આપણું ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું એ ધણું વધારે અગત્યનું છે.

૨ એપ્રિલ ૧૯૩૫

*

મારા વહાલા બાળક,

‘જી’નું ઓચિંતાં મૃત્યુ થયું તે અહીં રહેલા સર્વ માટે ઘણી કરુણ ખોટ છે. તેનું સમર્પણ પૂર્ણ હતું અને તે તેના કાર્યમાં પ્રામાણિક હતો, જેના ઉપર વિશ્વાસ રાખી થકાય અને તે ખરેખર અપવાદ રૂપ ગુણ છે. તે સૂર્યના પ્રકાશમાં ગયો છે અને તે જેને માટે લાયક હતો તેવો સચેતન આનંદ અનુભવે છે.

૫ જુલાઈ ૧૯૬૫

*

મારાં સ્વર્ણાંઘોમાં હું ‘જી’ને ખૂબ સુધી જોઉં છું. એક દિવસ તેને મારા ટેબલ ઉપર વળીને ટેકો દીધેલો જેયો અને તેણે મને કહ્યું, “જ્યારે હું થરીર છોડીને જતો હતો ત્યારે તને જાણુ કરવાની મને તક મળેલી નહિ કારણ કે શ્રી અરવિંદનો સાદ મને તાત્કાલિક ઉતાવળ કરાવતો હતો.” આ સ્વર્ણમાં કાંઈ પણ સત્ય છે, માતાજી?

આ સ્વર્ણ ખરેખર સાચું છે કારણ કે ‘જી’ સીધી જ શ્રી અરવિંદની સાથે જોડવા માટે ગયેલો.

મધુર માતાજી, મને નીચેના પુશ્રો નિશે જણાવશો. તેની ચિરવિદાય પછી આ પુશ્રો વારંવાર ભારી પાસે આવે છે.

જે આત્મા તમારા વિશે સચેતન હોય તે તેનો દેહ છેડયા પછી તાત્કાલિક પુનર્જીવન પામે છે કે તેને લાંબા સમય સુધી રાહ જોવી પડે છે?

દરેક સંપૂર્ણ સચેતન અને વિકાસ પામેલો શૌત્યપુરુષ તેનું તે પછીનું જીવન કેવું હશે અને તે જીવન કથારે જનશે તે પસંદ કરવા માટે મુક્ત હોય છે.

આ આત્મા તેના પુનર્જીવન પછી તમારા દિવ્ય સંદેશને અમલમાં મૂકવા માટે આશ્રમમાં આવે છે?

જ્યારે તે તાત્કાલિક પુનર્જીવન ધારણ કરે છે ત્યારે ઘણે ભાગે તેની તેવી પસંદગી હોય છે.

આ આત્મા તેની જન્મની પસંદગી કરવા માટે અને આકામ-જીવનના સુખનો ઉપલોગ કરવા માટે શક્તિમાન હોય છે?

જે તે પૂરેપૂરો વિકાસ પામેલો હોય તો તે પ્રમાણે કરી શકે છે.

અતિમાનસ-પ્રકાશ અને સૌર-પ્રકાશ વચ્ચે કેવો સંબંધ હોય છે.

સુર્યનો પ્રકાશ, અતિમાનસ પ્રકાશનું પ્રતીક છે.
આથીવાંદ.

૨ જુલાઈ ૧૯૬૬



મધુર માતાજી,

બુલેટિનમાં આપે કહ્યું છે : “ચૌતસિક સમૃતિઓ ખાસ વિશીષ પ્રકારની હોય છે તેમનામાં અદ્ભુત તીવ્રતા હોય છે....ચેતના જ્યારે તીવ્ર, પ્રકાશિત, મજબૂત, સક્રિય, શક્તિશાળી હોય છે ત્યારે જીવનની તે શાસ્ત્રો વિસ્મૃત ન પામતી હોય તેવી હોય છે અને કેટલાંક વખત આપણા જીવનમાં ફેરફારોનાં વળાંક બિંદુઓ હોય છે. પરંતુ તમે કયો પહેરવેશ પહેરતા હતા અથવા કયા સદ્ગુહસ્થો સાથે તમે વાતચીત કરેલી અથવા તમારા પડોશીઓ વિશે તથા તમે કયા ક્ષેત્રમાં^૧ હતા તેના વિશે કહી શકતા નથી.” અને નાની વિગતોની સમૃતિઓ વિશે તમે કહેલું, “તે બિલકુલ બાલિથતા છે.”^૨

તો પછી એવું કેમ કે સમાચારપત્રોમાં આપણે વારંવાર વાંચીએ છીએ કે કેટલાંક બાળકોને તેમના પૂર્વજન્મ વિશે સમૃતિ હતી અને તેમની વિગતોની ચકાસણી કરવામાં આવી હતી ? અને આ પ્રકારના બનાવોના અભ્યાસથી જ પેરાસાયકોલોજિસ્ટો પૂર્વજન્મના અસ્તિત્વને અન્ગ્રિમતા આપે છે તેથી તેઓ બિલકુલ ખોટા રસ્તે નથી ? અને બીજી કોઈ પણ રીતે પુનર્જન્મ વિશે વૈજ્ઞાનિક રીતે કઈ રીતે નિર્દર્શન આપી શકાય ?

તમે જે સમૃતિઓની વાત કરો છો, જેનાં વર્ણનો સમાચારપત્રોમાં આવેલાં છે તે પ્રાણિક પુરુષોની સમૃતિઓ હોય છે. તે પ્રાણિક પુરુષ એક શરીરમાંથી એટલા માટે બહાર નીકળે છે કે બીજી શરીરમાં પ્રવેશ કરે. તે વસ્તુ બની શકે, પરંતુ તેવું વારંવાર બનતું નથી.

તમે જે સમૃતિઓની વાત કરો છો જેના વર્ણના સમાચારપત્રોમાં આવેલાં છે તે પ્રાણિક પુરુષની સમૃતિઓ હોય છે. તે પ્રાણિક પુરુષ તે એવી વસ્તુ છે જે જે બની શકે છે પરંતુ તે પ્રમાણે વારંવાર બનતું નથી.

૧. બુલેટિન, નવેમ્બર ૧૯૬૭, પાનું ૪૧.

૨. બુલેટિન નવેમ્બર ૧૯૬૭, પાનું ૩૭.

હું જે સમૃતિની વાત કરું છું તે ચોત્યપુરુષ વિશેની છે અને તમે તેના વિશે ત્યારે જ સચેતન બનો છો, જ્યારે વ્યક્તિ પોતાના ચોતસિક પુરુષના સચેતન શાપક્રમાં હોય છે.

આ બન્ને વસ્તુઓ વિશે વિરોધ નથી.

૨૬ નવેમ્બર ૧૯૬૭

*

હું મારા પૂર્વજન્મમાં શું હતો તે જાળવું જરૂરી છે ?
જો તે જરૂરી હોય તો તમે તે જાળી શકશો.

૧૪ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૩

*

અપવાદક્રમ કિસ્સાઓ સિવાય પ્રાણિઓમાં વ્યક્તિત્વ હોતી નથી અને તેઓ જ્યારે મૃત્યુ પામે છે ત્યારે તેમની જતિના સ્વરૂપમાં પાછા ફરે છે.

*

આપધાત

દિન્ય માતાજી,

મારા મગજમાં કાઈક ખરાબી થતી જાય છે. મને વારંવાર આપધાતના વિચારો આવે છે. મને માફ કરવા વિનંતી અને મને તમારું રક્ષણ અને આશીર્વાદ આપશો.

જો તમે મને મળવા માટેની અલીએસામાં સર્વયાઈપૂર્ણ હો, તો તમારે તમારી અંદરથી આપધાતના આ કલુષિત વિચારોને ફેંકી દેવા જોઈએ, જે દિવ્ય જીવનથી બિલ્ડ-કુલ વિરુદ્ધ છે. ખૂબ ધીરજવાળા, મજ્જમ અને સ્થિર બનો, જીવનની મુશ્કેલી-ઓનો શાંતિથી સામનો કરો અને “સાધનાની” મુશ્કેલીઓનો તો વધારે શાંતિથી સામનો કરો – તો જ તમે અંતિમ સહૃણતાની ખાતરી રાખી શકશો.

આશીર્વાદ સાથે

૨૧ ઓગસ્ટ ૧૯૬૪

*

મને એવું લાગે છે કે હું તમારો એવો બાળક છું જે શૂન્ય ભાવિવાળો છું; આ પ્રકારના બાળકને જીવનમાં કોઈ લક્ષ્ય સિદ્ધ કરવાનું હોનું નથી તો જગતમાંથી ચાલ્યા જન્મ થો વધારે સારું નથી ?

આ જગતમાં જ તમારે પરિવર્તન પામવાનું છે અને તે પરિવર્તન જે તમે આ જગતમાંથી નાસી જાઓ તો તમારે અત્યારના સંજોગો કરતા પણ વધારે ખરાબ સંજોગોમાં ફરીને આવવું પડશે અને તમારે તે બધું જ ફરીથી કરવું પડશે.

તેથી વધારે સારું એ છે કે નિર્બંધ ન બનવું, સંજોગોનો અત્યારે જ સામનો કરવો અને વિજય પ્રાપ્ત કરવા માટે જરૂરી પ્રયત્ન કરવો. મદદ કાયમ તમારી અંદર જ છે; તેનો ફાયદો કઈ રીતે બેચો તે તમારે શીખવું પડશે.

પ્રેમ અને આશીર્વાદ.

૧૩ નવેમ્બર ૧૯૬૭

*

ઓટલું ચોક્કસ જાહી બો કે માણસ કરી શકે તેમાં સૌથી કનિષ્ઠ કર્મ આપધાત કરવાનું છે; કારણ કે શરીરના અંત વડે ચેતનાનો અંત આવી જતો નથી અને તમે જ્યારે જીવંત હો ત્યારે જે વસ્તુ તમને તકલીફ આપે તે જ વસ્તુ તમે જ્યારે મૂલ્ય પામો ત્યારે તકલીફ આપવાની ચાલુ રહે છે. તમે જ્યારે જીવંત હો ત્યારે તમારું મન તમે બીજી જગાએ વાળી શકો પરંતુ તે વસ્તુની થકચતા મૂલ્ય પછી રહેતી નથી.

૧૬ જુલાઈ ૧૯૬૮

*

મને “મધર ઈનિયા”ના એક વાચક તરફથી દ્વાજનક પત્ર મળ્યો છે. તે લખે છે :

“જો કે હું ભાતાજની ભૂયનાઓનો મારા જીવનમાં અમલ કરવા સચ્ચાઈપૂર્વક પ્રયત્ન કરું છું છતાં હું ખૂબ મુશ્કેલીઓથી ઘેરાયેલો છું – એટલી હદ સુધી કે આપધાત એક જ તેનો ઉપાય છે. એટલે હું વિનંતી કરું છું કે મહેરબાની કરીને મારી પ્રાર્થના ભાતાજના અંગત ધ્યાન ઉપર આવે તે ખાસ જોશો.”

ભાતાજ, તેને મારે થો જવાબ આપવો ?

આપધાત એક ઉપાય બનવાને બદલે સંજોગોમાં વધારે મૂર્ખાઈભરી રીતે વૃદ્ધિ કરે છે અને તે કદાચ સૌકાયો સુધી જીર્ણને અસહ્ય બનાવે.

૧૨ જૂન ૧૯૭૨

*

રામાયણ કહે છે કે જ્યારે રામને ઓમ લાગ્યું કે પૃથ્વી ઉપરનું તેમનું કાર્ય પૂરું થયું છે ત્યારે તેમણે તેમના સાથીઓ સાથે સરયુમાં પ્રવેશ કર્યો. આ વસ્તુ એક સામુહિક આપદાત જેવું લાગે છે અને આપદાત સૌથી મોટા પાપમાંનું એક ગણાયું છે. આ વસ્તુને કઈ રીતે સમજવી ?

(૧) પરમાત્મા માટે કોઈ પાપ નથી.

(૨) ભક્ત માટે પ્રભુથી અળગા રહેવું તેનાથી વધારે મોટું કોઈ પાપ નથી.

(૩) ને સમયે રામાયણ વિચારાયું અને લખાયું તે વખતે શ્રી અરવિંદે પ્રગટ કરેલું જ્ઞાન કે પૃથ્વી દિવ્ય જગતમાં ઇપાંતર પામણે અને પરમાત્માનું નિવાસસ્થાન બનશે એ વસ્તુનું યા તો જ્ઞાન ન હતું અથવા સ્વીકારવામાં આવી ન હતી.

જો તમે આ ત્રણ મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં વેશો તો તમે તે કથા સમજી શકશો.

(જો કે એવું પણ હોઈ શકે કે વાસ્તવિક હકીકત ને રીતે વણું વવામાં આવી તે રીતની ન પણ હોય.)

નિદ્રા અને સ્વખનાંયો

નિદ્રા અને આરામ

હું ઊંઘતો હતો પરંતુ જ્યારે વર્ગ માટેનો બરાબર સમય થયો ત્યારે જગી ઊઠ્યો. શું પ્રભુએ મને જગાડ્યો ?

અવશ્ય એ પ્રમાણે જ હોતું નથી. અવચેતનનો એક ભાગ જગ્રત રહેતો હોય છે અને તેનામાં પૂરતા પ્રમાણમાં એટલી શક્તિ હોય છે કે અમૃક ચોક્કસ સમયે તમને જગાડે છે,

૩ માર્ચ ૧૯૬૩

*

મારે એ જાણું છે કે મારી આવી અસ્વસ્થ રાગી કેમ ગઈ ?

સ્પષ્ટ છે કે તમે ઊંઘતાં પહેલાં તમારા વિચારોને શાંત કર્યો નહિ હોય. સૂવા માટે બાંબા થઈએ ત્યારે માણુસે પોતાના વિચારોને શાંત પાડવાથી શરૂઆત કરવી જોઈએ.

૨૮ જાન્યુઆરી ૧૯૬૩

*

દર્શન-દિવસની આગળની રત્નિયે હું કદ્દી ઊંઘી થકતો નથી. લાડો કહે છે કે તે સમતુલ્યાની ખામી છે. પરંતુ તેનાથી ઊંઘટું મને અનું, લાગે છે કે તે તમારી જગ્યાત હાજરીનું પરિણામ છે. મને કોઈ જતનો લોલ થતો નથી. મને એમ લાગે છે કે તે બરાબર છે. આ સાચું નથી?

ત્રણ ચાર મહિનામાં કોઈક વખત નિદ્રાવિહિન રાત્રી પસાર કરવી તે વિશે ખાસ ચિંતા ન કરવી, જે કે બાકીના બોાં સમયે તમે સારી રીતે નિદ્રા બર્દ થકો તો.

*

મારી તમને સલાહ છે કે તમારે સારી નિદ્રા અને આરામ બેચો, આપણું કામ નિયમિત અને સારી રીતે કરવા માટે આ વસ્તુ અનિવાર્ય છે.

મારા આશીર્વાદ તમારી સાથે છે.

*

નિદ્રા એક શાળા છે અને જે વ્યક્તિ તેમાં પોતાના પાઠ શીખી થકે જેથી કરીને તેનું આંતર સ્વરૂપ સ્વતંત્ર થઈ થકે, તેના હક વિશે સચેતન બને અને પોતાના જીવનનો સ્વામી બને તો તે શાળામાંથી પાસ થઈ થકે છે. સ્વરૂપમાં કેટલાક સમગ્ર ભાગો છે જેમને શરીરના બાહ્ય સ્વરૂપની આ નિર્ભિક્યતા અને અર્ધ-ચેતનતાની જરૂર છે જેથી કરીને તેઓ તેમનું પોતાનું જીવન સ્વતંત્ર રીતે ગાળી થકે.

એક બીજા પરિણામ માટે પણ તે એક બીજી શાળા છે; પરંતુ તેમ છતાં તે એક શાળા જ છે. જે કોઈને ઉચ્ચયતમ શક્ય પ્રગતિ પ્રાપ્ત કરવી હોય તો જે પ્રમાણે તે દિવસનો ઉપયોગ કરે છે તે પ્રમાણે રાત્રીઓનો ઉપયોગ પણ કઈ રીતે થઈ થકે તે અલ્લાંબું જોઈએ, ફક્ત બાકોને ધર્શે ભાગે ખ્યાલ નથી કે કઈ રીતે તે કરવું; તેઓ જગ્યાત રહેવા પ્રયત્ન કરે છે, અને સૌથી વધારે તો તેઓ શારીરિક અને પ્રાણીક અસમતુલ્ય પ્રાપ્ત કરે છે અને કેટલીક વખત માનસિક અસમતુલ્ય પણ.

*

શરીરની હાલની અવસ્થામાં ઊંઘ અનિવાર્ય છે. અવચેતન ઉપરના કમિક કાબૂ દ્વારા ઊંઘ વધારે અને વધારે સચેતન બને છે.

૨૫ જાન્યુઆરી ૧૯૩૮

*

હું અનુભવથી જાણું છું કે ખોરાક ઓછો કરવાથી ઊંઘ સચેતન બનેલી નથી; શરીર ચંચળ બને છે પરંતુ તે કોઈ પણ રીતે ચેતનામાં વૃદ્ધિ કરતી નથી. સરસ, ઊંડી અને થાંત નિદ્રામાં જ વ્યક્તિ પોતાના વધારે ઊંડાલુવાળા ભાગના સંપર્કમાં આવી શકે છે.

૪ ઓગષ્ટ ૧૯૩૭

*

મને આથા છે કે તમે તાત્કાલિક પૂર્ણ રીતે સાજ થઈ જશો અને હવે તમને વધારે થાકની લાગણી નહિ થાય. પરંતુ તમે પૂરતા પ્રમાણમાં જોરાક બો છો ? કેટલીક વખત ભૂખને બઈને માણુસને ઊંઘ નથી આવતી.

મજા આશીર્વાદ તમારી સાથે કાયમ હોય છે.

*

સાધના માટે પૂરતા આરામ ઘણી અગત્યની વરતુ છે.

૨ માર્ચ ૧૯૪૨

*

તમારે 'આરામ' બેવો જ જોઈએ - પરંતુ એક કેન્દ્રિત થયેલી શક્તિનો આરામ, વિરોધી બળોની સાથેનો એક નરમ પ્રતિકાર નહિ. એક આરામ જે 'શક્તિ' હોય, નિર્બંધતાનો આરામ નહિ.

*

નિદ્રા પહેલાં આરામ

તમે સ્વખનમાં જે શોધી કરો શકો તેનો અંત નથી. પરંતુ એક વસ્તુ ઘણી અગત્યની છે : તમે જ્યારે બહુ થાકેલા હો ત્યારે કદી સૂવા ન જવું, કારણ કે જે તમે તે પ્રમાણે કરો તો તમે એક પ્રકારની અચેતનતામાં સરી જશો અને સ્વખનાંઓ તમારી સાથે રમત આદરી શક્યે અને તમારો તેમના ઉપરનો કોઈ પણ પ્રકારનો કાબુ રહેશે નહિ. જે પ્રમાણે તમારે જોરાક લેતાં પહેલાં આરામ કરવો જોઈએ તે પ્રમાણે હું તમને બધાને સલાહ આપું છું કે ઊંઘતાં પહેલાં આરામ કરો. પરંતુ તમારે આરામ કેવી રીતે કરવો તે જણાવું જોઈએ.

તે પ્રમાણે કરવાના ઘણા મારો છે. તેમાંનો એક આ છે ! પ્રથમ તો તમારા શરીરને ઢીલું મૂકી હો, પથારી ઉપર અથવા આરામખુરથી ઉપર આરામદાયક રીતે બંધાવીને. ત્યાર પછી જ્યાં સુધી તમને પૂરેપૂરું લાગે ત્યાં સુધી તમારી નાડીઓને શિથિલ કરવા પ્રયત્ન કરો, એકોસાથે અથવા એક પછી એક. આ પ્રમાણે કર્યા પછી જ્યારે તમારું શરીર એક નરમ ચીંથરા જેવું પથારી પર પડ્યું હોય ત્યારે તમારા મગજને જ્યાં સુધી તે પોતાની જાત વિશે સચેતન ન રહે ત્યાં સુધીનું શાંત અને અચંચળ બનાવો. ત્યાર પછી ધીરે ધીરે તમને ખબર ન પડે તે રીતે તે અવસ્થામાંથી ઊંઘમાં સરી પડો. જ્યારે તમે બીજી સવારે જગ્યત થાઓ. ત્યારે તમે શક્તિથી પૂર્ણ જરેલા હશો. તેનાથી ઊંઘનું જે તમે થાકેલા પથારીમાં પડ્યો અને પોતાની જાતને શિથિલ નહિ કરો, તો તમે જડ અને એવી અચેતન ઊંઘમાં પડ્યો જેમાં તમારા પ્રાણની બધી શક્તિઓ ગુમાવી દેશો.

એવું શક્ય છે કે તમને જીવદી પરિસ્થામ પ્રાપ્ત ન થાય પરંતુ તમારે ધીરજ રાખવી જોઈએ.

*

થોડા સમયથી મને આંતરિક અને બાબ્દ સંઘર્ષને વર્ણને તકલીફભરી ઊંઘ આપતી. તમે મને મહદ કરો એવી પ્રાર્થના કરું છું.

ઊંઘવા પ્રયત્ન કરતાં પહેલાં જ્યારે તમે પથારીમાં સૂવા જાઓ. ત્યારે શરીરને શિથિલ કરીને આરામમાં મૂકો (આ વસ્તુને હું પથારી ઉપર એક થીંથરું બનાવાનું કરું છું.)

પછીથી તમારામાં જેટલા પ્રમાણમાં સરચાઈ હોય તે પ્રમાણે પૂલાં આરામમાં પ્રભુને તમારી જાતનું સમર્પણ કરો. અને એટલું પૂરતું છે.

તમે સફળ થાઓ. ત્યાં સુધી પ્રયત્ન કર્યા કરો અને તમે સફળ થશો.
આશીર્વાદ.

માર્ચ ૧૯૬૬

*

સ્વપ્નાંચ્ચો

ધારે ભાગે હું સ્વપ્નનો “અર્થ” આપતી નથી કારણ કે દરેકને તેનું પોતાનું એક પ્રતીક હોય છે અને તેનો અર્થ તેના પોતાના માટે જ હોય છે.

*

આ સંદર્ભમાં જ્યારે આપણે ફરી મળીથું ત્યારે હું કેટલોક ચોક્કસ વિગતો-ની વાત કરીશ. ત્યાં સુધી બધાં લખાણો હું મારી પાસે રાખીશ (શ્રી અરવિંદ અને હું જ ફક્ત વાચીશું.).

પ્રથમ સ્વપ્નમાં આપણે થિયેટરને જગતના પ્રતીક તરીકે સ્વીકારી શકીએ જેમાં બધું જ લીલારૂપ છે - કોઈ વસ્તુનો દેખાવ અને નહિ કે વસ્તુ પોતે જ. હજુ રાજાઓ અને રાણીઓ તે એક આંતરિક અને દિવ્ય હક્કને વર્ણને તે પ્રમાણેના હોતા નથી પરંતુ સંજોગો અને જનમના મિશ્રલુના પરિસ્થામ રૂપના હોય છે.

હું ધારું છું કે તમે મારી સાથે જોડાવા માગતા હતા તે વખતે મારામાં જે વિક્ષો આપતાં હતાં તે તમારી જે મુશ્કેલીઓ હતી તે સાચી ચેતના સાથેના ઓકથને સાધવા માટે હતી અને તેના ઉપર વિજ્ય પ્રાપ્ત કરવા માટેની હતી (આંતરિક તેમજ બાબ્દ), તે મુશ્કેલીઓના પ્રતીક રૂપે હતી.

બીજું સ્વપ્ન તમારા સામાજિક વાતાવરણ અને તેના પ્રત્યેનો તમારો પ્રત્યા-ધાત હતો, તેની જુની છાપો તમારા અવયેતનમાં પડેલી છે એવું લાગે છે.

બીજા સ્વખનમાં રેલ્વે ટ્રેન, કાયમ હોય છે તે પ્રમાણે, તમારો માર્ગ અને તમારા લક્ષ્ય તરફની મુસાફરીનું પ્રતીક છે. લોકોનાં જૂથો, તે જુદા જુદાં સામાજિક જૂથો છે, (ગુપ્ત સમાજ-સંગઠનો વગેરે) જે આ હેતુઓ માટે રચવામાં આવેલાં હોય છે. તમને જે સમાજ સાથે આસક્તિ હતી તેની સાથે તમારે જોડવાનું હતું તે લોકો છે—નેમાં તમારી પ્રથમ “શાળા”માં જોડાયેલા છોકરાઓની બનેલી હતી; છાપ સ્પષ્ટ છે પરંતુ તે એક એવું મંડળ હતું જેના વિશે તમને પોતાને બહુ સ્પષ્ટતા જણાતી નહોયી.

*

બન્ને સ્વખાનાંઓ (તે સ્વખનો જ છે?) પ્રથમનાં સ્વખનો કરતાં ખરેખર ઘણા ઉચ્ચતર પ્રકારનાં છે.

પ્રથમ સ્વખન આંતરિક પરિસ્થિતિ અને કાર્ય, જે માણસને ઊંઘમાં વારંવાર આવે છે તે વસ્તુના પ્રતીકાત્મત અનુવાદ માલેનું હોય તેવું લાગે છે. મને સૌથી સ્પષ્ટ તમારા સ્વખનનું લક્ષ્ય દેખાય છે. તે બતાવે છે કે તમે તરતા હતા ત્યારે તમને જે બીક હતી (લક્ષ્ય પ્રામ કરવામાં ન પહોંચી થકવાની બીક) તેને માટે તમારામાં નક્કર ભૂમિકાની ખામી છે કારણ કે જે કિનારે તમારે પહોંચવાનું હતું, તે તરફથી વરસતા રક્ષણને લઈને, બાધ દેખાતી પરિસ્થિતિઓ અને સંજોગો, તમને જે કિનારાથી દૂર કરતા હતા છતાં તમે ત્યાં પહોંચી જાઓ છો.

મોટર કર્દ જગાએ સફર કરે છે તેમાં વિગતોનો અભાવ હોવાથી તે વિશે કાંઈ પણ ચોક્કસ કહેવું મુશ્કેલ છે.

બાંજું સ્વખન ખરેખર સ્વખન નથી પરંતુ વાસ્તવિકતા છે. શ્રી અરવિંદની સતત હાજરી એ વાસ્તવિકતા છે. આપણી બાલ ચેતના બુરખામાં ઢંકાયેલી હોય છે છતાં તેમની મદદની એક સુંદર અભિવ્યક્તિ છે. આ એવી કિંમતી અનુભૂતિ છે જેને સ્મૃતિના એક પવિત્ર ભાગમાં રાખી મૂકવી જોઈએ.

*

૪ કોચ : બેઠકો, સર્જનની થક્કિતની પીઠિકાઓ—(૬). એક બેઠક હજુ પણ પ્રયાંડ આસુરિક બળોના કુબળામાં છે (છેવટની, સૌથી સ્થૂલ તરતની બેઠક).

સેવિકા : જેણે આપણને “ભુલભુલામણી”માંથી માર્ગ બતાવ્યો, આપણને થોડો ખોરાક આપ્યો અને અંધારામાં રસ્તો બતાવવા ધૂંધળો પ્રકાશ બતાવ્યો (ધણી ઝાંખી મથાલથી) તે નિમ્ન પ્રકૃતિ છે; તેણે સેવાના બદલામાં આપણી પાસે બક્ષિસ

માગેલી અને ઓમ કહેલું કે “બહારના સફ્રગુહસ્થ” (અસુર) તેને કાયમ પગાર આપના હતા.

તે જગ્ગા : થારીરિક ચેતનામાં રહેલું કોઈ પ્રાણમય સ્તર

૨૦ ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૨

*

તે દર્શન-દિવસ હતો. તમે શ્રી અરવિંદ સાથે હતા. હું શ્રી અરવિંદના બાહુઓમાં દોડી અયો. તેમણે મને આનંદથી પંપાળ્યો અને મને કલ્યાં કે તેઓ મને ઉઠાડવા માટે આવેલા. હું તેમના ઘોળામાં હતો. તમે પણ મને વહાલ કર્યું અને મેં જે પ્રાર્થનાઓ તમને મોકલી હતી. તેમાંની ઓકું તમે મને કહી.

આ સ્વર્ણ ઉંઘ દરમિયાન, તમારામાં રહેલી ચૈતસિક અસર, ઉપર ઊઠી આવી તેની અસરનું પરિણામ છે.

૧૮ માર્ચ ૧૯૩૬

*

સામાન્ય રીતે હું સૂરી વખતે ઓક વખત તો તમારું સ્મરણ કરવા પ્રયત્ન કરું છું. મને આશ્રમ થાય છે કે મને તમારા વિશે સ્વર્ણ આવણું જોઈએ તેને બદલે દુષ્ટ સ્વર્ણાંઓ કેમ આવે છે ? જો તમે કૃપા કરીને મને પૂરતી સંકલ્પશક્તિ અને તેને અનુસરવાનું બળ આપશો તો આ અનિષ્ટને નિવારવા માટે કોઈ પણ મદદ કૃપારૂપ બનશો.

તમારી અંદર વિજ્ય પ્રામ કરવાનો સંકલ્પ સતત અને સચ્ચાઈપૂર્વક રાખ્યા કરો. આથીવાદ.

૨૦ જુલાઈ ૧૯૪૭

*

માલસ પેતાનાં સ્વર્ણાંખો ઉપર કાબૂ રાખીને ધાણું શીખી શકે છે.

માંદગી અને સ્વાસ્થ્ય

તમે મને પૂછો છો કે તમારી માંદગી યોગમાંથી આવે છે કેમ : - બિલકુલ નહિ - યોગ, તંડુરસ્તીને નુકસાન પહોંચાડવાને બદલે એક મજબૂત અને નિઃફળ ન થાય ઓવું તંડુરસ્ત શરીર ધડવામાં મદદ કરે છે.

૨૬ જૂન ૧૯૪૨

*

એ ભૂલશો નહિ કે આપણા યોગમાં ચફળ થવા માટે વ્યક્તિને મજબૂત અને તંડુરસ્ત શરીર હોવું જોઈએ.

આ માટે શરીરે કસરત કરવી જ જોઈએ, એક સફ્ફિય અને નિયમિત જીવન હોવું જોઈએ, શારીરિક કામ કરવું જોઈએ, સારી રીતે ખાવું જોઈએ અને સુંદર બીંધ લેવી જોઈએ.

સારા સ્વાસ્થ્યમાં જ રૂપાંતરનો માર્ગ મળી આવે છે.

૧૮ એપ્રિલ ૧૯૭૧

*

કસરતો કરવી અને સરળ અને તંડુરસ્ત જીવન જીવનું તે સારું છે પરંતુ શરીર સાથી રીતે પૂર્ણ બને તેને માટે તેણે દિવ્ય બળો પ્રત્યે ખુલ્લા થવું જોઈએ, દિવ્ય પ્રભાવ નીચે જ રહેવું જોઈએ અને તેણે પ્રભુનો સાક્ષાત્કાર કરવા માટે સતત અભીષ્ટા રાખવી જોઈએ.

*

સારું સ્વાસ્થ્ય આંતર ક્ષમતુલાનો બાબુ અભિવ્યક્તિ છે. આપણામાં સારી તંડુરસ્તી હોય તો તેને માટે ગૌરવ અનુભવવો જોઈએ અને તેના માટે ધિક્કાર ન રાખવો જોઈએ.

*

આ જગતમાં હજુ સુધી સુખ અને સારું સ્વાસ્થ્ય સામાન્ય પરિસ્થિતિઓ બન્યાં નથી.

તેમનાં વિરોધી તત્ત્વો જે મુશ્કેલીઓ નાખવા આવે તેમાંથી આપણે તેમનું રક્ષણ કરવું જોઈએ.

*

માંદગી માટેનાં આંતરિક કારણો

મને જુદાજુદા નાના અકસ્માતો અને ઈજાઓ થાય છે અને તેમનાથી દૂર રહેવા માટેના મારા બધા પ્રયત્નો નિઃકૃપા થાય છે તેથી ચિંતા થાય છે. મારે શું કરવું જોઈએ ?

આવી નાની બાબતો વિશે તમારી જતને દુઃખી ન કરવી જોઈએ - તેમનામાં પોતાનામાં કોઈ અગત્ય નથી અને આપણી પોતાની પ્રકૃતિમાં કઈ જગાએ અચિત રહેલું છે તે આપણને બતાવવા માટેનો તેમનો ઉપયોગ છે, જેથી કરીને આપણે તે જગાએ પ્રકાશ મૂકીએ.

૧૩ જુલાઈ ૧૯૫૭

*

આ માંદગીને તમારે એવી નિશાની તરીકે બેંબી જોઈએ કે તમારી બધી જ માન્યતાઓ હોવા છતાં, કદાચ તમારા નિશ્ચયો હોવા છતાં તમારે સાધના કરવી જ પડશે અને તમારા કાર્યમાં, બાબ્દ સમર્પસુમાં એક ગાઢ સમજપૂર્વકનું આંતરિક સમર્પસુ ઉમેરવું પડશે અને તમારા મનનું દ્વારા કરીને તમારા એકાંતનો સાધના માટે ઉપયોગ કરવો પડશે.

મારો પ્રેમ અને મદ્દ તમારી સાથે છે.

૬ એપ્રિલ ૧૯૫૨

*

શારીરિક તકલીફો, શારીરિક પુરુષમાં રહેલા પ્રત્યાધાતની નિશાની છે પરંતુ પ્રભુના સંકલ્પને સમર્પસુ કરવાથી અને તેની કૃપાના કાર્યમાં પૂસું શ્રદ્ધા મૂકવાથી, તે બધું જ થોડા સમયમાં અદશ્ય થશે.

૨૨ મે ૧૯૫૭

*

શ્રી અરવિંદ કહે છે :

“રોગ જરૂરિયાત વગર પણ લંબાય છે અને ધર્મી વખત અનિવાર્ય ન હોય છતાં મૃત્યુમાં પરિસ્થિતિમે છે, કારણ કે રોગીનું મન શરીરના દર્દને સહાય કરે છે અને શરીરના રોગ ઉપર વિચાર કર્યા કરે છે.”^૧

અને હું ઉમેરું છું,

શરીરની માંદગી આંતર-સ્વરૂપમાં રહેલી એક અવ્યવસ્થા અસમતુલ્યાનું ભાગાંતર

૧. વિચારો અને સૂત્રો, સેન્ટી. વોલ્યુમ ૧૭, પાનું ૧૨૬.

છે અને તેની બાબુ અભિવ્યક્તિ છે; જ્યાં સુધી આ આંતર અવ્યવસ્થાનો ઉપાય ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધીના બાબુ ઉપચારો કદી સંપૂર્ણ અને કાયમી બની શકે નહિ."

૧ ઓક્ટોબર ૧૯૫૮

*

શારીરિક તકલીફો કાયમ સ્થિરતાના પાઠ શીખવવા આવે છે, અને આપણી અંદર કઈ વસ્તુ પૂરતા પ્રમાણમાં વિશુદ્ધ અને પ્રકાશિત તથા અસરવિહીન રહે છે તેને પ્રગટ કરે છે. સ્થિરતામાં જ માણસને ઉપાય મળી આવે છે.

એક અગત્યનો મુદ્રો : સ્થિરતાનો અર્થ બેદરકારી નહિ.

૧૧ ડિસેમ્બર ૧૯૫૮

*

માંદગી એક કસોટી તરીકે આવી ગઈ અને વિશુદ્ધ તરીકે ચાલી ગઈ. અને તેની સાથે જ જે કાંઈ પૂર્ણ સમર્પલના આનંદમાં બાધારૂપ હતું તે તેની સાથે બદ્ધ ગઈ.

૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૭

*

વિરોધી બળો દ્વારા એક કડક પરીક્ષા તરીકે તમારા ઉપર માંદગી મૂકવામાં આવી છે.

તમે તેની સાથે યોગ્ય વલણથી કાર્ય કર્યું નથી.

તેને બદ્ધિને તે ટકી રહી છે.

તમારું પાછા મદાસ જવાનું કાર્ય તમારા વલણમાં સુધારો કરતું નથી.

ઉબડું તેનાથી તે વિરુદ્ધનું છે.

તમે ભીતિની ગતિને તાબે થયેલા છો અને પ્રભુમાં અવિશ્વાસ લાવો છો.

હું જોઈ શકતો નથી કે તે વસ્તુ તમારા માટે કાંઈ સારું પરિણામ લાવે.

*

તમારી માંદગી ફૂકત અકસ્માત નહોતો. તમે તમારી અંદર થતા આંતરિક ફેરફાર તથા ચેતનાની સાથે થતા તમારા માનસિક ફેરફાર પ્રત્યે પૂરનું ધ્યાન આપ્યું નહિ. તમારી જાત વિશે સંતોષ માન્યો. તમારા નાનકડા કોચલામાં બંધ રહ્યા અને કોઈ પણ પ્રગતિ કરવા પ્રયત્ન કર્યો નહિ. તમે કંદું કે સાધનામાં તમને રસ નથી અને તમે વિચાર્યું કે જે નાનકડું કાર્ય કરો છો તે પૂરનું છે અને વધારે કરવાની જરૂર નથી. આ વલણે તમને મારા રક્ષણામાંથી અવગ કર્યું. મેં તમને ચેતવણી આપેલી પરંતુ તમે પ્રકૃતિદેવીને પડકાર આપ્યો અને કંદું કે તમને કોઈ વસ્તુ સ્પર્શ કરી ન શકે. આ બધી વસ્તુઓ એકનિત થઈ અને તમારા માટે માનસિક મુશ્કેલીઓ, નિર્બંધતા અને માંદગી લાવી.

તમારામાં પરિવર્તન આવણું જ જોઈએ. તમારે મહાસરસવતીની બધી શરતોં પૂર્ણ કરવા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. તમારું કાર્ય વધારે અને વધારે પૂર્ણ કરો, પ્રગતિ કરો અને માનસિક રૂપાંતર માટે પ્રયત્ન કરો. આનાથી ઓછું તમને મદદ નહિ કરે. આ ઓછામાં ઓછું છે અને જે તમે સર્વાઈથી પ્રયત્ન કરશો તો મારી મદદ કાયમ તમારી સાથે રહેશે.

આ દિવસોમાં મારું કાર્ય એટલી બધી જડપથી ચાલી રહ્યું છે કે તમે ગંભીર પ્રયત્ન નહિ કરો તો તમે ઘસ્સા પાછળ પડી જશો અને મારી સાથે રહ્યી શકશો નહિ. પરંતુ હું કહું તે પ્રમાણે કરશો તો બધું બરાબર થઈ રહેશે.

*

તમારી માંદગીએ તમને આંતરિક ફેરફાર કરવાની જરૂરિયાત પ્રત્યે તમારી આંખો બોલવાની તક આપી. તમારે તેનો ફાયદો ઉઠાવવો જોઈએ અને પ્રગતિ કરવી જોઈએ.

*

તમારી પ્રકૃતિમાં રહેલી જે વસ્તુઓને રૂપાંતર સાધવું નથી તે બધી સંગઠિત થઈને માંદગીના રૂપમાં બહાર આવે છે. જે એકમાત્ર કરવાની વસ્તુ છે તે એક મજબૂત અભીષ્ટા રાખવી અને પૂર્ણ ફેરફાર કરવો. તો પછી આ બધી વસ્તુઓ બરાબર થઈ જશે.

*

લીતિ અને માંદગી

સજાગ રહેલો. ‘કા’ ના ઉપર લીતિની રચના હતી – દાઢીની બીક, ખરાબ સ્વાસ્થ્યની બીક વગેરે – ધ્યાન રાખો કે આ રચના તમારી ઉપર ન ચડી બેસે; તમારે નિશ્ચય-પૂર્વક તેનો ઈન્કાર કરવો.

૧૬૩૭

*

તમારે બિલકુલ લય ન રાખવો. તમારી ધલીખરી મુશ્કેલીઓ લયમાંથી આવે છે. હકીકતમાં નેવું ટકા માંદગીએ શરીરના અવયેતન ભાગમાંથી આવતા લયને પરિણામે આવે છે. શરીરની સામાન્ય ચેતનામાં થોડીધણી પણ શારીરિક ખલેલનું પરિણામ ઓછા કે વર્તા પ્રમાણમાં ગુમ લયમાં રહેલું હોય છે. ભાવિ વિશેની શુંકાને શબ્દોમાં આ રીતે મૂકી શકાય, “અને હવે શું બનશે ?” આ ચિંતાની બરાબર ચકાસણી કરવી જોઈએ. ચિંતાનું કારણ પ્રભુમાં વિશ્વાસની ખામી છે અને એક ચોક્કસ નિશાની છે કે સમર્પણ પૂરેપૂરું અને પૂર્ણ નથી.

આ અવચેતન ભીતિના ઉપર વિજ્ય પ્રામ કરવા માટે વ્યવહારુ રીત એ છે કે જ્યારે આવી કોઈ વસ્તુ સપાટી ઉપર આવે ત્યારે દરેક વખતે સ્વરૂપના વધારે પ્રકાશિત ભાગે શરીરને, પ્રભુકૃપામાં સંપૂર્ણ વિશ્વાસની જરૂરિયાત સમજવવી, એવી શ્રદ્ધા કે આ કૃપા કાયમ આપણા પોતાના માટે તેમ જ બીજી બધામાં પણ કાયમ કાર્ય કરી રહી છે. અને વ્યક્તિનો પ્રભુના સંકલ્પને સંપૂર્ણ રીતે અને નિઃસંક્ષિય-પણે સમર્પણ કરવાનો નિશ્ચય કરવો જોઈએ.

શરીરે જાણી બેનું જોઈએ અને તેને ખાતરી થવી જોઈએ કે તેનું સારતર્ત્વ દિવ્ય છે અને જે પ્રભુના કાર્યના માર્ગમાં કોઈ વિધન ન મૂકવામાં આવે તો આપણને કોઈ પણ વસ્તુ ઈજા કરી શકે નહિ. જ્યાં સુધી બીકનું પુનરાવર્તન અટકી જાય ત્યાં સુધી આ પ્રક્રિયા ધીરજથી વારંવાર કરવી જોઈએ અને તેમ છતાં જે માંદગી માથું ઊંચું કરે તો તેની તાકાત અને સમય હીક હીક પ્રમાણમાં ઓછા થશે. અને તે ચોક્કસ પરાજ્ય પામશે.

૧૪ ઓક્ટોબર ૧૯૪૫

*

જ્યારે શરીરમાં અવ્યવસ્થા થાય ત્યારે માણસે ડરવું ન જોઈએ; માણસે તેનાથી દૂર નાસી જવું ન જોઈએ. એક હિંમત, સિથરતા અને વિશ્વાસથી તેનો સામનો કરવો જોઈએ અને એવી ખાતરીથી કે તે જુણાયું છે અને જે કોઈ તેના પ્રત્યે પૂર્ણ ખાતરીથી અને પ્રભુકૃપાની સંપૂર્ણ સિથરતાથી તેની સામે જુબે તો પ્રભૂકૃપા આ કોષોમાં સિથર થશે તેમ જ સ્વરૂપના ઊંડાણમાં સ્થપાણે અને શરીરના કોષો પણ શાશ્વત સત્ય અને પરમાનંદમાં ભાગ બેતા થશે.

*

થોડા સમયથી મારા પગ ઉપર થયેલા ચામડીના દર્દની મને ઘૂઘ ચિંતા થાય છે. માતાજી, મારા શરીરમાંથી આ રોગને દૂર કરો અને મારા મનમાંથી લયને ફેંકી દો.

સાચું દર્દ ભય છે. લયને બહાર ફેંકી દો અને રોગ ચાલ્યો જશો. મારી મદ્દ તમારી સાથે છે.

આશીર્વાદ.

૧૯૬૫

કેન્સર વિશે કહેવાનું કે સૌથી પ્રથમ વસ્તુ તમારે બધા લયને હાંકી કાઢવો જોઈએ.

*

જો તમારે સાજા થવું હોય તો તે માટે બે શરત છે. પ્રથમ તો તમારે ભીતિ વગરના બનવું જોઈએ, બિલકુલ અભ્ય, તમે સમજયા, અને બીજું તમારે પ્રભુકૃપામાં પૂછું વિશ્વાસ સખવો જોઈએ. આ બે વસ્તુઓ ખાસ જરૂરી છે.

*

*

*

માંદગી વિશે ચિંતા અને ખોલ્ને

ડોક્ટરે મારું લોહી તપાસ્યું. તે કેટલું નભળું છે તે દર્શાવતો આનાનકડો કાગળ તમને બતાવવા માટે મને આપ્યો છે જેની મારે તમને જાળું કરવાની છે. થાક ઘટવાને બદલે વધતો જતો લાગે છે.

તમારે ચિંતા ન કરવી જોઈએ; તમે થોડા સમયમાં પગલર થઈ જશો કારણ કે તમારો પ્રાણ ખાસ કરીને ધણો મજબૂત છે. કોઈ ડર ન રાખો અને પ્રભુકૃપામાં વિશ્વાસ રાખો.

૧૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૮

*

‘જી’ એ મને કહ્યું, “તમારું થરીર આટલું બધું પાતળું અને નભળું છે તે વિશે તમે માતાજીને જાળું કરી નથી તે ભૂલ કરી છે.” તેને સુધારવા મારે શું કરવું જોઈએ તે કહેવા પ્રાર્થના.

તેના વિશે ચિંતા ન કરો અને પ્રભુની કૃપામાં તમારી શ્રદ્ધામાં વૃદ્ધિ કરો.

આશીર્વાદ.

૪ જુલાઈ ૧૯૩૮

*

લોકો કહે છે કે સાધારણ રીતે અતિથિ કામ કરવાથી અને સૂર્યના તાપમાં તથા ઠંડા પવનમાં રહેવાથી આવો હુમલો (માંદગીનો) આવે છે. આ સૂર્યન મને ચિંતા કરાવે છે.

આ હુમલો કામને બઈને અથવા સૂર્યના તાપમાં રહેવાથી આપ્યો નથી પરંતુ અવયેતનમાંથી ઊઠી આવતી જૂની ટેવોના સૂર્યનને બઈને આપ્યો છે. લોકો કહેતે સાંલળો નહિ પરંતુ પ્રભુકૃપામાં વિશ્વાસ રાખો. સમય પ્રમાણે બધું બરોબર થઈ જશે.

મારા આશીર્વાદ.

૮ જાન્યુઆરી ૧૯૪૦

*

ચિંતા ન કરો અને હાથને આરામ આપો, જીવદી સાજ થવાની તે શ્રોષ્ટ રીત છે.

*

મારી સલાહ છે કે ચિંતા ન કરવી, જેમ જેમ તેને વિશે વિચાર કરો તેમ તેમ તમે તેના ઉપર બેકાગ્ર થાઓ અને તે ઉપરાંત જેમ જેમ તમે ડર રાખો તેમ તેમ તેમાં વૃદ્ધિ થવા માટે તમે તક આપો છો.

તેના બદ્લે જો તમે તમારું ધ્યાન અને રસ બીજી જગતો દોરો તો તમારો સાજ થવાની શક્યતાઓ વધારો છો.

*

શા માટે તમે શરીરનાં આ સ્થૂલ કાયોને આટલી બધી અગત્ય આપો છો ? તેનાથી બિલકુલ મુક્ત રહેવું એ વધારે સારું છે. અને તેમનો બોજ રાખ્યા સિવાય તેમને તેમના માર્ગ ચાલવા દો, ત્યાં સુધીમાં તેમની તમોમયતામાં જરૂરી રીતે મધ્યસ્થી થવા આપણી પાસે બળ અને જ્ઞાન આવશે અને તેમનામાં ફેરફાર કરવાની ફૂરજ પડશે અને તેઓ પરમ તેજ અને ચેતનાની સાચી અભિવ્યક્તિ બની રહેશે.

*

સ્વાસ્થ્ય : તેનામાં બહુ મધ્યગૂલ ન રહેવું, પરંતુ પ્રભુ ઉપર તેને છેડી દેવું.

*

તમારી જાત તથા તમારી તંડુરસ્તી વિશે ઓછું વિચારો તો તમે ચોક્કસ વધારે શક્તિશાળી બનશો.

પરંતુ જો તમને દઢ માન્યતા જ હોય કે તમને માંદગી છે તો તમે હોસ્પિટલમાં જાઓ : ત્યાં ડૉક્ટરો એક વસ્તુ ચોક્કસ શોધી કાઢશે.

*

જો માતાપિતાઓ તેમનાં બાળકોને એકલાં છોડી દે તો તેઓ વારંવાર માંદાં નહિ પડે, કદાચ દસ વખતમાં એક વખત પણ. હા, તમે બાળકને કંઈ કહું નથી પરંતુ તેની તથિયત માટે તમે કેટલી બધી ચિંતા કરતા હતા. એવું લાગ્યું કે જાણે કંઈ મહાન આપત્તિ આવી પડી હોય અથવા બાળકને કેન્સર થઈ ગયું હોય. તમારી ચિંતા જ બધું વાતાવરણ બગાડે છે અને મુશ્કેલીમાં વધારો કરે છે.

*

તમે માંદા પડો છો ત્યારે તમારી માંદગીની સંભાળ એટલી બધી ચિંતા અને ડરથી કરવામાં આવે છે અને એટલી બધી કાળજીથી લેવામાં આવે છે કે તમારે એકમાત્ર પ્રભુ પાસેથી મદદ મેળવવી જોઈએ તે ભૂલી જાઓ છો અને તમે એક કલુષિત વર્તુળમાં આવી જાઓ છો અને તમે યોતે તમારી માંદગીમાં એક વિકૃત રસ લો છો.

*

જ્યારે હું વીસ ૧૯૮૮ની હતી ત્યારે એક ડોક્ટરે મને કહેલું કે હોન્ઝરી અને આંતરડાંની મુશ્કેલીઓમાં જેટલો રોજિંદો ખોરાક લેતા હોઈએ તે જ ચાલુ રાખવો ઉત્તમ છે. તેમણે કહેલું, “જે તમારામાં આમ્લપિત (acidity) હોય તો તમે જે કોઈ ખોરાક લેશો તેમાંથી એસિડિટી થશે અને તમે જેટલી વધારે ચિંતા કરશો તેટલી તે વધશો. પરંતુ જે તમે સામાન્ય રીતે જ રહેવાનું ચાલુ રાખશો અને તેની ચિંતા નહિ કરો તો સાજા થઈ જશો.”

અને મને આ સલાહ બિલકુલ સાચી જણાઈ.

*

ખોટા વિચારો અને માંદગી

હકીકતમાં હું તમને ખાતરી આપું છું કે હોન્ઝરીમાં ૬૬% અને એવા પ્રકારની બીજી અસ્વસ્થતાઓ લગભગ ૬૦% ખોટી વિચારસરણીને બઈને તથા કલ્પનાઓને બઈને હોય છે – એટલે હું એમ કહેવા માગું છું કે શારીરિક રીતે તેનો પાયો વાસ્તવમાં નહિયન્ન હોય છે.

પ્રેમ અને આશીર્વાદ સાથે.

૧૬૪૩

*

તમારી જાતને હું ખોટો ન કરો અને ચિંતા કરો નહિ; સૌથી વધારે તો તમે ભયનો ત્યાગ કરો. ભય ભયંકર વસ્તુ છે તે જે વસ્તુની બિલકુલ અગત્ય હોતી નથી તેને અગત્ય આપે છે. અમુક લક્ષણો ફરીથી દેખાશે એવી ભીતિમાંથી જ તે લક્ષણો ફરીથી દેખાય છે.

૨૪ જુલાઈ ૧૯૪૫

*

મને એવો જ્યાલ છે કે બહુ પ્રોટીન અને સ્ટાર્ચ્યુક્ટ પદાર્થ ખરણવાની વૃદ્ધિ કરે છે.

શરીર ઉપર ખોરાકની અસરમાં નેવું ટકા અસર વિચારની શક્તિને પરિણામે હોય છે. જે તમે અધ્યાધી ડૉ. ‘ક્ષ’ ને ઉપચાર ચાલુ રાખશો તો તે તમને સાજ કરી દેશો.

આશીર્વાદ.

૬ ઓક્ટોબર ૧૯૬૨

*

તમને એ પ્રમાણે કહેવામાં આવ્યું હશે કે કેટલોક શારીરિક ફરિયાદો તમને ખૂબ દર્દ આપશે, આવો વસ્તુઓ વારંવાર કહેવામાં આવે છે. તેથી પછી તમે ભ્યાની એક રચના કરો છો અને દર્દની અપેક્ષા રાખો છો. તેથી દર્દને આવવાની જરૂર ન હોય છીતાં તે આવે છે.

તેમ છીતાં દર્દ હોય તો એક વસ્તુ હું તમને કહી શકું. જો ચેતના ઉધ્વર્ગમાં બની હોય તો દર્દ અદર્શ થઈ જાય છે. જો તે અધીગ્રામી હોય તો દર્દ અનુભવાય અને તેમાં વૃદ્ધિ પણ થાય. જ્યારે વ્યક્તિ ઉધ્વર્ગમનની અનુભૂતિ કરે છે ત્યારે તેને સમજાય છે કે શારીરિક ફરિયાદને પોતાને દર્દની સાથે કાંઈ લેવા – દેવા નથી. શરીરને યા તો ખૂબ સહન કરવું પડે છે અથવા બિલકુલ નહિ. તે તફાવત ચેતનાના ફેરફાર પ્રમાણે થાય છે.

હું ચેતનાને “ઉધ્વર્ગમાં વળેલી” કહું છું કારણ કે પ્રભુ પ્રત્યે વળવું એ કોઈ પદ્ધતિ છે. પરંતુ સામાન્ય રીતે એમ કહી શકાય કે જો ચેતનાને દર્દને બદલે બીજા કોઈ કાર્યમાં અથવા કોઈ રસ પડે તેવી વસ્તુ પ્રત્યે વાળવામાં આવે તો દર્દ અટકી જાય છે.

જ્યારે ચેતનાને તકલીફવાળા ભાગ તરફથી જેંચી લેવામાં આવે અને માણસ પ્રભુ પ્રત્યે ખુલ્લો થાય ત્યારે ફક્ત દર્દ જ નહિ પરંતુ શરીરના કોઈ પણ અંગમાં ઈજા થઈ હોય તેને પણ દધારે સહેલાઈથી સમારી શકાય છે. પરમાત્માનું એક સત્તુ-સ્વરૂપ છે – એક શુદ્ધ પરમ અસ્તિત્વ કે ઉધ્વર્ગમાં અથવા ઐથે પાર અથવા વિશ્વની પાછળ રહેલું છે અને તમે જો તેના સંપર્કમાં રહી શકો તો બધી જ શારીરિક ફરિયાદો દૂર કરી શકાય.

૨૫ નવેમ્બર ૧૯૬૨

*

પ્રેમાણ માતાજી,

ડેન્ગુ તાવથી (Dengue) ખૂંટસુમાં વારંવાર સોજ આવે છે અને મને ખૂબ તકલીફ થાય છે.

ડૉ. ‘શ્રી’ મારી સંભાળ દે છે. પરંતુ હું તમારા દર્દશામક બદલ માટે પ્રાર્થના કરું છું અને તમારા પ્રત્યે ખુલ્લા થવા મારાથી બનતું ઉત્તામ કરું છું જેથી આ કટોકટીના સમયે આપણું કાર્ય પ્રગતિકારક બને.

ખોટી વસ્તુઓની કલ્પના કરવાનું બંધ કરો અને તે જ સમયે તમારા બધા હુંઝો અટકી જશો.

૧૦ ડિસેમ્બર ૧૯૬૪

*

તેનું પ્રાણબલ ખૂબ નિર્બળ છે. અને તેના મનોમય સૂચનો વધારે શક્તિશાળી છે.

થોડો સમય તે જે કહે તે પ્રમાણે કરો તે શોધી શકશે કે તે બધી તેની કલ્પના છે કારણ કે તે કલ્પના તેને માંદી પાડે છે અથવા તેને માંદગીની છાપ આપે છે.

*

માંદગી ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કરવાનો સંકલ્પ

તમારી પોતાની અંદર વિજય મેળવવા માટેનો સંકલ્પ કરો, ફક્ત મનનો જ સંકલ્પ નહિ પરંતુ તમારા શરીરના દરેક કોષમાં એક સંકલ્પ. તેના વગર તમે કાંઈ પણ કરી શકશો નહિ. તમે એક સો દવાઓ બો છતાં તમારામાં શારીરિક માંદગી ઉપર વિજય મેળવવાનો સંકલ્પ નહિ હોય તો તે દવાઓ તમને સાજ કરશે નહિ.

તમારો કબજો બેનાર વિરોધી બળનો હું નાથ કરી શકું. હું તે કાર્ય એક હજાર વાર ફરી ફરીને કરું પરંતુ દરેક વખતે જ્યારે ખાલી જગ્ગા ઉત્પન્ત થાય ત્યારે તે જગ્ગામાં ઘણાં બંધો અંદર ધસી જવા પ્રયત્ન કરે છે અને તેમાંનું એક જગ્ગા પૂરી દૃશ્યો. એટલા માટે હું કહું છું કે વિજય પ્રાપ્ત કરવા માટેનો સંકલ્પ જગ્ગત કરો.

૨૦ ઓક્ટોબર ૧૯૫૭

*

તમારી બિનતાંદુરસ્તી ઉપર તમે પ્રેમ કરો અને તમારી બિનતાંદુરસ્તી તમારો ત્યાગ કરશો.

૨૮ ઓગસ્ટ ૧૯૬૬

*

બન્ને વસ્તુઓ ચાચી છે. તમારી માંદગીમાંથી છૂટવા માટે તમારે એક મજબૂત સંકલ્પશક્તિ મુકવી પડશે અને તેનાં પરિણામો તરફ તમારે સ્થિર અતે અવિચલિત રહેણું જોઈશે. બન્ને વિરોધાભાસી નથી. એકબીજાનો સાથ હોવો જોઈએ. જ્યારે તમે પૂરેપૂરા સાજ થઈ જશો ત્યારે તે કોઈ આંતરિક પ્રગતિનું સૂચક બનશે.

તમને મદદ કરવા માટે શ્રી અરવિંદની કરુણા કાયમ હોય છે જ. પરંતુ તમારા તરફથી પણ કોઈ પ્રયત્ન જરૂરી છે.

*

તેણે સાજ થવા માટેનો નિશ્ચય કરવો જ જોઈએ. નહિ તો તે કદી સાજ થઈ શકશે નહિ.

*

જે શરીરે સાજ થવામાં નિશ્ચય કર્યો હશે તો તે સાજું થશે.

*

જે શીતે આપણે મનમાંથી જુગણુંનો ત્યાગ કરીએ છીએ તેટલી જ શક્તિથી શરીરે માંદગીનો ઈન્કાર કરવો જોઈએ.

*

કામનાઓ ઉપર સંયમ

સાજ થવા માટે, મારા બાળક, ફૂકત એટલું જ જરૂરી નથી કે આ બધી બિનતાંદુરસ્ત કુટેવો છિાડવી, પરંતુ તારા વિચારોમાંથી અને લાગણીઓમાંથી પણ બિનતાંદુરસ્ત કામનાઓનો ત્યાગ કરવો જરૂરી છે. કારણ કે કામનાઓ અંગોને ઉશ્કેરે છે અને તેમને માંદા પાડે છે. તારે નિર્દ્દ્ય થઈને દરેક વસ્તુમાંથી સ્વરચ્છ થવું જોઈએ અને તારી સંકલ્પશક્તિ એટલી બધી મજબૂત નથી. મારા સંકલ્પનાં આહુવાન કર. તેને સર્વાઈથી સાદ પાડ અને તે તને મદદ કરવા ત્યાં હાજર હશે. તું એમ કહે છે કે મારી મદદથી તું ચોક્કસ વિજય પ્રાપ્ત કરીશ. તેમાં તું સાચો છે. એ સાચું છે પરંતુ તારે મારી મદદની સર્વાઈપૂર્વકની જરૂર હોવી જોઈએ અને તેને આંદર તથા બધા સંભેગોમાં કાર્ય કરવા દેવી જઈએ.

(એક ભાખકે એક ગંભીર માંદગીમાંથી તેને સાજે કરવા માટે માતાજીને તેમની આધ્યાત્મિક શક્તિનો ઉપયોગ કરવાનું કહું.)

જે તું તારી કામનાઓ ઉપર કાબૂ નહિ રાખે તો તે શક્તિ કાર્ય કરી શકશે નહિ.

૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૮

*

તારી નોંધા સાચી છે.

મારી છેવટની નોંધમાં હું ઝોરાકની લાલસાઓ વિશે નિર્દ્દ્ય કરતી હતી. જે તું જે ઝોરાક વે છે તેના ઉપર સંયમ ન રાખે તો તું કાયમ માંદા જ રહીશ.

૧૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૮

*

ઝોરાક માટેની લાલસા ઉપર કાબૂ : સારી તંદુરસ્તીની નિશાની.

*

શાંતિ અને અચંચળતા, વિશ્વાસ અને સમર્પણુ

શાંત રહીને એકાગ્રતા કરવી અને દિવ્ય બળને ઉપરમાંથી કાર્ય કરવા દેવું તે દરેક વસ્તુ માટેનો શ્રેષ્ઠ ઉપાય છે. કોઈ પણ એવી માંદગી નથી જે તેની સામે ટકી થકે. જો તે યોગ્ય રીતે, યોગ્ય સમયમાં અને પૂરતા પ્રમાણમાં એક સ્થિર શ્રદ્ધા અને મજબૂત સંકુલપથી કરવામાં આવે તો.

૬ ડિસેમ્બર ૧૯૩૪

*

મને તાવ આવે છે. તેમાંથી મુક્ત થવા માટેની ઉત્તમ રીત કઈ?

શાંત રહો અને વિશ્વાસ રાખો અને થોડા સમયમાં તે ચાલ્યો જશો.

*

મારા ગળામાં, ગરદન ઉપર અને મસ્તકના પાછળના લાગમાં લયંકર હુખાવો છે, હુમલાઓ અસ્વચ્છ હોય છે અને મારો ધીરજ ખૂટતી જથ છે. તમારે ધીરજ ન ગુમાવવી જોઈએ. આ રીતે દર્દનું જલદીથી થમન થતું નથી. તેના બદલે તમારે એક શાંત શ્રદ્ધા રાખવી જોઈએ કે તમે સાજ થઈ જ જશો.

૫ ઓક્ટોબર ૧૯૩૫

*

વધારે મોટી શાંતિ અને સ્થિરતાનું તમારા શરીરમાં સ્થાપન કરો. તે વસ્તુ માંદગીના હુમલાઓનો પ્રતિકાર કરવાની શક્તિ આપશો.

૨૨ ઓક્ટોબર ૧૯૩૫

*

રોગો વિશે ફક્ત એક જ વસ્તુનું હું સૂચન કરી શકું કે શાંતિને નીચે ઉતારો. ગમે તે ઉપાયે પણ મનને શરીરથી દૂર રાખો - ભડે પછી તમે શ્રી અરવિંદના પુસ્તકોના વાચન દ્વારા કરો અથવા ધ્યાન દ્વારા કરો. આ અવસ્થામાં દિવ્યકૃપા કાર્ય કરે છે અને ફક્ત પ્રભુકૃપા જ ઈલાજ કરે છે દવાઓ. ફક્ત શરીરને જ શ્રદ્ધા આપો છે. એટલું પૂરતું છે.

*

મારા વહાલા બાળક, હવે શ્રદ્ધાને સાચી રીતે સક્રિય થવા માટેનો સમય આવી પહોંચ્યો છે અને બધા વિરોધો સામે અડગ ઉલા રહેવાનું છે. શ્રદ્ધા રાખ, એવી શ્રદ્ધા કે તું સાજે થઈ જઈશ અને ઈલાજે ચોક્કસ આવવું જ પડશે.

મારો પ્રેમ અને આથીર્વાદ.

૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૬

*

વ્યાર થઈને ફાંઝાં મારવાને બદલે સૌથી ઉત્તમ વસ્તુ એ છે કે પોતાનું શરીર એક સાચાદિલની પ્રાર્થના સાથે પ્રભુને અર્પણ કરવું, "તારી ઈચ્છા સિદ્ધ થાઓ." જે સાજ થવાની કોઈ પણ શક્યતા હશે તો તે વસ્તુ શ્રેષ્ઠ પરિસ્થિતિઓ તૈયાર કરી આપશે; એ ઈલાજ અશક્ય હશે તો તે વસ્તુ શરીરમાંથી બહાર નીકળવાની શ્રેષ્ઠ તૈયારી હશે અને જીવન શરીર વગરનું હશે.

કોઈ પણ સંજોગોમાં પ્રથમ આવશ્યક શરત પ્રભુની ઈચ્છાને સ્થિર સમર્પણ કરવું તે છે.

પ્રેર અને આથીર્વાદ સાથે.

*

તમારી મુશ્કેલી તરફથી તમારા મનને પૂરેપૂરું ફેરવી લો. અને કેવળ ઊર્ધ્વમાંથી ઊતરતા દિવ્ય પ્રકાશ અને બળ પ્રત્યે જ એકાગ્ર થાઓ. પ્રભુને તમારા શરીર માટે કરવું હોય તે કરવા દો. તમારા શારીરિક સ્વરૂપની પૂર્ણ જવાબદારી પ્રભુને સેંપી દો.

આ ઈલાજ છે.

મારા આથીર્વાદ સાથે.

૫ માર્ચ ૧૯૫૮

*

ઈલાજ માટેની આવશ્યક શરત સ્થિરતા અને અચંચળતા છે. કોઈ પણ જાતનો ઉશ્કેરાટ અથવા સંકુચિતતા માંદગીને લંબાવે છે.

૨૬ નવેમ્બર ૧૯૬૬

*

(હોજરી અને આંતરડાંની મુશ્કેલીની પીડાના અનુભવ કરનારને)

તે અસ્થિરતા અને ઉશ્કેરાટનું પરિણામ છે. શું બન્યું છે? તમારી હોજરીમાં શાંતિ, દિવ્ય શાંતિને ઉતારી લાવો અને બધું બરાબર થઈ જશે.

*

તમારા ઊડાણમાં રહેલી એક શાંતિને પકડી લો અને શરીરના કોષોમાં તેને ઉતારો. શાંતિની સાથે સ્વાસ્થ્ય પાછું આવશે.

*

રોગ માટે શાંતિ અને અચંચળતા મહાન ઉપાય છે. જ્યારે આપણે કોષોમાં શાંતિ લાવી શકીએ ત્યારે આપણે સાજ થઈ જઈએ છીએ.

*

નાડીત ત્રમાં થાતિ : સારી તંડુરસ્તી માટે અનિવાર્ય.

*

પ્રલુકૃપા દ્વારા સ્વાસ્થ્યપ્રાપ્તિ

(કોઈને સાંધાનો દુખાવો હતો તેણે વખ્યું)

હું અપંગ બનવાને માટે નિમયિદો છું ? મેં મારા જીવનનો ઉત્તમ ભાગ પ્રલુને આર્પણ કરેલો છે. મારું આવું નસીબ છે ? તેમાંથી બહાર નીકળવાનો કોઈ રસ્તો નથી ?

શ્રદ્ધા રાખો એવો કોઈ પણ રોગ નથી જે પ્રલુકૃપાથી ન મટે.

*

એવો વિચાર ન કરશો કે તમે કાયમ માટે અપંગ બની ગયા છો કારણ કે પ્રલુની કૃપા અનંત છે.

*

હું તમને આંખોની તીક્ષ્ણદિષ્ટ બે પક્ષીઓનું ચિગ આ સાથે બીડું છું જેથી કરીને તમારામાં શ્રદ્ધાનો ઉત્સાહ વધે અને તમારી આંખો સારી થઈ જશે.

હું જોઈશ કે શું થઈ શકે છે.

૨૮ જાન્યુઆરી ૧૯૩૨

*

માંદગી વિથે શું કરવું ?

શાતિપૂર્વક આત્મવિશ્વાસ રાખો : મને તે કરવા દો અને તે કરવામાં આવું છે.

*

જ્યારે માસુસ માંદગીમાં જીપડાય છે ત્યારે તેણે માતાજીને પ્રાર્થના કેવી રીતે કરવી ?

હે માતાજી, મને રોગમુક્ત કરો.

*

તેનો માનસિક રોગ જન્મગત હતો એટબે કે તેના શાસ્ત્રીક બંધારણથી જ ઉત્પન્ન ક્ષયેલો અને તે ગમે તે જગાએ ગઈ હોત અથવા તે ગમે તે પ્રકારનું જીવન જીવતી હોત છતાં તે રોગ તેનામાં આવ્યો જ હોત. હકીકતમાં તે બીજી જગાએ ટકી હોત તેના કરતાં દોઢ વર્ષ વધારે મેં અહીં ટકાવી રાખી હતી.

આ બધા જન્મગત રોજો શરીરનું પૂર્ણ ઝપાંતર થાય તો જ દૂર થઈ શકે અને આપણે સાધનામાં તે તબક્કામાં પહોંચેલા નથી; નહિ તો પછી તે કહેવાતો “ચમત્કારિક ઈલાજ” બની આવે અને તે પ્રકારનો ‘ચમત્કાર’ પ્રભુને ઓક સંપૂર્ણ પ્રકારના સમર્પણમાંથી જ કેવળ સર્ચાઈના પરિણામે તથા પ્રભુકૃપામાં અડગ શ્રદ્ધાના પરિણામે જ બની આવે. તે પ્રકારનો આ દાખલો ન હોતો. તેનામાં ભીતિઓ, કામનાઓ અને માગણીઓ ભરપૂર પ્રમાણમાં હતી અને તે જેને જરૂરિયાતો કહેતો તે તેના બાબ્ધ સ્વરૂપ ઉપર ભયંકર રીતે એકાગ્ર થયેલી હતી. આ સરનિષ્ઠાવાળા સમર્પણને બદલે ઉંબટી જ વસ્તુ છે.

૨૫ માર્ચ ૧૯૩૫

*

મારા વહાલા બાળક, તારી ગ્રહસૂધીલતા એટલી હંદ સુધી વૃદ્ધિ પામે કે જે શક્તિ તારામાં સંપૂર્ણ સ્વાસ્થ્ય પ્રાપ્ત કરાવવા માટે કાર્ય કરે છે તે બળનો ગૂર્જ ઉપયોગ કરવાની તારામાં શક્તિ આવે.

મારા પ્રેમ અને અશીર્વાદ સાથે.

૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૮

*

‘જ’ એ ફરીને લખ્યું છે. તેની મિત્ર મિસ ‘ય’ તરફથી (જે તમને થોડા માસ પહેલાં તેની છેલ્લી મુલાકાત વખતે આપને મળેલી) તેના બે પત્રો આપના ધ્યાન બહાર રયેલા છે – ધેણે ભાગે એવું લાગે છે. તેણે પોતાની તકલીફ માટે આશિષ્પ પ્રસાદીની (blessing packet) માગણી કરેલી છે. તેને પ્રસાદી મળેલી નથી પરંતુ તેના બીજ પત્રમાં તેણે સારા સુમારા જણાવ્યા છે.

કેવી રીતે ધ્યાન બહાર ? તે સાચ થઈ ગઈ ! ઓછી શ્રદ્ધાવાળો માસુસ.

૩૧ મે ૧૯૬૭

*

ઉંઘતાં પહેલાં મેં તમને કહ્યું “આ ભરાભર નથી. જે ગૂમડું રહે તો ખારે દર્શનના અઠવાડિયામાં પથારીવણ રહેતું પડશે. મને ખાતરી નથી કે આ શક્કય બને. સવારમાં ગૂમડું લગભગ ત્રણ ઈંચ આગળ ખસી ગયું અને મને હરવાફરવાની પૂરેપૂરી છૂટ મળ્યો. અને ઓક કે બે દિવસમાં તે ફૂટયું અને હવે તે સુકાઈ ગયું છે. મને નવાઈ લાગે છે કે આ રીતે ખરેખર ગૂમડું આગળ વધે ?

ગમે તે વસ્તુ બની શકે. પણ આપણું તાર્કિક મન મર્યાદાઓ બાધે છે. હું તમારા શરીરને તેની ગ્રહસુધીલતા માટે અભિનંદન આપું છું.

ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૦

*

તમારા આથીર્વાદથી મારો રોગ અંશતઃ ઓછો થતો જાય છે પરંતુ ચાલ્યો જતો નથી.

આ વસ્તુ તમારા શરીરની ગ્રહસુધીલતાનું ચોક્કસ પ્રમાણ આપે છે. રોગશ્રદ્ધાનું ભાગ ઉપર એકાશ્રતા કરો અને તેનામાં સુધારો થશે.

*

હું બીજોઓ વિશે મૌનમાં પણ કરું છું અને તે કાર્ય કરે છે - પરંતુ મારી માંદગી વિશે મારે તમને શારીરિક રીતે જાણ કરવી પડે છે. આમ કુમ ?

તે વસ્તુ દરેકની શારીરિક ગ્રહસુધીલતા ઉપર આધાર રાખે છે અને બીજું ગ્રહસુધીલતા વધતી કે ઓછી રીતે તેવા ઉપર અંકુશ ધરાવતા મન ઉપર આધાર રાખે છે.

*

તે ગ્રહસુધીલતાનો પ્રશ્ન છે. હું મારાથી તે માટે કરી શકાય તેટલું ઉચ્ચતમ કરું છું પરંતુ તે વિચાર કરવાનું ચાલુ રાખે છે કે તે માંદું છે. તે બધો જ સમય તેવા ઘ્યાલથી વ્યસ્ત છે. અને તેણે માંદગીની રચના તેની પોતાની આસપાસ કરેલી છે. આ રચનાને બઈને તે મારી મદદ ગ્રહસુધીલતા કરી શકતો નથી. તે માંદગીનો વિચાર છોડી દે તો અર્ધી કરતાં પણ વધારે મુશ્કેલી ચાલી જશે અને તેને સામે કરવાનું સરળ બનશે.

*

ડોક્ટરો અને દ્વાર્યો

માંદગીઓ

સત્ય પરમ સંવાદ અને પરમ આનંદ છે. બધી જ અવ્યવસ્થા બધી, જ વેદનાઓ જૂઠાણું છે. તેથી એમ કહી શકાય કે માંદગીઓ શરીરની જૂઠી વસ્તુઓ છે, અને તેને પરિણામે ડોક્ટરો, સત્યના વિજય માટે વિશ્વમાં યુદ્ધ કરતા મહાન અને ઉમદા લશકરના યોજાઓ છે.

*

જો માનવ શરીરને પ્રભુના અસ્થાયી નિવાસની છાવણી તરીકે બઈએ તો મેડિકલ વિજ્ઞાન, પૂજાની વિધિવિધાન બને અને ડૉક્ટરો ઓવા પૂજારીઓ છે જેઓ મંદિરમાં કામચલાઉ કામ કરે છે.

આ રીતે વિચારતાં, ડૉક્ટરી કારકિદીં એક ધર્મોપદેશકનો ધંધો છે અને તેની સાથે તે રીતનો વ્યવહાર કરવો જોઈએ.

*

એક વિશાળ મન, ઉમદા હદ્દ્ય, એક અડગ સંકલ્પ, એક શાંત સ્થિર નિશ્ચય, એક અખૂટ શક્તિ અને પોતાના ધ્યેયમાં સંપૂર્ણ વિશ્વાસ - આ વસ્તુ પૂર્ણ ડૉક્ટર બનાવે છે.

*

હેવટે માંદગી એ શરીરના કોઈ ભાગે લીધિલું ખોટું વબણ છે. શરીરને પરમ-પ્રભુની કૃપામાં જુદી જુદી રીતો દ્વારા વિશ્વાસનું મુનઃ સ્થાપન કરાવવું એ ડૉક્ટરનો મુખ્ય ભાગ છે.

*

ડૉક્ટરી જ્ઞાન અને અનુભવ સાથે પ્રભુની કૃપામાં પૂર્ણ શ્રદ્ધા ઉમેરો, અને તમારી સાજા કરવાની શક્તિમાં કોઈ મર્યાદા રહેશે નહિ.

*

સાજ થવા માટે આધ્યાત્મિક શક્તિ : પ્રભુના પ્રભાવ પ્રત્યે ખુલ્લાપણું અને ગ્રહણથીબતા.

*

સાજ થવાની ભૌતિક શક્તિ માણસની શુભ નિષ્ઠામાં ખૂબ સચ્ચાઈની માગણી કરે છે.

*

હદ્દના આ બીજા હુમલામાંથી હજુ હું બહાર નીકળ્યો નથી. પ્રથમ હુમલો એક ઉત્તેજન આપનાર ટોનિક પાવડરના જંગી જથ્થાને લેવાથી જૂન ૧૯૩૮માં આવેલો. આ વખતે હદ્દના સ્નાયુ ઉપર આવેલા બોજથી તે આવ્યો છે. ડૉક્ટરે બિલકુલ પથારીમાં પડી રહીને આરામ લેવાની સહાય આપી છે. માણું પણ ઊંચું કરવાનું નહિ. તે લોકો મને ચેતપણી આપે છે કે હું ખૂબ સંભાળ નહિ લડું તો મને વધારે ગંભીર તકલીફ થશે. પરંતુ મને તમારી હાજરીની સધનતા લાગે છે અને હું

મારી પાસે ઓચિંતી આવેલી અને સમૃજ મુક્ત થયેલી કાવ્યની પ્રેરણા મારી પાસે જે કરાવે છે તે કરું છું. હું વારંવાર જોસું છું, અને મારી અંદરથી આવતા કાવ્યના ફૂકરાઓથી ઉત્સાહ અનુભવું છું— ખાસ કરીને જ્યારે તે પાંકિતઓ વિશ્વાણ અને દૂર દૂરના પ્રદેશોમાંથી આવતી હોય તેવું લાગે છે— અને તે વખતે મારું હૃદય જોસથી ધડકે છે અને જે તે વખતે ડૉક્ટરો મારી છાતી ઉપર સ્ટેથોસ્કોપ મૂકે તો તેઓ મારી ઝડપથી સાજા થવાની પ્રગતિ માટે શંકાથી તેમનાં ભાથાં પુણાવે પરંતુ મને તેની પરવા નથી. હું તમારી શક્તિમાં પૂર્ણ વિશ્વાસ ધરાવું છું અને તે લોકો જે હું મારા હૃદય વિશે બેદરકાર રહ્યીએ તો મારું ભાવિ અંધકારમય હથે તેવી ધમકી આપે છે. લોકે તેઓ શુલ્ષ હેતુઓ અને મારા ભડા માટે સલાહ આપે છે. પરંતુ મને તે ડરને હસ્તી કાઢવાનું મન થાય છે. મને ચોક્કસ ખાતરી છે, સોથી પ્રેમાળ માતાજી, કે દિવ્ય શક્તિ મદદ કરી શકે ?

મારા વહાલા બાળક, હું તારી સાથે બિલકુલ સહમત છું કે ડૉક્ટરો અને દવાઓ કરતાં પણ એક બીજી શક્તિ છે જે તેમના કરતાં પણ ધારી શક્તિથાળી છે અને મને જોઈને આનંદ થાય છે કે તું તેમાં વિશ્વાસ રાખે છે. ચોક્કસ કમનસીબીની ચેતવણીઓ હોવા છતાં તને તારી બધી મુશ્કેલીઓમાંથી પાર ઉતારી દેશે. તારી શ્રદ્ધા અકબંધ રાખજે અને બધું બરાબર થઈ જશે.

૨૮ મે ૧૯૪૮

*

(દવાઓ વિશે)

મને આ બધી વસ્તુઓમાં ખાસ રસ નથી. તે બધી બાબ્ય ચેતના માટે બહારની મદદ છે અને યોગને માટે તે જરૂરી નથી.

*

દવાઓનું સંપૂર્ણ મૂલ્ય તે જે આત્માને ધારણ કરે છે તેમાં રહેલું છે.

૨૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૧

*

એક ડૉક્ટર પાસેથી બીજા ડૉક્ટર પાસે જવું તે એક ગુરુ પાસેથી બીજા ગુરુ પાસે જવા જેવી જ ભૂલ છે. એક વ્યક્તિ સ્થૂલ ભૂમિકા ઉપર છે જ્યારે બીજી આધ્યાત્મિક ઉપર. જે તમારે થારોરિક ગોટાળામાં ન પડવું હોય તો એક ડૉક્ટરને

પસંદ કરીને તેને વળગી રહેવું જોઈએ. જો ડૉક્ટર પોતે જ એક અથવા બીજા ડૉક્ટરની સલાહ લેવાનો નિશ્ચય કરે તો વસ્તુ સલામતિમાં રહી શકે.

૧૪ માર્ચ ૧૯૬૧

*

મેં તમને ડૉક્ટર પાસે મોકદ્યા અને હું ઈચ્છું છું કે તે જેમ કહે તેમ તમે કરો.

૧ ઓપ્ટિબ ૧૯૬૧

*

તમે એવું ઈચ્છો છો કે હું ડૉક્ટર 'ક્ષ' પાસે ઉપયાર કરાવું ? - છેવટે તો દવાઓની કોઈ પદ્ધતિ નહિ પરંતુ તમારી કૃપા સાચ કરે છે. એ સાચું છે કે ઉપયાર કરતાં આજ્ઞા વધારે સારી રીતે કામ કરે છે. તમે ડૉ. 'ક્ષ' પાસેથી દવા બઈ શકો અને પ્રલુબુની સહાયને સાદ પાડો.

૫ ઓગસ્ટ ૧૯૬૧

*

તમે કાલીને કહેશો કે મને તાજના અગ્નિથી બાળી નાખે ? હવે હું આત્મિમ છેડે આવો જયો છું. હું સરળ આયુર્વેદિક દવાઓ લઉં ? આટલા બધા મરણિયા થવાને બદલે, આયુર્વેદિક ઉપયાર માટે પ્રયત્ન કરો અને કાલીના બદલ ઉપર એકાગ્ર થઈને દવા લેશો.

આથીર્વાદ

૬ મે ૧૯૬૫

*

દરેક પ્રસંગમાં કાર્ય કરનાર દિવ્ય બદલ છે.

દવાઓની અસર ઓછી હોય છે; દવાઓમાં રહેલો વિશ્વાસ સાચ કરે છે. તમને જેમનમાં વિશ્વાસ હોય તેવા ડૉક્ટર પાસે ઈલાજ કરાવો અને તે જ દવાઓ બો જેમાં તમને શ્રદ્ધા હોય.

શરીરને ભૌતિક વસ્તુઓમાં જ વિશ્વાસ હોય છે અને એટલા માટે જ તમારે તેને આપવી જોઈએ - પરંતુ દવાઓ મારફત દિવ્ય બળ કાર્ય કરે તો જ તેઓ અસરકારક બને છે.

એવોપથિક ડૉક્ટરો સામાન્યતયા એક વસ્તુ સુધારે છે અને તે પણ બીજું વસ્તુના લોગે.

આપુર્વેદિક ડૉક્ટરોમાં આ ખામી ખાસ કરીને હોતી નથી તેથી હું નેમની ભલામણ કરું છું.

૨૦ ડિસેમ્બર ૧૯૬૫

*

મારી પ્રકૃતિની શુદ્ધિ માટે ગમે તે પ્રકારની કસોટી હોય છતાં મારે દવાઓની મદદ વડે અથવા તેના વગર પણ તેમાંથી પસાર થવું જરૂરી અનુભૂતિ અનુભૂતિ અનુભૂતિ.

તમે બિલકુલ સાચા છો. તમારી શ્રદ્ધાને વળગી રહો અને તમે સાગ થઈ જશો.
આશીર્વાદ સાથે.

૫ જુલાઈ ૧૯૬૭

*

આશ્રમની મેડિકલ સેવાઓ માટેના સંદેશાઓ.

(આપુર્વેદિક વિભાગના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે સંદેશ)

આ નવીન પ્રવૃત્તિમાં ભૂતકાળનું જ્ઞાન આજની અદ્ભુત માહિતીથી પ્રકાશિત કરવું જરૂરી અનુભૂતિ અનુભૂતિ.

મારા આશીર્વાદ સાથે.

૨૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૭

*

(બાળકોના દવાખાનાના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે સંદેશ)

બાળકોનું દવાખાનું

નેટલા દર્દીઓ

તેટલા ઉપાયો.

મેડિકલ જ્ઞાનમાં સૌથી અગત્યની વસ્તુ છે શરીરને માંદળીની સામે યોગ્ય પ્રતિકાર કરતાં શીખવાનું અને તેને શરીરમાંથી હાંકી કાઢવી.

આશીર્વાદ.

૨ જુલાઈ ૧૯૬૭

*

(સંપૂર્ણ નેગ્રાફિની થાળાના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે સંદેશ)

કેટલા પ્રમાણમાં મન વધારે સ્થિર તેટલા પ્રમાણમાં નેગ્રાફિટ વધારે સારી હોય છે.
૫ મે ૧૯૬૮

*

(નોસેરોપથાર વિભાગ માટેનો સંદેશ)

કુદરત, એક સર્વ-રોગ મુક્તિકારક.

૨ જુલાઈ ૧૯૬૮

*

(દવાખાનાના મુખ્ય વિભાગ માટેનો સંદેશ)

છેપટે શક્કા જ સાજ કરે છે.

આશીર્વાદ.

૬ ઓગસ્ટ ૧૯૬૮

*

(પોલિયો નજીક જવાહરલાલ ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ
મેડિકલ ઓફ્યુકેશન ઓનડ રિસર્ચ" (JLPMER) માટે સંદેશ)

સત્ય સાજ કરે છે.

૧૯૬૮

સામાન્ય

માતાજી, થોડા દિવસોથી હું સૂર્ય-સ્નાન નિયમિત રીતે કરું છું. કષી
ધીરે ધીરે ઓછો થતો જય છે. હવે થોડી જ ઉધરસ આવે છે. પરંતુ
હવે તે તકબીફૃપ નથી. સૂર્ય-સ્નાન ચાલુ રાખવું એ સારું ?

હા, તારે તે દરરોજ કરવું જોઈએ; તે થકિત આપે છે અને માણસની શક્તિને ટકાવી
રાખે છે

*

તમારે થકય હોય તેટલું ઉધરસ ખાવાનું બંધ કરવું જોઈએ.

સંકલ્પથક્કિથી ઉધરસ બંધ કરી થકાય છે. અને તેના ઉપર કબૂ પ્રાપ્ત
કરવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ કારણ કે ઉધરસ ખાવી એ બિનજરૂથી થાક ઉપરની
કરનાર વસ્તુ છે.

*

માતાજી, આ કહુ મને બહુ તકલોફ આપે છે. તેને કાબૂમાં બેવો અંગુષ્ઠેલ બનતું જાય છે. તમને જ્યારે હું લખું છું ત્યારે તે હળવો બને છે. પરંતુ યોડા દિવસ પછી ફરીથી તે પાછો આવે છે. માતાજી, તેનું શું કારણ છે ?

કદાચ ખોટાં સૂચનો, જેમને તમારે હાંકી કાઢવાં જોઈએ.

*

(તાવના હળવા હલવા પછી)

માતાજી, મને ઓળું લાગે છે કે મારા શરીરમાં જે ગરમી ઉત્પન્ન થાયે છે તે વિશુદ્ધિના અભિનમાંથી આવે છે. આ સાચું છે ?

વિશુદ્ધિના અભિનએ તાવ ઉત્પન્ન ડર્યા સિવાય શુદ્ધ કરવી જોઈએ અને માંદા પડયા સિવાય પણ વિશુદ્ધ બનતું બિલકુલ શક્ય છે.

૨૮ માર્ચ ૧૯૭૫

*

ઓક વૃદ્ધ અને ખૂબ નભળા માણસને “પ્રોસ્ટ્રેટ” ગ્રાંથિ મોટી થઈ ગઈ છે. ડૉક્ટરો શલ્લકિયાની સલાહ આપે છે. તેમને તમારું માર્ગદર્શન જોઈએ છે.

ધણે ભાગે અંત નજીક આવતો જાય છે. બધું જ તેની પ્રકૃતિ અને સંકલ્પશક્તિ ઉપર આધાર રાખે છે. જે તે શાંતિથી અને સંધર્ષ વગર ચાલ્યા જવાનું પણંદ કરે તો તેને સ્થિરતાથી રહેવા દો અને તે ખેંચી શકે તેટલું ખેંચવા દો. જે તેને ખુદ આપવું હોય તો તેના ઉપર શલ્લકિયા કરવો અને જુઓ કે શું બને છે. ગમે તે પ્રસંગમાં મારા આશીર્વાદ તેની સાથે છે.

*

‘ક’ નું શલ્લકિયા પછી મૃત્યુ થયું તે સાંભળીને મને યોડો વિધાદ થયો. તે તમારો એક કાર્યકર્તા હતો અને તેનામાં અદ્ભુત કૌશલ્ય હતું. ઓળું કેમ બન્યું કે તે તમારી અસર અને માર્ગદર્શન નીચે હતો છતાં તેનું મૃત્યુ થયું ?

ઓપરેશન તદ્દન સફળ થયેલું અને તે પણ ખૂબ કુશળ ડૉક્ટર દ્વારા. પરંતુ ‘ક’ નું હદ્ય ધાર્યા કરતાં પણ વધારે નિર્બણ હતું અને ઓપરેશન પછી પાંચ દિવસે તેનું

હદ્ય બંધ થવાથી મુન્યુ પામ્યો. તે ખૂબ દુઃખદાયક બનાવ છે અને કાર્ય માટે મોટી જોટ છે. પરંતુ થોડા સમય સુધી તેણે ખૂબ સહન કરેલું અને તેનાથી તે કંટાળી ગયેલો. તેણે તેનું શરીર બદલવાની અને સારા શરીર માટે ઈચ્છા વ્યક્ત કરેલી. એટલે જે બન્યું છે તેના માટે ખરેખર તેની ઈચ્છા જવાબદાર છે.

૨૨ નવેમ્બર ૧૯૪૫

*

તમારા પુનઃ સ્વાસ્થ્ય-પ્રાપ્ત માટે બેમાંથી કઈ શક્યતા વધારે ઉપયોગી થશે તે કહેવું મુશ્કેલ છે, પરંતુ સામાન્ય રીતે શરૂઆતમાં જ શરીર માટે હવાફેર કરવી તે વાંબા સમય પછી કરવું તેના કરતાં વધારે ઉપયોગી છે કારણું કે શરીરના કલ્યાણ માટે સૌથી નુકસાનકારક વસ્તુ, જીવન અને સંભેગોમાંથી રસ ઊઠી જયો તે છે. હાલ પૂરતું કોઈ પણ નવીનતા તમારા રસને જગ્યાત કરે છે – પણ તેની અસર વાંબા સમય સુધી ટકતી નથી.

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૬

*

પરસ્પર વિરોધી માન્યતાઓ બિલકુલ સ્વાભાવિક છે.

ભૌતિક ચેતના જેને પોતાની જરૂરિયાત માને છે તેને સંતોષ આપતા સંભેગો એકન્નિત થાય ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે જ આનંદ પામે છે; કોઈ પણ સંભેગોમાં તે સંભેગો જીવનમાં સમતુલ્ય અને વિશ્વાસ પુનઃ ગ્રાપત કરવામાં મદદ કરશે.

સ્થૂલ તત્ત્વનો આત્મતત્ત્વ ઉપર ફરીથી વિજ્ઞય થાય તેને આત્મા સાક્ષીરૂપ બનીને જુઓ છે (કારણું કે દરેક માંદળી જે આત્મરિક ઈચ્છાજનો વિરોધ કરે છે તે આત્મા માટે એક પરાજ્ય છે, જીવે તે ક્ષણશ્વરી હોય છતાં તે એક પરાજ્ય છે). આત્માને કોઈ તકલીફ થતી નથી અથવા તે દુઃખી પણ થતો નથી કારણું કે તેને તેની શાશ્વતતામાં વિશ્વાસ છે અને તેને વિશે તે સલાન પણ છે; પરંતુ કોઈક વખત તે કોઈક પ્રકારનો વિષાદ અનુભવે છે.

૧૬ જૂન ૧૯૬૦

*

મહેરબાની કરીને માતાજીને જાણકારો કે મને બધી જ સમય એવું લાગે છે કે જાણે મારું જીવન અને શક્તિ મારી અંદરથી તેમ જ હાથપગમાંથી સરી જાય છે અને હું તેને અટકાવી શકતો નથી.

તે શા માટે ફરિયાદ કરે છે ? શક્તિ નવસર્જન માટે ખર્ચાવી જોઈએ. માનવશરીર

એક બંધ કરેલો ઘડો નથી જેને વાપરવાથી તે ખાલી થઈ જાય. માનવ શરીર એક નહેર છે જેમાંથી શક્તિનો વ્યવ થાય ત્યારે નવીન શક્તિ દાખલ થાય છે.

તે સારી રીતે ખોરાક લે, સારી રીતે ઊંઘે, ખોટી વિચારધારા બંધ કરે અને શક્તિનો સામાન્ય રીતે વ્યવ કરે. તે થોડા વખતમાં સાજે થઈ જશે.

૨૦ એપ્રિલ ૧૯૬૮

*

તમારી જીવનરીતિમાં ફેરફાર કરવાથી જ તમે સારી તંદુરસ્તી પ્રાપ્ત કરવાની આશા રાખી શકો.

*

તમારા બધા જીવાઓ, બુમો, ચંચળતા, નાડીતંત્રની શિથિલતા, ઉશ્કેરાટ, સંઘર્ષો અને તકરારોને બદ્ધિને 'ક્ષ' માંદી પડે છે. મેં શરૂઆતથી જ કહેલું છે કે તેને આરામ અને શાંતિની જરૂર છે. તેને તે વસ્તુની આવશ્યકતા છે છતાં તે વિરુદ્ધ વાતાવરણથી વિટણાયેલી છે - એટલે તે માંદી છે તેમાં આશ્વર્ય નથી. તે રડે છે અને પૂને છે કારણ કે તેના નાડીતંત્ર ઉપર ઘણો બોજે આવે છે અને તેના નાડીતંત્ર ઉપર બોજે એટલા માટે આવે છે કે તમારો બધાનો તમારી જત ઉપર કે વાણી ઉપર કાબૂ નથી.

તેને માટે રસોઈ કરવી તે ઘણું સારું છે; પરંતુ એટલું જ પૂરતું નથી. તે ખોરાક બદ્ધ શકે એટલા માટે તેને પૂરતી શાંતિ અને સ્થિરતા બેના દેવી જોઈએ.

*

જ્યારે હું કોઈ ભીમાર માણસને સહાનુભૂતિ બતાવું છું ત્યારે તેના રોગનાં લક્ષણોની શરૂઆત મારું શરીર અનુભવે છે.

સત્ય અને સંવાદની દિવ્ય હાજરીને સાદ પાડવો એ ઉત્તમ ઉપાય છે અને અવ્યવસ્થા અને અંધાધૂંધીનાં આંદોલનોની જગાએ તેનું સ્થાપન કરવું.

*

માથાનો દુઃખાવો થાય તથા ચક્કર આવે તેમાંથી મુક્ત થવું એ બહુ મુશ્કેલ નથી. તમારી ગમે તેવી ખરાબ સ્થિતિ હોય તો પણ ઉપરથી પ્રકાશનું આહુવાન કરો - તમે એવું અનુભવવા પ્રયત્ન કરો કે તમારા મસ્તકની ટોય ઉપરથી પ્રકાશ તમારી અંદર પ્રવેશ કરે છે અને તેની સાથે સ્થિરતા અને શાંતિ લાવે છે. જો તમે ગંભીરપણે આ પ્રયત્ન કરશો તો તમારો મસ્તકનો દુઃખાવો અને ચક્કર ટૂંક સમયમાં બંધ થઈ જશે.

*

ગુમડાં કે ગાંઠો કાયમ પ્રકૃતિમાં રહેલી કોઈ મુશ્કેલીનું સુચન કરે છે; કેટલાક કોષો શરીરમાંના શિસ્તથી સ્વતંત્ર થવાનો નિશ્ચય કરે છે. તે બીજા લાગો સાથે સાંવાદમાં રહેતા નથી અને પ્રમાણ બહાર વિકાસ કરવાની શરૂઆત કરે છે. સામાન્યતા પ્રકૃતિમાં રહેલા અતિશય બોલનું આ પરિણામ હોય છે. તે કદાચ સ્થૂલ વસ્તુઓ માટેનો અથવા સત્તા માટેનો અથવા બીજી કોઈ સૂક્ષ્મ વસ્તુ માટેનો બોલ હોઈ શકે.

શખ્ષક્રિયા કરવાથી તમે કદાચ ગુમડાને દૂર કરી શકો પરંતુ જે તમારી આંતરિક પ્રકૃતિ પરિવર્તન વગરની રેહેથે તે વસ્તુ શરીરના બીજા કોઈ ભાગમાં આવશે અને શખ્ષક્રિયા માટે રોગીએ જે તકલીફ લીધી તથા તેનાં પાછળથી જે પરિણામો અનુભવવાં પડે તે બધાં નિષ્ફળ જશે.

*

શરીરના કોષો કોઈ પણ કારણ સિવાય વૃદ્ધિ પામવાની ટેવ પાડે છે. આ કેન્સર છે. જે તમે કોષોની ચેતના ફેરવો અને તેમની પડેલી ટેવોમાંથી મુક્ત કરો તો કેન્સરમાંથી સાજ થઈ શકો.

*

સંદેશાચ્છો¹

નવા વર્ષના સંદેશાચ્છો

૧૬૩૩

નૂતન વર્ષનો જન્મ આપણી નવીન ચેતનાનો જન્મ બની રહો.

ભૂતકાળને દૂર દૂર છોડીને આપણે નેઓમય ભાવિ તરફ પ્રગતિ કરીએ.

*

૧૬૩૪

પ્રભુ, આ વર્ષનો અંત આવતો જાય છે અને અમારી કૃતજ્ઞતા તને નમસ્કાર કરે છે.

પ્રભુ, વર્ષનો પુનર્જન્મ થયો છે, અમારી પ્રાર્થના તારા તરફ ઊંચે થડે છે.

૧. નૂતન વર્ષને દિવસો (જન્મયારી ૧) આપેલા વાર્ષિક સંદેશાચ્છો.

અમારા માટે પણ તે નવજન્મનું પ્રભાત બની રહે.

*

૧૬૩૫

જે કાઈ કૃત્રિમ છે અને જૂદું છે, જે કાઈ દંબ કરે છે અને નકલ કરે છે તે સર્વાનું અમે તને સમર્પણ કરીએ છીએ. વર્ષનો આંત આવે છે તેની સાથે તે બધાને પણ અદશ્ય થવા હો. જે કાઈ પૂરેપૂરું સત્ય, સાચદિલ અને સરળ તથા વિશુદ્ધ હોય તે જ શરૂ થતા વર્ષમાં ટકી રહે.

*

૧૬૩૬

હે પ્રભુ! કૃપા કર કે આ વર્ષ તારા વિજયનું વર્ષ બની રહે અને અમે એક પૂર્ણ વિજય, જે અમને તને લાયક બનાવે, તેના માટે અભીષ્ટા રાખીએ છીએ.

*

૧૬૩૭

હે પ્રભુ, એ તારી જાયતા છે જે દરેક વિધન ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કરે છે. એવી કૃપા કર કે અમારામાંનું કાઈ પણ તારા કાર્યમાં વિધનરૂપ ન રહે.

*

૧૬૩૮

પ્રભુ, અમે પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે તારા સાક્ષાત્કાર માટે અમારી અંદર બધી વસ્તુઓ નોયાર થઈ રહે. નૂતન વર્ષના ઊંબર ઉપર, હે પ્રભુ, પરમ સિદ્ધિદાતા, અમે તને નમસ્કાર કરીએ છીએ.

*

૧૬૩૯

આ વર્ષ વિશુદ્ધિનું વર્ષ બનશે.

હે પ્રભુ, જેઓ દિવ્ય કાર્યમાં ભાગ લે છે તેઓ તને પ્રાર્થના કરે છે કે એક પરમ વિશુદ્ધિ વડે તેઓ અહેકારની ધુરામાંથી મુક્ત થાઓ.

*

૧૬૪૦

એક શાંતિ અને આથારોનું વર્ષ :

હે પ્રભુ, અમે કેવળ તારી કૃપામાં જ અમારી ચંપૂજા સહાય પ્રાપ્ત કરીએ.

*

૧૬૪૧

જગત તેના આધ્યાત્મિક જીવન માટે, જેની સામે વિરોધી અને અદિવ્ય બળોના ધ્યાનાની ધમકી છે, યુદ્ધ આપી રહ્યું છે.

પ્રભુ, અમે તારા વીર યોજાઓ બનવાની દૃઢા રાખીએ છીએ જેથી કરીને તારો વિજય પૃથ્વી ઉપર આવિર્ભાવ પામે.

*

૧૬૪૨

હે પ્રભુ, દરેક શત્રુનો પરાલવ કરનાર, તારી ભવ્યતા અમર છે. અમને તારા વિજયમાં સહન કરવાની અને ભાગ બેવાની શક્તિ આપ.

*

૧૬૪૩

હે સમય આવી પહોંચ્યો છે જ્યારે સ'પૂર્ણ' અને નિશ્ચિત પસંદગી કરવી જ જોઈશે.

પ્રભુ, અમને જૂઠાસુનો ત્યાગ કરવાની શક્તિ આપ અને અમે તારા સત્યમા ભગ્ન થઈએ, તારા વિજય સાટે વિશુદ્ધ અને લાયક.

*

૧૬૪૪

હે પ્રભુ, જગત ફરીને તેની તે જ મૂર્ખાઈઓમાં કાયમ ન પડી જાય તેને માટે પ્રાર્થના કરે છે.

એવી કૃપા કર કે જે ભૂલોની જણ થઈ હોય તે ફરીથી બને નહિ.

છિલ્લે એવી કૃપા કર કે તેનાં કાર્યો ભૂલચૂક વગરનાં અને તેણે જહેર કરેલા આદર્થોની નિષ્ઠાપૂર્વકની અભીસારુપ બને.

*

૧૬૪૫

જ્યારે બોકો સમજશે કે તેમણે આંતરાધ્રોય વ્યવહારોમાં પણ સત્યનિષ્ઠ બનવું જ જોઈએ ત્યારે જ પૃથ્વી ઉપર એક ટકાઉ અને જીવંત શાંતિનો આનંદ અનુભવાશે.

હે પ્રભુ, આ પૂર્ણ સત્યનિષ્ઠા માટે જ અમે અભીસા રાખીએ છીએ.

*

૧૬૪૬

પ્રલુ, અમે તારી દિવ્ય શાંતિની માગણી કરીએ છીએ અને નહિ કે મિથ્યા શાંતિનો આભાસ, તારી સ્વતંત્રતા અને નહિ કે સ્વતંત્રતાનો આભાસ, તારું ઓકય અને નહિ કે ઓકયનો દેખાવ. કારણ કે પૃથ્વી ઉપર હજુ સુધી સામ્રાજ્ય ચલાવતી અંધ હિંસા તથા દંલ અને જૂઠાણા ઉપર ફૂલત તારી જ શાંતિ, તારી સ્વતંત્રતા અને તારી એકતા જ વિજય પ્રાપ્ત કરી શકે.

અમે પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે જેઓ તારા વિજય માટે બહાદુરીપૂર્વક જગ્યા અને સહન કર્યું તેઓ જગતમાં થયેલા તારા વિજયના સાક્ષાત્કારનાં સાચાં અને યથાર્થ પરિણામો જોઈ શકે.

*

૧૬૪૭

જે કાણે બધું જ ખરાબમાંથી વધારે ખરાબ તરફ જતું દેખાય છે તે સમયે જ આપણે પરમ શક્તાનું કાર્ય કરવું જોઈએ અને જાળવું જોઈએ કે પ્રભુકૃપા કદ્દી આપણને છોડી દેતી નથી.

*

૧૬૪૮

આગળ ધોં, આગળ ને આગળ !
બુગદાને અંતે પ્રકાશ છે.....
યુદ્ધના અંતે વિજય છે. !

*

૧૬૪૯

પ્રલુ, નૂતન વર્ષની શરદ્યાતમાં મેં તને પૂછ્યું કે મારે શું કહેવું. તેં મને બે અંતિમ શક્યતાઓ જોવાની ફરજ પાડી અને આજા આપી કે મૌન રહે.

*

૧૬૫૦

બોલો નહિ - કાર્ય કરો.
અહેર ન કરો, સાક્ષાત્કાર કરો.

*

૧૮૫૧

પ્રભુ, અમે તારું ઇંપાંતરનું કાર્ય સિદ્ધ કરવા માટે પૃથ્વી ઉપર છીએ. તે જ એકમાત્ર અમારો સંકલ્પ છે, પહેલેથી રહેલો અમારો એકમાત્ર ખ્યાલ. એવી કૃપા કર તે એકમાત્ર અમારો વ્યવસાય રહે અને આ એકમાત્ર લક્ષ્ય તરફ અમારો કાર્યો સહાયભૂત થાય.

*

૧૮૫૨

હે પ્રભુ, તેં અમારી શ્રક્ષાના ગુણની કસોટી કરવાનો અને અમારી સર્વચાઈને તારા કસોટી-પથ્થર પર ચડાવવાનો નિર્ણય કર્યો છે. અમારી પ્રાર્થના છે કે અમે આ કસોટીમાંથી મહાન અને વિશુદ્ધ થઈને બહાર આવીએ.

*

૧૮૫૩

પ્રભુ, તેં અમને કણું છે : તૂટો પડશો નહિ, મજબૂત પકડી રાખો. જ્યારે સર્વસ્વ ગુમાવી દેવાની લાગણી થાય ત્યારે જ બધું બયાવી બેવાય છે.

*

૧૮૫૪

મારા સ્વામી, આ વર્ષ માટે સર્વ માટે આપેલી તારી સલાહ આ છે : “કોઈ પણ વસ્તુ વિશે બડાશ ન હાંકો, તમારાં કાયેને તમારા માટે બોલવા દો.”

*

૧૮૫૫

કોઈ પણ માનવસંકલ્પ, પ્રભુ સંકલ્પ સામે વિજયી બની શકે નહિ. આપણે અજ્ઞાત રીતે અને નિરપેશ રીતે પ્રભુની ભાજુએ રહીએ અને છેવટે વિજય ચોક્કસ છે.

*

૧૮૫૬

સૌથી મહાન વિજયે। સૌથી ઓછા ઘોંધાટવાળા હોય છે.

નવીન જગતના જન્મની જહેરાત હોલ-નગારાં ઉપર કરવામાં આવતી નથી.

*

૧૮૫૭

અનિષ્ટના કરતાં વધારે મહાન શક્તિ જ વિજય પ્રાપ્ત કરી શકે.

એક કોસ ઉપર ચઢેલું નહિ પરંતુ ભવ્યતા પ્રામ કરેલું શરીર જગતને
બચાવી શે.

*

૧૬૫૮

હે પ્રકૃતિ મૈયા, હે ભૌતિક જગતની, તે કહું છે કે તું સહકાર આપશે અને
આ સહકારની ભવ્યતાને કોઈ સીમા નથી.

*

૧૬૫૯

અચિતના સૌથી સખત અને કઠળ તથા સાંકુચિત, ગુંગળાવે એવા તજિયામાં
પણ હું એક પ્રચાંડ શક્તિશાળી સિધ્રંગ સાથે અથડાઈ જેણે મને તાત્કાલિક એક
આકારવિષીન અમર્યાદ બૃહદમાં ઊંચે ઉછાળી, જેમાં નવીન જગતનાં બીજો રસ્તા-
જણતાં હતાં.

*

૧૬૬૦

જાણવું એ સારું છે,
જીવવું એ વધારે સારું છે,
તે બનવું, તે પૂર્ણતા છે.

*

૧૬૬૧

આ અદ્ભુત આનંદનું જગત, આપણા દ્વારે, આપણા ચાદ માટે, પૃથ્વી
ઉપર નીચે ઉત્તરવા રાહ જોઈ રહ્યું છે....

*

૧૬૬૨

આપણને પૂર્ણતા માટેની નુખા છે. આ માનવની પૂર્ણતા નહિ, જે અહંકાર
પૂર્ણતા છે અને દિવ્ય પૂર્ણતાનો માર્ગ અટકાવે છે, પરંતુ એક એવી પૂર્ણતા
જેનામાં પૃથ્વી ઉપર શાશ્વત સત્યનો આવિલ્લાવ કરવાની શક્તિ છે.

*

૧૬૬૩

આપણે પ્રભુની પળ માટે તૈયાર થઈએ.

*

૧૬૬૪

તમે તૈયાર છો ?

*

૧૬૬૫

નમસ્કાર, સત્યના આગમનને.

*

૧૬૬૬

આપણે સત્યની સેવા કરોએ.

*

૧૬૬૭

માનવો, દેશો, ભૂખાડો ।
પસાંદગી અનિવાર્ય છે.
સત્ય અથવા ખીલુ.

*

૧૬૬૮

કાયમ પુવાન રહો. પૂર્ણા તરફના પ્રયત્નોમાં કદ્દી અટકો નહિ.

*

૧૬૬૯

શબ્દો નહિ — કાર્યો.

*

૧૬૭૦

જગત મહાન પરિવર્તન માટે તૈયાર થઈ રહ્યું છે. તમે મદદ કરશો ?

*

૧૬૭૧

ભાવિ તરફ જેઓ ઠેક ભરે છે તેઓ ભાગ્યશાળી છે.

*

૧૯૭૨

આપણે બધા શ્રી અરવિંદ શતાબ્દી માટે લાયક બનીએ.

*

૧૯૭૩

તમે જ્યારે સમગ્ર જગત વિશે સચેતન બનો ત્યારે જ તમે પ્રભુ વિશે સચેતન બનો છો.

*

*

*

નવા વર્ષના સંદેશાએ ઉપર સ્પષ્ટીકરણ

૧૯૪૩

હવે સમય આવી પહોંચ્યો છે જ્યારે સમગ્ર અને નિશ્ચિત પસંદગી કરી બેઠી પડશે.

પ્રભુ, અમને જૂઠાણાનો ઈન્કાર કરવાનું અને તારા વિજ્ય માટે વિશુદ્ધ અને યોજ્ય બનીને તારા સત્યમાં પ્રવેશ કરીએ એવું બળ આપો.

આ સામાન્ય સિદ્ધાંતનો પ્રશ્ન નથી; તે વસ્તુઓની વાસ્તવિક બાબત છે. અસુર જૂઠાણાનું બળ છે, અદ્વય છે અને ભૌતિક જગત ઉપર સમાટની માહક શાસન કરે છે; તેની અસર દરેક જગાએ અનુભવાય છે, તે ભૌતિક તત્ત્વમાં રહેલી દરેક વસ્તુમાં છે. પરંતુ હવે સમય આવી પહોંચ્યો છે જ્યારે તેમાંથી અવગતા અને વિશુદ્ધિ કરી શકાય, જૂઠાણાની આસુરિક અસરનો ઈન્કાર થઈ શકે અને દિવ્ય સત્યમાં નિરયેક રીતે જરન ધારણ કરી શકાય.

૩ જાન્યુઆરી ૧૯૪૩:

*

૧૯૪૭

આ પ્રાર્થના નથી, પરંતુ એક પ્રોત્સાહન છે.

આ રહ્યું પ્રોત્સાહન અને તેના ઉપરનું વિવરણ.

“જે કાણે દરેક વસ્તુ ખરાબમાંથી વધારે ખરાબ બનતી લાગે ત્યારે જ આપણે શ્રદ્ધાનું એક પરમ કાર્ય કરવું જોઈએ અને જાણવું જોઈએ કે પ્રભુકૃપા આપણે કદ્દી ત્યાગ કરશે નહિ”

પ્રભાત પહેલાના કલાકો કાયમ સૌથી અંધકારમય હોય છે. મુક્તિ પ્રાપ્ત થાય તે પહેલાની ગુલામી બધી વસ્તુઓમાંથી સૌથી કષ્ટદાયક હોય છે.

પરંતુ જે હદ્યમાં શ્રદ્ધાનું સ્થાપન થયેલું હોય છે તેનામાં આશાની ચાચત જોતાં જવતી હોય છે અને તેને લઈને તેમાં નિરાશા માટે જોઈ જગા રહેતી નથી.

*

૧૬૬૧

આ આનંદનું જગત પૃથ્વી ઉપર અવતરણ કરવા માટે આપણાં બારણાં પાસે જ આપણા સાદ માટે રાહ જોઈ રહ્યું છે.....

આ “આનંદનું અદ્ભુત જગત” રદ્દ ફેલ્યુંથારી ૧૯૫૫ના રોજ જે અતિમનસ લંગીન જગત જનમ પામ્યું તે જ છે કે તે જુદું જ જગત છે? જ્યારે તમે તેને “આનંદનું જગત” કહ્યું છો ત્યારે તે ફૂકત અત્યારે જન્મ પામેલા અતિમાનસ જગતનો જ આનંદ ન હોઈ શકે. તેનો અર્થ એવો ખરો કે અતિમાનસ જગતના આવિભાવ પણી, હવે એક વધારાનું જગત આપણા સાદ માટે આપણા દ્વાર પાસે પૃથ્વી ઉપર આવિભાવ પામવા માટે રાહ જોઈ રહેલું છે?

સંજ્ઞાનની શરૂઆતથી જ તે કાયમ રાહ જોઈ રહેલું છે.

આ આનંદનું જગત અસ્તિત્વની કેમિક ભૂમિકાઓમાં અતિમાનસના જગત ઉપર જોડવાયેલું છે? એ તે પ્રમાણે હોય તો તેનો અર્થ એવો ખરો કે અતિમાનસ જગતના છ વર્ષ પહેલાંના જન્મ પણી તે પૃથ્વી ઉપર એવી સારી રીતે સ્થાપન થયેલું છે કે જેથી કરીને તેનાથી પણ વધારે ઉચ્ચતર જગતના આવિભાવનું પૃથ્વી ઉપર સ્થાપન થઈ શકે?

એ પ્રમાણે નિશ્ચિત કહી શકાય નહિ.

ઉપરનો પ્રેરણ એટલા માટે ઉપસ્થિત થાય છે કે શ્રી અરવિંદના કહેવા પ્રમાણે જ્યાં સુધી અતિમાનસ પૃથ્વીની ઉત્કાંતિમાં સારી રીતે સ્થાપન થાય નહિ ત્યાં સુધી આનંદમય ભૂમિકા પૃથ્વી ઉપર આવિભાવ પામી શકે નહિ.

આ બિલકુલ સ્પેષ્ટ છે.

‘આપણા બારણા આગળ રાહ જોઈને ઊભું રહેલું’ નો શો અર્થ? તેનો અર્થ એવો થાય કે તે સૂક્ષ્મ શારીરિક ભૂમિકા સુધી નીચે ઊતર્યે આવેલું છે?

જે તે ક્યાં દ્વારો છે તેનો ચોક્કસ નિર્દેશ કરેલો નથી.

“આપણા સાદને માટે પૃથ્વી ઉપરના અવતરણ માટે ભારતાં પાસે ઊભું રહ્યું છે” - તેનો અર્થ એવો ખરો કે જ્યાં સુધી તેને સાદ ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી તે નીચે અવતરણ પામશે નહિં ?

ચોક્કસ ના.

આ આનંદના જગતને નીચે ઉત્તારવાનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ કુયો છે ?
સમજે અને સરચાઈવાળા બનો.

તમારા ફોટાઓની નકલો જેના દરેકની ઉપર એક સમજૂતી આપેલી અને તમે ૨૧ જાન્યુઆરી ૧૯૬૧ના રોજ વહેંચેલા તેને અને આનંદના જગતના અવતરણને કોઈ સંબંધ છે ? જો તે સાદ કરવા માટે મદદદૃપ હોય તો તે હેતુ માટે તેનો ઉત્તમ ઉપયોગ કરી રીતે થઈ શકે ?
દરેકે પોતાની જાતે જ તે શોધી બેનું જઈએ.

અમે તમારા સંદેશને એક આલુવાનમાં ફેરવીને નીચે પ્રમાણે મૌન એકા-ગ્રતામાં તેનો જાપ કરીએ : “હે આનંદના અદ્ભુત જગત, જે અમારા દ્વાર પાસે અમારા સાદની શાહ જોઈ રહ્યું છે, તે નીચે પૃથ્વી ઉપર અવતરણ પામો.” અમે જે ઉપર પ્રમાણે કરીએ તો આ જગતને નીચે ઉત્તારવામાં તે મદદદૃપ થાય ?

જે બોકેને સાહજિક રીતે એ પ્રમાણે કરવાનું મન થાય તેમને માટે તે મદદદૃપ બનશે.

દરેક વર્ષ કરતાં જુદી જ રીતે તમે આ વખતનો સંદેશ વાંચ્યો.
પ્રથમ અંગ્રેજમાં અને પણીથી ફેન્ચમાં. પહેલાંની પદ્ધતિમાં આ ફેરફાર કુચ થયો ?

કારણ કે મેં તે પ્રથમ અંગ્રેજમાં ગ્રહણ કરેલો.

સંદેશને છેવટે આપેલાં ટપકાઓ. એવી છાપ ઉત્પન્ન કરે છે કે કાંઈક કહેવાનું બાકી રહેલું છે. તે પ્રમાણે છે ?

કાયમ, કાંઈક - ધર્મી વસ્તુઓ - કહેવામાં બાકી રાખવામાં આવે છે.

૫ માર્ગ ૧૯૬૧

*

૧૯૬૪

તમે તૈયાર છો ?

પ્રશ્નનો અર્થ છે : પ્રભુની ધરી માટે તમે તૈયાર છો ?

*

૧૬૬૬

આપણે સત્યની સેવા કરીએ.

સત્ય શું છે. ?

જેને સાચેસાચ સત્યની સેવા કરવાની ઈરછા હોય તે સત્યને જાણશે.

*

૧૬૬૭

માનવો, દેશો, ભૂખંડો !

પસંદગી અનિવાર્ય છે :

સત્ય કે ખીલુ

૧૬૬૭ ના નૂતન વર્ષના સંદેશમાં તમે કહો છો કે સત્ય અથવા ખીલુ વચ્ચેની પસંદગી કરવાની છે. ખીલુ તો આગળ મોં ફાડીને ઊભી હોય તેમ લાગે છે. તેમ છતાં એક એવી શ્રદ્ધા છે કે તેને માર્ગ-માંથી હઠાવી લેવામાં આવશે.

શ્રદ્ધા બિલ્કુલ યથાર્થ છે. જે લોકો નિદ્રાધીન છે અને જેમને તેમની નિદ્રાથી સંતોષ છે તેવા લોકો માટે આ સંદેશ છે.

*

તમારા નૂતન વર્ષના સંદેશમાં “ખીલુ”નો શો અર્થ છે ? અથવા બીજા કષણોમાં કહીએ તો સાધકે કઈ વસ્તુથી કરવાનું છે ?

અત્યારે તો એક મહાન તંગ અવસ્થા છે. લોકો જાણે કે યુધ થડું કરવાની નૈયારીમાં હોય એવું લાગે છે. માલસો આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોમાં અંધ આવેગોને અનુસરે છે.

આ બધી વસ્તુઓના પાયામાં એક બીક, સર્વસામાન્ય અવિશ્વાસ રહેલાં છે અને જે વસ્તુને તેઓ પોતાનો ‘લાલ’ માને છે (પૈસા, વેપાર વગેરે...)-તે આ ત્રણે વસ્તુઓનો સમન્વય છે. જ્યારે આ ત્રણ નિર્ભન કલાના માનવ-આવેગો પૂર્ણ બહારમાં ખીલી ઉઠે છે ત્યારે હું તે વસ્તુને “ખીલુ” કહું છું.

જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પ્રભુની શોધ માટે પોતાનું જીવન અર્પણ કરવાનો નિશ્ચય કરે છે ત્યારે જે તેના સંકલ્પમાં તે સાચ્યદિલ હોય એટલે કે તેનો નિશ્ચય સચ્યાઈ-પૂર્ણ હોય અને તેનો અમલ સચ્યાઈથી કરે તો તેણે કોઈ પણ વસ્તુથી બિલ્કુલ ડર રાખવાની જરૂર નથી કારણ કે તેના માટે જે કાંઈ બને છે. અથવા બનશે તે વસ્તુ આ સાક્ષાત્કાર પ્રત્યે દોરી જતો ટૂંકો માર્ગ હશે.

તે વસ્તુ જ પ્રભુકૃપાનો પ્રત્યુત્તર છે. બોકો એવી માન્યતા ધરાવે છે કે પ્રભુકૃપા તમારા સમગ્ર જીવન દરમિયાન દરેક વસ્તુને સરળ બનાવી દેશે, તે વસ્તુ સાચી નથી.

પ્રભુકૃપા તમારી અલીખસાના સાક્ષાત્કાર માટે કાર્ય કરે છે અને દરેક વસ્તુનું એ પ્રકારનું સંચાલન હોય છે કે તેનાથી તાત્કાલિક અને સૌથી જડપી રીતે સિદ્ધ મળે – એટલા માટે કોઈ પણ વસ્તુથી ડર રાખવાનું કારણ નથી.

બિનસચ્યાઈની સાથે ભીતિ પ્રવેશ કરે છે. જે તમારે સહિસલામતીવાળું જીવન અને તમને પસંદ પડે તેવા સંજોગો જોઈતાં હોય તો તમે થરતો અને મર્યાદાઓ મૂકો છો, અને તેથી તમે ડર રાખી શકો છો ! પરંતુ તે વસ્તુને સાધનામાં સ્થાન નથી.

૨૬ મે ૧૯૬૫

*

૧૯૭૦

જગત મહાન પરિવર્તન માટે નૈયારી કરી રહ્યું છે,
તમે મદદ કરશો ?

તમે આપેલા નવા વર્ષના સંદેશમાં તમે કહ્યું તે પ્રમાણે અમારે જગતનાં
મહાન પરિવર્તનમાં કઈ રીતે મદદ કરવી જોઈએ ?

જે નવીન ચેતના પૃથ્વી ઉપર ઊતરી આવી છે તેને તમારી અંદર પરિવર્તન કરવા
દેવું એ મદદ કરવાનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ છે.

“ભવિષ્ય માટે કાર્ય કરવું” એટલે શું ?

શરૂઆત કરવા માટે તમારે તમારી વ્યક્તિગત કે રાષ્ટ્રગત જૂની ટેવોને વળગી ન રહેવું.

*

નવીન વર્ષની ઉધા આપણા માટે પણ એક નવીન અને વધારે સાચ જીવનની
ઉધા બની રહો.

*

સાચી માયાળુતામાંથી પ્રાપ્ત થતા આનંદમાં રહેલી પ્રકાશમય થાંતિનું –
દિવ્ય કરુણાનું માનવ બાળ – આ વર્ષ બની રહો.

આપણે એવી આશા પણ રાખીએ કે આ વર્ષ આપણુને ફરીથી એકઢા
કુર્ચી ખિંવાય પસાર ન થાય.

*

માતાજી,

નવા વર્ષના સૂર્યના પ્રથમ કિરણની સાથે મારાં અજ્ઞાન અને આહંકારનું વિસર્જન કરો.

મારી અંદર તમારા દિવ્ય પ્રકાશને પ્રકાશિત કરો અને આ પ્રકાશ મારી અંદર તમારા પરમ આનંદની ચેતનાને જન્મ આપો.

હા નવા વર્ષે અજ્ઞાનના ધૂમ્રનું વિસર્જન કરવું જ પડ્યે અને તે દિવ્ય પ્રકાશને પ્રગટાવશે.

મારા આશીર્વાદ તમારી સાથે જ છે.

*

દર્શન-દિવસના સંદેશાચ્છો।¹

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૫૦

શિખ્યો ગુરુ દ્વારા રૂપોનો નિર્ણય કરે છે.

બહારના માલસો રૂપો દ્વારા ગુરુ વિશે નિર્ણય બાંધે છે.

*

૧૫મી ઓગસ્ટ ૧૯૫૦

આપણે સાધનાની એવી અવસ્થાએ પહોંચ્યા છીએ જેમાં ધારુંખરું આપણે અવચેતનની સાથે કામ વઈએ છીએ અને અચિતની સાથે પણ. પરિણામે શારીરિક નિયતિએ અગત્યનો ભાગ ભજવાનો હોવાથી માર્ગમાં મુશ્કેલીઓનો વધારો થયો છે જેનો સામનો વધારે હિંમત અને નિશ્ચયપૂર્વક કરવાનો છે.

ગમે તે સંઝેગોમાં, ગમે તે વસ્તુ બની આવે અથવા તમે જે કાઈ વસ્તુ કરો તેમાં “ડર”ને તમારા ઉપર હુમલો કરવા દેશો નહિ. સહેજ પણ તેનો સ્પર્શ થાય તો સામો પ્રત્યાશાત આપો અને મદદ માટે પુકાર કરો.

૧. દર્શનના ચાર દિવસો છે: ૨૧ ફેબ્રુઆરી, માતાજીનો જન્મદિન (૧૯૭૮); ૨૪ એપ્રિલ, માતાજીનું પોંડિચેરીમાં આગમન (કાયમ માટેનું) (૧૯૨૦); ૧૫ ઓગસ્ટ, શ્રી અરવિંદનો જન્મદિન (૧૯૭૨); ૨૪ નવેમ્બર, સિદ્ધ દિન. (વિજયનો દિન) કૃષ્ણનું અધિમનસ દેવતનું શારીરિકમાં અવતરણ (૧૯૨૧).

અહીં અને આપેલા ખંડોમાં માતાજીએ લખીને આપેલા સંદેશાચ્છો જ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે; જે સંદેશાચ્છો શ્રી અરવિંદે આપ્યા તેમનો અહીં સુમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી.

તમારે તમારા થરોર સાથે તદ્વાપ ન બનવાનું થીખવું પડશે અને તેની સાથે નાના બાળકની સાથે જે પ્રમાણે વ્યવહાર કરો તેનું પ્રમાણે કરજો - જે પ્રમાણે બાળકને એમ સમજવવાની જરૂર પડે છે કે તેણે કોઈ વસ્તુની બીક ન રાખવી.

આપણે સૌથી મહાન દુષ્મન 'ડ્ર' છે અને આપણે તેના ઉપર અહીં જ કાયમ માટે વિજ્ય પ્રાપ્ત કરવાનો છે.

*

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૨

અમે મહાન વીર યોજ્ઞાઓ બનવાની અભીષ્ટા રાખીએ છીએ, અમને તેવા બનાવો. જે મહાન ભાવિ જરૂર પામવાનું છે તેની સામે જે ભૂતકાળ ટકી રહેવા માગે છે તેના મહાન પુષ્ટમાં આપણે સફળતાથી પુષ્ટ કરીએ; જેથી કરીને નવીન વસ્તુઓ આવિજ્ઞાવ પામે અને આપણે તેમને ગ્રહણ કરવા માટે તોયાર થઈએ.

*

૨૪ નવેમ્બર ૧૯૫૨

પૂર્ણ્યોગના મહાન પરાક્રમમાં શ્રી અરવિંદનું અનુસરણ કરવા માટે વ્યક્તિએ મહાન યોજા બનવાની કાયમ જરૂર હતી; હવે જ્યારે તેઓ આપણને શારીરિક રીતે છોડી ગયા છે ત્યારે વ્યક્તિએ વીર નેતા બનવાનું છે.

*

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૪

જ્યારે તમે મૃત્યુથી લીતિ પામશો ત્યારે તેણે તે જ સમયે તમારો ગરાજ્યુ કર્યો હશે.

*

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૫૬

પુષ્ટી ઉપર અતિમાનસનો આવિજ્ઞાવ એ કેવળ વચ્ચન જ નથી રહ્યું પરંતુ એક જીવંત હકીકત, સાચી વાસ્તવિકતા બનેલી છે.

અહીં તે કાયા કરી રહ્યું છે, અને એક એવો દિવસ આવશે જ્યારે સૌથી અંધ, સૌથી અચેતન અને સૌથી અસંમત માણુસને પણ તેને ઓળખવાની ફરજ પડશે.

*

૨૪ નવેમ્બર ૧૯૫૬

સમયની પરવા કર્યા સિવાય કે સ્થળનો ડર રાખ્યા સિવાય, આ કસોટીની અહિનિશ્ચિભાઓમાંથી વિશુદ્ધ થઈને આપણે, આપણા લક્ષ્ય પ્રત્યે, અતિમાનસ વિજ્ય પ્રત્યે, અટકયા સિવાય ઉદ્ઘન કરીશું.

*

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૫૭

સંભવનની શાશ્વતિમાં દરેક અવતાર એક વધારે પૂર્ણ ભાવિના ચાક્ષાંકાર વિશે જહેરાત કરનાર પુરોગામી હોય છે.

*

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૮

એક કલ્યાણી શરીરના જન્મની ઉજવણી કેટલાક શક્ષાળું માસુસોને ખંતોપ આપી શકે.

એક શાશ્વત ચેતનાના આવિલ્ભાવની ઉજવણી વૈશ્વિક ઇતિહાસની દરેક ક્ષણે ઊજવી શકાય.

પરંતુ એક નૂતન જગતના, અતિમાનસ જગતના આગમનનો ઉત્સવ ઊજવવો એ એક અદ્ભુત અને વિશીષ્ટ હક છે.

*

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૫૮

માનવીઓમાં દિવ્યકૃપાનાં, પૃથ્વી ઉપરના મુક્તિના કાર્યના બે પૂરક પાસાં હોય છે. આ બન્ને પાસાંઓ એકસરખાં અનિવાર્ય છે, પરંતુ તે બન્નેની એક સરખી પ્રથંસા થતી નથી.

એક સમ્ગ્રાટ અવિચલ શાંતિ જે ચિંતા, વ્યગ્રતા અને વેદનામાંથી મુક્તિ અપાવે છે.

એક સર્કિય શક્તિમાન પ્રગતિ જે શુંખલા, બંધનો અને જડતામાંથી મુક્તિ અપાવે છે.

શાંતિની વૈશ્વિક રીતે પ્રથંસા થાય છે અને તેને દિવ્ય ગણુવામાં આવે છે, પરંતુ પ્રગતિ માટેની પ્રથંસા તો એવા લોડો દ્વારા જ કરવામાં આવે છે જેઓની અલીખસા ઉત્કટ અને હિંમતપૂર્વકની હોય.

*

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૬૧

અચિતનાં ઊંડાણોમાં પણ એક દિવ્ય, પ્રભામય અને શાશ્વત ચેતના પ્રકાશી રહેલી છે.

*

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૫

કહેવાતા માનવ-શાલુપણુંની બધી જ જટિલતાઓથી ઉપર પ્રભુની કૃપાની ઉજાજવલ સરળતા રહેલી છે, તેને આપણે સંમતિ આપીએ તો કાર્ય કરવા માટે તે સદાય તૈયાર હોય છે.

*

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૮

પ્રભુના પ્રેમના ઝડપી આવિર્ભાવ માટેનો છોઠ માર્ગ સત્તાના વિજયમાં સહકાર આપવો તે છે.

*

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૯

ફક્ત અવિચલ શાંતિ જ અસ્તિત્વની શાશ્વતીને શક્ય બનાવી શકે.

*

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૦

સત્યનો વિજય મુશ્કેલીભયો અને ખંતપૂર્વકનો પ્રયત્ન માગી બે છે. માણસે આ વિજય પ્રાપ્ત કરવા માટે એક સાચા યોધા બનવું પડે, એવો યોધો જે કશાયી ડરે નહિ, શત્રુઓ અથવા મૃત્યુથી પણ નહિ, કારણ કે દરેકની સાથે અથવા દરેકની વિરુદ્ધ, શરીર સહિત અથવા બિનથરીશી રીતે સંઘર્ષ ચાલુ રહે છે અને વિજયથી તેનો અંત આવશે.

*

૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૧

પ્રભુની સાથેના ઓક્યમાં સમર્પણ કરેલું જીવન જે જ ખરેખર જીવા લાયક નિર્દંગી છે.

*

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૭૧

એ કહેવાની જરૂરી નથી કે જેઓ સત્ય માટે અભીષ્ટા રહે છે તેમણે જુદું
બોલવામાંથી અટકવું જોઈએ.

*

૨૧ ફેઝુઆરી ૧૯૭૨

સમગ્ર સ્વરૂપની, ચૈતસિક કેન્દ્રની આસપાસ, પૂર્ણ એકતામાં ગોઢવણી કરવી
એ એક પૂર્ણ સુચચાઈના સાક્ષાત્કાર માટેની અનિવાર્ય થરત છે.

*

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૭૨

શ્રી અરવિંદનો સંદેશ ભાવિ ઉપર પ્રકાશી રહેલો એક અમર સૂર્યપ્રકાશ છે.

*

૨૪ નવેમ્બર ૧૯૭૨

બધી જ પસંદગીઓ અને ભર્યાદાઓથી પર એક પરસ્પર સમજસુથકિતનું
ક્ષેત્ર હોય છે જ્યાં સર્વ મનુષ્યો મળી શકે છે અને તેમનો સંવાદ સાધી થકે છે; તે
દિવ્ય ચેતના માટેની અભીષ્ટા હોય છે.

*

૨૧ ફેઝુઆરી ૧૯૭૩

જેમ જેમ આપણે માર્ગ ઉપર આગળ પ્રગતિ કરીએ છીએ તેમ તેમ દિવ્ય
પ્રભુની હાજરીની જરૂર વધારે અને વધારે આજાસૂચક અને અનિવાર્ય બનતી જાય છે.

*

૨૪ એપ્રિલ ૧૯૭૩

માનવ ચેતનાથી પર

વાસ્ત્વિકી પર

હે પરમ ચેતન, તું,

એકમાત્ર વાસ્તવિકતા

દિવ્ય સત્ય છે.

*

પૃથ્વી ઉપર અતિમાનસ આવિલ્લાવ માટેના સંહેશાયો.

૨૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૬

સોનેરી દિન

હવે પછીથી ૨૮મી ફેબ્રુઆરી પ્રભુને દિન બનશે.

*

૧૯૬૦

૨૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૬

(ભુધવારે સમૂહધ્યાન દરમિયાન)

આજે સાંકે પ્રભુની સધન અને સ્થૂલ હાજરી તમારી બધાની વચ્ચે હતી. મારું એક સોનાનું જીવંત સવર્ગ હતું અને તે વિશ્વથી પણ વધારે મહાન હતું એ મારી સામે એક પ્રચંડ સોનેરી બારણું હતું જે પ્રભુને વિશ્વથી છૂટું પાડતું હતું.

જ્યારે મેં બારણું તરફ નજર કરી ત્યારે મેં ચેતનાની એકમાત્ર ગતિમાં સંકલ્પ કર્યો કે “સમય આવી પહોંચ્યો છે” અને મારી બન્ને હાથથી એક પ્રચંડ સોનેરી હથોડાથી મેં એક ફટકો માર્યો, બારણાં ઉપર એક જ ફટકો માર્યો, અને બારણું ભાંગીને લુક્કો થઈ ગયું.

અને પછીથી અતિમાનસ પ્રકાશ અને શક્તિ અને ચેતના અટકયા સિવાયના એક પૂરમાં પૃથ્વી ઉપર ધસી આવ્યાં.^૧

*

૧૯૬૮

પ્રભુના પ્રેમને ગ્રહણ કરવાની અને તેનો આવિલ્લાવ કરવાની શક્તિ ફરજિયાના સત્ય જ જગતને આપી શકે.

*

૧૯૭૨

જ્ય.-રે અતિમાનસ શારીરિક-મનમાં આવિલ્લાવ પામશે ત્યારે જ તેની હાજરી કાયમી બનશે.

*

૧. ૧૯૫૬ના લીપ વર્ષમાં આ લખાણ પહેલવહેલું પ્રકાશન થઈને જહેરમાં ૨૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦માં વહેંચવામાં આવ્યું. આ વર્ષ પૃથ્વી ઉપરના અતિમાનસ આવિલ્લાવનો પ્રથમ ‘વાર્ષિકોત્સવ’ હતો.

પોંડિયેરીમાં પ્રથમ આગમન વખતના માતાજીના સંદેશાચ્છો^૧

૨૬ માર્ચ ૧૯૧૪

૧૯૫૦

જે મારી સર્વાઈ પૂર્ણ હોય તો મારે સારા દેખાવાનો જરૂર નથી. સારા દેખાવા કરતાં સારા બનવું એ વધારે સારું છે,

*

૧૯૫૨

તમે કદ્દી ભૂલશો નહિ કે તમે ફક્ત એકલા નથી. પ્રભુ તમારી સાથે રહેલો છે અને તમને મદદ કરે છે તથા માર્ગદર્શન આપી રહેલો છે. તે એક એવો સાથી છે જે કદ્દી દરેખો હતો નથી, એક એવો મિત્ર જેનો પ્રેમ હૂંફ અને શક્તિ આપે છે. શક્તા રાખો અને તે તમારા માટે બધું કરી આપશો.

૧૯૫૩

૨૬ ફેબ્રુઆરી - ૨૬ માર્ચ

પ્રશ્ન, તેં સંકલ્પ કર્યો છે અને હું તેનો અમલ કરું છું:

પૃથ્વી ઉપર એક નવીન પ્રકાશ ઊતરી આવે છે,

એક નવીન જગત જન્મ પાયું છે.

જે વસ્તુઓનાં વચન અપાયાં હતાં તે પરિપૂર્ણ થયાં છે.

*

૧૯૫૪

જ્યારે તમને બાધ્ય પરિવર્તનની જરૂર લાગે, ત્યારે તેનો અર્થ કે તમે આંતરિક પ્રગતિ કરતા નથી. કારણ કે જે આંતરિક પ્રગતિ કરે છે તે તેના તે જ બાધ્ય સંજોગોમાં જીવી શકે છે : આ વસ્તુઓ તેના પ્રત્યે સતત નવીન સત્યોને પ્રગટ કરે છે

*

૧૯૫૧

આપણો માર્ગ

આ માર્ગ પર ચાલવા માટે તમારામાં નિભીંક હિંમત જોઈએ અને બીજાની હલકી, કુદ્ર, નિબંધ અને બેઢંગી ગતિની સાથે તમારે કદ્દી પાછા ફરવું ન જોઈએ.

૧. માતાજીના છેવટના આગમનના સંદેશાચ્છો (૨૪ એપ્રિલ ૧૯૨૦) આ વિભાગમાં “દર્શન સંદેશાચ્છો” તરીકે છાપવામાં આવ્યા છે.

એક અદમ્ય હિંમત, પૂર્ણ સચ્ચાઈ, એક સંપૂર્ણ આત્મસમર્પણ, એટલી હદ સુધીનું કે જેમાં તમે ગણતરી કે સોછો ન કરતા હો, તમે ફક્ત મેળવવાના વિચારથી જ આપતા ન હો, તમે તમારી જતનું અર્પણ ફક્ત રક્ષણ મેળવવાના હેતુથી જ ન કરતા હો, તમારામાં એવી શ્રદ્ધા ન હોય જેને સાભિતીઓની જરૂર હોય - આ માગું ઉપર પ્રગતિ કરવા માટે અનિવાર્ય છે - આ વસ્તુ જ તમને બધાં જોખમોમાંથી તમારું રક્ષણ કરી શકશો.

*

શ્રી અરવિંધના પોંડિચેરી આગમન સમયના સંહેશાંશો

૪ એપ્રિલ ૧૯૧૦

૧૯૫૦

સાચદિલ બનો, કાયમ સચ્ચાઈપૂર્ણ. વધારે અને વધારે સંનિષ્ઠ.

સચ્ચાઈ દરેક માણસ પાસે માગણી કરે છે કે તેના વિચારોમાં, તેની લાગણી-ઓમાં, તેના સંવેદનોમાં અને કાર્યોમાં તેણે તેના સ્વરૂપના કેન્દ્રવર્તી સત્ય સિવાય બીજું કાઈ પણ અભિવ્યક્ત ન કરવું.

*

૧૯૫૧

એક નવીન પ્રકાશ પૃથ્વી ઉપર ઊતરી આવશે, એક નવીન જગત જન્મ પામશે; જે વસ્તુઓનાં વચ્ચે અપાયાં છે તે પૂર્ણ કરવામાં આવશે.

*

૧૯૫૮



નીચે ઊતરતો ત્રિકોણ સત્તુ, ચિન્તા અને આનંદનું પ્રતીક છે.

ઉપર ચડતો ત્રિકોણ, સ્થૂલ તત્ત્વનો, જીવન, પ્રકાશ અને પ્રેમના સ્વરૂપે અભીષ્ટાના પ્રત્યુત્તરને રજૂ કરે છે.

જન્મનેનું ભિલન - મધ્યવર્તી ચતુર્કોણ - એક પૂર્ણ આવિજ્ઞાવ અને તેના કેન્દ્રમાં મરમ પ્રભુનો અવતાર - કુમળ - છે.

ચતુર્કોણમાં રહેલું જલ - ખર્જનની વિવિધતાનું પ્રતીક છે.

*

૧૯૬૨

શારીરિક રીતે, સ્થૂલ તત્ત્વમાં, પૃથ્વી ઉપર, કૃતજ્ઞતામાં જ વ્યક્તિ વિશુદ્ધ આનંદનો સ્લોત મેળવે છે.

*

પૂજના દિવસોના સંદેશાચ્છો

લક્ષ્મીપૂજા ૧૯૫૫

દિવ્ય ભગવતી મા, અમારો સાથે છે અને દરેક દિવસે તું મને એક ખાતરી આપે છે કે હું તારી સાથેની એક નિકટ તદ્વપત્તામાં સંકળાઉં હું જે વધારે અને વધારે પૂર્ણ બનતી જાય છે, વધારે અને વધારે સતત રહેતી થાય છે અને અમે વિશ્વના સવામી સાથે અને તેનાથી પર રહેલા તે પરમ તત્ત્વ પ્રત્યે, એક નવીન પ્રકાશની પ્રત્યે મહાન અભીષ્ટામાં અભિમુખ થઈએ છીએ.

૩૧ ઓક્ટોબર ૧૯૫૫

*

કાલી પૂજા ૧૯૫૫

એક પ્રાચીન શાદીલ્યન દંતકથા

ઘણા પ્રાચીન કાળમાં, લાલ જે અરબસ્તાન છે તેના એક સૂક્ત પ્રદેશમાં, એક દિવ્ય સત્ત્વએ પૃથ્વીને પરમ પ્રેમ પ્રત્યે જગ્યાત કરવા માટે તેના ઉપર જન્મ લીધે. ધારીએ છીએ તે પ્રમાણે માણસો તેની પાછળ પડ્યા, ગેરસુમજૂતી કરી, શંકા ઉઠાવી અને તેનો પીછો કર્યો. હુમલાઝોરો દ્વારા તેને ભયંકર ઈજા થવાથી તેની ઈચ્છા એકાંતમાં શાંતિથી મૃત્યુ પામવાની હતી જેથી તે તેનું કાર્ય પૂર્ણ કરી શકે. તેનો પીછો પકડાયો તેથી તે નાસી ગયું. ઓચિંતા એ વિશાળ રણની આંદર એક નાનકડો દાડમનો છોડ દેખાયો. આ રણસુહાર તેની નીચી ડાળીએ નીચે પેસી ગયું જેથી તેનું શરીર તે શાંતિથી છાડી શકે, અને તાત્કાલિક તે છોડ અદ્ભુત રીતે વિશાળ થવા લાગ્યો. તે ઉંચો અને વિશાળ થયો અને ગાઢ અને સધન બન્યો; તેથી કરીને જ્યારે પીછો પકડનારા માણસો તેની પાસેથી પસાર થયા ત્યારે તે દિવ્ય વ્યક્તિ જેની પાછળ તેઓ પડ્યા તે ત્યાં સાંતાઈ હોય તેવી શંકા પણ તેમને ન આવી અને તેઓ ત્યાંથી પસાર થઈ ગયા.

પછીથી એક એક ટીપું કરતાં તે પવિત્ર બોલી પડવા લાગ્યું, અને જમીનને ફળદ્રવ્ય બનાવવા લાગ્યું અને તે છોડ અદ્ભુત ફૂલોથી છવાઈ ગયો; તેના ઉપર લાલ, લાલ, મોટી પાંખડીએ ગાઢ રીતે છવાઈ ગઈ... અસંખ્ય બોલીનાં બુંદોથી.

આપણા માટે આ કૂલો પ્રભુના પ્રેમની આલિવ્યક્તિ કરે છે અને તેને ધારણ કરે છે.

૧૪ નવેમ્બર ૧૯૫૫

*

દુર્ગાપૂજા ૧૯૫૭

મહાષ્ટમી

શ્રી અરવિંદ પ્રત્યે આપણી કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરવા માટે તેમના બોધનું જીવંત નિર્દર્શિન બનવા કરતાં વધારે સારું આપણે કાંઈ કરી શકતા નથી.

૩૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૭

*

દુર્ગાપૂજા ૧૯૫૭

વિજય દશમી; વિજય દિન

જે બોકો ફક્ત પોતાનાં શારીરિક ચક્ષુઓનો જ ઉપયોગ કરે છે તેમને જ્યારે વિજય સંપૂર્ણ બનથે, એટલે કે શારીરિકમાં પ્રાપ્ત થશે, ત્યારે જ તે સ્પષ્ટ હેખાશે.

૨ ઓક્ટોબર ૧૯૫૭

*

પૂજના દિવસો ઉપર આલોચન

(દુર્ગાપૂજા ૧૯૫૭, વિજય દિન)

આજે ખરેખર વિજય દિન હતો, સ્થૂલ ચેતનામાં જે કાંઈ હજુ પણ માનવીય રહેલું છે તે બધા ઉપરનો વિજય.

હે પ્રકૃતિ, હું તારા માટે બલ અને પ્રકાશ, સત્ય અને શક્તિ લાલું છું; તારે તેને ગ્રહણ કરીને તેમનો ઉપયોગ કરવાનો છે. તારા સર્જનના ફ્લરપે આવેલા માનવમાં તું ગ્રહણયોવ બનીય અને તેની સિમજથક્તિનાં દ્વારા જોલી આપીથ; તું પોતે જ તેને પ્રગતિ માટેની શક્તિ અને રૂપાંતર માટેનો સંકલ્પ આપીથ; અને તે બધા ઉપરાંત તું પોતે જ તેને દિવ્ય પ્રભુની હાજરી સ્વીકારતો કરીશ અને સાક્ષાત્કાર માટે અલીપ્સા કરતો કરીશ.

૧૮ ઓક્ટોબર ૧૯૫૩

*

(કુર્ગ પૂજા ૧૯૫૪, વિજય દિન)

આજે વિજય દિન છે; તે અજ્ઞાન અને જૂઠાણા ઉપરનો આત્માનો સાચો વિજય બનો.

*

(કુર્ગ પૂજા ૧૯૫૫, વિજય દિન)

ધ્યાન દરમિયાન થયેલી અનુભૂતિના શાખિક સ્વરો મેં પ્રસારણ કર્યો તેના વિશે.

કુર્ગનું વાર્ષિક દ્વિયુદ્ધ અને વિજય, એક પરમ ચેતના જે સમયે સમયે એક વૈશિખ પ્રગતિને ગતિમાન બનાવે છે, તે સંવાદી સ્વરમાં થતા હસ્તકોપનું પ્રતીક છે.

૨૬ ઓક્ટોબર ૧૯૫૫

*

(૧૯૫૭ની કુર્ગ પૂજા (વિજય દિન) નિમિત્તો આપેલા સંદર્ભમાં, "વિજય વિશે")

પણ તેનો અર્થ એવો નથી કે સૌદાતિક રીતે હાલ વિજય પ્રાપ્ત થયો નથી.

૨ ઓક્ટોબર ૧૯૫૭

*

(કાલી પૂજા ૧૯૫૮)

આપણે બધા, જેમનામાં એક સામાન્ય ઊંઘીકરણ કરતો આદર્થ છે તે સર્વે એક થઈશું; અને આ એકયમાં અને આ એકતા દ્વારા અંધકાર અને વિનાશના બધાં વિરોધી બળોના હુમલાઓનો સામનો કરીને વિજય પ્રાપ્ત કરીશું. એકતામાં જ તાકાત છે, એકતામાં જ શક્તિ છે, એકતામાં જ વિજયની ખાતરી રહેલી છે.

મા કાલી આ દિવસે તમારી સાથે જ હશે.

૩૧ ઓક્ટોબર ૧૯૫૮

*

નાતાલના સંહેશાયો

૧૯૫૯

નાતાલના

આશીર્વાદ

*

૧૬૬૦

શુલ નાતાલ
આશીર્વાદ

*

૧૬૬૧

બધાને શુલ નાતાલ
બધાને માટે દિવ્ય કૃપાના આશીર્વાદ સાથે

*

૧૬૬૨

ઓક નૂતન પ્રકાશ તમારા વિચારો અને તમારા જીવનને પ્રકાશિત કરો,
તમારા હૃદય ઉપર ચામ્રાજ્ય સ્થાપો અને તમારા કાયોને માર્ગદર્શન આપો.
આશીર્વાદ.

*

૧૬૬૩

આનંદપૂર્ણ નાતાલ

આપણે દિવ્ય પ્રકાથને આપણો અંદર પ્રવેશવાની સંમતિ આપીને તેને
ઉત્સવ ઊજવીએ.

*

૧૬૬૪

જો તમારે પૃથ્વી ઉપર થાંનિ જેઈતી હોય, તો પ્રથમ તમે તમારા હૃદયમાં
થાંતિનું સ્થાપન કરો.

જો તમારે વિશ્વમાં થાંતિનું સ્થાપન કરવું હોય તો તમારા સ્વરૂપના લિન્ન.
લિન્ન ભાગોને પ્રથમ ઓકત્ર કરો.

આશીર્વાદ.

*

૧૬૬૫

બધાને શુલ નાતાલ

*

૧૬૬૬

બધા માટે શાંતિ અને આનંદમાં શુભ નાતાલ.

આ નૂતન નાતાલ સર્વને માટે એક નવીન, ઉત્તેંતર અને વધારે વિશુદ્ધ
પ્રકાશનું આગમન બની રહેલો.

*

૧૬૬૭

પૃથ્વી ઉપર એકતા અને શુભ સંકલ્પ.

બાધ્ય ઉજવણીની રૂઢ ગતિની પાછળ એક જીવંત પ્રતીક હોય છે; આપણે
તે વરસુનું સમરણ કરવું જોઈએ.

સર્વને શાંતિ અને શુભનિઃઠા,

ભૂતકાળની ટેવો અને માન્યતાઓનો છેદ ન ઉડવી દેવાય ત્યાં સુધી ભાવિ
પ્રત્યેની ઝડપી ગતિની ઓછી આશા છે.

*

૧૬૬૮

સત્યને ચાહો,

તમારી ચેતનામાં પ્રકાશની ઉધા ભીલી ઉઠો,

સર્વને આશીર્વાદ.

*

૧૬૬૯

નવીન પ્રકાશને અભિવાદન

જેથી તે આપણા હૃદયમાં વુદ્ધિ પામો.

આશીર્વાદ.

*

૧૬૭૦

નાતાલના અભિનંદન

*

૧૬૭૧

હવે જૂઠાણાના શાસનનો અંત — સમય આવી પહોંચ્યો છે.

ફુકત સત્યમાં જ સાચી મુક્તિ રહેલી છે.

*

૧૯૭૨

આપણે વિશ્વને બતાવી આપવું છે કે માનવી પ્રલુનો સાચો સેવક બની શકે છે
કોઈ “પૂર્ણ સચ્ચાઈ”થી આમાં સાથ આપશે?

*

હે ક્રિસ્ટમસ પિતા,

હું આજે તમારું આહૃપાન કરું છું. !

અમારા સાદને પ્રત્યુત્તર આપો. તમારી બધી અહૃલુત બેટો બર્ઠને અમારી
સમક્ષ હાજર થાઓ. દુન્યવી માલિકીઓની બધી વસ્તુઓના તમે મહાન વિતરણ
કરનારા છો; નમે ન થાકો એવા મિત્ર છો જે દરેક વિનંતીને સાંભાળીને ઉદારતાથી
મંજૂર રાખો છો. દરેકને નેની ઈચ્છા પ્રમાણે સ્થૂલ વસ્તુઓ આપો. અને મને
પૂરતા પ્રમાણુમાં આપો, મને તો પુષ્કળ વસ્તુઓ આપો. જેથી કરીને હું ઉદારતાથી
બધાને ઇથાપી શકું.

*

(ત્રણ માગીઓએ જીસસને તેના જન્મદિને અપ્પણું કરેલી બેટોનો ભર્મ)

સુવર્ણ : જગતની સમુદ્ધિ અને અતિમાનસ જ્ઞાન.

સુગંધી લોબાન : ગ્રાસુ તરવની વિશુદ્ધિ

ગુંડર : શરીરની અમર્યાતા.

*

જન્મદિનના સંદેશાઓ।

મારા વહાલા બાળક, મારો પ્રેમ અને આથીર્વાદ તારી સાથે સમગ્ર વર્ષ
દુરમિયાન રહેશે. દિવ્ય લક્ષ્ય પ્રત્યેના તારા માર્ગ ઉપર એક પ્રગતિનું પગલું તે
બની રહેશે.

*

આ વર્ષ પ્રગતિ અને રૂપાંતરનું વર્ષ બની રહેશે — દિવ્ય સાક્ષાત્કાર તરફ દોરી
જતા માર્ગ ઉપરનું એક પગલું.

૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૦

*

૧. બોકોને તેમના જન્મ દિને માતાજીએ લખેલા અસંખ્ય ટૂંકા સંદેશાઓમાંનાં
આ થોડા દણાતો છે. માતાજીએ આ પ્રસંગને “happy birthday (Bonne
Fete) શુભ જન્મદિન કહેલાં છે.

આ વર્ષ તારા માટે એક પૂર્ણ ખુલ્લાપણું અને બધી મર્યાદાઓના છંસનું વર્ષ બની રહો.

૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૩

*

આ વર્ષ તમારામાં સાચી અજ્ઞા લાવો – એક એવી શ્રદ્ધા જેને કોઈ પણ અંધકાર તમોગ્રસ્ત ન બનાવી શકે.

૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૪

*

તારો આ જન્મદિન એક તારી પોતાની જાતનું થોડું વધારે અર્પણ, એક પ્રભુ તરફનું થોડું વધારે સમર્પણ કરવાનો પ્રસંગ બની રહો. તારું નિવેદન વધારે સમગ્ર, તારી અંકિત વધારે તીવ્ય, અને તારી અભીષ્ટા વધારે ઉત્કટ બની રહો.

તારી જાતને નવીન પ્રકાશ પ્રત્યે ખુલ્લી કર અને તે માર્ગે ઉપરનું એક વધારે આનંદયુક્ત ડગ બની રહો.

આજના દિવસે નિશ્ચય કર કે તે આ પ્રકારનો દિવસ બને અને દિવસ નિઃકળ રીતે પસાર થશે નહિ.

*

એક રાઈ જેટલું અમલમાં મૂકવું એ પહાડ જેટલા સિદ્ધાંતો કરતાં વધારે કીમતી હૈ.

“હે પ્રભુ, મારા વાર્ષિક જન્મદિને એવી કૃપા કરો કે શાન પ્રાપ્ત કરવાની મારી શક્તિ, મારી જાતનું સંપૂર્ણ રૂપાંતર કરવાની શક્તિમાં રૂપાંતરિત થાય.”

*

શુભ જન્મદિન!

એક નવીન જન્મ પણ બનો, એક નવીન ચેતનામાં જન્મ, જેમાં તમે તમારા હૃદયમાં પ્રભુની હાજરીની સતત અનુભૂતિ કરો અને તેને લઈને તમે કુદ્ર અંગત પ્રત્યાઘાતોથી પર થઈ જાઓ; તે તમને બધાં વિધનો, કુદ્રતા અને સર્વ મુશ્કેલીઓ ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિ આપો.

મારા પ્રેમ અને આર્થિરાદ સાથે.

૮ જાન્યુઆરી ૧૯૬૩

*

આજના દિવસે આપણે સત્યના વિજય તરફનું એક નિશ્ચિયક પગલું બેવાનો નિશ્ચય કરીએ છીએ.

પસાર થતું દરેક વર્ષ એક નવીન વિજય હોવો જોઈએ અને અવશ્ય હોય છે છ.

આ વર્ષો આપણે પ્રભુના વિજય તરફનું નિશ્ચિત પગલું ભરીએ.

૧૩ જાન્યુઆરી ૧૯૬૩:

*

તમારે માટે નવું વર્ષ થાય છે તેની સાથે તમારે નવા જીવનની શરૂઆત કરવી જોઈએ અને તમારી ચેતના અને કાર્યમાં જે કોઈ વસ્તુ વિકૃત કરે, ઘટાડે, તમોગ્રસ્ત કરે અને તમારી પ્રગતિ અટકાવે તથા તમારી તંદુરસ્તીને નુકસાન કરે તે વસ્તુઓને તમારે અંદરથી ફેંકી દેવાનો નવેસરથી સંકલ્પ કરવો જોઈએ.

તમારા આંતરિક વિકાસ અને વિશુદ્ધિકરણના પ્રયત્નમાં તમારે ચોક્કસ ખાતરી રાખવી કે મારું બળ અને મારા આશીર્વાદ તમને ટકાવી રાખશે અને મદદ કરશે.

૨૭ જાન્યુઆરી ૧૯૬૩:

*

જન્મદિનના અભિનંદન !

તમારે માટે આ નવું વર્ષ તમારા કાર્યની અને સમર્પણની પૂર્ણતામાં, સુચાઈ, શક્તિ અને શાંતિમાં પ્રગતિઝ્ય બની રહેા.

મારા આશીર્વાદ સાથે.

૧૫ જાન્યુઆરી ૧૯૬૪

*

જન્મદિનના અભિનંદન !

આ વર્ષ પ્રેમ અને શાંતિમાં, સંપૂર્ણ સમર્પણ અને સમગ્ર પ્રગતિના વર્ષ માટે, મારા આશીર્વાદ સહિત.

૧૬ જાન્યુઆરી ૧૯૬૫

*

શુભ જન્મદિન !

શાંત સહનશીલતામાં શાશ્વત પ્રેમની મદદ સાથે વિજય તરફનું એક પગલું.

૧૩ જાન્યુઆરી ૧૯૬૬

*

શુલ જન્મદિન.

શાંતિ, પ્રેમ અને આનંદમાં સાક્ષાત્કાર પ્રત્યે દોશી જતા પ્રકાશિત માર્ગ
ઉપર એક વધારે પગલાની નોંધ બેવી.

૧૩ જાન્યુઆરી ૧૯૬૭

*

શુલ જન્મદિન.

સહકારપૂર્ણ જીવન માટે અને શાંતિ અને પ્રેમમાં આ આનંદપૂર્ણ સહકાર
ચાલુ રાખવા માટે મારા પ્રેમ અને આશીર્વાદ.

૧૩ જાન્યુઆરી ૧૯૭૧

*

શુલ જન્મદિન.

રૂપાંતર માટે મારો પ્રેમ, મારો વિશ્વાસ અને મારા આશીર્વાદ સહિત.

૧૩ જાન્યુઆરી ૧૯૭૩

*

કેન્દ્રો અને મંડળો માટે સંહેશાચો

(અભ્યાસ જૂથ માટે સૂચવેલો કાર્યક્રમ)

(૧) પ્રાર્થના.

(શ્રી અરવિંદ, માતાજી – તમારા ચિકાલુને સમજવા માટેના અમારા પ્રયત્નમાં
તમારી મદદ આપવા કૃપા કરો.)

(૨) શ્રી અરવિંદના પુસ્તકનું વાચન.

(૩) થોડી જીણ માટે શાંતિ.

(૪) જે વસ્તુનું વાચન થયું હોય તેના ઉપરથી જે કાર્યની ઈચ્�ા હોય તે એક
પ્રશ્ન પૂછી શકે.

(૫) પ્રશ્નનો પ્રત્યુત્તર.

(૬) સામાન્ય ચર્ચા બિલકુલ નહિ.

આ કોઈ જૂથની સભા નથી પરંતુ શ્રી અરવિંદના ગુંથેનો અભ્યાસ કરવા
માટેનો હક્કાત એક વર્ગ છે.

૩૧ ઓક્ટોબર ૧૯૪૨

*

મેં 'ક'ના પત્રો વાચ્યા અને તમે તેને નીચે પ્રમાણે કહેશો એમ ઈચ્છું છું.

(૧) હું માનું છું કે અભ્યાસ વર્તુંણ થડુ કરવા માટે તે બહુ ખર્ચણ ન બને તે વધારે સારું છે જેથી કરીને પેસાનો પ્રશ્ન અગ્રભાગે આવીને મુશ્કેલીઓ ન બને. જયારે તે વર્તુંણ સફળ સાબિત થાય પછીથી તેને વધારે કીમતી મકાનમાં લઈ જઈ શકાશે.

(૨) સભ્યો માટેનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૦૦૦ સુધીનું નક્કી કરી શકાય પણ હું એવું સૂચવું છું કે જે બોકોને શ્રી અરવિંદના ગ્રંથો વાંચવાની ઈચ્છા થાય તેઓ વર્તુંણના સભ્ય થયા સિવાય પણ તેમ કહી શકે અને તેઓ એક દાટાંત તરીકે રૂ. ૨/- નું નાનું લવાજમ ભરી શકે.

(૩) પુસ્તકો ઉછીનાં ન આપવા અને વર્તુંણની મર્યાદા બહાર તેઓ ન લઈ જાય તે વધારે સારું છે.

(૪) હું એવું ઈચ્છું છું કે તમારા વાર્ષિક લવાજમ સિવાય, જે બોકો અહીં નિયમિત રીતે પેસા મોકલ્યા કરે છે તેમની પાસેથી પેસાની માગણી કરવી નહિ કારણું કે તેમના અહીં આપેલા ફણામાંથી તેટલા પેસા લઈ શકાશે.

(૫) તેણે એવી કોઈ પણ કમિટીની રથના ન કરવી, સિવાય કે જેમની સાથે તે સંપૂર્ણ સહમત હોય, અને જેઓને શ્રી અરવિંદ અને મેં સ્વીકારેલા હોય.

(૬) અમારી વેખિત મંજૂરી સિવાય તેણે બીજું કાંઈ પણ ન કરવું અને સમયના બચાવ માટે જે તે મને સીધેસીધું અંગ્રેજમાં ટૂંકાલમાં અને સ્પષ્ટ થાય તે રીતે લખાણ કરે કે તેને કયાં પગલાંઓ બેવાની ઈચ્છા છે, તો વધારે સારું.

છેવટે તમે તેને મારા આશીર્વાદ મોકલશો અને બધા જ કલઢો, કડવી લાગણીઓ અને ગેરસમજૂતીઓથી તે દૂર રહે એવી મારા તરફથી ભલામણ કરશો.

અંતમાં છેવટે એક શબ્દ :

બીજાઓમાં રહેલા અહીંકારને શોધવામાંથી જ આપણો પોતાનો અહીંકાર ધવાય છે.

૫ ઓક્ટોબર ૧૯૪૩

*

(શ્રી અરવિંદનું દર્શનથાલ વર્તુળ, હેંગકેંગના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે
આપેલા સંદેશ)

પૂર્વની લિલિજ ઉપર શાશ્વત પ્રકાશની ઉપા ખીંડી હાઠો.

૨૬ જૂન ૧૯૫૪

*

(શ્રી અરવિંદ આશ્રમની દિલહી શાખાના ઉદ્ઘાટન માટેનો સંદેશ)

આ જગા તેના નામને અનુરૂપ બનો અને શ્રી અરવિંદના શિક્ષણ તથા
તેમણે આપેલા સંદેશના સાચા આત્મતત્ત્વનો આવિભર્વિ કરો.

મારા આશીર્વાદ સાથે.

૧૨ ફેફુંબારી ૧૯૫૬

*

શ્રી અરવિંદ આશ્રમ દિલહી શાખાના માલસેને એક એવી ગુલુપત્તાવાળી
વ્યક્તિની, જે શ્રી અરવિંદના બોધ વિશે પ્રવચનો આપી શકે અને આશ્રમની
ઉચ્ચતર શાખાની વ્યવસ્થા કરી શકે તેની ખાસ જરૂર છે.

મને પૂરેપૂરી ખાતરી છે કે તે કાર્ય માટે તમે જ સૌથી ઉત્તમ માલસ છો.
શ્રી અરવિંદનાં લખાણો વિશેની તમારી સમજ ઊંડાલુપૂર્વકની અને વિધદ છે અને
તમે જે સમજૂતી આપો છો તે ધણી આકર્ષક અને સમજમાં ઉત્તરે તેવી હોય છે.

તમે આ દરખાસ્તને સહમત થાઓ છો કે કેમ તેની મને જાળું કરશો જેથી
કરીને જરૂરી વ્યવસ્થા થઈ શકે.

મને પૂરેપૂરી ખાતરી છે કે આટબા સમયમાં તમારા કુટુંબની સાથે તમને
પૂરેપૂરો આરામ મળી ગયો હશે અને હવે તમે બરાબર યોગ્ય થઈ ગયા હથો.

સર્વને આશીર્વાદ અને તમને મારા પ્રેમ સહિત

૧૩ જૂન ૧૯૫૮

*

જે બોઝો દિલહીની આશ્રમશાળામાં કાર્ય કરે છે અને શીખે છે તે બધાને
હું મારા આશીર્વાદ મોકલું છું.

દરેક વ્યક્તિ પોતાનાથી બનતું ઉત્તમ કાર્ય કરે અને તેનાં પરિલામોની ચિંતા
પરમાત્મા ઉપર છોડી દે.

૨૧ અંગસ્ટ ૧૯૬૦

*

(શ્રી અરવિંદો નિલય શાંતિનિકેતનના ઉપાટન માટેનો સંદેશ)

કેન્દ્ર ખોલવું એટલું જ પૂરતું નથી. તે એક પ્રભુ પ્રત્યે સમગ્ર સમર્પણમાં પૂર્ણ સર્ચાઈની વિશુદ્ધ વેદી બનવું જોઈએ.

આ સર્ચાઈની શિખા જગતનાં જૂઠાયાંઓ. અને છેતરપણે એથી ઉંચે ઉપર ઉઠો. આશીર્વાદ સહિત.

૨. ડિસેમ્બર ૧૯૫૨

*

શ્રી અરવિંદ કર્મધારા (action)

અને

શ્રી અરવિંદ સોસાયટી

નજીકના ભવિષ્યમાં સત્યના આવિભવ માટે સમાન રીતે ર્થ કરે છે; અને તે બેઉને એકસરખી રીતે મદદ કરવી, તે સાક્ષાત્કાર માટે કાર્ય કરવા બરાબર છે. અને બધી જ મદદ અને શુભેચ્છાની સાથે મારા આશીર્વાદ.

૨ મે ૧૯૭૧

*

ખાતાંચો અને વ્યાપારી શાખાઓ માટે સંદેશ.

(શ્રી અરવિંદ આશ્રમ અટીલિયર માટે સંદેશ)

ઉપકારક, સાચી, નિયમિત.

આશીર્વાદ સાથે.

*

(હાર્દોગોન વર્કશોપ માટે સંદેશ)

અહીં શાંત અને શુભ સંકલ્પ કાયમ પ્રસરી રહો.

મારા આશીર્વાદ સાથે.

૧૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૨

*

(‘ન્યૂ હોરાઇઝોન શ્યુગર મિલ્સ’ માટેનો સંદેશ)

એક શુભ શરૂઆત

શુભ સાતત્વ

અને અંત નહિ-
ઓક અનંત પ્રગતિ.

૧૪ મે ૧૯૫૭

*

(ન્યૂ હોરાઇઝોન શુગર મિલ્સના ખાતમુખૂર્તના પથ્થર ઉપર કોતરેલો
સંદેશ)

વધાદારી સહજતાનો ચોક્કસ પાયો છે.

૧૨ ઓપ્રિલ ૧૯૫૬

*

(વિવિધ સંદેશાચ્છે॥

(જેપોર, ઓરિસ્સા, ૮ ઓક્ટોબર ૧૯૭૦ના રોજ શ્રી અરવિંદના
અવશેષ સ્થાપન સમારંભ માટેનો સંદેશ)

દરેક પ્રસંગે, ઉચ્ચતમ ચેતના જીવન ઉપર શાસન કરનાર હોવી જોઈએ,
આશીર્વાદ.

*

(શ્રી અરવિંદ કર્મધારા દ્વારા સંચાલિત 'ધૂષ કોણ'ના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે)

આપણું જીવન, સત્ય માટેના પ્રેમ દ્વારા અને પ્રકાશ માટેની અંખના દ્વારા, સંચાલિત
શવું જોઈએ.

આશીર્વાદ.

૨૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૭૧

*

(ઓક મકાનના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે સંદેશ)

આ મકાન પ્રભુના સાક્ષાત્કાર માટે તીવ્ર અભીષ્ટાથી સુભર રહેા અને સાદના
પ્રત્યુત્તરરૂપે તેમાં પ્રભુની હાજરી રહેશે.

૭ ઓક્ટોબર ૧૯૫૧

*

પ્રાર્થનાઓ।

પ્રાર્થનાઓ અને પ્રભુને પુકાર
આપણું સમગ્ર જીવન પ્રભુને પ્રાર્થનારૂપે અર્પણ થવું જોઈએ,

*

પૂર્ણ પ્રાર્થના : આપણું સમગ્ર સ્વરૂપ પ્રભુની એક પ્રાર્થના તરીકે એકાગ્ર
થવું જોઈએ.

*

જ્યારે તમે નિદ્રામાંથી જગત થાओ ત્યારે થોડી ક્ષણો સુધી તમે થાંત બની
રહો અને તે દિવસનું પ્રભુને સમર્પણ કરો અને પ્રાર્થના કરો કે કાયમ અને સર્વ
સંજોગોમાં પ્રભુનું સમરસુ રહે.

નિદ્રામાં જતાં પહેલાં તમારે થોડી ક્ષણો સુધી એકાગ્ર થવું અને દિવસ દરમિયાન
એ કાઈ બન્યું હોય તેના પર નજર કરવી અને તમે ક્યા ક્યા પ્રકારો પ્રભુને ભૂલી
ગયા તે યાદ કરો અને એથી પ્રાર્થના કરો કે આ ભૂલી જવાની કિયાઓ ફરીને
ન બને.

૩૧ ઓગસ્ટ ૧૯૫૩.

*

દરરોજ સવારે જગત થતી વખતે આપણે પૂર્ણ સમર્પણયુક્ત દિવસ માટે
પ્રાર્થના કરીએ.

૧૮ જૂન ૧૯૫૪

*

આપણે હૃદયપૂર્વક પ્રાર્થના કરીએ કે પ્રભુનું કાર્ય સિદ્ધ થાઓ.

*

બધી જ સાચદિલ પ્રાર્થનાઓ મંજૂર કરવામાં આવે છે, પરંતુ તેમનો
વાસ્તવિક સાક્ષાત્કાર થવા માટે થોડો સમય લાગે છે.

૨૮ જૂન ૧૯૫૪

*

બધી જ સચ્ચાઈભરી પ્રાર્થનાઓ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને દરેક પુકારનો પ્રત્યુત્તર મળે છે.

૨૧ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

સચ્ચાઈભરી પુકારો ચોક્કસ સાંભળવામાં આવે છે અને તેમનો પ્રત્યુત્તર મળે છે.

*

આપણે કાયમ અભીષ્ટાની સિથિતમાં રહેવું જોઈએ પરંતુ જ્યારે આપણે અભીષ્ટા ન કરી શકીએ ત્યારે આપણે બાળક જેવી સરળતાથી પ્રાર્થના કરીએ.

૨૫ જુલાઈ ૧૯૫૪

*

આપણે એવી પ્રાર્થના કરીએ કે પ્રભુ આપણને વધારે અને વધારે શીખવે, વધારે અને વધારે પ્રકાશિત કરે, આપણા અજ્ઞાનને વિઘેરી નાભે અને આપણા મનને દુતિમાન બનાવે.

૨ નવેમ્બર ૧૯૫૪

*

પ્રભુકૃપાને કરેલી તીવ્ર અને સચ્ચાઈભરી પ્રાર્થના કરી નિષ્ઠળ જતી નથી.

૧૯ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

પરમાત્મા દિવ્ય જ્ઞાન અને પૂર્ણ એકતા છે; દિવસની દરેક ક્ષણ દરમિયાન આપણે તેને પુકાર કરીએ જેથી કરીને આપણે બીજું કાંઈ પણ નહિ પરંતુ પ્રભુમય બની જઈએ.

૨૦ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

જ્યારે આપણે નિરાશામાં પ્રભુને પુકાર કરીએ છીએ ત્યારે તે આપણા પુકારનો અચૂક પ્રત્યુત્તર આપે છે.

૨૧ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

આપણે પ્રભુને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે તે આપણી કૃતજ્ઞતાની જંવાળાનો અને આપણી આનંદપૂર્ણ અને સંપૂર્ણ શક્ષાયુક્ત સંબંધનાનો સ્વીકાર કરે.

૨૭ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

શ્રી અરવિંદ એક પત્રમાં કહે છે :

“બધી જ સાચી રીતે અર્પણ કરેલી પ્રાર્થનાઓ પ્રભુની નાની આપણને લાવે છે અને તેની સાથેના સાચા સંબંધનું સ્થાપન કરે છે.” આ પત્રમાં ‘સાચી રીતે અર્પણ’ કરેલીનો યો અર્થ?

તેને સરળ બનાવવાની કૃપા કરશો?

નમૃતાથી અને સર્વચાઈથી કરેલી.

એ વસ્તુ કહેવાની જરૂર નથી કે કોઈ પણ સોદાની ભાવના બિનસર્વચાઈ છે જે પ્રાર્થનાનું બધું મુદ્દ્ય ઘટાડી નાખે છે.

૮ મે ૧૯૬૮

*

જે લોકો ચર્ચાઈપૂર્વક પ્રભુને સાદ કરે છે તેમના માટે કોઈ મુશ્કેલી હોતી નથી.

૨૮ જાન્યુઆરી ૧૯૭૩

*

પ્રાર્થનાએ।

ગઈ કાલે મેં તમને રાધાના નૃત્ય વિશે કહ્યું. તેને પૂર્ણ કરવા માટે મેં આ વસ્તુ નોંધી રાખી છે કે નૃત્યને અંતે જ્યારે રાધા કૃષ્ણની સમક્ષ ઊભી ત્યારે તેની પોતાની અંદર કયા વિચારો અને લાગણીઓ હશે તેનો તેમાં નિર્દેશ છે.

મારા મનનો દરેક વિચાર, મારા હદ્યની દરેક લાગણી, મારા સ્વરૂપની દરેક ગતિ, દરેક ભાવ અને દરેક સંવેદન, મારા શરીરનો દરેક કોષ, મારું તુધીરનું દરેક ટીપું, બધું જ, સર્વ તારું છે, કેવળ તારું જ, સંકોચ વગર, બિલકુલ તારું જ. તું મારા જીવન કે મારા મૃત્યુ વિશે, મારા સુખ કે દુઃખ માટે, મારા આનંદ કે વિધાદ માટે નિર્ણય કરી શકે; તું મારો સાથે જે કાંઈ કરીશ, તારા તરફથી જે કાંઈ આવો મળશે તે મને પરમાનંદ તરફ દોરી જશે.

૧૨ જાન્યુઆરી ૧૯૭૨

*

રાધાની પ્રાર્થના

તું, જેને મેં મારા સ્વરૂપના સ્વામી તરીકે પ્રથમ દિલ્લિએ ઓળખ્યો અને જે મારો પ્રભુ છે તે મારા નેવેદનો સ્વીકાર કર...

તારા જ છે મારા સર્વ વિચારો, મારી સર્વ લાગણીઓ, મારા હૃદયના સર્વ ભાવો, મારાં સર્વ સંવેદનો, મારા જીવનની સર્વ ગતિવિધિઓ, મારા શરીરનો દરેક કોષ, મારા રક્તનું પ્રત્યેક બિંદુ - હું કેરળ અને સર્વ રીતે તારી જ છું, નિઃસંકોચ રીતે તારી જ. તું મારે માટે જે કાંઈ ઈચ્છિશ તે હું બનીશ. મારા માટે જીવન કે મરલુ, સુખ કે દુઃખ, આનંદ કે વેદના, જે કાંઈ તું પસંદ કરે, તારા તરફથી જે કાંઈ મને આવી મળે ને મારા માટે આવકાર્ય બનશે. તારી આપેલી સર્વ લેટમાંથી દરેક મારે માટે એક દિવ્ય બક્ષિસ બની રહેશે અને તે મારા માટે પરમ આનંદ લાવશે.

૧૩ જાન્યુઆરી ૧૯૩૨

*

હે પ્રભુ, મને સાંપૂર્ણ રીતે તારો જ બનાવ.

*

હે પ્રભુ, મને સંપૂર્ણ રીતે અને સર્ચાઈથી તારો જ બનવા હે.

*

હે પ્રભુ, મારામાં સંપૂર્ણ સર્ચાઈ આપ.

હે પ્રભુ, મને કાયમ માટે તારો જ સંપૂર્ણ બનવા હે.

*

પરમાત્મા પ્રત્યે અભિવ્યક્ત કરેલી અભીષ્ટા :

મારી અંદર રહેલું સર્વસ્વ તારી સેવામાં કાયમ રહો.

*

હે પ્રભુ, તને જાણવાની તીવ્ર અભીષ્ટા મારામાં જગ્રત કર.

હું અભીષ્ટા રાખું છું કે મારું જીવન તારી સેવામાં અર્પણ થાઓ.

*

તારા દિવ્ય માર્ગદર્શનને અમે કાયમ અનુસરીએ. મને મારા સાચા ભાવિ વિશે સભાન બનાવ.

૧ જાન્યુઆરી ૧૯૩૪

હે પ્રભુ તારું માધુર્ય મારા અંતરાત્મામાં પ્રવેશ પામ્યું છે અને તેં મારા ચારા એ સ્વરૂપને આનંદથી ભરી દીધું છે.

૧૪ એપ્રિલ ૧૯૩૫

*

મારું હૃદય થાતિ અનુભવે છે, મારું મન અધીરાઈમાંથી મુક્ત થયું છે અને હું સર્વ વસ્તુઓમાં સિમત્યુક્ત શ્રદ્ધાથી એક બાળકની માફક તારા ઉપર આધાર રાખું છું.

*

મારા પ્રભુ, દરરોજ, સર્વ સંજોગોમાં મારા હૃદયની સન્નિહિતથી ભરપૂર હું વારંવાર કહું, “તારો સંકલ્પ સિદ્ધ થાઓ અને મારો નહિ !”

૫ નવેમ્બર ૧૯૪૧

*

પ્રભુ, મારા પૂર્ણ આત્મા સહિત તું મને કાર્ય કરવા માટે જે માર્ગદર્શન આપે તે જ વસ્તુ મારે સિદ્ધ કરવી છે.

*

હે પ્રભુ, મને બધા મિથ્યાડંબરમાંથી મુક્ત કર. મને નમ્ર અને સરચાઈવાળો! બનાવ.

૫ નવેમ્બર ૧૯૪૪

*

હે પ્રભુ, હું ખૂબ નભ્રતાથી પાર્થના કરું છું કે મારા પ્રયત્નમાં એટલી ઊંચાઈએ પહેંચું કે મારી અંદર રહેલી કોઈ પણ વસ્તુ, અચેતન કે સચેતન, તારા મંગલ કાર્યની સેવા કરવામાં નિષ્ઠળ બનીને તને દરો હે નહિ.

એક ગંભીર લક્ષિતમાં હું તને નમસ્કાર કરું છું.

*

એક હૈનિક પ્રાર્થના

હે પ્રભુ, હું ભીતિ અને ચિંતામાંથી મુક્ત રહું, જેથી કરીને હું કાયમ મારી શકિત મુજબ, ઉત્તમ રીતે તારી સેવા કરી શકું.

ડિસેમ્બર ૧૯૪૮

*

પ્રભુ, મને સમગ્ર અને પૂર્ણ સચ્ચાઈની શક્તિ આપ જેથી હું તારા સાક્ષાત્કારને વાયક બનું.

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૫૦

*

હે મારા હંદ્ય, તું પૂરતા પ્રમાણમાં વિજ્યને માટે મહાન બન.

*

તારા વિજ્ય માટે મારું હંદ્ય પૂરતા પ્રમાણમાં વિદ્યાળ બનવાની અભીષ્ટા રાખે છે.

*

બધી જ અહીંકારયુક્ત નબળાઈઓ અને અચેતન બિનસચ્ચાઈમાંથી મુક્ત બનવાની હું અભીષ્ટા રાખું છું.

૩૧ ડિસેમ્બર ૧૯૫૦

*

હે પ્રભુ, કૃપા કરો કે વસ્તુઓ વિશેની મારી દાઢ સીધેસીધી અને બિન-અંગત બનો અને તેનાથી મારાં કાર્યો પૂર્ણ રૂપાંતર પામો.

*

પ્રભુ, એવી કૃપા કરો કે જે મુખ્યાઈનું એક વખત આચરણ થયું હોય અને તેને વિશે જાણ થઈ હોય, તે ફરીથી બનવા ન પામો.

*

મારા પ્રભુ, તારી અંદર મારો સ્થિર વિશ્વાસ, જેને બઈને સર્વ મુશ્કેલીઓ પર વિજ્ય પ્રાપ્ત થાય, તેવો કૃપા કરીને મને આપ.

*

એવી કૃપા કરો કે મારામાં એક સ્થિર શ્રદ્ધા, શાંત શક્તિ અને તીવ્ર વિશ્વાસ તથા ભક્તિ રહે.

*

પ્રભુ, હું સંપૂર્ણ અને શાશ્વત રીતે તને વહાદાર રહું એવી કૃપા કરો.

*

પ્રભુ, એવી કૃપા કરો કે હું તમારું વિસ્મરણ કદી ન કરું.

ડિસેમ્બર ૧૯૫૮

*

માર્ય પ્રભુ, મારી ચેતના વિશુદ્ધ અને ચોક્કસ બનાવો, મારી વાસ્ત્વી સત્યનિષ્ઠ બનો, સમર્પણ સંપૂર્ણ શાંત અને નિરયેક્ષ રહો અને મારું સારું યે સ્વરૂપ ઓક પ્રકાશ અને પ્રેમનો મહાસાગર બનો.

*

મને પૂર્ણ પારદર્શક બનાવ જેવી મારી ચેતના તારી ચેતના સાથે ઓકયમાં જોડાય.

જગતની સમગ્ર સમુદ્ધિ તારાં ચરણોમાં મૂકવાની હું અભીષ્ટા રાખું છું.

*

હે પ્રભુ, હું તને પ્રાર્થના કરું છું કે મારી પગલાંઓને માર્ગદર્શન આપ, મારા મનને પ્રકાશિત કર, જેથી દરેક ક્ષણે અને સર્વ વસ્તુઓમાં તું મારી પાસે જે કાઈ કરાવવા માગે તે જ પ્રમાણે હું બરાબર કરું.

૧૬ જાન્યુઆરી ૧૯૬૨

*

પ્રભુ, મને પૂર્ણ સર્વાઈ આપ, એવી સર્વાઈ જે મને તારા તરફ સીધે સીધી દોરી જાય.

આગસ્ટ ૧૯૬૨

*

પ્રભુ, મને તારા આશીર્વાદ આપ જેથી હું વધારે અને વધારે સર્વાઈપૂર્ણ બનું.

૧૮ જુલાઈ ૧૯૬૭

*

પ્રભુ, મને સાચું સુખ આપો, એવું સુખ જે કેવળ તમારા ઉપર જ આધાર રાખો.

*

૧૯૭૧ના વર્ષ માટેની પ્રાર્થના

હે પ્રભુ, તું મારા માટે જે બનવાની ઈચ્છા રાખે તે હું બનું.

૫ માર્ચ ૧૯૭૧

*

હું તારી જ છું અને હું તને ઓળખવા માગું છું જેથી મારે શું કરવું એ તારી ઈચ્છા પ્રમાણે કરી શકું.

૨૪ જૂન ૧૯૭૨

*

કૃપાળું પ્રભુ, તારી કૃપાને લાયક બને બનાવ.

૨૭ ઓક્ટોબર ૧૯૭૨

*

પ્રાતઃકાળની અને સંધ્યાની પ્રાર્થના

પ્રભુ, મારે તારા બનવું છે અને તારે લાયક બનવું છે; મને તારો આદર્શ જાળક બનાવ.

*

સવારની પ્રાર્થના

હે મારા પ્રભુ, મારાં મધુર માતાજી,
મને તમારો જ બનાવો, કેવળ તમારો, પૂરેપૂરો તમારો.
તમારું બળ, તમારો પ્રકાશ અને તમારો પ્રેમ બધાં જ અનિષ્ટામાંથી મને રક્ષણ આપશે.

હે મારા પ્રભુ, મધુર માતાજી,
હું તમારો છું અને પ્રાર્થના કરું છું કે હું વધારે અને વધારે પૂર્ણ રીતે તમારો બનું.

રાત્રી

હે મારા પ્રભુ, મધુર માતાજી,
તમારું બળ, તમારો પ્રકાશ અને તમારો પ્રેમ મારી સાથે છે અને તમે મને સર્વ મુશ્કેલીઓમાંથી બચાવી બેશો.

*

મારા મધુર પ્રલુ, મારાં નાનકડાં માતાજી,
મને સાચો પ્રેમ આપો, એવો પ્રેમ જેમાં પોતાની જતનું વિરમરણ થઈ જાય.

*

મારા પ્રલુ, મારાં માતાજી,

તમારા આધીવિદી અને તમારી કૃપા સાથે તમે કાયમ મારો સાથે જ છો.
તમારી હાજરી એ પરમ રક્ષણ છે.

*

યાદ રાજો કે માતાજી તમારી સાથે કાયમ રહેલાં છે.

તમને નીચે પ્રમાણે સંબોધન કરો અને તેઓ તમને સર્વ મુશ્કેલીઓમાંથી
ઉગારી લેશો :

“હે માતાજી, તું જ છે મારી બુદ્ધિનો પ્રકાશ, મારા આત્માની શુદ્ધિ, પ્રાણનું
સ્વરસ્થ સામર્થ્ય, મારા શરીરની સહનશક્તિ. હું કેવળ તારી ઉપર જ આધાર રાખું
છું અને મારે કેવળ તારા જ જનવું છે. મને મારાં સર્વ વિદ્ધનો ઉપર વિજય
પ્રાપ્ત કરાવ.”

*

મારે એક મધુર નાનકડી મા છે,

જે મારા હૃદયમાં નિવાસ કરે છે;

અમે સાથે રહીને ખૂબ આનંદ કરીએ છીએ,

અમે કદી જુદાં પડવાનાં નથી.

*

મારા પ્રલુ, આજે રાત્રે તેં મને પરમ જ્ઞાન આપું છે.

અમે એટલા માટે જીવીએ છીએ કારણ કે તારી ઈચ્છા તે પ્રમાણેની છે. જે
તારી ઈચ્છા થશે તો જ અમે મૂત્ય પામીશું.

૨ માર્ચ ૧૯૩૪

*

સર્વ સંજોગોમાં કાયમ તારી ઈચ્છા હોય તે પ્રમાણે જ ઈચ્છા રાખવી તે
એક અડગ થાંતિના આનંદનો ઉપલોગ કરવા માટેનો એકમાત્ર માર્ગ છે.

*

પ્રભુ, અમને સાચું સુખ આપો, એવું સુખ જે કેવળ તારા ઉપર જ આધાર રાજે છે.

૧૯૪૦

*

પ્રભુ, એક અલુનમ હિંમત આપો જે તારી અંદરની પૂર્ણ શક્તિમાંથી આવે છે.
૪ એપ્રિલ ૧૯૪૨

*

પ્રભુ, અમે જે આદર્શની જહેરાત કરીએ છીએ તેને પૂર્ણ રીતે જીવવાની અમને શક્તિ આપો.

*

અમને ઉજાજવલ ભાવિમાં અને તેનો સાક્ષાત્કાર કરવાની શક્તિમાં વિશ્વાસ આપો.

*

પ્રભુ, અમારામાં યેતના અને શાંતિની પુલિં થાઓ જેથી કરીને અમે તારા દિવ્ય ધર્મના વધારે અને વધારે વિશ્વાસુ મધ્યસ્થીએ બનીએ.

૩૧ ડિસેમ્બર ૧૯૫૧

*

પ્રભુ અમારી અંદરની કોઈ પણ વસ્તુ તારા કાર્યમાં વિદ્યનરૂપ ન બનો.

ફેફુંઘારી ૧૯૫૨

*

પ્રભુ, અમને જૂઠાણમાંથી મુક્ત કર, તારા પ્રેમમાં અમને મળન કર અને તારા વિજ્ય માટે વિશુદ્ધ અને લાયક બનાવ.

*

હે અદ્ભુત કૃપા, અમારી અભીષ્ટા વધારે અને વધારે ઉત્કૃષ્ટ બનો, અમારો વિશ્વાસ કાર્યમ વધારે ઝંકારયુક્ત અને અમારી શક્તિ કાર્યમ વધારે નિરાશેક બનો.

તું જ સર્વ-વિજ્ય છે !

૧૯૫૬

હે પરમ પ્રભુ, અમને મૌનમાં રહેતાં થીખવ, જેથી તારા બળને અમે મૌનમાં ગ્રહણ કરી શકીએ અને તારા સંકલ્પને સમજી શકીએ.

૧૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૨

*

સત્ય તરફના અમારા પ્રયત્નમાં ખરેખર સચ્ચાઈભર્યા બનવાનું અમને શાન આપ.

*

પ્રભુ, પરમ સત્ય,

અમે તને જસ્તાવાની અને તારી સેવા કરવાની અલ્લોખા કરીએ છીએ. તારા વાયક બાળક બનવામાં અમને મદદ કર.

અને આ માટે તારી સતત આવતી બિક્ષિસો પ્રત્યે અમને યુલાન કર, જેથી કરીને અમારા હદ્ય કૃતજ્ઞતાથી ભરાઈ જાય અને અમારાં જીવન તેનાથી થાસિત થાય.

*

પ્રભુ, તારો પ્રેમ એટલો મહાન, એટલો ઉમદા અને એટલો વિશુદ્ધ છે કે તે અમારી સમજથકિતની બહાર છે. તે અમાપ અને અનાંત છે : અમારે તેનો ધૂંટણે પડીને સ્વીકાર કરવો જોઈએ અને છતાં તે તેને એટલો મધુર બનાવેલો છે કે અમારામાંનો સૌધી નિર્બંધ માનવી પણ, એક બાળક પણ, તારી નજીક આવી શકે છે.

*

એક થાંત અને શુદ્ધ ભક્તિભાવપૂર્વક અમે તને નમસ્કાર કરીએ છીએ અને અમે તને અમારા સ્વરૂપની ઓકમાત્ર વાસ્તવિકતા તરીકે ઓળખીએ છીએ.

*

પ્રભુ, સૌંદર્ય અને સંવાદિતાના દેવાધિદેવ,

એવી કૃપા કરો કે અમે તારા પરમ સૌંદર્યનો જગતમાં આવિલાવ કરવા માટેનાં કરશો જનીએ.

આ અમારી પ્રાર્થના અને અલ્લોખા છે.

*

હે પરમ વાસ્તવિકતા, એવી કૃપા કર કે અમારી સમજ હાલમાં પ્રગટ કરાયેલા રહ્યા પ્રમાણે અમે પૂર્ણ રીતે જીવીએ.

*

*

*

મધુર માતાજી, અમારા પર કૃપા કરો કે અમે, હાલમાં અને કાયમ માટે,
કુક્ત તારાં નાનાં બાળકો બની રહીએ.

* * *

અહીં દરેક વ્યક્તિ એક અશક્યતાનું પ્રતીક છે જેનો ઉકેલ લાવવાનો છે;
પરંતુ તારી દિવ્ય કૃપાને માટે, હે પ્રભુ, સર્વ વસ્તુ શક્ય હોવાથી તું આ બધી જ
અશક્યતાઓને, દરેક વિગતમાં અને સમગ્ર રીતે દિવ્ય સાક્ષાત્કાર ઇપે સિદ્ધ નહિ કરે ?

*

હે મારા મધુર ગુરુ, તમે જ અતનાર અને જીત છો, વિજેતા અને વિજ્ય !

૨૭ નવેમ્બર ૧૯૫૧

*

તારું હૃદય એક પરમ આશ્રયસ્થાન છે જે દરેક ચિંતામાંથી રાહત આપે છે.

*

ઓહ, આ હૃદય વિશાળ રીતે ખુલ્લું થાએ. જેથી કરીને જે બોકો વેદનામા
બડયા હોય તેઓને એક સર્વેચ્ય આશ્રય મળે.

૪ ડિસેમ્બર ૧૯૫૧

*

બધી જ હિંસાને શાંત કરો, તારો પ્રેમનું સામ્રાજ્ય સ્થાપન થાઓ.

૧૩ ઓપ્રિલ ૧૯૫૪

*

હે પ્રભુ, તારો જ સંકદ્ય સિદ્ધ થાઓ. તું જ એક પરમ અને પૂર્ણ રક્ષણ છો.

*

હે મારા પ્રભુ, તારી મદદ અને કૃપાથી કઈ વસ્તુથી ઉરવાનું ?

તું જ પરમ રક્ષણ નો જે સર્વ થત્રુઓનો પરાજ્ય કરે છો.

*

હે મારા પ્રભુ, તારું રક્ષણ સર્વ-થક્કિનથાળી છે. તે દરેક દુશ્મનનો પરાજ્ય
કરે છે.

*

બધા જ સંજોમાં તારો વિજ્ય નિહાળવો તે, તેના (પ્રભુના) આગમનને
મદદ કરવાનો માર્ગ છે.

*

એકમેવ પરમ પ્રભુને સંબોધીને
તારાથી દૂર રહેવું તેનાથી બીજું કોઈ પાપ નથી, બીજો કોઈ દુર્ગણ નથી.

*

પ્રભુ, તારા સિવાય જીવન એક ભયાંકર દુષ્ટ વસ્તુ બને છે. તારા પ્રકાશ,
તારી ચેતના, તારા સૌંદર્ય અને તારા બળ સિવાય, સર્વ અસ્તિત્વ ભયાવહ અને
કદરૂપી સુખાનિતકા છે.

*

હે પ્રભુ, જે કાંઈ સર્વસ્વ છે તેના હાઈમાં, જે કાંઈ ભાવિમાં બનશે તેનું
કારણ તારું દિવ્ય અને અસ્થબ્ધિત રિમિત છે.

*

વર્ષા માટેની પ્રાર્થના

વરસાદ, વરસાદ, વરસાદ, અમારે વરસાદ જોઈએ છીએ.

વરસાદ, વરસાદ, વરસાદ, અમે વરસાદની માગણી કરીએ છીએ.

વરસાદ, વરસાદ, વરસાદ, અમારે વરસાદની જરૂર છે.

વરસાદ, વરસાદ, વરસાદ, અમે વરસાદ માટે પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

*

સૂર્યને પ્રાર્થના

હે સૂર્ય ! અમારા મિત્ર,

વાદળોને વિઝેરી નામ,

વરસાદને પાછો જોંચી વે.

અમારે તારાં કિરણોની જરૂર છે.

અમારે તારા પ્રકાશની જરૂર છે.

હે સૂર્ય, અમારા મિત્ર.

*

મારા પ્રભુના નામ ઉપર

મારા પ્રભુના ખાતર

મારા પ્રભુની ઈરણ સાથે

મારા પ્રભુની શક્તિ વડે

અમને હેરાન કરતો

તું તાત્કાલિક બંધ થા.

*

(૧ એપ્રિલ ૧૯૧૪ની માતાજીની પ્રાર્થના વિશે)૧

સંગ્રહ : (Recuille) : સર્વ બાળુઓથી સંવરણ કરીને, એક ધાર્મિક કિયાથી ઓકાગ્રજ્ઞા કરીને, આ પ્રાર્થનામાં, પ્રથમ વિચાર પૂર્ણ થાત બને છે. અને હૃદય ભક્તિભાવમાં ઓકાગ્ર બને છે અને બીજે વખતે મન ભક્તિભાવથી સલર બને છે અને હૃદય મૌન અને શાંત બને છે.

*

(૩ જાન્યુઆરી ૧૯૧૫ની માતાજીની પ્રાર્થના વિશે)૨

આ પ્રાર્થનામાં સ્થૂલ પાર્થિવ પ્રકૃતિમાં વિશમાતા બોલે છે. જે ખાણું છે તે ઉત્કૃતિ દ્વારા તેણે અચિતમાં લાવેલું જગત છે. તેની ઈચ્છા એવી હતી કે માનવીને ઉત્કૃતિની ટોચ ઉપર મુકીને તે જગતનું થાસન કરે. પુરો સુધી તેણે રાહ જેયેલી છે અને એવી આશાથી કે માનવી તેનો ભાગ ભજવવા માટે યોગ્ય બનશે અને જગતને પ્રલુનો સાક્ષાત્કાર કરાવશે. પરંતુ માનવી એટલો બધો અયોગ્ય હતો કે તેને જે કાર્ય કરવાનું હતું અને જે તૈયારી અને શરતો પૂરી કરવાની હતી તેને તાબે થવા અસંમત હતો અને સ્થૂલ પ્રકૃતિને છેવટે ખાતરી થઈ કે તે જોટા માર્ગ હતી અને તે સીધી પ્રલું પ્રત્યે વળી અને જે જગતને દિવ્ય સાક્ષાત્કાર માટે તૈયાર કરેલું હતું તેનો કબજે લેવાનું તેને કર્યું.

આ ચાવીથી બાકીનું બધું પોતાની જાતે સમજાઈ જાય તેવું છે.

*

(૨૩ ઓક્ટોબર ૧૯૧૭ની પ્રાર્થના વિશે)૩

ટૂંકમાં હું એમ કહી શકું કે વ્યક્તિ માટે ‘પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર’ એટલે પ્રલું સાથેનું તાદાદ્ય. અને પૃથ્વી ઉપર સામૃહિક પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર એટલે અતિમાનસનું આગમન, એક નવીન સર્જન.

આ વસ્તુને કોઈ ઇદ સિદ્ધાંત તરીકે ન લેશો પરંતુ ફક્ત એક સમજૂતી માટે છે અને ‘સાક્ષાત્કાર’ પરમાત્માની એક સાક્ષાત્કારની થકિત છે જે કર્તા અને કાર્ય છે.

*

૧. પ્રાર્થનાઓ અને ધ્યાન, સેન્ટ્રી. વોલ્યુમ ૧, પાનું ૧૨૧.

૨. પ્રાર્થનાઓ અને ધ્યાન, સેન્ટ્રી. વોલ્યુમ ૧, પાનું ૩૭૨.

૩. પ્રાર્થનાઓ અને ધ્યાન, સેન્ટ્રી. વોલ્યુમ ૧, પાનું ૩૭૭.

સાધના અને જીવન

તમારું જીવન....

હું ઈકટ અજ્ઞાન, અચિત અને અહંકી મર્યાદાની આહુતિ માગું છું—
પરંતુ કેટલા અફૂભુત અને અજોડ ફાયદા માટે !

૭ મે ૧૯૪૭

*

તમારું જીવન ઉપરોગી બનાવો.

*

તમારું જીવન સત્ય માટેની ઓક સતત ખોજ બનો અને તે જીવવા લાયક
બનશો.

*

તમારું જીવન સમગ્ર રીતે અને કેવળ પરમાત્મા વડે જ સાબિત થાઓ.

*

તમારી સર્વોત્તમ અભીષ્ટા તમારા જીવનની વ્યવસ્થા કરો.

*

તમારી અભીષ્ટા તીવ્ર અને સર્વાઈલરી રાખો અને તમે કદ્દી ન ભૂલશો કે
તમે પ્રભુના બાળક છો; તે તમને પ્રભુના બાળક તરીકે કોઈ પણ અયોગ્ય વસ્તુ
કરવામાંથી બચાવશો.

*

દરેકના વલસુ ઉપર અને તેના અભિગમની સર્વાઈ ઉપર બધો આધાર છે.

*

બધી જ વસ્તુઓનો આધાર આંતરિક વલસુ ઉપર રહેલો છે.

૧૭ ઓપ્રિલ ૧૯૪૭

*

પરિવર્તન

સુધારવું અને ભૂંસી નાખવું, બન્ને શક્ય છે, પરંતુ બન્ને પ્રસંગોમાં જે કે તેની કક્ષાઓમાં ફેર હોય છતાં, પ્રકૃતિના રૂપાંતરની, ચારિત્યના ફેરફારની જરૂર છે. જે વસ્તુ જોટી રીતે થઈ હોય તેના કાર્યના પરિણામમાં ફેરફાર કરવાની વ્યક્તિ આશા રાખે તે પહેલાં તેને પોતાની અંદર પ્રથમ ફેરફાર કરવો જોઈએ.

૧૧ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧

*

જ્યારે બોકેને પોતાની ચેતનામાં ખરેખર પરિવર્તન વાવવું હોય ત્યારે જે તેમનાં કાર્યોમાં પરિવર્તન આવે છે.

*

ચેતનામાં ફેરફાર કરવો જોઈએ અને જ્યારે ચેતનામાં પરિવર્તન આવશે ત્યારે તે કયો ફેરફાર થયો છે તે આપણે જાહીશું.

*

પરિવર્તન :

- (૧) ધિક્કારનું સંવાદમાં
- (૨) ઈષ્યાનું ઓદાર્યમાં
- (૩) અજ્ઞાનનું જ્ઞાનમાં
- (૪) અંધકારનું પ્રકાશમાં
- (૫) જૂઢાલાનું સત્યમાં
- (૬) દુષ્ટતાનું શુભમાં
- (૭) યુદ્ધનું શાંતિમાં
- (૮) ભયનું અભયમાં
- (૯) અચોક્કસતાનું ચોક્કસતામાં
- (૧૦) શંકાનું શ્રદ્ધામાં
- (૧૧) ગોટાળાનું વ્યવસ્થામાં
- (૧૨) પરાજ્યનું વિજયમાં

૮ ઓક્ટોબર ૧૯૫૧

*

મુક્તિ અને વ્યવસ્થા
ભાનુભાવ અને સ્વતંત્રતા

સમતા અને કુમબાદતા
 ઔકય અને વિવિધતા
 વિપુલતા અને અછિત
 પ્રયત્ન અને આરામ
 શક્તિ અને કરુણા
 વિવેક અને ઉદારતા
 ઉદારતા અને કરકસર
 વ્યય અને લોભ

*

પરિવર્તન : સાક્ષાત્કારનું આરામ બિંદુ.

*

પરિવર્તન : સ્વરૂપની સ્વર્ગ ગતિઓનો પ્રભુ તરફનો વળાડ.

*

પુનરૂત્થાન : જૂની ચેતનાઓનું ખરી પડવું અને તેના પછી તેમાંથી સાચા સ્વરૂપની જગૃતિ.

*

નવજનમ : સાચી ચેતનાનો જનમ, પ્રભુની આપણી અંદર દિવ્ય હાજરીની ચેતના.

*

સાક્ષાત્કાર : આપણા પ્રેરણનું લક્ષ્ય.

*

સાક્ષાત્કાર : આપણે તેને માટે અભીપ્સા રાખીએ છીએ અને તેને માટે આપણે અટક્યા સિવાય ગમે તેટબો સમય લાગે છતાં પ્રયત્ન થાલુ રાખીથું.

*

સાક્ષાત્કારની શક્તિ : સાક્ષાત્કારની સાથે બધા વિધો ઓળંગાઈ જશે.

*

સાચી વસ્તુ જ કરો

નો તમારે માન લેવાની ઈચ્છા હોય તો તમે માનાહું બનો.

*

તમે માયાળુપણા માટે દુર્ઘો છો ? માયાળુ બનો.

તમે સત્યનો માગણી કરો છો ? સાચા બનો.

*

સારું કરવા પ્રયત્ન કરો અને કદી ભૂલથો નહિ કે પ્રભુ તમને સર્વ જગાઓ
કોઈ રહ્યો છે.

*

મોઢામાં મીઠાઈ હોય તેના કરતાં હદ્યને સારું કાર્ય વધારે મીઠું લાગે છે.
જે દિવસ સારું કર્યા સિવાય પસાર થયેલો હોય તે દિવસ આત્માહીન હોય છે.

૧૬ ઓક્ટોબર ૧૯૫૧

*

શુભના પ્રેમ ખાતર જ શુભ કરો અને બદલાની અપેક્ષાથી નહિ.

સારા બનવાના આનંદ માટે જ સારા બનો અને બીજાઓ તમારા પ્રત્યે
કૃતજ્ઞ બને એટલા માટે નહિ.

૧૯૫૨

*

સારી વસ્તુમાં એક માધુર્ય હોય છે, પરંતુ શુભ વસ્તુ શુભ ખાતર જ શુભ
હોય છે અને તે માધુર્ય વિનાની પણ હોય.

*

*

*

સાચા બનવા માટેની એક જ રીત હોય છે, પરંતુ જોટા બનવા માટેની
ઘણી રીતો હોય છે.

*

તમે જ બરાબર સાચા હો તો બધું જ બરાબર થઈ જશો.

૧૭ નવેમ્બર ૧૯૫૨

*

તમારી અંદર અને તમારી માર્ગતે ચેતનાને કાર્ય કરવા દો અને બધું જ
બરાબર થઈ જશો.

૧૦ એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

પભુકૃપાને પ્રાર્થના કરો કે તમે સારું જ કરો અને સાચી રીતે કરો.

*

તમે જેને ઉત્તમ જાણો તે કરવું ગમે તેટલું મુશ્કેલ હોય છતાં કાયમ તે જ કરો.

૨ મે ૧૯૫૪

*

પોતાની જતને ભૂલી જવા માટેનો સૌથી સરળ રહ્યો ક્યો?

કાયમ સાચી જ વસ્તુ, સાચી રીતે અને સાચી કણે કરો.

*

દરરોજ, હરકાણે, કાયમ આપણે સાચી વસ્તુ, સાચી રીતે જ કરવાની અભીષ્ટા રાખીશું.

૨૨ જૂન ૧૯૫૪

*

આપણે જ્યારે વિકૃબધ ન હોઈએ ત્યારે જ કાયમ સાચી વસ્તુ, સાચે સમયે અને સાચી રીતે કરી શકીએ.

*

જ્યારે સાચી ભાવનાથી કાર્ય કરવામાં આવે છે ત્યારે તે કાયમ સાચી વસ્તુ બને છે.

૨૪ ઓગસ્ટ ૧૯૫૭

*

જે કાંઈ તમારી પાસે આવી પડે તેને જે તમે સાચી ભાવનાથી સ્વીકારો તો તેને તમે ઉત્તમ બનાવી શકશો.

*

સાચી ગતિ : સાચી અંતઃપ્રેરણામાંથી થતી બધી જ ગતિઓ.

*

જોટી ગતિઓનું સાચી ગતિઓમાં રૂપાંતર ! એક અતિથય સારી વસ્તુ, જે રૂપાંતર માટે કાયમ તૈયાર હોય છે.

*

એક એવી કલ્પ હોય છે જ્યારે સાચું વલસુ સાહજિક રીતે અને પ્રયત્ન દગર આવે છે.

*

સાચા વલસુ માટેની આભીજસા : ઉત્સાહપૂર્ણ, સંમતિપૂર્ણ અને દદ્દ નિશ્ચયવાળી.

*

સાચું વલસુ : નિખાલસ અને ખુલ્લું, તેમાં જટિલતાએ હોતી નથી.

*

ઉંચે ઊડો

આપણી ચેતના એક નાનકડા પક્ષી જેવી હાય છે, તેણે તેની પાંખોનો ઉપયોગ કરતાં શીખલું જોઈએ.

*

ઉંચાણો તરફ તમારું ઉહૃયન કરો.

*

ખૂબ ઊંચે ઊડો અને તમે મહાન ઉંડાણોની શોધ કરશો.

૬ જૂન ૧૯૫૪

*

એક એવો દિવસ આવે છે જ્યારે આપણી અંદરથી અને આપણી ચારે બાજુથી બધાં જ વિધનો હઠી જાય છે અને જેવી રીતે કેદી પક્ષી પોતાની પાંખો ફેલાવીને વિધનવિહીન ઉહૃયન માટે તૈયાર થાય છે, તેવી રીતની આપણને લાગણી થઈ શકે છે.

૬ ડિસેમ્બર ૧૯૫૪

*

એક એવું સ્વરૂપ જે બધાં જ બધનોમાંથી મુક્ત હિંદુય જે દિવ્ય દ્વારાતરની સુખપૂર્ણ શોધમાં એક ઊંચાઈએથી બીજી ઊંચાઈએ ઉહૃયન કરે છે.

*

એક ઉજાજવલ ચુંચ જિતિજ ઉપર ઉદ્ય પામે છે. તે તમારો પ્રભુ તમારી પાસે આવે છે.

સુમગ્ર જગત જગત થાય છે અને તેની લખ્યતાના સંપર્કોના આનંદમાં દંડવનું કરે છે.

જે રીતે પૃથ્વીનો શાસ ધબકે છે અને તે ખુલ્લી થાય છે, જે રીતે વૃષ્ણ વૃદ્ધ પામે છે, જે રીતે ફૂલો ખીલો જિઠે છે, જે રીતે પંખીઓ જાન ગાય છે, જે

રીતે માલુસ પ્રેમ કરે છે તે રીતે તે પ્રભુનો પ્રકાશ તમારો અંદર પ્રસરી રહેલો અને એક સતત વૃદ્ધિ પામતા વિચાળ સુખ તરફ, એવું સુખ જે આકાશમાં જેવી રીતે તારાઓ ગતિ કરે છે તેવી સ્થિર રીતે આગળ પ્રગતિ કરો.

*

આધ્યાત્મિક વાતાવરણ : હળવું, પ્રવાહી, દિશુષ અને પારદર્શક તથા ખૂબ જવાણી !

*

પ્રભુની માનવીને મદ્દદ

આપણા વિચારો હજુ અજ્ઞાનપુરુષ છે, તેઓ પ્રકાશિત થવા જ જોઈએ.
આપણી અભીષ્ટા હજુ અપૂર્વા છે, તે વિશુદ્ધ થવી જ જોઈએ.
આપણું કાર્ય હજુ શક્તિહીન છે, તે પ્રભાવપુરુષ બનવું જ જોઈએ.

૨૫ ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

પરમાત્મા તરફથી આવતી આજ્ઞાને મૌનમાં સાંભળો.

અને તેનો અમલ કરવાની તમારામાં તાકાત આવશે.

*

પ્રભુને શેની ઈચ્છા છે તે જાણો અને તમારામાં સ્વામીત્વ આવશે.

*

માનસિક ખ્યાલ કરતાં આંતરિક આજ્ઞા વધારે ખાતરીભરી હોય છે.

*

જ્યાં સુધી ચોતસિક ધર્મ, જે પ્રભુના સંકલનો આવિભાગ કરે છે તે ન આવે ત્યાં સુધી બુધિના સામ્રાજ્યનો અંત ન આવવો જોઈએ.

*

વિરોધી સૂચનોનો ઈન્કાર કરવાની શક્તિ : પ્રભુ સાથેના સચેતન તાદાત્મયમાંથી આવતી શક્તિ.

*

પ્રભુની ચેતના સાથેના ઓકથ મારફતે આવતા ઉહાપણ ક્ષિવાય સાચા ઉહાપણની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી.

*

સમગ્ર ઉહાપણ. પ્રભુ સાથેની એકતા દ્વારા પ્રાપ્ત કરેલું ઉહાપણ.

*

સર્જનમાં રહેલી દરેક વસ્તુની માફક ઉહાપણ પ્રગતિશીલ હોય છે.

*

ઉહાપણનો એક ટુકડો પણ સત્કારને લાયક હોય છે.

* * *

અચિતનાં ઊંડાણોમાં પણ પ્રભુની જળહળતી અને શાશ્વત ચેતના પ્રકાશતી હોય છે.

*

અચિતમાં કાર્ય કરતો પ્રભુનો દિવ્ય સંકદ્ય આપણે જાણતા પણ ન હોઈએ છતાં સર્વ-સમર્થ હોય છે.

*

મને ચોક્કસ ખાતરી છે કે જ્યારે અચિત ઉપર વિજ્ય પ્રાપ્ત થશે ત્યાર પછી કોઈ પણ શરતોની જરૂર રહેશે નહિ. બધું જ પ્રભુકૃપાના મુક્ત નિર્ઝર્ય પ્રમાણે બનશે.

* * *

ગ્રોક લોકોમાં સૌંદર્યની તથા ઝોપો અને વસ્તુઓમાં એક સંવાદ અને વિવિધતાનો એક તીક્ષ્ણ અને અપવાદર્થ સૂઝ હતી. પરંતુ સાથોસાથ એક અપરિહાર્ય ભાગ્ય, જેમાંથી કોઈ માનવી બાકાત ન રહી શકે, તેની સમક્ષ માનવીની નિર્ભળતાની દર્ઢિ હતી. આ ભાગ્યવિધાનની અચોક્કસતાથી તેઓ કાયમ ભ્રમયુક્ત રહેતા અને તેમના દેવો પણ ભાગ્યને જ અધીન રહેતા એવું લાગે છે. તેમની દંતકથાઓ અને લોકુથાઓમાં આપણને ભાગ્યે જ પ્રભુની કરુણા અને કૃપાની જાંખી જોવા મળે છે.

કરુણા અને કૃપાનો આ ખ્યાલ પુરોપમાં, પછીથી કિશ્ચિયન ધર્મમાં ઉદ્દ્ય થયેલો હેખાય છે - જ્યારે એશિયામાં અને ખાસ કરીને ભારતમાં ઘસ્યા લાંબા સમય પહેલાં પણ, બુધ્જના બોધમાં સાર તરત્વ તરીકે રહેલો છે.

તેથી બધી જ ગ્રીક બોકોની વાતાઓ, દંતકથાઓ અને કરુણાંતિકાઓમાં અતિથ્ય કુરતાયુક્ત ભાગ્ય નિર્માણ, જેનામાં કોઈ પણ વસ્તુ ફેરફાર ન કરી શકે તેવા પ્રકારનું જોવા મળે છે.

*

વૈશિક પ્રલુબુ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા તેવી લીલાની જરૂરિયાત દ્વારા થતાં કાયોની શક્તિમાં મર્યાદિત હોય છે.

આ મર્યાદાઓમાંથી પૂર્ણ મુક્ત થતા માટે માણસે પરાતપર પ્રલુબુ સુધી પહોંચવું જોઈએ.

*

અદૃષ્ટ દિવ્ય શક્તિના સામર્થ્યમાં જ એકમાત્ર આશા રહેલી છે.

*

ફક્ત પરમ પ્રલુબુની ચેતના જ તમારા કર્મ ઉપર પ્રભાવ પાડી શકે છે અને આ ચેતના સર્વ માનવચેતનાથી ઊઠવ્યું માત્ર રહેલી છે અને સ્થતંત્ર છે,

*

પરમ શક્તિ બધી જ ગતિઓને પોતાના હાથમાં લઈ લે છે. તે બધી જ ગતિઓનું સત્યમાં પરિવર્તન કરશે. કોઈ પણ પ્રયત્નની, મનની કોઈ પણ મહદની અથવા કોઈ પણ સાધનની જરૂર નથી, વ્યક્તિગત સંમતિની પણ કોઈ જરૂર નથી.

*

જે બોકોનું નિર્માણ થયેલું હોય છે તેઓ અંતરમાં રહેલા દિવ્ય માર્ગદર્શક તરફથી મદદ ગ્રહણ કરે છે.

*

*

*

દિવ્ય દિલાસો : કાયમ સ્કર્ય, આપણે તેને જોઈ ન શકીએ છતાં પણ.

*

આ દિવ્ય પ્રલુબના દિલાસાને, જે ધર્મી વખત સમજતો નથી તેને આપણે સમજુએ અને કૃતજ્ઞતાથી સ્વીકાર કરીએ.

*

પૂર્ણ દિલાસો : જે કેવળ પ્રલુબુમાંથી જ વ્યક્તિ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

*

દિલાસો : પ્રલુબુ જે આશીર્વાદ આપવાની આપણા પર કૃપા કરે છે તે.

*

સૌંદર્ય

કલામય તુચિને સુંદર વસ્તુઓથી આનંદ આવે છે અને તે પોતે જ સુંદર હોય છે.

*

કલામય સૂઝ : કદરપતાની સામે બડાઈ કરવા માટેની શક્તિથાળી મદદ.

*

કલામય કર્મા : સૌંદર્યની સેવામાં રહેલું બધું જ કાર્ય.

*

માતાજી,

અમે 'ક્ષ' (કલાકાર) ને બિનકલાત્મક પ્રવૃત્તિઓ ઉપર કાર્ય કરવાનું કહી શકીએ ?

બધું જ અને દરેક કાર્ય જો કલામય ભાવનાથી કરવામાં આવે તો કલાત્મક થઈ શકે છે.

*

સૌંદર્ય એક મહાન શક્તિ છે.

*

આધ્યાત્મિક સૌંદર્યમાં એક ચેપી શક્તિ હોય છે.

*

સૌંદર્ય જ્યાં સુધી પ્રભુને અર્પણ થતું નથી ત્યાં સુધી તેનામાં પૂરેપૂરી શક્તિ આવતી નથી.

*

ભાવિનું સૌંદર્ય : એવું સૌંદર્ય જે પ્રભુની શક્તિને અભિવ્યક્ત કરે છે.

*

આવતી કાલનું પ્રભુને અભિવ્યક્ત કરતું સૌંદર્ય : એવું સૌંદર્ય જે ફક્ત પ્રભુ દ્વારા જ અને પ્રભુ માટે જ અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

*

સૌંદર્ય પોતે જ પોતાનામાં પૂરતું નથી, તેને દિવ્ય બનવું હોય છે.

*

મહાન વિશુદ્ધ મારફતે જ સૌંદર્યની શુદ્ધ ભાવના પ્રામ થઈ શકે છે.

*

સૌંદર્યનો આદર્થ એક અનંત લક્ષ્ય પ્રતિ આગળ ગતિ કરે છે.

*

જીવનમાં સૌથી મૂલ્યવાન વસ્તુઓમાં તેવી જ વસ્તુઓ હોય છે જેને તમે તમારી સ્થૂલ આંખો વડે જોઈ શકતા નથી.

૧૦ નવેમ્બર ૧૯૬૮

*

સામાન્ય

આશાવાદ : તેની વિરુદ્ધ વસ્તુ કરતાં વધારે સહાયદિપ.

*

જિજ્ઞાસા : જો આપણે વિરબ બનવું હોય તો આપણા ગુણો આપણને તેવા બનાવે.

*

માનસિક જિજ્ઞાસા ઉપર ગંભીરતાથી કાબુ રાખવો જોઈએ જેથી કરીને તે જોખમી અની જાય નહિ.

*

શારીરિક જિજ્ઞાસા : તેના હેતુમાંથી તેનું મૂલ્ય આકે છે.

*

પવિત્રતા : થોડી તપઃશીલ અને ગવિંઢ; તે ઘણી અળગી રહે છે.

*

એક પ્રયત્ન કરવો એ નાની બાબત છે, પરંતુ તે ભાવિ માટે એક વચન અની શકે.

*

પ્રભુ દ્વારા શાસિત થઈ ન હોય તો શોધાનો કોઈ ઉપયોગ નથી.

*

પ્રભુની સેવા સિવાય સોનાનો ઉપયોગ ન કરવો જોઈએ.

*

દાન : સરળ અને મધુર, બધાની જરૂરિયાતોનું ધ્યાન રાખનાર.

*

નિઃસ્વાર્થતા : ડૉ. ડાસુપૂર્વકની કોઈ પણ વસ્તુનો છિંકાર ન કરે એટલી ખુદ્દી.

*

અંગત સલાહ

દ્વારા પ્રત્યુત્તરે

મારું મન શંકાઓ અને નિમ્ન અસરોથી એટલું બધું વાદળાયું બની ગયું છે કે મને લાગે છે કે મારું શરીર જે અત્યારે જ છૂટી જાય તો તે મારા માટે વધારે સારું બને ! તેમ છતાં ઓક પુરુષ તરીકે આવી રહ્યીન ગતિઓ પ્રત્યે હું તટસ્ય છું.

હા, તે વસ્તુઓ રહ્યીન છે - તેને ખંખેરી નાખો.

મારા આશીર્વાદ સાથે.

૧૬૩૩

*

મને ખબર નથી કે થા માટે મને થોડા સમયથી સારું લાગતું નથી. મારું મન વિશુદ્ધ છે, મારો પ્રાણ હુઃખી છે અને મારું શરીર માંદું છે.

ચિંતા ન કરો, પ્રશાંત રહો, તમારી શક્તા અકબંધ રાખો. તે ચાલ્યું જશો.

૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૬

*

મને ખબર નથી કે કઈ રીતે મારા સમર્પણને નુકસાન કરતા વિચારો મારી અંદર ધૂસી જાય છે અને મને અસ્થિર બનાવો હે છે. તેમને હાંકી કાઢવા માટે અને તમારા ધ્યાનમાં ભગ્ન રહેવા માટે ઉત્તમ પ્રયત્ન કરું છું, પરંતુ વારંવાર તે ફરીને પાછા આવે છે. થા માટે તેમનું પુનરાવર્તન થાય છે અને તેઓ કચાંથી આવે છે ? તેઓ વૈશ્વિક પ્રકૃતિ જે હજુ સુધી વિશુદ્ધ થઈ નથી, તેમાંથી આવે છે ? મારી સમગ્ર માનવ-પ્રકૃતિ ઇપાંતર પામણે નહિ ત્યાં સુધી ફરીને આવ્યા કરશે ?

હા, તે પછાત રહેવી વૈશિક પ્રકૃતિની માલિકીની છે પરંતુ જેટલા પ્રમાણમાં આપણે ઝાંતર પામીએ છીએ તેટલા પ્રમાણમાં આપણે તેમને દૂર રાખી શકીએ અને પછીથી તેઓ આપણને હેરાન કરતાં નથી.

*

જે વસ્તુ માલિકીની હોય તેને પસંદ કરવી એ એક પ્રાણી ગતિ છે. તમારે તેના ઉપર બિલકુલ ધ્યાન ન આપવું

૨ જૂન ૧૯૩૪

*

તમે એવું કહેવા માગો છો કે ફક્ત તમારું મન જ મારા કાર્ય પ્રત્યે ખુલ્લું થયું છે? તે સાચું નથી કારણ કે હું તમારા મન મારફતે કામ કરું તેને બહુદ્દું મારફતે ધાર્ઘું વધારે કામ કરું છું.

૪ જૂન ૧૯૩૪

*

આપણાં કાર્યો અને ગતિવિધિઓનાં સાચાં આંતરિક કારણો વિષે આપણે કાર્યમ અચેતન હોઈએ છીએ.

હા, સ્વરૂપની ગતિઓ કાર્યમ જરૂર હોય છે.

૫ જૂન ૧૯૩૪

*

મારું શારીરિક સ્વરૂપ તમારા પ્રેમ માટે તૃપ્તાતુર છે; દીલ ન કરો માતાજી, તમે જાણો છો કે બાળક કારણ સાંભળયે નહિ, તેને તો તેની માતાની શાતી ઉપર જ રહેવાની ઇच્�ા હોય છે.

હું બરાબર જાણે છે કે હું કાર્યમ તારી સાથે અને તારી અંદર હોઉં છું; કેમ બીજાઓમાં હોઉં છું તે પ્રમાણે જ, તારી શારીરિક ચેતનામાં.

૧૦ જુલાઈ ૧૯૩૪

*

હા, બાધ્ય પ્રકૃતિ મિથર અને પ્રથાત બનવી જોઈએ અને તેણે પ્રભુ તરફ વળવું જોઈએ.

૨૧ ડિસેમ્બર ૧૯૩૪

*

અમે ઓછામાં ઓછા માનસિક રીતે અમારી ગેરસમજ અને ભૂખ વિશે કબૂલ થઈએ છીએ અને અમે નિશ્ચય કર્યો છે કે અમારે તેની સુધારણા માટે પ્રાણીક ધર્મો આપવો અને અમને વિશ્વાસ છે કે તમારી કૃપાજુ શક્તિથી તેનો જડપથી સ્થૂલમાં અમલ થશે, અવબલ તે થોડા સમયમાં બનશે નહિ, પરંતુ તે ચોક્કસ બની આવશે.

શા માટે તે તાત્કાલિક ન બને ?

શુભેચ્છા અને શ્રદ્ધાથી કોઈ પણ વસ્તુ અશક્ય નથી.

૬ જુલાઈ ૧૯૩૬

*

માતાજી, જ્યારે કોઈ મને પૂછે કે તે આટલાં બધાં વધે અહીં રહીને શું કર્યું, ત્યારે હું કહું છું કે મેં ભક્તિભાવથી સેવા કરી છે અને તે જ મારી સાધના છે. તે સિવાય મારામાં બીજી કોઈ સમજણ નથી. તે ખરું છે કે આ વસ્તુ સમજતો મને ઘણાં વર્ષો લાગ્યાં અને કેટલોક વખત હું ચિંતાનુર બનતો હતો. માતાજીની કૃપાથી હું તેમની સેવા વિશે થોડું સમજતો થયો છું, અને તેમાં જ મને તેમનાં બળ અને તેમના પ્રેમનો અનુભવ થાય છે, અને મને લાગે છે કે મારા માટે પૂરતું છે. એ પ્રમાણે નથી, માતાજી ?

ચોક્કસ, તું સમજે છે અને તું વધારે અને વધારે સારી રીતે કર્યા કરે છે, એવી ચૈતના સાથે ને એક સમગ્ર પ્રકાશ પ્રત્યે પ્રગતિ કરે છે.

*

જ્યારે કોઈ માણસ મારી પાસે કાંઈ માગણી કરે ત્યારે તેનો છન્કાર કરવો હુંકર છે. મને લાગે છે કે તે મારી પ્રકૃતિની ભર્તિ છે. એ પ્રમાણે નથી, માતાજી ?

તમે તેના પ્રત્યે કેવું દિલ્લિંદુ રાખો છો અને એ કરવામાં કેવી ભાવનામાંથી તમે તે કરો છો તેના ઉપર બધો આધાર છે.

*

મેં આજે જાડની કાપણીમાંથી એક પંખો બનાવ્યો છે. તે હું તમારે ચરણે ધરું છું પરંતુ મને ખમર નથી કે તમે તેના કલાત્મક જુણોની ચીતથી સ્વીકારશો કે કેમ - કારણ કે તેમાં બિલકુલ તે પ્રમાણે નથી -

હું તેને સરચાઈપૂર્વક સ્વીકારું છું. માતાજી, મને વિશ્વાસ છે કે મારા શારીરિક અર્પણ તરીકે તેને સ્વીકારશો. મારા ભાગે, અમે કોઈ પણ બીજું કામ કરીએ તેની ગુણવત્તાઓ કરતાં હું પોતે આ વસ્તુને વધારે અગત્યની ગણ્યું છું. એટલું ચોક્કસ કે કલામય સૌંદર્યની ઉપેક્ષા કરવી એવું મારો કહેવાનો અર્થ નથી. માતાજી, હું સાચો છું ?

હા, તમે સાચા છો, અને ઉપરાંત પંખો જિનઆકર્ષક નથી, તેનું પોતાનું સૌંદર્ય છે.

*

મને બહુ દિલગીરી થાય છે કે મેં એવી છાપ ઉત્પન્ન કરી છે કે હું પેસા બેંચું છું અને તે જ્યાં જવા જોઈએ તે તરફ તેમને વળાંક આપું છું - માતાજી તરફ. મારો એવો પ્રયત્ન છે કે બધી જ સંપત્તિ માતાજીની છે અને તેઓ જે પ્રમાણે માર્ગદર્શન આપે તે પ્રમાણે આપણે તેનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. મારે જ્યારે અને જ્યાં પણ કાંઈ પણ કહેવું હોય ત્યારે હું તે પ્રમાણે કરું છું. મને દિલગીરી થાય છે કે મેં આવી એઢી છાપ ઊભી કરી છે. હું તમને એટલા માટે આ બધું છું કે મારા મનનો બોજ હળવો થાય.

મને ખબર નથી કે આવી અફવા કોણે ફેલાવી, પરંતુ હું તને ખાતરી આપી શકું કે હું જાણ્યું છું કે તે સાચું નથી. તેથી તું ચિંતા કરીશ નહિ અને તારા હદ્યમાં મારા આશીર્વાદ સાથે શાંતિની સ્થાપના કર.

*

જેની તમે શોધ કરો છો તે તમારા માટે કાયમ તૈયાર હોય છે. તમારામાં ચોતસિક વલણ પૂર્ણ રીતે વિકાસ પામો અને તે વસ્તુ પોતાની જાતે જ તમે જે વસ્તુની અલ્લોખસા રાખો છો તે લાવી આપશો.

મારો પ્રેમ અને આશીર્વાદ

૧૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૬

*

મારા સ્વરૂપને શું જોઈએ છીએ તે વિશે હું ગંભીરપણે વિચારું છું પરંતુ સમજ શકતો નથી. એમ કેમ બને છે કે મારા સાચા સ્વરૂપ વિશે, જે છે અને જેને સત્ત અને સંભવનનો આનંદ છે તેના વિશે મને કેમ ભાન થતું નથી ? મને થા માટે કોઈ સર્જનયુક્ત પ્રવૃત્તિમાં

રસ આવતો નથી ? મારું મન સહિય છે, તેને સમજવું છે અને પ્રકાશિત થઈને વસ્તુઓનું સત્ય જોવું છે અને જાણવું છે અને મને લાગે છે કે મારું મન આ દિશામાં વિકાસ પામે છે. કેટલીક વખત મને એવું લાગે છે કે મારા હૃદયને કોઈક વસ્તુ પકડવાની જંખના છે જેથી કરીને મારી જાતને ભરેખર સંતોષ થાય પરંતુ તે જંખના લાંબો સમય ટકતો નથી. તે એક સપાટ અસ્તિત્વની સ્થિતિમાં અહશ્ય થઈ જાય છે. મારા સાચા સ્વરૂપને શું જોઈએ છીએ તેના વિશે શું ધારો છો ?

પ્રભુ.

મને એવું પણ લાગે છે કે તમને મારાથી બરાબર સંતોષ નથી. એવું કાઈ નથી. દરેકને પોતાની મુશ્કેલીઓ હોય છે અને તેમને તેમાંથી બહાર કાઢવા માટે હું અહીં છું.

મારો પ્રેમ અને આશીર્વાદ.

૨૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૨

*

મને એવો વિચાર આવ્યો કે મને તમારી તરફથી સૌધેસૌધું સૂચન અથવા માર્ગદર્શન મળે તો તમારા કાર્યના લાભ માટે મારી જાતે જ તમારી સેવા કરવા માટે મારી પોતાની રીતે^૧ મારી થકિત પ્રમાણે ઉત્તમ રીતે મારે કાર્ય કરવું. કૃપા કરીને મને પ્રકાશ આપો અને જે હું જોટો હોઉં તો સુધારો.

આ કાયમ જોખમકારક છે. માણસે પ્રભુની સેવા કરવાતું તેની પોતાની રીતે નહિ પરંતુ પ્રભુની રીતે શીખવું જોઈએ.

આશીર્વાદ.

૧૦ ઓપ્રિલ ૧૯૪૭

*

નિર્ઝીયો લેવાને માટે મેં એક યુકિત શોધી છે. હું તે વસ્તુને મુહૂરતવી રાખ્યું છું અને અંતરમાંથી તમારી પાસે તે ખૂંઝું છું. કુદરતી રીતે જ ઉકેલ આવી જાય છે.

૧. માતાજીએ આ શરૂદોની નીચે લીટી દોરેલી.

આ જ ખરેખર સાચો રસ્તો છે અને બધા પ્રસંગોમાં તેનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

*

તમારે મારી પાસે જે કરાવવાની હિચળ હોય તે જાણતાં કે અજાણતાં
કરવા માટે હું શક્તિમાન બન્ય.

આ સાચી વસ્તુ છે અને સૌથી ઉત્તમ છે.

*

મારા વહાલા બાળક, તું ખરેખર એક જીવનમાંથી બીજા જીવનમાં પસાર થયો
છે: પરંતુ તારા શરીરમાં જ તારો નવજન્મ થયો છે, અને હવે એક નવીન પ્રગતિ
માટેનો તારો માર્ગ પૂછું ખુલ્લો થયો છે.

મારા પ્રેમ અને આશીર્વાદ સાચે.

૧૯ એપ્રિલ ૧૯૬૦

*

હું માર્ગથી પરિચિત છું પણ જે લૂંટારાઓ ભને માર્ગ ઉપર લૂંઘી
લે તો હું શું કરી શકું? - મૌલાના આજાદ.
લૂંટારાઓને પકડવા માટે પ્રભુને સાદ કરો.

૨૬ ઓક્ટોબર ૧૯૬૩

*

નીચેના પ્રશ્ન ઉપર હું માતાજીના પ્રકાશની યાચના કરું છું. જગત જે
પ્રકારનું છે તેવું જ હોવાથી, આપણે તેની જેવી લાલની પરિસ્થિતિ
છે, તેમાં જ કાય કરવું પડે છે. જે સંભેગો ઉપલબ્ધ હોય તેનો ઉપયોગ
કરીને શક્તિ એકત્રિત કરવી અને પ્રભુના સંકલ્પને તેની વિશુદ્ધિમાં
જ આવિભાવ કરવા માટે થા માટે પ્રયત્ન ન કરવો?

પરંતુ જે હકીકત છે કે આપણે પૃથ્વી ઉપર જીવન ધારણ કરીએ છીએ એટલે જ
આપણે “ઉપલબ્ધ સંભેગોનો ઉપયોગ” કરીએ છીએ, નહિ તો પછી જીવન ધારણ
કરવું અશક્ય બની જાય.

આશીર્વાદ.

૧૮ માર્ચ ૧૯૬૫

મધુર માતાજી,

જો ભરિષ્યમાં મારા ઉપર કોઈ પ્રકારનો હલ્લો આવે તો મને લોકો હોસ્પિટથમાં ખસેડી જાય તેને બદલે હું તમને તાત્કાલિક ચિઠ્ઠી લખીને જાણ કરી શકું ?

ચોક્કસ, મને તાત્કાલિક જાણ કરો, જેથી હું મદદ કરી શકું.

પ્રેમ.

૩૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૬

*

દિવ્ય માતાજી,

મને મારા પ્રાણમાં કાંઈક મુશ્કેલી લાગે છે, મને મદદ કરવાની કૃપા કરશો ?

જો તમે કાંઈ કામ કરવાના હો...તો...

આશીર્વાદ.

૨૫ મે ૧૯૬૭

*

દિવ્ય માતાજી,

મારે ખાસ જરૂર છે કે મારા સમગ્ર સ્વરૂપને ભાવિભાં ખસેડવું તેમાં મારા જો ભાગોને ધકેલવાની જરૂર હોય તેમને ખસેડવામાં તમે મદદ કરશો ?

આ બિલકુલ સારો નિર્ણય છી. ધક્કો છે અને આપવામાં આવશે. હવે પ્રતિકાર કરશો નહિ.

પ્રેમ અને આશીર્વાદ.

૨૦ મે ૧૯૬૮

*

દિવ્ય માતાજી,

હું તૌથાર છું.

શરૂ કરો.

આશીર્વાદ.

૧ જુલાઈ ૧૯૬૮

ગઈ કાલના દર્શન પછી મારી અંદર કોઈ વસ્તુ આધ્યાત્મિક જીવનની વિજુલ બંડ ઉઠાવે છે. આ બળવાથી હું ગલરાઉં છું. મારે શું કરવું?

તમે મારી સમકા હતા ત્યારે જે વસ્તુએ તમારી અંદર બંડ પોકાયું તે જ વસ્તુ તમને આધ્યાત્મિક જીવન ગાળવામાંથી અટકાવે છે. હવે તમે દુઃખનથી સચેતન બન્યા છો તેથી જે તમે નિશ્ચય કરો તો તેને બાધાર ફેંકી દઈ શકો.

૨૧ નવેમ્બર ૧૯૬૮

*

મેં પુસ્તકો માટે પોસા ઓકઠા કરેલા. એક દિવસ મેં તે તમને સુપ્રત્ત કર્યા. ત્યાર પછી તુરત જ મારે જે પુસ્તકોની જરૂર હતી તે અને બીજાં પણ મને લેટર્પે આવ્યાં!

આ પ્રકારની વસ્તુઓ હજારો વખત બનેલી છે અને વધારે અને વધારે વખત બને જાય છે – પરંતુ મને તો તે “સ્વાભાવિક” બાગે છે, જે કે તે સમજાવવા માટે હું રાજી નથી.

*

“શ્રી” તમારા અને શ્રી અરવિંદના ફોટાઓ. મેળવીને ખૂબ ખુશ થયો છે. તેણે મને કલ્યાં કે રૂમ ઓલ્યા પણી તેણે વાતાવરણમાં એક વિશિષ્ટ પ્રકારનો હેરફાર જોયો; માતાજી, જ્યારે મેં તમારા હાથે તમે મને આપેલો શ્રી અરવિંદનો ફોટો, મારી રૂમમાં મૂક્યો ત્યારે મને પણ એમ લાગ્યું કે તે જીવનથી ધૂબકતો હતો. તે તમારા સ્પર્શને લઈને નથી?

શ્રી અરવિંદ અને હું, જે ફોટાઓમાં અમે સહીઓ કરીએ છીએ તેમાં શક્તિ મૂકીએ છીએ. હાલના સંજોગોમાં શ્રી અરવિંદે પણ ફેમ ઉપર નજર નાખેલી અને તેની પ્રશ્નાંસા કરેલી.

*

(વખવામાં પડતી મુશ્કેલી વિશે)

અહિણીલ બનો અને તે બરાબર થઈ જશે.

*

વખવાનું ચાલુ રાખો. તમે કઈ રીતે જાણી શકો કે પ્રેરણા રાહ જોઈને તમારી તરફ આપવા તૌધાર નથી?

*

જે લોકો પ્રેરણા સ્વીકારવાની રીત જાણે છે તેમના માટે તે વિવિધ લેટો બઈને હાજર થાય છે.

મધુર ભાતાજી,

થોડા દિવસ પહેલાં ઉચ્ચતર શિક્ષણ પુરું કરેલો એક પુવાન મને ભળવા માટે આવેલા, અને તેણે મને કહ્યું કે તેને મારી માથે 'દિવ્ય જીવન'નો અભ્યાસ કરવાની ઈરંધ્રા હતી. મેં તે ગ્રંથ કકડે કકડે વાંચ્યા સિવાય પૂરો વાંચ્યો નથી. મેં તેને કહ્યું કે મદદ કરી શકું તેમ નથી. પરંતુ તેણે તેની જીદ ચાલુ રાખી અને છેવટે મારે તેની વિનાંતી સાથે સહમત થવું પડયું.

તે મને પુસ્તકમાંથી પુશ્નો પૂછે છે અને તેમાંના કેટલાક મુશ્કેલ હોય છે અને જે કે હું તેના પ્રત્યુત્તર જાણતો નથી છતાં તે જવાબો મારામાં આવે તે રીતે હું તેને સમજવું છું. અમને બન્નેને માલૂમ પડયું કે ઉત્તરો સાચા છે અને ઘણ્ણો વખત તો મારા ઉત્તરોની આખ્યા પુસ્તકમાં રહેલી શ્રી અરવિંદની ભાષા જેવી જ લગભગ હતી.

મારે આટલું જાણવું છે ! (૧) આ પ્રેરણા છે ! (૨) એવી કોઈ ભૂમિકા છે જ્યાં બધું મન અસ્તિત્વ ધરાવે છે ? અને જે કોઈ વ્યક્તિ તે ભૂમિકા પ્રત્યે ખુલ્લી થાય તો તેને જે શાનની જરૂર પડે તે શાન પ્રાપ્ત કરે છે ? (૩) જો શિક્ષણનો જ મારો વ્યવસાય હોય તો આ ગ્રહણથીલતા વધારવા માટે મારે શું કરવું ?

તમે શ્રી અરવિંદના શિક્ષણના સચેતન સંપર્કમાં છો, જે ઉધ્વર્તર મનના પ્રદેશમાં વૈશિષ્ટ અને અમર્યા છે.

જેમ જેમ તમે વધારે અને વધારે મૌનમાં લક્ષ્ય આપતા થશો તેમ તમે વધારે અને વધારે સ્પષ્ટતાથી ગ્રહણ કરી શકશો.

આશીર્વાદ,

૧૩ જૂન ૧૯૬૮

*

વધારે વિસ્તૃત પત્રો

તમારા પત્ર વિશે મને જાણ કરવામાં આવી છે અને તમે જે પ્રશ્નો તેમાં પૂછ્યા છે તે, એક વખત મારા અમુક વિકાસની ભૂમિકાએ મને એટલા બધા તીવ્ર રસવાળા લાગતા હના કે તેમનો ઉત્તર આપવામાં મને ધણો રસ પડ્યો. તેમ છતાં જે પ્રત્યુત્તર મન વડે રચવામાં આવ્યો હોય તે ગમે તેટલો પૂણ્ય હોય છતાં પણ એ ખરો એકમાત્ર પ્રત્યુત્તર ન હોઈ શકે, જે દરેક થંકાને શાંત કરીને મનમાં સ્થિરતા લાવે, ફૂલ આધ્યાત્મિક અનુભૂતિ વડે જ તે વસ્તુની ખાતરી થઈ શકે, અને સીથી સુંદર દાર્શનિક કાર્યો અને થોડીક મિનિટ સુધી જ્ઞાનમાં જીવ્યા હોઈએ તેની સરખા-મણ્ણોમાં રહી શકે નહિ કે તેનું સ્થાન પ્રાપ્ત કરો શકે નહિ.

તમે પૂછો છો : “એક સાધારણ વિકાસ પામેલો માનવી, પાઠ્યં કામનાઓથી બિલકુલ રીબાતો નથી, અને જે પૃથ્વી સાથે ફક્ત સહાનુભૂતિથી જ જોડાયેલો હોય, તેણે પુનરાવતારની આશા છોડી હેવી જોઈએ ? માનવ અવસ્થાથી પર રહેલી એક ઓછી ભૌતિક ભૂમિકા નથી જેમાં માણસોને જો માનવ અવસ્થાની કામનાથી પુનઃ બોલાવવામાં ન આવે તો તેમાં જઈ શકે ? આ વસ્તુ મને બિલકુલ તાર્કિક લાગે છે. માનવ, સીડીના છેલ્લા પગથિયે જ ન હોઈ શકે. પ્રાણીએ ઘણા તેમની નજીક છે; તે નીચે આવેલી અવસ્થાની બહુ નજીક નથી ?”

સીથી પ્રથમ, જે વસ્તુ પૃથ્વી સાથેનો વ્યવહાર ટકાવી રાખે છે. તે ફક્ત પ્રાણમય કામનાઓ જ નથી, પરંતુ કોઈ પણ વિશિષ્ટ પ્રકારની માનવગતિ હોય છે અને સહાનુભૂતિ તેનો એક ચોક્કસ ભાગ છે. પુનર્જન્મની જરૂરિયાત, વ્યક્તિ જેટલી તેની કામનાઓથી બંધાયેલી હોય છે, તેટલી જ તેની સહાનુભૂતિઓ અને લાગણીઓથી બંધાયેલી હોય છે, તેમ છતાં પુનર્જન્મની હક્કિકતમાં બધી વસ્તુઓમાં જેમ બને છે તેમ, દરેક દાટાંત્રનો પોતાનો આગવો ઉકેલ હોય છે અને એ ચોક્કસ છે. પુનર્જન્મમાંથી મોક્ષ મેળવવાની એક સતત અભીપ્સા અને સાથે સાથે ચેતનાના ઊદ્વીકરણ અને ઉન્નતિ પ્રત્યેનો એક ટકાઉ પ્રયત્ન, પૃથ્વીના અસિતત્વની સાંકળને તોડવામાં પરિણમે છે. જોકે તે બધું કરવા છતાં વ્યક્તિગત અસિતત્વનો અંત આવતો નથી, કારણ કે તે અસિતત્વ બીજા જગતમાં ચાલુ રહે છે. પરંતુ એવો વિચાર થા માટે કરવો કે વધારે સૂક્ષ્મ જગતમાં રહેલું તેનું અસિતત્વ એ નીચે પ્રમાણેની અવસ્થાવાળું હોવું જ જોઈએ જે માનવીની સાપેક્ષતાએ એવું જ્ઞાની હોય જેમ માનવી પ્રાણીની સરખા-મણ્ણોમાં હોય છે ? તે વસ્તુ વિચારવી, મને વધારે તાર્કિક લાગે છે (અને એક ઊંડાસુનું જ્ઞાન આ ખાતરી

ચોક્કસ કરે છે) કે ઉપર વર્ણવેલી સ્થિતિ પણ એક સૂક્ષ્મ અવસ્થા હશે એકે આ શારીરિક સ્થિતિ વિશે આપણે વિસ્તુત ખ્યાલ કરીએ, જે અવતરણ દ્વારા પરિવર્તન પામેલું હશે અને તેમાં પ્રકાશ અને સત્ય ભેણેલા હશે. માનવજીવનના અસર્ખ ખુણો જે અત્યાર સુધીમાં પસાર થયા છે તેમાં આ નવીન અવસ્થા આગમન માટેની તૈયારી કરેલી છે અને હવે તેના વાસ્તવિક સાક્ષાત્કાર માટેનો સમય આવી પહોંચ્યો છે. તે વસ્તુ શ્રી અરવિંદના બોધનું સારતત્ત્વ છે, અને તેમની આસપાસ જે જૂથ તેમણે તૈયાર થવા દીધું છે તેનું લક્ષ્ય અને તેમના આકામનો હેતુ પણ તે જ છે.

તમારા બીજા પ્રશ્નને માટે^૧ હું તમને શ્રી અરવિંદના બખાણના કેટલાક ઉત્તારઓનું ભાષાંતર મોકલું છું. પરંતુ જ્યારે મેં તેમને (શ્રી અરવિંદને) કહ્યું કે મારી છચ્છા દિવ્ય જીવનમાંથી ભાષાંતર કરીને કેટલાક પરિચ્છેદો તમને મોકલવાની હતી ત્યારે તેમણે મને કલ્યાં કે જે મારે તમને પૂર્ણ ઉત્તર આપવો હોય તો મારે ઓછામાં ઓછાં બે પ્રકરણોનું ભાષાંતર કર્યું પડ્યો. મારી ગુંઘવણ ઓઈને તેમણે આ વિષય ઉપર કેટલાંક નવાં જ પાનાં બખવાનું નક્કી કર્યું. તેમણે હમણાં જ મને તે આપ્યાં અને મેં તાત્કાલિક ભાષાંતર કરવાનું શરૂ કર્યું.

જે સુંદર પાનાંઓનું ભાષાંતર કરવાનો વિશ્લેષણ હક મને મળ્યો છે તેમની તાજગી મારે બગાડવાની છચ્છા નથી, પરંતુ હું તમને ને મોકલી શકું તે દરમિયાન હું તમને પ્રશ્નનો વિશેનું મારું સરળ અને ટ્રાંકું દિઝિટિબિંગ આપું છું.

એ પ્રશ્ન જ નથી કે આ વિશ્ય જેમાં આપણે રહીએ છીએ ને તેની ભાષા અભિવ્યક્તિમાં બહુ સહૃદ થયેલી વસ્તુ નથી; પરંતુ થંકા પણ નથી કે આપણે તેના એક ભાગ ઇપે છીએ અને પરિણામ ઇપે આપણા માટે ડાયાપ્લાબરી અને બુદ્ધિગમ્ય.

૧. “દિવ્ય આત્મતત્ત્વએ પોતાની જતને એક સ્વરૂપમાં ઢાળી હોવાથી, દરેક ભાવ દર્શન કરેલું છે અને દરેક વસ્તુનો સંકલ્પ કરેલા છે પરંતુ તે પછી પહેલેથી આ વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર હોવા છનાં થા માટે કોઈ લક્ષ્યની પાછળ કોઈ ચેતનાનું અનુસરણ કરે છે? થા માટે દુઃખ અને અનિષ્ટ જે તત્ત્વતઃ અસ્તિત્વ ધરાવે છે તેને તેણે થા માટે મંજૂરી આપી છે? જો માનવ પાપને માટે મનુષ્ય કારણભૂત મનાય તો પ્રાણીએ અને વનસ્પતીના પ્રત્યે અન્યાય થાય છે તે એક દિવ્ય વ્યવસ્થાને માટે હોઈ શકે. થા માટે દિવ્ય વ્યવસ્થામાં હરેક વસ્તુ આનંદમાંથી નિમણ કરેલી નથી. દુઃખ આપણને કાયમ પૂર્ણતા તરફ દોરી જતું નથી. ઊંબડું તે આપણને અસાધ્ય નિરાશા તરફ દોરી જાય છે?

રીતે એક જ કાર્ય કારવાનું છે કે તેને પૂર્ણ બનાવવાના કાર્યમાં આપણે લાગી જવું, સૌથી ભરાબ પરિસ્થિતિમાંથી શ્રેષ્ઠ વસ્તુ તારવી બેચી અને શક્ય બને તેટલું અદૂલુત જગત બનાવવું, કારણ કે હું વધારમાં કહું છું કે આ રૂપાંતર કરવું શક્ય છે એટલું જ નહિ પરંતુ ચોક્કસ લકીકિત છે. તારા સાથમાં શાંતિ અને જ્ઞાનનો આનંદ રહે.

૧૪ જુલાઈ ૧૯૭૩

*

મિત્ર, અગાઉના દિવસોની બંધેન અને કાર્યમી માટેની,
દ્વારા જૂનના હાલમાં જ મળેલા તારા પત્રમાં તું લખે છે કે બુઝ “હળવું કટાક્ષયુક્ત હાસ્ય આપે છે.” પરંતુ બુઝનું હાસ્ય પ્રકાશિત સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરતાં ખેલાંનું, સંપૂર્ણ સમજપૂર્વકનું જ હાસ્ય હોઈ શકે.

અને આ પરિસ્થિતિમાં, જેમાં તારા ભૌતિક જીવન એક સઘન વાસ્તવિકતાની ખોટ પછી છે, પછી તું હિમાલયના એકાત્મમાં હોય કે ‘ન’ તરફના માગાના મકાનમાં એકાકી હો, તેમ છીતાં બુઝની તીવ્ર કરુણાની ઊંડાલપૂર્વકની શાંતિમાં રહેવું એટલું જ સરળ છે.

*

વારુ, મને લાગે છે કે તમે બીજા બધાથી એટલા બધા લિન્ન નથી અને કહેનાર હું પ્રથમ હોઈથ; ચોક્કસ હું એ ખાસ અર્થમાં કહું છું કારણ કે દરેક વ્યક્તિ બીજી વ્યક્તિ કરતાં કોઈક રીતે જુદી જ હોય છે, પરંતુ તમે જે કહો છો તે તે પ્રકારની લિન્નતાની વાત નથી.

હું ધારું છું કે તમે ‘લિન્નતા’ની જે છાપ વિશે લોકોને વાત કરો છો અને ખાસ કરીને જે લોકો સાથે તમે રહ્યા તેમને તમે ‘શદ્ધિયુસ્ત’ નથી તે બતાવે છે. આ વસ્તુને પ્રકૃતિ અને સ્વભાવની ‘લિન્નતા’ની નિથાની તરીકે સામાન્ય રીતે ગણવામાં આવે છે. અમાં વ્યક્તિ એક પ્રકારની આંતરમુક્તિ મેળવે છે – ખાસ કરીને અંશતઃ – સામૂહિક સૂચનો અને સામાજિક નિયમોમાંથી મુક્તિ – અને આ આંતરિક મુક્તિ વૃદ્ધ પામેલા રોતસિક પુરુષની છે. પરંતુ વૃદ્ધ પામેલા રોત્ય પુરુષ એ પૃથ્વી ઉપર હાલમાં રહેલા માનવીઓ વચ્ચે કોઈ અપવાદરૂપ વસ્તુ નથી.

તેથી મને લાગે છે કે જેવી રીતે અમારી પાસેથી બીજા લોકો ઉત્સાહ ગ્રહણ કરે છે તે પ્રમાણે તમે પણ ગ્રહણ કર્યો પરંતુ તમારા ધ્યાનમાં એ વસ્તુ કદાચ આવી નથી અને અમ બને કે તમે જે ધારણા અને ઉચ્છા રખેલી તે જ પ્રમાણે બરાબર ન પણ હોય.

કોઈ ગણું સારી આધ્યાત્મિક પ્રગતિ કરવાની હોય ત્યારે એક અહંકારયુક્ત અભિમાનના ચોક્કસ ચૂરા કરવા પડે છે. પરંતુ જ્યારે તે વસ્તુ બગલગ અમલમાં આવી ગઈ છે તેથી હવે ભાવિ માટે ચિંતા કરવાની જરૂર નથી.

અત્યારે તો હું આટલું જ કહી શકું.

મારી મદ્દ, પ્રેમ અને આશીર્વાદ તમારી સાથે કાયમ હોય છે.

૨૩ ઓક્ટોબર ૧૯૩૮

*

પ્રિય સત્ત્વારી,

તમારો પત્ર હમણાં જ મળ્યો અને હું તાત્કાલિક ઉત્તર આપું છું. તમારા પ્રૃષ્ઠનોના આ ઉત્તરો છે.

તમારાં બહેનની તીવ્ર માંદગીની અવસ્થા ઘણી ટૂંકી હતી અને તેણે બહુ દ્વારા સહન કર્યું નથી. છેલ્લા દિવસોમાં તે કહેતી હતી કે તેને એક મહાન પ્રકાશ અને જળ તેના પોતાના ઉપર આવે છે એવો અનુભવ થતો હતો અને તેનો અંત શાંતિપૂર્ણ હતો. તેને ખબર નહોતી કે તે મૃત્યુ પામવાની છે અને અમે પણ તેને ટકાવી રાખવા, છેવટની ઘડી સુધી યુછ આપતા રહ્યા હતા, અને જોખમની ગંભીરતાની તેને વાત કરતા નહિ. ફક્ત એક વખત તેને એવું લાગ્યું કે તે ચાલી જશે અને તે સમયે તેની પોતાની ભૌતિક વસ્તુઓ, પૌસો અને અસ્કયામન વિશેની શી છિયછા હતી તે વિશે તમને લખવાની છિયછા રાખી હતી. તેને શું લખવું હતું તે વિશે તેણે મને જાણ કરો પરંતુ ખરેખર લખવાનો સમય થયો. ત્યારે તેને ખૂબ નબળાઈ લાગી અને તેણે લખવાનું છોડી દીધું. તે વખતે તેણે તમારા માટે ચિંતા વ્યક્ત કરેલી અને તમે તેના વગર શું કરશો તેની ચિંતા બતાવેલી - તેણે ઘણી વખત એવી ઈચ્છા વ્યક્ત કરેલી કે તમે તેની પાસે આવીને રહો - ઘણી વખત મને કહેલું કે મારું બબ અને રક્ષણ તમારી સાથે રહે અને મેં તેને વચન આપું કે જ્યારે જ્યારે તમે તે માટે ભાગણી કરશો ત્યારે તે ત્યાં હાજર રહેશો.

અમને આમારા ખર્ચે કબર પરનો પથ્થર તૈયાર કરવામાં આનંદ આવત પરંતુ હું તમારી લાગણી સમજ શકું છું અને તમે જે પ્રમાણે છિયડો છો તે પ્રમાણે બનશો. તેના ખાન માટે હું અમારા શિલ્પી પર આધાર રાખતી હતી. તે અને તમારાં બહેન ગાઢ મિત્રો હતાં અને તમારાં બહેનને તેનું કામ ઘણું પસંદ હતું - પરંતુ તેને ભારતના લશકરમાંથી હુકમ આવ્યો છે અને અત્યારે તે ઘણે ઘણે.

દૂર છે તથા તેની પાસે ખાન બનાવવાનો સમય પણ નહિ હોય. સમય બચાવવા માટે મેં વિચાર્યું કે તમે પોતે જ તેની યોજના નક્કી કરો અને તેનો અમલ કરવા માટે મને તે મોકલ્યી આપો; ફક્ત તે સરળ હોવી જોઈએ નહિ તો અહીં તે પ્રમાણે બનાવવામાં મુશ્કેલી પડે. હું એટલું કહો શકું કે તેને તેની કબર પરના પથ્થર પર 'કોસ' પસંદ પડે નહિ. હું નીચે પ્રમાણેનું ડોતરકામ કરાવવાનું સુચન કરું છું. (ક્રૈન્યમાં, કારણ કે તે હેઠળ કંચસ્તાન છે)

("અહીં 'ક્ષ' ના ભૌતિક અવશેષો પડેબા છે.")

જન્મતારીખ—મૃત્યુની તારીખ—.)

અમે ધૂરછીએ છીએ કે તેની મૃત્યુ સંવસરીની શક્ય હોય તેટલી નાણકમાં જ તેનો યાદગીરી પથ્થર મૂકવો, એટલે મારે શક્ય તેટલી વહેલી ડિઝાઇન જોઈએ છે. આની સાથે તમને જમીનનું માપ મોકલ્યું છું - જમીન કરતાં યાદગીરીનું ચિહ્ન નાનું હાંબું જોઈએ.

તમારી વિશ્વાસુ,

૧૯૪૪

*

(ઉચ્ચ હોદા પર રહેબા બે સરકારી અધિકારીઓને લખેલા પત્રો વિશે)
મેં તમારો 'ક્ષ' પર લખેલો પત્ર વાંચ્યો અને દિલગીરી સાથે જાણવવાનું કે તમે જે 'ધ'ને પત્ર લખ્યો તે વાંચવાનો અવસર મળ્યો નથી.

મને બતાવ્યા સિવાય તમારે આ પત્રો મોકલવા હતા. તમે કયા આવેગની આજ્ઞા નીચે મોકલતા હતા તેનાથી તમારે સજાગ બનવું જોઈતું હતું. એ વસ્તુ દિવ્ય ઊત્તમાંથી આવેલી નહોતી એ ચોક્કસ છે.

આટલું જાણાવ્યા પછી મારે ઉમેરણું જોઈએ કે પત્રમાં કોઈ હકીકિત નથી જે તરતઃ જોટી હોય. તમે જે કહો છો તે સાચું છે પરંતુ તમારે જે માલિસને પત્ર મોકલવાનો હતો અથવા તેના જેવા જ બીજા માલિસને, એટલે કે કોઈ રાજકીય હોદ્દો ધરાવતા માલિસે, તેના માટે એ પત્ર નહોતો. રાજકારણી માલિસો તેમના પોતાના જ્ઞાનમાં અને સત્તામાં જ શક્તા રાખે છે અને તેમની પાસે એવા હુંજરો માલિસોના પત્રો આવે છે જે બેદો એમ માનતા હોય કે તેમની પાસે જગતની પરિસ્થિતિનો ઉકેલ છે. પરંતુ સામાન્યતથા આ રાજકારણી નેતાઓમાં વિવેકયક્તિ હોતી નથી, તેઓ શું સાચું છે અને શું ખોટું છે તેનો બેદ પારખી શકતા નથી

- અને તેઓ એમ માને છે કે આવી વસ્તુઓ ધર્માંધ ધૂની માણસોના મગજની ઉપજ છે. આપણે તેમની સાથે બળી જવું ન જોઈએ અને તે માટે એક લખ્ય મૌન રાખવું એ વધારે સારું છે.

કોઈ પણ રીતે તમારો પત્ર મૂળ સ્થળે ન પહોંચે એવી ૫૫%થી વધારે શક્યતા છે અને તે અનિયાનીય વ્યક્તિના હાથમાં કદાચ ન પણ પહોંચે.

૧૧ જૂન ૧૯૫૪

*

શોક્કસ સાચી વસ્તુ કરવી એ ઘાતકી અથવા સ્વાર્થ્યુક્ત નથી. જે વસ્તુ ઘાતકી અને સ્વાર્થી છે તે પોતાની નિર્ભળતાનું આંધળું અનુસરણ કરવામાં છે તથા બોણઓને એવી ખાઈમાં ઘસડી જવા, જેમાંથી બહાર નીકળનું બહુ મુશ્કેલ છે, અને તેમાં માણસોનો ખૂબ સમય અને શક્તિ બરબાદ થાય છે; ભલે પછી તે બરબાદી બહુ વધારે ન થાય, તેમ છતાં તે સૌથી ખરાબ વસ્તુ છે. તેથી ચિંતા ન કરશો; તમારા જીવનનો અર્થ અને હેતુ તમે શોધી કાઢવા ગંભીર પ્રવત્તન કરો અને તેને પૂર્ણપણે અને સત્ત્વનિષ્ઠાથી અમલમાં મૂકવા તમારી જાતને તૈયાર કરો.

*

ચિંતા ન કરો - તે ચાલ્યું જશે.

તે પ્રાણનો આત્મ-પ્રેમ છે જેને નાક ઉપર સખત મુક્કો લાગ્યો છે; તે ગુસ્સો થયેલ છે અને તેણે હડતાળ પાડી છે જ્યારે તે સમજવાનું થડુ કરશે કે આ વસ્તુ મૂખાંદિલબરી છે અને તે કોઈ જગાએ દોરી જતી નથી, ત્યારે તેનામાં ફરીથી સમજાણું આવશે અને તે ફરીથી ચીન્ય અવાજને સાંભળશે જે તેને મૌનમાં રહેવાનું અને સારી રીતે કાર્ય કરવાનું કહે છે. આ વસ્તુમાં કોઈ પણ સાચું મૂલ્ય ગુમાવાયું નથી અને સાચો પ્રેમ ત્યાં કાર્યમ અચલ રીતે હાજર હોય છે અને જે ગતિઓ દિંદ્ય કાર્યને અનુરૂપ નહોતી તે બધાનો નાશ કરવામાં આવ્યો છે.

કારણ કે માણસે ફૂકત દિંદ્ય કાર્યને જ સમર્પિત થવું જોઈએ એટલા માટે કે ફૂકત તે એક જ વસ્તુ આપણા જીવનમાં સાચું સુખ આપી શકે છે.

*

જે બન્ધું તેના વિશે થોડું ધાર્યું પણ અગાઉથી ધારણા રાખેલી. દરેક વ્યક્તિ પોતાની પ્રકૃતિ અનુસાર જીવનમાં કાર્ય કરે છે. અને જે બોકો કાદ્ધામાં સિથર હોતાં નથી તેઓ પ્રેમમાં સિથર હોઈ શકતાં નથી.

મને ખરેખર તમારા ઉપર ગુસ્સો નથી. અને તમારે જ્યારે પણ જરૂર હોય ત્યારે મારી મદદ કાયમ તમારી સાથે છે. જોડું કરવા વિશે નો, જ્યાં સુધી માલુસો આ અજ્ઞાનના જગતમાં જીવે છે ત્યાં સુધી બધા જ જોડું કરે છે, કારણ કે તેમને આવું કરવું હોય તો પણ જ્યાં સુધી તેમની ચેતનામાં રૂપાંતર થતું નથી ત્યાં સુધી કઈ સાચી વસ્તુ છે તેમની તેમને ખબર પડતી નથી અને રૂપાંતર માટે તો સૌથી પ્રથમ સત્યનિષ્ઠાની જરૂર છે; ફક્ત સાચું બોલવું એટલું જ નહિ (એ કહેવાની જરૂર નથી કે તે અનિવાર્ય પ્રાથમિક શરત છે.) પરંતુ યોતાની જાત પ્રત્યે અને પ્રભુ પ્રત્યે કાયમ સાચદિલ રહેવું.

*

સમગ્ર વસ્તુ ખૂબ સમર્થ રીતે સૂચન કરે છે અને રૂપોટ રીતે પ્રગટ કરે છે કે યોતાની શક્તિ ઉપર જ કેવળ આધાર રાખીને પ્રભુ કૃપાની મદદનો ઈન્કાર કરનાર ઉદ્ભત અને અજ્ઞાની માનવ મનની દોરવણી નીચે રહેવું એ કેટલું બધું જોખમી છે.

મારે કોઈ પણ વિગતવાર સમજૂતી આપવાની જરૂર નથી; કારણ કે આટલી ચાવી વડે તમે સમગ્ર બનાવને સહેલાઈથી સમજી શકશો. તમને યાદ છો કે હું ખૂબ આગ્રહપૂર્વક તમને પૂછ્યા કરતી હતી કે તમારી કાર કોણ ચલાવે છે અને જ્યારે તમે મને કહ્યું કે તે તમારી ઝાયજર છે ત્યારે મને રાહત થઈ. પરંતુ જેના હાથમાં સ્ટોયરિંગ નહીં હતું તે તમારી ઝાયજર નહોનો અને તે ફેરફાર માટે જ તે બિચારાને સહન કરવું પડ્યું.

જે વસ્તુ સૂચક છે તે મારી ‘ક’ની સાથે થયેલી વાતચીત છે. મેં તેને પૂછ્યું કે યોગમાં તને રસ છે? તેણે મને કહ્યું કે દાર્થનિક ચિંતનમાં તને રસ છે પરંતુ તે પ્રમાણે જીવન જીવામાં તને રસ નથી. જ્યારે મેં ટીકા કરી કે તે પાછળથી તેનામાં આવશે ત્યારે તેણે મને કહ્યું, “ઓહ, નહિ! હું નાસ્તિક છું અને મને પ્રભુમાં વિશ્વાસ નથી.” મેં હસતાં હસતાં પૂછ્યું, “તો તમે તમારા વિશ્વની ગોઠવણી કઈ રીતે કરો છો?” તેને કટાક્ષની સમજ પડી અને તેણે જવાબ આપ્યો: “મેં વીજાનિક વલસ રાખ્યું છે; હું કોઈ વસ્તુનો ઈન્કાર કરતો નથી તેમ જ કોઈ વસ્તુમાં માનતો પણ નથી. મને ‘ય’ માટેના જોખમની જાણ થઈ અને મેં ખળપૂર્વક પૂછ્યું: “પરંતુ મને લાગે છે કે” તમે બીજાની શ્રદ્ધામાં દખલ કરતા નહિ હો, અને ‘ય’ તેને પસાંદ પડે તે રીતે વિચારવા અને અનુભવવા મુક્ત હશે” “ચોક્કસ” તેણે જવાબ આપ્યો પરંતુ મને તેમાં શ્રદ્ધા બેકી નહિ.

'થ'ને કહેશો કે તેની શ્રદ્ધા અકબંધ રાખે, ભવે પછી તેના ઉપર તેના મનને અને વલસુને ફરજાર કરવા ગમે તેટલું દબાલું આવે. તેને કેટલોક મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડશે પરંતુ તેણે કદી પણ પ્રભુની કૃપાને અને તેના રક્ષણને પુસ્તર કરવાનું ભૂલવું નહિ અને તેની સાથે મદદ કાયમ રહેશે.

તમે 'થ'ને માટે કાઈ ચિંતા રાખશો. નહિ અથવા જોખમો માટે ડર ન રાખશો. જુન કદી મુશ્કેલીઓ વિનાનું હોતું નથી અને તેની મુશ્કેલીઓ વધારે પ્રમાણમાં બાધ્ય ચીતની હોવાની શક્યતા નથી પરંતુ બીજી મુશ્કેલીઓને પ્રભુમાં શ્રદ્ધા રાખી તેમનો સામનો કરીને તેમના ઉપર તે વિજ્ય પ્રાપ્ત કરી શકશો.

*

તમારી માતાને હદ્દયના ઊંડાણમાં તેતરવાનું કહો અને તેમને અનુભવ થશે કે પ્રભુકૃપા તેમની સાથે છે. હું મારા આશીર્વાદ સાથેનું એક કાઈ તેમને મોઝલું છું. તેના ઉપર શું લઘ્યું છે તેનું તમે ભાષાંતર કરી આપશો. તમે તેમને કષી શકો કે તેમના પિતાની ચેતના અકસ્માત વખતે શરીરને છોડીને ચાલી ગયેલી તેથી કરીને તેમોએ હુલનયલન કે વાતથીત કરેલી નહિ અને તેમાં કાઈ આશ્ચર્ય પામવા જેવું કે દુઃખી થવાનું કારણ નથી.

*

મેં જવાબ નહિ આપેલો કારણ કે તેની ઈચ્છાઓને પરિણામે તેના મનમાં ધણ્ણો ગુંચવાડો હતો અને તેથી મેં જે લઘ્યું હનું તેને તે સમજી શકી પણ ન હોત. ત્યાર પછી મેં તેના મનોમય અને પ્રાણમય તત્ત્વો ઉપર કાય કરવા પ્રયત્ન કર્યો છે જેથી ને થોડા વધારે પ્રમાણમાં ખુલ્લી અને ગુહસુધીબ બને અને સમજી શકે કે બાળકો માટેનો પ્રેમ તથા તેમના સર્જનમાં ભાવિ આથાનો અર્થ એવો નથી કે દરેકને બાળકો હોવાં જ જોઈએ. હું દરેકને તેના માટે ઉત્તમ હોય અથવા તેની પ્રકૃતિ પ્રમાણે તેની જે આધ્યાત્મિક જરૂરિયાત હોય એવી વસ્તુની જ જાણ કરું છું પરંતુ તે ચોક્કસ તમારી ઈચ્છાઓ પ્રમાણે ન પણ હોય.

ઓક્ટોબર ૧૯૬૦

*

'ક્ષ' ખૂબ સંસ્કારી છોકરી છે અને તે ખૂબ લાગણીથીલ છે અને તેની લાગણીઓ સહેલાઈથી છરાઈ જાય છે. તેને કદી ઠપકો ન આપશો અથવા કઠોર શબ્દોથી તેની સાથે વાત ન કરશો અથવા કાઈ પણ કરવાનું દબાલું ન કરશો. મને તે ધણ્ણી

ચરસ લાગી છે પરંતુ તે ખૂબ લયભીત લાગી - મને ખબર નથી કે એણે મારા વિશે એ પ્રકારની વાત કરી કે જેથી તેને લાગી આવ્યું. તેને કહેશો કે મને તે ઘણી સારી લાગે છે. તે ઘણી સંસ્કારી છે પણ ઘણી તંગ દથામાં રહે છે. તેને બિબ્રુલ મુઝાં રહેવાનું કહો અને તેની આજુભાજુ કાઈ પણ દભાસનું વર્ણન ન રાખો. તેને અહીં પૂણું મુક્તિનો અનુભવ થવા હો અને તેને કહો કે તે આરામની સ્થિતિમાં રહે જાણે કે તે બધો જ સમય સ્વર્ણ-પ્રકાશમાં રહેતી હોય.

૧૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૮

ચેતવણીએ।

તે પેલી જૂની વાત 'જેમાં જન્મનો હક એક ટંક જોરાક માટે વેચી ખાવા' જેવું છે. (હું જન્મના હકને પ્રભુના સાક્ષાત્કાર પ્રત્યે પહોંચવાની પ્રથમ શક્યતા અથવા શક્તિ તરીકે સમજું છું.)

૪ મે ૧૯૩૮

*

પ્રભુએ જે અનિષ્ટનું વિસ્મરણ કર્યું તે દરેકે ભૂલી જવું જોઈએ.

૧૮ ડિસેમ્બર ૧૯૩૮

*

તમારો સંકલ્પ બીજાઓને અસર કરવો જ જોઈએ એમ તમે કયા હક્કી માનો છો? દરેકને સ્વતંત્રતાનો અધિકાર છે. સાધકે જે ગુરુને પસંદ કરેલા હોય તે ગુરુને જ તે શિષ્ય ઉપર પોતાનો સંકલ્પ લાદવાનો અધિકાર છે.

૨૧ માર્ચ ૧૯૩૯

*

ખરેખર જરૂર હોય ત્યારે જ સાચો ઉકેલ આવી મળે છે.

૨ જુલાઈ ૧૯૩૯

*

પ્રદર્શન કરવાની ભાવનાને આપણામાં જે વસ્તુ ઉતોષન આપે તે બધી જ વસ્તુઓને દૂર કરવા માટે આપણે બહુ સજાગ કરીએ.

*

માલુસો જેટલા વધારે બિન-અગત્યના હોય છે તેટલા જ વધારે ગંભીરતાથી પોતાની જતને વિશે ધારતા હોય છે.

૧૫ ડિસેમ્બર ૧૯૪૮

*

માલુસને ઈદ્વારા કોઈ મૂલ્ય આપી શકતા નથી ચિચાય કે તેણે તે પ્રભુની સેવામાંથી પ્રાપ્ત કરેલા હોય.

*

કોઈ પણ ઉદ્ગારનો નિર્ણય તેની પોતાની કિંમત ઉપરથી આંકવો જોઈએ, નહિ કે તે કોણી સહી ધરાવે છે તેના ઉપરથી.

*

કોઈ પણ કહેવત ત્યારે જ સારી હોઈ શકે જો તે પોતે કોઈની સહી વગર પણ સારી હોય.

*

બહુ બોલવાથી માલુસ થાણો બનતો નથી. જો માલુસ ધીરજાણો હોય અને ભીતિ અથવા દુષ્મન વિનાળો હોય તો તેને થાણો કહી શકાય.

*

જે બોકો તમારી પાસેથી પવિત્ર શર્દો સાંભળવાની ઈચ્છા રાખતા હોય તેમની સાથે તેવા શર્દોમાં વાત કરવી ઓનાથી વધારે સહેલી બીજી કોઈ વસ્તુ નથી પરંતુ જે બોકોને તમારી પાસેથી પવિત્ર શર્દો સાંભળવાની ઈચ્છા હોય તેવા બોકોને શોધવા એ બહુ અધરું છે.

*

શ્રી અરવિંદના સાધકોને જાણ કરવાની મને જરૂર ન લાગી કે આશ્રમ ઓવી જગા નથી જ્યાં પહેલી એપ્રિલે બોકોને મૂખ્ય બનાવવાની મૂર્ખાઈભરી ટેવનું અનુસરણ કરવું.

પરંતુ હવે હું જોઈ શકું છું કે કેટલાક આશ્રમવાસીઓએ મારા મૌનનો લાભ ઉઠાવીને, આવી મૂર્ખાઈઓનું આચરણ કરેલું છે, અને તેથી મને દુઃખ થયું છે.

૧ એપ્રિલ ૧૯૪૫

*

વસ્તુઓને સંતાડી રાખવાનો પ્રયત્ન ન કરો; તમારે જે કોઈ વસ્તુને સંતાડવી છે તે વસ્તુઓ વધારે સ્પષ્ટ દેખાય છે.

૧૬ એપ્રિલ ૧૯૫૨

*

જે બોકો બખેલા શુભ્દોની સાથે દિવ્ય બળ અને દિવ્ય ચેતનાનું પ્રસરણ કરી શકે તેમણે જ તેમના 'ઓટોગ્રાફ' આપવા જોઈએ.

૧૦ એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

આપણે આથા રાખીએ કે આંતરિક સાક્ષાત્કાર બાધ્ય સાક્ષાત્કારની સાથે સમતુલ્યમાં રહે.

૨૬ એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

માણસ ઉપર આધાર ન રાખવો એ વધારે સારું.

જુલાઈ ૧૯૫૬

*

માણસની પ્રકૃતિમાં વફાદાર રહેવાનો ગુણ નથી.

*

માતાજી, પ્રભુએ આટલા બધા માનવીઓનું સર્જન તેમ ક્ર્યું છે? એ આથાએ કે એક સારો માનવી થશે.

*

અને તેમ છતાં પ્રભુ સર્વત્ર છે, અજ્ઞાની માણસમાં તેમ જ સંત પુરુષમાં પણ..

*

માનવીના પૃથ્વી ઉપરના આગમનની સાથે અખિન ઉપરના કાબૂની શકેત આવી.. પૃથ્વી ઉપરના પ્રાણીઓમાં માણસ પ્રથમ પ્રાણી હતો જેણે તાપણીમાં સંબળતી હૂંફાળી જ્યોત પ્રગટાવી, જેથી કરીને અંધકારમાં પ્રકાશિત કરતી જ્યોતિ ચાલુ કરી.. પ્રાણી કરતાં માનવ ચાઢ્યાતો છે તેની સ્પષ્ટ નિશ્ચાની અખિન ઉપરનું સ્વામીત્વ છે..

*

જો માસુસ સાચો માનવી હોય તો ફક્ત એક જ વસ્તુનો તેને હકુ છે : નોટિક
અને શારીરિક શુદ્ધિ.

*

તમે જ્યાં સુધી આવા વેપારી સોદા અને ગણતરીની ભાવનામાં બંધાગેલા
રહો છો ત્યાં સુધી તમે કોઈ પણ આધ્યાત્મિક પ્રગતિ સાધવાની કર્દી રીતે આથા
રાખી શકો ?

૧૭ ડિસેમ્બર ૧૯૫૬

*

ફક્ત એક જ શરતે હું ક્ષમા આપી શકું : તે આ છે : “હું કદી ફરીને તે
કરીશ નહિ” અને તમારા વચ્ચનનું પાલન કરો. બાકીનું બધું ઢોંગ છે.

૭ એપ્રિલ ૧૯૫૩

*

કોઈ વસ્તુ ન કરવી એ ધાર્યાં સહેલું છે. તમારે કદી શહેરમાં સિનેમા જોવા
ન જવું, કદી નહિ, અને તમારો દોષ ભૂંસાઈ જશે.

હદ્ય પૃથ્વીના માનવ જગતની વસ્તુ છે; આત્મા વૈશ્વિક આધ્યાત્મિક જગતની.
આથીવાદ.

૭ માર્ચ ૧૯૫૪

*

જ્યારે કંઈ કન્યાને પસંદ હોય ત્યારે તેને ચુંબન કરવું એ પૂરતા પ્રમાણમાં
બેઠંગુ અને અયોધ્ય છે; પરંતુ કોઈ કન્યાની ઈચ્છા ન હોય છતાં ચુંબન કરવું
એ ધાર્યાં કઠોર અને ફૂતદન કર્યું છે.

*

ઓછામાં ઓછા એક લાખ અમેરિકનોને ‘એલ. એસ. ડી’. અને
‘મેસ્કેલાઈન’ ના અનુભવો છે – તે અનુભવોને ‘સાઈકોલેલિક’ કહેવાય છે,
જેનો અર્થ ચેતનાની વૃદ્ધિ થાય છે. આ કેફી દવાઓ કદાચ અમે-
રિકામાં કાયદેસર બને અને તેના માટે રાજ્યવ્યાપી જુંબેશ ચાલુ થઈ છે.
આ “સાયકોલેલિક રીવ્યુ”ની એક નકલ છે (૧૯૬૬, નં. ૭) અને તેમાં
મેસ્કેલાઈનથી પ્રાપ્ત થતી ઊંચા પ્રકારની યોગિક ભૂમિકા પ્રાપ્ત
કરવાનો એક લેખ છે.

મેળેજિનમાં નિશાની કરેલો ફકરો મેં વાંચ્યો, એક વસ્તુ ચોક્કસ છે - આ બધી અનુભૂતિઓ આધ્યાત્મિક નથી અને તેમને આધ્યાત્મિકતાનું નામ આપવું એટલે સાચી આધ્યાત્મિક અનુભૂતિ વિશેની પૂર્ણ અજ્ઞાનની સાખિતી આપવી.

કેશી દવાઓની અસર કદાચ પ્રાણ જગતમાં ઢંગધડા વગરની રખડપટ્ટી હોવી જોઈએ અથવા તો અવચેતનના કોઈ લાગમાં નિદ્રામાં પડેલો અવચેતનનો કોઈ સૂર હોવો જોઈએ. આવા નિરર્થક વિષ્ય ઉપર વધારે કહેવાનો સમય નથી.

૧૯૬૮

*

સુખસગવડ માટેની શોધ કરવી એટલે ૬૬ માટે માગણી કરવી. કારણ કે તે એક જ વસ્તુની ઊલટીસૂલટી બાબત છે.

*

સ્વરૂપની સૌથી વધારે ભૌતિક ભૂમિકામાં વ્યક્તિત્વની ચેતનાને ટકાવી રાખવા માટે જે કાઈ અનુકૂળ હોય તે ધાતક હોય છે.

*

ઈનામો એક નીચલી કક્ષાની ભૂમિકાની વસ્તુ છે - પરંતુ તેમ છતાં જે આપણે તે સ્થિતિમાં જ રહેતા હોઈએ....

*

(મોટરકારની પસંદગી વિશે)

તમારે એક જગાએથી બીજી જગાએ જવા માટે થાક ન લાગે અને રસ્તા પર બહુ સમયનો જગાડ ન થાય એવી તમારી ઈચ્છા છે કે પછી તમારે ચબરાક અને એક અગત્યના માનવી તરીકે દેખાવાની ઈચ્છા છે ?

*

કોઈ પણ વસ્તુમાંથી છટકી જવું એ કામના જેટલું જ ખરાબ છે - એટલે પંચો રાજો અને પ્રભુની ઈચ્છાને અમલમાં આવવા દો, કારણ કે - છેવટે તો - તેની જ ઈચ્છા વિજય પામે છે !

*

માસુસોએ રાગદ્વોષો વગરના અને પ્રભુની ઈચ્છા જાસુવાની કામનાવાળા રહેવું જોઈએ.

*

બાલ સપાટીના પ્રત્યાધાતો ઈચ્છનીય નથી.

*

જે કંપનીને કોઈ નામ ન હોય, વેપાર ન હોય અને નાસું ન હોય તે કંપની નથી; તે એક છેતરપિંડી છે.

*

પ્રામાણિક વેપાર વધારે અને વધારે જોખમી બનતો જાય છે.

*

કોઈને છેતરવું નહિ એ સંકલ્પ બરાબર છે પરંતુ કોઈથી છેતરવું જોઈએ પણ નહિ.

*

(જેણે પોતાની જતને શ્રી અરવિંદની વારસદાર તરીકે જહેર કરેલી તેવી લ્લાં વિશે)

આ બધું તાત્કાલિક અને કાયમ માટે બંધ થઈ જવું જોઈએ. આ કેવળ છેતરપિંડી છે અને જે બોકો છેતરપિંડી કરે છે તેમને કારાવાસમાં જવું પડે છે, ૧ અથવા ઓછામાં ઓછું તેમના જૂઠાલાંનો પ્રથાર કરીને શક્ષાળું બોકોને મૂર્ખ બનવા દેવા ન જોઈએ. તેની પ્રથમની બધી આગાહીએ ખોટી પડી. આ પણ તે હીતે નિષ્ફળ જરૂર અને જે બોકો તે વસ્તુ માને છે તેઓને ફક્ત મૂર્ખ બનાવવામાં આવ્યા છે.

*

(એક સાધક વિશે જે આશ્રમમાં જોડાયા પહેલાં સંન્યાસી હતો, ધ્યાન દરમિયાન તેને ચારે બાજુએ સર્પો દેખાયેલા.)

સંન્યાસીના ઝજ્બાનો ઈન્કાર કરવાના પરિણામે તેનામાં (કદાચ અવચેતનમાં) ભૌતિક હશે અને આ ભૌતિનો સર્પોના હુમલામાં અનુવાદ થયો. તમે તેને ડર ન

૧. માતાજીએ હાંસિયામાં “ગમત” લખેલું - એમ દર્શાવવા કે આશ્રમને કોટ્ટેમાં જવાની બિલકુલ ઈચ્છા નહોતી.

રાખવાનું કહી શકો અને મને બધી વસ્તુઓથી વાકેદ્દ કરવામાં આવે છે અને તેને કોઈ પણ વ્યક્તિ નુકસાન પહોંચાડ્યે નહિ.

તેને ફરીને આત્મશલ્ઘાથી ધ્યાન કરવાનું કહો કે તેને રક્ષણ મળેલું છે. પરંતુ તેણે જાહેરમાં ધ્યાન કરવાનો પ્રયત્ન ન કરવો. જો તેનું ધ્યાન સ્થિર બને તો તે બીજાઓની સાથે ફરીથી પ્રયત્ન કરી શકે છે.

*

તેણે ટેબલ ઉપર મારી સમક્ષ એક એકસરસાઈઝ નોટબુકમાંથી પાનું ફાડીને મૂક્યું. તેના ઉપર બેટરેડ નહોંનું કે એવી સીઈ સત્તાવાર છાપ ન હતી. તેના ઉપર તેણે ગરબદિયા અક્ષરમાં લખ્યું કે, જો જરૂર પડે તો વધારાની ટિકિટોના ખર્ચ માટે હું વધારાના પૈસા આપોશ.

મને એવું લાગ્યું કે જાણે કોઈ નિઃસહાય મુસાફરને જંગલના કોઈ ખૂલામાં પિસ્તોબો હાથમાં રાખીને લુંટારાઓ ઘેરો વળયા હોય અને તેઓ તમને ત્યાંથી પસાર થવા દેતા ન હોય અને જીસાં ખાલી કરવાનું ફરમાન કરતા હોય. હું એક કાણ માટે ખચ્ચાઈ પરંતુ મેં ઉદારતા બતાવી અને સહી કરી આપી. મેં વિચાર્યું, “આપણે જોઈશું કે તે કેટલી હદ સુધી જય છે.”

નિઃસ્વાથી બનના માટે આ જગતમાં માણસને ધર્શી કિંમત ચૂકવવી પડે છે !

*

(એક ખૂબ ધનિક માણસે આશ્રમની મુલાકાત લીધી. જતી વખતે તેણે પ્રતીકર્ષે ફ્લોનો આપ્યો અને ભાડી ભાગી કે તેના હાથ ઉપર પૂરતા પ્રમાણમાં પૈસા નહોંતા. ઘરે જતાં મુસાફરીમાં કેટલાક બુકાનીધારીએ। તેને વીટગાઈ વળયા અને તેને મારો નાખવાની ધમકી આપી; તેણે તાત્કાલિક ૫૦૦૦/- રૂ. છૂટના માટે આપ્યા. આ પ્રસંગની જાણ થઈ ત્યારે માતાજીએ લખ્યું.)

એકની એક પ્રકારની વાત, થોડાધલા પ્રસંગોપાતા ફેરફાર સાથે વારંવાર કહી શકાય.

પ્રભુની કૃપાની અસરકારકતા વિશેની વાતો રિશે શું કહેવાનું છે ? કદાચ તેની સંખ્યા ઓછી હોય, પરંતુ તેનાથી ખૂબ આશ્વાસન મળે છે !

*

દરેક વસ્તુ ચેપી છે. દરેક સારી વસ્તુ તેમ જ દરેક ખરાબ વસ્તુને પણ તેનાં આંદોલનો હોય છે. જો તમે તે આંદોલનો ગ્રહણ કરો તો તે વસ્તુ તમને પ્રાપ્ત થાય. સાચો યોગી આ આંદોલનોને જાણે છે અને તેમની સાથે કામ પાડી શકે છે; તેને લઈને તે તમને શાંતિ વળે આપી શકે છે. આ કહેવાતા અકર્માતો પણ ચેપી હોય છે. તમે બીજાઓની નિરાશા પડડી લો છો અને તે રીતે તમે દુઃખી બનો છો.

*

કલાના દાખિલાં દુધી હું તમને કહી શકું કે ધર્મવિરો રંગ સફેદ રંગ કરતાં સારો છે પરંતુ કોઈ પણ વ્યક્તિ તેના રંગને લઈને સારી કે ખરાબ છે એમ વિચારવું એ કેવળ મૂખ્યાઈ છે. આંદોલનો નિયો એવું વિચારે છે કે તેનો રંગ સૌથી સુંદર છે. જપાનનો માસુસ વિચારે છે કે તેનો રંગ બીજાઓ કરતાં ચઢિયાતો છે. રંગદ્વેષ એ ધર્માદી હલકી વસ્તુ છે. તે ધર્માદી નિમ્ન ચેતનાનો નિર્દેશ કરે છે - એવી ચેતના જે અચિતમાંથી જ ઉત્પન્ન થયેલી હોય છે. તે કોઈ ખ્યાલ નથી, તે લાગણી નથી પરંતુ તેનાથી પણ નીચેની વસ્તુ છે. જ્યારે તમે રંગભેદ વિશે વિચારો ત્યારે તમારો ચોત્ય પુરુષ તમારી મૂખ્યાઈ ઉપર હસે છે : તેંબણે કે તેણે પોતે સફેદ, ધર્મવિરો, પીળો, લાલ અને કાળો, બધા જ પ્રકારના રંગોવાળાં શરીરો ધારણ કરેલાં છે. તમને જ્યારે આવો રાગદ્વેષ આવે ત્યારે તમારો ચેતના સમજ તેને મૂકવો અને તે અદશ્ય ઘર્ય જશો.

*

કેટલાક લોકો સ્વતંત્ર રીતે પગભર થઈ શકે છે. તેઓ કોઈ વસ્તુ કરે છે કારણ કે તેમને લાગે છે કે તે કરવું સારું છે. તેઓ ગુરુને મુક્ત રીતે પોતાની જતનું કંપુલ્સ અપ્સલું કરે છે અને તેમનું માર્ગદર્શિન મેળવે છે. પરંતુ તેમ છતાં તે મુક્ત ગતિ હોય છે. બીજા કેટલાક ગુલામો હોય છે. તેઓ જે કાઈ કરે છે તેના માટે તેઓ સામાજિક કે સત્તાવાર ઓળખાસુ પ્રાપ્ત થાય તેના માટે કરે છે. તે લોકો જે કોઈ સત્તા તેમની કદર કરે તો જ આત્મ - વિશ્વાસ રાખે છે. આ માનસિક ગુલામી છે.

*

દ્વારા વહી રક બાધતો

સામાન્ય

કોઈ પણ બહાના નીચે બહાર સૂર્યના તાપમાં સાથકલો ન મુકવી.

૨૭ ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૬

*

કુન્ય શીખવા માટે ચિંતા ન કરો; ધીરે ધીરે તમને તે આવડી જશે.

*

હાઇડ્રોજન પેરોક્સાઈડ મેંધો છે. હું તેની ભલામણ કરું કે કેમ તેની જાણ કરશો.

હાલ પૂર્ણ તમે તેની ભલામણ કરી શકો અને પછીથી, જ્યારે 'ક્ષ' ની તબિયત વધારે સારી થાય ત્યારે પેરોક્સાઈડને બદલે પોટાશ્યમ કલોરાઈડ મુકશો.

૩૧ માર્ચ ૧૯૩૫

*

સુષ્ણુ હાઉસમાં જે વૃક્ષો રોપવામાં આવ્યાં છે તે આપણાં નથી પરંતુ મકાનમાલિકનાં છે અને ધરધણીની મંજૂરી સિરાય તે કાપી થકાય નહિ.

કોઈ પણ બીજુ રીને કરેલું કાર્ય આપણને મોટી મશનેવીમાં મુકી રૂથકે.

૧૯૩૫

*

તમે 'ટીવીઝર'નો ઓર્ડર આપો છો તેથી તમારે જે બીજુ વસ્તુઓની જરૂર હોય ત્યારે તેની સાથે જ ઓર્ડર મૂકી દેવો વધારે જુદાએ. તેની જુદુચરિયાત ઊભી થાય અને પછીથી ઓર્ડર મૂકજાનો સમય ન રહે. થોડું થોડું તે રીતે ખરીદવાથી આપણે એક દિવસ પૂર્ણ સજજ હોઈયું.

અર્થિર્વાદ.

૬ જુલાઈ ૧૯૩૮

તમારે સીતાર શીખવાની ખાસ જરૂર હોય તેમ હું માનતી નથી - પરંતુ તમને તેનાથી આનંદ આવે છે તેથી તમે તે ચાલુ રાખી થકો છો.

મારા આશીર્વાદ સાથે.

૨૮ માર્ચ ૧૯૪૦

*

માતાજી,

મારા માણસો માટે મેં જે ધર રાખ્યું તે એક ક્ષયના દદીંનું હતું. મેં મકાનની કિંમત ચૂકવી દીધી પછી મને આ વસ્તુની જાણ થઈ. પરંતુ પછીથી અમે આખું ધર વોવડાવી લીધું અને કેટલાક ઓરાડાઓમાં અમે ગંધુક સળગાવ્યો. એક માયનો દદીં અહો રહેતો હતો તે વિયાર મને વ્યગ્ર કરતો નથી કારણ કે તેને ગયા છેલ્લા બગલગ ઇ માસ થયા છે.

તેમ છતાં ચેપ લાગી જાય એવું વાતાવરણમાં સૂચન હેંકાયેલું હેવાથી ત્યાં રહેનારા માટે રહણ આપો એવી હું આપને પ્રાર્થના કરું છું. આખું ધર પુરેપુરું શુદ્ધ અને જરૂરિયિન કરાયું હેવાથી હવે કોઈ જોખમ નથી. હોકોએ કોઈ ડર ન રાખવો.

મારા આશીર્વાદ.

૧૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૦

*

જો આજે રાત્રે દુખાવો ન મટે તો આવતી કાંઈ આરામ દેવો વધારે સારું. મારો પ્રેમ અને અશીર્વાદ.

૨૭ જુલાઈ ૧૯૩૮

*

દેવદૂતો કોણ હોય છે? વિશ્વમાં તેમનું કાર્ય કયા પ્રકારનું હોય છે? માણસ તેમના સંપર્કમાં કઈ રીતે આવે? તે શરૂઆત કરવા માટે કોઈ પુસ્તકો છે? હું વિનંતી કરું છું કે કાંઈક તેમના વિશે કહો.

તમારા પ્રશ્નોના દ્વારાસુમાં જવાબ આપવાનું અધ્યરું છે. આ વિષય ઉપરના કોઈ કિંમતી પુસ્તક દિશે મને જાણ નથી.

મારો પ્રેમ અને આર્થીર્વાદ.

૨ જૂન ૧૯૪૦

*

(દલાઈ-લામાના પુનર્જન્મ અને શોધ અંગેની દંતકથા વિશે)

એક ચુમયે હું તેમની લોકકથા વિશે જાણતી હતી પરંતુ હવે હું તેના વિશે ભૂલી ગઈ છું તેથી તેના વિશે હું કાઈ પણ કહી શકું નહિ, સિવાય કે એક સામાન્ય વિધાન - એક વખત પણ ન બની હોય તેવી વસ્તુ વિશે લોકો કલ્પના પણ કરી શકે નહિ. તેથી તે વિધાનની પાછળ કાઈક સત્ય હોય છે. તે વસ્તુનું સામાન્યીકરણ કરવામાં અને તેના ઉપરથી નિયમ બનાવવામાં ભૂલ રહેલી હોય છે.

*

માતાજી,

મારાં માતાપિતા વારંવાર મને ખીચા-ખર્ચી માટે થોડા રૂપિયા આપવાનું કહે છે, પરંતુ હું તેનો ઈન્કાર કર્યા કરું છું કારણ કે તેમને એવું ન લાગવું જોઈએ કે અહીં કોઈ પણ વસ્તુની એંચ હું લાગવું છું. પરથ્યુરણ ખર્ચ માટે મારે થોડા રૂપિયા રાખવા જોઈએ એવી તમારી સહાય છે ?

હું ખીચાખર્ચી માટે થોડા રૂપિયા રાખી શકે.

મારો પ્રેમ અને આશીર્વાદ.

૨૫ સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૦

*

જ્યારે તમે કોઈને 'શુભ દિન' કહો ત્યારે તમે તેના માટે શુભ દિનની ભાવના વ્યક્ત કરો છો. જો તમે તે સચેતન રીતે કહો અને તમે કહેતા હો તે રીતે વિચારો તો શુભ-દિન શરૂ એક મહાન બળ વ્યક્ત કરે છે અને દિવસને સારો બનાવવામાં મદદ કરે છે.

૭ ઓક્ટોબર ૧૯૪૧

*

(કોઈએ તેના સંબંધી વિશે માતાજીને વાત કરી. પત્રના અંતમાં લખેલું.:)

મારા ૧૯૪૭ના ભારતના આગમન વખતે મને ૩૫૬૮ સ્વરૂપ આધ્યું કેઢા માણસ મને ૫૦,૦૦૦ ડોલર આપયે - 'ક્ષ' મકાનની કિંમત, (હું જાણું છું તે રીતે), તમને આમાં કાઈ રસપ્રદ લાગે છે ? મેં મારું માનસિક ચિત્ર તમારા સંપર્ક માટે મૂક્યું છે.

તમે આ વિશે તેને લખી શકો છો — અને સિથર શ્રદ્ધાથી રાહ જુઓ કે શું પરિણામ આવે છે — પરિણામ પ્રલુના હાથમાં છે.

પ્રેમ અને આશીર્વાદ સાથે.

૧૪ એપ્રિલ ૧૯૬૩

*

માતાજી,

મને એવા સમાચાર મળ્યા કે સ્ટુડિયોની ઉત્તરની અને દક્ષિણની દીવાલો પર સાદા કાચ વાપરવામાં આવશે. આવું બને તો મુશ્કેલી બનશે. આ બે બાજુ પૂરેપૂરી કાચની જ બનાવેલી છે અને જેમ જેમ સૂર્ય ઉત્તર તરફ જથે તેમ તેમ ઈશાન કોણમાંથી તીવ્ર પ્રકાશ આવે છે. જથારે સૂર્ય દક્ષિણ તરફ જાય ત્યારે પણ તે પ્રમાણે બને છે. કાચ એટલી બધી ઊંચાઈએ છે કે તેમાં પરદા પણ એટલી ઊંચાઈએ નાખી શકાય નહિં. સાદા કાચને દૂધિયા કાચમાં ફેરવી નાખવા એ મોટો પ્રશ્ન નહિં બને. એ ફક્ત એક કે બે માસનો જ સવાલ છે. કાચ મેળવવામાં ૧૮ માસ થયા તો બીજા બે વધારે.

મને પૂરેપૂરી ખાતરી છે કે જે તમે ઘસેલા કાચ બધે વાપરશો તો ઇમ એટલો બધો અંધારિયો થશે કે તેમાં કામ કરવું અશક્ય બનશે.

એટલા માટે જ મેં ‘ક્ષ’ ને ઉત્તર આપેલો નહિં.

પરંતુ હવે મને જે દેખાય છે તે તમને સ્પષ્ટ કહેવું પડશે. કોઈ પણ સંઝેગમાં કાચને હળવી સ્પ્રે લગાડો જેથી વધારે અંધારું લાગે તો સ્પ્રે કાઢી નાખી શકાય.

૭ ઓગસ્ટ ૧૯૬૩

*

વહાલાં માતાજી,

‘ક્ષ’ મકાનના નવા ભાડુઆતોએ નીચેનાં બધાં બારણાંઓને તાળાં મારેલાં છે અને તેથી હું ‘ટોઇલેટ’નો ઉપયોગ કરી શકું એમ નથી. મારી ઇમ માટે એવી કોઈ સગવડ ન હોવાથી મારે શું કરવું?

શરૂઆતથી જ મેં તમને તમારા બીજા ઇયમાં તમારા ઉપયોગ માટે કોમોડ અને એલ્યુમિનિયમ ટબ મૂકવાનું કહેવું જેથી તમે બધાંથી સુવનાંત્ર બનો શકો, મને ખબર

છ કે પાણીની સગવડ કરવામાં આવી છે. એમ કેમ છ કે કોમેડ અને ટબ ત્યાં નથી ?

નીચેના ભાગની વ્યવસ્થા નીચે રહેનારને માટે થયેલી છે અને જે લોકો ત્યાં રહેતા હોય તેમને તેમાં તાજું મારવાનો સંપૂર્ણ અધિકાર છે.

આશીર્વાદ.

૨૩ ઓગસ્ટ ૧૯૬૩

*

તમને જે જગાઓ કહેવામાં આવી છે તેમાંથી કોઈ એક જગામાં તમારે શોડા સમય માટે ખસી નવું.

તમારો ઈન્કાર મને વિવિધ પરિસ્થિતિમાં મૂકી દેશે કારણ કે મેં મારું વચન આપ્યું છે.

આશીર્વાદ.

*

અહીં કલકત્તાથી આવેલી કેટલીક ‘પૂર્ણ’ છે. તે બધી જ સારી નથી.
હું કેટલાક સુધારોઓ કરવાનું કહું છું.

*

આ ‘પૂર્ણ’ સારી નથી. તેઓ વધારે કરે એમ થા માટે તમે ઈચ્છા હો ? તેઓ હુક્ત કામ બગાડે છે અને તેનાથી સમય અને પૈસાનો વ્યવ થાય છે. આ બધાં ચિન્તા ઉપયોગમાં લઈ થકાય તેમ નથી. અને તે ફરીથી બનાવવાં પડશે.

હવે તેમને તમે બીજું કામ આપો તેની સાથે હું સહમત નથી.

આશીર્વાદ.

૧૨ જાન્યુઆરી ૧૯૬૬

*

માતાજી,

આપણે ચાસેન્ડ્રને બગીચાઓમાં ‘ઓણ્ઝલસ્ટરલ પ્રોન્કટ’ ફરીને બાંધીયું કે પ્રોન્કટને ‘ઇન્ની’ (Eeny) હાઉસમાં ફેરવીને લઈ નઈયું કે જીજી રીતે બન્ને જગાઓ પુરતા કરશું ?

જે બન્ને જગાએ કરવાની તમારામાં શક્તિ હોય તો બન્ને કરો. એ એક જ જગા તમારી શક્તિ માટે પૂરતી હોય તો ઈહની ફાઉસ ઉપર એકાગ્રતા કરો.

આશીર્વાદ,

૪ મે ૧૯૬૬

*

મહુર માતાજી,

તમે સંસ્કૃત માટે ૧૯૬૪ના નવેમ્બરના તમારા વાર્તાલાપમાં સંસ્કૃતના જવીન પ્રાણ વિશે જે વાત કરી તેની તમારી અભિવ્યક્તિ તરીકે અમને તમારા તરફથી કોઈ સંદેશ મળે એવી ઈચ્છા છે. અમારે તે સંદેશનું લાખાંતર કરીને આશ્રમ જરનલોમાં છપાવવું છે કારણ કે કેટલાક સાધકોને આ વિશે આપે શું કહ્યું તે જાળવાની ઈચ્છા છે.

સંદેશ માટેની કોઈ જરૂરિયાત હું જેતી નથી. જે લોકોને બરાબર સમજાઈ ગયું હોય તેમને જ સંદેશો સમજ આપી થકે.

તેના કરતાં સંસ્કૃત શીખવું અને તેને સાચી જીવંત ભાષા બનાવવા પ્રયત્ન કરવો એ વધારે સારું છે.

આશીર્વાદ.

૧૬ ઓગસ્ટ ૧૯૬૬

*

માતાજી

મારે ગન પાવડર રોકેટો ઉપર પ્રયોગ કરવો છે પરંતુ 'શ' અંગ્રેજી પણ વિસ્ક્રોટક અને લયંકર પ્રયત્નો કરતાં પહેલાં તમને પૂછવું એમ કહ્યું. તમે રજ આપ્યો?

જે લોકોને અવાજ પસંદ હોય તેમની પ્રકૃતિઓ પ્રાથમિક અને અવિકસિત હોય છું. વિસ્ક્રોટકો કાયમ જેખમી હોય છે : આ વસ્તુઓ જિશાસાનો વિષય બની શકે નહિ.

૨ સપ્ટેમ્બર ૧૯૭૧

*

તમારે છાપેલા ‘બેટરહેડ’ હોય તેવાં પત્રો અને કવરનો ઉપયોગ મને લખતી વખતે ન કરવો – તે ખોટો વ્યવ છે.

શાળામાં આ વાતની ખબર આપો.

*

બેકરોની દીવાલમાં ખૂબ કીડીઓ છે. તેઓ ટેબલ ઉપર આવીને શેકવાના ટીનોમાં પેસી જ્ય છે.

તમારે તેઓ કચાંથી આવે છે નથા કયા કાણામાંથી આવે છે તે શેધી કાઢવું અને તે કાણાં પાસે ખાંડની ભૂકીની ઢગલી કરો. નેઓ તેમને ઊંચકી જવામાં મથગૂલ રહેશે અને તમને વધારે પજવશે નહિ.

*

માનાજી, મેં પેશન્સ ટ્રી (Patience Tree) ના ઉપર એક મધ્યપુડો જોયો. અમે તે વૃક્ષની છાયામાં કામ કરીએ છીએ, મધ્યપુડો મોટો થતો જશે અને વૃક્ષ બહુ ઊંચું નથી. શું થઈ શકે?

જો તમે મધ્યમાખીઓને પજવો નહિ તો મને નથી લાગતું કે તેઓ તમને કરડે, પરંતુ જો તમને બીક લાગતી હોય તો...

*

રસોઈ અને લોજન

જ્યારે તમારે શાકભાજીમાં ધઉંનો લોટ નાખવો હોય ત્યારે તમારે તેને જુદી તવીમાં થોડા પાણી સાથે મેળવીને નાખવો અથવા શાકના રસાની સાથે. તમારે તેને તપેલીમાં ખૂબ કાળજીથી ગોળ ગોળ હવાવવું, જ્યારે તે ઉત્કલન બિંદુએ પહોંચે ત્યાર પછી તમે તેને શાકભાજીની સાથે મેળવો. તે તવીમાં નીચે તળીમે ચોંટથે નહિ.

૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૨

*

વધારે પડતો તાપ જોસાકને દાડું છે. રાસણું બગડે છે અને બળતણું નકામું જાય છે. ઓછો અહિન ઓટલે રાંધવા માટે થોડો વધારે જુમય, પણ રસોઈનું સારું પરિસ્થામ પણ ખડું.

ઉતાવળે કરેલું કામ કાયમ ખરાબ હોય છે; જો તમારે સારું પરિણામ જોઈતું હોય તો તેના માટે સમય આપવો જોઈએ.

*

તમારી રસોઈ ખરાબ છે એમ કહેલું બરાબર નથી. વધારેમાં વધારે એટલું કહી શકું કે તમારી રસોઈ કાયમ સારી હોતી નથી, પરંતુ તે ખરાબ હોતી નથી, અને કેટલીક વાનગીઓ તો બિલકુલ સારી થાય છે. એમ બને કે કદાચ તમારે આંતરિક નકલીકુમાંથી થોડો સમય પસાર થયો હોય પરંતુ તમે તેમાંથી વધારે અજબૂત બનીને બહાર આવશો. જ્યારે આંતરિક મુશ્કેલીઓ હૂર થશે ત્યારે રસોઈ અહેલાંની માફક જ નિયમિત રીતે એટલી સારી બનશો.

૨૪ ડિસેમ્બર ૧૯૩૭

*

ઝોરાક, મસાલાઓ વગેરેની અસરો વિશે મેં ધરૂા એકબીજાથી વિરોધી અહેવાલો એટલા બધા સાંલળણ્ણા છે કે તાર્કિક રીતે જ હું એવા નિર્ણય પર આવો શું કે તેને - બીજી બધી વસ્તુઓની માફક વ્યક્તિગત બાબત ગણવી જોઈએ અને તેને બદ્ધિને કોઈ સામાન્ય નિયમ બનાવી શકાય નહિ તથા તેના વિશે કોઈ નિયમ બાદી શકાય નહિ અને એટલા માટે જ હું ઉદારતા રાખું છું.

*

મને એલ્યુમિનિયમનાં વાસણો વિશે કાઈ કહેવામાં આવ્યું નથી પરંતુ હું તે વાપરવાની સંમતિ આપતી નથી કારણ કે તે રસોઈ માટે આરાં નથી. હું મારા પોતાના અનુભવની જ વાત કરું છું.

*

તમે જાણો છો કે નોકરો ખોચાને હાથ લગાડે એ વિશે હું બહુ ઉત્સાહી નથી - પરંતુ ધરૂા બેકોને તે પસંદ પડે છે; મને લાગે છે કદાચ તેમની આપસને બદ્ધિને !!

*

રસોડામાં સૃદૃષ્ટિ એ સૌથી અનિવાર્ય વસ્તુ છે.

રસોઈમાં વાળ પડે તે અટકાવવા માટે રસોઈ કરતી વખતે માથું ઢાંકેલું રાખવું જોઈ એ.

તયેલીઓમાં જીવડાં ન પડે માટે ખાસ સંભાળ રાખવી જોઈએ.

*

જો બીજોઓની જાથે ખોરાક બેતી વખતનું વાતાવરણ તમને પરસંદ ન પડતું હોય તો મને સમજાતું નથી કે તમારે થા માટે તેમ કરવું જોઈએ.

૧૩ સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૦

*

શારીરિક દાખિલિંગની ખૂબ શાંતિથી અને ઉતાવળ કર્યા વિના ભોજન બેવું એ સ્પષ્ટ રીતે વધારે સારું છે, અને મને પૂછું ખાતરી છે કે લગભગ બધા સમયે બોકો તેના માટે સમય કાઢી શકશે. તેમાં ફક્ત ગોઠવણું કરવાનો પ્રશ્ન છે.

૨૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૦

*

જ્યા ખોરાક તૈયાર કરવામાં આવે છે તે બધી જગાએ કરેલી તકરારો ખોરાકને અપાચ્ય બનાવે છે. રસોઈનું કાર્ય શાંતિથી અને સંવાદથી બનવું જોઈએ.

માર્ચ ૧૯૬૮

*

ઓક બાલિય પ્રશ્ન : પ્રાણીઓને અને પક્ષીઓને ખોરાકમાંથી આપણું માફુક જ સ્વાદ આવે છે ?

હા, પરંતુ તેઓ આપણી માફુક તેનો વિચાર કરતાં નથી.

*

આશ્રમ પુસ્તકાલયમાંથી પુસ્તકો લેવા વિશે
વહીલાં માતાજી.

મને કહેવામાં આવ્યું છે કે નીચેની બાબતો માટે તમારી મંજૂરી હેવી. (૧) પુસ્તકાલયમાંથી પુસ્તકો લેવા. (૨) બેકરીમાંથી બ્રેડ ખરીદવી.
મને આપની મંજૂરી મળશે ?

બ્રેડ તમારે જોઈએ તેટલી મફત લઈ શકશો સિવાય કે તમારે બહુ વધારે પડતી સાખ્યામાં જરૂરી હોય.

પુસ્તકો માટે અમને ઉછીનાં પુસ્તકો આપવાનું બંધ કરવાની ફરજ પડી છે. કારણ કે ઘણી મોટી સાખ્યામાં પુસ્તકો ગુમ થયાં છે – પરંતુ જો તમે ફક્ત બોડા સમાન

માટે જ પુસ્તકો રાખો અને ખૂબ સંભાળ રાજવાનું વચન આપો તો હું તમને મંજૂરી આપી શકું.

આશીર્વાદ.

૧૧ જાન્યુઆરી ૧૯૬૩

*

મધુર માતાજી,

મારા અલ્યાસ માટે હું પુસ્તકાલયમાંથી ઉછીનાં પુસ્તકો લઈ શકું ? તમે મને થોડાં વધો પહેલાં મંજૂરી આપેલો.

એ તમે પુસ્તકોની ખૂબ સંભાળ રાખો અને લાયબ્રેરીના નિયમોનું પાલન કરો તો તમે પુસ્તકો લઈ શકો.

આશીર્વાદ.

૧૨ માર્ચ ૧૯૬૪

*

વહાવાં માતાજી,

‘જાન બસોલ’ નું પુસ્તક ‘ધી પપેટ થીએટર’ ઉછીનું લેવા માટે આપની પરવાનગી મળશે ? મારે ‘શ્રી’ ને ડિસ્ટમ્સ માટે બાળકોને હાથથી ચલાવાતા દ્રીંગલાઓ બનાવવા બતાવવું પડશે.

હા, ઉછીનું અને ખૂબ સંભાળપૂર્વક રાજવાનું.

૨૬ નવેમ્બર ૧૯૬૪

*

મધુર માતાજી,

હું લાયબ્રેરીમાંથી ધરે વાંચવા લઈ જવા માટે પુસ્તકો લઈ શકું ? મારે મારા અંગ્રેજ અને બીજા શિક્ષણ માટે તેમની જરૂર છે.

એ ‘થ’ (મુખ્ય લાયબ્રેરિયન) સહમત થાય તો અને એ તમે તેમની બરાબર સંભાળ લઈ શકો તો.

૨૩ ડિસેમ્બર ૧૯૬૪

*

માતાજી,

મારા દર્ગાનાં બાળકોને ૧૯૬૫ની વેકેશન અને ૧૯૬૬નાં શાળાકીય ૧૮૮ દરમિયાન લાયબ્રેરીમાંથી પુસ્તકો ઉછીનાં લેવા માટે મંજૂરી આપયો? આ પુસ્તકો (સાથે લિસ્ટ સામેલ છે) તેમના ફેન્ચ વર્ગો માટે તેમને ઉપયોગી થશે.

ધ્રુવ સારું.

તા.ક. એટલું ચોક્કસ કે તેઓએ આ પુસ્તકોની ખૂબ સંભાળ રાખવી પડશે. અને તેમને સરચછ અને સારી સ્થિતિમાં, નવું સત્ત્ર શરૂ થાય તે પહેલાં, પાછાં આપવાં જોઈશે.

૧૧ ઓક્ટોબર ૧૯૬૫.

*

(મુખ્ય લાયબ્રેરીનાં)

'અ' ને લાયબ્રેરીમાંથી કેટલાંક પુસ્તકો લેવા છે. તે કહે છે કે તેમની તે ખૂબ સંભાળ રાખશે. તમે તેમને ઉછીનાં આપવા સહમત છો?

૧૩ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૬

*

ચિત્રકામ

મને એમ લાગે છે કે પ્રકૃતિમાંથી કેટલાક સ્કેચ ઉપયોગી થશે. ખાસ કરીને પગ હાથ અને રૂપના સંવાદના દર્શિબિંદુથી.

૨૫ જાન્યુઆરી ૧૯૬૪

*

(માતાજીના ભાથા ઉપરના મુગટની ડિવાઈન વિશે)

ડિવાઈન ખરેખર ખૂબ સુંદર છે અને ખરેખર સફળ મુગટ બનશે.

૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૪

*

આ ફેસ્કોનો વિચાર ધ્રુવાં સુંદર લાગે છે અને 'અ'ની અગાઢી ઉપર 'અ'ના રૂમની દીવાલ એક આદર્શ વિચાર છે. એક મુદ્દો છે, જેના ઉપર રંગકામ થયેલું છે તે દીવાલ ઉપર ચૂનો લાગી શકશે? આ 'ક'ને પૂછવું જોઈશે.

ત્યાં સમુદ્રનું દર્શય હોય તે ધણું સુંદર લાગશે.

૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૪

*

(કેટલાક કલાકારની સાથે કાર્ડ કરનારા લોકો માટે કાર્ડ બનાવાયેલાં
અને કાર્ડની સાથે નામ મોકલવામાં આવેલાં તેમના વિશે)

બધાં કાર્ડ સરસ છે, કેટલાક ધણું સુંદર, તે વહેંચવા માટે હું પાછાં મોકલું છું
સિવાય કે 'ડ' એ પસાંદ કરેલું કાર્ડ જે ખૂબ આનંદથી રાખી લેવામાં આવ્યું છે.

બધાં જ નામો બરાબર છે.

૨૭ ઓક્ટોબર ૧૯૩૫

*

(ટાઉનહોલની દીવાલો ઉપર લગાડવાના એસ્બેસ્ટોસના થીટ ઉપર થયેલા
સ્કેચકામ વિશે)

હા, તે બરાબર છે. જ્યારે સ્કેચચિત્રો તૈયાર થાય ત્યારે તે મેયર અને ગવર્નરને
બતાડવાં જોઈશો અને તેના માટે સમય લાગશે. એટલે કે સ્કેચકામ અને ચિત્રકામ
માટેની ખરેખરી શરૂઆત કરતાં પહેલાં પ્રદર્શન માટે ધણે. સમય રહેશે.

*

મેં તમને કહું તે પ્રમાણે આ માસની ૧૦મી કે તેની આસ્પાસ ગવર્નરને
સ્કેચચિત્રો બતાવવાં સારું રહેશે - કારણ કે અત્યારે સામાન્ય કાઉન્સિલ ભરાય છે
અને આ કાઉન્સિલે નિશ્ચિયત લેવાનો છે. ચાર રેખાચિત્રો અને રૂમનો ઊઠાવ પૂરતાં રહેશે.

૧ નવેમ્બર ૧૯૩૫

*

(ટાઉનહોલના ચિત્રકામ માટેના રેખાચિત્રો વિશે)

તે ખરેખર ધણું સુંદર છે. મારે કોઈ ફેરફાર માટે સૂચન કરવાનું નથી.

૩ નવેમ્બર ૧૯૩૫

*

(૧૯૩૫ના ડિસેમ્બરના અંતભાગમાં યોજેલું આશ્રમ કલાકારોના ચિત્રોનું
પ્રદર્શન વિશે કેટલાંક ચિત્રો હુન્ય ગવર્નરને લેટ અપાયેલાં)

હું તમને કહેવાનું ભૂલી ગયેલી કે ગવર્નરને માટેનાં બે ચિત્રોને ફેમ કરતાં પહેલાં તેના ઉપર સહી થથી જોઈએ. તમે 'ઈ' ને આ વિશે જાણુ કરશો ?

પ્રદર્શન ધારું સફળ થયું એમ બાગે છે.

અમારા આશીર્વાદ સાથે.

૬ જાન્યુઆરી ૧૯૩૬

*

હું કેટલાંક કલા વિષેનાં પુસ્તકો તમારા અભિપ્રાય માટે મોકલું છું. મારે તમારી પાસેથી સેઝાને (cezanne) અને વાન ગોગ વિષેનો અભિપ્રાય જોઈએ છે કારણ કે આપુનિક વિવેચકોએ તેમની ખૂબ પ્રથાંસા કરેલી છે.

તમે જે પુસ્તકો મોકલ્યાં તેમાં સેજાને અને વાન ગોગનાં ચિત્રો ખૂબ સુંદર છે (ખાસ કરીને સેજાનેનાં). હું એક બે દિવસમાં પુસ્તકો પાછાં આપીશ - મારે તેમને ખૂબ અનુષ્ઠાનિક જરૂર હું જોવા છે.

૧૨ માર્ચ ૧૯૩૬

*

જો તમને ચિત્રકામ કરવાની અંતરમાંથી ઝંખના ન થાય તો તમારા માટે ચિત્રકામ કરવાની જરૂર હું જોતી નથી.

આશીર્વાદ.

ઓપ્રિલ ૧૯૩૬

*

કલા પ્રત્યેનો તમારો અભિગમ સાચો છે અને જો તમારા વલસ અને પ્રથત્તમાં તમે પૂરેપૂરી સચ્ચાઈ રાખશો તો તમે ચોક્કસ સફળ થરો.

તમારી પૂર્વની કલાની પ્રથાંસામાં કાઈક સત્ય રહેલું છે, પરંતુ તે અપૂર્ણ છે. છતાં હાલ પૂરતું આપણે તે વિષય મુલાકાતની રાખીએ છીએ કારણ કે હમણાં તમને તે બધું સમજાવવાનો મારી પાસે સમય નથી. લિઓનાડ દ વિન્સી, માઈક્લે અન્ગે^૧ અને રાફેલને હું એક જ ભૂમિકા ઉપર ન મૂકી શકું. પ્રથમના બે છેલ્લા કરતાં ઘણા મહત્તર છે. તે બન્ને સર્જકથકિતના જગતમાં માણસો છે. લિઓનાડમાં વધારે સૂક્ષ્મતા અને રિથરતા છે, ઊંડું દર્શાન અને વિશુદ્ધ છે, માઈક્લે અન્ગેમાં વધારે બલ અને શક્તિ છે, ખાસ કરીને શિલ્પમાં, જે અનેડ અને લખ્ય છે. રાફેલ વધારે મનોમય અને સપાટી ઉપરનો છે.

૩૦ જૂન ૧૯૩૬

૧. માતાજીએ આ બે નામો ફેન્ચ રીતે લખેલાં.

'ક્ષ'એ મને કહ્યું કે તમે ધ્યાનરૂપને શાસ્ત્રગારવા માટે રજ આપી છે. તમે પ્રશ્નામ માટે જે રૂમાં બેસ્તાં લેને સુશોલિત કરવાની મારી ઈચ્છા હતી. મેં સાંભળ્યું છે કે તમારી સમગ્ર ખંડ અને દાદર સુધીની બધી જગ્યાને સમાવી લેવાની ઈચ્છા છે. આ ઘણી મોટી યોજના છે. પરંતુ 'થ'ને પણ કાર્ય કરવાની ઈચ્છા છે અને 'ક્ષ' પણ તેમાં કહીએ તો જોડાયે.

હું તમને એમ કહેવા માગું છું કે કાર્યને સંવાદપૂર્ણ અને શાંતિથી કરવા માટે ફક્ત એક જ વ્યક્તિએ સમગ્ર વસ્તુની યોજના કરવી જોઈએ અને બધાએ તે રીતે જ કાર્ય કરવું જોઈએ. તમારી પાસેથી એવું પણ જાણવાની ઈચ્છા છે કે તમારે તેમાં કાઈ કહેવાનું છે કે કેમ, વસ્તુઓ કેવી રીતે બનવી જોઈએ તે પણ તમારી પાસેથી મારે જાણવું છે. અમને તમારો વિચાર જાણવાની કૃપા કરશો.

હું એમાં સહમત છું કે એક જ વ્યક્તિએ સમગ્ર વસ્તુની યોજના કરવી અને બીજાઓએ તે કાર્ય માટે સાથ આપવો.

મારી પાસે કાઈ વિષય કે યોજના નથી. હું એટલું ઈચ્છું છું કે સુશોલન, રંગ અને રચનાની દર્શિએ સ્થિર હોવું જોઈએ.

કેટલાંક રેખાચિત્રો અને યોજનાઓ બનાવો અને મને તે મોકલો.

આધીવાદ

૩૧ જુલાઈ ૧૯૩૬

*

માતાજીની અનુભૂતિઓ

અનુભૂતિઓનો અનુવાદ

કરુણા અને કૃતબ્રતા એ ચૌતસીક ગુણો છે. તેઓ ત્યારે જ ચેતનામાં ઉદ્દ્ય પામે છે જ્યારે ચૌત્ય પુરુષ સર્કિય જીવનમાં ભાગ લે છે.

પ્રાણ તથા શારીરિક સ્થૂલ તત્ત્વ આ અનુભૂતિઓને નબળાઈએ તરીકે અનુભવે છે કારણ કે તેમના આવેંગો, જે તાકાતની શક્તિ ઉપર રચાયેલા હોય છે તેમની મુજલ અલિવ્યક્તિને અભૂમાં રાખે છે.

દરેક વખતની માફક મન, જ્યાં અપૂરતું શિક્ષણ પામ્યું હોય છે ત્યારે તે પ્રાણમય પુરુષનું સાથીદાર બને છે અને સ્થૂલ પ્રકૃતિનું ગુલામ બને છે. આ બન્નેના ધર્મા અધ્યયેતન યાંત્રિકતામાં એટલા બધા પ્રબળ હોય છે કે તે તેને પૂરેપૂરું સમજતું નથી. જ્યારે મન પ્રથમ યોતસિક ગતિઓ વિશે સાજગ બને છે ત્યારે તે પોતાના અજ્ઞાનને બદ્ધિને તેમને વિકૃત કરી નાખે છે અને કરુણાને દ્યામાં ફેરવી નાખે છે. અથવા ઉત્તમ રીતે દાનવીરતામાં અને કૃતજ્ઞતાને બદલો વાળવાની ઈચ્છામાં ફેરવી નાખે છે અને ત્યાર પછી ધીરે ધીરે તેનામાં તેને ઓળખવાની અને પ્રથંસા કરવાની શક્તિ આવે છે.

જ્યારે માનવ સ્વરૂપમાં યોતસિક ચેતના સર્વ - શક્તિશાળી બને છે ત્યારે કરુણા, જે કોઈને જરૂર હોય તેને માટે ગમે તે ભૂમિકામાં મદદરૂપ બને છે અને જે કોઈ વસ્તુમાં દિવ્ય હાજરી અને પ્રભુકૃપા ગમે તે ઇપમાં હોય તેના પ્રત્યે કૃતજ્ઞતા અનુભવે છે અને આ બધી વસ્તુઓ તેમના મીલિક ઓજસ્યુક્ત વિશુદ્ધિમાં વ્યક્ત થાય છે. અને આ કરુણામાં કોઈ પણ પ્રકારનું અનુગ્રહનું મિશ્રણ હોતું નથી અથવા કૃતજ્ઞતામાં કોઈ પણ પ્રકારની લઘુનાની ગ્રંથિ અનુભવાતી નથી.

૧૫ જૂન ૧૯૫૨

*

પ્રભુ સર્વત્ર છે અને સર્વમાં છે, તે પોતે જ સર્વ છે, હા, તેના સારતત્ત્વમાં અને તેની પરમ વાસ્તવિકતામાં. પરંતુ પ્રગતિશીલ ભૌતિક આવિલ્લાવિના જગતમાં વ્યક્તિઓ પ્રભુ જે રીતના છે તે રીતે તેની તદ્વાપતા સાધવી ન જોઈએ પરંતુ પ્રભુ જે રીતના બનશે તેની સાથે તાદાત્મ્ય સાધવાનું છે.

૩૦ જૂન ૧૯૫૨

*

શારીરિક ચેતનાની કેટલીક અનુભૂતિઓ

કોઈ વ્યક્તિ એટલી સરખી રીતે કહી શકે કે અધું જ દિવ્ય છે અથવા કાંઈ પણ દિવ્ય નથી. દરેક વસ્તુ, પ્રશ્નને કઈ બાળુથી જોવામાં આવે છે તેના ઉપર આધાર રાખે છે.

તે જ પ્રમાણે વ્યક્તિ કહી શકે છે, પ્રલુસ સતત થંબવન થયા કરે છે અને એ પ્રમાણે પણ કહી શકાય કે તે અચલ છે અને શાશ્વત માટે તે પ્રમાણે છે.

પ્રલુના અસ્તિત્વનો ઈન્કાર કરવો કે હા પાઉવી તે બન્ને એકસરખી શીતે સાચું છે। પરંતુ દરેક વસ્તુ અંશતઃ સાચી છે. જ્યારે હકાર અને નકાર બન્નેથી પર જાય, યારે જ વ્યક્તિ સત્યને પ્રાપ્ત કરે છે.

વ્યક્તિ તેનાથી પણ આગળ જઈને કહી શકે કે જગતમાં જે કાઈ બને છે તે પ્રલુના સંકલ્પને પરિસ્થામે બને છે અને તે પ્રમાણે પણ ખરું છે કે આ સંકલ્પને એવા જગતમાં પ્રગટ કરવાનો અને આવિલાંવ કરવાનો છે જે જે તેનો વિરોધ કરે છે અગર તેને વિકૃત કરે છે. અનુભવમાં આ બન્ને વલસામાં એક પ્રસંગે, જે કાઈ બને તેને શાંતિથી આશાધીન થઈને સ્વીકારી બેવાનું છે જ્યારે બીજામાં તેનાથી ઊંઘણું જે બનવું જોઈએ તેના વિજય માટે અવિરત સંગ્રામ કરવો પડે છે. સત્ય જીવન જીવવા માટે વ્યક્તિએ બન્ને વલસામાંથી ઉંચે ઊડીને તેમને એકઠાં કરવાનાં રહે છે.

એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

તમારી માન્યતા જે તમારા જીવનના ઘડતર માટે મદદ કરતી હોય તો તે પ્રમાણે ચાલો પરંતુ એટલું પણ જાણી લો કે તે એક તમારી માન્યતા છે અને બીજાઓ પણ તમારા જેટલા જ સારા અને સાચા છે.

એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

સહનશીલતામાં એક પ્રકારની ઉત્કૃષ્ટતાની ભાવના રહે છે; તેની જગાએ પૂર્ણ સમજ આવવી જોઈએ.

એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

સત્ય એક સીધી લીટીમાં હોતું નથી પરંતુ સમગ્ર ચારે દિશામાં હોય છે; તે કભિક હોતું નથી પરંતુ એકીસાથે હોય છે. તેથી તેને શબ્દોમાં વ્યક્ત કરી શકતું નથી; તે જીવી બતાવવાનું હોય છે.

એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

જગત કે શીતનું છે અને કે શીતે તેની વિગતોમાં છે તેની પૂર્ણ અને સમગ્ર ચેતના પ્રાપ્ત કરવા માટે વ્યક્તિમાં પ્રથમ શરૂઆતમાં જ વિગતો માટે કોઈ અંગત પ્રતિભાવો ન હોવા જોઈએ તેમ જ તે કેવાં હોવાં જોઈએ તે વિશેની આધ્યાત્મિક પસંદગી પણ ન હોવી જોઈએ. બીજા થબ્દોમાં કહીએ તો એક સમગ્ર ઉદાસીનતા અને તટસ્થતા એ અનિવાર્ય શરૂત છે, જેથી સંપૂર્ણ નાદાત્મ્ય દ્વારા તેનું જ્ઞાન થઈ શકે. જો એક નાની અંગી પણ વિગત તટસ્થતાની બહાર ગઈ હોય તો તે નાદાત્મ્યમાંથી છટકી જાય છે. એટલે બધા જ અંગત પ્રત્યાધાતોની જોરખાજરી, પછી તે ગમે તેટલા ઉચ્ચ ધ્યેય માટે હોય તો પણ સમગ્ર જ્ઞાન માટે પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. એટલે આપણે એક વિરોધાભાસી શીતે એમ કહી શકીએ કે આપણને તે વસ્તુનું જ્ઞાન ત્યારે જ થાય જ્યારે આપણને તેમાં રસ ન હોય અથવા વધારે ચોક્કસાઈથી કહીએ તો આપણને જ્યારે તે વસ્તુની સાથે અંગત શીતે કોઈ સંબંધ ન હોય.

એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

જ્યારે જ્યારે કોઈ દેવે શરીર ધારણ કરેલું છે ત્યારે તેમનો હેતુ પૃથ્વીનું રૂપાંતર કરવાનો કે નવા જગતનું સર્જન કરવાનો હોય છે. પરંતુ અત્યાર સુધી તેમનું કાર્ય પૂરું થયું હોય તે પહેલાં તેમને કાયમ શરીરનો ત્યાગ કરવો પડ્યો છે અને કાયમ એ પ્રમાણે કહેવાયું છે કે પૃથ્વી નોયાર ન હતી અને કાર્ય સિદ્ધ કરવા માટેની શરતોનું માનવીઓએ પાલન કરેલું નથી.

પરંતુ અવતાર ધારણ કરેલા દેવની અપૂર્ણતા તેની આજુભાજુ રહેલી પૂર્ણતાને અનિવાર્ય બનાવે છે. જો અવતાર ધારણ કરેલ પ્રભુએ જરૂરી પ્રગતિ માટેની જરૂરી પૂર્ણતાવાળું શરીર ધારણ કર્યું હોત તો આજુભાજુ રહેલ સ્થૂલ જગતની પરિસ્થિતિ દ્વારા આ પ્રગતિનું નિયમન થયું ન હોત. અને તેમ છનાં કાઈ પણ શંકા વગર એકબીજાના પૂરક બનવું એ આ બાધ્ય સ્થૂલ જગતમાં અનિવાર્ય છે; એટલા માટે સમગ્ર શીતે આવિર્ભાવમાં અમુક કશાની પૂર્ણતા માટે એક વધારે ઉચ્ચ કશાની પૂર્ણતા માટે અનિવાર્ય છે જેથી કરીને અત્યાર બેનાર દિવ્ય પ્રભુનો સાક્ષાત્કાર થઈ શકે, અમુક પ્રકારની પૂર્ણતાની જરૂર માનવીઓના સંજોગોમાં ફેરફાર કરવાની ફરજ પાડે છે; આ પ્રગતિની અપૂર્ણતાને લઈને, પછી તે ગમે તે પ્રકારની હોય, દિવ્ય પ્રભુને તેના પોતાના શરીરમાં પ્રગતિ માટેના પ્રયત્નની તીવ્યતા કરવી પડે છે. આ શીતે બન્ને પ્રગતિ માટેના પ્રયત્નો એકીસાથે ચાલે છે અને એકબીજાના પૂરક બને છે.

એપ્રિલ ૧૯૫૪

*

શારીરિક ચેતનાની નવી અનુભૂતિઓ

જ્યારે માસુસ પોતાની જિંદગીમાં પાછળ નજર નાખે છે ત્યારે તેને કાયમ એવી લાગણી થાય છે કે અમૃત અમૃત સંભેગો હોત તો તેનાથી વધારે સારુ કાર્ય થયું હોત, બલે તે દરેક મિનિટે તેના આંતર સત્ય પ્રમાણે કાર્ય કરતો હોય. આનુ કારણ એ છે કે વિશ્વ સતત ગતિ કરી રહ્યું છે અને જે કાર્ય પહેલાં સંપૂર્ણ સત્ય હતું તે આજે આંથિક સત્ય હોય છે અથવા વધારે ચોક્કસ રીતે કહીએ ને જે કાર્ય જ્યારે કરેવામાં આવ્યું તે કષે તેની જરૂર હતી અને હવે તેની જરૂર નથી; તેની જગાએ બીજું કાર્ય વધારે ઉપયોગી બની શકે.

ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

જ્યારે આપણે રૂપાંતરની વાત કરીએ છીએ ત્યારે તે શબ્દનો અર્થ આપણા માટે અસ્પષ્ટ હોય છે. તે એવી છાપ આપે છે કે કાઈક એવી વસ્તુ બનવાની છે જેના પરિણામે બધું સારું બની જશે. તે ઘ્યાલ લગભગ આવો બની જાય છે; જો આપણું મુશ્કેલીઓ હશે તો તે બધી અદરથ થઈ જશે, જે લોકો માંદાં હશે તેઓ સાજાં થઈ જશે; જો શરીર અપંગ અને નિર્બિંળ હશે તો અપંગતાઓ અને નિર્બિંનતાઓ ચાલી જશે વગેરે. પરંતુ મેં કષ્ટું તે પ્રમાણે તે બધું ધૂંધળું છે, તે ફક્ત એક છાપ છે. હવે શારીરિક ચેતના વિશે એક એવી અદ્ભુત બાબત છે કે જ્યાં સુધી કોઈ વસ્તુ સિદ્ધિની ટોચ ઉપર પહોંચે નહિ ત્યાં સુધી તેને વિગતથી અને સ્પષ્ટ રીતે સમજવા માટે તે અશક્ત છે. એટલે જ્યારે રૂપાંતરની પ્રક્રિયા સ્પષ્ટ બને, જ્યારે વ્યક્તિ જાસું થાય કે સંપૂર્ણ રૂપાંતર કેવી ગતિઓ અને ફેરફાર દ્વારા બની આવશે - ક્યા કુમભાં, કઈ રીતે, કઈ વસ્તુઓ પહેલાં આવશે, કઈ વસ્તુઓ ત્યાર પછી બની આવશે - જ્યારે બધી વસ્તુઓ પૂર્ણ વિગતમાં જાણવામાં આવશે ત્યાર જ તે વસ્તુ સિદ્ધિની નજીક આવી છે તેની ચોક્કસ નિયાની મળશે. કારણ કે દરેક સમયે જ્યારે તમે વિગતને સ્પષ્ટ રીતે જોઈ શકો છો ત્યારે તેનો અર્થ કુ તમે તેને ચરિતાર્થ કરવા માટે તૌથાર છો.

એક કલા માટે માસુસને સમગ્રનું દર્શન થઈ શકે. દા.ત. એ વસ્તુ ચોક્કસ છે કે અતિમનસના પ્રકાશમાં, શારીરિક ચેતનાનું રૂપાંતર પુષ્પમ થશે; ત્યાર પછી શારીરના બધાં અંગોની ગતિઓ અને પ્રક્રિયાઓ ઉપર સ્વામીત્વ અને કાબુ પ્રાપ્ત થશે, ત્યાર પછી આ સ્વામીત્વ ધીરે ધીરે એક પ્રકારની ગતિઓમાં મુક્ત ફેરફાર કરશે અને ત્યાર પછી અંગોના પોતાના બંધારણમાં. તે બધું જ ચોક્કસ

છે. જો કે તેનું દર્શન પુરતું સ્પષ્ટ નથી. પરંતુ છેવટે જે વસ્તુ બની આવશે - જ્યારે બધા અવયવોની જગાએ જુદી જુદી થક્કિતઓના કેન્દ્રોનું સ્થાપન થશે, ત્યારે તેમના ગુણો અને પ્રકૃતિઓ પ્રમાણે દરેક તેની વિશિષ્ટ રીતે કાર્ય કરશે - આ બધું જ હજુ સુધી તો ફક્ત એક ખ્યાલ માત્ર છે અને શરીરને તેની બહુ સાચી રીતે સમજ નથી, કારણ કે હજુ તે સાક્ષાત્કારથી ઘણું દૂર છે અને શરીરને ફક્ત સાચી સમજ ત્યારે જ પડે જ્યારે તે પ્રમાણે કરવાના બિંદુની ટોચ ઉપર તે પહોંચે.

ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

અતિમાનસ શરીર જાતિવિષીન હથે કારણ કે પ્રાણીઓની માફક જન્મ આપવાની કિયા તેમાં હસ્તી ધરાવતી નહિ હોય.

માનવસ્વરૂપ તેનું પ્રતીક સૌંદર્ય જાળવી રાખશે અને વ્યક્તિ અગાઉથી પણ એઈ શક્યો કે કેટલાંક નકામાં ઊપરેમાં અંગો જેવાં કે પુરુષનાં સર્જાંક અંગો તથા ખીઓની દૂધ ઉત્પન્ન કરનારી ગ્રંથિઓનાં અંગો અદશ્ય થઈ જશે.

ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

ફક્ત બાધ્ય રૂપમાં જ તેના સીથી ઉપરછલ્લા દેખાવમાં - આધુનિક વિજ્ઞાનની છેવટની શોધો જે રીતે ભ્રમણાજનક છે તે રીતે ભૂતકાળના આધ્યાત્મિક અનુભવો માટે પણ તે પ્રમાણે જ છે - શરીર દિવ્ય નથી.

ઓગસ્ટ ૧૯૫૪

*

હે પરમ વાસ્તવિકતા, હે અતિમાનસ સત્ય, આ શરીર એક તીવ્ર ફૂતકષ્ટાથી પૂરેપૂરું રહ્યાજુદી ઉઠે છે. ને તેને એક પણી એક બધી જ અનુભૂતિઓ આપી છે, બધી જ અનુભૂતિઓ જે તારા તરફ ચોક્કસ રીતે દોરી જાય. તે એવા બિંદુએ પહોંચેલું છે કે જ્યાં તારી સાથે નહૂં પતા એ એક જ ઈચ્છાનીય વસ્તુ છે, એટલું જ નહિ, પરંતુ ફક્ત એક જ શક્ય અને સ્વાભાવિક વસ્તુ છે.

જે બે, એકબીજાથી વિરોધી છેડા ઉપરની અનુભૂતિઓ છે, તેનું વહીન હું કરી શેતે કરું ? એક છિડાથી હું એમ કહીશ :

“પ્રભુ, ખરેખર તારી નજીક રહેવા માટે, તારે માટે ખરેખર લાયક બનવા માટે, વ્યક્તિએ નમૃતાના પ્રાલમાંથી છેક છેલ્લું ‘બુંદ પણ પી વેવું પડે છે અને તેમ છતાં તે નીચે પડયો છે એવું લાગવું ન જોઈએ. માસુસો વ્યક્તિને ધિક્કારે ત્યારે તે પૂરેપૂરી મુજલ બને છે અને કેવળ તારી જ બનવા તૈયાર થાય છે.”

અને બીજા છેહાથી હું એમ કહીશ :

“પ્રભુ, ખરેખર તારી નજીક આવવા માટે, ખરેખર તારે લાયક બનવા માટે, વ્યક્તિએ પ્રથાંસાના શિખર ઉપર ચડી જવું જોઈએ. અને તેમ છતાં તે પોતે લભ્ય છું એવો પ્રાલ ન રાખવો જોઈએ. જ્યારે માસુસો કોઈ વ્યક્તિને દિવ્ય કહેવા લાગે ત્યારે તેને પોતાની અપૂર્ણતાનું ભાન થાય છે અને તારી સાથે સાચી રીતે અને સંપૂર્ણ તદ્દુપતાની તેને જરૂર ઉલ્લો થાય છે !

બન્ને અનુભવો એકસાથે જ થાય છે; એક અનુભૂતિ બીજને ભૂસી નાખતી નથી; તેનાથી જીબટું તે બન્ને એકબીજાની પૂરક બને છે અને તેથી વધારે તીવ્ર બને છે. આવી તીવ્રતામાં અભીષ્ટા પ્રયંડ બને છે અને તેના પ્રત્યુત્તરથે શરીરના કોષોમાં પોતાનામાં તારી હાજરી સ્પષ્ટ દેખાય છે, અને શરીરને એવું દશ્ય દેખાય છે કે પોતે રંગબેરંગી ‘ક્રિલિડોસ્કોપ’ છે જેમાં અસંખ્ય પ્રકાશિત આણુઓ સતત ગતિમાં રહે છે જેને એક અદશ્ય અને સર્વ-શક્તિમાન દિવ્ય હસ્ત એક સમૃદ્ધાની માફક તેમનું સંચાલન કરી રહ્યો છે.

ઓફ્ફિશિયલ ૧૯૫૪

*

ભાગ ૨

વાતિકાપો

૩૦ ડિસેમ્બર ૧૯૫૦

માતાજીનો લેખ “ભાવિ દર્શન” ઉપર
આ વાર્તાલાપનો આધાર છે.

“ભાવિનું દર્શન કરવું ! આ વસ્તુ કરવા માટે કેટલા પ્રયત્નો થયા છે, કેટલી બધી પદ્ધતિઓનો વિકાસ કરવામાં આવ્યો છે, ભાવિ દર્શન માટેની કેટકેટલી વિદ્યાઓનું સર્જન થયું છે, વિકાસ પામી છે અને છેવટે વર્તેમ અને ઊંઠવૈદકના નામે ઓળખાઈને પછી ભાંગી પડી છે ? અને શા માટે ભાવિ આ પ્રમાણે અદણ્ટ રહેલું છે ? એ વસ્તુ સાબિત થઈ ચૂકી છે કે દરેક વસ્તુ પૂર્વ-નિર્મિત થઈ ચૂકેલી છે અને તો પછી નિર્ધારિતનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન મેળવવા માટે આપણને સહિતા કેમ મળતી નથી ?”

ભાવિનું દર્શન એટલે અગાઉથી વસ્તુઓને જોવી; પરંતુ તમે મને કષી શક્યો કે આવતી કાલે શું બનશો ? મને નથી લાગતું કે તમે કષી શકો. ચોક્કસ તમે એમ કષી શકો કે અમે ઊંધીશું, ખાઈશું વગેરે વગેરે.

— સામાન્ય બાબતો. પરંતુ તમે એમ ન કષી શકો કે કોઈક અણધારી વસ્તુ બનશો. શા માટે ? કોઈએ કષ્યું છે કે તેના માટે ખાસ વિશિષ્ટ ચુક્કુઓની જરૂર પડે છે. માનસિક ચિત્ર ગ્રહણ કર્યા સિવાય પણ વસ્તુઓનું અગાઉથી દર્શન થઈ શકે છે; છાપો જોયા સિવાય મનોમય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. આર્થિકાઓ ધર્શે ભાગે ભાવિ-દર્શન કરી શકે છે — કાયમ નહિ, પરંતુ ધર્શો વખત, હું એમ ધારતી નથી કે તમે સાયકલોએસની માફક કપાળની મેધયમાં એક ત્રીજી આંખ વિશે વિચારતા હો. તમે એક બિન્ન જગત પર આધારિત આંતરિક દાખિલ વિશે વિચારતા હ્યો. માણસ સામાન્યતયા સ્થૂલ વસ્તુઓ આવી વિશિષ્ટ આંખથી જોતા નથી અથવા જે જુઓ તો કોઈ વિશિષ્ટ દાખિલિંદુથી જોતા હોય છે. એવા લોકો છે જેઓ બીજ દેશોમાં, અથવા તેમનાથી ધર્શે દૂર રહેલી જગામાં પણ, શું ચાલી રહ્યું છે તે જોઈ શકે છે.

આ વસ્તુઓ ચૈતસિક દાખિથી દેખાય છે ?

ના, ચૈતસિક દાખિ સામાન્યતયા ભૌતિક વસ્તુઓમાં કાર્ય કરતી નથી.

તે મનોમય દર્શન નથી?

તે હોઈ શકે, પરંતુ ત્યાર પછી તમે જે ગ્રહણ કરો છો તે તમે જે જગ્યા જુઓ છો તેમાં રહેલા માનવીઓના વિચારો હોય છે, કારણ કે આ કાર્યો તેમના વિચારોને, ત્યાં ચાલતું હોય તેના ઉપર કેન્દ્રીકરણ કરે છે.

સામાન્યતયા “નિયતિ”નો અર્થ કાર્યકારણની શુંખલા, એવો થાય છે; જે તમે કોઈ વસ્તુ કરો તો અમુક પરિણામ આવશે. દા.ત. જે તમે અમુક પ્રકારનો જોડાક ખાઓ તો તમે માંદા પડશો, જે તમે અમુક જેર ખાઓ તો તમે મૃત્યુ પામો, એ પ્રમાણે. પરંતુ એવું ધસી વખત બને છે કે કેટલીક નિયતિની અસર બીજી નિયતિની અસરને ભૂંસી નાખે છે.

“આહી પણ યોગમાં તેનો ઉકેલ થોડવાનો છે અને યોગના સંખમથી વ્યક્તિ ‘નિર્માણ’ જોઈ શકે છે એટલું જ નહિ પરંતુ તેમાં સુધારો પણ કરી શકે છે અને તેમાં સંપૂર્ણ ફેરફાર પણ કરી શકે. સૌથી પ્રથમ, યોગ આપણું શીખવે છે કે આપણે એક જ સરળ નથી, એક જ તરવ, જેનું એકમાત્ર સરળ અને તાર્ડિક નિર્માણ યોગું થયેલું હોય. તેના બદલે આપણે કબૂલ કરવું પડશે કે ધસાખરા માસસોની નિયતિ બહુ જટિલ હોય છે, અસ્ત-અસ્તતાના બિંદુ સુધી. આ જટિલતા એવી નથી જે આપણું યોતાને અનપોદિતતા, અનિસ્થિતતા અને પરિણામે ભવિષ્ય દર્શનની અસુધારી છાપ ઉત્પન્ન કરતી હોય ??”

કેટલાક વોકેની નિયતિ ધસી જટિલ હોય છે જે એવી છાપ ઉત્પન્ન કરે છે કે જે વસ્તુઓ તેમની સાથે બને છે તે બિલકુલ અનપોદિત અને અનિસ્થિત હોય છે, સિવાય કે વ્યક્તિ સામાન્ય દાખિને બદલે બોજાં સાધનોથી જોઈ શકે.

“આ પ્રશ્નનો ઉકેલ લાવવા માટે વ્યક્તિએ જણવું જોઈએ કે બધા જીવાત પ્રાણીઓ અને ખાસ કરીને ભાનવપ્રાણીઓ એક એવા તત્ત્વોના સંભૂહનું મિકાણ હોય છે જે એકભીજા સાથે લેગા મળે છે, અંદરો-અંદર બેદ કરે છે, એકભીજાનાં પૂરક બને છે, યોતાની જાતને સંગઠિત કરે છે અને કેટલીક વખત એકભીજાની સામે કાર્ય કરે છે અને એક-ભીજાનો વિરોધ કરે છે.”

એક ‘તરવ’ એવી વૈયક્તિકતા અથવા પ્રતિભા હોય છે. આપણા દરેકમાં આવી

ધારી વૈયક્તિકતાઓ હોય છે. જો આ બધી વૈયક્તિકતાઓ સુમેળમાં હોય અને એક-બીજાની પૂરક હોય તો તેઓ એક માનવસ્વરૂપ બનાવે છે, એક સમૃદ્ધ અને સંકુલ “માનવી”. પરંતુ સામાન્યતયા તે પ્રમાણે બનતું નથી. આ બધી વ્યક્તિતાઓ એકબીજા સાથે સંમત હોતી નથી. દા.ત. તેમાંની કોઈ એકને પ્રગતિ સાધવી હોય, વધારે અને વધારે પૂર્ણ બનવાનું હોય છે, તેમાં વસ્તુઓનું ઊંડું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું હોય છે, વધારે અને વધારે સાક્ષાત્કાર કરવો હોય છે, સ્વરૂપની પૂર્ણતા તરફ વધુ અને વધુ પ્રગતિ કરવી હોય છે, જ્યારે બીજા વ્યક્તિત્વને ફૂલ આનંદ-પ્રમોદ કરવો હોય છે, અને જેટલી બને તેટલી મજા માણવી હોય છે, એક દિવસે તે આ વસ્તુ કરશે અને બીજે દિવસે બીજું કાઈક કરશે, વગેરે. જો આ વ્યક્તિતાઓ સુમેળમાં ન હોય તો આ માનવીનું જીવન અસંગતિવાળું હશે અને તે પ્રમાણે નથી હોતું તેમ નથી; હકીકતમાં આવા દાખલાઓ ધારા સામાન્ય હોય છે.

“આ તરવોમાંનું દરેક તરવ અથવા સરદિયની અવસ્થાઓને તેનું પોતાનું જગત હોય છે અને તે દરેકને પોતાનું ભાવિ હોય છે. પોતાનું નિર્માણ આ બધા નિર્માણનું સંપોજન, જે કેટલીક વખત તો ઘૂંઘ વિસંવાદી હોય છે, તે વસ્તુ વ્યક્તિના ભાવિ નિર્માણમાં પરિણમે છે.”

કોઈ માણસમાં ધારા બધા વ્યક્તિત્વો હોઈ શકે — દા.ત. દસ કે વીસ. — અને તે દરેકનું પોતપોતાનું નિર્માણ હોય છે. શાશ્વેતિક સ્થૂળ જગતમાં ધારું વ્યક્તિત્વો હોય છે અને તે દરેકને પોતપોતાનું ભાવિ હોય છે. તો પછી શું બને? સંધર્ષ, ધર્ષણ, આંતરિક વિસંવાદ — જે આ બધા જુદી વ્યક્તિતાઓ સર્જન કરે છે, કારણ કે તે બધી એકબીજાની સાથે સુલેહસંપથી રહેતી નથી. જે સૌથી મજબુત હોય તેનો હાથ ઊંચો રહે છે; તે બીજાઓ ઉપર પ્રભુત્વ જમાવે છે એટલું જ નહિ પરંતુ તે ભાગોને બંડ કરવામાંથી અટકાવે છે. એટલે છેવટે પેલી કર્મનસીબ વસ્તુઓ, દાખલેલી વસ્તુઓ ઊંધી જાય. તેઓ તેમનો સમય પસાર થવા દે અને જ્યારે યોગ્ય સમય આવે ત્યારે એકદમ કૂદકો મારીને દરેક વસ્તુ ઉપરતળે કરી નાખે. જે આવું વારંવાર બને તો તે માણસનું જીવન વિસંવાદી બની જાય. તે એક વસ્તુ આજે હાથમાં લેશે અને બીજું કરશે અને તે પ્રમાણે ચાલ્યા જ કરશે.

કોઈ વ્યક્તિતમાં આંતરિક જટિલતા ન હોય તો તે સંવાદી વ્યક્તિત્વ કહેવાય એ હું સાચું માનતી નથી. જે લોકોમાં આવી ભ્રામક સંવાદિતા હોય તે લોકો સ્થૂલ ભૌતિક જીવનમાં ગળાડૂબ ડૂબેલા હોય છે અને તેથી સહેજ પણ અણુગમતી વસ્તુ તેમને પૂરેપૂરા ઉદ્દેશમાં મૂકી આપે છે કારણ કે તેમને બીજું કાઈ કરવાનું હોતું નથી.

ના સાચી સંવાદી વ્યક્તિત્વા એટલે આંતર-વ્યક્તિત્વની સચેતન ગોઠવણી. આવી વ્યવસ્થા તેમના જન્મ પહેલાં નૈસર્જિંક રીતે બનેલી હોય, પરંતુ આવાં દફાંત નિરલ હોય છે. ગોઠવણી પાછળથી શિસ્ત અને શિક્ષણ દ્વારા આવે છે. પરંતુ આ વસ્તુમાં સફળતા પ્રાપ્ત કરવા માટે વ્યક્તિત્વે ચૈત્ય મુરુખને સચેતન રીતે કેન્દ્રમાં રાખવો જોઈએ અને જુદી જુદી વ્યક્તિત્વાઓની ગોઠવણ કરીને તેમને સંવાદમય બનાવવી જોઈએ. આવા મફક્કમ પ્રયત્નોના પરિણામે આંતર-ગોઠવણી દ્વારા સાચો સંવાદ પ્રાપ્ત થાય છે.

“પરંતુ આ બધા જુદાં જુદાં તરનોનું સ ગઠન અને સંબંધનો એક વ્યક્તિગત સ યમ અને સંકલ્પના બળથી ફેરફાર કરી શકાય છે, અને ચેતનાની એકાગ્રતા અનુસાર આ બધાં જુદાં જુદાં નિર્માણ એકબીજાની ઉપર જુદી રીતે અસર કરે છે તેથી, તેમનું સંગઠન લગભગ ફેરફાર પામ્યા કરતું હોય છે અને તેથી તેમનું ભાવિષ્યદર્શન થઈ શકનું નથી.”

ગણિતમાં માણસને કેટલીક વખત ખૂબ સંખ્યામાં પ્રયત્નો કરવા પડે છે અને શક્ય એટલાં બધાં સંયોજનો શોધવાં પડે છે. માણસને તુર્ટ જ જાણ થાય છે કે કેટલીક વખત ઘણી બધી સંખ્યાઓની અભિવ્યક્તિ થઈ શકતી નથી. તે જ પ્રમાણે તમારામાં અસંખ્ય નિર્માણ એકી સાથે આવે અને તેનાં ઘણાં સંયોજનો થાયું, જેનો આધાર તે સમયે અગ્રભાગે રહેલા સ્વરૂપના ભાવ ઉપર રહે છે અને તમે શું બનશો તેના ભાવિદર્શન માટે પ્રયત્ન કરો તો તે વસ્તુ બહુ મુશ્કેલ બની જાય છે. તે વસ્તુ ચેતનાની ભૂમિકાઓ જેવી છે. દરેક નિર્માણ એક વ્યક્તિનાં પ્રતિનિધિ હોય છે; તે બધા એકબીજાની ઉપર અસર પ્રતિઅસર કરે છે અને જે વસ્તુઓની સંખ્યા બને તે આશર્યબનક હોય છે ! તો તે વસ્તુનું ભાવિદર્શન કર્ઝ રીતે કરશો ? વિશ્વના નિયમો કાયમ સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરે છે અને તે જ વિશ્વના બંધારણનું “ગુપ્ત રહસ્ય” છે.

“તો પછી જીવન જીવનાની કલા એટલે પોતાની જતને સર્વોત્તમ ચેતનામાં ટકાવી રાખવી અને આ રીતે પોતાના ઉચ્ચતામ નિર્માણનું જીવન અને કર્મમાં થાસન સ્થાપવું. તેથી વ્યક્તિ ભૂલ કરવાની બીક સ્થિરતાય બોલી શકે : તમે તમારી ચેતનાની ટોચ ઉપર રહો અને તમારે માટે ઉત્તમ વસ્તુ જ બનશો. પરંતુ તે સર્વોત્તમ વસ્તુઓ પહોંચવું સહેલું નથી, જે આ આદર્શ પરિસ્થિતિ ચરિતાર્થ ન કરી શકાય તો વ્યક્તિ પોતે એટલું તો કરી શકે કે જયારે તેને જોખમ અથવા કટોકટીમણી પરિસ્થિતિનો

સામનો કરવો પડે ત્યારે, અલ્લીપુણા, પ્રાર્થના અને પ્રલુના સંકલ્પને વિશ્વાસપૂર્ણ સમર્પણ કરીને સૌથી ઉચ્ચ નિર્માણ માટે પુકાર કરી શકે. પછી તેનો પુકાર જેટલો સચ્ચાઈપૂર્ણ હથે તેટલા પ્રમાણમાં આ ઉચ્ચતર નિર્માણ, સ્વરૂપના સામાન્ય નિર્માણમાં હસ્તક્ષેપ કરશે. અને તેને અંગત સંબંધ હોય ત્યાં સુધી બનાવોનો માર્ગ બદલી નાખે છે. આવા પુકારની ઘટનાઓ બાબ્દ ચેતનાને ચમત્કારો તરીકે દેખાય છે, જણે કે પ્રલુનસ્તુમાં વચ્ચે પડેલા ન હોય?"

હું તમને એક દાટાંત આપીશ જેમાં ચેતના, ઉચ્ચતર ચેતના કેવી રીતે વચ્ચે પડે છે.

એક માણસ ઓફિસે જવા માટે તેના ઘરમાંથી બહાર નીકળે છે. તે કેટલોક રસ્તો કાપે છે. ઓચિંતા તેને યાદ આવે છે કે તેની પાછળ કોઈક વસ્તુ નીચે પડી ગઈ છે. તે લેવા માટે પાછાં પગલાં ભરે છે અને તે જ સમયે જે જગાએ તે આગળ ચાલ્યો હોત તે જગાએ એક જસ્તનો પાઈપ પડે છે. તે માણસની ચેતનામાં કોઈક વસ્તુએ તેને કંધું કે તું પાછો જ અને તેનું જીવન બચી ગયું. જ્યારે અમે એમ કલીએ કે ચેતનાનો હસ્તક્ષેપ નિર્માણમાં ફેરફાર કરે છે ત્યારે આ પુકારની વસ્તુ હોય છે. આ માનવીમાં જે નિર્માણા હતા - કદાચ બીજા નિર્માણની સાથે-એક નિર્માણની ઈચ્છા હતી કે તે મૃત્યુ પામે અને બીજું ઈચ્છાનું હતું કે તે જીવે.

આ વસ્તુને 'અક્સમાત' ન કહેવાય ?

ના, કારણ કે અક્સમાત કોઈક એવી વસ્તુ છે જે વિસંવાદી છે, કોઈ પણ કારણ વગર બને છે અને જો તમે એમ માનો કે જીવન કાઈક બેઢંગું છે, તો પણ તમારે તેમાંથી ધ્યાણ શીખવાનું છે. તેનાથી ઊલટું તે બિલકુલ વ્યવસ્થિત છે. નાનામાં નાની દરેક વસ્તુ નિર્ણિત છે અને જો કોઈ વસ્તુમાં તમને એવું લાગે કે તે ચાન્સ છે, તો તેનું કારણ છે, તમે નિર્માણ વિશે કાંઈ જાણતા નથી. તે બધા તમારી સમજ બહારના છે કારણ કે કેટલાક એવા નિયમો છે જે ધ્યાણ તાણાવાણાથી સંકળાયેલા છે અને તમે તેમના વિશે બિલકુલ અજ્ઞાન છો. એટલે જો કોઈ વસ્તુ આ ધર્મો પ્રમાણે ન બને તો તમે તેને 'ચમત્કાર' અથવા 'ચાન્સ' કહો છો !

પવિત્રાએ કહું છે, "જાણિતમાં એમ કહેવાય છે કે વચ્ચે પડતા અવયવોની સંખ્યા મોટી હોય અને તે બધા સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરતા હોય તો એવું પરિણામ આવે જેને 'ચાન્સ' કહેવાય.

મેં હમણાં જ સમજાયું કે આ વસ્તુ ફક્ત 'ભ્રાતિ' છે. જે લોકો પ્રગતિ

માટે પ્રયત્ન કરે છે અને ચેતનામાં વૃદ્ધિ પામે છે તેઓને અનુભવ થાય છે કે એક વખત તેમને જીવનમાં જો વસ્તુ કુમનસીબ અથવા જોખમભરી લાગતી હતી તે વસ્તુ પાંદર વર્ષ પછીથી આશીર્વાદ સમાન, પ્રભુકૃપાની અસરવાળી અને સૌથી કલ્યાણકારક લાગે છે. એક ઉદ્વર્દધિબિંદુથી એ વસ્તુ સ્પષ્ટ છે કે જો તમે તમારી ઉત્તમ ચેતનાને તમારા સામાન્ય જીવનમાં નીચે ઉતારી લાવો તો તે તમારા જીવનમાં સૌથી વધારે કલ્યાણકારક થાય.

જે લોકોએ ઘોડીધારી પણ પ્રગતિ કરી હોય છે તેમને કાયમ આ ચીતની અનુભૂતિ થયેલી હોય છે. તેઓ સ્પષ્ટ રીતે જોઈ શકે છે કે આ કહેવાતી ‘કુમનસીબી’ ખરેખર હકીકતમાં તેમની ચડતીનું પ્રારંભબિંદુ હતી અને તેના વગર તેમની પ્રગતિ થઈ શકી ન હોત. જે કોઈનામાં આંતરદર્શનની આવડત હોય અને પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે જે પોતાની ઉધ્વર ચેતનામાં પ્રવેશ કરી શકે તો તે જોઈ શકશે કે જ્યારે તેની સૌથી ઉત્તમ ચેતનાના સંપર્કમાં હોય છે ત્યારે તેનું સૌથી વધારે કલ્યાણકારી કાર્ય બને છે.

પરંતુ આ વસ્તુ સમજવા માટે બે શરતો જરૂરી હોય છે. તમારે પ્રગતિ માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ અને પૂર્ણ સચ્ચાઈવાળા બનવું જોઈએ, કારણ કે જો તમે સચ્ચાઈવાળા ન હો તો તમને તમારા પોતાના જીવનની આંતરસૂઝ પ્રામ થશે નહિ. તમારે તમારી જત પ્રત્યે જોતા શક્તિવાન બનવું જોઈએ અને તમે કહેશો, “હું કેટલો બધો નાનકડો દું.”

પરંતુ જે કોઈ વસ્તુ અફર રીતે નિર્ણિત થયેલી હોય તો તેમાં કઈ રીતે ફેફાર કરવો ?

હું તમને એક સાહું દષ્ટાંત આપીશ — પરંતુ તે ચેતનાની કોઈ પણ અવસ્થામાં બની શકે છે.

એક પથ્થર પડે છે. જો તે તેના નિર્માણને પૂર્ણ કરે તો તે જમીન ઉપર પડશો, ખરું ને? પરંતુ તમે ત્યાં હો અને તમારામાં માનસિક કે પ્રાણીક શક્તિ હોય — એક યા બીજી — અને તમે તે પથ્થરને હાથમાં જીવી લો, તો તમે પથ્થરનું નિર્માણ ફેરવી નાખું છે. એક પાંદડું પડે છે — જો તે તેના સાધારણ નિર્માણ પ્રમાણે પડે તો તે જમીન ઉપર પડે છે. તમારામાં પ્રાણમય સંકલ્પ થયો અને તમે તે પાંદડાને હાથમાં લઈ લો છો. તમે પાંદડાનું નિર્માણ ફેરવી શક્યા છો; વિશ્વમાં આ પ્રમાણે લાખો વખત બનવું રહે છે પરંતુ તે કોઈના ધ્યાન ઉપર આવતું નથી કારણ

કે તે એટલી બધી સામાન્ય વસ્તુ છે.

પરંતુ તમે કલ્પના કરો કે તમારામાં ખૂબ ઊંચી વ્યાપક ચેતના છે. જે તમે અણીં નીચેના નિર્માણમાં તમારી અલ્લોપ્સ્ટા દ્વારા એક ઝંખના અને એક પ્રાર્થના દ્વારા એક ઉચ્ચતર ચેતના ઉતારી શકો, જે તમે તમારી ઉચ્ચતર ચેતના શોધી શકો અને ભૌતિક નિર્માણમાં તેને ઉતારી શકો તો દરેક વસ્તુ તાત્કાલિક બદલાઈ જશો. પરંતુ તમે શું બને છે તે જોઈ શકતા નથી અથવા સમજી શકતા નથી તેથી તમે તેને ચાન્સ અથવા ચમત્કાર કહો છો.

સ્થૂલ નિર્માણમાં દરેક નિર્માણ સંકિય હોતું નથી અને જે તમારે આ સ્થૂલ નિર્માણને ફેરવવું હોય તો તમને ઊર્ધ્વમાંથી બીજા નિર્માણને નીચે ઉત્તરવાનું આવડવું જોઈએ. આ રીતે કાંઈક નવીન વસ્તુ તેમાં પ્રવેશ પામશે — આ ઊર્ધ્વ ચેતનાનાં “અવતરણો” બધો જ સમય બન્યા કરે છે, પરંતુ આપણે તે સમજી શકતા નથી એટલે આ કાંઈક “નવીન વસ્તુ” ને બની આવે છે તેને સામાન્ય માનવીઓ ‘ચમત્કાર’ તરીકે જાણી લે છે.

આપણે અતિમાનસ બલ અને ચેતનાને આ સ્થૂલ જગતમાં ઉતારી લાવીને આ વસ્તુ જ કરવા માગીએ છીએ. પ્રથમ તો તે ધીરે ધીરે પ્રસરણ પામશે, સીધી શીતે નહિ. તે નેમ નેમ આ સ્થૂલ જગતમાં અવતરણ કરે તેમ તેમ તેનું કાર્ય વધારે ઓછું ગુમ હશે. વધારે અવગુંઠિત અને વિકૃતિવાળું, અને તે નોંધપાત્ર પણ નહિ હોય. જે તે અણીં સીધિસીધું કાર્ય કરી શકે, આ વિકૃતિ અને અવગુંઠન વગર, તો દરેક વસ્તુમાં તે બિલબુલ આખુધાર્યો ફેરફાર કરશે.

આ વસ્તુનું સધન દાખાત એક દિવસ તમે પ્રામ કરશો?

૬ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧

માતાણુના નિખંધો ‘રૂપાંતર’ અને
‘ખાળકે શું કાયમ યાદ રાખવું’ સેન્ટી (વોલ્યુમ ૧૨
ચાન ૮૦-૮૧, ૧૯૫૦) ઉપર આ વાતીલાપનો આપ્યાર છે.

“આપણે સમગ્ર રૂપાંતર માગીએ છીએ, શરીરનું રૂપાંતર અને તેની સમગ્ર

પ્રવૃત્તિઓનું રૂપાંતર. પરંતુ બૌધ્ય કોઈ પણ વસ્તુ હાથ ઉપર લઈએ તે પહેલાં સોથી અનિવાર્ય પગલું છે ચેતનાનું રૂપાંતર....તેમ છતાં આ તો ફક્ત શરૂઆત છે; ભાવ ચેતના માટે સ્વરૂપની જુદી જુદી અવસ્થાઓ અને લાગો આંતરિક રૂપાંતરના પરિસ્થામે ધીરે ધીરે અને ક્રમિક રીતે રૂપાંતર પામે છે."

હું શા માટે સમગ્ર રૂપાંતર અને પહેલાં કહેલી ચેતનાના રૂપાંતર માટે બેદ દર્શાવું છું ? ચેતના અને સ્વરૂપના જુદા જુદા વિભાગો વર્ચ્યે કયો સંબંધ છે ? આ બીજા લાગો કયા છે ?

જે લોકોએ સંયમ માટે પ્રયત્ન કરેલો છે અને જેઓ તેમના સ્વરૂપના સત્ય અને પ્રભુની હાજરી વિશે સભાન બનેલા છે તેમનામાં આ ચેતનાનું રૂપાંતર બની આવે છે. હું એમ નથી કહેતી કે 'ધાર્યાં' માણસોને આ વસ્તુ સિદ્ધ થઈ છે, પરંતુ શોદાંધણાને થઈ છે. આ અનુભૂતિ અને સમગ્ર રૂપાંતર વર્ચ્યે શો ફેર છે ?

સમગ્ર રૂપાંતરમાં ભાવ્ય પ્રકૃતિ અને આંતરચેતના બન્નેનું રૂપાંતર થાય છે, ચારિત્ય, ટેવો વગેરે પૂરેપૂરાં બદલાઈ જાય છે એટલું જો નહિ પરંતુ વિચારો અને વસ્તુઓ પ્રત્યેનું માનસિક દર્શિનિંદુ પણ બદલાઈ જાય છે.

હા, પરંતુ જે તમે સંભાળ ન રાખો અને તમારો પ્રયત્ન જરી ન રાખો તો કોઈ એવી વસ્તુ હોય છે જે રૂપાંતર પામતી નથી. તે કઈ વસ્તુ છે ? શરીરની ચેતના, શારીરિક ચેતના એટલે શું ? પ્રાણમય ચેતના, ચોક્કસ, શારીરિક ચેતના સમગ્ર શીતની. પરંતુ આ શારીરિક ચેતનામાં સમગ્ર શીતે સ્થૂલ મન આવેલું છે — એક એવું મન જે સામાન્ય વસ્તુઓમાં વ્યક્ત રહે છે અને તમારી આજુભાજુ રહેલી દરેક વસ્તુઓને પ્રત્યુત્તર આપે છે. એક પ્રાણમય ચેતના પણ છે જે લાગણીઓ, આવગો, ઉત્સાહો અને કામનાઓની સભાનતા છે. છેવટે રહેલી છે શારીરિક ચેતના પોતે, સ્થૂલ ચેતના, શરીર ચેતના અને તે વસ્તુ એવી છે જે હજુ સુધી કદી રૂપાંતર પામેલી નથી. સમગ્ર શરીરની એકંદર ચેતના રૂપાંતર પામેલી છે એટલે કે વ્યક્તિ વિચારોની અને ટેવોની ગુલામીને હેંકી દઈ શકે છે અને તેમને અનિવાર્ય ગણ્યાતી પણ નથી. તે વસ્તુ રૂપાંતર પામી શકે છે, તેમાં ફેરફાર થયેલો છે પરંતુ જે ફેરફાર કરવાનો છે તે છે કોષોનું રૂપાંતર. કોષોમાં એક ચેતના હોય છે તેને આપણે 'શરીર ચેતના' કહીએ છીએ અને તે સમગ્ર શીતે શરીરની સાથે બંધાયેલી હોય છે.

આ ચેતનાને હેરફાર કરવામાં ઘણી મુશ્કેલી પડે છે કારણ કે તે ઇપાંતરની પૂરેપૂરી વિરોધી હોય એવા સામૂહિક સૂચનની અસર નીચે રહે છે; એટલે માણસે આ સામૂહિક સૂચના સાથે સંઘર્ષ કરવાનો રહે છે, ઇકત વર્તમાનના જ સામૂહિક સૂચનો સાથે નહિ પરંતુ સમગ્ર પૃથ્વી ચેતનાના સૂચનો સાથે, જે છેક માનવની રચના થઈ ત્યાં સુધીના આદિ સમય સાથેની પાર્થિવ અને માનવ ચેતનામાં રહેલાં છે. કોષો સાહજિક રીતે જ દિવ્ય સત્ય વિશે અને સ્થૂલ તત્ત્વની શાશ્વતતાને વિશે સભાન બને તે પહેલાં તેના ઉપર વિજ્ઞય પ્રાપ્ત કરવાનો છે.

એટલું ચોક્કસ કે હજુ સુધી જે લોકોએ આ સચેતન ઇપાંતર સાધ્યું છે, જે લોકો તેમની પોતાની અંદર તેમના સ્વરૂપના ઊંડાણોમાં શાશ્વત અને અનંત જીવન વિશે સભાન બન્યા છે તેમને માટે આ ચેતના ટકાવી રાખવા માટે તેમણે વારંવાર આંતર અનુભૂતિઓમાં ઊતરી જવાનું હોય છે. અંતરમાં ધ્યાનમાં પાછા ફરવું પડે છે એટલે કે એક પ્રકારની વધારે કે ઓછી સતત ધ્યાનની સ્થિતિમાં રહેવું પડે છે. તેઓ જ્યારે ધ્યાનમાંથી બહાર આવે છે ત્યારે તેમની બાબ્ય પ્રકૃતિ ધ્યાન પહેલાં જે હતી તેના કરતાં ઘણી વધારે સારી હોય છે અને તેમની વિચારવાની અને પ્રત્યાધાતની રીત બહુ જુદી હોતી નથી—સિવાય કે તેઓ કર્મનિબિલકુલ ત્યાગ કરી દે. પરંતુ તેવા દાખાંતમાં તે ઇપાંતર, તે સાક્ષાત્કાર, ચેતનાનું આ ઇપાંતર, જે વ્યક્તિએ તેને સિદ્ધ કર્યું હોય તેને જ મદદરૂપ થાય છે પરંતુ સ્થૂલ તત્ત્વની અથવા પૃથ્વી ઉપરના જીવનની પરિસ્થિતિમાં ફેરફાર થતો નથી.

આ ઇપાંતર સફળ થવા માટે, બધા માનવીઓમાં સર્વ જીવંત પ્રાણીઓ અને તેમના ભૌતિક વાતાવરણમાં — ફેરફાર થવો જોઈએ. નહિ તો પછી વસ્તુઓ જેવી છે તેવી જ રહેશે; એક વ્યક્તિની અનુભૂતિ પૃથ્વીના જીવનમાં ઇપાંતર લાવી શકે નહિ. ઇપાંતરનો પ્રાચીન ઝ્યાલ એવો છે કે ચૈતસિક તત્ત્વ અને આંતર-જીવન વિશે સભાન બનવું — અને ઇપાંતરનો આપણે જે ઝ્યાલ રાખીએ છીએ અને જેને વિશે વાત કરીએ છીએ — તે બે વંચ્યે આ તાત્ત્વક જેદ છે. ઇકત એક વ્યક્તિ અથવા અમુક વ્યક્તિએનો સમૂહ અથવા તો બધી જ વ્યક્તિઓમાં, એટલું જ નહિ પરંતુ જીવનમાં, વધારે કે ઓછા વિકસિત ભૌતિક જીવનની અંદર એકદરે સમગ્ર ચેતના ઇપાંતર પામવી જોઈએ. આવા ઇપાંતર સિવાય આપણે તેની તે જ વ્યથાઓ, મુશ્કેલીઓ અને જુલમોને આ જગતમાં સહન કરવાં પડશે. અમુક વ્યક્તિઓ તેમના ચૈતસિક વિકાસને લઈને તેમાંથી મુક્ત થઈ શકશે પરંતુ સમગ્ર માનવ સમુદ્ધાય તે જ દુઃખદ પરિસ્થિતિમાં રહેશે.

જે ફક્ત આંતરિક ચેતનામાં રૂપાંતર થાય તો બાહ્ય સ્વરૂપમાં કેટલીક અશુભિઓ બાકી રહેશે નહિ ?

હા, ચોક્કસ, તે જ આપણા યોગ અને પ્રાચીન નિયમનો જેમાં ફક્ત આંતરિક ચેતનાનું જ ધ્યાન રખાતું હતું, તે બે વચ્ચેનો ભેદ છે. જૂની માન્યતાઓ એમ કહેતી — અને કેટલાક લોકો ગીતામાંથી પણ તેવો જ અર્થ કાઢે છે — કે ધૂમાડા વગર અનિન હોતો નથી અને અજ્ઞાન સિવાયનું જીવન નથી. તે સામાન્ય અનુભવ છે, પરંતુ આપણે આ પ્રકારનો વિચાર ધરાવતા નથી, ધરાવીએ છીએ ?

આપણે અનુભવથી જાણી શકીએ છીએ કે જે આપણે અવચેતનમાં નીચે ઉત્તરીને, શારીરિક ચેતના કરતાં પણ વધારે નિમ્નતર પ્રદેશોમાં અને તેનાથી પણ વધારે નીચે અચિતમાં, તો આપણે આપણી પોતાની અંદર જ આપણા પૂર્વજોનું મૂળ શોધી શકીએ જે વસ્તુ આપણા પહેલાંના શિક્ષણમાંથી પ્રામ કરી છે અને આપણે જેમાં જીવેલા તે સંજોગોનું મૂળ અને આ વસ્તુ વ્યક્તિને એક વિશિષ્ટ ખાસિયત આપે છે. તેના બાહ્ય સ્વરૂપને અને સામાન્ય શીતે એમ મનાય છે કે આપણે તે પ્રકારના જન્મેલા છીએ અને તે જ શીતના રહેવાના છીએ. પરંતુ અવચેતનામાં અને અચેતનતામાં નીચે અવતરણ કરવાથી વ્યક્તિ આ રચનાનું મૂળ શોધી શકે છે અને જે વસ્તુ બની ગયેલી છે તેને વિઝેરી શકે છે; એક અચેતન અને નિશ્ચિત કાર્યદ્વારા સામાન્ય પ્રકૃતિની ગતિઓ અને પ્રતિભાવોમાં પરિવર્તન થાય છે અને આ શીતે ખરેખર પોતાના ચારિત્યનું રૂપાંતર કરે છે; આ સામાન્ય સિદ્ધ નથી પરંતુ તે પ્રામ કરવામાં આવેલી છે. એટલે વ્યક્તિ હિંમતપૂર્વક કંઈ શકે કે તે બની શકે એટલું જ નહિ પરંતુ તે પ્રમાણે બનેલું છે. તે સમગ્ર પૂર્ણરૂપાંતર માટેનું પ્રથમ પગથિયું છે. પરંતુ ત્યાર પછી પણ મેં પહેલાં કહ્યું તે પ્રમાણે કાર્યેમાં રૂપાંતર કરવાનું બાકી રહે છે.

શ્રી અરવિંદનો કોઈ બુલેટિનમાં બેખ છે જેમાં કઈ ભૂમિકાઓ મારફતે સમગ્ર શારીરિક સ્વરૂપનું પરિવર્તન થઈ શકે છે તેનું વર્ણન કરેલું છે અને આ વસ્તુ હજુ સુધી અમલમાં આવી નથી.

પોતાની અંદર રહેલું અવચેતન વ્યક્તિત્વાત્મક હોય છે કે 'યુધ્વાનું હોય છે ?

અવચેતન વ્યક્તિત્વાત્મક હોનું નથી, પરંતુ જ્યારે તમે તમારા પોતાના અવચેતનમાં પ્રવેશ કરો છો ત્યારે તે સ્થૂલ તત્ત્વનું અચેતન હોય છે. તમે એમ કંઈ શકતા

નથી કે દૂસે વ્યક્તિને પોતાનું અચિત હોય છે કારણ કે તે વસ્તુ, તો પછી વ્યક્તિત્વા બનવાની શરૂઆત કરે અને તમે જ્યારે અચિતમાં પ્રવેશ કરો છો ત્યારે તે કદાચ વૈસિક લથી હોતું પણ પૃથ્વીનું અચિત હોય છે. આ અચિતનું રૂપાંતર કરવા માટે જે પ્રકાશ, જે ચેતના તેની અંદર પ્રવેશ કરે છે તે એવી ચેતના હોવી જોઈએ જે અચ્યુક રીતે તેનો સ્પર્શ કરે એટલી નાળુક હોવી જોઈએ. એવા પ્રકાશનો દા.ત. અતિમાનસી પ્રકાશનો ખ્યાલ કરવો પણ શક્ય નથી જેનામાં અચિતને વ્યક્તિત્વ આપવાની શક્તિ હોય, પરંતુ એક અચેતન વ્યક્તિત્વવાળા માનવી મારફતે આ પ્રવેશને અચિતમાં નીચે ઉતારી શકાય છે અને તેને ધીર ધીર અચેતન બનાવી શકાય છે.

સૌથી પ્રથમ અવચેતનને સચેતન બનવું પડે છે અને પૂર્વ રૂપાંતરમાં મુખ્ય મુશ્કેલી એ છે કે અચેતનમાંથી વસ્તુઓ સતત ઉપર ઊઠતી રહે છે. તમે એમ વિચારો છો કે તમે કોઈ ગતિ ઉપર કાબૂ મેળવ્યો છે — દા.ત. ગુસ્સા ઉપર — તમે ખૂબ સખત પ્રયત્ન કરીને તમારા ગુસ્સાને કાબૂમાં રાખવા પ્રયત્ન કરો છો અને થોડે અંશે સફળ થાઓ છો, અને તમને કારણ ખબર પણ ન પડે તેવી રીતે તે ઓચિંતા જગી ઉઠે છે, જાગુ કે તમે કાંઈ પણ પ્રયત્ન ન કર્યો હોય અને તમારે તે ફરી ફરીને કરવું પડે છે. જો તે તમારા સ્વરૂપનો રૂપાંતરિત થયેલો ભાગ હોત, જે પહેલાંની રીતમાં સરી પડે તો તે ઘણું નિરાશાજનક કહેવાય, પરંતુ તે પ્રમાણે તે હોતું નથી. તે ભૌતિક ભાગ છે, સ્થૂલ જીવન, જેને ટકાવી રાખવામાં આવે છે, ટેકો મળે છે, એમ કષી શકાય કે અવચેતન જીવન દ્વારા અને આ અવચેતન ભાગ કેટલાક લોકોમાં વ્યક્તિત્વ પ્રાપ્ત કરે છે; તેને આપણા અવચેતનના પ્રકારની સાથે કેટલીક સામ્યતાઓ હોય છે અને તમે જે વસ્તુઓને તમારી પ્રકૃતિમાંથી હેંકી દીધેલી હોય અથવા દુબાવી દીધી હોય છે, તે એક સુંદર દિવસે ફરીથી બહાર, ઉપર આવી જય છે. પરંતુ જો તમે અવચેતનમાં પ્રકાશ લાવી શકો અને તેને અચેતન બનાવો તો પછી તે વસ્તુ ફરીથી બનશે નહિ.

વ્યક્તિને ઘણી વખત કાંઈ ક્ષતિ અથવા ખોટી ગતિ સાથે વધારે એ ઓછી સફળતા માટે સંધર્ષ કરવાનો અનુભવ થાય છે; પરંતુ જે સમયે તે વિજયની આશા છોડી દે ત્યારે તે વસ્તુ આપે કે બહારથી જ ખસેડી લેવામાં આવો જોય. આવું થા માટે બને છે ?

આ વસ્તુને માટે જે મુખ્ય કારણો હોય છે. આવા પ્રસંગે તમે ઓચિંતા ગ્રહણ-શીલ બનો છો અને ગ્રહણશીલતાની આ અવસ્થામાં તમને તમારી ક્ષતિ માટે જે મદદની જરૂર પડે તે તમને મળે છે અને તે અસરકારક બને છે. બીજું કારણ એ હોય

છે કે તમે ખૂબ ધીરજ અને ઘંઠથી પ્રયત્ન કરતા હો ત્યારે — કદાચ તમારી બહાર જ તમારી અવચેતનતામાં રહેલી મુશકેલીનું મૂળ તમને ઓચિંતા જડી આવે છે. અને એક વખત તે પ્રમાણે બને કે તરત તમારે તમારી અંદર જે વસ્તુનું રૂપાંતર કરવાનું હોય છે તે સહેલું કામ બની જાય છે. પરંતુ આ રૂપાંતર તમને “બહારથી” આવતું વાગે, કારણ કે તમને ખબર નહોતી કે શું ચાલી રહ્યું હતું. તે બહારથી આવતું નથી, તે તમારી સહિત ચેતનાની બહાર હોય છે, અને તમને તમારા કાર્યનું ‘પરિણામ’ દેખાય છે. તે વસ્તુ કદાચ આ બેમાંથી એક હોય અથવા બન્ને એકી સાથે હોઈ શકે.

*

બાળકે કાયમ શું યાદ રાખવું જોઈએ

“કેવળ સરચ્યાઈની જરૂરિયાત.

“સત્યના અંતિમ વિજયની ખાતરી.

“સિદ્ધ પ્રામ કરવાના સંકલ્પ સાથે સતત પ્રગતિની શક્યતા.”

હું શા માટે કેવળ સરચ્યાઈ ઉપર ભાર મૂકું છું? કદાચ નાનાં બાળકો ન સમજું શકે કે સરચ્યાઈ શું છે, પરંતુ મોટી ઉમ્મરનાંથે તો ચોક્કસ જાસું જોઈએ. તમે બધાએ બાળપણ પસાર કરેલું છે અને કદાચ તમને યાદ પણ હશે કે તમને શું શું શિખવવામાં આવેલું. તમે નાના હતા ત્યારે તમને શું શું કહેવામાં આવતું. માબાપો કાયમ પોતાનાં બાળકોને કહેતાં હોય છે. “તમારે જૂઠું ન બોલવું જોઈએ, જૂઠું બોલવું એ બહુ ખરાબ છે.” પરંતુ કમનસીબી એ છે કે તેઓ તમારી હાજરીમાં જ જૂઠું બોલે છે અને પછી તમને આશ્વર્ય થાય છે કે શા માટે તેઓ તમારી પાસે એવી વસ્તુઓ કરાવવાની દૃઢા રાખે છે જે તેઓ ચોતે જ કરતા નથી.

પરંતુ તે ઉપરાંત, હું શા માટે એ વસ્તુનો આગ્રહ રાખ્યું છું કે બાળકોને નાનપણથી જ કહેલું જોઈએ કે પૂરેપૂરા સાચદિલ બનવું કેમ જરૂરી છે. અહીં જે બાળકોનો ઉછેર થયો છે તેમને હું કહેતી નથી, પરંતુ જેઓ સામાન્ય કુદુંબોમાં મોટા થાય છે અને સામાન્ય વિચારો ગ્રહણ કરે છે તેમને માટે આ વસ્તુ જરૂરી છે. બાળકોને

બીજાઓ કરતાં કેમ વધારે ચબરાક બનવું તે ઘણી વખત શિખવવામાં આવે છે અને કઈ શીતે બીજમાં ભળીને બીજાઓની આંદે સારા દેખાવું તે પણ શિખવવામાં આવે છે. કેટલાંક મા-બાપો બાળકોને ભીતિ દ્વારા કાબૂમાં રાખવા પ્રયત્ન કરે છે અને તે શિક્ષણની સૌથી ખરાબ શીત છે કારણ કે તે જૂઠ, છેતરપિંડી અને દંભ માટે પ્રેરણાર્થ બને છે. પરંતુ વારંવાર બાળકોને આ પ્રકારની શીતે સમજવો. જે તમે પૂરેપૂરા સાચદિલ ન હો, કેવળ બીજાઓ સાથે જ નહિ પરંતુ તમારી પોતાની જાત સાથે જ અને જે કોઈ સમયે તમે તમારી અપૂર્ણતાઓ અને કાનિઓ ઢાંકી દેવા માટે પ્રયત્ન કરો તો તમે કદી પ્રગતિ કરી શકશો નહિ. તેમજ કાઈ પણ પ્રગતિ કર્યા વગર તમે જે છો તે જ તમે તમારા સમગ્ર જીવન દરમિયાન રહેશો. તેથી કૃથિને તમારે આ પ્રાથમિક અચેતનતાની અવસ્થામાંથી પ્રગતિશીલ ચેતનામાં વિકાસ કરવો હોય તો સૌથી અગત્યની, એકમાત્ર અગત્યની વસ્તુ સર્ચાઈ છે. જે તમે કોઈ એવી વસ્તુ કરી હોય જે તમારે ન કરવી જોઈએ તો તમારે તમારી જાત સમક્ષ તે કબૂલ કરવી જોઈએ — જે અપખોડવા લાયક ગતિ તમારામાં ઉત્પન્ન થઈ હોય તો તમારે તેનો સામનો કરવો જોઈએ અને તમારી જાતને કહેવું જોઈએ, ‘તે સારી નહોતી’, અથવા ‘તે ઘૂસાસ્પદ હતું.’ અથવા એમ પણ ‘કે તે દુષ્ટ વસ્તુ હતી.’

અને એવું વિચારશો પણ નહિ કે આ નિયમ લાગુ ન પડે એવા માયસો પણ હોય છે. કારણ કે તમે સ્થૂલ જગતમાં, સ્થૂલ પ્રકૃતિમાં ભાગ લીધા સિવાય જીવી શકતા નથી અને સ્થૂલ જગત એક મિશ્રણ હોય છે. જ્યારે તમે બિલકુલ સાચદિલ બનશો ત્યારે તમે જોઈ શકશો કે તમારી અંદર એવી કોઈ વસ્તુ નથી જે બિલકુલ મિશ્રણ વગરની ન હોય. પરંતુ જ્યારે તમે બરાબર સ્પષ્ટ શીતે તમારી જાતને જુઓ, તમારી ઉચ્ચતમ ચેતનાના પ્રકાશમાં, ત્યારે તમારી પ્રકૃતિમાંથી જે વસ્તુને તમને બાકાત કરવા માગતા હશો તે અદશ્ય થઈ જશે. નિરપેક્ષ સર્ચાઈ માટે પ્રયત્ન કર્યા સિવાય, આ કાનિ, આ નાની છાયા, તમારા કોઈ ખૂસામાં સમાઈને પડી રહેશો અને કચારે બહાર નીકળવું તેની રાહ જોશે.

હું પ્રાણ વિશે કહેતી નથી, કારણ કે તે દંભી હોય છે, હું ફક્ત મન વિશે જ વાત કરું છું. જે તમારામાં કોઈ નાનકડું, આણગમતું સંવેદન આવે, એક થોડીક બ્રચેની તો તમે જોણે કે તમારું મન કેવી અનુકૂળ સમજૂતી તાત્કાલિક ઉપાયવી કાઢે છે ! તે બીજ કોઈના ઉપર દોષ ઓઢાડી દે છે અથવા તો સંઝેગોના ઉપર. તે કષે છે કે તમે જે કર્યા હતું તે સાચું હતું અને તેમાં તમે જવાબદાર નહોતા વગેરે વગેરે. જે તમે તમારી અંદર સંભાળપૂર્વક નજર કરો તો તમે જોઈ શકશો કે

તે અમુક પ્રકારનું હતું અને તમને તે બહુ રમ્યુણ લાગશે. જો બાળક પોતાની જતનું નાનાપણથી ચકાસણી કરવાનું શરૂ કરે, પોતાની જતનું પ્રામાણિકપણે નિરીક્ષણ કરે અને પોતાની જતને અને બીજોને છેતરે તો તે તેની ટેવ બનશે અને પાછળથી તેને સંધર્ષ માંથી બચાવી લશે.

હવે હું અત્યારે મા-બાપો અને શિક્ષકોને કહું છું, કારણ કે બાળકોને ખાસ શીખવવાની જરૂર છે કે તેઓ સારા છે તેવા સારા દેખાવાનો પ્રયત્ન, જાણે કે તેઓ આશાંકિત છે, જાણે કે તેઓ સારું જાણે છે તેવા દેખાવું, એ ભિલકુલ બિનઉપયોગી છે. ઘણી વખત મા-બાપો અને શિક્ષકો એવી પદ્ધતિ અપનાવે છે કે તેમને ‘જાણે તેઓ સારા દેખાય’ તે માટે તેમને ઉત્સાહિત કરે. એવું ઘણી વખત બને છે કે જો બાળક નૌસર્જિક રીતે પોતાની ભૂલ કબૂલ કરે તો તેને હપકો આપવામાં આવે છે. આ મા-બાપોની એક મોટી ભૂલ છે. તમારામાં પોતાનામાં બાળકને કદી હપકોન આપવા માટેનો પૂરતો કાબૂ હોવો જોઈએ, ભલે પછી તેણે કોઈ કીમતી કે મનપસંદ વસ્તુ તોડી નાખી હોય. તમારે ફક્ત તેને એટલું જ પૂછવું જોઈએ, “તે તેં કઈ રીતે કર્યું ?” “શું બન્યું હતું ?” કારણ કે બાળકે એટલું જાણવું જ જોઈએ કે શા માટે તે બન્યું જણી તે ફરી વખત વધારે સાવચેત બને. પરંતુ આટલું પૂરતું છે. આ રીતે બાળકને, તમને તે છેતરે તેના બદલે તમારી સાથે સચ્ચાઈવાળું બનાવશો.

પોતાના ચારિત્યનું ઇપાંતર કરવામાં સૌથી મોટું વિધન દંબ છે. બાળક સાથે વ્યવહાર કરવામાં જો આ વસ્તુ તમે કાયમ મનમાં યાદ રાખો તો, તમે તેનું ઘણું શુભ કરી શકો. એટલું ચોક્કસ કે તમારે તેને ઉપદેશ કે લાંબાં ભાષણો ન આપવાં જોઈએ. તમારે ફક્ત તેને એટલું સમજવવાનું રહે છે કે સ્વરૂપમાં એક અમીરાત રહેલી હોય છે, એક પવિત્રતા, એક સૌંદર્ય માટેનો પ્રેમ, જે એટલો બધો શક્તિ-શાળી હોય છે કે સૌથી હુએ અને ખૂની માણસ પણ એક સાચા સૌંદર્યયુક્ત અથવા બહાદુરીપૂર્વકના નિઃસ્વાર્થ કાર્ય માટે માન ધરાવતા થાય છે.

કારણ કે, માનવીઓમાં, એક હાજરી હોય છે, પૃથ્વી ઉપર એક અદ્ભુત દિવ્ય હાજરી હોય છે, અને કેટલાક વિરલ અપવાદો સિવાય, જેને વિશે અત્યારે મને કહેવાની જરૂર લાગતી નથી. આ હાજરી હદ્યમાં નિદ્રાવસ્થામાં પડેલી હોય છે — શારીરિક હદ્યના અવયવમાં નહિ પરંતુ ચૈતસિક કેન્દ્રમાં — બધા જ માનવીઓમાં. અને જ્યારે આ ભિન્નતાનો પૂરતો વિશુદ્ધ રીતે આવિભાવ થાય છે ત્યારે બધા જ માનવીઓમાં આ દિવ્ય હાજરીનો પડ્યો પડ્યો.

આ બિનસર્વચાઈને સમાજ થા માટે પોતાની અનુમતિ આપે છે? કારણ
કે સમાજ સહજતાથી કુલાંત્રુ જ્યેલો હોય છે.

સચ્ચાઈ અને વફાદારી વચ્ચે તફાવત છે?

બે લિન્ન વસ્તુઓમાં કાયમ તફાવત હોય છે. એટલું ચોક્કસ છે કે હું માનું
છું કે સાચદિલ બન્યા સિવાય વફાદાર બનવું એ બહુ મુશ્કેલ છે અને તે જ પ્રમાણે
ઉલ્લંઘન. પરંતુ હું એવા માણસોને ઓળખું છું જેઓ વફાદાર હતા અને છતાં અમુક
પ્રકારની સચ્ચાઈની તેઓમાં ખામી હતી. વિરુદ્ધ વસ્તુ સાધારણ રીતે એકસાથે
હોતી નથી. એકમાંથી બીજી વસ્તુ અનિવાર્ય રીતે ફ્લિંટ થતી નથી. પરંતુ એટલું
સ્પષ્ટ છે કે પ્રામાણિકતા, સરળતા, વફાદારી અને સચ્ચાઈ એકબીજા સાથે ગાઢ રીતે
સંકળાયેલાં હોય છે. હું માનું છું કે કોઈ વ્યક્તિ વફાદાર અને પ્રામાણિક બન્યા
સિવાય પૂરેપૂરી સાચદિલ બની શકે નહિ; પરંતુ ખરેખર આ વસ્તુ ધણી મોટી
વસ્તુની માગણી કરે છે.

વફાદારી કોઈ વસ્તુ અથવા વ્યક્તિ માટેની લાગણી દ્વારા ભર્યાયિત થતી
નથી? સચ્ચાઈ તેના કરતાં વધારે વિશાળ નથી?

છા, છે. વફાદારીમાં કોઈ વ્યક્તિ કે વસ્તુ સાથેનો ડિમિક ચડઉઠરનો સંબંધ
હોય છે. તેમાં એકબીજા ઉપર આધાર રહેલો હોય છે. સામાન્યતયા એવો ખ્યાલ
હોય છે કે વફાદારી એટલે પોતાનું વચ્ચે પાળવું, પોતાની ફરજ ચોક્કસ રીતે
બજાવવી.

કોઈ વ્યક્તિ જંગલમાં એકાંતમાં રહેતી હોય તે પૂર્ણ સચ્ચાઈનો અમલ કરી
શકે પરંતુ વફાદારીનો તો તમે સમાજમાં જ અમલ કરી શકો. બીજા લોકો સાથેનો
સંબંધમાં, જે માણસ દિવ્ય હાજરી પ્રત્યે આંતરિક અકિતના કાર્યમાં સંપૂર્ણ રીતે
સમર્પિત થઈ ગયેલો હોય છે તે જ આ દિવ્ય હાજરીને વફાદાર રહી શકે. આ
વસ્તુ તમારી સામે રહેલી કોઈ વસ્તુ સાથેનો સંબંધ અથવા સમગ્ર વિશ્વમાં રહેલી
વસ્તુ સાથેનો સંબંધ સૂચવે છે.

જરમન સેનાપતિઓ હિટલરને વફાદાર હતા. પરંતુ તેઓ પોતાની
જાત સાથે સાચદિલ નહોતા.

આ બહુ જ ટિલ પ્રશ્ન છે. તેઓ તેમના આદર્શના સંબંધમાં સચ્ચાઈપૂર્ણ હોઈ શકે.
તમે તે જાણતા નથી.

હું એવાં તત્ત્વોને જાણું છું જેઓ દિવ્ય જીવનના વિરોધી સક્રિય સાધનો હતા, પ્રભુના સાક્ષાત્કારના વિરોધી વારુ, કેટલીક હદ સુધી તેઓ પોતાના આદર્શનિ વજ્ઞાદાર હતા અને તેમના...^૧માં ધર્મા સર્વચાઈપૂર્ણ હતા. આ બધાં તત્ત્વોને અસુરો કહેવાય છે. પરંતુ મેં હાલમાં કહ્યું તે પ્રમાણે તેઓ તેમના આદર્શના સંદર્ભમાં સર્વચાઈવાળા હતા.

એટલે સર્વચાઈ પૂર્ણી નથી ?

મેં એમ નથી કહ્યું કે તેમનામાં કેવળ સર્વચાઈ હતી. મેં એમ કહ્યું છે કે તેઓ ખૂબ સાચાદિલ હતા. કદાચ તેમના સ્વરૂપના કોઈ ભાગમાં કોઈ વસ્તુ એવી હતી જે તેઓ જાણતા હતા, પરંતુ તેનાથી વધારે જાણવા માટે તેઓ પ્રયત્ન કરતા ન હતા. તે વસ્તુ સંભવિત છે.

કેટલાક બોકો એમ માને છે કે તેમને સર્વચાઈ સિદ્ધ કરેલી છે.

જે તમને ખાતરી જ હોય કે તમે પૂર્ણ સર્વચાઈ પ્રાપ્ત કરી છે તો તમે એ પણ ખાતરી રાખજો કે તમે અસત્યમાં ડૂબેલા છો.

*

૧૮ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧

માતાજીનો નિયંધ ‘જીવન જીવવાનું’ વિજ્ઞાન
ઉપર આ વાર્તાલાપનો આધાર છે.

આંતર સત્ય દ્વારા ચૈત્ય પુરુષની રચના થાય છે અને તે તેની આજુભાજુ ગોઠવાય છે.

*

પ્રાણતાવ કાર્યની સક્રિયતા છે. તે સંકલ્પ શક્તિની, આવેગોની કામનાઓની અને બંદો વગેરેની પીઠિકા છે.

*

૧. વેખનમાં આ શબ્દો નથી.

શારીરિક સ્થૂલ તત્ત્વ એક નક્કર ભૂમિકા છે જે વિચારોને નિશ્ચિત વ્યાખ્યા આપે છે અને પ્રાણની ગતિઓને વગેરેને સધન બનાવે છે. તે કાર્ય માટેનો નક્કર પાયો છે.

*

વ્યક્તિના ચૈત્ય પુરુષને શોધવા માટે એક પ્રકારની તેની આતરી, અને ચૈત્ય પુરુષના અસ્તિત્વની શક્તા માણી લે છે. વ્યક્તિએ તેના વિશે સભાન બનવું જોઈએ અને પછીથી જીવનનો કમ અને કાર્ય તેને સોંપી દેવાં જોઈએ; વ્યક્તિએ તેને પોતાનો હવાલો સોંપવો જોઈએ, તેને માર્ગદર્શક બનાવવો જોઈએ. માણસ ચૈત્યપુરુષને પોતાનો હવાલો સોંપીને પોતાના સ્વરૂપની ગતિઓ વિશે સભાન બને છે.

*

કોઈ લક્ષ્ય રાખવું એટલું જ બસ નથી પરંતુ પોતાની સર્વ ગતિઓની પાછળ જઈને તેમનું મૂળ શોધી કાઢવાનો પ્રયત્ન કરીને તે લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવાનો સંકલ્પ કરવો જોઈએ.

*

આત્મ-પ્રભુત્વ એટલે પોતાની જત વિશે અને પોતાની ગતિઓ વિશે સચેતન જનવું, પોતે જે નિશ્ચય કર્યો હોય તે પ્રમાણે કરવું, અને નહિ કે બીજાઓ આપણી પ્રાસે જે કરાવવા હુચ્છતા હોય તે કરવું.

*

“જુદા જુદા સમયોમાં અને જગાઓએ આ ચોતસિક દર્શન પ્રાપ્ત કરવા માટે (ચૈત્ય પુરુષની આપણી પોતાની અંદર હાજરી માટે) અને (તેની સાથે) તરૂપતા પ્રાપ્ત કરવા માટે ઘણી પદ્ધતિઓ દર્શાવવામાં આવી છે. કેટલીક માનસસ્થાનીય પદ્ધતિઓ છે, કેટલીક ધાર્મિક અને કેટલીક ધાર્ત્રિક કિયાઓ – પણ હક્કીકતમાં દરેકને પોતાને શેષ રીતે અનુકૂળ પડે તે પદ્ધતિ શેષવી પડે છે અને જે તેનામાં તીવ્ર અને સ્થિર અલ્લોચના હોય, એક ટકાઉ અને સર્કિય સંકલ્પ, તો વ્યક્તિને ચોક્કસ તેનો સંપર્ક થાય. એક યા બીજી રીતે – ભાવ્ય રીતે વાચન અને અભ્યાસ દ્વારા, આંતરિક રીતે ઓકાગૃતા, ધ્યાન, પ્રગટીકરણ અને અનુભૂતિ દ્વારા લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવા જે મદદની જરૂર હોય તે મદદ મળી રહે છે.”

ધાર્મિક, ધાર્મિક અને મનોમય પદ્ધતિઓ વરયે ક્યો ભેદ છે? ધાર્મિક પદ્ધતિઓ એવી પદ્ધતિઓ છે જે જુદા જુદા ધર્મોએ અપનાવેલી છે. આંતરિક સત્ય વિશે ધર્ષણ ધર્મો વાત કરતા નથી; તેમના માટે તે વસ્તુ પ્રભુનો સંપર્ક સાધવાની બાબત છે — સ્વર્ગ અને નર્ક — આ વસ્તુ ગોળ ગોળ રીતે કહેવાય છે....^૧

મનોમય પદ્ધતિઓ એવી પદ્ધતિઓ છે જે જે ચેતનાઓની અવસ્થા સાથે વ્યવહાર કરે છે અને બધી જ બાબુ પ્રવૃત્તિઓમાંથી પાછા કરીને આંતરાત્માનો સાક્ષાત્કાર કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે અને અનાશક્તિ, આત્મ-ત્યાગ, એકાગ્રતા, ઊર્ધ્વ સાક્ષાત્કાર, બાબુ ગતિઓનો ત્યાગ વગેરેની આંતર પરિસ્થિતિઓનું સર્જન કરવા પ્રયત્ન કરે છે. મનોમય રીત એક એવી પદ્ધતિ છે જે જે વિચારો, લાગુણીઓ અને કાર્યો ઉપર કાર્ય કરે છે.

ધાર્મિક રીતો એવી પદ્ધતિઓ હોય છે જે શુદ્ધ ધાર્મિક પદ્ધતિઓ ઉપર આધાર રાખે છે. વ્યક્તિ તેમનો અમુક ખાસ રીતે ઉપયોગ કરીને ફાયદો મેળવી શકે છે. દા.ત. પ્રાણ ઉપરનો કાબૂ, તે વધારે કે ઓછી રીતે ધાર્મિક રીતે કાર્ય કરે છે, પરંતુ તેની સાથે સાથે પોતાના વિચારોને એકાગ્ર કરવાની તથા મંત્રનો વારંવાર ઉચ્ચાર કર્યા કરવાની પણ સલાહ આપે છે. જેમ કે વિવેકાનંદના બોધમાં આ વસ્તુ અમુક બિંદુ સુધી કાર્ય કરે છે પરંતુ પછીથી તે જાંખી થઈ જાય છે. જુદે જુદે સમયે અને જુદે જુદે સ્થળે કરેલા આ માનવ-પ્રયત્નો વ્યક્તિગત રીતે વધતી કે ઓછી રીતે સફળ થયા છે. પરંતુ તેમણે સામૂહિક પરિણામ આપેલું નથી.

માનસશાસ્ક્રીય પદ્ધતિ ધર્ષણી વધારે મુશ્કેલ છે પરંતુ ધર્ષણી અસરકારક છે. તમારાં કાર્યો મારફતે એક એવી આંતર અવસ્થામાં રહેલું અને તમારી પોતાની આંદર કેવળ તમારા સત્યની જ અભિવ્યક્તિ કરવી અને તે સત્ય ઉપર જ દરેક વસ્તુનો આધાર રાખવો. ચોક્કસ, તમે જો કાંઈ ન કરો તો તે સહેલું છે, પરંતુ તમારી જતની સાથે છેતરપિંડી કરવી એ તેમનાથી પણ વધારે સહેલું છે. જ્યારે તમે એકાંતમાં બેસો, પૂર્ણ શાંતિમાં અને દરેક વ્યક્તિથી દૂર દૂર, અને વધારે કે ઓછી સાનુક્કળ આંખો વડે તમે નમાંદું નિરીક્ષણ કરો, ત્યારે તમે કલ્પના કરી શકો કે તમને અદ્ભુત વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. પરંતુ જ્યારે તમારા જીવનમાં તમારી દરેક કાળે તમારી કસોટી થાય, જ્યારે તમારી અપૂર્ણતાઓ, તમારી નબળાઈઓ અને દરરોજ એક સો વખત તમારી નાની મોટી ગતિઓ વિશે સભાન બનવાનો પ્રસંગ પ્રામ થાય, ત્યારે તમારા

૧. મૂળ પ્રતમાં શબ્દો ઝૂટે છે.

સ્વરૂપનો ભૂમ...^૧ તમારામાંથી અદશ્ય થાય અને તમારા પ્રયત્નો વધારે સાચદિલ બને.

એટલા માટે આપણે એકાંતમાં, જંગલમાં આક્રમ રાખવાને બદલે, જ્યાં દરેક વસ્તુ ખૂબ સુંદર હોય, ખૂબ આરામદાયક હોય, જ્યાં આપણે જગતથી બિલકુલ વિખૂટા હોઈએ અને આપણી નાનકડી જતની ખૂબ સંભાળ બેતા હોઈએ તેના બદલે આપણે તેનાથી બિન્ન વસ્તુ કરવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ, જીવનની સર્વ પ્રવૃત્તિઓને હાથમાં ધારણ કરીએ છીએ અને બને તેટલી સજગ શીતે કાર્ય કરીએ છીએ અને બીજા લોકોના સંપર્કમાં, આપણે આપણી આંતરિક ગતિઓ વિશે વધારે અને વધારે સજગ બનતા જઈએ છીએ.

મુશ્કેલીઓથી દૂર નાસી જવું એ તેમના ઉપર વિજય કે કાબૂ પ્રાપ્ત કરવાનો માર્ગ નથી. જો તમે દુષ્મનથી નાસો તો તમે તેને હરાવી શકો નહિ અને તમને હરાવવાની તક તેને મળશો. એટલા માટે જ આપણે અહીં ચોંડિયેશીમાં છીએ અને નહિ કે કોઈ હિમાલયના શિખર ઉપર. જો કે હું કબૂલ કરું છું કે હિમાલયનું શિખર આનંદદાયક બને — પરંતુ તે કદાચ બહુ અસરકારક ન બને.

હવેના સમયે હું તમને મનોમય શિસ્ત વિશે વાત કરીશ કારણ કે મારે તે વિષય ઉપર ધારી વસ્તુઓ કહેવાની છે. તે એક ભ્યાંકર ઢોકર ખવડાવનાર શિલા છે; લોકો ધારે છે કે તેમનામાં એક ઉત્તમ બુદ્ધિ છે અને તેના પાયા ઉપર તેઓ એવો નિર્ણય બાંધે છે જેના વિશે તેઓ કશું જાણુતા નથી. તે વસ્તુ માનવજાત માટે સૌથી વધુ મહાન વિધન ન હોય તો પણ એક વિધન તો છે જ કારણ કે બધાં પ્રાણીઓમાં માનવજાતિ — મને માઝ કરશો પણ આપણે બધા હજુ પ્રાણીઓ જ છીએ ! — એક જ એવી જતિ છે જે જે ઉચ્ચારની ભાષાનો ઉપયોગ કરી શકે છે અને પાનાં અને પાનાં બહાર પાડે છે — તે માને છે કે તે વધારે ચંદ્રિયાતો છે કારણ કે તે લખી શકે છે અને પોતે જે વિચારે છે અને અનુભવે છે તે બીજોને વંચાવી શકે છે. અને આ માનસિક ઉત્કૃષ્ટતાને લઈને, મનોમય બાહુલ્યને લઈને, બાલિશતાથી અનંત શીતે તેનાથી પણ વધારે ચંદ્રિયાતી વસ્તુઓને બાકાત કરે છે.

ચૈત્ય પુરુષ આંતર સત્ય સાથે તદ્રય થાય છે ?

તે તેની આજુબાજુ ગોઠવાય છે અને તેની સાથે સંપર્કમાં આવે છે. ચૈતસિક તત્ત્વ સત્ય દ્વારા ગતિ કરે છે. સત્ય એક એવી વસ્તુ છે જે શાશ્વત શીતે આત્મ-અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને તેના માટે સમય કે અવકાશ તેના આધાર નથી. જ્યારે ચૈત્ય
૧. અનુભેદનમાં શબ્દો ખૂટે છે.

પુરુષ એક સ્વરૂપ છે, જે વિકાસ પામે છે, ઇથી ધારણ કરે છે, પોતાની જતની પ્રગતિ કરે છે અને વધારે અને વધારે વ્યક્તિત્વાં પ્રાપ્ત કરે છે. આ રીતે તે સત્યને વધારે અને વધારે વ્યક્ત કરવાની શક્તિ ધારણ કરે છે, એવું શાશ્વત સત્ય જે એક છે અને અચલ છે. ચૈત્ય પુરુષ એક પ્રગતિશીલ સ્વરૂપ છે, જેનો અર્થ, ચૈત્ય પુરુષ અને સત્યનો સંબંધ — પ્રગતિશીલ સંબંધ છે. વ્યક્તિ ચૈત્ય પુરુષ વિશે સભાન ન બની શકે સિવાય કે તે જી સમયે તે પોતાના આંતર સત્ય વિશે સભાન બને. જે બોકોને આ અનુભવ થયેલો છે — માનસિક સત્ય વિશે નહિ પરંતુ ચૈત્ય પુરુષનો સમગ્ર સંપૂર્ણ અનુભવ, એવો સંપર્ક નહિ જે તેમણે તેમના વિચાર પ્રમાણે તેની રચના કરી હોય. પરંતુ એક સાચી સધન અનુભૂતિ — તે બધા એક જી વસ્તુ કહે છે : જે ક્ષણથી આ સંપર્ક બની આવે છે તે ક્ષણથી વ્યક્તિત પોતાની આંદર રહેલા શાશ્વત સત્ય વિશે પૂર્ણ સચેતન બને છે અને તેઓ જુઓ છે કે જીવનનો હેતુ તે જી છે અને જગતને તેના માર્ગદર્શનની જી જરૂર છે. વ્યક્તિને એકના વિના બીજી વસ્તુથી ચાલી શકે નહિ. હકીકતમાં આ વસ્તુ જી તમને સાક્ષાત્કાર કરાવે છે કે તમે તમારા ચૈત્ય પુરુષના સંપર્કમાં છો. તે કદાચ સચેતન સંકલ્પ ન હોય પરંતુ તે એવી વસ્તુ છે જે તમારા જીવન ઉપર શાસન ચલાવે છે.

કેટલાક બોકો કહે છે કે તેમના સંકલ્પની બહાર એવી કોઈ વસ્તુ રહેલી છે જે તેમના સમગ્ર જીવનને સંગઠિત કરે છે, તેમને જરૂરી પરિસ્થિતિમાં મૂકે છે અને તેમના પ્રત્યે અનુકૂળ સંજોગો અથવા બોકોને આકર્ષે છે; તે વસ્તુ બહારની બધી વસ્તુઓને સુસંગત કરે છે એમ કંઈ શકાય.

તેમની બાધ્ય ચેતનામાં તેમને કોઈ વસ્તુની જરૂર હતી અને તેને માટે તેમણે કાર્ય કરેલું પરંતુ કાંઈક બીજું જ આવ્યું. વારુ, થોડાં વર્ષો પછી તેઓને સમજ પડે છે કે આ જી વસ્તુ ખરેખર બનવાની હતી. તમે કદાચ તમારી આંદર રહેલા ચૈત્ય પુરુષના અદિતત્વ વિશે બિલકુલ ન જાણતા હો અને તેમ છતાં તેના વિશે દોરવાતા હો, કારણ કે, કારણ કે કોઈ વસ્તુ વિશે સભાન બનવા માટે તમારે પ્રથમ તો કબૂલ કરવું પડે કે તે વસ્તુ હસ્તી ધરાવે છે. કેટલાક બોકો કબૂલ કરતા નથી. હું એવા માણસોને જાણું છું જેમને ચૈત્ય પુરુષ વિશે બિલકુલ જ્ઞાન ન હતું અને છતાં તેઓ તેની સાથેના જીવંત સંપર્કમાં હતા કારણ કે તેમનામાં એવું કાંઈ પણ નહોતું જે આ સંપર્કના જ્ઞાનની સાથે અનુરૂપ હોય.

માણસ પોતાના ચૈત્ય પુરુષની હાથે સંપર્કમાં ન હોય છતાં તે શાક્ષીતક સત્યના સંપર્કમાં હોઈ શકે ?

વિશ્વમાં કેટલાંક સત્ત્વોને ચૈત્ય પુરુષ સાથે કોઈ પણ સંપર્ક ન હોય છતાં તેઓ સીધે સીધા શાશ્વત સત્ત્વના સંપર્કમાં હોઈ શકે, કારણ કે તેમનામાં ચૈત્ય પુરુષ હોતો જ નથી. પરંતુ માનવીમાં ચૈત્ય પુરુષ કાયમ હોય છે અને તે તેની મારફતે જ શાશ્વત સત્ત્વના સંપર્કમાં આવે છે. અને આ સંપર્ક ચૈત્ય પુરુષની સાથે તે શીતથી જ ખુલ્લો થાય છે કારણ કે તે તેની સાથે પોતાનું લાવણ્ય તેનો પ્રેભાવ અને પરમાનંદ ધારણ કરે છે. ચૈત્ય પુરુષ એ માનવીની વિશિષ્ટ વસ્તુ છે અને જો કોઈ સ્થૂલ તત્ત્વના તળિયે પહોંચે તો આ વસ્તુ જ માણસને તેની શ્રેષ્ઠતા આપે છે.

પ્રાચીન દર્શનશાસ્ક્રના માનવીઓને સ્વરૂપના વિભાજનનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન ન હતું — ચૈત્ય પુરુષ, આંતર સત્ત્વ વિશે તેમને જ્ઞાન નહોતું. આ પદ્ધતિઓ વિશે ધારણ ખ્યાલો હતા. દા.ત. બાબુ અને આંતરિક ચેતના, જગ્રત અને સુધુપ્ત ચેતના, તેમનામાં માનવશાસ્ત્રીય જ્ઞાન પૂરેપૂરું વિગતવાર નહોતું, અથવા જો તેમનામાં હોય તો તેઓ બીજા બધાને આ જ્ઞાન આપવાનું સલાહકારક ગણુતા નહિ. પહેલાંના વખતમાં દરેક વ્યક્તિને આ જ્ઞાન આપવામાં આવતું નહિ. માણસે પહેલાં પોતાનો શુભાશય સ્પષ્ટ સાબિત કરવો પડતો; તેણે પૂરતા પ્રમાણમાં પોતાની આંતર શક્તિઓ બતાવવી પડતી, અને તેને અમૃક પ્રકારના જ્ઞાનનું શિક્ષાણ આપવાનું હોય ત્યારે તે વ્યક્તિને પૂરતા પ્રમાણમાં પોતાનો વિકાસ દર્શાવવો પડતો. પરંતુ આધુનિક જીવનમાં, આ જ્ઞાનનું પ્રકારણ કરવામાં આવે છે અને ગમે તે વ્યક્તિત્વ પુસ્તક ખરીદી શકે છે અને વાંચી શકે છે. એ ચોક્કસ છે કે તમને એવા હજારો માણસો મળશે જેમણે અસંખ્ય શબ્દો વાચેલા હશે અને તેમનો શો અર્થ થાય તે તેઓ બિલકુલ જાણતા નહિ હોય. એક સમયે આપણી પાસે અધીં એવા માણસો હતા જેઓએ અતિમનસનો સાક્ષાત્કાર કર્યો છે તેવો દાવો તેઓ કરતા જ્યારે તેઓને ખબર પણ નહોતી કે તે શું છે.

વસ્તુઓની બોકશાઢી વ્યવસ્થાને લઈને, જ્ઞાનની આ બોકપ્રિયતા કરી આપવી એ અનિવાર્ય છે. કદાચ બીજી પદ્ધતિઓ પરસંદર્ભીની છે ને વધારે ગુપ્ત, ઓછી સ્પષ્ટ પણ વધારે અસરકારક છે.

૨૨ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧

આ વાર્તાલાપ માતાજીને। નિખંધ

‘જીવન જીવવાનું વિજ્ઞાન’ ઉપર

આધારિત છે. (સેન્ટી. કોન્ફરન્સ ૧૨, પાન ૩-૮)

“મન જ્ઞાનનું કરણું નથી; તે જ્ઞાનની શોધ માટે શક્તિશાળી નથી, પરંતુ તેને જ્ઞાન વડે ગતિ અપાવી જોઈએ. જ્ઞાન માનવ મન કરતાં વધારે ઉચ્ચપ્રદેશનો વસ્તુ છે. વિજુદ્ધ વિચારોના પ્રદેશથી પણ ઘણી ઊંચેની વસ્તુ. મને શાંત થવું જોઈએ અને ઉપરથી આવતા જ્ઞાનને ગૃહણું કરવા માટે ખૂબ લાગે આપવું જોઈએ, કારણ કે તે રચનાનું, વ્યવસ્થાનું અને કાર્યનું કરણું છે અને તેના આ કાર્યમાં તેનું પૂર્ણ મૂલ્યાંકન અને સાચી ઉપયોગિતા રહેલો છે.”

મન ‘રચના, વ્યવસ્થા અને કાર્યનું કરણું છે’ શા માટે કેવી રીતે અને તેમનું જીવન જે વસ્તુએ તેમનું ધડતર કરેલું હોય છે તેના કરતાં સ્વતંત્ર અસ્તિત્વ ધરાવે છે — તેઓ કેવાં સત્ત્વો તરીકે કાર્ય કરે છે જેઓ અર્દ્ધ સ્વતંત્ર હોય છે. માણસ એક વિચારની રચના કરે છે, તે વિચાર મુસાફરી કરે છે, બીજા માણસ પાસે પહોંચે છે અને તે જે વિચારભીજ ધારણ કરે છે તેનો ફેલાવો કરે છે. એક મનોમય પદાર્થ હોય છે, જેવી રીતે સ્થૂલ પદાર્થ હોય છે તેમ, અને આ ભૂમિકા ઉપર મન અસંખ્ય રૂપોનો પ્રાદુર્ભાવ કરી શકે છે. આ સ્વરૂપોને પરલક્ષી, સધન બનાવી શકાય છે અને જોઈ શકાય છે. અને સ્વરૂપાંઓ માટેની એક સર્વ સામાન્ય સમજૂતી આ વસ્તુ છે. કારણ કે જ્યાં સુધી તમે સક્રિય હો અને તમારી સ્થૂલ આંખો શારીરિક રીતે જોઈ શકતી હોય તે સમયે કેટલાક માણસો મનોમય રીતે તે જ રીતે જોઈ શકે છે પરંતુ જ્યારે તમે નિદ્રામાં હો, તમારી આંખો બંધ હોય, ત્યારે તમારું શારીરિક સ્વરૂપ ઊંઘતું હોય છે અને મન અને પ્રાણ સક્રિય બને છે.

મનોમય ભૂમિકા ઉપર મન દ્વારા થયેલી રચનાઓ, જે વિચારોને સાચાં રૂપો આપે છે — તે બધી પાછી ફરે છે અને તમને એવું લાગે કે જ્ઞાને તેઓ બહારથી આવે છે અને તમને સ્વરૂપાંઓ આવે છે. લગભગ બધાં જ સ્વરૂપાંઓ આ પ્રકારનાં

હોય છે. કેટલાક લોકોમાં ખૂબ સચેતન મનોમય જીવન હોય છે અને તેઓ માનસિક ભૂમિકામાં પ્રવેશ મેળવે છે અને તેમાં તેઓ હરેકરે છે, જેવી શીતે તેઓ શારીરિક સ્થૂલ ચેતનામાં સ્વતંત્ર શીતે હરતાહરતા હોય તે પ્રમાણે. આવા લોકોને મનોમય પરલક્ષી રાત્રીઓ હોય છે પરંતુ ધારાખરા લોકો આ પ્રમાણે કરવાને શક્તિમાન હોતા નથી. તેઓની ઊંઘ દરમિયાન માનસિક પ્રવૃત્તિ રૂપો ધારણ કરે છે અને આ સ્વરૂપો, તેઓ જેમને સ્વર્ણાંશો કહે છે, તેમને લાવે છે.

એક ખૂબ સામાન્ય દષ્ટાત છે — તે ખૂબ રસપ્રદ છે કારણ કે તે બહુ જીવંત છે. જો તમે કોઈ વ્યક્તિની સાથે દિવસ દરમિયાન તકરાર કરો હોય તો તમે ઈચ્છા કે તમારે તેને ફૂલકારવો જોઈએ અને તેને ગાળો દેવી જોઈએ, તમે તમારી જાતને કાબૂમાં રાખો છો અને તે પ્રમાણે કરતા નથી. પરંતુ તમારા વિચારો, તમારું મન, કાર્યરત હોય છે અને તમારી ઊંઘ દરમિયાન નમને ભયંકર સ્વર્ણ આવે છે. કોઈ વ્યક્તિ તમારી પાસે લાકડી લઈને આવે છે અને તમે એકબીજાને ફૂલ મારો છો અને તમારે સાચી લડાઈ થાય છે અને તમે જ્યારે જગો ત્યારે જો તમે સમજ શક્યા ન હો કે શું બનેલું હતું, તો તમે તમારી જાતને કહો છો, “મને કેવું ભયંકર સ્વર્ણ આવ્યું ?” — પરંતુ હકીકતમાં તો તમારો વિચાર જ તમારી પાસે તે પ્રમાણે પાછો ફરેલો હતો. એટલે જો કોઈ તમારા પ્રત્યે કૂર રીતે સ્વર્ણામાં વર્તે તો તમે સજાગ રહેજો. સૌથી પ્રથમ તમારે તમારી જાતને પૂછ્યું, “પરંતુ મને તેની વિરુદ્ધ ખરાબ વિચાર આવેલો નહિ ને ?”

વિચારો નાનકડાં સર્તવો હોય છે અને જ્યાં સુધી તેઓ સિદ્ધ થતાં નથી ત્યાં સુધી ટકી રહે છે. કેટલાક લોકો તેમના વિચારના ભાર તળે દબાયેલા રહે છે. તેઓ કોઈ વસ્તુ વિશે વિચાર કરે છે અને વિચાર પાછો ફરે છે અને તેમના મગજમાં અથડાયા કરે છે, જાણે કે તે વસ્તુ બહારથી આવતી હોય. પરંતુ તેમણે પોતે જ કરેલી રચનાઓનું વારંવાર આવર્તન થયા કરે છે અને જે મને તેમની રચના કરી હોય તેની સાથે અથડાયા કરે છે. તે વસ્તુનું એક પાસું છે.

તમને કોઈ વાત એવો અનુભવ થયેલો છે કે કોઈ વિચાર તમારા મનમાં શબ્દોમાં વ્યક્ત થતો હોય, અથવા વાક્યમાં અને તેનું વારંવાર પુનરાવર્તન થતું હોય ? પરંતુ જો નમે એટલા સમજદાર હો કે એક કાગળનો ટુકડો અને પેનિસલ બઈને તમે તેને લખી લો — તો તેનો અંત આવશે, તે ફરીને પાછો નહિ આવે, તમે તેને બહાર ફેંકી દીઘેલ છે, તે વસ્તુને તેનો નાનકડો સંતોષ મળી ગયો, તેણે પૂરતો આવિભાવ કરી લીધો અને તે ફરીથી પાછું ફરશે નહિ.

અને આ વસ્તુ કરતાં પણ એક બધારે રસિક વસ્તુ છે; જો તમારામાં ખરાબ વિચાર આવે જે તમને પણવે અને ઉદ્ઘરણ કરે તો તમે તેને ખૂબ સંભાળપૂર્વક, ધ્યાન દઈને લખી લો અને તમારાથી બની શકે એટલી ચેતના અને સંકલ્પશક્તિ તેના ઉપર મૂકો. પછીથી તમે પેલો કાગળ લો અને ખૂબ એકાગ્રતાથી તે કાગળને તમે ફાડી નાખો, એવા સંકલ્પ સહિત કે તે વિચાર તે રીતે જ ડકડા થઈ જશે. આ રીતે તમે તેમાંથી મુક્ત થશો.

મન વ્યવસ્થાશક્તિનું કરણ છે. બાબુ ભૂમિકા ઉપર, કેટલાક માણસોમાં વ્યવસ્થાપૂર્ણ મન હોય છે. તેમણે તેમના ખ્યાલોને સંગઠિત કર્યા હોય છે—અને આટલું ખ્યાલમાં રાખશો કે આ જોઈ બહુ સામાન્ય બાબત નથી! — અને તેમના પોતાના વિચારોને પણ. પરંતુ જો તમે તમારી પોતાની અંદર નજર નાખશો તો તમે જોઈ શક્શો કે તમારી પોતાની અંદર એક બીજાથી વિરોધી વિચારો હશે અને તમે તેમને સુસંગઠિત કરવાની દરકાર નહિ કરી હોય તો એકબીજાના પડોશી તરીકે તે તમારા મનની અંદર પડ્યા રહેશો એટલે કે ત્યાર પછી પૂર્ણ અવ્યવસ્થાનું સર્જન કરશે.

એક દાખલો આપું કે મને એક વ્યક્તિનો પરિચય હનો જે તેના મનના સૌથી ગુણ વિચારોની સાથે સાથે સૌથી નિશ્ચયાત્મક વિચારો એટલે સૌથી સ્થૂલ વિચારો ધારણ કરતો હતો એટલે સૌથી શુદ્ધ સ્થૂલ વસ્તુ ન હોય તે વસ્તુનો ઈન્કાર કરતો. તે બધું વ્યવસ્થિત ગોઠવાયેલું નહિ અને તે માણસ આ બાજુથી તે બાજુ એમ વારંવાર ફેંકાયા કરતો અને એક કાયમી ગોટાળામાં રહેતો. એટલું ધ્યાન રાખશો કે તમારા બધામાં આ વિચારો હોય તેની સાથે હું અસંમત નથી; વસ્તુઓને બધી બાજુઓથી એક સાથે જોઈ શકવી એ સારું છે અને આપણે વાતચીત કરેલી કે એક-બીજાથી વિરોધી વિચારોનું સમાવાન થઈ શકે છે. પરંતુ તમારે તે પ્રમાણે કરવાની તરદી લેવી જોઈએ; તમારે તે બધા વિચારોની મનમાં ગોઠવણી કરવી જોઈએ, નહિ તો પછી તમે ગોટાળામાં રહેશો. મેં બીજી વસ્તુ પણ નોંધી છે. જે લોકોનાં મન અવ્યવસ્થિત હોય છે તેઓ તેમનાં ઓરડાઓ અને વસ્તુઓને તેવી જ અવ્યવસ્થિત રીતે રાખે છે. મેં એવા માણસો જોયા છે જેમના મનમાં વ્યવસ્થા નહોતી અને તમે તેમના ટેબલનાં ખાનાંઓ અથવા કબાટો જોલો તો તમને ભયંકર અવ્યવસ્થા માલૂમ પડશે — દરેક વસ્તુ ભેગ-સેળ થઈ ગઈ હોય છે. કેટલાક બુલ્લિશાળી લોકો હોય છે અને તેમની પાસે કેટલાક કાગળોની ચિહ્નીઓ હોય છે જેના ઉપર તેઓ નોંધાની જરૂર પડી હોય તો તેમને શોધવા માટે કલાકો ગાળવા પડતા હોય છે અને બધી વસ્તુઓ

ઉપર-તળે કરવી પડતી હોય છે ! તેઓને તે વસ્તુ કચરાના કાગળની ટોપલીમાંથી મળી આવે છે અથવા તેઓ જે ખાનામાં પોતાનો હાથરૂમાલ મૂકતા હોય ત્યાંથી મળી આવે છે. વારુ, વસ્તુઓ આ પ્રમાણે હોય છે, હોય છે ને ?

કેટલાક લોકો બહુ બુદ્ધિશાળી ન હોય, પરંતુ તેમણે તેમના થોડાધણા વિચારોને સંગઠિત કરવાની તકલીફ લીધેલી હોય છે. જો તમે તેમનો કબાટ ખોલો તો તમને અભર પડશે કે તેમની પાસે બહુ ઓછી વસ્તુઓ હોય છે, પરંતુ આ વસ્તુઓ ખૂબ સુધૃ અને સ્વચ્છ રીતે ગોઠવાયેલી હશે કારણ કે તેઓએ જેવી રીતે તેમના વિચારો વ્યવસ્થિત કર્યા હોય છે તેવી રીતે તેઓએ ભૌતિક વસ્તુઓને એવી સુંદર રીતે ગોઠવેલી હોય છે. એટલા માટે મન વ્યવસ્થાનું એક કરણ છે.

જે લોકોમાં થોડીધણી પણ વ્યવસ્થાશક્તિ હોય તેઓએ પોતાની નાનકડી માલિકીની વસ્તુઓને વ્યવસ્થિત કરવાથી શરૂઆત કરી શકે. ત્યાર પછી તેમના જીવનની અને તેમાં બનતી ઘટનાઓની. તેઓના હાથ નીચે કેટલાક માણસો કામ કરતા હોય — તેઓ વેપાર કે શાળા કે ડોઈ પણ વસ્તુની વ્યવસ્થા કરી શકે. અથવા જો તેઓમાં વધીવટી કે સત્તાની શક્તિ હોય છે જ્યારે બીજાઓમાં તે હોતી નથી.

હું તમને એક એવા માણસનું દખાતાં આપીશ જેનામાં આવી વ્યવસ્થાશક્તિ હતી. તે જૂની વાત છે પરંતુ માણસ જમે તેટલી જૂની વાત કષી શકે છે. હું સર અકબર હૈદરાને જાણતી હતી. તેઓ નાણામંત્રી હતા અને પછીથી હૈદરાબાદના મુખ્ય પ્રધાન થયા. તેમના પહેલાં હૈદરાબાદની નાણા-પરિસ્થિતિ બહુ ગોટાળાભરી હતી, અને તે વાત મેં તમને કરેલી, અને સરકારને પૈસાની બહુ તંગી પડતી. તે સમૃદ્ધ પ્રદેશ હતો અને તેવી પરિસ્થિતિમાં હોવો જોઈએ નહિ. ત્યાર પછી સર અકબર હૈદરી આવ્યા અને તેઓ નાણાપ્રધાન બન્યા. પ્રથમ વર્ષમાં જ તેમની પાસે મહેસૂલના અમુક લાખ રૂપિયા થયા અને બધી વસ્તુઓ એવી અદ્ભુત રીતે ગોઠવાઈ ગઈ કે તે ફક્ત જગતમાંની એવી એક જ જગા હતી જેમાં લોકોને કરવેરા ભરવા પડતા નહિ અને રાજ્યને નાણાની કમી પડતી નહિ. તેમનું પ્રધાનમંડળ રહ્યું ત્યાં સુધી લોકોની આ પરિસ્થિતિ રહી. પરંતુ તેઓને માંદગી આવી અને છેવટે તેમણે કાર્ય છોડી દીધું અને છેવટે મૃત્યુ પામ્યા. તેમની જગાએ બીજી વ્યક્તિ આવી જેનામાં આવી વ્યવસ્થાશક્તિ નહોતી અને તાત્કાલિક પ્રથમ વર્ષથી જ તે લોકોને ૧૭૦૦૦ લાખની ખોટ આવી ! તે એક જ રાજ્ય હતું, તે જ મહેસૂલ હતું, તે જ લોકો હતા, પરંતુ સર અકબરની અદ્ભુત વ્યવસ્થા-શક્તિ નહોતી. આ સાચી વાત છે, ધણ એંધા લોકોમાં આવી બક્ષિસ હોય છે.

જાણે કે તમારી પાસે મોટી સંઘામાં પરચૂરણ વસ્તુઓ તમારી સામે પડી હોય; તે વસ્તુઓનું શક્ય એવું સંકલન કરવા માટે એક સદી લાગે. કટલાક લોકોને તે પ્રમાણે કરવાની જરૂર લાગતી નથી — તેમનામાં દાખિલ હોય છે, તેઓ જાણે છે કે કઈ વસ્તુ કયાં મૂકવી અને તેમની વર્ણણે સંવાદનું સ્થાપન કરવું જેથી કરીને વસ્તુઓ વ્યવસ્થિત અને સુધૃ લાગે. આવી વ્યવસ્થા માટેની શક્તિ જીવનમાં અનિવાર્ય છે અને તમારે વ્યવસ્થા કરવાનું શીખવું હોય તો પહેલાં તમારાં ખાનાંઓ વ્યવસ્થિત કરતાં શીખો અને તે માટે તમે તમારા મસ્તકમાં વ્યવસ્થા કરીને તેનો અંત લાવશો. તમે વસ્તુઓ ગોઠવો તે પહેલાં પ્રથમ તો તમારા મગજમાં તે વસ્તુઓને જોવી પડ્યો — ઓછામાં ઓછું તમારે તમારાં કપડાં અને હાથરૂમાંથી જોવાં પડ્યો ! તમને ખબર પડ્યો કે એક બુદ્ધિયુક્ત વ્યવસ્થા માટે થોડી સંભાળ રાખવી જરૂરી છે. જે વસ્તુઓને તમે દરરોજ ઉપયોગ કરતા હો તે વસ્તુઓને તમે જેનો ઉપયોગ એકાદ માસમાં ભાગ્યે જ કરતા હો તેમની નીચે ન મૂકવી !

મન કાર્ય કરવા માટેનું પણ કારણ છે. ને વિચારો અને યોજનાઓ ધરે છે. મન કાર્ય માટે યોજના ધરે છે અને સક્રિય અને સ્વતંત્ર સત્ત્વોના ધરતર વડે, મેં પહેલાં જેના વિશે વાત કરી છે, તે સ્વરૂપના બીજા ભાગોને સક્રિય બનાવે છે — પ્રાણિક અને શારીરિક ભાગોને અને તેમને કામ કરવાની ફરજ પાડે છે, એવું ધણી વખત બને છે કે તમે કોઈ ઓક યા બીજા કાર્ય વિશે વિચાર કરો છો — અને તમે તે તાત્કાલિક કરતા નથી, પરંતુ જે વિચારો પોતાનો આવિભાવ ઈચ્છે છે તે વાર-વાર તમારી પાસે પાછા ફરે છે. કદાચ તમારા મનમાં તમે વાર-વાર શબ્દો સાંભળો છે ! “મારે આ કરવું જ જોઈએ. જરૂર કરવું જોઈએ”, અને છેવટે તમે બીજી વસ્તુઓ છેડી દઈને જે વિચારો છો તે પ્રમાણે કરો છો. વારુ, તે વસ્તુ મનની કાર્ય કરવાથી શક્તિ છે, તમે તે પ્રામ કરો તે પહેલાં તમારે વ્યવસ્થા કરવાનું, સંવાદ લાવવાનું અને તમારા મનને કાબૂમાં રાખવાનું શીખવું જોઈએ; પરંતુ જ્યારે તમારામાં તે શક્તિ આવે છે ત્યારે તમે હેતુપૂર્વક તે પ્રમાણે કરવાની શરૂઆત કરો છો, જ્યારે બીજા મોટા ભાગના લોકો તેમના વિચારો વડે, જે વિચારોની રચના વિશે સભાન નથી હોતા તેને લઈને આમથી તેમ ભયા કરે છે.

કેટલાક એવા માણસો હોય છે જેમના વિચારો બહારની બાણુઓથી આવે છે, જેમણે તેમના મનની વ્યવસ્થા કરવાની દરકાર કરેલી હોતી નથી, જાણે કે તેમનું મન એક જહેર ચોરો હોય. એટલે બધા બહારથી આવતા વિચારો અથી એકઠા થાય છે; કેટલીક વખત સંઘર્ષો થાય છે; તમને ખબર પડતી નથી કે શું કરલું; તમે

કાઈ પણ સ્પષ્ટ રીતે જોતા નથી વગેઝે. કેટલાક એવા લોકો હોય છે ને વધુ કે ઓછી તટેસ્ય મનોમય સ્થિતિમાં રહે છે. ઓચિંતા આવા લોકો કાઈ વ્યવસ્થિત મજનવાળાના સંપર્કમાં આવે છે. અને પછી તેઓ સ્પષ્ટ રીતે વિચારતાં શીખે છે — એવી વસ્તુઓ વિશે નેમની તેમને એક મિનિટ પહેલાં અબર પણ નહોતી, બીજા કેટલાક એવા હોય છે જેઓ સામાન્ય રીતે સ્પષ્ટ વિચારતા હોય છે અને તેમના મનમાં શું ચાલી રહ્યું છે તે બરાબર જાણતા હોય છે. પરંતુ તેઓ એવા કેટલાક લોકોના સંપર્કમાં આવે છે કે બધું જ વ્યવસ્થિત, ધૂંધળું અને ગોટાળાભર્યું બની જાય છે. તેઓ તેમના વિચારનો દોર જોઈ બેસે છે અને તેમને શું કરવાનું હતું તેની તેમને વિસ્મય થઈ જાય છે. આ વસ્તુમાં ચેપની અસર હોય છે અને આ મનોમય અસર કાયમ ચેપી હોય છે. બહુ ઓછા એવા માણસો હોય છે. જેઓ બંધારથી વિચારો ગ્રહણ ન કરતા હોય. હું એવા માણસોને ઓળખ્યું હું — ધાર્યા માણસોને — જેઓમાં ખૂબ શ્રદ્ધા હતી, જેઓ તેમની પોતાની અંદર ખૂબ સ્પષ્ટ રીતે જોતા હતા, જેઓને બહુ સારી રીતે ખબર હતી કે તેમને શું કરવું છે, વગેરે. પરંતુ જ્યારે તેઓ બીજા માણસોના સંપર્કમાં આવતા અને તેમના વિચારોને ગ્રહણ કરવા પ્રયત્ન કરતા ત્યાર પછી તેમની પોતાની અભિવ્યક્તિ કરવા માટે નિષ્ફળ નીવડતા; તેના બદલે તેમનામાં એક પ્રકારની અર્ધ - તમોમય પરિસ્થિતિનો ગોટાળો થતો અને પહેલાં તેમના જે વિચારો બહુ સ્વરચ્છ અને સ્પષ્ટ હતા તેના બદલે તેમના વિચારોની રચના કરવા માટે તેઓ નિષ્ફળ નીવડતા.

એક બીજો પણ દશ્યમાન વ્યાપાર છે જેને આધ્યાત્મિક ગાણવામાં આવે છે પણ જે ફક્ત પરોક્ષ રીતે આધ્યાત્મિક છે; જ્યારે તમે કોઈ એવી વ્યક્તિ જેણે પોતાના વિચારો ઉપર કાંઈ રાખેલો હોય અને જેણે માનસિક શાંતિ પ્રાપ્ત કરી હોય તેવી કોઈ વ્યક્તિના સંપર્કમાં આવો છો ત્યારે તે બની આવે છે. તમને ઓચિંતા તે શાંતિ તમારા મનમાં ઉત્સરી આવતી હોય તેવું લાગે છે અને એક અર્ધી કલાક પહેલાં જે વસ્તુ તમારા માટે કરવી અશક્ય લાગતી હોય તે તમારા માટે વાસ્તવિક હકીકત બની જાય છે. આ એક અપૂર્વ બનાવ બને છે.

“ચોનાની પ્રગતિને મદદગાર થાય તેવી એક ગીત પછી પણ છે. જ્યારે કોઈ પણ વસ્તુ ઉપર મતભેદ થાય, દા.ત. કોઈ નિર્ણય લેવાનો હોય અથવા કાઈ કાર્ય કરવાનું હોય ત્યારે વ્યક્તિએ પોતાના ધ્યાદ અથવા દાખિનિદુસ્તી સંકુચિત રીતે પુરાઈ રહેવું ન જોઈએ. તેનાથી ઊંઘટું બીજાના દાખિનિદુસ્તી સમજવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ, ચેતાની

જતને બીજાની અંદર મૂકવાનો પ્રયત્ન કરીને વકરાર અને અધડો કરવાને બદલે એવો ઉકેલ શોધવો જોઈએ કે ન્યાયી રીતે બન્નેને સંતોષ આપે. “જે માણસમાં શુભનિષ્ઠા હોય તેને માટે અયુક્ત એવો ઉકેલ હોય છે જ.”

આ વસ્તુ મેં એવા માણસો માટે કહી છે જેઓ સક્રિય હોય છે અને જેમની વિચારસરણી સીધી અને રચનાત્મક હોય છે, ખૂબ સક્રિય અને કાર્યશીલ તે લોકો એક સીધી લીટીમાં વસ્તુઓ પ્રત્યે નજર નાખે છે, જે કાર્ય માટે ખાસ જરૂરી હોય; તેઓ એ રીતે જુઓ છે કે આ વસ્તુ કે પેલી બનવી જોઈએ. બીજા માણસમાં એવા વિચાર હોય જે એટલો જ સક્રિય હોય અને તે કહે. “નહિ, તે વસ્તુ આ રીતે જ થવી જોઈએ.” પછી તેઓ અધડે અને બન્ને સંમત થઈ શકે નહિ. પરંતુ એક વ્યક્તિ એક મિનિટ માટે સ્થિર થઈ શકે અને શાંતિથી તે વસ્તુને વિચારી શકે. બીજો માણસ જાણીબૂઝીને દુષ્ટવૃત્તિને બતાવતો નથી અને તેનું દાખિંદું સાચું હોઈ શકે અથવા અંગતઃ સાચું હોઈ શકે. પ્રશ્ન એ રહે છે કે તે શોધી કાઢવું જોઈએ કે શા માટે તે પ્રમાણે વિચારે છે એટલે તમે તમારી પોતાની વિચારવાની રીત બંધ કરીને બીજાના દાખિંદું તરફ તરફ થવા પ્રયત્ન કરો. તમારી જતને કહો, “તે જે રીતે વિચારે છે, તેને માટે કોઈ કારણ હશે અને તે કદાચ મારા કરતાં વધારે સારું પણ હોય,” અને આ રીતે તમારે એક એવો ઉકેલ શોધવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ જે બન્ને પક્ષને ન્યાયી રીતે સંતોષ આપી શકે. ભૌતિક વસ્તુઓ સાથે કામ પાડતી વખતે આ વસ્તુ બહુ અગત્યની છે. સ્વાભાવિક રીતે જ દરેક વ્યક્તિ પોતાના દાખિંદુથી જ જુઓ છે અને તેનું દાખિંદું કાયમ ‘સ્વાધી’ જ હોય. બીજાનું દાખિંદું માન્ય કરવું એ બહુ અધરું હોય છે, કારણ કે તે દાખિંદું તમને ‘નુકથાનકારક’ પણ હોઈ શકે. આ પૂર્વ સત્ય છે. જ્યારે રાષ્ટ્રોનો પ્રશ્ન આવે ત્યારે જે રાષ્ટ્રો સીધી વસ્તુઓમાં પણ વાદવિવાદમાં રહેવાને બદલે અને પોતાના સ્વાર્થના જ રક્ષણમાં રહીને પોતાના જ અંગતદાખિંદુને વળગી રહેવાને બદલે એટલે કે તેમના રાષ્ટ્રના વ્યક્તિત્વને બદલે એવું સમજવાનો પ્રયત્ન કરો હોય કે દરેક રાષ્ટ્રને પૃથ્વી ઉપર જીવન ધારણ કરવાનો હક છે અને તેમના તે હકને ઝૂંટવી બેવાનો હક નથી પરંતુ એક એવું સમાધાન શોધવું જોઈએ જે દરેકને સંતોષ આપે. દરેક વસ્તુનો એક ઉકેલ હોય છે જ. પરંતુ એક થરતે જ. ફક્ત ઉકેલ શોધવા માટે નહિ પરંતુ તેને અમલમાં મૂકવાની થરતે. વ્યક્તિઓ અને રાષ્ટ્રોમાં શુભનિષ્ઠા હોવી જોઈએ.

જો તેમનામાં શુલનિષ્ઠા ન હોય, જો તેઓ પૂર્ણ રીતે આણતા હોય કે તેઓ જોટા હોવા છતાં તેની પરવા કરતા નથી, અને તેઓ જોટા હોવા છતાં તેઓ ફક્ત તેમના પોતાના જ હિતને વળગી રહે તો પછી તેમાં કાંઈ પણ કરવાનું રહેતું નથી — તમારે તે કોઝોને તેમના યુદ્ધ માટે અને અંદરોઅંદરના વિનાશ માટે છોડી દેવા જોઈએ. પરંતુ તેનાથી ઉબદું જો તેઓમાં શુલનિષ્ઠા હોય તો ચોક્કસ સારો ઉકેલ તો હોય છે જ,

તમે 'ભાધાન'ની વ્યાખ્યા આપી શકો ?

તે એક વચ્ચગાળાનો ઉકેલ છે. તે એક સુવાર્ણ મધ્યબિંદુ નથી. એક પ્રકારનો સંવાદ શોધી કાઢવો જોઈએ.

હું તમને એક બીજુ વાત કહીશ, એક વેપારીની વાત. તે મુસાફરીએ ગયો અને તેણે તેના પડોશીને કહ્યું, “હું બહારગામ જઉ છું અને મને ખબર નથી કે હું કયારે પાછો ફરીશ. મારી આ મોટી બરણી તું સાચવી રાખજો. જ્યારે હું પાછો ફરીશ ત્યારે હું તારી પાસેથી પાછી માગી વઈશ.” થોડા સમય પછી પેલા પડોશીને પેલી બરણી ઉધાડવાની લાલચ થઈ. તેણે તે પ્રમાણે કર્યું અને એક માટીના જડા સ્તર નીચે...તેને સોનાના સિક્કા મળ્યા ! આ વસ્તુ તેના માટે ભારે લાલચ બની અને તેણે વિચારવાનું શરૂ કર્યું, “કદાચ મારો મિત્ર મૃત્યુ પામ્યો હશે, કદાચ તે પાછો ન પણ ફરે. આ બધા પૈસા અંદર રાખી મૂકવાનો શો ઉપયોગ ? અને મારે પૈસાની ખૂબ જરૂર છે !” તેથી તેણે થોડા સિક્કા લીધા, પછીથી થોડા વધારે, ત્યાર પછી ઘણ્ણા બધા અને છેવટે તે બરણીમાંથી બધા સિક્કા પૂરા થયા. જે અંજરમાં સોનું સંતારદ્યું હતું તે બધાં બગડી ગયેલાં અને તેથી તેણે તે બધાં ફેંકી દીધાં.

એક દિવસે પેલો વેપારી પાછો ફર્યો અને તેણે પેલા વેપારીને કહ્યું, “મારી બરણી પાછી આપો.” થોડા દિવસો પછી પડોશીએ તે બરણી પાછી આપી અને તેની અંદર પહેલાંની માફક ધૂળ ભરેલી હતી. વેપારીએ બરણી જોલી અને તેમાં ફક્ત નવાં અંજર મળ્યાં. બધું સોનું ગુમ થયેલું. તે ન્યાયાધીશ પાસે ગયો અને જે વસ્તુ બનેલી તે બધી તેને સમજવી. પરંતુ ન્યાયાધીશે તેને પૂછ્યું, “હું કઈ રીતે ખાતરી રાખું કે તું સત્ય કહે છે ? કદાચ તારો પાડોશી સાચું બોલતો હોય.” તેઓએ બન્નોએ દલીલો કરી પરંતુ કાંઈ રીતે ઉકેલ આવી શક્યો નહિ. વેપારીનો માથું દુઃખતું હતું અને તેણે વિચાર્યું, “આજે રાત્રે હું શહેરમાં ફરવા જઈશ” એટલે તે શહેરમાં આંદો મારવા નીકળ્યો અને તેણે કેટલાંક બાળકોને રમતાં જોયાં, તેઓ

પાસે એક બરણી, એક વેપારી, એક પડોશી અને એક ન્યાયાધીશ હતો! ન્યાયાધીશ પાડોશીને કહ્યું, ‘આ બરણી ખોલ; પરંતુ હું તો તાજાં જ અંજર જોઉં છું! વેપારીને ગયાં કેટલો સમય થયેલો?’ “અઢી વર્ષ” “ખરેખર?” એટલે આ અંજર તમે આટલા બધા લાંબા સમય સુધી તાજા રાખી શક્યા? તમે બરણીમાં જે વસ્તુ હતી તેને સંજોગવશાત ખસેડીને થોડાં તાજાં અંજર અંદર મૂકી. દીવાં નથી ને?” પડોશી નાસી ગયો. પેલા વેપારીએ વિચાર કર્યો, “આ બાળકે મારા કરતાં ઘણાં વધારે બુદ્ધિશાળી છે, કારણ કે તેઓએ તાત્કાલિક ઉકેલ શોધી કાઢ્યો.” તેથી તે પડોશી પાસે ગયો અને તેના તે જ પ્રશ્નો પૂછ્યા, ‘અની ખરેખર, પછી તો પડોશીને વધારે કંઈ પણ કહેવાનું નહોનું અને તેણે સત્ય કર્યું કરવું પડ્યું.

૩૦ જાન્યુઆરી ૧૯૫૧

આ વાર્તાલાય ડી અરવિંદના, ‘મા’ પુસ્તકના
મકરણ ત્રણ પર આધાર રાખે છે.

“તમારી શ્રદ્ધા સર્યાઈ અને સમર્પણ જેમ જેમ વધારે પૂર્ણ બનતાં જો તેમ તેમ, મા ની કરુણા અન રક્ષણ તમારી સાથે વધારે અને વધારે રહેતાં થશે. અને જ્યારે મા ભગવતી ‘મા’ની કરુણા અને સ રક્ષણ તમારી સાથે હોય તો પછી કોણું તમને આંગળી પા અડકાડી શકે, અથવા તમને ડેનાથી લય હોઈ શકે? તેનો થોડાધણો અંશ પણ તમને બધી મુશ્કેલીઓ, વિધનો અને જોખમોમાંથી પાર ઉતારશે. એ વસ્તુઓની પૂર્ણ હાજરીથી તમે વિટળાયેલા હો તો તમે તમારા માર્ગ ઉપર સહીસલામત રીતે જઈ શકો છો. કારણ કે તે ‘મા’ ભગવતીનો માર્ગ છે અને તમારે ગમે તેવી થતુંતા હોય. વિરોધ હોય છતાં તમે તેનાથી અસ્થ્યે રહ્યી શકો છો. પછી ભલે તે બધા વિરોધો આ જગતમાંથી આવતા હોય અથવા અદસ્ય જગતોમાંથી આવતા હોય. તે ભગવતીને કૃપાસ્પર્શ મુશ્કેલીઓને સુયોગમાં હેઠળી નાખે છે, નિષ્ફળતાને સહૃણતામાં અને નિર્ભિંબતાને અમોદ સામર્થ્યમાં કારણ કે મા ભગવતીની કૃપા એ પરય પ્રભુની અનુમોદની છાપ છે અને આજે

કે આવતી કાલે તેની અસર ચોક્કસ થશે, એક એવી વસ્તુ કે નિર્ણિત છે, અનિવાર્ય છે અને અવિશેષ છે.”

‘નિર્ણિત થયેલી’નો શો અર્થ ?

તે શરૂ નિર્માણ ઉપરથી આવેલો છે. તે એક કાયદો છે, તે એક એવી વસ્તુ છે જે.... એવું નિર્માણ કરવામાં આવે છે કે આવી અમૃત વસ્તુ આ રીતે કરવામાં આવશે. દા.ત. સરકાર એવા હુકમો બહાર પાડે કે શું કરણું જોઈએ અને શું ન કરણું જોઈએ. તે બધાં સરકારી ફરમાનો છે. તેથી આવા સંજોગોમાં, પ્રભુકૃપા તરફથી આવેલો હુકમ છે, તે એક અનિવાર્ય આજ્ઞા છે.

“તેની પૂર્વ હાજરીથી વિંટનાયેલા તમે તમારા માર્ગ ઉપર સુરોક્ષિત રીતે જઈ શકો એમ છો કારણું કે તે તેનો (મા ભગવતીનો) માર્ગ છે.”

તે પ્રમાણે જ એ માર્ગ છે. જે કાળોથી તમે પ્રભુકૃપાના આલિંગનમાં હો છો અને તમે મા ભગવતીની કૃપાને ગ્રહણ કરવાની યોગ્ય પરિસ્થિતિમાં હો છો ત્યારથી તમારો માર્ગ અને મા ભગવતીનો માર્ગ એક જ બનેલો હોય છે.

‘અદશ્ય જગતો’ ક્યા હોય છે ?

આ તો પ્રચાર પ્રક્રિયા !

તમે સાંભળ્યું છે અને વાંચ્યું છે કે આપણે સ્વરૂપની જુદી જુદી અવસ્થાઓના બનેલા છીએ; શારીરિક, પ્રાણિક, મનોમય, ચૈતસિક, આધ્યાત્મિક વગેરે. વારુ, આ બધી આપણા સ્વરૂપની આંતર અવસ્થાઓ અદશ્ય જગતોને અનુરૂપ હોય છે. એક સ્થૂલ જગત, એક પ્રાણિક જગત, એક મનોમય જગત, એક ચૈતસિક જગત અને ધ્યાનબધાં આધ્યાત્મિક જગતો, વધારે અને વધારે સૂક્મ જગતોની હારમાણા, જે પરમાત્માની નજીક અને નજીક પહોંચતી જાય છે. તેથી તમે તે બધાને અનુરૂપ તમારી અંદર હારમાણા ધારણ કરતા હોવાથી, તમારાં આંતરસ્વરૂપોનો અભ્યાસ કરીને, તેમના વિશે સચેતન બનવાથી તમે અદશ્ય જગતો વિશે પણ સભાન બની શકો છો. દા.ત. મન. જો મન સચેતન, સુગઠિત, સંયમપૂર્ણ હોય, તો તે મનોમય જગતમાં હરીકૃતી શકે જે રીતે શરીર સ્થૂલ જગતમાં હરીકૃતી શકે છે તે પ્રમાણે અને તે મન મનોમય જગતને જોઈ શકે કે તે કેવું છે, ત્યાં શું ચાલ્યી રહ્યું છે, તેની શી વિશિષ્ટતાઓ છે, વગેરે. આ વસ્તુઓ પોતે અદશ્ય હોતી નથી — તે બધું શારીરિક ચેતના અને શારીરિક ભૂમિકા માટે અદશ્ય હોય છે, પરંતુ તેને અનુરૂપ ચેતનાની ભૂમિકાઓમાં અથવા

તેને અનુરૂપ આંતર ઈન્ડ્રિયો માટે દશ્યમાન હોય છે. કારણ કે વ્યક્તિ-
સરના વિકાસથી આ જગતોમાં, ઈન્ડ્રિયો પ્રાપ્ત કરે છે અને પછી જુદી જુદી
વિશિષ્ટતાઓ સાથે તે પ્રકારનું જીવન જીવી શકે છે. હું એમ કહું છું કે વ્યક્તિ
આ જગતમાં સધન જીવન જીવી શકે જે તે પૂરતા પ્રમાણમાં વિકાસ પામેલ હોય
તો. નહિ તો પછી તે બધા જગતોનું આપણા માટે અસ્તિત્વ જ ન હોઈ શકે.
વિશ્વમાં જે જે વસ્તુ હસ્તી ધરાવે છે તેને અનુરૂપ વસ્તુ જે આપણે આપણી પોતાની
અંદર ધારણ ન કરતા હોઈએ તો તે વિશ્વ આપણે માટે અસ્તિત્વ ધરાવી શકે નહિ.
તેના માટે એક પદ્ધતિસર અને વ્યવસ્થિત વિકાસની જ જરૂર છે. કેટલાક બોકોમાં
જુદા જુદા કારણસર તે વસ્તુ સાહજિક હોય છે, ધ્યાન ભાગે તેમના પૂર્વ જીવનની
લાંબી તૈયારીઓને લઈને, કેટલીક વસ્તુઓ આસ અનુકૂળ સંજોગોને લઈને — તેઓ
એવા સંજોગોમાં હોય, તેમના માતાપિતાઓએ આ શક્તિઓનો વિકાસ સાધિબો હોય
અને તેમને બાળપણથી તેમના વિકાસ માટે મદદ કરવામાં આવી હોય — કેટલાક બોકો
પોતાના આંતર શિસ્તથી તે પ્રાપ્ત કરતા હોય છે. તે સમય માગી વે છે, ધ્યાન
લાંબો સમય, પરંતુ છેવટે બાળકના મગજને ગણિત શીખતાં જેટલો સમય લાગે
તેનાથી વધારે સમય લાગતો નથી. તે કેટલાંક વર્ષો માગી વે છે.

આ અદશ્ય જગતો વિશ્વમાં અમૃત નિશ્ચિત જગાએ જ હોય છે ?

તેઓ ચોક્કસ આ વિશ્વનો એક ભાગ બને છે. હા, આપણે એમ કહી શકીએ કે
તે જગતો એક નિશ્ચિત જગાએ અસ્તિત્વ ધરાવે છે. પરંતુ તે વસ્તુ સમજવા માટે,
એક એવા મનની જરૂર છે જેનામાં એવું સમજવાની શક્તિ હોય કે બીજું પરિમાણો
છે અને તે શુદ્ધ ભૌતિક પરિમાણો કરતાં જુદાં હોય છે. કારણ કે જ્યારે તમને એમ
કહેવામાં આવે કે તમારો ચૌત્ય પુરુષ તમારા શરીરમાં છે ત્યારે તેનો અર્થ એવો
નથી કે જે તમારા શરીરને ખુલ્ખું કરવામાં આવે તો તમે તેને તમારી અંદર શોધી
શકો. તમે તમારું હદ્ય, તમારી હોજરી અને બીજું બધું શોધી શકશો પણ નહિ કે
તમારો ચૌત્ય પુરુષ. અને તેમ છતાં તે તમારા શરીરમાં રહેલો છે એમ કહેવું સાચું
છે. તે તમારથી પણ વધારે વિસ્તૃત છે પરંતુ જુદા જ પરિમાણમાં અને આપણે
એમ કહી શકીએ કે જેટલાં બિન્ન જગતો છે તેટલાં જ બિન્ન પરિમાણો છે.
ચોક્કસ બધાં અદશ્ય જગતો — કહેવાતાં અદશ્ય જગતો — ભૌતિક વિશ્વમાં ધારણ
કરાયેલાં છે. પરંતુ તેઓ બીજી વસ્તુઓની જગા ભરી દેતાં નથી. એક અપૂર્વ એવી
સરખામણી કરીએ તો — તે એક સ્પષ્ટ સરખામણી જેવું જ છે — તમે તમારા મગજમાં
અસાખ્ય વિચારોને ધારણ કરી શકો છો અને તમને એવો અનુભવ થતો નથી કે

એક વિચારને તમે દૂર કરો પછી જ બીજા વિચારને તમે તેમાં જગા આપી શકો, કરો છો ? એ અર્થમાં તે વિચારો કાંઈ જગા રોકતા નથી.

“ અને તેના સર્જનમાં જરૂરી એવી શરતો.”^૧

તે બધી અસંખ્ય છે અને માણસો અને સંજોગો અનુસાર બદલાય છે. પરંતુ તેમણે જે શરૂઆતમાં કષ્ટું અથવા થોડું આગળ ઉપર કષ્ટું તે પ્રમાણે, હું ભૂલી ગઈ. . . . તેને આટલું ટૂંકું કરી શકાય. અહીં : “શ્રદ્ધા, સર્વાઈ અને સમર્પણ” આ બધી જરૂરી શરતો છે. અને પછીથી તેઓ વર્ણન કરે છે કે કેવા પ્રકારની શ્રદ્ધા. કયા પ્રકારની સર્વાઈ અને કેવા પ્રકારનું સમર્પણ. આ બધી શરતોની માગણી કરવામાં આવે છે, જેથી કરીને મા ભગવતીનો વિજય વિરોધી બાળોની સામે થઈ શકે — તમારી તરફની શરતો. મા ભગવતીની શરતો — મને લાગે છે કે તે સાહજિક રીતે જ પૂર્ણ કરે છે — અભીષ્ટાને પ્રત્યુત્તર આપવો, શક્તિ આપવી, સ્પેષ્ટ દર્શન, જ્ઞાન અને સંકલ્પ. તે સ્પેષ્ટ છે. એટલે માણસે તેને કાર્ય કરવા માટે કોન્ટ આપવું જોઈએ અને તે પરિસ્થિતિઓ જેનાથી તે કાર્ય કરી શકે. અને તે શરતો છે : શ્રદ્ધા, સર્વાઈ અને સમર્પણ — એક શુદ્ધ અમિત્ર શ્રદ્ધા, એક પૂર્ણ સંપૂર્ણ સર્વાઈ અને એક બિનશરતી સમર્પણ — આ વસ્તુઓનું તેમણે તમારે માટે વર્ણન કરેલું છે.

પરિમાણોની સંખ્યા મર્યાદિત છે ?

મર્યાદિત ? કે અમર્યાદિત ? તમે શું પૂછો છો ? કેટલાં પરિમાણો ? આપણે ગણિતજ્ઞાને પૂછ્યું જોઈએ કે ગુણવાદીઓને ? ગુણવાદીઓને !

વારુ, અમુક રીતે સંખ્યા મર્યાદિત છે, પરંતુ દોક પરિમાણમાં મર્યાદિત ઉપ-પરિમાણો હોવાથી, અને તેમાં પણ પેટા - વિભાગોમાં ઢીક ઢીક વિભાગો હોવાથી આપણે એમ કંઈ શકીએ કે તે અમર્યાદિત છે — અને તેમ છતાં મર્યાદિત. તેથી તમે જો કાંઈ પણ સમજો તો તમે ભાગ્યથાળી કહેવાઓ !

જો સંખ્યા મર્યાદિત હોય તો કેટલાં પરિમાણો છે ?

ભાર.

૧. કોઈ પણ વસ્તુની માગણી કરો નહિ સિવાય કે પ્રભુ, આધ્યાત્મિક અને અતિમાનસ સત્ય, તેનો પૃથ્વી ઉપરના સાક્ષાત્કાર માટે તથા તમારી આંદર અને સર્વમાં જેઓને સાદ થયો છે અને જેઓ પસંદ કરાયેલા છે અને તેના સર્જન માટે તથા સર્વ વિરોધી બળો ઉપરના વિજય માટે જરૂરી છે તેની જ.

“મનોમય પુરુષમાં અહંકારયુક્ત શ્રદ્ધા” કઈ રીતે હોઈ શકે ?^૧

આ વસ્તુનું તેમણે ખૂબ સુંદર વર્ણન કરેલું છે : ‘મહત્ત્વાકંક્ષાથી રંગાયેલી’ વગેરે.. હું માનું છું કે તમે જે જુદી રીતે મૂકો તો વધારે સાચું છે. એવી કોઈ શ્રદ્ધા છે જેમાં આમાંનું થાડું પણ કાઈ ન હોય ? કારણ કે એમ કહેવાય છે કે એવું વારંવાર કહેવામાં આવેલું છે કે જે શ્રદ્ધા શુદ્ધ હોય તો તેનામાં શક્તિ હોય છે....તેની સાથે કાઈ પણ ટકી શકે નહિ. એટલે કે જો કોઈ વ્યક્તિમાં પૂરેપૂરી શુદ્ધ શ્રદ્ધા હશે જે આ બધી વસ્તુઓથી બિલબુલ કલુષિત ન હોય, એક સાચી શ્રદ્ધા, આપણે એમ કહીએ કે કેવળ એકમાત્ર શ્રદ્ધા, તો કોઈ પણ વસ્તુ અશક્ય નથી. વ્યક્તિ રાતોરાત રૂપાંતર પામી શકે છે, તે એક ક્ષાણમાં અતિમાનસને નીચે ઉતારી શકે છે, વ્યક્તિ ગમે તે....કરી શકે છે, પરંતુ તે શ્રદ્ધા વિશુદ્ધ હોવી જોઈએ, તેમાં અંગત પ્રત્યાધાતો અથવા કોઈ પણ અંગત દૃઢા ન હોવાં જોઈએ.

એક વિશુદ્ધ શ્રદ્ધા એવી વસ્તુ છે જે સર્વ-શક્તિમાન અને અવિરોધ્ય હોય છે. માણસને એવી શ્રદ્ધાનો વારંવાર અનુભવ થતો નથી જે સર્વ શક્તિશાળી અને અવિરોધ્ય હોય અને તે બતાવે છે કે પૂર્ણ શુદ્ધ નથી. પ્રક્ષ આ રીતે મૂકવો જોઈએ: દા.ત. આપણા દરેકમાં શ્રદ્ધા છે, કોઈ વસ્તુમાં શ્રદ્ધા, એમ કહો કે આપણી અંદર દિવ્ય પ્રભુની હાજરીમાં. જો આપણી શ્રદ્ધા શુદ્ધ હોય તો આપણે આપણી અંદર રહેલી પ્રભુની હાજરી વિશે સભાન હોઈએ. આ દાટાત્ત સમજવું બહુ સહેલું છે. તમારામાં શ્રદ્ધા છે, તે ત્યાં રહેલી છે પરંતુ તમને તેની અનુભૂતિ થતી નથી. શા માટે ? કારણ કે તમારી શ્રદ્ધા વિશુદ્ધ નથી. જો તે શ્રદ્ધા સંપૂર્ણ શુદ્ધ હોત તો તે તાત્કાલિક બની આવી હોત. આ બિલબુલ સાચી વાત છે. એટલે જ્યારે તમે એ રીતે સભાન બનો કે તે વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર થતો નથી તો તમે તમારી અંદર નજર કરો : “શા માટે તે વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર થતો નથી ? મારી શ્રદ્ધામાં એવી કઈ વસ્તુ છે ?” અને જો તમે સચ્ચાઈપૂર્વક આ વસ્તુ ઉપર નજર રાખતા હો તો તમને જાળ થશે કે એવી ઘણી નાની નાની વસ્તુઓ છે — બહુ મોટી નહિ — આટલી મોટી — જે પ્રત્યાધાત આપનારી હોય ! નાની નાની વસ્તુઓ. ઘણી વખત થાડું મિથ્યાભિમાન આવે છે અને પછી થોડી કામના — બહુ તીવ્ર નહિ, તે પોતાની જાતને બહુ ખુલ્લી કરે નહિ — તે તમારી કેટલી અગન્ય વધારણે, તમને જે સત્તા અને સંતોષ આપશે-વગેરે.

૧ “મનોમય અને પ્રાણમય પુરુષમાં અહંકારયુક્ત શ્રદ્ધા હોય છે અને તે કીતીં, અહંકાર, મિથ્યાભિમાન, માનસિક દર્પ, પ્રાણિક જીદ, અંગત માગણીઓ અને નિમ્ન પ્રકૃતિના નાનકડા સંતોષથી કલુષિત હોઈને તે એક નિમ્ન અને ધૂમ્ર-ગ્રસ્ત અર્થિનશિખા હોય છે જે આકાશ પ્રત્યે ઊંચે ચડતી નથી.”

અદશ્ય જગતોમાં સ્થૂલ જગતમાં દેખાય તે રીતે વસ્તુઓ દેખાય છે
કે સ્વર્પનાંઓમાં દેખાય તે રીતે ?

પહેલાં તો આપણે સ્વર્પનાંઓ શું છે તે વિશે સંમત થવું પડશે. કેટલાંક સ્વર્પનો
એવાં હોય છે જેમાં તમે વસ્તુઓને સ્પષ્ટ રીતે જુઓ છો, એટલી સધન રીતે કે
સ્થૂલ જગત પણ તેની સરખામણીમાં અવાસ્તવિક લાગે. તે રીતે કેટલાંક સ્વર્પનાંઓ
એટલાં બધાં તીવ્ર સ્પષ્ટ, સધન અને પ્રત્યક્ષ હોય છે અને તમારા ઉપર એવી સ્પષ્ટ
છાપ પાછળથી રાખે છે કે ભૌતિક જગત તમને જાંખું, બહુ સ્પષ્ટ કે બહુ ચોખ્ખં ન
લાગે. એટલે એવા પ્રકારનું સ્વર્પન હોય તો હા. પરંતુ, જે તે એવું સ્વર્પન હોય
જેમાં વસ્તુઓ એક બીજી સાથે અસ્તવ્યસ્ત રીતે અથડાયા કરતી હોય તો ના.

પ્રથમ પગલું :

તમારે પહેલાં તમારા સ્વરૂપના જુદા જુદા આંતર વિભાગો વચ્ચેનો સ્પષ્ટ ભેદ
રાખવો જોઈએ અને તેનું ચોક્કસ જ્ઞાન બેનું જોઈએ. આ વસ્તુ પ્રાણની છે, આ
મનની, આ ચૈતસિક, આ ભૌતિક વસ્તુ. અને મેં પહેલાં કહ્યું તે પ્રમાણે તે બધામાં
પણ વિભાજનવાળી કક્ષાઓ હોય છે, એક ભૌતિક પ્રાણ હોય છે એક પ્રાણમય પ્રાણ, એક
મનોમય પ્રાણ, એક એવો પ્રાણ જે ચૈતસિક અસર નીચે હોય. તમને આ બધી વસ્તુ-
ઓનું બરાબર વિભાજન કરતાં આવડવું જોઈએ અને તેમાં મિશ્રણો ન હોવાં જોઈએ,
તમારી પોતાની આંદર તે વિશે ગોટાળો ન હોવો જોઈએ : “ઓહ, આ ગતિ કઈ
વસ્તુમાંથી આવે છે ! તે શું છે ? ” — અસ્પષ્ટ છાપો. આ પ્રથમ પગથિયું છે.

બીજું પગલું :

આ આંતર અવસ્થાઓમાંની એકાદ ઉપર એકાગ્રતા કરવાનું શીખો. જે
અવસ્થા સૌથી જીવાંત લાગે તે તમે પસાંદ કરો, એવી અવસ્થા જેનો તમારી આંદર
વિકાસ થયેલો હોય અને તમે તે જગાએ એકાગ્રતા કરવાનું શીખો. અને પછી તમે
તેની તે જ કસરતો કરતાં શીખો....મને આશ્રય થાય છે કે તમે જ્યારે બિલકુલ નાના
હતા અને ચાલવાનું, પાણી પીવાનું, વાતચીત કરવાનું, સાંભળવાનું, સ્પર્શ કરવાનું
શીખતા હતા. તે તમને યાદ છે કે કેમ ! બધાં જ બાળકો જાણ્યા વગર પણ કસરત કરતાં
શીખે છે પરંતુ તેઓ કરે છે ચોક્કસ. તો તમારે આ રીતે કાંઈક કરવું પડે છે.
તમારે ઈન્દ્રિયોની રચના કરવી પડે, તેમનો વિકાસ કરવો પડે, તેમને સચેતન અને
સ્વતંત્ર તથા દર્શનમાં સ્પષ્ટ બનાવવી પડે. તે બીજું પગથિયું છે. તે કદાચ સમય
લે, અથવા જરૂરથી પણ બને, તે તમારા આંતર સ્વરૂપના વિકાસની કક્ષા ઉપર આવાર
રાખે છે.

ત્યાર પછી— આ ફક્ત શરૂઆત જ છે— ત્યાર પછી તમારે તમારા સ્વરૂપના બીજા ભાગોમાંથી તમારી જતને અલગ કરતાં શીખવું જોઈએ, અને જે ભાગ ઉપર તમારે અનુભૂતિ કરવી હોય તેના ઉપર એકાગ્રતા કરવી, અને એ રીતની એકાગ્રતા કરવી કે તમે તેને અનુરૂપ બાબુ જગતના સંપર્કમાં આવો. હું એમ નથી કહેતી કે તે બહિર્નિગમન છે જે તમારા શરીરને મૂર્ખાની સ્થિતિમાં મૂકી દે. ના, એક તીવ્ર એકાગ્રતા પૂરતી છે, એક એવી શક્તિ જે તમને દરેક વસ્તુમાંથી અલગ કરી દે, સિવાય કે તે જગા, જેના ઉપર તમે એકાગ્રતા કરતા હો અને પછી તમે તે વસ્તુને અનુરૂપ જગતની સાથે સંપર્કમાં આવશો. તમારામાં તે વસ્તુ બનવી જ જોઈએ અને ધીરે ધીરે તમારે તે કઈ રીતે કરવું તે તમે શીખશો, અને ત્યાં તે જગતમાં તમે જે ઈન્દ્રિયોને કેળવવા માટે કસરતો કરી હો અને જેમનો ધીરે ધીરે વિકાસ કર્યો હો તેમના કાર્ય માટેનું ક્ષેત્ર આપવું પડશે. પ્રથમ તો તમે બહિર્નિગમતમાં જાણે કે જોવાઈ ગયા હો તેવું લાગશે, તમને પહેલાં આરામદાયક સ્થિતિ નહિ લાગે. પરંતુ ધીમે ધીમે તમે જેનાથી ટેવાઈ જશો અને તે દરેક જગતમાં યોગ્ય રીતે હરવાહરવા લાગશો.

પરંતુ જે તમે પહેલેથી જાણો કે તે જગતો કેવાં છે— મન રચના કરવાનું એવું ભવ્ય કરશું છે કે તમારા માટે તે એક સમગ્ર અનુભૂતિ તૈયાર કરી આપશો, અને કુમનસીઓ તે બરાબર સાચી અનુભૂતિ નહિ હોય — તે ફક્ત મનોમય રચના જ હો. તેથી સામાન્યતયા જ્યારે તમારે કોઈ વ્યક્તિને આ ગુણ બાબતો વિશે જાણકારી આપવાની હોય ત્યારે શરૂઆતમાં શું બનવાનું છે તે વિશે તેને કંઈ કંઈ કહેશો નહિ. એક એવી વસ્તુ છે કે જે કંઈ બને અને તે તમને કહે, “મારી સાથે આ પ્રમાણે બન્યું”, તો તમારે કહેશું, “હા, આ બરાબર છે”, અથવા “ના, તે બરાબર નથી.” તમે તેને મદદ કરી શકો છો પરંતુ તમારે તેને પહેલેથી ન કહેવું “તું આવી જગાએ જઈશ, તે વસ્તુ આ પ્રમાણે હો. તને આવા આવા અનુભવો મળશો, વગેરે.” કારણ કે તો પછી આ બધી વસ્તુઓ એટલા માટે જ બને કારણ કે તે મનોમય પ્રકારની સારી રીતે રચાયેલી રચનાઓ હો જેમાં તે ફરતો થઈ જશે. તે પ્રસંગે તે ખરેખર સ્વર્પન છે!

જે કોઈ વ્યક્તિ દિવ્ય હાજરી વિશે સલ્લાન ન હોય તો પણ તે પ્રભુના રક્ષણનો આનંદ અનુભવી શકે?

ત્યાં પણ પ્રસંગ ઉપર આધાર રાજે છે; કાયમ તે પ્રમાણે બનતું નથી પરંતુ તેમ બની શકે ખરું. એવું બની શકે કે એવા માણસને ફૂપા મળે અને તેને કંઈ પણ જાણ ન હોય. અને આ વસ્તુ માણસ ધારે તેના કરતાં પણ ઘણી વધારે વખત બની શકે છે.

લાગણી એ કાયમ પ્રાણમણ ગતિ હોય છે ?

તે વસ્તુ લાગણી ઉપર આધાર રાખે છે અને તમે કોને લાગણી કહો છો તેના ઉપર. દા.ન. એક એવી સ્થિતિ હોય છે જ્યાં જે તમે તમારી જતને એક ખૂબ સ્પષ્ટ ચોક્કસ ગતિ નીચે અનુભવો - આવું ઘણી વખત બને છે - ત્યારે લાગણી એટલી બધી શક્તિશાળી હોય છે કે તમારી આંખમાંથી આંસુ આવે. તમે દુઃખી નથી હોતા, તમે સુખી નથી હોતા, એક પણ નહિ તેમ બીજું પણ નહિ. તે કાઈ ખાસ લાગણીને અનુરૂપ પણ નથી હોતું, પરંતુ એવી તીવ્ર લાગણી હોય ને સ્પષ્ટ રીતે ચૈત્ય ગનિમાંથી આવતી હોય છે. તે વસ્તુ તમારી પોતાની અંદર હોય, પરંતુ ઘણે ભાગે તે કાઈ બીજમાં પણ હોય. જ્યારે તેમે કાઈ કાર્ય, એક ગતિ, કાઈ આવિભાવ ને ચૈત્ય પુરુષનો હોય અને તમે તેના સંપર્કમાં આવો તો પછી ઓચિંતા જ તમારી આંખમાંથી આંસુઓ ઉભરાઈ જય છે. જે તમે તેને લાગણી કહેતા હો... .તો સ્પષ્ટ રીતે તે લાગણી જ છે પરંતુ ઘણે ભાગે તે તે વસ્તુમાંથી આવે છે; શારીરિક પુરુષને બહુ અચેતન નહિ પરંતુ ચૈતસિક જીવનના સંપર્કની તીવ્ર ઉત્કંઠા હોય છે. તે જ્યારે ચૈત્યપુરુષના સંપર્કમાં નથી હોતો ત્યારે તે પોતાની જતને નિર્બળ, ખાલીખમ, એકાકી અને તરછોડાયેલો અનુભવે છે. શારીરિક પુરુષોમાં એક લાખમાંથી એક ને પણ આ વસ્તુની સભાનતા હોતી નથી પરંતુ એક પ્રકારની એવી છાપ હોય છે કે કાઈક ગુમ થયું છે, લટકી રહ્યા છીએ. રક્ષણાલીન છીએ, કાઈ આધાર નથી, કાઈક વસ્તુની ખામી છે અને તેની જાણ પણ ન હોય કે તે શું છે, એવી કાઈ વસ્તુ જેમાં તમને સમજ ન પડે પરંતુ તમને ખ.મી લાગે, કાઈક થૂન્યપાણું : વારુ, માણસ વિચારે તેના કરતાં પણ ઘણી વખત આ વસ્તુ બની આવે છે - અને બોકોને તેના જ્યાલ પણ નથી હોતો કે તે શું છે. પરંતુ પછીથી એક યા બીજા કારણસર આ ચેતના ઓચિંતા એક સ્પષ્ટ ચૈત્ય દશ્યમાન વ્યાપારના સંપર્કમાં આવે, ચૈતસિક બળાની, ચૈત્ય આંદોલનો સાથે, ત્યારે આ લાગણી એટલી બધી સામર્થ્યયુક્ત હોય છે એટલી સમર્થ કે ચોક્કસ, ઘણી વખત શરીર તેને ભાગ્યે જ ધારણ કરી શકે. તે એક એવો મોટો, અતિશય આનંદ હોય છે ને પોતાની ચારે બાજુ વહેનો હોય છે, જેને તમે સમાવી શકતા નથી, તમારી જતને અંદર ધારણ કરી શકતા નથી. તે વસ્તુ એ પ્રમાણેની હોય છે. એ એક પ્રકારનું પ્રગટીકરણ હોય છે, ખૂબ સચેતન નહિ, ખૂબ સ્પષ્ટ રીતે પ્રગટ થયેલું નહિ, એક એવી વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર....આ તે વસ્તુ હોય છે, આ વસ્તુ મારે જોઈએ છીએ, અને તે વસ્તુ એટલી બધી શક્તિસભર હોય છે, એટલી બધી તાકાતવાન કે તે તમને એક લાગણી આપે છે. ને એટલી બધી વસ્તુઓની બનેલી હોય છે કે તમે ભાગ્યે જ કઢી શકો કે તો શું છે. આ

બધી લાગણીઓ પ્રાણમય હોતી નથી.

પ્રાણમય લાગણીઓ બિલકુલ ભિન્ન પ્રકારની હોય છે — તે બહુ સ્પષ્ટ હોય છે, બહુ ચોક્કસ, તમે તેમને બહુ સ્પષ્ટ રીતે વ્યક્ત કરી શકો; તે ખૂબ આવેગયુક્ત હોય છે, તમને તે ધણે ભાગે તીવ્રતાથી ભરી દે છે, એક અસ્વસ્થતા, કેટલીક વખત મહાન સંતોષ અને ત્યાર પછીથી કોઈ વિરુદ્ધ વસ્તુ તેટલા જ બળથી આવે છે. અને તેથી લોકો, ધણા માણસો વિચારે છે — આ વસ્તુ વિશે આપણે અત્યાર સુધીમાં ધણી વાતો કરેલી છે — કેટલાક લોકો એવી કલ્પના કરે છે કે તેમને પ્રેમનો અનુભવ ત્યારે જ થાય જ્યારે તેમાં તેવી વસ્તુઓ હોય, એટલે કે પ્રેમ પ્રાણતત્ત્વમાં હોય ત્યારે જ — જ્યારે તે પ્રાણમય ગનિંઓની સાથે આવે ત્યારે જ. આ બધી તીવ્રતા, ઉગ્રતા, ચોક્કસાઈ, પ્રભાવ, આ પ્રકાશિતતા આવે છે અને જ્યારે તે વસ્તુઓ ગેરહાજર હોય છે ત્યારે તેઓ બોલી ઊંઠે છે, “ઓહ ! આ પ્રેમ નથી.”

અને તેમ છતાં પ્રેમ તે રીતે જ વિકૃત બને છે અને તે વખતે, તે પછીથી પ્રેમ નથી રહેતો, પરંતુ આવેગની શરૂઆત છે અને આ વસ્તુ માનવીઓમાં લગભગ એક વૈશ્વિક ભૂલ બને છે.

કેટલાક લોકો ખૂબ વિરુદ્ધ, ઉચ્ચ પ્રકારના, ખૂબ નિઃસ્વાર્થ ચૈતસિક પ્રેમથી ભરેલા હોય છે અને તેમ છતાં તેમને તે વિશે બિલકુલ જાણ હોતી નથી અને વિચારે છે કે તેઓ ઠંડા, શુષ્ક અને પ્રેમ વિધીન હોય છે કારણ કે તેમનામાં આ પ્રાણનું મિશ્રાળ ગેરહાજર હોય છે. — તે લોકો માટે પ્રેમની શરૂઆત અને અંત આવા આંદોલનથી થાય છે.

અને તે વસ્તુ ધણી અસ્થિર હોવાથી તેમાં ગતિઓ અને બધા પ્રકારની ઉગ્રતા હોઈને, નિરાશામાં અને સંતોષમાં, આ લોકો માટે પ્રેમ ધણો ક્ષણજીવી હોય છે; તે લોકેને તેમના જીવનમાં પ્રેમ થોડી મિનિટો માટેનો હોય છે. તે થોડા કલાક ટકે છે અને પછીથી મંદ અને નિષ્ફળ બની જાય છે અને તેઓ કલ્પના કરે છે કે પ્રેમ તેમને છોડીને ચાલ્યો ગયો છે.

મેં કહ્યું તે પ્રમાણે કેટલાક લોકો આ વસ્તુથી પર હોય છે અને તેઓ તેના ઉપર એવી રીતે સંયમ રાખી શકે છે કે એ વસ્તુઓનું બીજુ કોઈ વસ્તુઓની સાથે મિશ્રાળ થતું નથી. તેઓમાં આ ચૈતસિક પ્રેમ હોય છે, જે આત્મ-વિસ્તૃતિ, કરુણા, ઔદ્ઘાર્ય, જીવનની અમીરતથી અરપૂર હોય છે અને તેનામાં તદ્રૂપતાની મહાન થક્કિત હોય છે. તેથી કરીને ધણા માણસો એ પ્રમાણે ધારે છે કે તે લોકો ઠંડા અથવા

બેદરકાર છે — તેઓ ધારા સારા માણસો હોય છે, તમે સમજ્યા, પરંતુ તેઓ પ્રેમ કરતા નથી અને તેઓ પોતે જાણતા હોતા નથી. હું એવા માણસોને ઓળખું છું જેઓ એમ વિચારતા હતા કે, તેમનામાં પ્રેમ નથી કારણ કે તેમનામાં આ પ્રાણિક આંદોલનો ન હતા. ધારુંખરું, જ્યારે લોકો લાગણીઓ વિશે વિચારે છે ત્યારે તેઓ તેમની પ્રાણિક લાગણીઓ વિશે વાત કરતા હોય છે. પરંતુ એક બીજી પ્રકારની લાગણી હોય છે જે ધારી અનંતરીતની ઉચ્ચ પ્રકારની હોય છે અને તે પ્રમાણે તે વ્યક્ત થતી નથી, જેનામાં ખૂબ તીવ્રતા હોય; પરંતુ તેમની તીવ્રતા સંયમમાં હોય છે, તે ધારણ કરવાની તેમનામાં શક્તિ હોય છે તે સધન અને એકાગ્ર હોય છે અને એક અદ્ભુત સક્રિય શક્તિ હોય છે.

સાચો પ્રેમ અસામાન્ય વસ્તુઓ સિદ્ધ કરી શકે છે. પરંતુ તે બહુ વિરલ હોય છે. જે વ્યક્તિને પ્રેમ કરતા હોઈએ તેના માટે સર્વ પ્રકારનું અદ્ભુત ચમત્કારનું સર્જન થઈ શકે છે — દરેક વ્યક્તિ માટે નહિ — પરંતુ તે લોકો માટે અથવા જે વ્યક્તિને પ્રેમ કરતા હોય તેમને માટે. પરંતુ તે પ્રેમ બધા પ્રાણમય મિશ્રણોમાંથી મુક્ત હોય છે, બિલકુલ શુદ્ધ અને નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ જે બદલામાં કોઈ વસ્તુની માગણી કરતો નથી અને બદલામાં કોઈ વસ્તુની અપેક્ષા રાખતો નથી.

૧ ઇયુઆરી ૧૯૫૧

માતાળના નિયંધ ‘સ્વર્પનાંઓ ઉપર’

આ વાર્તાલાપનો આધાર છે

કોઈ વસ્તુને યાદ રાખવા માટે તમારે તે વિશે સચેતન બનાવું જોઈએ.

મને એક સમુદ્રનું સ્વર્પન આવ્યું નેમાં તે શાંતિથી વહ્યા જ કરતો હતો. તેનાથી મને ખૂબ આનંદ આવ્યો. મેં તે વસ્તુ સ્થૂલ વસ્તુ માફક જ અનુભવ્યો.

તે ખરેખર અનુભૂતિ હતી — સ્વર્પન કરતાં અધિક વસ્તુ.

કેટલીક એવી જગાઓ હોય છે જ્યાં માણસ વખતોવખત સ્વર્પનમાં જાય છે. માણસ તેનું તે જ સ્વર્પન ચાલુ રાખી શકે છે. કેટલીક વખત અમુક મહિનાઓનો ગાળો પકાર થયા પછીથી પણ. કેટલાંક એવાં સ્વર્પનાંઓ હોય છે જે ચેતવણી

આપતાં હોય છે અને તેમાં એકની એક વસ્તુનું વારંવાર પુનરાવર્તન થયા કરે છે જેથી કશીને તમારું ધ્યાન એકાગ્ર થાય.

મેં ‘શ’ ને હમણાં જ જોઈ, તે સાચી વ્યક્તિ હતી ?

માણસ કોણ હોય છે ? તમે જ્યારે શરીરમાં હો છો ત્યારે તમે કાયમ શરીરને જુઓ છો અને તમે તેને માણસ કહો છો. પરંતુ આ શરીરમાં એક સમગ્ર સ્વરૂપ હોય છે, કેટલીક વખત સ્વરૂપનો એક ભાગ અને તેનો બીજો ભાગ કોઈ જગાએ હોય છે. કેટલીક વખત સ્વરૂપની એક કિયા હોય છે જે આગળ આવે છે, બીજી વખત બીજી કિયા. તમે શરીરને જ જેના આવાશી તમે જે રૂપને જુઓ છો તે એકનું એક હોય છે પરંતુ તે સાચું હોતું નથી. સ્વરૂપનું ઉન્દ્ર ચૈત્યપુરુષ, આવિભાવ થયેલા સ્વરૂપનો ભાગે જ આભાસ ગ્રહણ કરે છે. ચૈત્ય પુરુષ અસંખ્ય શરીરોમાંથી પસાર થયેલો હોય છે અને તેણે આ આ બધા શરીરની છાપ સંધરેલી હોય તો તેનું પરિણામ ઓળખી પણ ન શકાય, ખરું ને ! ધણીખશી વખત તે એક માણસનો વિચાર હોય, જે બહાર ગયેલો હોય અને તે એક રૂપ ધારણ કરે, તેથી તેનો પ્રાદુર્ભાવ ઉત્પન્ન થાય. તે ત્યાં હોય છે અને તમારી સ્થિતિ ઉપર આધાર રાખીને તમે તેને વધારે કે ઓછી સ્પષ્ટ રીતે જોઈ શકો છો. પરંતુ તમે જે રૂપ આપો છો તે તમારું પોતાનું સર્જન હોય છે; તમે તે વ્યક્તિના શારીરિક સ્વરૂપને જે રીતે જાણતા હો તેને અનુરૂપ તે સર્જન હોય છે. હું એમ નથી કહેતી કે તે એકમાત્ર નિયમ હોય છે, પરંતુ દસમાંથી નવ વખત તે પ્રમાણે હોય છે.

અને હું તમને આ વસ્તુનું એક બહુ જ સ્પષ્ટ ઉદાહરણ આપું. જ્યારે તમે જોઈ વ્યક્તિને જુઓ છો, જેને તમે તેના મૃત્યુ સમયે ન જોઈ હોય ત્યારે તમે તે વ્યક્તિને તમે છેલ્લી વખતે જ્યેલી તેનો આકાર હોય છે પરંતુ તેના મૃત્યુ સમયનું શરીર નહિ, એટલે તે રૂપ તમે તેને આપેલું છે. હું એમ નથી કહેતી કે કાયમ આ રીતે જ હોય. તેનાથી જુદી રીતે પણ બને પરંતુ તે વસ્તુ એવી વિરલ હોય છે કે તેના વિશે વાત ન કરવી સારી. દસ લાખમાંથી માત્ર એકાદ વ્યક્તિ જ એવી હોય છે જે ને પૂરેપૂરી પરલક્ષી રીતે દર્શાન કરે અને તેનું પોતાનું કાંઈ પણ તેમાં ઉમેરે નહિ. એટલે એક આદર્શની અભીષ્ટા કર્યા સિવાય તે વિશે વાતચીત ન કરવી એ વધારે સારું છે.

તમે જે કાંઈ જુઓ, નિદ્રામાં કે જગ્યાન દશામાં, તેમાં સ્વલ્પની વિગતો કાયમ હોય છે. જ્યારે તમે વ્યક્તિને છેલ્લી વખતે જ્યેલી તેવી ન જુઓ તો જે લેદ દેખાય છે તે તમારા પોતાના વિચારોમાંથી ઉત્પન્ન થયેલો હોય છે. જે તમે એવું

વિચારો કે તે વ્યક્તિ વધારે ઉમરની હોણે તો તે તમને વધારે ઉમરલાયક દેખાશે; જો તમે એમ વિચારો કે તે વ્યક્તિ માંદગીમાં સપડાયેલી હોણે તો તે તમને માંદી લાગશે, અને આ રીતે પૂરેપૂરું પરલક્ષી દાખિબિંદુ ને પૂર્ણ વાસ્તવિક હોય એવું ભાગ્યે જ બને છે. તમે જે સ્વભની વાત કરી તેનો સીધોસાદો અર્થ એટલો જ કે તમે તે ક્ષીની સાથે કોમળ અને સ્નેહપૂર્વકનો સંબંધ રાખેલો છે અને તેથી તે ક્ષીના સ્વરૂપનો એક ભાગ તમારી નજીક રહેલો છે અને કોઈ કારણસર તમે તેના વિશે તમારા સ્વભનમાં સભાન બન્યા.

મને મારા કુટુંબને છાડી દીધા પછી લગભગ દર અઠવાડિયે એક વખત તે બધા વિશે સ્વભન આવે છે.

આ વસ્તુ અવચેતનમાંથી આવે છે.

મેં કહ્યું તે પ્રમાણે સ્વભનના વિષયનો મેં ખૂબ ઊંડો અભ્યાસ કરેલો છે. જો તમે વિશિષ્ટ રીતે એકાગ્ર ન થાઓ તો તમને તે જ વસ્તુઓ સ્વભનમાં આવ્યા કરે જેમનો તમને અનુભવ થયો હોય અને જેના વિશે તમને લાગણી થયેલી હોય અથવા પહેલેથી તમે સભાન હોએ; પરંતુ જે વસ્તુઓ વર્તમાન જીવનને અનુરૂપ હોય તેનાં સ્વરૂપનો આવતાં નથી. તમે વસ્તુઓ વિશે વિચાર કરતા હો, વસ્તુઓને યાદ કરતા હો પણ તેમના વિશે સ્વભનાઓ ન આવે. થોડાક વિરલ અપવાદો સિવાય સ્વભન એ તમારા અવચેતનમાં સંગ્રહ થઈ ગયેલી કોઈ વસ્તુની જગૃતિ હોય છે. આ સંગ્રહ, ધીરે ધીરે થતો હોય છે; તે વસ્તુ આવિર્ભાવ પામે તે પહેલાં તેના એક પ્રકારના પાચન માટે થોડો સમય જરૂરી હોય છે. તમે એવી વસ્તુનાં સ્વભનાઓ નુંઓ છો — અને એવા લોકોના પણ — જેમનો તમને ધારણા સમય પહેલાં પરિચય થયેલો હોય; જ્યારે ધારો સમય પસાર થઈ ગયો હોય પછી તે ખાસ કારણુસર આવે છે. કેટલીક વસ્તુઓ નિયમિત જાળામાં આવે છે, અને તમને તમારાં સ્વભનાઓમાં એક પ્રકારની ચક્કગતિ આવતી હોય છે. તમે જો એવું બિંદુ શોધી શકો જેમાં હાલની વસ્તુઓ તમને તમારા પૂર્વજીવનમાં બનેલી હતી, તો તમે બન્ને વસ્તુઓને એકી સાથે જોઈ શકો છો.

ધારણાં ઓછાં સ્વભનાઓમાં અર્થ રહેલો હોય છે, કોઈ બોધપ્રદ મૂલ્ય, પરંતુ બધાં સ્વભનાઓ તમે વર્તમાનમાં ચેતનાની કેવી સ્થિતિમાં છો તે દર્શાવી શકો છો. અને વસ્તુઓ અવચેતનામાં કેવી રીતે મિશ્રાળ થઈ છે, પાર્થિવ અસરો કેવી છે, તેવી છાપો મૂકે છે અને તે છાપોનું કેવું મિશ્રાળ થયેલું હોય છે. આ અભ્યાસ માટેનો ધારણા રસિક વિષય છે.

સ્વરૂપમાં માણસ ઘણે ભાગે નિષ્કય હોય છે અને તે સામાન્ય જીવનમાં જેવી રીતે પ્રતિભાવ આપે છે તે રીતે આપતો નથી. એમ થા માટે ?

કાયમ એ પ્રમાણે નથી બનતું. હું એવા ઘણા માણસોને ઓળખું છું જેઓ તેમની જગ્રત અવસ્થામાં જેવા સર્કિય હતા તેના કરતાં સ્વરૂપમાં વધારે સર્કિય હતા, અને તેઓ જગ્રત અવસ્થામાં જે કાર્યો કરવાને અશક્ત હતા તે કાર્યો સ્વરૂપમાં સર્કિય રીતે કરી શકતા. દા.ત. હું એવા માણસોને જાણું છું જેઓ જગ્રત જીવનમાં ભયથી થરથરે પરંતુ સ્વરૂપની અવસ્થામાં અડગ લિંમત દાખવે અને સાચા વીરતાભર્યાં કાર્યો કરે. કેટલીક વખત જે તમને કોઈ આણગમતી વસ્તુનું સ્વરૂપ આવે અને પ્રત્યાધાત આપવાને બદલે તમે એ પ્રમાણે કહો, “આ વસ્તુ ફરૂક્ત સ્વરૂપ છે, એ સાચું નથી, એ અશક્ત છે.” વગેરે અને આ રીતે સ્વરૂપ બીજું ઝૂપ ધારણ કરે છે. એટલું ચોક્કસ કે તમારે આ વસ્તુ વિશે સલાન હોવું જોઈએ કે તે સ્વરૂપ છે. તે ખૂબ પ્રચંડ નિરીક્ષણનું ક્ષેત્ર છે — સ્વરૂપમાંઓની શોધખોણ કરવાનો અંત નથી એટલી વિશાળ તે હોય છે. પરંતુ એક અગત્યનો મુદ્દો છે : તમે જ્યારે થાકેલા હો ત્યારે સૂઈ ન જવું કારણ કે જે તમે તે પ્રમાણે કરશો તો તમે એક પ્રકારની અયોતનતામાં સરી પડશો, જેમાં સ્વરૂપમાં પોતાની પસાંદગી પ્રમાણે કાર્ય કરશો અને તમે પ્રતિકાર કરી શકશો નહિ. મેં જે રીતે કહ્યું કે આરામ લીધા સિવાય તમારે જોરાક લેવો નહિ, તે પ્રમાણે હું દરેકને સલાહ આપું છું કે દરેકે ઊંઘતાં પહેલાં આરામ લેવો જોઈએ અને તે માટે આરામ પણ કેવી રીતે લેવો તે શીખવું પડશે.

હવે હું તમને મને હાલમાં થોડા દિવસ પહેલાં આવેલા સ્વરૂપ વિશે વાત કરીશ તેને કેવળ સ્વરૂપ જ ન કહેવાય કારણ કે તે ખૂબ સચેતન હતું. (હું એવા માણસો માણેની એક નથી જેને ખૂબ પહેલાં બની ગયેલી વસ્તુઓનું સ્વરૂપ આવે; હું તેને કેમ ન બનવા દેવું એ જાણું છું). હું પ્રાણમય જગતની એક જગાએ ગઈ જ્યાં હું જાણું છું કે આપણાં ઘણાં બાળકો આરામ માટે જય છે — ખાસ કરીને નેમની શાશીરિક નિદ્રામાં. તેઓ જાણે કે આરામ લેતાં હોય તેવું લાગે છે. પરંતુ તેઓને આરામ કેવી રીતે લેવો તે જાણતાં નથી હોતાં તેથી તેઓ શક્તિનો સંગ્રહ કરવાનો બદલે શક્તિ ગુમાવે છે. કેટલાંક પોતાની શક્તિ પ્રચંડ પ્રમાણમાં ગુમાવે છે, તેથી હું ત્યાં ગઈ અને મેં ઘણી બધી હાર જોઈ જેમાં પથારીઓ જેવું કાંઈક હતું, પરંતુ ખરેખર પથારીઓ નહોતી. હું ઓરડામાં ફરવા લાગી અને મેં તેમને આરામ કરતાં જ્યાં, આરામ કરવાનો પ્રયત્ન કરતાં, પરંતુ તેમને તે કેમ કરવું તે આવડતું નહોતું, તેઓ આરામ લઈ શકતાં નહિ. તેઓ ઓછી કે વર્તી રીતે લાંબાં થઈને

પડવાં હતાં, તેમની આંખો ખુલ્લી હતી — તેઓ ઊંઘતાં નહોતાં, તે ઊંઘ નહોતી, તે આરામની અવસ્થા હતી. મેં તેમને સમજાવ્યું કે શક્તિનો વ્યય કરવાને બદલે કઈ રીતે તેનો સંગ્રહ કરવો તે હું શીખવી શકું, અને તમે માની શક્યો કે તેમાંનો ફૂક્ત એક જ બાળક તે શીખવા માટે તૈયાર થયો. બીજાં ઓછે કહ્યું, “ના, અમે જે રીતે છીએ તેમાં બરાબર છીએ. અમારે બીજું કાંઈ શીખવું નથી !

અમે જયારે તમને સ્વપ્નાંમાં જોઈએ છીએ ત્યારે અમે તમને કચ્ચાં જોઈએ છીએ ? તે કાયમ એક જ જગા હોય છે ?

તે ધર્માભધી જગાએ હોય છે, ધર્મી, ધર્મી, તે સૂક્મ શારીરિક હોઈ શકે, કારણ કે તમે બધા મારા શારીરિક વાતાવરણમાં રહો છો અને તેથી તમે મને ધર્મી વખત સૂક્મ શારીરિકમાં જુઓ છો ! અને ત્યાં તમને એવું લાગે છે કે તમે જે જુઓ છો તે લગભગ સ્થૂલ હોય છે, પરંતુ તેમાં થાડી વિકૃતિ હોય છે. કારણ કે તમે સૂક્મ શારીરિકમાં હોવાથી તમે જે જુઓ છો તેને બહુ સહેલાઈથી યાદ રાખી શકો છો. ધર્મી વખત મધ્ય રાત્રીએ હું તમારી સંભાળ લઉં છું (મારે તે વિશે બહુ મોટી વાત કહેવી નથી !) અને મને ધર્મીભરી અગત્યની વસ્તુઓ યાદ રખી જાય છે — હું બધી જ વસ્તુઓ યાદ રાખતી નથી કારણ કે એવી બધી નિર્દર્થક વસ્તુઓ યાદ રાખવાના બોજનો કોઈ અર્થ નથી. અને મારા ધ્યાનમાં આવેલું કે તમારામાંના કેટલાક યાદ રાખી શકો છો, પરંતુ તમારી ચેતનામાં તે વસ્તુ થોડી વિકૃતિ સાથે બની આવે છે — તે વસ્તુ બરાબર તે પ્રમાણે નહોતી.

કેટલાક લોકો મને પ્રાણીક રીતે જોઈ શકે છે, કેટલાક મને ભૌતિક રીતે જોઈ શકે છે, (આ બહુ વિરલ છે) કેટલાક મને માનસિક રીતે જોઈ શકે છે અને કેટલાક અવયોતનમાં જોઈ શકે છે અને કેટલાક સંભેગોમાં અચેતનમાં; પણ તે વસ્તુ આજ્ઞાએ જ બને છે.

કેટલાકને મારા વિશે પ્રગટીકરણ થાય છે અને હું જે શીતની છું તે શીતે જુઓ છે પરંતુ વધારે માણસો તે પ્રમાણે કશી શકતા નથી.

નિદ્રામાં પડતાં પહેલાં આરામ કઈ રીતે કરવો ?

તેના માટે ધર્મી શીતો છે, પરંતુ હું તમને એક શીત વિશે કષીશ. પ્રથમ તો શરીરને પથારી ઉપર અથવા આરામખુરસી ઉપર આરામદાયક સ્થિતિમાં મૂકવું — કોઈ પણ જગાએ જ્યાં તમને આરામ લાગે તે શીતે. ત્યાર પછી તમે એક પછી એક નાડીને શિથિલ કરવાનું શીખો. ત્યાં સુધી કે તમે પૂરેપૂરી શિથિલ સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરો. તમારે તમારું આખું

ચેતા-તંત્ર શિથિલ કરવું જોઈએ — તમે બધી નાડીઓમાં એકસાથે તે પ્રમાણે કરો, પરંતુ એક પછી એક નાડીને શિથિલ કરવી એ વધારે ભહેલું છે, અને આ વસ્તુ બહુ રસિક બને છે. અને જ્યારે તે પ્રમાણે બને ત્યાર પછી તમારે તમારા મનને સિથર અને શાંત કરવું અને તે જ સમયે તમારા શરીરને પથારો ઉપર એક ચીંથરાની માફક ઢોલું મૂકી દેવું. તમારા મનને એટલું બધું નીરવ અને પૂરેપૂરું શાંત કરવું કે તે પોતાના વિશે સભાન ન રહે અને પછી ઊંઘવા માટે પ્રયત્ન ન કરો, પરંતુ ખૂબ મુલાયમ રીતે આ અવસ્થામાંથી નિદ્રામાં સરી પડો અને તેના વિશે સભાન ન રહો. જ્યારે તમે બીજી સવારે જગ્યત થાઓ ત્યારે તમે શક્તિથી સભર હશો. પરંતુ જો તમે પથારીમાં થાકુથી પડી રહેશો અને શિથિલ બનવા, શાંત બનવા પ્રયત્ન નહિ કરો તો તમે એક ભારેખમ, તમોગ્રસ્ત, અચેતન નિદ્રામાં પડ્યો અને તમારો પ્રાણ સર્વ શક્તિ ગુમાવી બેસશો. કદાચ આ વસ્તુની તાત્કાલિક અસર નહિ થાય, પરંતુ તે રીતે પ્રયત્ન કરવો એ શીત, તમે થાકેલા હો ત્યારે ઊંઘમાં સરી પડો તેના કરતાં ઘણી વધારે સારી રીત છે.

ઊંઘતાં પહેલાં જો તમે ખૂબ મુલાયમભરી શિથિલતા પ્રામ કરો તો તમને ઊંઘતાં પહેલાં ખૂબ આનંદનો અનુભવ થશે. જો તમે ફુકત એક હાથ અથવા એક પગની નાડિઓની શિથિલતા પ્રામ કરવામાં સફળતા પ્રામ કરશો તો કેવો આનંદ આવે છે તેની પ્રતીતિ થશે. જો તમે તમારી નાડિઓને તંગ દશામાં રાખીને નિદ્રામાં પડશો તો તમને ઘણી કુબ્ધ નિદ્રા આવશે અને રાત્રી દરમ્યાન પડખાં ફેરવ્યા કરશો. તે પ્રકારનો આરામ મિલકુલ ફાયદાકારક નથી.

મેં નોંધ કરો છે કે જે પડ્યે સૂર્ય જરૂર છું તેના બદલે જગ્યત
થાઉં ત્યારે ભીજું પડખું હોય છે. તે કાયમ એ પ્રમાણે હોય છે ?
ના એવું જ હોતું નથી. તેવો કાંઈ નિયમ નથી. જો તમે એ પ્રમાણે વિચારો કે તે
પ્રમાણે જ હોય છે તો તે પ્રમાણે જ બનશો !

મને ખાસ યાર છે કે જો કોઈ રસિક સ્વર્પન મને જગાડી હે તો હું
પાછો ફરીથી ઊંઘમાં પડીને તે સ્વર્પન ચાલુ રાખી થકું છું.

હા, તે વસ્તુ બની શકે છે અને તેનો અર્થ કે તમે તમારી ઊંઘ દરમ્યાન અંશત:
સુચેતન હો છો.

હું એક એવા માયુસને ઓળખું છું કેને બધી જ સમય એકનું એક
સ્વર્પન આવ્યા કરે અને તે સ્વર્પન અને વાસ્તવિકતાનો લોદ પણ પારખી
શકતો નહિ.

કેટલાક વખત એવું બને છે કે તમે જ્યારે તમારા શરીરની બહાર જાઓ, જ્યારે તમારી ઊંઘ દરમ્યાન તમે બહાર નીકળી જાઓ અને પ્રાણ જગતમાં સચેતન હો, ત્યારે તમે તે પ્રાણ જગતમાં જે રીતે ભૌતિક જગતમાં સચેતન રીતે રહો છો તે જ પ્રમાણે સભાન રહી શકો. હું એવા કેટલાક માણસોને ઓળખું છું — ઘણા માણસોમાં આ રીતે શરીરમાંથી બહાર નીકળવાની શક્તિ હોતી નથી — પરંતુ હું એવા માણસોને ઓળખું છું જેમને પ્રાણજગતમાં થતી તેમની અનુભૂતિઓમાં એટલો બધો રસ હતો, કે છેવટે તેઓ પોતાના શરીરમાં પાછા ફરવાનો ઈન્કાર કરતા; તેઓ અનિ-શક્તિ સમય સુધી ઊંઘ્યા જ કરતા.

જો તમે સચેતન હો અને પ્રાણ જગતમાં આ આત્મ પ્રભુત્વ ધરાવતા હો અને ત્યાં તમારામાં અમુક શક્તિઓ હોય તો ત્યાં જે વસ્તુઓ બને છે તે અદ્ભુત હોય છે અને ભૌતિક જગતમાં જે વૈવિધ્ય હોય છે તેના કરતાં તો અનંત શીતનું વૈવિધ્ય અને ભવ્યતા ત્યાં હોય છે. એ સાચું છે કે પ્રાણ જગતના કેટલાક પ્રદેશો અદ્ભુત હોય છે. અને તેમાં સમૃદ્ધ લીલાતથી અને સુંદર સ્વર્ણ અરીસા જેવાં સરોવરો હોય છે અને વાતાવરણ બધાં પુકોની જીવંત સજીવતાથી ધબકું હોય છે અને તે સરોવરના પાણીમાં લીલાંછમ પ્રતિબિંబો પડતા હોય છે — અને ત્યાં જીવન એટલું સુંદર લાગે, એટલું સમૃદ્ધ અને સૌંદર્યયુક્ત કે તમે શક્તિથી સભર જગ્રત થશો. અને આ બધું ખૂબ સધન હોય છે! હું કેટલાક લોકોને ત્યાં બઈ જઈ શકતી અને તેમને કહેતી પણ નહિ કે તે કેવું હોય છે — અને તે લોકો હું તે સ્થળનું જે રીતે વર્ણન કરી શકું તે શીતનું જ બરાબર વર્ણન કરી શકતા અને તેમને તે જ શીતની અનુભૂતિ થતી, તે લોકો સૂતાં પહેલાં બિલકુલ થાકેલા હતા અને જ્યારે તેઓ જગ્રત થતા ત્યારે તેમનામાં સમૃદ્ધિ, બલ અને શક્તિથી બરાયેલા હોય તેવી અદ્ભુત અનુભૂતિ થતી. તેઓ ત્યાં ફક્ત થોડી મિનિટો સુધી જ રહેતા.

તે પ્રકારના પ્રદેશો હોય છે — ઘણા નહિ, પરંતુ તેવા પ્રદેશો અસ્તિત્વ ધરાવે છે. બીજુ બાજુથે પ્રાણ-જગતમાં એવા ગમગીની ભરેલા પ્રદેશો હોય છે કે ત્યાં ન નાખું એ વધારે સારું છે. જે લોકો પોતાના શરીર સાથે એવી રીતે બંધાયેલા હોય છે, એવી રીતના જરૂરાયેલા કે તેઓને તે છોડવાની બિલકુલ ઈચ્છા પણ થતી નથી. તેવા લોકોને એક બાજુથે મૂકી રાખીએ તો, જે લોકો પોતાના શરીરમાંથી જીહેલાઈથી બહાર નીકળી શકે છે તેઓએ પોતાની જાત વિશે ખૂબ સંભાળ રાખવી જાઈએ. હું વધારે માણસોને આ કિયા શીખવી શકી નથી, કારણ કે તેનો અર્થ તે લોકોને રક્ષણ વિના ખુલ્લા કરી નાખવા નાખું હોય છે — ખાસ કશીને જ્યારે તેઓ

મારી હાજરી સિવાય એકલા એકલા તે પ્રમાણે કરતા હોય છે — અને પછી તેમને જે અનુભૂતિઓ થાય છે તે ઘણી વખત તેમના માટે ખૂબ જોખમકારક હોય છે.

પ્રાણ જગત બે વિરોધી ધૂવોનું બનેલું હોય છે. દા. ત. જે તમે દ્રાક્ષનું જૂમખું પ્રાણજગતમાં ખાઓ તો તમને છત્રીસ કલાક ખોરાક વગર ચાલી શકે — અને પૂરતું પોષણ રહે. પરંતુ તમને કેટલીક એવી વસ્તુઓ મળો, તમે કેટલીક એવી જગતાઓએ જાઓ જ્યાં તમારી બધી જ શકિત એક ક્ષણમાં વહી જાય, અને કેટલીક વાખતે તમને માંદળીમાં મૂકી હે, અને પ્રાણજગતને અનુરૂપ તેની પાછળની અસરો પાણ જણાય.

હું એક એવી સીને ઓળખતી હતી નેમાનાં ગુણવિનિંદુથી અદ્ભુત શક્તિઓ હતી. તે પોતાના સ્વરૂપના દરેક ભાગ વિશે પૂરેપૂરી સભાન રહેલી; તે એક પ્રદેશમાંથી બીજા પ્રદેશમાં જઈ શકતી — ટૂંકમાં તે અદ્ભુત હતી. વારુ, એક વખત તેને પ્રાણજગતમાં અકસ્માત નહ્યો. તે પ્રાણજગતનાં કેટલાક સત્ત્વો સામે યુદ્ધ કરતી હતી કારણ કે તે કોઈ વ્યક્તિને ખૂબ ચાહતી હતી. તેને બચાવવા તે યુદ્ધ આપતી હતી અને તેને આંખ ઉપર ફટકો પડ્યો. હું જ્યારે તેને મળી ત્યારે તેણે પોતાની આંખ ગુમાવી હતી. ઘણા લોકોને પ્રાણજગતમાં અકસ્માતો નડે છે અને તે અકસ્માતની અસર તેઓ જગત થાય ત્યાર પછીથી પાણ કલાકો સુધી રહે છે. તેથી તમે દરેકને એમ કઢી શકતા નથી કે “તમે તમારા શરીરની બહાર નીકળતાં થીએઓ”, કારણ કે તમે સહીસલામત રીતે તે કરી શકો તેના માટે ઘણી વસ્તુઓ જરૂરી છે. જે તમારો અસન્ય અતે હિંસાનાં કોઈ બગો સાથે સંપર્ક હોય તો તમારે તમારા ભૌતિક શરીરમાં જ રહેવું તે વધારે સારું છે.

૧૨ નવેમ્બર ૧૯૫૨

આત્માનાં કદમ્બો

માનવ પોતાના વ્યક્તિત્વમાં એક ખૂબ સંકુલ પ્રાણી છે; એ અસંખ્ય તત્ત્વોનો જનેલો છે, નેમાં દરેક એક સ્વતંત્ર તત્ત્વ છે અને તે દરેકને એક વ્યક્તિતતા છે, એટલું જ નહિ પરંતુ સૌથી વિરોધી તત્ત્વો એક સાથે નિવાસ કરે છે. જે માણસમાં કોઈ વિશિષ્ટ ગુણ અથવા શકિત હોય તો તેનામાં તેનાથી બિલકુલ વિરુદ્ધ વસ્તુ,

તેનો ઉચ્છેદ કરી શકે એવી વસ્તુ પણ સાથે જ મળી આવશે; અને તેની સાથે જાડાયેલી હોય, મેં એક માણસ એવો જે હિંમતવાન બહાદુર અને વીર હતો, કોઈ પણ જે ખમથી પાછો ન પડે એવો, તેમનો સામનો કરી શકે તેઓ અને બહાદુરમાં બહાદુર, અને તેમ છતાં મેં તે જ માણસને અમુક સંજોગોમાં ભયથી ધૂંજતો પણ ખીની માફક ફૂફતો જેયેલો. એક એવો ઉદાર માણસ જેયેલો જે પુષ્ટ વસ્તુઓ મુક્ત મને આપતો અને ખર્ચની કે બલિદાનની બિલકુલ જાણતરી કરતો નહિ અને બિલકુલ સંકોચ પણ રાખતો નહિ, તે જ માણસને મેં કેટલાક સંજોગોમાં લોભીમાં પણ અધમ લોભી જેયેલો. તે ઉપરાંત એક માણસ સ્પષ્ટ બુદ્ધિશાળી મંજૂનો, પ્રકાશપૂર્ણ મનવાળો. અને સમજુ તેમ જ કોઈ પણ વિષય વિશે આંતરિક આંટીધૂંટી અને તર્ક પૂર્ણ જ્ઞાનવાળો જેયેલો, અને તેમ છતાં તે બુદ્ધિ કે ભાણતર વગરનો માણસ જે મૂર્ખાઈ ન કરી શકે તેવી મૂર્ખાઈ એ દર્શાવતો જેયેલો. આ ફક્ત સૈધાંતિક દાખાંતો નથી. મને આવા માણસો જીવનમાં સાચેસાચ મળેલા છે.

આ સંકુલતા ફક્ત વિસ્તારમાં જ ઉત્પન્ન થતી નથી પરંતુ ઊંડાણમાં પણ ઉત્પન્ન થાય છે. માનવી કેવળ એક જ ભૂમિકા ઉપર જીવતો નથી. પરંતુ એકી-સાથે ઘણી ભૂમિકાઓ ઉપર જીવન ધારણ કરે છે. માનવચેતનામાં એક કમિક નિસરણી હોય છે, માનવ જેમ જેમ ઊર્ધ્વમાં આરોહણ કરતો થાય છે, તેમ તેમ તેનામાં વધારે તત્ત્વો અને વ્યક્તિત્વા ઉમેરાતાં જાય છે. માણસ ઘણે ભાગે મુખ્ય શારીરિકમાં અથવા પ્રાણુમય કે મનોમય ભૂમિકામાં અથવા તે ભૂમિકાઓના કોઈ પણ ભાગમાં અથવા તેનાથી વધારે ઉપરની કે ઊર્ધ્વતર ભૂમિકાઓમાં જેમ જેમ રહેતો થાય છે, તેમ તેમ તેના બંધારણમાં અથવા મનોમય શારીરિકમાં તે વ્યક્તિત્વાના વ્યક્તિત્વનું ઘડતર થશે. વ્યક્તિત્વ જેમ જેમ વધારે ઊંચાઈએ ઊભી હોય તેમ તેમ તેની વ્યક્તિત્વા વધારે સમૃદ્ધ હોય છે કારણ કે તેની સામાન્ય ભૂમિકા ઉપર જ ફક્ત રહે છે, એટલું નહિ પરંતુ તેનાથી વધારે નિમ્ન પ્રકારની ભૂમિકાઓમાં રહેતો થાય અને તેનાથી વધારે ઉચ્ચતર ભૂમિકાઓ જેમાં તેણે આરોહણ કરેલું હોય છે તેમાં પણ રહેતો થાય છે. સર્વાંગ સંપૂર્ણ માણસ, કેટલાક ગુલ્ફવિદો કહે છે તે પ્રમાણે ગ્રાસુસો અને પાંસઠ વ્યક્તિત્વાઓ ધારણ કરતો હોય છે. ખરેખર તો તેનાથી પણ ઘણી વધારે હોય. વેદો કહે છે ત્રણ અને તેત્રીસ, અને તેત્રીસસો અને તેત્રીસ હજાર દેવો માણસના શરીરમાં રહે છે — પાણાનાં ત્રણ સ્વરૂપો, સ્પષ્ટતયા શરીર, પ્રાણું અને મનના જગતો અથવા ત્રિવિદ્ય અવસ્થાઓ છે.

આ આત્મ-વિરોધાભાસવાળી માનવ વિઅકતતાનો અર્થ શો ? તે સમજવા

માટે આપણે જીવનું જોઈએ અને સમજવું જોઈએ કે દરેક માણસ કોઈ જુણ અથવા શક્તિનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવે છે, કાઈ ખાસ સિદ્ધિ જેને તેણે મૂર્તિમંત કરવાની છે. તે સૌથી શ્રેષ્ઠ કઈ રીતે બને? કઈ રીતે તે ગુણને સૌથી વિશુદ્ધ ઉચ્ચતમ અને સૌથી સંપૂર્ણ રીતે પ્રાપ્ત કરી શકાય? તેની સામે વિરોધ મૂકીને તે રીતે શક્તિમાં વૃદ્ધિ થાય અને સામર્થ્ય આવે; જે વસ્તુ નિર્ભળતા હોય અને તેની સામે જે જે વિરોધી હોય તે સર્વની સામે મુલ્ય આપીને વિજય પ્રાપ્ત કરવામાં કોઈ ગુણમાં રહેલી ખામીઓ તમને દર્શાવે છે કે ક્યાં તમારે સુધારો કરવાની જરૂર છે અને ક્યાં તમારે દબાણ મૂકવાનું છે અને તેને સર્વાંગપૂર્ણ કરવા માટે તેમાં થું સુધારો કરવો જોઈએ. જે નબળું અને પોચું બોઢું હોય તેને હથોડા પડયા પછી તેનું સખત પોલાદ બને છે. પ્રાથમિક વિસંવાદ ઉપયોગી છે અને તેનો ઉપયોગ ઉચ્ચ સંવાદ લાવવા માટે કરવો જોઈએ. માણસમાં રહેલા આત્મસંઘર્ષનું આ રહસ્ય છે. જે તત્ત્વ તમારી સૌથી મોટી મૂડી બનાવાનું નિર્માણ થયેલું છે તેમાં તમે સ્વપ્ન રીતે સૌથી નિર્ભળ હો છો.

તો પછી દરેક માણસને કોઈ ધ્યેય હાંસલ કરવાનું છે, વિશ્વમાં એક ભાગ ભજવવાનો છે, તેને એક ભાગ શીખવાનો છે અને તેણે તે ભાગ દિવ્ય વિશ્વ મનીધામાં બેવાનો છે, એવો ભાગ જે તે એકલો જ અમલમાં મૂકી શકે એમ છે અને બીજું કોઈ પણ નહિ. આ ભાગ તેણે જીવનના અનુભવો પ્રાપ્ત કરીને શીખવાનો છે, એટબે કે ફક્ત એક જ જિંદગીમાં નહિ પરંતુ એક પછી એક જિંદગી મારફતે. હકીકતમાં જીવનની શુંખવામાંથી માનવીને પસાર થવું પડે છે, તેણે અનુભવો પ્રાપ્ત કરીને તેમાંથી એકસૂત્રતા એકઠી કરવાની છે, ગુણો અને વિશિષ્ટ શક્તિઓનો સમુદ્દર પ્રાપ્ત કરવાનો છે, અને તેનાથી તેના જીવનની ભાત ગુંથવાની છે. હવે તેનામાં રહેલી તેની સાચી વ્યક્તિત્વ, ઉત્કાંતિ પામતી વ્યક્તિત્વાની કેન્દ્રસ્થ ચેતના હોય છે તેનો ચૈત્ય પુરુષ. સામાન્ય માનવીમાં તે નાનો અભિનનો તણાઓ હોય છે જે તેના જીવનની અનુભૂતિઓની પાછળ દૂર દૂર રહેલો હોય છે. જે આત્માઓ વિકાસ પામેલા હોય છે તેમના ચૈત્યપુરુષમાં વધારે પ્રકાશ હોય છે — તેની તીવ્રતામાં, કદમાં અને તેજરિવતામાં. આ રીતે જૂના અને નવીન આત્માઓ હોય છે. જૂના અને પ્રાચીન આત્માઓ તેમની પરિપક્વતાએ પહોંચી ગયા હોય છે અથવા પહોંચવા માટે તૈયાર હોય છે; તેઓ અસંખ્ય જન્મોના ઈતિહાસમાંથી પસાર થયેલા હોય છે અને તેમનામાં ખૂબ જંટિલ તથા સંપૂર્ણ વ્યક્તિત્વનો વિકાસ કરેલો હોય છે. નવા આત્માઓ હાલમાં જ અસ્તિત્વમાં આવેલા હોય છે અને તેઓ ફક્ત મનોમય — પ્રાણિક અસ્તિત્વમાંથી હાલ જ બહાર આવેલા હોય છે;

તેમો સામાન્ય શ્વરીર ભયવાળા હોય છે અને ઓછાં તરવોનું ઘડતરોવાળા હોય છે. તે તરવો મુખ્યત્વે શારીરિક જીવન હોય સંકળાયેલા હોય છે અને તેમાં મનનું તત્ત્વ તો બણું સામાન્ય હોય છે. આત્મા જ ખાસ કરીને અનુભવેને પ્રામ કરીને વિકાસ પ્રામ કરતો હોય છે અને આત્મા જ વ્યક્તિત્વનું ઘડતર અને સમૃદ્ધિની રચના કરે છે. બાબ્ય જીવનનો ગમે તે ભાગ હોય, અને મન, પ્રાણ અને શરીરનાં જે કોઈ તત્ત્વો ચૈતસિક અસર નીચે આવવામાં સફળ બનતાં હોય — એટલે કે ચૈતસિક અસર નીચે આવતાં હોય — તેમને લઈ લેવામાં આવે છે અને ત્યાં ચૈત્યપુરુષમાં સ્થાન પ્રામ કરે છે; તે વસ્તુ ચૈત્યપુરુષની જીવંત સમૃતિ અને કાયમી માલિકી બની જાય છે, આ તરવો જ પાયો, જમીનનું સતર બને છે જેના ઉપર ઓકીકરણનું અને સાચી વ્યક્તિત્વાનું નિકેનન બાંધવામાં આવે છે.

એટલે પ્રથમ વસ્તુ તમારે કઈ વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર કરવાનો છે તે શોધી કાઢવાનું છે, તમારે ક્યો ભાગ ભજવવાનો છે, તમારું પોતાનું ધ્યેય શું છે અને તેને માટે તમારે કઈ શક્તિ અને ગુણને પ્રગટ કરવાના છે, તે વસ્તુ તમારે શોધવાની છે, એટલું જ નહિ પરંતુ જે વસ્તુઓ તેનો વિરોધ કરે છે અને તેને વિકસવા દેતી નથી અથવા આવિભાવ કરવા દેતી નથી તે વસ્તુઓને તમારે મંજૂરી આપવી નહિ. બીજા શબ્દોમાં, તમારે તમારી જતનો જાણવી જોઈશે, અને તમારા આત્માને અથવા તમારા ચૈત્યપુરુષનો ઓળખવો પડશે.

તેના માટે તમારે પૂરેપૂરા સચ્ચાઈવાળા અને નિષ્પક્ત બનવું પડશે. તમારે તમારી જતનું એવી શીતે નિરીક્ષણ કરવું પડશે જાણે તમે ત્રીજા માલિકનું નિરીક્ષણ અને ટીકા કરતા હો. તમારે એવા વિચારથી શરૂઆત ન કરવી જોઈએ કે તમારા જીવનનું આ અમુક લક્ષ્ય છે, તમારામાં આ વિશિષ્ટ શક્તિ છે, તમારે આ કરવાનું છે કે પેણું, અને આ વસ્તુમાં જ તમારી વિશિષ્ટ આવડત અથવા બુદ્ધિ છે વગેરે. તે વસ્તુ તમનો સાચો માર્ગમાંથી દૂર દૂર લઈ જશે. તમારા બાબ્ય સ્વરૂપની પસંદગી કે નાપસંદગી અથવા તમારી મનોમય, પ્રાણમય અથવા શારીરિક પસંદગી તમારા વિકાસનો સાચો માર્ગ આંકી શકતી નથી. તેમજ તમારે તેનાથી ઊલટું વલણ પણ ન સ્વીકારવું જોઈએ અને એ પ્રમાણે ન બોલવું જોઈએ, “આ વસ્તુ માટે હું સાવ નકામો છું, પેણી વસ્તુ માટે હું નિરૂપયોગી છું, તે વસ્તુ મારા માટે નથી.” મિથ્યાભિમાન કે દયા અને તે પ્રમાણે આત્મવંચના અને દંભી નમૃતા પણ તમને ગતિમાન ન કરતાં હોવાં જોઈએ. મેં કશ્યું તે પ્રમાણે તમારે પૂરેપૂરા તટસ્થ અને બિનપ્રકાપાતી રહેવું જ જોઈએ. તમારે અરોસા જેવા બનવું જોઈએ જે સત્યનું પ્રતિબિંબ પાડે છે પણ નિર્ણય આપતો નથી.

જે તમે આ પ્રકાશનું વલાણું રાખો શકો, જે તમારામાં એવી સ્વસ્થતા અને તમારા સ્વરૂપમાં શાંત શ્રદ્ધા હોય, અને તમને તમે જે વસ્તુઓ ખુલ્લી થઈ શકે તે માટે રાહ જુઓ તો આ પ્રમાણે કાંઈક બને છે; તમે જાણે કે તમે એકગાડનીરવ જંગલમાં હો, તમે તમારી સમક્ષ એક પાણીનો સમુદ્દર જુઓ; જે કાળું અને શાંત હોય ભાગે જ દેખાનું હોય તેવું — સરોવરનો એક ભાગ જાણે કે અંધકારમાં ડૂબેલો હોય અને ધીરે ધીરે તેના ઉપર એક જાંખું ચંદ્રકિરણ પડે અને એ ઠંડા જાંખાં પ્રકાશમાં સ્થિર પ્રવાહીની સપાટી બહાર આવે છે. તે પ્રમાણે તમારા સ્વરૂપના સાચા ગુણનું ગુમ સત્ય બહાર આવશે અને તમારા પ્રથમ સ્પર્શ પ્રત્યે પોતાની જતને રણૂ કરશે. ત્યાં તમે ધીરે ધીરે તમારા સ્વરૂપના સાચા ગુણોનું પ્રતિબિંબ જોશો, તમારી દિવ્ય વ્યક્તિત્વાના લક્ષણો, તમે ખરેખરે કોણું છો અને તમારે શું કરવાનું છે.

જે વ્યક્તિ આ રીતે પોતાની જતને ઓળખે અને પોતાની જત ઉપર સ્વામીત્વ ધરાવે અને પોતાની અંદર રહેલા સર્વ વિરોધ ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કરે, તે વ્યક્તિ જ વાસ્તવિક હકીકતમાં પોતાની જતને વિશાળ બનાવે છે અને તેનો વિજય તે પ્રમાણે જ, અથવા તેવો જ વિજય પ્રાપ્ત કરવા માટે બીજાઓનો માર્ગ સરળ બનાવે છે. આ બધા સ્થાપકો છે અથવા ઉત્તમ વ્યક્તિઓ છે, જેઓ પોતાની જતની અંદર વિજયનો કાર્યક્રમ બનાવીને બીજાઓમાં વિજય પ્રાપ્ત કરવા માટે મદદરૂપ થાય છે.

૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૬

વેદના ઉપર વિજય કર્દ રીતે પ્રાપ્ત કરવો ?

એ પ્રશ્ન લાગે એટલો સહેલો નથી. વેદના માટેનાં અસંખ્ય કારણો છે અને તેના પ્રકારો પણ ધારા ધારા બિન હોય છે. જે કે દુઃખનું મૂળ તો એક જ હોય છે અને તે પ્રભુવિરોધી સંકલ્પશક્તિના કાર્યમાંથી જ તેનો પ્રથમ ઉદ્ય થાય છે. આ વસ્તુને સહેલાઈથી સમજવા માસુસ દુઃખનું વિભાજન બે સ્પષ્ટ વિભાગોમાં કરી શકે, જે કે વ્યવહારમાં તેમનું ધારું ધારું મિશ્રાણ થયેલું હોય છે.

સૌથી પહેલું તે શુદ્ધ અહંકારમાંથી આવે છે, એવી લાગણીઓમાંથી કે વ્યક્તિના હકો હુલાડવામાં આવે છે, વ્યક્તિને તેની જરૂરિયાતોમાંથી વંચિત કરવામાં

આવે છે, તેને દુઃખી કરવામાં આવે છે, તેને બદનામ કરવામાં આવે છે, દગ્ગો દેવામાં આવે છે અને તેને ભર્મમાં ઘા કરવામાં આવે છે, વગેરે. દુઃખની આ આખી જ બાજુ વિરોધી બળોના કાર્યનું પરિણામ હોય છે અને તે દુષ્મનની અસર તરેકનું દ્વાર ચેતનામાં જોલી આપે છે એટલું જ નહિ પરંતુ તેને માટે જગતમાં કાર્ય કરવાનો આ ખૂબ શક્તિશાળી માર્ગ છે અને જો વધારામાં કુદરતી અને સાહજિક પરિણામે તે બની આવે તો તે સૌથી શક્તિશાળી બને છે : શક્તિશાળીઓ માટે ધિક્કાર અને વેર લેવાની વૃત્તિ અને નબળાઓ માટે નિરાશા અને મુત્ય પામવાની ઈચ્છા.

દુઃખનો બીજો પ્રકાર જેનું પ્રાથમિક કારણ વિરોધી બળ દ્વારા ઉત્પન્ન કરાયેલો વિરહ છે; તે પ્રકૃતિમાં સાવ ઊલટા પ્રકારનો છે; તે વેદના દિવ્ય કરુણામાંથી આવે છે. તે વેદના પ્રેમની હોય છે, જગતનાં દુઃખો માટે થતી કરુણા છે પછી તેનું મૂળ અથવા કારણ ગેમે તે પ્રકારનું હોય. પરંતુ આ વેદના કેવળ ચૈતસિક પ્રકારની જ હોય છે અને તેમાં કોઈ અભિમાન કે આત્મ-દયા હોતાં નથી; તે શાંતિ, સામર્થ્ય અને કાર્યની શક્તિથી ભરપૂર હોય છે. તેને ભાવિમાં શક્તા હોય છે અને વિજ્ઞા માટેનો સંકલ્પ હોય છે; તેમાં દયા હોતી નથી પણ તે આશ્વાસન આપે છે. તે બીજોઓની અજ્ઞાનપૂર્ણ ગતિઓ સાથે નદ્રાપ બનતો નથી પરંતુ તેમનો ઈલાજ કરે છે અને તેમને પ્રકાશિત કરે છે.

એ સ્પષ્ટ છે કે જે તત્ત્વતः વિશુદ્ધ હોય, જે સંપૂર્ણ રીતે દિવ્ય હોય તે જ વેદનાનો અનુભવ કરી શકે છે. પરંતુ જે લોકોનું હૃદય વિશાળ અને ઉદાર હોય છે તે બંધામાં તેમના અહંકારના કાળાં વાઢ્યોની પાછળ તે વસ્તુ જબૂકતી વીજળીના ચમકારા મારફત અંશતઃ ક્ષણિક રીતે દેખાય છે તેમ છતાં, ધારે ભાગે વ્યક્તિગત ચેતનામાં તે વસ્તુ હલકી અને કુદ્ર આત્મ-દયા હોય છે જે નિરાશા અને નિર્બળતાનું કારણ હોય છે અને તેનું મિશ્રણ થયેલું હોય છે. તેમ છતાં જ્યારે વ્યક્તિ પૂરેપૂરી જગ્યાને આ મિશ્રણનો ઈન્કાર કરે છે અથવા તેને ઘટાડીને ઓછામાં ઓછી કરે છે ત્યારે વ્યક્તિને જાણ થાય છે કે આ દિવ્ય કરુણા એક ઉત્તે અને શાશ્વત આનંદના પાયા ઉપર આધાર રાખે છે, અને તે આનંદમાં જ જગતને તેના અજ્ઞાન અને દર્દમાંથી મુક્ત કરવાનું સામર્થ્ય અને શક્તિ હોય છે.

વિરોધી બળ અને તેના કાર્યની બધી અસરોની જ્યારે સંપૂર્ણ નાબૂદી થઈ જશે ત્યારે જગતમાંથી આ દર્દ ચાલ્યું જશે.

પૂર્વ જીવનની સમૃતિ

જો માણસે સાચી વાત કહેવી હોય તો તેણે દરેક વસ્તુને સંપૂર્ણ વિગતથી રજૂ કરવી પડે, કારણ કે મને એંસી વર્ષના ગાળા દરમિયાન અસંખ્ય અનુભવો થયા છે, તેમાં કેટલાક તો એટલા બધા લિન્ન પ્રકારના અને ખૂબ વિગેધાભાસી હતા એમ કોઈ કષી શકે; છેવટે તો દરેક વસ્તુ શક્ય છે. તેથી જો હું તમને પૂર્વ જીવન વિશે વાત કરું અને તેમાંથી પસાર થતા સૂત્ર વિશે ન કહું તો એક અંધ-શક્યાયુક્ત ઇદ્દિયુસ્તતાના પ્રવેશદ્વાર સમાન બને. તમે જ એક દિવસ કહેશો, “માતાજીએ તો આ પ્રમાણે કહેલું છે અને પેલી વાત વિશે તો માતાજીએ તે પ્રમાણે કહેલું છે.” અને આ રીતે કબજનસીબે એક અમુક ઝઢ વિચારસરણી બંધાય.

તો પછી અનુભવોની પરંપરા આપવામાં આવે તો મારું સમગ્ર જીવન વાતો કરવામાં અને લખવામાં પસાર કરવું અશક્ય હોવાથી તમારી જાતને તમારે કહેવું પડશે કે દરેક વસ્તુ શક્ય છે અને કોઈ પણ વસ્તુ નિશ્ચિત રીતે ઝઢ થયેલી નથી. તેમ છતાં હું તમને કેટલાંક સામાન્ય સૂચના આપીશ.

જો વ્યક્તિ પોતાના આદિ દિવ્ય મૂળ વિશે સચેતન હોય અને તેની સાથે તાદાત્મ્ય સાચી શકે તો જ તે પૂર્વજન્મની સમૃતિ વિશે સાચી વાતચીત કરી શકે. શ્રી અરવિંદ આત્માની કભિક પ્રગતિ વિશે વાત કરે છે અને તે કેવા સ્વરૂપોમાં નિવાસ કરે છે તે સમજવે છે. જ્યારે વ્યક્તિ આવિલ્લાવિના શિખર ઉપર પહોંચે છે ત્યારે તેને એવું દર્શન થાય છે જેમાં પોતે કયો માર્ગ કાપેલો છે અને તેની કઈ સમૃતિ રહેલી છે તેમાં નજર નાખી શકે.

પરન્તુ આ પ્રકારની સમૃતિ મનોમય પ્રકારની હોતી નથી. જે લોકો એવો દાવો કરે છે કે તેઓ મધ્યયુગીન કાળના જમીનદાર હતા અથવા તેવા માણસો હતા જેઓ અમુક જગાએ અને અમુક સમયે રહેતા હતા તેઓ કલ્પનાશીલ છે અને પોતે ઊભી કરેલી કલ્પનાઓના સીધા સાદા શિકાર બનેલા હોય છે. વાસ્તવમાં પૂર્વ જીવનની જે વસ્તુઓ પાછળ રહી જાય છે તે તેવાં સુંદર ચિત્રો નથી હોતાં જેમાં તમે કોઈ કિલ્લામાં રહેતા સમર્થ સમ્ભાટ દેખાતા હો અથવા કોઈ લશકરના પ્રમુખ તરીકે વિજયી બનેલા હો — તે તો કેવળકલિપત વસ્તુ છે. જે વસ્તુ સમૃતિમાં યાદ રહી ગઈ હોય છે

તે એવી કાણોની સમૃતિ હોય છે જ્યારે તમારો ચૈત્ય પુરુષ તમારા સ્વરૂપના ઊંડાણા-માંથી સપાટી ઉપર આવીને તેણે તમારી સમક્ષ ને વસ્તુઓનું પ્રગટીકરણ કરેલું હોય છે તે હોય છે. કહેવાનું તાત્પર્ય એ કે જ્યારે તમે જે કાણોમાં પૂર્ણ રીતે સચેતન હતા ત્યારે જે પ્રસંગો બનેલા તે તમારી સમૃતિમાં રહે છે. ચેતનાનો તે વિકાસ ઉત્કાંતિના તે ગાળામાં પ્રગતિશીલ અને અસરકારક બનતો જાય છે અને પૂર્વ-જીવનની સમૃતિ સાધારણતયા ઉત્કાંતિની કટોકટીની કાણોમાં મર્યાદિત રહેલી હોય છે અને તમારી ચેતનાની પ્રગતિમાં જે નિર્ણયિક વળાંકે આવેલા હોય છે તેની નોંધ માત્ર બાકી રહેલી હોય છે.

તમારા જીવનની આવી કાણોમાં જે સમયે તમે જીવંત હો છો, તે વખતે તમે એવું યાદ રાખવાની પરવા પણ કરતા નથી કે 'ક્ષ' અથવા અમુક અમુક વ્ય કંત, અમુક જગાએ રહેલી અને અમુક યુગમાં જીવતી હતી; નાગરિક તરીકે તમારી કીર્તિનું અસ્તિત્વ તમારી સમૃતિમાં રહેનું નથી, ઊલટું આવી ભાદ્ય કુદ્ર વસ્તુઓની ચેતના તમે જોઈ બેસો છો; તેમ જ તમારી માલમિલકત અને કાળભંગુર વસ્તુઓ પણ યાદ રહેતી નથી. તેથી તમે તમારા આત્માના પ્રકાશમાં અથવા દિવ્ય સંપર્કમાં પૂર્ણ રીતે રધી શકો છો. જ્યારે તમે પૂર્વ-જીવનમાં આવા પ્રસંગોને યાદ કરો ત્યારે તેની સમૃતિ એટલી તીવ્ર હોય છે, એટલી બધી જીવંત અને નજીક કે તે વત્તમાન જીવનની સામાન્ય સમૃતિ કરતાં વધારે જીવંત રીતની લાગે છે. કેટલીક વખત સ્વર્ણાંઘોમાં તમે ચેતનાની અમુક ભૂમિકાઓના સંપર્કમાં આવો છો ત્યારે આ પ્રકારની ધનિષ્ઠ અને ઝળહળતા રંગોની સમૃતિઓ તમારી અંદર આવે છે. કહેવાનું તાત્પર્ય કે આ ભૌતિક જગતની વસ્તુઓ તેમજ તેમાં રહેલા રંગો કરતાં તે વધારે તીવ્ર હોય છે કારણ કે તે વસ્તુઓ સાચી ચેતનાની કાણો હોય છે અને તે કાળોમાં અદ્ભુત પ્રકાશ હોય છે. દરેક વસ્તુ સ્પર્ધનોથી ધબકતી હોય છે, અને તેમનામાં એક એવા પ્રકારનો ગુણ હોય છે જે સામાન્ય ચક્કાની મર્યાદાની બહારનો હોય છે.

આત્મા સાથેના સંપર્કની આ કાણો ધણે ભાગે એવી હોય છે જેમાં આપણા જીવનમાં કોઈ નિર્ણયિક વળાંક હોય, એક પ્રગતિનું આગળ પગલું, ચેતનામાં એક પ્રગતિ અને ધણે ભાગે કોઈ કટોકટીને અનુરૂપ હોય એવો ઉત્કટ પ્રસંગ; તમારા સમગ્ર સ્વરૂપમાં કોઈ પુકાર આવેલો હોય છે, એવો મજબૂત પુકાર કે તમારી આંતર ચેતના તમારા અચેતન આવરણને લેદી નાખે છે અને તે સપાટી ઉપર પૂર્ણ પ્રકાશથી જગમગતી પ્રગટ થાય છે. સ્વરૂપનો આ પુકાર જ્યારે ખૂબ બળવાન બનેલો હોય છે, ત્યારે તે દિવ્ય આવિભાવનું અવતરણ કરે છે, એક દિવ્ય પાસાનું જે તમારા

વ્યક્તિત્વની સાથે અમુક કાણે જોઈ જાય છે નેથી તમને સોપાયેલું કાર્ય થઈ શકે, એક યુદ્ધ જીતાઈ જાય અને એક યા બીજી વસ્તુ અભિવ્યક્ત કરે. જ્યારે આ કાર્ય પૂરું થાય છે ત્યારે તે પ્રાદુર્ભાવ ઘણી વખત પાછો ફરે છે. ત્યાર પછી વ્યક્તિમાં, તે સાક્ષાત્કાર વખતે અથવા અંતઃપ્રેરણાની તે મિનિટો વખતે જે સંભેગો તેની આસપાસ હતા તેની સ્મૃતિ રહે છે; વ્યક્તિની સમક્ષ ફરીથી તે ચિત્ર તાદ્દશ થાય છે, વ્યક્તિએ જે પહેરવેશ પહેરેલો તેનો રંગ, પોતાની ચામડીનો રંગ, તમારી આસપાસ રહેલી વસ્તુઓ — જે બધી અવિલોચ્ય વસ્તુઓ તમારી આસપાસ તીવ્રપણે ચોંટી રહેલી તે બધી વસ્તુઓ દેખાય છે કારણ કે સામાન્ય જીવનની વસ્તુઓ તમારી સમક્ષ એની સાચી ઉત્કટતા સાથે અને સાચા રંગો સહિત પ્રગટ થયેલી હતી. જે ચેતના તમારી અંદર તે સમયે પ્રગટ થાય છે તે જ સમયે વસ્તુઓમાં રહેલી ચેતનાને તે પ્રગટ કરે છે. કેટલીક વખત આ બધી વિગતોની સહાયથી તમે જે યુગમાં જીવતા હતા, તમે જે કાર્ય કરતા હતા તેની પુનર્ચના થાય છે અને તમે જે દેશમાં હતા તે દેશને પણ શોધી શકો છે, — પરંતુ તેના વિશે કલ્પના કરવી, કલ્પનાને સાથી તરીકે સ્વીકારી બેલી એ ઘણું સહેલું બની જાય છે.

તેમ છતાં તમારે એવું નથી માનવાનું કે પૂર્વ જન્મની બધી જ સ્મૃતિઓ મહાન કટોકટીની, અગત્યના લક્ષ્યની અથવા સાક્ષાત્કારની કાણો હોય છે. કેટલીક વખત જ્યારે સ્વરૂપમાં સર્વ સંપૂર્ણ, એક સંવાદની અભિવ્યક્તિ હોય છે તે વખતની સરળ અને પારદર્શક કાણો પણ હોય છે અને તે કેટલીક વખત બિલકુલ નગણ્ય બાબુ સંભેગોને અનુરૂપ પણ હોઈ શકે.

આ વસ્તુઓ સિવાય પણ જે કાણે તમારી આજુભાજુના સંભેગો જે હતા, તે સિવાય અને ચૈત્યપુરુષના સંપર્કની કાણ સિવાય બીજું કાંઈ બાકી રહેતું નથી. એક વખત તે વિરલ કાણ પસાર થઈ જાય પછીથી ચૈત્યપુરુષ એક પ્રકારની નિદ્રામાં ઉઠરી જાય છે. અને તમારું સમગ્ર બાબુ જીવન એક ભૂમરા રંગની શુષ્કતામાં પડી જાય છે અને તેની કાંઈ છાંટ પણ રહેલી નથી. ઉપરાંત તમે હાલના તે જીવનમાં જે રીતે જીવતા હો તે બન્ય દરમિયાન તેવી જ દધ્યમાન ઘટના બની હોય, તે વિરલ કાણે જ્યારે તમે તમારા અસ્તિત્વના મનોમય અથવા પ્રાણમય અથવા શારીરિક સ્વરૂપના શિખર ઉપર રહેતા હો તે સિવાય પણ તમારું બાબુ જીવન એક એવા પ્રકારના તટસ્ય રંગમાં ઓગળી ગણું હોય છે, જેમાં તમને બહુ રસ ન હોય અને તમે એક સ્થળના બદલે બીજા કોઈ પણ સ્થળમાં હોય, તેની તમને પડી પણ ન હોય અથવા તમે આ વસ્તુ કરી હોય કે પેલી, તેમાં તમને કોઈ રસ ન હાંગે. જો તમારા સમગ્ર જીવન ઉપર એકી નજરે દાખિયાત કરવા પ્રયત્ન કરો અને તનું

સંવરણ કરો, જાણે કે તમારા સમગ્ર જીવનનું સારતત્ત્વ, તમે જે વીસ કે ત્રીસ કે ચાલીસ વર્ષો ભૂતકાળમાં ગાળ્યાં હોય તો તે સમય દરમિયાન તમારા જીવનની સાચી જે કે ત્રણ ક્ષણનાં ચિત્રો નૈસર્જિક રીતે તમે જોઈ શકશો. બાકીનું બધું ભૂંસાઈ ગયું હોય. તમારી ચેતનામાં એક પ્રકારની સાહજિક પસંદગી કાર્ય કરતી હોય અને બાકીનું બધું બધાં કર રીતે બાદ થઈ ગયેલું હોય. આ વસ્તુ તમારા પૂર્વજીવનના વિષયમાં શું બને છે તેનો તમને થોડો ખ્યાલ આપશો. અમુક થોડી ઘણી પસંદ કરેલી ક્ષણોની પસંદગી અને પુષ્કળ બાદબાકી.

એ ઘણું સાચું છે કે સૌથી પહેલાંના જન્મો બહુ પ્રાથમિક હોય છે, બહુ ઓછી વસ્તુઓ તેમાં ટકી રહેલી હોય છે અને છૂટીછ્વાયી કેટલીક સમૃતિઓ હોય છે, એકબીજાથી ઘણી ઘણી અવગ, પરંતુ જેમ જેમ વ્યક્તિ ચેતનામાં પ્રગતિ કરે છે તેમ તેમ શૈત્યપુરુષ બાબુ પ્રવૃત્તિઓ સાથે વધારે અને વધારે સંકળાયેલો રહે છે. સમૃતિઓ સંખ્યામાં વધે છે અને તેઓ વધારે સંગઠિત અને સ્પષ્ટ બનતી જાય છે. તેમ છતાં અછી પણ જે સમૃતિ રહે છે તે આત્મા સાથેના સંપર્કમાં રહેલી વસ્તુઓ હોય તેની હોય છે અને કેટલીક વખત એવી વસ્તુઓની, જે શૈતસિક સાક્ષાત્કાર સાથે સંકળાયેલી હોય — તમારો સામાજિક મોભો અથવા તેની સાથે બદલાતી તમારી પરિસ્થિતિઓ નહિ; અને આ વસ્તુ તમને સમજ આપશે કે તમારી પશુમય જીવનની કહેવાતી સમૃતિઓ કેટલી બધી કલ્પનાશીલ છે; તેમનામાં રહેલો દિવ્ય સ્કૂલિંગ એટલો બધો ઊંડાણમાં દટાયેલો હોય છે કે તે અચેતનમાંથી બહાર સપાટી ઉપર ઊંઠી આવીને બાબુ જીવન સાથે સંપર્કમાં હોતો નથી. વ્યક્તિ જ્યારે સાચી રીતે એમ કહે કે તેને તેના પૂર્વજન્મોની સમૃતિ છે ત્યારે તેણે તે પહેલાં સંપૂર્ણ સચેતન સ્વરૂપ બનવું જોઈએ, બધા જ ભાગોમાં સચેતન અને દિવ્ય મૂળની સાથે પૂરેપૂરા ઔકયમાં રહેવું જોઈએ.

૧૯૫૮ (૨)

બાબુ સાક્ષાત્કાર માટેની ચાવી
આંતર-સાક્ષાત્કારમાં રહેલી છે.

મારી આજુબાજુ રહેલા માનવીઓ ઉપર જ્યારે વિરોધી બળોને હુમલો કરવાની દુરછી થાય છે ત્યારે, અને જ્યારે તેઓ શ્રી અરવિંદના કાર્યની સામે ખુલ્લેખુલ્લા

વિરોધી બનવામાં સહૃદ થતા નથી, અથવા મારા તરફ વિરોધી બનવામાંથી તેઓ ફેરવી થકતા નથી ત્યારે આ વસ્તુસ્થિતિમાં કાયમ એક જ રીતે આગળ ચાલીને એકની એક જ દલીલ રજૂ કરે છે, “તમને જે કોઈ તમારી પસંદગીનો આંતર સાક્ષાત્કાર થશે તે આશ્રમની ચાર ધીવાલોમાં થક્કુણી હોય તેટલી સુંદર અનુભૂતિઓ થશે પરંતુ બાબુ ભૂમિકા ઉપર તમારું જીવન બગડી જશે, નાટ પામશે. તમારી આંતર અનુભૂતિઓ અને જગતમાં રહેલા સધન સાક્ષાત્કારો વરચે એક એવી ખીંચ છે જેને તમે કદી પૂર્ણ કરી શકશો નહિ.”

વિરોધીબળોની આ પ્રથમ નંબરની દલીલ છે. હું તે જાણું છું. લાયો વષેણી આ વસ્તુનું જ દરેક વખતે પુનરાવર્તન કરવામાં આવે છે, જેને મેં પૂર્ણ રીતે ખુલ્લી પાડી છે. તે જુઠાણું છે — તે એક નરી જૂઠ વસ્તુ છે. જે કોઈ વસ્તુ પૃથ્વી અને આત્મા વચ્ચે વિચ્છેદ સ્થાપન કરી શકે તે તેમને માટે સારી વસ્તુ છે અને તે દરેક વસ્તુ આંતરિક અનુભવને જગતમાં રહેલા દિવ્ય સાક્ષાત્કારથી વિમુખ કરે છે. પરંતુ સાચી વસ્તુ તેનાથી વિરુદ્ધ છે; આંતરિક સાક્ષાત્કાર જ બાબુ સાક્ષાત્કારની ચાલી છે. જ્યાં સુધી તમે તમારા સ્વરૂપના સંત્યને ધારણ ન કરી શકો અને કઈ સાચી વસ્તુનો આપણે જગતમાં સાક્ષાત્કાર કરવાનો છે તે જ્યાં સુધી તમે જાણતા ન હો, તો સાચી વસ્તુ જાણવાની તમે કઈ રીતે અપેક્ષા રાખી શકો?

૩૦ મે ૧૯૫૮

ગ્રલુ વિરોધી બળો

મેં એક વસ્તુની નોંધ કરેલી છે કે સોમાંથી નવાણું ટકા જેટલા પ્રસંગોમાં (વિરોધી બળો દ્વારા કરાયેલા હુમલા માટે) બોકો પોતાની જત માટે એક બહાનું રજૂ કરે છે. મેં જોયેલું છે કે લગભગ બધા જ લખે છે: “મારા ઉપર વિરોધી બળોએ ભયંકર હુમલો કરેલો છે” આ વસ્તુનું તેઓ બહાનું બતાવે છે. આ વસ્તુ એટલા માટે બને છે કે તેમની પ્રકૃતિમાં એવી ધાર્શી વસ્તુઓ હોય છે જેમને સમ-પરિણાર કરવું હોનું નથી અને તેથી તેઓ બધા દોષનો ટોપલો વિરોધી બળો ઉપર ઓઢાડી દે છે.

વાસ્તવમાં હું કોઈ એવી વસ્તુ તરફ દ્રાતો જઉં છું જ્યાં વિરોધી બળોનો

ભાગ એક પરીક્ષક તરીકેના ભાગમાં પરિચામે; તાત્પર્ય કે તમારી પોતાની આધ્યાત્મિક ઓળની સચ્ચાઈની કસોટી કરવા માટે તેઓ હાજર થાય છે. આ વસ્તુઓની તેમના કાર્યમાં અને કાર્ય માટે વાસ્તવિક જરૂરિયાત હોય છે, અને તે એક ધારી મહાન વાસ્તવિકતા હોય છે — પરંતુ જ્યારે તમે અમુક પ્રદેશથી વધારે ઊંચે ગયેલા હોત્યારે તે વસ્તુઓ એક ઓવા બિંદુ ઉપર આવે છે કે ત્યાં તે એટલી બધી સ્પષ્ટ અને ચોખ્ખી હોતી નથી. ગુણ જગતમાં અથવા એમ કષીએ કે ગુણ દષ્ટબિંદુથી જોઈએ તો આ વિરોધી બળા ધર્માં વાસ્તવિક હોય છે. તેમનું કાર્ય ધાર્યું સાર્યું હોય છે, પૂરેપૂરું સધન અને દિવ્ય સાક્ષાત્કાર તરફનું તેમનું વલણ ખરેખર સ્પષ્ટ રીતે વિરોધી હોય છે. પરંતુ જેવા તમે આ પ્રદેશને પસાર કરીને પેલે પાર જાઓ અને આધ્યાત્મિક જગતમાં પ્રવેશ મેળવો, જ્યાં પ્રભુ સિવાય બીજું કોઈ નથી, જ્યાં પ્રભુ પોતે જ સર્વ વસ્તુ છે, અને જ્યાં કોઈ પણ વસ્તુ પ્રભુ સિવાયની હોતી નથી ત્યારે આ ‘વિરોધી બળા’ સમગ્ર લીલાનો એક ભાગ બની ગયા હોય છે અને આપણે તેમને વિરોધી બળાનું નામ પણ ન આપો શકીએ. તેમણે એ પ્રકારનો દેખાવ ધારણ કરેલો હોય છે; વધારે સ્પષ્ટ રીતે કષીએ તો પ્રભુએ પોતાની લીલા દરમિયાન તેમણે પોતે જ તે ભાગ લીધેલો હોય છે.

શ્રી અરવિંદ તેમના “યોગના સમન્વય” નામના પુસ્તકમાં ને દ્વૈતની વાત કરે છે તેનો આ એક ભાગ બને છે, ને દ્વૈતનો ફરીથી અદ્વૈતમાં સમાવેશ થઈ જાય છે. હું જાણતી નથી કે તેમણે આ વિશિષ્ટ વાત વિશે કાંઈ કહેલું હોય — હું એ પ્રમાણે ધારતી નથી — પરંતુ તે એકની એક જ વસ્તુ છે. તે જોવાની એક રીત છે. તેમણે બે દ્વૈતની વાત કરેલી છે, વૈયક્તિક — અવૈયક્તિક, ઈશ્વર — શક્તિ, પુરુષ-પ્રકૃતિ, તદ્વપરાંત એક વધારાનું દિવ્ય—આસુરી.

ધીય (એક જતનું દ્વિ) વૃક્ષ ઉપર પરિપક્વ થલું જોઈએ; તે દ્વિ ઉપર સૂર્ય હોય ત્યારે તેને ચુંટવું જોઈએ. જ્યારે તેના ઉપર સૂર્ય હોય છે ત્યારે તમે આવો છો, તેને ચુંદો છો. અને પછી તેને દાંત વડે તોડો છો. તે સંપૂર્ણ સ્વગીર્ય સ્વાદ આપે છે.

આ પ્રકારનાં બે ફળો હોય છે; પીચ અને સોનેરી ગ્રીન જોઈજ. બન્ને માટે એક પ્રકારની જ રીત છે; તમારે જાડ ઉપરથી ગરમાગરમ જ લેવાં જોઈએ અને તે જ વખતે ખાવાં જોઈએ અને તમને ઓડના બગીચાનાં ફળનો સ્વાદ આવશે.

દરેક ફળ વિશિષ્ટ પ્રકારની રીતે જ ખાવું જોઈએ. સૌધાંતિક રીતે આ વસ્તું પાર્થિવ સ્વર્ગ અને જ્ઞાનના ફળનું પ્રતીક છે. જ્ઞાનનાં ફળ ચાખવામાં તમે તમારી જીતની સાહજિકતા ગુમાવી બેસો છો; અને તમે પરલક્ષી બનવાનું, ચર્ચા કરવાનું અને શીખવાનું શરૂ કરો છો; આ રીતે જ્યારે તેમણે તે ફળ ખાધું ત્યારે તેઓ પાપપૂર્ણ બની ગયા !

હું કહું છું કે દરેક ફળ તેની આગવી રીતે ખાવું જોઈએ. જે માનવી પોતાની પ્રકૃતિ પ્રમાણે જીવે છે તેણે તેના પોતાના સત્ય પ્રમાણે વસ્તુઓ વાપરવાની પોતાની રીત સાહજિક રીતે શોધી લેવી જોઈએ. જ્યારે તમે તમારા સ્વરૂપના સત્ય પ્રમાણે જીવો છો ત્યારે તમારે વસ્તુઓ શીખવાની જરૂર રહેતી નથી. તમે તેને સાહજિક રીતે જ તમારા અંતઃકરણના નિયમ પ્રમાણે કરો છો. જ્યારે તમે તમારી પ્રકૃતિને સાહજિક રીતે અને સરચાઈથી અનુસરો ત્યારે તમે દિવ્ય છો. જેવા તમે વિચારવાનું શરૂ કરો, તમારી જતને કાર્ય કરતા જુઓ અને તેના વિશે ચર્ચા કરવાનું શરૂ કરો કે તરત તમે પાપપૂર્ણ બની જાઓ છો.

માનવીની મજૂમાય ચેતનાએ પ્રકૃતિમાં પાપની ભાવના ભરી દીધી છે, અને તેને લીધે જ બધાં દુઃખો આવે છે. પ્રાણીઓ જે રીતમાં છે તેમાં તેઓ બિલકુલ દુઃખી નથી, જરા પણ નહિ — બિલકુલ નહિ સિવાય કે, શ્રી અરવિંદ કહે છે તેમ, જે પ્રાણીઓને વિકૃત બનાવવામાં આવ્યાં છે; જે પ્રાણીઓ માનવીની સાથે રહે છે તેઓ વિકૃત બનેલાં છે. કૂતરાઓમાં પાપ અને ગુનહાની ભાવના રહેલી છે, તે એટલા માટે કે તેમને માનવી જેવા બનવાની અભીષ્ટા છે — માનવી ઈશ્વર છે — અને ત્યાર પછી વિધટૂન અને અસત્ય શરૂ થાય છે. કૂતરાઓ ખરેખર જૂઠું બોલે છે. માણસો તેમનાં વખાળું કરે છે અને બોલી ઊંઠે છે, “અહો ! તેઓ કેટલા બધા બુદ્ધિશાળી છે !”

તેમણે તેમની દિવ્યતા ગુમાવી દીધેલી હોય છે.

માનવ જતિ, તેના ઉદ્વાગમનમાં એક એવા બિનદુએ આવી પહોંચે છે જે સુંદર નથી હોતું.

પરતુ કૂતરો વાધ કરતાં વધારે સચેતન, વધારે ઉત્કાંતિ પામેલો અને કૃપુ ઉચ્ચ પદેશમાં ગયેલો નથી ? એટલે કે તે પલુની વધારે નજીક નથી ?

સચેતન બનવું તે મુદ્રો નથી. વાધ કરતાં માણસ ઉત્કાંતિમાં આગળ વધેલો હોશે તેમાં શંકાની છાયા પણ નથી. પરંતુ વાધ માનવી કરતાં વધારે દિવ્ય છે. તમારે વસ્તુઓનો ગોટાણો ન કરવો જોઈએ. બન્ને વસ્તુ બિલકુલ ભિન્ન છે.

તમે સમજો કે પ્રભુ દરેક જગાએ છે અને સર્વ વસ્તુઓમાં છે — તમારે તે વસ્તુ કદ્દી ભૂલવી ન જોઈએ. તમારે એક ક્ષણ માટે પણ તે વસ્તુ ન ભૂલવી જોઈએ. તે દરેક જગાએ છે, દરેક વસ્તુમાં છે અને અચેતન રીતે પરંતુ નૈસર્જિક રીતે અને એટલા માટે જ સચ્ચાઈપૂર્ણ રીતે જે કોઈ વસ્તુ મનોમય આવિભાવની નીચેની કષ્ટાની છે તે મિશ્રણ વગરનો પ્રભુ છે, એટલે કે તેની મૂળ પ્રકૃતિદારા નૈસર્જિક રીતે, માણસે પોતાના મન દ્વારા જ પાપની ભાવના ઉત્પન્ન કરેલ છે. કુદરતી રીતે જ તે સચેતન છે. એમાં કોઈ વાદવિવાદ કરવા જેવો નથી. તે સરળ રીતે સમજી શકાય તેવું છે કારણ કે આપણે જેને ચેતના કહીએ છીએ, (“આપણે એટલે માણસ જેને ચેતના કહે છે”) તે વસ્તુઓને પરલક્ષી બનાવવાની અને મનોમય રીતમાં ઢાળવાની શકિત છે. તે સાચી ચેતના નથી પરંતુ માણસો તેને ચેતના કહે છે એટલે માનવીની રીતે સમજી લેવાય કે માનવી પ્રાણી કરતાં વધારે સચેતન છે. પરંતુ માનવીની સાથે સાથે પાપ અને વિકૃતિ દાખલ થાય છે. જે આપણે જે અવસ્થાને ચેતના કહીએ છીએ તેની બહાર અસ્તિત્વ ધરાવતી નથી. પરંતુ ખરેખર તે ચેતના નથી, તે ફક્ત મનોમય ઢાંચામાં ઢાળવાની રીત છે, વસ્તુઓને પરલક્ષી બનાવવાની રીત.

તે ઉધ્વર્ગમનનો એક વળાંક છે, પરંતુ તે વળાંક પ્રભુથી વધારે અને વધારે દૂર જતો જાય છે અને માણસે વધારે અને વધારે ઉધ્વર્માં આરોહણ કરીને સ્વાભાવિક રીતે જ ઉચ્ચતર પ્રભુની શોધ કરવાની છે કારણ કે તે પ્રભુ સચેતન છે જ્યારે બોજ પ્રભુ દિવ્ય છે પરંતુ સચેતન નૈસર્જિક અને અંતઃસ્કુરણાવાળા નથી. આપણા શુભ અને અશુભ વિશેના સમગ્ર નૈતિક વિચારોને આપણે પ્રભુના સર્જન ઉપર આપણી વિકૃત અને ભ્રષ્ટ થયેલી ચેતનાથી ઠોકી બેસાડેલા છે. આપણે જ તે વસ્તુઓની શોધ કરેલી છે.

પ્રાણીઓની પવિત્રતા અને દેવોની દિવ્ય વિશુદ્ધિ વરયે અંતરાળમાં રહેલા આપણે જ વિકૃતિ ઉત્પન્ન કરેલી છે.

શક્તિનો વ્યવ ન કરો

માનવીઓને પોતાની શક્તિનો સંગ્રહ કરી રીતે કરવો તેનું જ્ઞાન નથી. જ્યારે કોઈ વસ્તુ બને, કોઈ અક્સમાત અથવા માંદગી, ત્યારે તેઓ મદદ માટે માગણી કરે છે અને તેમને બે અથવા ત્રણ ગણે ડોજ (doge) આપવામાં આવે છે. તેઓને અનુભવ થાય છે કે તેઓ તે ગ્રહણ કરે છે. આ શક્તિ તેમને બે કારણસર આપવામાં આવે છે; અક્સમાત અથવા માંદગીને લઈને તેમનામાં જે અવ્યવસ્થા ઉત્પન્ન થઈ હોય તેના સમારકામ માટે અને એક પ્રકારની રૂપાંતરની શક્તિ આપવા માટે — જેથી કરીને તે માંદગી કે અક્સમાતનું જે મૂળભૂત કારણ હનું તેમાં સુધારો થાય અને પરિવર્તન આવે.

શક્તિનો તે રીતે ઉપયોગ કરવાને બદલે તેઓ તે શક્તિનો તાત્કાલિક પાછી ફેંકી દે છે. તેઓ હરવાહરવાની શરૂઆત કરે છે — સક્રિય બનવાનું શરૂ કરી દે છે, કાર્ય — કરવાનું શરૂ કરે છે, બોલ બોલ કરવાની શરૂઆત કરે છે અને... શરૂઆત કરે છે. તેઓ શક્તિથી સભર હોય એમ અનુભવે છે અને પોતાની અંદરથી બધું બહાર ફેંકવાની શરૂઆત કરે છે! તેઓ કોઈ પણ વસ્તુનો સંગ્રહ કરી શકતા નથી અને સ્વાભાવિક રીતે જ આમ શક્તિનો વ્યવ કરવાનો કોઈ અર્થ નથી, પરંતુ તેનો આંતર ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે; અને આ વસ્તુ વૈશ્વિક છે. તેઓ જાણતા નથી, કરી રીતે ગતિ કરવી તેનું તેમને જ્ઞાન નથી; અંતરમાં ઊંડા ઊત્તરથું — શક્તિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ, તેનો સંગ્રહ ન કરી શકાય, તેને રાખી મુકાય નથી. તેનો ઉપયોગ કરી શકાય જેથી શરીરના જે ભાગને નુકસાન થયું હોય તેનું સમારકામ થાય. અંતરમાં નીચે ઊંડે ઊતરીને અક્સમાત અથવા માંદગીનું કારણ શોધી શકાય અને તે જગાએ તેનું અભીષ્ટામાં આંતરિક રૂપાંતર કરવું જોઈએ. આ વસ્તુને બદલે લોકો વ્યર્થ વાતથીત કરવા લાગી જાય છે, કિયાશીલ બને છે અને આ કે પેલી વસ્તુ કરવા લાગી જાય છે!

ખરેખર માનવ સમુદ્દરનો ધર્મ મોટો ભાગ શક્તિનો વ્યવ કરે ત્યારે જ પોતાની જતને જીવંત અનુભવે છે; જે તે પ્રમાણે ન બને તો તેમને જીવન જીવન જેવું દેખાતું નથી.

શક્તિનો વ્યવ ન કરવો એટલે કે વસ્તુ તમને આપવામાં આવી હતી તેના હેતુ માટે જ તેનો ઉપયોગ કરવો. તમને જે રૂપાંતર કરવા માટે શક્તિ આપવામાં આવી હોય અથવા તમારા સ્વરૂપના ઊધ્વીં કરણ માટે આપવામાં આવી હોય તો તેનો ઉપયોગ તે હેતુ માટે જ થવો જોઈએ; જે તમારા શરીરમાં કોઈ બગાડ થયેલો હોય અને તેને સુધારવા માટે જે શક્તિ આપવામાં આવી હોય તો તે હેતુ માટે જ તેનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

સ્વાભાવિક રીતે જ જે કોઈ વ્યક્તિને એક વિશિષ્ટ પ્રકારનું કાર્ય સૌંપવામાં આવ્યું હોય અને તે કાર્ય કરવા માટે શક્તિ આપવામાં આવી હોય તો સાચી વસ્તુ એ જ કે તે હેતુઓ માટે જ તે શક્તિનો ઉપયોગ થાય કરણ કે તેના માટે તે આપવામાં આવી છે.

માણસમાં પોતાનામાં શક્તિનો સર્ચાર લાગે કે તુરત જ તે કાર્ય કરવા માટે ખસી જાય છે અથવા તો બીજા કેટલાક માણસો જેમનામાં કોઈ ઉપયોગી વસ્તુ કરવાની આવડત નથી હોતી તેઓ ગપસપ કરવા બેસી જાય છે. તેનાથી વધારે ખરાબ વસ્તુ એ છે કે લોકોમાં પોતાની જત ઉપર કાબૂ રાખવાની શક્તિ હોતી નથી તેથી તેઓ અસહનશીલ બની જાય છે અને વાદવિવાદ કરવા લાગી જાય છે ! જો તેમની ઈચ્છામાં કાંઈ વિરોધ આવે તો તેઓ પોતાની જતને શક્તિથી ઉભરાતાં અનુભવે છે અને તે વસ્તુને પવિત્ર ગુસ્સા તરીકે સ્વીકારી લે છે.

(જુલાઈ?) ૧૯૫૮

મનોમય રચના કોઈ અનુભૂતિને શા માટે અને કેવી યાંત્રિકતાથી વિઘેરી નાખે છે અને ચેતના ઉપર કાર્ય કરવામાં તેની શક્તિનો મુખ્ય લિસ્ટો ગુમાવવાનું કારણ શું છે ?

D.T. તમારે જે કોઈ ખોટી ગતિમાંથી મુક્ત બનવું હોય અને આ હેતુ માટે પ્રભુકૃપાના પરિણામે તમારા તરફ શક્તિ મોકલવામાં આવે તો આ શક્તિ તમારી ચેતના ઉપર કાર્ય કરવાની શરૂઆત કરે છે. પછી જે તમે તેને તમારી તરફ જેંચો એટલે કે તમે તેની રચના કરો તો તમે તેનું વિકેન્દ્રીકરણ કરો છો, વેરવિઝેર કરી નાખો છો અને વિઘટ્ન કરો છો.

પરંતુ આટલું જ પૂર્તું નથી; એક સાદી હકીકત કે તમે કોઈ બીજી વ્યક્તિ સાથે વાતચીત કરો છો તો સ્વાભાવિક રીતે જ તેનામાંથી જે વસ્તુ બહાર આવતી હોય તેના પ્રત્યે ખુલ્લા બનો છો; તમારા બન્ને વર્ચે આપ-બેનો વ્યવહાર થાય છે. આ રીતે તેની જિજાસા, તેની તમેમયતા, તેની શુભનિષ્ઠા અને કેટલીક વખત તેની અનિષ્ટ ઈચ્છા વર્ચે પડે છે, ફેરફાર કરે છે અને વિકૃતિ દાખલ કરે છે.

તેના બદલે જે તમારી અનુભૂતિ વિશે તમારા ગુરુને વાત કરવી હોય અને તેઓ તમને સાંભળવા સંમત થાય તો તેનો અર્થ કે તેઓ તમારામાં પોતાનું બલ, જ્ઞાન અને તેમની અનુભૂતિ કાર્ય કરનારી શક્તિમાં ઉમેરે છે અને તે પરિણામ લાવવામાં મદદ રૂપ બને છે.

પરંતુ મનોમય રચના દ્વારા ઉત્પન્ન થયેલું નુકસાન તેમ છતાં અસીં ધરાતું નથી ?

હા, પરંતુ ગુરુ તેનું સમારકામ કરી આપે છે.

૧.

(જુલાઈ ?) ૧૯૫૮

સૌંદર્યની ભાવના

આ યોગ કરવા માટે માણસમાં યોડીધણી પણ સૌંદર્યની ભાવના હોવી જોઈએ. જે તેનામાં ન હોય તો તે ભૌતિક જગતનું એક અગત્યનું પાસું ગુમાવી જેસે છે.

આ સૌંદર્ય છે, આત્માની ભવ્યતા — એક એવી વસ્તુ જેના વિશે હું બહુ લાગણીશીલ છું. તે વસ્તુ મને અસર કરે છે અને મારામાં એક ઉચ્ચ પ્રકારનો અહો-ભાવ ઉત્પન્ન કરે છે.

હા, આત્માનું આ સૌંદર્ય સ્પષ્ટ રીતે દેખાય છે, આ પ્રકારની ભવ્યતા, આ સર્વસંપૂર્ણ સાક્ષાત્કારનો સંવાદ, જ્યારે આત્મા સ્થૂલ વસ્તુમાં દિઝિગોચર થાય છે ત્યારે તે તેને ભવ્યતા, સૌંદર્ય અને પ્રભાવ આપે છે એવો પ્રભાવ જે વ્યક્તિના આત્માના અસ્થાયી નિવાસસ્થાન તરીકે મનુષ્યદેહના સ્વરૂપમાં ઉત્પન્ન થાય છે.

તાર પછી ને વસ્તુઓમાં ખાસ વિશીષ્ટ સૌંદર્ય નથી હોતું તે પણ સૌંદર્યપુકૃન બને છે, એક શાચ્છત સૌંદર્ય.

આ રીતે મેં કેટલાક ચેહરાઓને એક કાળમાં એક સિથિતમાંથી તદ્દન લિન્ન પરિસિથિતમાં પલટાતા જોયા છે. કોઈ માસુસના શરીરમાં આ પ્રકારનું સૌંદર્ય, સંવાદ અને દિવ્ય પ્રભાવ હોય છે, અને પછી ઓચિંતા તેને મુશ્કેલી, વિધન, ગુનહાહિત ભાવના અને લઘુતાની ભાવનાનું અચાનક દર્શન થાય છે — અને ઓચિંતા તેના દેખાવમાં વિકૃતિ દેખાય છે અને તેના અંગોમાં છિન્નભિન્નતા આવે છે ! અને તેમ છતાં ચહેરો તો તેનો તે જ હોય છે. એ એક વીજળીના જબકારા માફક બનેલું અને તે ઘણું બિહામણું હતું. તે વેદના અને વિકૃતિની ભયંકરતાનો પ્રકાર — જેને ધર્મના અનુવાદમાં “પાપની સજ” કહેવાય છે — તે તમને આવો ચહેરો આપે છે. ને અગો પોતે જ સૌંદર્યપુકૃન હોય છે તે પણ આવાં ભયાનક બની જય છે, અને અગો અને વ્યક્તિ તેનાં તે જ હતાં.

અને પછી મેં જોયું કે પાપની ભાવના કેટલી ભયંકર છે અને તે કેટલી જૂઠાણાના જગતની માલિકીની છે.

૧૦ ઓક્ટોબર ૧૯૫૮

લૌટિક વસ્તુઓમાં પ્રભુની પૂજા

બધા જ ધર્મોમાં અને ખાસ કરીને ને ધર્મોમાં ગુણ વિદ્યાની દિક્ષા આપવામાં આવે છે તેમાં જુદાં જુદાં વિવિધ વિધાનોનો ખૂબ વિગતથી આદેશ આપવામાં આવે છે. દરેક શબ્દનું, દરેક કિયાનું પોતાનું મહત્વ હોય છે અને તે નિયમોમાં થોડી-ધસ્તી કરતિ, નાનામાં નાની ભૂલ પણ ભયંકર પરિણામો લાવે છે. લૌટિક જગતમાં પણ આ પ્રમાણે બને છે. અને જે વ્યક્તિ સાચી રીતે દિક્ષિત થયેલો હોય તો તે સ્થૂલ અસ્તિત્વનું રૂપાંતર કરી શકે છે.

જે શરીરને પ્રભુના નિવાસસ્થાન તરીકે જાણવામાં આવે તો ઔપધીય વિજ્ઞાન શરીરના મંદિર માટે દિક્ષાનું વિધિવિધાન બની જય છે અને ને જુદીજુદી જતના ડોક્ટરો છે તે શારીરિક મંદિરના પૂજારીઓ બને છે અને તેની પૂજા માટે વિધિ

વિધાનો કરનારા છે. આ રીતે ઔષધીય શાખ અરેખર પૂજા છે અને તેની સાથે તે રીતે કાર્ય કરવું જોઈએ.

શારીરિક શિક્ષણ માટે પણ એ જ રીતે કલી શકાય કે શરીર અને તેનાં કાર્યો સાથે સંકળાપેલ વિજ્ઞાનોનું તે પ્રમાણે જ છે. અને જો ભૌતિક વિશ્વને પરમાત્માના બાધ્ય બુરખા તરીકે ગાણ્યવામાં આવે તો સામાન્ય રીતે અભે કહેવાય કે બધાં ભૌતિક વિજ્ઞાનો પૂજા માટેની વિધિઓ છે.

ઓટલા માટે આપણે ફરી ફરીને તે વસ્તુ પાસે જ આવીએ છીએ. પૂર્ણ સર્વચાઈ, પૂર્ણ પ્રમાણિકતા અને જે કાંઈ કરીએ તેની પ્રતિષ્ઠા માટેની ભાવનાની પૂર્ણ જરૂર છે અને તેથી વ્યક્તિએ તે જ રીતે કાર્ય કરવું જોઈએ જે રીતે તે થવું જોઈએ.

જો વ્યક્તિ બધી વિગતો સર્વચાઈથી અને પૂર્ણતાથી જાણી શકે, જીવનની બધી કિયાએ વિશે, શારીરિક જીવનમાં પ્રલુની પૂજા વિશે તો તે અદ્ભુત વસ્તુ બને — જાણવું અને વધારે ભૂલો ન થવા દેવી, વધારે ક્ષતિઓ ન કરવી. વ્યક્તિ બધી જ ક્રિયાએ એક પૂર્ણ દિક્ષિત તરીકે કરી શકે.

૪ નવેમ્બર ૧૯૫૮

પુરાણના દેવો અને ગ્રીક તથા ઈજિપ્ટની દંતકથાના દેવોનું અરેખર અસ્તિત્વ હોય છે ?

પુરાણના દેવો અને ગ્રીક તથા ઈજિપ્ટની દંતકથાના દેવો વચ્ચે ધાર્યુંખરું સામ્ય જોવામાં આવ્યું છે; તે અભ્યાસના વિષય તરીકે ધાર્યું રસિક બની શકે. આધુનિક પશ્ચિમના જગત માટે આ બધા દેવો — ગ્રીકના દેવો અને બીજા ‘કાફર’ દેવો — તેઓ કહે છે તે પ્રમાણે — ફક્ત માનસિક કલ્પનાની નીપજ છે અને વિશ્વમાં સાચું અસ્તિત્વ ધરાવતી કોઈ વસ્તુની સાથે સામ્ય ધરાવતી નથી. પરંતુ આ એક જંભીર ભૂલ છે.

વૈધિક જીવનને સમજવા માટે અથવા પાર્થીવ જીવન માટે પણ માણસે જાણવું જોઈએ કે આ બધા જ દેવો સાચું અસ્તિત્વ ધરાવતાં જીવંત સત્ત્વો છે

અને તેમના પોતાના પ્રદેશોમાં તેઓ રહે છે અને સ્વતંત્ર અસ્તિત્વ વેરાવે છે. માણસોનું અસ્તિત્વ ન હોત તો પણ તેઓનું અસ્તિત્વ હોત. માણસના અસ્તિત્વ પહેલાં પણ માટા ભાગના દેવો અસ્તિત્વ ધરાવતા હતા.

એક પ્રાચીન પ્રાણાલિકામાં, ખાલિયન અથવા વૈદિક પ્રાણાલિક પહેલાં પણ જની આ બે પ્રાણાલિકાઓ શખા છે તેમાં સર્જનનો ઈતિહાસ દર્શનશાસ્કના અથવા માનસશાસ્ક્રીય દાખિલિંદુથી વાર્ષિકવામાં આવ્યો નથી પરંતુ પરલક્ષી દાખિલિંદુથી તે વર્ષન કરવામાં આવ્યું છે અને તે ઈતિહાસ આપણા પોતાના ઈતિહાસ અથવા ઔનિહાસિક યુગો કરતાં પણ વધારે વાસ્તવિક છે. એટલું ચોક્કસ કે જેવા માટેનું આ કેવળ એક જ દાખિલિંદુ નથી પરંતુ બીજા દાખિલિંદુ જેટલું જ તે ન્યાયી છે; અને કોઈ પણ શીતે આ દિવ્ય તત્ત્વોની સધન વાસ્તવિકતાને ઓળખી જતાવે છે.

આ બધાં સત્ત્વો વિશ્વના કુમિક સર્જનમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને તેઓ પોતે જ આ રચનાઓના ઉપર પ્રમુખ સ્થાન ધરાવતા હતા; સૌથી વાયુરૂપથી અથવા સૂક્ષ્મ પ્રદેશાથી માંડી સૌથી ભૌતિક પ્રદેશો સુધી; તે દિવ્ય સર્જનહાર પ્રભુનું અવતરણ છે અને તેઓએ એક કુમિક શીતે અવતરણ કરેલું છે, વધારે અને વધારે વાસ્તવિકતાઓ મારફતે — તેને આપણે વધારે ગાઢ શીતે ન કઢી શકીએ કારણ કે તે સધન નથી, આપણે તેને ભૌતિક પણ ન કઢી શકીએ કારણ કે આપણે જે શીતે રથૂલ તત્ત્વને જણોએ છીએ તે શીતનું રથૂલ તત્ત્વ તે ભૂમિકા ઉપર નથી — સાચી વાસ્તવિકતા મારફતે અને વધારે સધન શીત.

પરંપરાગત વિચારસરણીઓ અને ગુણ વિદ્યાની વિદ્યાશાખાઓ પ્રમાણે આ બધા વાસ્તવિકતાના પ્રદેશાને — ભૂમિકાઓને, જુદાંજુદાં નામ આપવામાં આવ્યાં છે; તે બધાનું જુદી જુદી શીત વર્ગીંકરણ કરવામાં આવ્યું છે, પરંતુ એક ખાસ પ્રકારની તેમાં સામ્યતા છે, અને તમે જે પરંપરાગત પ્રાણાલિકાઓમાં દૂર દૂર સુધી જાઓ તો તમને દેશ અને ભાષા પ્રમાણે ફરિયાદીનો જ ફેરફાર લાગશે. અત્યારે પણ પત્રિયમના ગુણવિદ્યા અને પૂર્વના ગુણવાદીઓ બહુ જ સામ્યતા ધરાવે છે. જે બોકો આ અદશ્ય જગતોનાં સંશોધનો કરે છે અને તેઓએ ત્યાં શું કર્યું તેનું વર્ણન આપે છે તેઓ એક સરખું જ વર્ષન કરે છે, પછી તેઓ અધીંના હોય કે બીજા પ્રદેશોના હોય; તેઓ જુદા જુદા શર્જદાનો ઉપયોગ કરે છે, પરંતુ અનુભૂતિ તો લગ્બગ્ન સમાન જ હોય છે અને તે બલોની સાથે કાર્ય કરવાની પદ્ધતિ તો એક જ હોય છે.

ગુણ જગતનું જ્ઞાન સૂક્ષ્મ શરીરો અને તેને અનુરૂપ સૂક્ષ્મ જગતોના અસ્તિત્વ

ઉપર આધાર રાજે છે. જેને મનોમય પદ્ધતિ “ચેતનાની અવસ્થાઓ” કહેવાય છે, પરંતુ ચેતનાની આ અવસ્થાઓ ખરેખર તે જગતોને અનુરૂપ હોય છે. તો પછી આ ગુણ પ્રક્રિયાઓ સ્વરૂપની અંતર-અવસ્થા અથવા સૂક્ષ્મ-શરીર વિશે સભાન જનવામાં રહેલી છે અને તેમના ઉપર પૂર્ણ સ્વામીત્વ ધરાવવું જોઈએ નેથી તેમાંથી એકથી બીજા પ્રદેશમાં સફળતાથી બહાર નીકળી શકાય. સૂક્ષ્મ પ્રદેશની એક હારમાળા છે અને તમે જે દિશામાં જાઓ ત્યાં જેવો પ્રદેશ તે પ્રમાણે તેની સૂક્ષ્મતા ઘટે છે અથવા વધે છે અને ગુણ પદ્ધતિમાં એક વધારે સધન શરીરમાંથી વધારે સૂક્ષ્મ શરીરમાં અને તે પ્રમાણે વારંવાર સૌથી વધારે વાયુમય પ્રદેશમાં જવાનું હોય છે. તમે ઇમિક રીતે બહિનિગમન કરો છો અને વધારે અને વધારે સૂક્ષ્મ શરીરમાં અને સૂક્ષ્મ પ્રદેશોમાં જાઓ છો. ભૌતિકશાસ્ત્રીઓનું ચતુર્થ પરિમાણ બીજું કાંઈ નથી પરંતુ ગુણ જ્ઞાનો વૈજ્ઞાનિક અનુવાદ છે. બીજું પ્રતીક આપીએ તો એમ કષી શકાય કે શરીર કેન્દ્રમાં છે — તે સૌથી સ્થૂલ તત્ત્વમાં છે, સૌથી ઘડુ વસ્તુ અને સૌથી નાની વસ્તુ છે અને તે કેન્દ્રસ્થ શરીર ઉપર, આંતરિક શરીરો, વધારે સૂક્ષ્મ વસ્તુઓ વધારે અને વધારે તેમાંથી પ્રવાણી માફક બહાર વહે છે. તેઓ તેમાંથી પસાર થાય છે અને વધારે અને વધારે વિસ્તાર પામે છે — જેવી શીતે એક છિદ્રાળું વાસણમાંથી પાણીનું બાધ્યીભવન થઈને તે વાસણની આજુબાજુ એક પ્રકારની વરાળની માફક ચારે બાજુ ફેલાઈ જતું હોય. અને તે જેમ જેમ વધારે સૂક્ષ્મતાવાળું હોય છે તેમ તેમ તેનો વ્યાપ વિશ્વની સાથે સંકલિત થઈ જાય છે; વ્યક્તિ પોતાને વૈશિક રૂપ બનાવીને તેનો અંત લાવે છે. અને તે વસ્તુ એક સધન પ્રક્રિયા છે જે અદશ્ય જગતોની પરલક્ષી અનુભૂતિ આપે છે અને વ્યક્તિને આ જગતોમાં કાર્ય કરવા શકિતમાન બનાવે છે.

પદ્ધતિમાં બહુ ઓછા એવા માણસો છે જેઓ જ્ઞાને છે કે આ દેવો કેવળ સ્વલ્પકી અને કલ્પનાના વિષયો નથી — વધારે કે ઓછી ભયંકર કલ્પનાની પેદાશ — પરંતુ તેઓ એક વૈશ્વિક સત્યને અનુરૂપ હોય છે.

આ બધા પ્રદેશો અથવા સામ્રાજ્યોમાં એવાં સત્ત્વોથી સભર છે જેઓ તેમના પોતાના સામ્રાજ્યમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે. જે તમે કાઈ ખાસ ભૂમિકા ઉપર સુઝગ અને સચેતન હો તો — જે તમારા વધારે સ્થૂલ શરીરમાંથી કોઈ ઉચ્ચતર પ્રદેશ વિશે જગ્રત બનો તો તમે તે ભૂમિકાની વસ્તુઓ અને લોકો જ્ઞાને એવા પ્રકારના સંબંધમાં આવી શકો જેવી શીતે તેમે ભૌતિક જગતના લોકો અને વસ્તુઓ સાથે સંબંધ ધરાવો છો. એટલે કે તમને આ વસ્તુઓ સાથેના વિચાર જ્ઞાને કાઈ લેવા-દેવા ન હોય તેવો એક પૂર્ણ પરલક્ષી સંબંધ હોય છે. સ્વાભાવિક

શીતે જ તમે સ્થૂલ સાથે અથવા ભૌતિક જગત સાથે જેમ જેમ વધારે સંપર્કમાં આવો તેમ તેમ તે સંબંધ વધારે અને વધારે સાદર્શના પામતો જય છે અને એક એવો સમય આવે છે જ્યારે એક પ્રદેશની બીજા પ્રદેશ ઉપર સીધિસીધી અસર બની આવે છે. કોઈ પણ શીતે શ્રી અરવિંદ જેને અધિમનસ જગતો વિશે કહે છે તેમાં તમને એક સધન વાસ્તવિકતા મળશે જે તમારા અંગત સ્વાનુભવ કરતાં બિલકુલ સ્વતંત્ર અસ્તિત્વ ધરાવતું માલૂમ પડશે; તમે ત્યાં પાછા ફરો છો અને તમને તેની તે જ વસ્તુઓ મળે છે. તેમાં તમારી ગેરહાજરી દરમિયાન જે ફેરફારો થયા હશે તે જ તમને જેવા મળશે; અને તમારે આ સત્ત્વો સાથે એવા સંબંધો હોય છે જેવા તમારે ભૌતિક જગતનાં પ્રાણીઓ સાથે હોય છે, પરંતુ તેમાં એટલો જ ફેરફારહોય છે કે તેઓ વધારે નમ્ર, નમનીય અને સરલ હોય છે — દા.ત. તેમનામાં બાબુ દશ્યમાન આકારને બદલવાની શક્તિ હોય છે. જે પ્રકારની આંતર અવસ્થામાં તમે હો તે પ્રમાણે તેઓ આકાર ધારાય કરે છે. તમે એવા કોઈની સાથે મુલાકાત જોઈવી શકો અને તમે નક્કી કરેલા રથણે તેમનો સંપર્ક સાધી શકો અને તેના તે જ સત્તવને ફરી ફરીને મળી શકો અને તેમાં તમારી ગેરહાજરી દરમિયાન જે તફાવત બની આવ્યો હોય તેટલો તફાવત તેમાં રહે છે; તે વસ્તુ પૂર્ણ શીતે સધન હોય છે અને તેનાં પરિણામો પણ પૂરેપૂરાં સધન હોય છે.

આ વસ્તુઓ સમજવા માટે વ્યક્તિમાં આ વસ્તુનો થોડોથો પણ અનુભવ હોવો જોઈએ, નહિ તો જે બોકોને એવી ખાતરી હોય છે કે આ બધું કેવળ માનવ કલ્પનાની વસ્તુ છે અને મનોમય રચના છે અને જેઓ એમ માને છે કે આ દેવોને અમૃત પ્રકારનો જ આકાર હોય છે કારણ કે માણસોએ તેમને તેવા આકારમાં વિચારેલા છે, અને તેમનામાં અમૃત કનિઓ અને અમૃત ગુણો હોય છે કારણ કે માનવીઓએ તે પ્રમાણેનો ખ્યાલ કરેલો હોય છે — અને જે બધા એમ કહે છે કે માણસના આહારમાં જ પ્રભુ હોય છે અને તે ફક્ત માનવીઓના વિચારમાં જ અસ્તિત્વ ધરાવે છે, તે બધા આ વસ્તુ સમજ શક્શે નહિ; તેમને આ બધું પૂર્ણ હાસ્યાસ્પદ અને ગાંધ્યાભયું લાગશે. માણસે આ વસ્તુને થોડીધારી પણ જીવનમાં ઉતારી હોવી જોઈએ. આ વિષયનું થોડુંધારું જ્ઞાન પણ મેળવેલું હોવું જોઈએ અને આ વસ્તુ કેટલી નક્કર છે તેનું તેને જ્ઞાન હોવું જોઈએ.

નેસર્જિક શીતે જે બાળકોને બગાડવામાં ન આવ્યાં હોય તો આ વસ્તુ વિશે તેઓ ધારું જાણે છે. એવાં ધારાં બાળકો હોય છે જેઓ રાત્રી દરમિયાન એકના એક સ્થળ ઉપર વારંવાર પહોંચી જય છે અને તેઓએ ત્યાં જે જીવન જીવવાની

શરૂઆત કરી હોય તે ચાલુ રાખે છે. જે ઉંમર વધવાની સાથે આ શક્તિઓમાં ભરાભી ન આવી હોય તો તમે તેમને સાથે રાખી રહ્યો છો. એક એવો સમય હતો જ્યારે મને સ્વર્પનાંઓમાં ધણો રસ હતો. ત્યારે હું બરાબર એકના એક સ્થળે પહોંચતી અને મેં જે કાર્ય શરૂ કર્યું હોય તે કામ ચાલુ રાખતી — કેટલીક વસ્તુઓનું નિરીક્ષણ કરતી, કોઈ વસ્તુને બરાબર કરી આપતી, કોઈ વ્યવસ્થાનું કે શોધનું કે કોઈ પ્રદેશની શાધખોળનું કાર્ય કરતી. તમે એટલે સુધી આઓ છો કે તમે અમૃત સ્થળે પહોંચી આઓ છો, જેવી રીતે તમે જીવનમાં મુસાફરી કરતા હો તે રીતે અને પછી તમે આરામ લો છો અને પછી ફરીને પાછા શરૂઆત કરો છો — તમે જે જગ્યા છોડી દીધી હોય ત્યાં કાર્ય કરો છો અને તે કાર્ય ચાલુ રાખો છો. અને તમે જોઈ શકો છો કે એવી કોઈ વસ્તુઓ હોય છે જે તમારાથી બિલકુલ સ્વતંત્ર હોય છે, એટલે એવા ભાવાર્થ માં કે તમે જેના માટે બિલકુલ કાર્ય ન કર્યું હોય તેવા ફેરફારો તમારી ગોરહાજરીમાં ત્યાં બન્યા હોય છે.

પરંતુ આ વસ્તુ માટે તમારે તમારી જાતે જ આ અનુભૂતિઓમાં જીર્ણ ધારણ કર્યું જોઈએ અને તેમાં પૂરી સચ્ચાઈથી અને નૈસર્જિકતાથી જીવનું જોઈએ જેથી કરીને તમે જોઈ શકો કે તે કોઈ પણ માનસિક રચનાથી બિલકુલ સ્વતંત્ર રહે. કારણ કે તમે તેનાથી વિરુદ્ધ કાર્ય પણ કરી શકો છો અને બનના બનાવો ઉપર માનસિક રચનાના કાયનિા અભ્યાસ વધારે ઊંડો બનાવી શકો છો. આ ધણી રસિક વસ્તુ છે પરંતુ તે બીજી ભૂમિકાની છે અને આ અભ્યાસ તમને ખૂબ કાળજીવણા અને ખૂબ ચોક્કસ બનાવે છે કારણ કે તમે કઈ રીતે તમારી જાત સાથે છેતરપિંડી કરો છો તેના વિશે તમને સભાન બનાવે છે. એટલે તમારે તે બન્ને વસ્તુઓનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ, સ્વર્પન અને ગુહા વાસનવિકિતાનો જેથી કરીને તમે જાણી શકો કે બન્ને વચ્ચે તાત્ત્વિક લેદ કર્યો છે. એક વસ્તુ આપણા પોતાના ઉપર આધાર રાખે છે જ્યારે બીજી વસ્તુ પોતાની જાતે જ અસ્તિત્વ ધરાવે છે, આપણને તેના વિશે જે કોઈ વિચારો હોય તેનાથી બિલકુલ સ્વતંત્ર.

જ્યારે તમે તે પ્રદેશમાં કાર્ય કરેલું હોય છે ત્યારે તમે વાસ્તવમાં જાણી શકો છો કે એક વખત એક વિષયનો અભ્યાસ કર્યો હોય અને મનોમય રીતે કાંઈક શીખ્યા. હોઈએ ત્યારે તે વસ્તુ અનુભૂતિમાં કોઈ વિશિષ્ટ પ્રકારનો રંગ લગાડે છે; અનુભૂતિ બિલકુલ સાહજિક અને સચ્ચાઈભરી બની આવી હોય પરંતુ એક સીધી સાઢી હકીકત કે કોઈ વિષયનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હોય અને તેનો અભ્યાસ કરેલો હોય તો તે એક ગુણ ધારણ કરે છે — પરંતુ જે તમે તે પ્રશ્ન વિશે કાંઈ પણ જાણકારી પ્રાપ્ત ન કરી હોય, જે તમે તેના વિશે કાંઈ પણ જાણતા જ ન હો તો જ્યારે તે અનુભૂતિ થઈ

હોય તો તેનો અનુપાદ પૂર્ણ સાહજિક અને સર્વચાઈપૂર્ણ હોય : તે કદાચ વધારે કે ઓછી પૂર્ણતાવાળો હોય પરંતુ તે અગાઉથી કરેલી મનોમય રચનામાંથી બની આવેલો નથી હોતો.

સ્વાભાવિક રીતે આ ગુલ્ફ જ્ઞાન અથવા અનુભૂતિ જગતમાં વારંવાર બની આવતી નથી કારણ કે જે લોકોએ પોતાના અંતર-જીવનમાં વિકાસ સાધ્યા નથી તેમની બાબ્ય ચેતના અને અંતરતમ ચેતના વચ્ચે મોટી ખાઈઓ હોય છે; સ્વરૂપની એક અવસ્થાને બીજી અવસ્થા જોડે જોડાનારી સાંકળ હોતી નથી અને તેની રચના કરવાની હોય છે. એટલે લોકો જ્યારે ત્યાં પ્રથમ વખતે પ્રવેશ કરે છે ત્યારે તેઓ ગભરાઈ જાય છે, અને તેમનામાં એવી છાપ ઊભી થાય છે કે તેઓએ રાત્રીના ગાડ અંધકારમાં પ્રવેશ કર્યો છે, શૂન્યમાં, અસ્તિત્વ વિષીનતામાં.

મારો એક ઉનિશ મિન્ટ હતો, એક ચિત્રકાર, જે ઉપર પ્રમાણેનો હતો. તેની એવી ઈચ્છા હતી કે હું તેને શરીરમાંથી બહાર નીકળતાં શીખવું; તેને રસ પડે એવાં સ્વર્ણાંઓ આવતાં અને તેણે વિચાર્યું કે ત્યાં સચેતન રીતે જવું બહુ આનંદપ્રદ થશો. એટલે મેં તેને “બહાર કાઢયો” — પરંતુ તેમાં તો બહુ ભયંકર વસ્તુ બની ! જ્યારે તેને સ્વર્ણાં આવતું હતું ત્યારે તેના મનનો એક ભાગ સચેતન રહેતો, સક્રિય અને પેલા સક્રિય ભાગ અને બાબ્ય સ્વરૂપ સાથે એક પ્રકારનું અનુસંધાન રહેતું. પછીથી તેને કેટલાંક બીજાં સ્વર્ણાંઓ યાદ આવ્યાં પરંતુ તે આંશિક ઘટનાઓ હતી અને પોતાના શરીરમાંથી બહાર નીકળવું એટલે, જો વ્યક્તિન પદ્ધતિસર કરે તો ધીરે ધીરે સ્વરૂપની બધી જ અવસ્થાઓમાંથી પસાર થવું; વારુ, સૂક્ષ્મ શારીરિકમાં વ્યક્તિ પોતાની વ્યક્તિત્વા જાળવી શકે છે પરંતુ તેમાંથી જ્યારે તે આગળ જાય ત્યારે કાંઈ પણ રહેતું નથી, કારણ કે કાંઈ પણ રચના અથવા વ્યક્તિત્વા ત્યાં આગળ રહેતી નથી.

એટલે લોકોને જ્યારે ધ્યાન કરવાનું કહેવામાં આવે છે અથવા અંદર ઉત્તરવાનું કહેવામાં આવે છે, પોતાની જાતની અંદર, ત્યારે તેઓ વેદનામાં પડે છે — એ સ્વાભાવિક છે ! તેઓને એવી અસર થાય છે, જોણ કે તેઓ અદશ્ય બનતા જાય છે અને બુદ્ધિને તેની સાથે કાંઈ લેવાદેવા નથી, તે ચેતના હોતી જ નથી !

આ વસ્તુઓ જે આપણને બિલકુલ સ્વાભાવિક અને સ્યાષ લાગે છે તે જે લોકો આમાનું કાંઈ પણ જાગતા નથી તેમને વિચિત્ર કલ્પના લાગે છે. દા. ત. જો તમે પશ્ચિમના લોકો પાસે તમારી અનુભૂતિઓનું અથવા જ્ઞાનનું વર્ણન કરો અને તમે ગુલ્ફવાદીઓના મંડળની સમજી ન હો તો બધા તમારી સામે આંખો પહોળી કરીને જોયા કરશો અને જ્યારે તમે પાછા ફરશો તો તેઓ તાત્કાલિક કહેશો, “આ લોકો ચૂકુમ છે.”

હવે પાછા દેવો તરફ આવીએ અને પૂરું કહીએ. એમ કહેવું જ પડે કે આ બધા સત્ત્વોમાં, જેમને પાર્થિવ અસ્તિત્વ નથી — દેવો અથવા દાનવો અથવા અદશ્ય સત્ત્વો અને શક્તિઓમાં — પ્રભુએ માનવમાં લે વસ્તુ મૂકી છે તે નથી — ચૈત્યપુરુષ અને આ ચૈત્યપુરુષ માનવીને સાચો પ્રેમ, ઉદારતા, કરુણા, ઊંદું માયાળુપણું આપે છે જેને લઈને તેનામાં જે બધી બાબુ ક્ષતિઓ છે તેનું નેને વળતર મળી જય છે.

દેવોમાં કોઈ ક્ષતિ હોતી નથી કારણ કે તેઓ તેમની પ્રકૃતિ અનુસાર સાહજિક રીતે જ દબાલ વગરનું જીવન જીવે છે; દેવો તરીકે તેમનામાં સ્વરૂપોની પોતપોતાની રીત હોય છે. પરંતુ જે ઉચ્ચતર દાખિલાંદું સ્વીકારો, જે તમારામાં ઉચ્ચતર દર્શન હોય, સમગ્રનું દર્શન તો તમે જોઈ શકો કે તેમનામાં કેટલાક ગુણોની ખામી હોય છે અને તે ગુણો કેવળ માનવજ્ઞતિમાં જ છે. માનવીમાં પ્રેમ અને આત્મત્યાગની શક્તિ હોવાથી, માનવીમાં દેવો જેટલી જ અથવા તેમનાથી પણ વધારે શક્તિ આવે છે પણ જે તે અહંકારયુક્ત ન હોય અને તેણું અહંકાર ઉપર વિજય મેળવ્યો હોય તો જ.

જે માણસ જરૂરી શરત પૂરી કરે તો તે દેવો કરતાં પણ પ્રભુની નજીક હોય છે. તે વધારે નજીક જઈ શકે છે. તે સ્વાભાવિક રીતે તેવો નથી, પરંતુ તેનામાં ગુમ રીતની શક્યતાની શક્તિ છે.

જે માનવપ્રેમ કોઈ પણ જતના મિશ્રણ વગર આવિજ્ઞાવ પામે તો તે સર્વ-શક્તિમાન બને, કમનસીબે માનવપ્રેમમાં તેની પોતાની જત વિષેનો પ્રેમ તે જે વ્યક્તિને જેટલી ચાહે છે તેટલા જ પ્રમાણમાં હોય છે. તે એવો પ્રેમ હોય છે જે જે તમારી પોતાની જતને ભૂલવા દેતો નથી.

૮ નવેમ્બર ૧૯૫૮

૫ નવેમ્બર ૧૯૫૮ ની અનુભૂતિ

૧૯૫૮ માટેનો નૂતન વર્ષ માટેનો સંદેશ .

ખૂબ સખત અને જડ તથા સંકુચિત અને ગુગગારતા અધિતનાં તળિંગે હું એક સર્વ-સમર્થ સિપ્રંગની સાથે અધડાઈ જેણે મને નિરાકાર

અનંત અધ્યાર્થિત બૃહદ્રમાં જીચે ઉધારી જેમાં નવીન જગતનાં
ભોગેનું કર્પણ હતું.

આ સંદેશનું મૂળ અહીં રહેલું છે :

કાંબે સાંજે વર્ગમાં^૧ મારા ધ્યાન ઉપર આવ્યું કે જે બાળકોને, આપણે
જે પુસ્તકનું વાચન ચાલે છે તેમાંથી તેમની પાંચે આખ્યું અઠવાડિયું હેવા છતાં,
તેઓ એક પ્રક્રિયા પણ કાઢી શકયા નહિ. ગંભીર નિદ્રા ! બિલકુલ રસની ખામી !
જ્યારે મેં વાચન પૂરું કર્યું ત્યારે મેં મારી જતને કહ્યું, “આ જધાં બેજાંઓમાં એવું
શું ભર્યું છે, જે કોઈ પણ વસ્તુમાં રસ લેતું નથી — સિવાય કે તેમનાં પોતાનાં
અંગત કાર્યોમાં ? છેવટે ત્યાં, તેની અંદર આ જધાં ઇપોની પાછળ શું બની
રહ્યું છે ?”

પછીથી ધ્યાન દરમિયાન મેં મારી આસપાસ રહેવા માણસોના મનોમય વાતા-
વરણુમાં જવાનું શરૂ કર્યું જેથી હું એક નાનકડો પ્રકાશ શોધી શર્કું જે પ્રત્યુત્તર
આપી શકે અને હું શબ્દશઃ જાણે કે કોઈ ઊંડા દરમાં પેસી જતી હોઉં તેમ નીચે
ખેંચાઈ ગઈ. આ દરમાં હું જે જોતી હતી તે જોતી જ રહી. હું એક ચિરાડમાં
પ્રવેશી, જાણે કે પહાડની બે ઊભી કરાડમાં અને તે પહાડો બેસાલ્ટ કરતાં પણ વધારે
સખત હતા. વાતનું બનેલા, અને તેમની કિનારીઓ એટલી તીક્ષ્ણ હતી કે તમે ફરત
તેમનો સપર્શ કરવાના વિચાર માત્રથી ચીરાઈ જાઓ. તે એવી વસ્તુ હતી જેને જાણે કે
તળિયું જ ન હોય, અન્ત વગરનું, અને તે ગરણીની માફક સાંકડું અને સાંકડું બનતું
જતું હતું, એટલું બધું સાંકડું કે ચેતનાને પણ તેમાંથી પસાર થવા માટે જગા નહોતી.
તળિયું અદશ્ય હતું. એક ઘોર કાળું દર, અને તે નીચે અને નીચે ઊતરતું જતું હતું,
હવા વગરનું, પ્રકાશ વિધીન, અને ફરત પહાડોની ટોચ ઉપર ઝાંખું પ્રકાશનું પ્રતિ-
બિંગ પહુંચું હોય તેવું, જાણે કે કચાંક ઉપર આકાશમાંથી ઝાંખો પ્રકાશ આવતો હોય
તેવું, પણ કાંઈક અદશ્ય હતું. પણ મેં ચિરાડમાં નીચે સરકવાનું ચાલુ રાખ્યું અને
મેં પહાડની ધારો જેઈ, કાળા પહાડો, જાણે કે કાતરથી કાપેલા હોય તેવા,
જાણે કે હમણાં જ કપાયેલા હોય તેવા અને તેના છેડા જાણે કે છશીઓ જેવા હતા.
અહીં એક હંગો, અહીં બીજો, બધી જગાએ, ચારે બાજુએ. અને હું નીચે અને નીચે
ખેંચાતી ગઈ — અને હું નીચે અને નીચે અને નીચે ઊતરતી ગઈ અને તેનો અંત
આવતો જ ન હતો. તે વધારે અને વધારે દબાણ કરતું, ગુંગળાવતું અને મૂંઝવણ-
ભર્યું બનતું હતું.

૧ માતાજીના અઠવાડિક બુધવારના વર્ગો આશ્રમના ખે ગ્રાઉન્ડમાં લેવાતા હતા.

શારીરિક રીતે, શરીર તેને અનુસરતું હતું અને તે અનુભૂતિમાં ભાગ લેતું હતું, જે હાથ ખુરશીના હાથા ઉપર હતો તે નીચે સરી પડયો અને પછીથી બીજે અને પછી અટકાવી ન શકાય તેવી રીતે માથું નીચે નમી પડ્યું. પછી મેં મારી જતને કહ્યું, “પરંતુ આ વસ્તુ અટકવી જોઈએ, કારણ કે તે ચાલ્યા જ કરે છે અને મારું માથું જમીન ઉપર પડ્યો ! (ચેતના બીજી જગતાએ હતી પરંતુ હું મારા શરીરની સામે જોયા કરતી હતી) અનો મેં મારી જતને પૂછ્યું, “પરંતુ આ દરને તળિયે શું છે ? ”

મેં ભાગ્યે જ આ પ્રકાને જોઈયો અનો મને લાગ્યું કે જાણે હું કોઈ સિપ્રંગ સાથે અથડાઈ છું જે નીચે તળિયે દરમાં હતી, જે સિપ્રંગની મને અભર નહોતી પણ તોણે ભયંકર બળથી ડાર્ય કર્યું અને મને એક જ ધક્કામાં ઉપર એક જ ઝટકે હવામાં ઉછાળી; મને તિરાડમાંથી ઉપર એક અમર્યાદિત, આકારદીન બૃહદમાં ફેંકવામાં આવી જે અનંત ઉષ્મા આપનાર હતું — બરાબર હું ફાળું નહિ પરંતુ જે આંતરિક ઉષ્મા આપતું હોય તેવું. આ પૂરતા પ્રમાણમાં દર્દ્યુક્ત અવતરણ પછી એક પ્રકારની ઉત્તમ ઉષ્મા મળી, એક વિશ્રાંતિ, સૌથી ઉચ્ચ વિશ્રાંતિ અને મારા શરીરે તાત્કાલિક તે ગતિનું અનુસરણ કર્યું : મસ્તક તાત્કાલિક ફ્રીથી સીધું થઈ ગયું. અને આ બધી વસ્તુઓ બિલકુલ પરલક્ષી બન્યા સિવાય હું જીવી ગઈ; મેં તેના વિશે કોઈ નારતમ્ય કાઢેલું નહિ કે તે શી વસ્તુ હતી અને શું બની રહ્યું હતું. તેના વિશે મેં અમજૂતી મેળવવા માટે પણ પ્રયત્ન કરેલો નહિ; તે વસ્તુ જે પ્રમાણે હતી તે પ્રમાણે જ હતી, હું તે પ્રમાણે જીવી અને તેટલું પૂરતું હતું. અનુભૂતિ બિલકુલ સાહનિક હતી.

તે સર્વ શક્તિમાન અનંત સમુદ્ધ અનુભૂતિ હતી, તેને કોઈ આકાર ન હતો, મર્યાદા પણ નહોતી — સ્વાભાવિક રીતે જ હું તેની સાથે નદૂપ થયેલી, એટલે હું જાણી શકી કે તેને કોઈ મર્યાદા કે રૂપ નહોતું તે જાણે કે --- હું ‘જાણે કે’ કર્યું છું કારણ કે તે જોઈ શકતું નહોતું — જાણે કે આ બૃહદ્દ અસંખ્ય અદશ્ય બિંદુઓનું બનેલું હતું, એવાં બિંદુઓ જે અવકાશમાં કોઈ પણ પ્રકારની જગ્યા રોકતા નહોતા (કારણ કે ત્યાં કોઈ સ્થળ કે અવકાશ હતાં જ નહિ, બિંદુઓ જે ઉષ્માયુક્ત સોનેરો હતાં; પરંતુ આ તો ફક્ત એક દ્વારા છે, એક અનુવાદ અને તે બધું જીવંત હતું, એવી શક્તિ વડે જીવંત જે અનંત લાગતી હતી. તેમ છનાં તે અચલ હતી, એટલી સ્થિર કે તોણે શાશ્વતીની અનુભૂતિ આપેલી, પરંતુ તેમાં માની ન શકાય એવી ગતિની અને જીવનની આંતરિક તીવ્રતા હતી — તે આંતરિક, આત્મપર્યાપ્ત હતી — અને અચલ હતો, બાબ્ય દાખિએ અચલ; જો બહારની બાજુ હોય તો તેને અમર્યાદ જીવન હતું — તેને ફક્ત પ્રતીકાત્મક રીતે અનંત કષી શકાય — અને એક ઉત્કટતા,

એક સામર્થ્ય, એક બલ, એક શાંતિ — અનંતની શાંતિ, એક મૌન, એક સ્થિરતા દરેક વસ્તુની શક્તિ.

અને મેં તેના વિશે વિચાર કરેલો નહિ, મેં તેને વસ્તુલક્ષી બનાવેલી નહિ, હું તે વસ્તુને વિજ્ઞાતિપૂર્વક આરામમય સ્થિતિમાં જીવેલી. આ ઘણા લાંબા સમય સુધી ચાલેલું, ધ્યાન પૂરું થયું ત્યાં સુધી.

તે જાગે કે બધી જ શક્યતાઓની સમૃદ્ધિને ધારણ કરતું હતું અને તે બધું જ, જે કે તેને કોઈ રૂપ નહેણું છાં તેનામાં રૂપો બનાવવાની શક્તિ હતી.

થાડી ક્ષાળ પછી મેં મારી જતને પૂછ્યું, “આ બધું શું છે? આ કઈ વરતુને અનુરૂપ છે?” સ્વાભાવિક રીતે જ મને પાછળથી ખબર પડી અને છેવટે આજે સવારે મેં મારી જતને કહ્યું, “વારુ, આવતા વર્ષ માટેનો સંદેશ આપવા માટે તે મારી પાસે આવ્યું છે.” પછી મેં તેને શબ્દોમાં ઉતાર્યું, એ સ્વાભાવિક છે કે તમે તેનું શબ્દોમાં વર્ણિન ન કરી શકો — તે અવર્ણનીય છે. તે મનોવિજ્ઞાનિક ઘટના હતી અને જે રૂપો હતાં તે બીજું કાંઈ નહિ પરંતુ પોતાની મનોવિજ્ઞાનિક અવસ્થાનું વર્ણિન કરવાની એક રીત હતી. અને મેં આ વસ્તુની નોંધ કરી, સ્પષ્ટ રીતે જ માનસિક રીતની. મેં કોઈ વસ્તુનું વર્ણિન કર્યું નથી, મેં ફક્ત હકીકત જણાવી છે.

“અચિતના તળિયે કે ખૂબ સખત અને જડ હતું અને સાંકડું તથા ગુંગળાવનારું હતું ત્યાં હું એક ચર્વ- સમર્થ સિપ્રંગની સાથે અથડાઈ જેણે મને સત્તવે એક નિરાકાર, અમર્યાદ બૃહ્દમાં ઉછાળી, જેમાં નવીન જગતનાં બીજો રસૂજણુતાં હતાં.”

સામાન્ય રીતે અચિતનો પ્રદેશ આપણામાં એવી છાપ ઉપસાવે છે કે તે કોઈ વિલક્ષણ, જડ, આકારધીન, તટસ્થ અને ભૂખરો હોય છે — પહેલાં જ્યારે મેં અચિતના પ્રદેશોમાં પ્રવેશ કરેલો ત્યારે મને તેવી વસ્તુ જાળવામાં આવેલી; પરંતુ ગઈ કાલની મારી અનુભૂતિમાં તે એવું અચિત હતું જે સખત, જડ અને ધડું હતું, જાગે કે પ્રતિકાર આપે તેવું. તે મનોમય અચિત હતું, તેના પર કોઈ પણ પ્રયત્ન પ્રભાવ પાડતો નથી. તેને કોઈ લેદી શકતું નથી. અને આ અચિત શુદ્ધ સ્થૂલ તત્ત્વના અચિત કરતાં વધારે ખરાબ છે. તે મૂળ અચિત નહેણું. તે એવા પ્રકારનું મનોમય અચિત હતું જેમાં આ બધી સખતાઈ, ડિનપણું, સંકુચિતતા, જડતા, વિરોધ એ બધું સર્જનમાં રહેલી મનોમય હાજરીમાંથી આવેલું; મનના પ્રદેશો આ વસ્તુ અચિતમાં દાખલ કરી દે છે. જ્યારે મન આવિભાવ પામેલું નહેણું ત્યારે

અચિત તેવા પ્રકારનું નહોતું, તે નિરાકાર હતું અને તેનામાં આકારધીન વસ્તુઓની નમનીયતા હતી. તે નમનીયતા અદશ્ય થઈ ગયેબી હતી.

અનુભૂતિની શરૂઆત અચિતમાં રહેલા મનના કાર્યને ખૂબ તીવ્રતાથી વ્યક્ત કરતી છાય છે; તેણે અચિતને ઉગ્ર બનાવ્યુ — પહેલાં તે તે પ્રમાણે નહોતું — ઉગ્ર, પ્રતિરોધક અને જિફ્ફી. તે વસ્તુ બરાબર મારી અનુભૂતિની શરૂઆત હતી. હીકતમાં હું લોકેના મનોમય અચિતમાં જોવા માટેનો પ્રયત્ન કરતી હતી અને આ મનોમય અચિત પરિવર્તન પામવાનો ઈન્કાર કરે છે, જ્યારે બીજું અચિત તે પ્રમાણે કરતું ન હતું; શુદ્ધ ભૌતિક અચિતને કોઈ પણ પ્રકારના સ્વરૂપની રીત ન હતી, તે અસ્તિત્વ ધરાવતું જ નથી. તે કોઈ પણ રીતે સંગઠિત નથી. જ્યારે આ અચિત એક સંગઠિત અચિત છે અને તેનું સંગઠન મનોમય અસરની શરૂઆત મારફતે બની આવેલું છે — અને તે સો ગાણું વધારે ખરાબ છે ! હાલમાં તે પહેલાં હતું તેના કરતાં ઘાણું વધારે વિધનરૂપ બનેલું છે. પહેલાં તેનામાં પ્રતિકાર કરવાની શક્તિ ન હતી, તેનામાં કાઈ પણ ન હતું, તે સાથે જ અચિત હતું. હવે તે એક એવું અચિત છે જે પરિવર્તન પામવાના ઈન્કારમાં વ્યવસ્થિત રીતે સંગઠિત થયેલું છે ! તેથી મેં લખ્યું, “સૌથી વધારે સખત અને જડ અને સંકુચિત” — તેમાં એવો વિચાર રજૂ થાય છે, — જે વસ્તુ તમારા ઉપર દખાણ કરે છે, દ્રોરીતે તમારા ઉપર દખાણ કરે છે — “સૌથી વધારે ગૂંગળાવનાનું.” —

ત્યાર પછી મેં લખ્યું, “હું એક ખૂબ સર્વ-સમર્થ્યાળી સિપ્રાંગ સાથે અથડાઈ,” તેનો સ્પષ્ટ અર્થ આ છે; અચિતના સૌથી ઊંડાં ઊંડાણેમાં એક પરમોચ્ચ સિપ્રાંગ છે જે આપણને પરમાત્માનો સ્પર્શ કરવા શક્તિશાળી હોય છે. કારણ કે અચિતના તળિયામાં પરમાત્મા રહેલો છે. પરમાત્મા જ આપણને પરમાત્માનો સ્પર્શ કરાવવા શક્તિમાન છે. આ જ સર્વ-સમર્થ સિપ્રાંગ છે.”

આ એ પ્રકારનો જ એક વિચાર છે કે સૌથી પરમોચ્ચ ઊંચાઈ સૌથી નીચેના ઊંડાણેનો સ્પર્શ કરાવે છે; વિશ્વ એક વર્તુળ જેવું છે; તેનું પ્રતીક એક સર્પ પોતાની પૂંછડીને પોતાના મોઢાથી કરડે છે; તેનો અર્થ કે પરમોચ્ચ ઊંચાઈ કોઈ પણ માધ્યમમાંથી પસાર થયા વગર સૌથી સ્થૂલ તત્ત્વને સ્પર્શે છે. આ વસ્તુ મેં ઘણું વખત કઢી છે. પરંતુ અહીં તે વસ્તુ તે પ્રમાણે અનુભૂતિમાં બની આવી.

છેવટે મેં કહ્યું, “એક નિરાકાર અનંત બૃહૃત્ત તત્ત્વ નવીન જગતોના બીજે વહે રહુઅણું હતું.” આ વસ્તુ કોઈ આદિ સર્જનના સંદર્ભમાં નથી પરંતુ

અતિમાનસ સર્જનના સંદર્ભમાં છે; પાછા ફરવાની અનુભૂતિને અનુરૂપ નથી. મને બરાબર છાપ રહેલો છે કે મારો અતિમાનસના સર્જનના મૂળમાં પ્રક્રિયા થયેલો; તે પરમાત્મા વિશેની એવી કોઈક વસ્તુ છે જે અતિમાનસ સર્જન માટે હાલમાં સ્પષ્ટ રીતે વસ્તુલક્ષી બનેલી છે.

હકીકતમાં આ આખી છાપ શક્તિપૂર્ણ, હું ફરવાની અને સુવર્ણમય હતી. તે પ્રવાહી નહોતી પરંતુ ધૂમમસના છૂટાછવાયા રણકણોયુક્ત જેવી હતી અને આ દરેક વસ્તુ (તમને રણકણોં કે ટુકડાઓ કે બિંદુઓ પણ ન કહેવાય સિવાય કે આપણે ગણિતની રીતે બિંદુ શબ્દ વાપરીએ જે અવકાશમાં કોઈ જગ્ઞ રોકનું નથી) એક જીવંત સુવર્ણ જેવી હતી, જરમ સોનાના બારિક ભૂકાના ધૂમમસ જેવું – આપણે તેને તેજસ્વી પણ ન કહી શકીએ તેમ જ અંધકારયુક્ત પણ ન કહેવાય; તેમજ તે પ્રકાશ પણ નહોતો; એક સુવર્ણનાં નાનાં નાનાં બિંદુઓના સમૃદ્ધાય, તે સિવાય બીજું કાંઈ નહિ; આપણે એમ કહી શકીએ કે તેમણે મારી આંખ ઉપર, ચહેરા ઉપર સ્પર્શ કરેલો.... અને લયંકર બળપૂર્વક ! તે જ સમયે એક વિશાળતાની લાગણી ઉત્પન્ન થયેલી, એક સર્વશક્તિમાન શાંતિની – તે સમૃદ્ધ હતી, ભરી ભરી હતી. તે સૌથી ઝડપી ગતિ હતી. કોઈ પણ વ્યક્તિ કલ્પના કરી શકે તેનાથી પણ ધારી વધારે ઝડપી અને તેની સાથે સાથે તે પૂર્ણ શાંતિ, પૂર્ણ સ્થિરતા હતી.

અને આ સર્વ સમર્થ સિદ્ધાંગ, જે બને છે તેનું પૂર્ણ પ્રતીક હતી. તે બનવાનું નિર્માણ થયેલું છે, અને તે દરેકને માટે બની આવણે; ઓચિંતા જ તમે બૃહદ્ધમાં ફેંકાઓ છો.

જે અનુભૂતિનું મેં હાલ વર્ણન કર્યું તેની પછી બીજી અનુભૂતિ બની આવી જેની નોંધ તે સમયે કરી લેવામાં આવી હતી.¹

૧૫ નવેમ્બર ૧૯૪૮

૧૩ નવેમ્બર ૧૯૪૮ની અનુભૂતિ

એ સત્ય હકીકત છે કે જ્યાં ચુંચી તસે નિઝન ગોળાઈથી ઉપર આવેલા

¹ હવે પછીનો ૧૫ નવેમ્બરનો વાર્તાલાય જુઓ.

દિવ્ય પ્રકાશમાં કાયમ માટે રહેતા થાઓ નહિ ત્યાં સુધી તમે કઢી વિરોધી શક્તિ-ઓનાં ચુંગાલમાંથી મુક્ત થઈ શકતા નથી. અને ત્યાં “વિરોધી-શક્તિઓ” શબ્દ સમૂહ તેનો અર્થ ગુમાવી બેસે છે; ત્યાં તો ફક્ત પ્રગતિનાં બળો જ હોય છે જે તમને પ્રગતિ કરવાની ફરજ પાડે છે. પરંતુ વસ્તુઓને તે પ્રમાણે જોવા માટે તમારે નિભન્ન ગોળાઈમાંથી બહાર આવવું પડે; કારણ કે નિભન્ન સતરોમાં વિરોધી શક્તિઓ દિવ્ય ગોળનાની ખરેખર વિરુદ્ધમાં હોય છે.

પ્રાચીન પ્રણાલિકાઓમાં એમ કહેવાનું કે વ્યક્તિને ઉધ્વર પ્રદેશમાં ૨૦ દિવસથી વધારે દિવસ સુધી; પોતાના શરીરનો ત્યાગ કર્યા સિવાય અને પરમાત્મા પાસે પહોંચતાં પહેલાં, રહી શકતી નથી. હવે તે વસ્તુ સાચી નથી.

સ્વષ્ટ શીતે જ તે અવસ્થા સંપૂર્ણ સંવાદની અવસ્થા હોય છે, તે વિરોધી અળોના હુમલાઓથી પર હોય છે અને તે અવસ્થામાં જ અતિમાનસ નિર્માણ સાક્ષાત્કાર શક્ય બનશે. તે અવસ્થામાં જે જે લોકો અતિમાનસ ઝૃપાતર માટે શયેલા છે તેઓ તેનો સાક્ષાત્કાર કરશે. વિરોધી બળો બરાબર જાણે છે કે અતિ-માનસ જગતમાં સાહજિક શીતે જ તેઓ અદશ્ય બનશે; તેમનો ઉપયોગ ન રહેવાથી તેઓ પીગળી જથે કારણ કે તેઓને કાંઈ પણ કરવાનું રહેશે નહિ અને તે ફક્ત અતિમાનસ બળ મારફતે જ તે પ્રમાણે બની આવશે. એટલા માટે જ તેઓ કોણ્ઠી ઘસ્મસના કાર્ય કરે છે અને દરેક વસ્તુનો ઈન્કાર કરે છે સર્વ વસ્તુઓનો.

પરંતુ બન્ને જગતોને સાંકળનારી કરી હજુ સુધી સંધાઈ નથી — તે બંધાવાની તૈયારીમાં છે. ફેઝુઆરીની ઉજ્જની અનુભૂતિનો^૧ તે અર્થે હતો એટલે કે બન્ને જગતોનું અનુસંધાન કરવું. કારણ કે તે બન્ને જગતો હકીકતમાં છે — એકની ઉપર બીજું નહિ; એકની અંદર બીજું જગત, બન્ને જુદાં જુદાં પરિમાણોમાં — પરંતુ તે બન્ને વચ્ચે વહેવાર નથી. તેઓ એકબીજાને ઢાકીને ફેલાય છે પણ સંકળાયેલા નથી. ફેઝુઆરીની ઉજ્જની અનુભૂતિમાં મેં અહીં અને બીજી જગાએ કેટલાક એવા માણસો જોયા જેઓ હાલમાં તેમના સ્વરૂપના એક ભાગમાં અતિમાનસ જગતના છે; પરંતુ તેમનામાં જોડાણ નથી, તેઓના ભાગો એકત્રિત નથી. વિશ્વના ઈતિહાસમાં અત્યારે જ એ ઘડી આવી પહોંચી છે જ્યારે તેમનું જોડાણ સ્થપાવું જોઈએ.

૧ માતાજીએ તેમના ૧૮ ફેઝુઆરી ૧૮૮૮ના વાર્તાવાપમાં આ અનુભૂતિ વિશે આ વિવરણ આપેલું. (પ્રશ્નનો અને ઉત્તરો ૧૮—૫૭—૫૮ સેન્ટ. વોલ્યુમ ૮, પાનું ૨૭૧—૨૮૩

નવેમ્બર પછીની આ અનુભૂતિમાં તે બન્ને જગત વચ્ચે સેતુની રચનાનું એક નવીન પગલું ભરવામાં આવ્યું છે. મને ખરેખર અતિમાનસ સર્જનનાં મૂળ લોતમાં ઉછાળવામાં આવેલી; તે બધું ઉખાલ્યું, સુવર્ણમય, જીવંત પ્રચંડ શક્તિમય અને સમાટ ચાંતિયુક્ત હતું. મેં ફરીનો જૈયું કે જે મૂલ્યા અતિમાનસ જગતમાં શાસન કરે છે તેમને આપણા આ સૌથી નીચેના જગત સાથે કાંઈ પણ સંબંધ નથી, ડાચા પુરુષોનાં મૂલ્યા સાથે પણ, અને આપણે જે દિવ્ય હજરીમાં જે સમયે સતત જીવંત રહીએ છીએ તે મૂલ્યાનો પણ કોઈ અર્થ નથી. તે બધું સાવ ભિન્ન હોય છે.

એકલાં આપણી પ્રભુ પ્રત્યેની ભક્તિ તેમ જ પ્રભુ પ્રત્યેના સમર્પણમાં જ નહિ, પરંતુ આપણી તરૂપતાની અવસ્થામાં પણ, તે તરૂપતાનો ગુણ ભિન્ન હોય છે અને તેનો આધાર, આપણે આ નિમ્ન ગોળાધીમાં પ્રગતિ કરતા આ બાજુએ છીએ કે તેમાંથી પસાર થઈને બીજા ગોળાધીમાં જઈનો, બીજા વિશ્વમાં ઉચ્ચતર ગોળાધીમાં ગયેલા હોઈએ છીએ, તેના ઉપર છે.

તે ક્ષણે પરમાત્મા સાથેનો મારો જે પ્રકારનો સંબંધ હતો તે અહીં આપણે જે પ્રકારનો છે તેના કરતાં બિલકુલ ભિન્ન હતો અને તેની સાથેની તરૂપતા પણ ભિન્ન પ્રકારની હતી. નિમ્ન ગતિઓના સંબંધમાં વ્યક્તિ સાચી રીતે સમજી શકે છે કે તે ભિન્ન ભિન્ન હોય છે, પરંતુ આપણી અહીંની અનુભૂતિની ટોચ હતી અને તે એવા પ્રકારની તરૂપતા હતી કેમાં પરમાત્મા શાસન કરે છે અને જીવંત છે. વારુ; જ્યારે આપણે આ નિમ્ન ગોળાધીમાં હોઈએ છીએ તથા જ્યારે આપણે આ અતિમાનસ જીવનમાં હોઈએ છીએ ત્યારે પરમાત્મા બિલકુલ ભિન્ન ભિન્ન રીતે શાસન કરે છે અને જીવે છે. અને તે ક્ષણે અનુભૂતિને જે વસ્તુએ તીવ્રતા આપી તેમાં મને સ્પષ્ટ રીતે દેખાયું કે ચેતનાની આ બન્ને અવસ્થાઓ એકી સાથે બની આવી. તે જ્ઞાન લગભગ એવું હતું કે પરમાત્મા પોતે જ ભિન્ન છે, એટલે તેમના વિશેનો આપણો અનુભવ, અને તેમ છતાં બન્ને પ્રસંગેએ પરમાત્મા સાથેનો સંબંધ ચાલુ હતો. વારુ, જે ભિન્નતા છે તે કદાચ આપણને તેનું જે દર્શન થાય છે અથવા આપણે તે દર્શનનો જે અનુવાદ કરીએ છીએ તેમાં ભિન્નતા હોય; પરંતુ અનુભૂતિનો પ્રકાર જુદો છે.

બીજા ગોળાધીમાં એક તીવ્રતા અને સમૃદ્ધિ છે જે અહીં રહેલી શક્તિ કરતાં ભિન્ન રૂપની શક્તિ દ્વારા પોતાને આવિર્ભાવ કરે છે. તેને સમજવવનું કઈ રીતે? તેમે સમજી જ ન શકો. ચેતનાની અવસ્થા પોતે જ બદલાઈ જાય છે. આપણે અહીં જે

ટોચ ઉપર ચડી શકીએ તેનાથી તે વધારે ઊંચી સ્થિતિમાં નથી, તે એક ડગલું વધારે નથી. આપણે અહીં છેવાડે છીએ, ટોચ ઉપર. તેનો ગુણ બિન છે, એવો પ્રકાર કે તેમાં એક સમૃદ્ધિની એક ભર્યાભર્યાપણાની એક શક્તિનો ગુણ છે. આપણી રીતે આ એક અનુવાદ છે પરંતુ તેમાં કાઈક એવું છે જે આપણી પકડમાં આવતું નથી — તે ખરેખર એક ચેતનાની એક ઊલટી જ બાજુ છે.

જ્યારે આપણે આધ્યાત્મિક જીવન જીવવાની શરૂઆત કરીએ છીએ ત્યારે ચેતનામાં એક પરિવર્તન આવે છે અને તે વસ્તુ જ એક સાબિતી છે કે આપણે આધ્યાત્મિક જીવનમાં પ્રવેશ કર્યો છે; વ.રુ, જ્યારે માણસ અતિમાનસ જગતમાં પ્રવેશ કરે છે ત્યારે એક બીજું જ પરિવર્તન — એક ઊલાવવાની સ્થિતિ, ચેતનામાં બની આવે છે.

તે ઉપરાંત જ્યારે જ્યારે એક નવીન જગત આપણી સમજ ખુલ્લું થાય છે ત્યારે આ પ્રકારની ચેતનાના પરિવર્તનની કિયા બની આવશે. તેથી આપણું આધ્યાત્મિક જીવન — જે સામાન્ય ચેતનાની સરખામણીમાં સમગ્ર રીતે ઊલટું જ હોય છે — જેવું છે અને અતિમાનસ ચેતના, અતિમાનસ સાક્ષાત્કારના સંબંધમાં જેવું દેખાય છે, તે સંપૂર્ણ રીતે એટલું બધું બિન્ન છે કે તે બન્નેનાં મૂલ્યો એકબીજાથી લગભગ વિરુદ્ધ લાગે.

આપણે આ રીતે તે વસ્તુને મૂકી શકીએ (પરંતુ આ પણ બહુ અસ્પષ્ટ છે, લગભગ બિલકુલ ઘટી ગણેલું — વિકૃત) જાણે કે આપણું સમગ્ર આધ્યાત્મિક જીવન ચાંદીનું બનેલું હોય તેવું છે જ્યારે અતિમાનસ સેનાનું બનેલું છે, જાણે કે આપણું અહીં નિમ્નમાં રહેલું આધ્યાત્મિક જીવન ચાંદીના આંદોલનોનું બનેલું હોય, પ્રકાશ-વિધીન નહિ, ફરી એવા પ્રકાશવાળું, એવા પ્રકાશ જે ટોચ ઉપર પહોંચે છે, એક પ્રકાશ જે શુદ્ધ, બિલકુલ શુદ્ધ અને તીવ્ર હોય; પરંતુ બીજા પ્રકારના જીવનમાં, અતિમાનસ જીવનમાં, એક એવી સમૃદ્ધિ હોય છે, એક એવી શક્તિ, જે આ બિન્નના દર્શાવે છે. આ ચૈત્યપુરુષનું સમગ્ર આધ્યાત્મિક જીવન અને આપણી હાલની ચેતના, જે આપણને એટલી બધી ભરી જરી, અદ્ભુત અને સામાન્ય ચેતનાને એટલી બધી ચમકવાળી લાગે છે તે બધી જ પ્રભાવ નવીન જગતની ભવ્યતાના સંબંધમાં ફિક્કો લાગે છે.

આ બનાવને વધારે સારી રીતે આ પ્રમાણે સમજી શકાય, એક ઊલટપલટની આખી હારમાળા દરેક પગલે એક સર્જનની નવીન સમૃદ્ધિ દોશી લાવે છે જેથી જે વસ્તુ પહેલાં બની ગઈ તે પછીની બનેલી સરખામણીમાં જાંખી લાગે છે. આપણા સામાન્ય જીવનની સર-

ખામણીમાં આપણા માટે જે વસ્તુ પરમ સમૃદ્ધિ લાગે છે તે આ ચેતનાની પરિવર્તનની સરખામણીમાં તુચ્છ દેખાય છે. મને આવી અનુભૂતિ થયેલી.

ગઈ રાત્રીએ કઈ વસ્તુની આમાં ખામી હતી તે સમજવા મેં પ્રયત્ન કર્યો નથી કરીને તમને પૂર્ણ શેતે તમારી મુશ્કેલીઓમાંથી સાચી શેતે હું બહાર કાઢી શકું ત્યારે મને ભારા પેલા પ્રયત્નની સ્મૃતિ થઈ આવી જેમાં મેં તમને પેલી શક્તિ વિશે વાત કરેલી, રૂપાંતરની શક્તિ વિશે, સાક્ષાત્કારની શક્તિ અથવા અનિમાનસની શક્તિ વિશે. એક વખત તમે ત્યાં પ્રવેશ કરો, તે અવસ્થામાં ઊંચે ચડો તો તમને દેખાશે કે આપણે જે અહીં છીએ તેના સંબંધમાં તે સર્વ-સમર્થ શક્તિ છે. તેથી મેં ફરીને તેનું દર્શન કર્યું અને તે બન્ને અવસ્થાઓની અનુભૂતિ એકીસાથે થઈ.

પરંતુ જ્યાં સુધી આ સાક્ષાત્કાર સિદ્ધ હકીકત બને નહિ ત્યાં સુધી એક પ્રગતિકારક વસ્તુ જ બની રહેશે — એક એવી પ્રગતિ, જે ઊંઘરિઝણ હશે; તમે વિજય મેળવો છો, તમે સફળ થતા જાઓ છો, તમે ઊંચે ચડો છો, ઊંચે અને ઊંચે; જ્યાં સુધીમાં તે પૂરેપૂરું ઉથલાઈ જાય નહિ ત્યાં સુધી તે ફરીને કર્યા કરવાનું છે. તે અહીં નિમ્નમાં થયેલી અનુભૂતિનું વારંવાર પુનરાવર્તન છે — તેનું ત્યાં ઊંચે પુનઃ સર્જન છે.

અને દરેક વખતે તમને એવી છાપ ઊંઠે છે કે તમે વસ્તુઓની સપાટી ઉપર જીવેલા છો. તે એવી છાપ છે જે જે પુનરાવર્તન પામ્યા કરે છે. દરેક નવીન વિજય વખતે તમને એવું લાગે છે, “અત્યાર સુધી હું ફક્ત વસ્તુઓની સપાટી ઉપર જ જીવતો હતો — વસ્તુઓની સપાટી ઉપર — સાક્ષાત્કારની સપાટી ઉપર, સમર્પણની સપાટી ઉપર, શક્તિની ઉપરછલ્લી બાજુ ઉપર — ને ફક્ત વસ્તુઓની સપાટી હતી, અનુભૂતિની સપાટી અને દરેક વખતે તમને તેની તે જ અનુભૂતિની સપાટી હતી તેવું લાગે છે.” સપાટીની પાછળ ઊંડાણ રહેલું છે, અને જ્યારે તમે તે ઊંડાણમાં પ્રવેશાછો ત્યારે તમે સાચી વસ્તુનો સ્પર્શ મેળવો છો. અને દરેક વખતે તમને તેની જ અનુભૂતિ થાય છે; તમને જે ઊંડાણ લાગતું હતું તે ઉપરછલ્લી સપાટી બની આવે છે, એવી સપાટી જેને અર્થ તમે જાણો છા, કોઈક અચોક્કસ, કૃત્રિમ વસ્તુ, એક કૃત્રિમ અનુવાદ, એવી કોઈ વસ્તુ જે એવી છાપ ઉત્પન્ન કરે છે કે તે સાચી જીવંત વસ્તુ નથી; તે એક નકલ છે, એક ફક્ત આભાસ — તે એક છાપ છે, એક પ્રતિબિંબ, નહિ કે વસ્તુ પોતે જ, તમે બીજ જ પ્રદેશમાં પ્રવેશ કરો છો અને તે તમને એવી છાપ આપે છે કે તમે મૂળભૂત જોતની અને શક્તિની અને વસ્તુઓના સત્યની શોધ કરી છે; અને પછી આ ખોત, આ શક્તિ અને આ સત્ય

ફરીને વારા પ્રમાણે નવીન સાક્ષાત્કારની ભરખામણીમાં એક ઉપરછલ્યો દેખાવ, એક નકલ, એક અનુવાદ બની જાય છે.

દરમિયાન આપણે એટલું જાણવું જોઈએ કે આપણને હજુ ચાવી મળી નથી તે આપણા હાથની બાજી નથી, અથવા આપણે તે સારી રીતે જાણીએ છીએ કે તે કૃચાં છે, અને આપણે એક જ વસ્તુ કરવાની રહે છે; શ્રી અરવિંદ ને કહે છે તે પૂર્ણ સમર્પણ, પ્રભુના સંકલ્પને સમગ્ર આત્મ-સમર્પણ ભવે ગમે તે વસ્તુ મધ્ય રાત્રીએ પણ બની આવે.

એક રાત્રી છે અને એક સૂર્ય છે, રાત્રી અને સૂર્ય, ફરીથી રાત્રી અને ધણી રાત્રીઓ; પરંતુ માણસે સમર્પણ માટેના સંકલ્પને મજબૂત રીતે વળગી રહેવું જોઈએ. નેમ વાવાજોડામાં કોઈ વસ્તુને પકડી રાખીએ તે પ્રમાણે, અને દરેક વસ્તુને પરમ પ્રભુના હાથમાં સોંપી દેવી જોઈએ, જ્યાં સુવી સૂર્ય કાયમ માટે ન આવે અને પૂર્ણ વિજય પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી.

૨૨ નવેમ્બર ૧૯૫૮

ક્રમ

આવો પ્રારંભવાદ, જે માનવીના જીવન ઉપર બોઝ રૂપ લાગે છે, જેને ભારતમાં કર્મ કહે છે, તે પૂર્વ જન્મોનું પરિણામ છે; ખરેખર તેને ખર્ચી કાઢવું જોઈએ. એ એવી વસ્તુ છે જે માનવીની ચેતના ઉપર બોઝરૂપ હોય છે.

આ રીતે વસ્તુઓ બની આવે છે. ચૈત્યપુરુષ એક જીવનમાંથી બીજા જીવનમાં પસાર થાય છે અને પૃથ્વી ઉપરની દરેક જિંદગી માટે આગળ પ્રગતિ કરવા માટે, વધારે વિકાસ માટે તે એક તક બને છે. પરંતુ એમ પણ બની શકે કે ચૈત્યપુરુષ અમુક અનુભવમાંથી પસાર થવા માટે જન્મ ધારણ કરે, કોઈક વસ્તુ શીખવા માટે, અમુક ચોક્કસ અનુભવ મારફતે અમુક શક્તિનો વિકાસ કરવા માટે. પછી તે જીવનમાં જે, જીવનમાં તે અનુભવમાંથી પસાર થવાનું હોય તેમાં, એક યા બીજા કારણસર — ધારણા કારણો પણ હોઈ શકે — આત્મા જે જગાએ બરાબર ઉત્તરવાનું હોય તે જગાએ ઉત્તરી શકે નહિં; અમુક પ્રકારની ભૂલને લઈને અમુક પ્રકારનો સ્થળફેર બની આવે, બિલકુલ

વિરોધી સંભેગોમાં — એવું બની શકે — અને તેવા પ્રસંગે પુનર્જન્મનો સંપૂર્ણ અર્થ બદલાઈ જાય અને આત્મા વધારે સારી તક માટે આરામની સ્થિતિમાં ચાલ્યો જાય. પરંતુ બીજા પ્રસંગે, આત્માને જે પ્રમાણે કરવાની ઈચ્છા હોય તે પ્રમાણે કરવાની શક્યતા બરાબર ન લાગતી હોય અને પોતાની જતને અયોગ્ય સંભેગો તરફ ઘસડાઈ ગયેલો જાણો — ઇકત વસ્તુલક્ષી દખ્ટિબિંદુથી અયોગ્ય નહિ, પરંતુ પોતાના વિકાસ માટે અયોગ્ય, અને તેને માટે તે અનુભવ ફરીથી શરૂ કરવાની અને ધારી વખત તો વધારે મુશ્કેલીભર્યા સંભેગો નીચે આવવાની ફરજ પાડે છે.

અને જો — ગમે તે વસ્તુ બની આવે, તમે સમજો — આ બીજે પ્રયત્ન પણ નિષ્ઠળ જાય અનો રૌત્યપુરુષ જે ઈચ્છાતો હોય તેના માટે, ફરીને સંભેગો અશક્ય બનાવે, દા.ત. જો તે એવા શરીરમાં હોય જેમાં અપૂરતી સંકલ્પશક્તિ હોય અથવા વિચારોની નિર્દ્દિશ હોય અથવા બહુ સખત અહંકાર હોય અને પ્રયત્ન આપદાતમાં પણિયું તો તે વસ્તુ બહુ ભયંકર બને છે. મેં આ વસ્તુ ધારી વખત જોયેલી છે, તે એક ભયંકર કર્મ ઉત્પન્ન કરે છે. આત્મા વિજેતા બનવા માટે અને તેની જે ઈચ્છા હોય તે પ્રમાણે કરવા શક્તિમાન બને તે પહેલાં તે વસ્તુ એક પછી એક જીવનમાં પુનરાવર્તન પામે છે. અને દરેક વખતે સંભેગો વધારે અને વધારે મુશ્કેલ બને છે, અને દરેક વખતે હીડ હીડ વધારે પ્રમાણમાં પ્રા-નની માગણી કરવામાં આવે છે. કેટલીક વખત એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે માણસ તેમાંથી બહાર નીકળી શકતો નથી. ખરેખર, ભૂતકાળની અવયેતનામાં રહેલી સગૃંઠિ મુશ્કેલીઓમાંથી ભગ્ની ફૂટવાની એક અનિવાર્ય કામના ઉત્પન્ન કરે છે, અને માણસ ફરીને તે જ પ્રકરની મૂખ્યાઈ શરૂ કરે છે અથવા તેથી પણ વધારે મૂખ્યાઈ. અને એક મુશ્કેલી ઉપર બીજી મુશ્કેલીનો વધારો થાય છે. બીજું એવી કાગે આવે છે — કાગે! અથવા સંભેગો — જ્યારે તમને મદદ આપનાર કે મર્ગદર્શન કરનાર કે સૂચના આપનાર કોઈ પણ વ્યક્તિ નહિ હોય. તમે એકઢી હશો!, અને તમને ખબર પણ નહિ પડે કે શેના ઉપર આવાર રાખવો અને પછીથી પ્રસંગ ખરેખર ભયંકર બની જાય છે અને સંભેગો ધૃષાસ્પદ બને છે.

પરંતુ જો આત્માએ ઇકત એક વખત આજી કરી હોય, એક વખત તેને પ્રભુકૃપાનો સંપર્ક થયો હોય, તો પછીના જીવનમાં માણસો એવા સંભેગો પ્રાપ્ત કરે છે જેમાં દરેક વસ્તુ એક જ ફટકામાં સાહુ થઈ જાય છે. તે કાગે તમારા પોતાની અંદર ખૂબ હિંમત હોવી જોઈએ, જો કે કેટલીક વખત સાચો પ્રેમ પૂરતો હોય છે. અને જો શક્કા હોય — થોડી ધારી પણ, ધારી ધારી ઓછી પણ — તો બધું જ સાહુ

થઈ જય છે. પરંતુ ધણાખરા સંજોગમાં જે વસ્તુની તમારે ખાસે જરૂર હોય છે. તે તપસ્વીની હિંમત, સહન કરવાની શક્તિ અને ટકી રહેવાની શક્તિ. એક પ્રતિકાર કરવાની શક્તિ, ખાસ કરીને પહેલાના આપધાતના પ્રસંગમાં એક પ્રગતિકારક શક્તિ, ફૂઝીને આ મુર્ખાઈને આચરવાની લાલચ સામે પ્રતિકાર કરવાની શક્તિ – કારણ કે તે ભયંકર રચના બનાવે છે. કેટલીક વખત મુશ્કેલીની સામે ટટાર ઊભા રહીને સામનો કરવાની ટેવ ન હોવાથી તેનો અનુવાદ નાસી છૂટવામાં પરિણમે છે, જ્યારે સહન કરવાનું આવે ત્યારે નાસી જવું, નાસી જવું અને મુશ્કેલીને પચાવી જવી નહિ, ટકી ન રહેવું; પરંતુ તેને બદલે જ્યારે તમને અંદરમાં એવી ભાવના થાય કે, “હવે તે મારાથી સહન થઈ શકશે નહિ.” ત્યારે તમારે તેને તાબે થવું નહિ. તમારું મસ્તક જેટલું બને તેટલું સ્થિર રાખો, તે ગતિને અનુસરો નહિ, તે આંદોલનને તાબે ન થશો.

ફક્ત તેની જ જરૂર છે; પ્રભુકૃપામાં વિશ્વાસ, પ્રભુકૃપાનાં દર્શાત, અથવા પુકારની તીવ્રતા અથવા તેનાથી પણ વધારે સાંદું, પ્રત્યુત્તર, પ્રત્યુત્તર, ગ્રંથિનું છૂટવું, તૂટવું, પ્રભુકૃપાના પ્રેમ પ્રત્યે પત્યુત્તર.

એક મજબૂત સંકલ્પશક્તિ સિવાય તે કરવું મુશ્કેલી છે, અને સૌથી વધારે તો તેનાથી વધારે અગત્યની વસ્તુ તમારા સમગ્ર જીવન દરમ્યાન જે લાલચ તમને વિનાશકારી બની છે તેના પ્રતિકારનો સામનો કરવો એ વધારે મુશ્કેલ છે, કારણ કે તે વસ્તુએ બળ પ્રાપ્ત કર્યું છે! દરેક પરાજયે તેની તાકાતમાં વધારો કરેલો છે. એક નાનો એવો વિજય તેનું વિસર્જન કરી શકે છે.

તમારામાં જ્યારે શક્તિ અને હિંમત નથી હોતાં ત્યારે તે વસ્તુ ભયંકર ધૃષ્ણાસ્પદ બને છે. કેટલી બધી વખત બોકો આવીને મને કહે છે, “મારે મત્યુ પામવું છે, મારે નાસી જવું છે, મારે મરી જવું છે”, તેઓને પ્રત્યુત્તર મળે છે : “વારુ, તો તમારી જાતનું મૃત્યુ વહોરી લો ! તમારા અહંકારને જીવાડવાનું કહેવામાં આવતું નથી ! તમારી જાતનું જ મૃત્યુ કરી લો કારણ કે તમારે મૃત્યુ પામવાની સાચી હિંમત”. પરંતુ તે કર્મ હોવાથી તમારે તમારી પોતાની જાતે જ કાંઈક કરવું જોઈએ. કર્મ અહંકારની રચના છે; અહંકારે કાંઈક કરવું જ જોઈએ, તેના માટે બધું જ થઈ શકે નહિ. સત્ય આ પ્રમાણે છે. કર્મ અહંકારના કાર્યનું પરિણામ છે, અને જ્યારે અહંકાર જ્ઞાતચ થઈ જય છે ત્યારે કર્મ પણ નાશ પામે છે. તમે અહંકારને મદદ કરી શકો, તમે તેને સહાય આપી શકો તમે તેને બદ આપી શકો, અને તેનામાં હિંમતનો સંચાર કરી શકો પરંતુ તેણે તેનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

આપણે ખરેખર તોણું છીએ અને હાલમાં જે છીએ તે બન્ને વચ્ચે એટલી બધી ખાઈ છે કે તે કેટલીક વખત તમારું મસ્તક ભમાવી નાણે છે. તમારે ભ્રમણાને તાબે ન થવું જોઈએ. તમે ગતિ ન કરો. તમે જ્યાં સુધી આ વસ્તુ પસાર ન થઈ જાય ત્યાં સુધી પથ્થરની માદ્ધક અચલ રહેલા.

ઘણું ખરું જ્યારે કર્મ ઉપર વિનય પ્રામ કરીને પ્રભુકૃપામાં તેનો લય કરવાનો સમય આવી પહોંચે છે, ત્યારે કર્મના કારણુંપ જે હકીકતોનો અનુભવ અથવા જ્ઞાનની છાપ પણ આવી જાય છે અને પછી તે કણે તમે સફાઈનું કરી શકો છો.

પરંતુ તે દર્દજનક બિંદુએ, જ્યાં સૂચનો સૌથી સમર્થ હોય છે તે જગાએ તમારે ફટકાને સહન કરવો જોઈએ નહિ તો પછી તમારે ફરી ફરીને તે વસ્તુ શરૂ કરવી પડેશે, કાયમ ફરી ફરીને તે વસ્તુ કરવાની રહેશે.

ઓક દિવસે એવી કાળ આવે છે જ્યારે તે વસ્તુ કરવી જ પડે છે, જ્યારે માણસે સાચી આંતરિક ચેષ્ટા જે મુક્તિ અપાવે તે કરવાની રહે છે. સાચું કહીએ તો અત્યારે જ પૃથ્વી ઉપર ઓક તક છે જે હજરો વણો પછીથી પોતાની જાતને હાજર કરે છે. ઓક જરૂરી શક્તિ સાથેની સચેતન મદદ મળે છે. ઓક વખત એમ મનાતું કે કર્મનાં ફળોને ભૂંસી નાખવા માટે કોઈ પણ વસ્તુમાં શક્તિ નથી; કર્મને શુદ્ધ કરાતા કર્મની હારમાળા મારફતે જ તેમને જલાસ કરી શકાય છે, અને કર્મના ફળોનું રૂપાંતર થઈ શકે, ખર્ચાઈ જાય અથવા સફાઈ થઈ જાય. પરંતુ અતિમાનસ શક્તિથી મુક્તિની પ્રક્રિયાના આ બધાં પગલાંઓ મારફતે જવાની જરૂર વગર પણ તે બની શકશે.

જાન્યુઆરી ૧૯૬૦

મેં વાંચ્યું છે કે સંતપુરુષોનાં શરીરો મૃત્યુ પામ્યાં છે અદશ્ય થયાં છે અને હુંદો બની ગયાં છે, અથવા આકાશમાં જ અદશ્ય થઈ ગયેલાં છે, આવી વસ્તુ બની શકે?

દરેક વસ્તુ શક્ય છે, તે બની શક્યું હોય, પણ હું માનતી નથી કે તેલું બન્યું હોય. પુસ્તકોમાં જે કાંઈ કહેવામાં આવ્યું તેને આપણે કાયમ માની શકીએ નહિ. તેમની

આવા પ્રકારના બનાવ અને સંતપણા વર્ષે કોઈ સંબંધ હોય તેણું પણ નથી કારણ કે કેટલાંક “માધ્યમો” હોય છે જેમનામાં અસામાન્ય શક્તિઓ હોય છે. તેમને ખુરસીમાં બેસાડીને દોરડાંથી બાંધવામાં આવે છે અને બોકો તેમના ઉપર ધ્યાન રાખતા હોય છે અને ઓરડાને બહારથી સંભાળપૂર્વક તાજું મારવામાં આવે છે. પછીથી ઓરડામાં અંધારું કરવામાં આવે છે — અને થોડા સમય પછી, માધ્યમની શક્તિ અનુસાર વધારે કે ઓછો — બધી ગાંઠો દૂસી જાય છે અને ખુરસી ખાલી હોય છે. બંધાયેલ વ્યક્તિનું અદશ્ય થઈ ગઈ હોય છે. પછીથી પાસેના ઓરડામાં તે માગુસ ડિંડી મૂર્છિમાં પડેલો માલૂમ પડે છે. બંધ બારણાં અને જડી દીવાલની આરપાર માધ્યમ પસાર થઈ જાય છે. શારીરિક પદાર્થની એક વિઘૃત અને સંધૃતની શક્તિથી આ પ્રમાણે બને છે.

આ પ્રકારના બનાવો પૂરેપૂરા વૈજ્ઞાનિક નિરીક્ષણ નીચે કરવામાં આવ્યા છે. કેટલાક વિરલ સંજોગોમાં આવા બનાવો ખરેખર બને છે. પરંતુ તે પવિત્રતાની નિશાની નથી. તેમાં કોઈ આધ્યાત્મિક વસ્તુ નથી. જે વસ્તુ કાર્ય કરે છે તે પ્રાણીક પુરુષની શક્તિ છે અને ઘણી વખત માધ્યમો ઘણાં નિમ્ન કક્ષાનાં ચારિત્ર્યવાળાં હોય છે અને તેમનામાં સંતપણાની કોઈ છાંટ પણ હોતી નથી.

પરંતુ મૂળ મુદ્દા ઉપર આવીએ. મહાન અથવા પવિત્ર માનવીઓ માટે ઘણા પ્રકારની વાતો શરૂ થયેલી છે. જ્યારે શ્રી અરવિંદે તેમના દેહનો ત્યાગ કરેલો નહિ ત્યારે એવી વાત પ્રચલિત થયેલી કે તેઓ તેમના ઓરડાના છાપરામાંથી બહાર ચાલ્યા જતા — હા શરીરિક રીતે — અને બધા જ પ્રકારના દેશોમાં જતા હતા. તે વસ્તુ એક પુસ્તકમાં લખવામાં પણ આવેલી છે. તેમણે પોતે મને તે વાત કરેલી.

કેટલાંક પુસ્તકોમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે મીરાઓ શારીરિક રીતે કૃપણની મૂર્તિમાં અદશ્ય થયેલાં અને ફરીથી કદી દેખાયાં નથી.

બીજાં પુસ્તકો બીજી વાત કહેતાં નથી ?

એવું પણ કહેવામાં આવેલું છે કે તમે યેનથી લખતા નથી પરંતુ પેન તમારા માટે લખે છે.

તો આવી તમારી વાતો છે !

તારીખ નથી લખો : ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦ પહેલાંનું

સાચુ' કારણુ'

જે લોકોને આ સત્યના માર્ગનું અનુસરણ કરવું છે તેઓ કુદરતી રીતે જ અશુભેચ્છાના બધા પ્રકારના બળોના હુમલાઓ પ્રાણે ખુલ્લા થશે. તે દુરિચ્છાવાળાઓ બિલકુલ સમજતા નથી એટલું જ નહિ પ્રાણ ધરે ભાગે જે વસ્તુઓ તે સમજતા નથી તેને વિકારે છે.

જે તમે મુશ્કેલીમાં મુકાઓ, ગુસ્સે થાઓ અને લોકો તમારા વિશે જે કાંઈ મૂખ્યાઈભરેલું કહે તેથી નિરાશ ન થાઓ તો તમે આ માર્ગ ઉપર વધારે પ્રગતિ કરી શકશો નહિ અને આ વસ્તુઓ તમારા માટે એટલા માટે નથી આવતી કે તમે કુમનસીબ છો અથવા તો તમારું ભાગ્ય સુખી નસીબવાળું નથી પરંતુ તેનાથી ઊલંડું તે એટલા માટે આવે છે કે તમે જે ગંભીરપણે સંકલ્પ કર્યો છે તેને દિવ્ય પ્રભુની ચેતનાએ અને કૃપાએ ગંભીર રીતે હાથ ઉપર લીધેલી છે અને તમારા ઉપર જે સંજોગો બની આવે છે તે તમારા માર્ગ ઉપર રહેલા કસોટી-પથથરો હોય છે જેથી કરીને તે પ્રભુકૃપા જોઈ શકે કે તમારું નિશ્ચયબળ બિલકુલ સચ્ચાઈભર્યું છે કે કેમ તેમજ તમે બધી જ આવતી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવા સર્મદ્દ છો કે કેમ ?

એટલા માટે જે કોઈ તમારી હાંસી કરે અથવા તમને કઠોર લાગે એવું બોલે ત્યારે સૌથી પ્રથમ વસ્તુ એ કરવાની છે કે તમારે તમારી પોતાની અંદર નજર નાખવી અને જેવું કે તમારી અંદર કઈ નબળાઈ અથવા કાતિ છે કે જેણે આ વસ્તુ બનવા દીધી અને તે વસ્તુથી તમારે કડવા અથવા વિકારપૂર્ણ અથવા દુઃખી ન થવું કારણ કે તમારું પોતાનું યોગ્ય મૂલ્ય શું છે તેની ગાળતરી કરવાની લોકોમાં આવડત નથી; તેનાથી ઊલંડું તમારે પ્રભુકૃપાનો આભાર માનવો જોઈએ કે તમારી અંદર રહેલી નબળાઈ અથવા અપૂર્ણતા અથવા વિકૃતિ જેને તમારે સુધારવાની જરૂર છે તે તમને દર્શાવવામાં આવી છે.

તેથી કરીને દુઃખી થવાને બદલે તમારે પૂર્ણ રીતે સતોષ માનવાનો છે કે કોઈ વસ્તુને તમારા પર નુકસાન કરવાની જે ઈચ્છા હતી તે વિશેનો લાભ, મહાન લાભ ઉદ્ઘાવવાનો છે.

તે ઉપરાંત જે તમે ખરેખર આ માર્ગ જવા માગતા હો અને યોગ કરવો હોય તો એટલા માટે કરવાનો નથી કે લોકો તમારી પ્રશંસા કરે અને માન આપે; તમારે એટલા માટે તે કરવાનો છે કે તમારા સ્વરૂપને માટે તે અનિવાર્ય જરૂરિયાત છે અને તમે તે રીતે જ સુખી થઈ શકો એમ છો. લોકો તમારાં વખાળ કરે યાન કરે તેની બિલકુલ અગત્ય નથી. તમારે તમારી જતને પ્રથમથી જ કહી દેવું કે સામાન્ય માણસોથી તમે જેટલા આગળ જયો તેટલા તેમના માર્ગમાં તમે વધારે વિદેશી હશો અને તેટલા પ્રમાણમાં તમારી ઓછી પ્રશંસા થશે — અને તે બિલકુલ સ્વાભાવિક છે કારણ કે તે લોકો તમને સમજી શકશે નહિ. અને હું તમને ફૂરીથી કહું છું કે આ વસ્તુની કોઈ પણ અગત્ય નથી.

સાચી સચ્ચાઈ તમે માર્ગ ઉપર ચાલુ રહો તેમાં રહેલી છે કારણ કે તમે બીજી રીતે કરી શકો તેમ છો જ નહિ. દિવ્ય જીવન માટેના સમર્પણમાં તમારી જતની આ સચ્ચાઈ રહેલી છે કારણ કે તમે બીજી કાંઈ રીતે કરી શકો તેમ નથી. તમારે સ્વરૂપના ઝૂપાંતર માટેના જે પ્રયત્ન છે અને તમારે દિવ્ય પ્રકાશમાં ઉદ્ભબ પામવું છે તેમાં જ તમારી સચ્ચાઈ રહેલી છે કારણ કે તમે ને સિવાય બીજું કાંઈ કરી શકો તેમ નથી અને તમે જીવો છો તેનું સાચું કારણ પણ તે જ છે.

જ્યારે તે પ્રમાણે બને ત્યારે જ તમે ખાતરી રામજો કે તમે સાચા માર્ગ ઉપર છો.

૪ જૂન ૧૯૬૦

માણસ જારે થા માટે થાકેલો ઊઠે છે ? અને વધારે સારી ઊધ માટે તેણે શુ કરવું જોઈએ ?

જે તમે સ્વારે થાકેલા ઊઠો તો તે તમસને લઈને છે, બીજું કાંઈ નહિ પરંતુ એક ભયાંકર તમસનો જથ્થો; જ્યારે મેં શરીરનો યોગ શરૂ કરેલો ત્યારે મેં તેને મારી જતે જ જ્યેલું છે. જ્યાં સુધી શરીરનું ઝૂપાંતર ન થાય ત્યાં સુધી તે અનિવાર્ય વસ્તુ છે.

તમારે તમારી પીઠ ઉપર સપાટ સૂઈ જવું અને બધી માંશપેશીઓ અને નૃત્ય-

એને વિશ્રાંતિ આપવી — તે શીખવું બહુ સહેલું છે — જેને હું પથારી ઉપર પડેલા ચીંથરા નેવું કહું છું: તેમાં બીજું કાઈ બાકી રહેતું નથી. જો તમે મનની સાથે પણ આ કરી શકો તો જ્યારે તમે પથારી પર પડો છો ત્યારે — જે થાક હોય છે તેના કરતાં તમારી ઊંઘમાં જે મૂખાઈલયાં સ્વર્ગનાં આવે છે અને તમે જાગો ત્યારે તમને થકવી નાખે છે તેનો પણ અંત લાવી શકો. તે વસ્તુ મગજના કોઈ પણ નિયંત્રણ વગર પોતાનાં સૂક્ષ્મ છિદ્રોની સક્રિયતા જળવી રાખે છે. તે વધારે થકવી નાખે છે. તેથી કરીને એક સંપૂર્ણ આરામ, એક પ્રકારની પૂર્ણ સ્થિરતાવાળી તાજુ વગરની પરિસ્થિતિ હોવી જોઈએ જેમાં બધી જ વસ્તુઓ બંધ થઈ ગઈ હોય છે. પરંતુ આ વસ્તુ તો ફક્ત શરૂઆત છે.

પછીથી શક્ય તેટલું પૂર્ણ રીતે દરેક વસ્તુનું તમે આત્માર્પણ કરો છો, તળિયેથી ટોચ સુધીનું, બહારથી અંદરનું, અને અહંકારનો જે પ્રત્યાધાત હોય છે તેનું શક્ય અને તેટલો રીતનો પૂર્ણ રીતે ઉચ્છેદ ઉડાવો છો અને પછીથી તમે તમારા મંત્રનો જપ કરો છો, તમારો મંત્ર જે તમારી પાસે હોય તો, અથવા કોઈ પણ શબ્દ જે તમારે માટે શક્તિશાળી હોય. એક એવો શબ્દ જે તમારા હૃદયમાંથી નૈગર્િક રીતે પ્રાર્થના માદ્હક બહાર આવતો હોય, એક એવો શબ્દ જે તમારી અભીષ્ટાનો સરવાળો કરતો હોય, તેનો કેટલોક વખત સુધી જપ કર્યા પછી જે તમને એ રીતની ટેવ હોય તો તમે સમાધિમાં ઊતરી જાઓ છો અને સમાધિમાંથી ઊંઘમાં સરકી જાઓ છો. સમાધિ જેટલો સમય ચાલવી જોઈએ તેટલો જ સમય ચાલુ રહે છે અને બિલકુલ કુદરતી રીતે સાહજિકતાથી તમે ઊંઘમાં સરી જાઓ છો. પરંતુ જ્યારે તમે ઊંઘમાંથી પાણી આવો છો ત્યારે તમને દરેક વસ્તુ યાદ હોય છે. તમારી ઊંઘ તમારી સમાધિની ચાલુ પરિસ્થિતિ જેવી હતી. મૂળભૂત રીતે ઊંઘનો એકમાત્ર હેતુ શરીર માટે સમાધિની અસરને પચાવવા માટેનો હોય છે જેથી કરીને તેની અસર દરેક જગાએ પહોંચે અને શરીરને તેનાં એશી નત્યાને બહાર કાઢવાનું રાત્રી દરમિયાનનું કાર્ય કરવા શક્તિશાળી બનાવે. અને તમે જ્યારે જગ્રત થાઓ છો ત્યારે તમને ઊંઘમાંથી આવતી વજનની લાગણીનો અંશ પણ રહે નહિ. સમાધિની અસર ચાલુ રહે છે.

જે બાકો કદી સમાધિમાં નથી આવતા તેમણે પણ ઊંઘમાં પડતાં પહેલાં કોઈ શબ્દ કે મંત્રનું રટણ કરવું કે પ્રાર્થના કરવી તે વધારે સારું છે. પરંતુ તે શરીર જીવાંત હોવા જોઈએ; હું કોઈ બુદ્ધિયુક્ત અર્થમાં કહેતી નથી પરંતુ તેવા પ્રકારના કોઈ આંદોલન વિશે વાત કરું છું અને શરીર ઉપર તેની અસર અદ્ભુત હોય છે;

તેમાં આંદોલન શરૂ થાય છે. આંદોલન, આંદોલન... અને તમે તમારી જતને મુક્ત કરી દો છો, જાણ કે તમે ઊંઘમાં જતા હો. શરીર વધારે અને વધારે આંદોલિત થાય છે, વધારે અને વધારે અને તમે ચાલ્યા જાઓ છો. તે તમસ દૂર કરવા માટેનો ઉપાય છે.

તમસ ખરાબ ઊંઘનું કારણ છે. ખરાબ ઊંઘ બે પ્રકારની હોય છે; એક એવી ઊંઘ જેમાં તમને વજન લાગે છે, એવી નિષ્ફળ કે જાણે તમે આગળના દિવસ દરમિયાન જે કોઈ પ્રયત્નો કર્યા હોય તેની બધી અસર નિષ્ફળ જાય છે. એક એવી ઊંઘ જે તમને થકવી નાખે છે, જાણે કે તમે તમારે બધો સમય યુછ કરવામાં ગાળ્યો હોય. મેં ખાસ નોંધિલું છું કે જો તમે ઊંઘના ટુકડા પાડો દો (તેની તમે ટેવ પાડો શકો છો) તો રાત્રીઓ વધારે સારી જાય છે. એટલે કે તમારી સામાન્ય ચેતનામાં અને સામાન્ય અભીષ્ટામાં ચોક્કસ ગાળાઓ દ્વારા પાછા આવવું જોઈએ — તમારી ચેતના પુકાર કરે ત્યારે પાછા આવવું જોઈએ. પરંતુ તેના માટે તમારે એલાર્મ ધાર્યાળનો ઉપયોગ કરવાનો નથી! જ્યારે તમે સમાધિમાં હો છો ત્યારે તમારે તેમાં વિક્ષેપ નાખવો સારો નથી.

જ્યારે તમે ઊંઘમાં જાઓ ત્યારે તમે એક રચના કરી શકો છો. એમ કહો, “હું આટલા વાગે જગ્યાશ.” (જ્યારે તમે બાળક હો છો ત્યારે તે બહુ સારી રીતે કરી શકો છો).

ઊંઘનો તમારો પ્રથમ ટુકડો ઓછામાં ઓછો ત્રણ કલાકનો હોવો જોઈએ; છેલ્લા ટુકડા માટે એક કલાક પૂરતો છે. પરંતુ પ્રથમ ટુકડો ઓછામાં ઓછો ત્રણ કલાકનો હોવો જોઈએ. એકંદરે તમારે પથારીમાં સાત કલાક રહેવું જોઈએ. તમારી પાસે કાર્ય કરવા માટે, તમારી રાત્રીઓને ઉપયોગી બનાવવા માટે છ કલાકની ઊંઘ. પૂરતી નથી. (સ્વાભાવિક રીતે જ હું સાધનાના દખ્ટિબિંદુથી તે જોઉં છું.)

રાત્રીઓનો ઉપયોગ કરવો એ ધાર્યી સારી વસ્તુ છે. તેની બેવડી અસર થાય છે; એક નિષેખક અસર, જે તમને પાછા પડવામાંથી અટકાવે છે, તમે જે પ્રાપ્ત કર્યું હોય તેને તમે ગુમાવતા નથી — તે ધાર્યું હુઃખદાયક હોય છે — અને એક રચનાત્મક અસર; તમે કાંઈક પ્રગતિ કરો છો, તમે તમારી પ્રગતિ ચાલુ રાખો છો. તમે રાત્રીનો ઉપયોગ કરો છો જેથી કરીને પછીથી તમને થાકનો બિલકુલ અનુભવ થતો નથી.

તમારે બે વસ્તુને બાતલ કરવાની હોય છે; અચિતની નિદ્રામાં પડવાનું, બધી

અવચેતન અને અચિતમાંથી જીઠી આવતી હલ્લો કરતી અને તમારી અંદર પ્રવેશ કરતી વસ્તુઓને બાદ કરવાનું; અને એક પ્રાણમય અને મનોમય વેગવાળી ડિયાઓ જેમાં તમે તમારો સમય લડવામાં પસાર કરો છો, શાખિંડક રીતે ભયંકર યુષ્ટો કરવામાં. લોકો તેવી પરિસ્થિતિમાંથી ધાયલ થઈને બહાર આવે છે, જાણે કે તેમના ઉપર ફટકાઓ પડેલા હોય, અને તમને ચોક્કસ ફટકાઓ પડેલા હોય છે — તે ‘જાણે કે’ હોતું નથી ! અને મને તેમાંથી બહાર નીકળવાનો ફક્ત એક જ માર્ગ દેખાય છે; તમારે તમારી ઊંઘની રીત બદલી નાખવી.

૧૮ જુલાઈ ૧૯૬૦

સ્વાભાવિક રીતે જ આ પહેલાના બધા વાર્તાવાપો ઉપર તારીખ લખવામાં આવી હોય છે પરંતુ કોઈ પણ માણસ તારીખો ઉપર બિલકુલ ધ્યાન આપતા નથી. તે વસ્તુઓનું આજની બધી વસ્તુઓનું જે સંપૂર્ણ જુદ્દી જ ભૂમિકાઓની હોય છે તેમની સાથે કેવી રીતે મિશાય કરી શકાય ?

એક એવી અનુભૂતિ હોય છે જેમાં તમે સમયથી પર થઈ ગયા હો છો એટલે કે આગળ, પાછળ, ઉપર, નીચે બધું જ એકસરખું હોય છે: આ તર્ફું પતાની ક્ષાળે કોઈ પણ વસ્તુ ભૂતકાળ કે વર્તમાન કે ભવિષ્યની રહેતી નથી અને હકીકતમાં આ એક જ ઝાન માટેની વસ્તુ છે.

જેમ જેમ અનુભૂતિઓ વિકાસ પામતી જાય છે, તેમ તેમ ધણી પહેલાની વાતો કોઈ એવી વ્યક્તિ વિશેની મારામાં છાપ ઉત્પન્ન કરે છે જે બગીચાની બહાર ચારે બાજુ ફરતી હોય છે અને બગીચામાં રહેલી બધી વસ્તુઓનું વાર્ણન કરતી હોય છે પરંતુ એક એવો સમય આવે છે જ્યારે તમે બગીચાઓમાં પ્રવેશ કરો છો અને પછી તેમાં શું છે તે વધારે સારી રીતે જાણો છો, અને હું પ્રવેશ કરવાની શરૂઆત કરું દું.

મારી શરૂઆત થાય છે.

૧૮ જુલાઈ ૧૯૬૧'

આ વાર્તાલાપનો મર્જન શ્રી અરવિંદનું સૂત્ર
 "પાપ એવી વસ્તુ છે જે એક વખત તેના
 સ્થળ ઉપર હતું પરંતુ તેની જીવને લઈને
 તે અત્યારે હસ્તી ધરાવતું નથી; ભીજું કાઈ
 પણ પાપ જેવું નથી."

અતિમાનસ જળ કઈ વસ્તુઓને સૌથી પ્રથમ હાંકી આઢવાની ઈચ્છા
 ધરાવે છે, અથવા હાંકી આઢવા પ્રયત્ન કરે છે, જેથી કરીને દરેક વસ્તુ
 વ્યક્તિગત તેમજ વૈશ્વિક રીતે પોતાના સ્થાનમાં રહી શકે?

'હાંકી કાઢવું?' તે કોઈ વસ્તુ-'હાંકી કાઢશે?' જો આપણે શ્રી અરવિંદની વિચાર-
 સરણી સ્વીકારીએ તો અતિમાનસ દરેક વસ્તુને દરેક સ્થળે યોગ્ય રીતે મૂકી આપશે.
 બસ એટલું જ.

એક વસ્તુને ચોક્કસ અટકી જવું પડશે, અને તે છે વિકૃતિ. એટલે કે સત્ય
 ઉપર જૂઠાણાનો ઉગલો. કારણ કે અહીં જે બધી વસ્તુઓ આપણે જોઈએ છીએ
 તેને માટે તે વસ્તુ જવાબદાર છે. આ વસ્તુને ખસેડવામાં આવે તો બધી જ વસ્તુઓ
 બિન્ન બની જાય, પૂર્ણ રીતે. આપણે જ્યારે આ સામાન્ય ચેતનામાંથી બહાર નીકળી
 જઈએ ત્યારે આ વસ્તુઓ જે રીતની બનવી જોઈએ એમ ઈચ્છીએ તે પ્રમાણે
 બની આવશે. જ્યારે માણસ સામાન્ય ચેતનામાંથી બહાર નીકળી સત્ય-ચેતનામાં
 પ્રવેશ કરે ત્યારે એવા પ્રકારનો તફાવત દેખાય છે કે માણસને આશ્ર્ય થાય છે કે વેદના
 અને દુઃખ અને મૃત્યુ અને તેવી બધી વસ્તુઓ કેવી રીતે હસ્તી ધરાવી શકે. એક
 પ્રકારનું આશ્ર્ય હોય છે, એવા અર્થમાં કે વ્યક્તિને સમજ પડતી નથી કે તે કઈ
 રીતે બની શકે — જ્યારે વ્યક્તિ બીજી બાજુએ જઈને બેઢી હોય. પરંતુ આ અનુ-
 ભૂતિ ધણે ભાગે આપણે આ જગતને કેવી રીતે જાણીએ છીએ તેની વાસ્તવિકતા
 સાથે ધણે ભાગે સંકળાયેલી હોય છે: શ્રી અરવિંદ કહે છે કે આ જગતની અ-
 વાસ્તવિકતાનું દર્શાન, અતિમાનસ ચેતનામાં જીવવા માટે જરૂરી નથી — તે ફરકત.

૧ આ વાર્તાલાપનો પ્રશ્ન અને પ્રથમ ત્રણ પરિચ્છેદો 'વિચાર રતનો અને સૂત્રો'—
 સેન્ટ. વોલ્યુમ ૧૦, પાનું ૧૦૮ ઉપર આપેલા છે.

અસત્યની અવાસ્તવિકતા છે, જગતની અવાસ્તવિકતા નહિ. એટલે કે જગત પોતાની એક વાસ્તવિકતા છે અને તે જૂઠથી બિલકુલ સ્વતંત્ર છે.

મને લાગે છે કે અતિમાનસની પ્રથમ અસર આ થશે — પ્રથમ અસર એક વ્યક્તિતમાં થશે, કારણ કે તેની શરૂઆત વ્યક્તિત્વી થશે.

એ શક્ય છે કે નવીન ચેતનાની આ અવસ્થા એક કાયમી અવસ્થા બનવી જોઈશે, પરંતુ તો પછી એક પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે. વ્યક્તિત આ જગતની સાથે, ને વિકૃતિમાં રહેલું છે તેની સાથેના સંપર્કમાં કઈ રીતે કષ્ટી શકે? કારણ કે મને એક વસ્તુની જાણ થઈ છે. જ્યારે આ અવસ્થા મારી અંદર પ્રભળ હોય છે, ખૂબ તાકાતવાન એટલી સામર્થ્યયુક્ત કે બહારથી થતું કોઈ પણ બોમ્બાઇંગનો તે સામનો કલ્પના શક્તિ ધરાવે છે તે વખતે જ્યારે હું કોઈ પણ વસ્તુ કરું છું ત્યારે લોકો તેમાંનું કાંઈ પણ સમજતા નથી, કાંઈ પણ નહિ; એટલે આ અવસ્થા અનિવાર્ય રીતે ઉપયોગી સંપર્કની સાથે કપાઈ જાય છે.

દ્વારાત્ત તરીકે ફક્ત પૃથ્વીને જ ઉદાહરણ તરીકે લઈએ તો અતિમાનસની થોડી-ધોઢી રૂચના અને અતિમાનસ ડાર્યનો કેન્દ્રવતી ભાગ તથા પ્રસરણ પૃથ્વી ઉપર કદ્દ રીતે થઈ શકે? તે શક્ય છે? માણસ અતિમાનવ રૂચનાના કેન્દ્રની તથા અતિમાનવની કલ્પના કરી શકે એટલે કે એવા માણસો જેઓ ઉત્કાંતિ અને ઝૃપાંતર દ્વારા (શબ્દના સાચા અર્થમાં) અતિમાનસ બળોનો આવિભાવ કરવામાં સહૃદ થયા હોય; પરંતુ તેમનું મૂળ માનવમાં હોવાથી જ્યાં સુધી તે મૂળ માનવમાં હોય ત્યાં સુધી માનવ સાથેનો સંપર્ક જરૂરી વસ્તુ છે; જ્યાં પણ તેમનામાં કાંઈક એવું માનવ પ્રકારનું રહી જાય, તેના રંગની છાપ આ બધા માનવોમાં તેમની પરંપરા પ્રમાણે સીધા અતિમાનસ સર્જનનું ગુમ રહ્યા કોણ શોધી શકશે અને તે પણ સામાન્ય પ્રકૃતિની પ્રક્રિયામાંથી પસાર થયા સિવાય, અને તેમની મારફતે જ સાચા અતિમાનવ માણસોનો જરૂર થશે, એવી વ્યક્તિઓ જેમને અતિમાનસ જગતમાં જીવન ધારણ કરવાનું છે. તો પછી આ જગતના સામાન્ય માનવીઓ વરયે કઈ રીતનો સંપર્ક સાધી શકશે? પ્રકૃતિના ઝૃપાંતર વિશે કોણ કલ્પના કરી શકે, એવું ઝૃપાંતર ને પૃથ્વી ઉપરની અતિમાનસના સર્જનને લાવવા માટે પૂર્યું શક્તિશાળી હોય? મને તે વિશે ખબર નથી.

સ્વાભાવિક રીતે આવી વસ્તુ બનાવવા માટે લાંબા સમયની જરૂર પડે તે

આપણે જાણીએ છીએ અને તેને માટે તબક્કા હશે, અવસ્થાઓ, કેટલીક વસ્તુઓ એવી દેખાશે જેને વિશે આપણને અત્યારે જ્ઞાન કે કલ્પના નથી તે વસ્તુઓ પૃથ્વી ઉપરની પરિસ્થિતિ સુધારી હોશે – પણ તેનો અર્થ આપણે હજારો વર્ષ ઉપર આગળ નજર દોડાવવી પડેશે.

એક પ્રશ્ન બાકી રહે છે. આ અવકાશના ઘ્યાલનો ઉપયોગ કરવો શક્ય છે, હું આ પૃથ્વીના ગોળા ઉપરના અવકાશની વાત કરું દું^૧ અતિમાનસ જગતનું ગર્ભ અગર બોજનું સર્જન થઈ શકે એવું સ્થળ શોધતું શક્ય છે? યોજના પૂર્ણ વિગત સાથે બહાર આવી પરંતુ તે યોજના એવી છે જે તેના તત્ત્વમાં અને અચેતનામાં હાલની પૃથ્વી સાથે બંધબેસતી નથી; તેમ છતાં તે તેના સૌથી વધારે લૌનિક આવિભાવમાં પૃથ્વીની પરિસ્થિતિ ઉપર મંડાયેલી હતી. એક આદર્શ દેશનું કેન્દ્ર હોય એવું એક આદર્શ નગર જેને બાબુ જગત સાથે કેવળ ઉપરછલ્લા અને અસરમાં મર્યાદિત હોય તેવા સંપર્કો હોય તેવા એક ઘ્યાલ છે. એટલા માટે માણસે એવો ઘ્યાલ બાંધવો જ જેઈએ. તે શક્ય છે – એક પૂરતાં સામર્થ્યવાળી શક્તિ વિશેનો ઘ્યાલ, (અને આ રક્ષણ પ્રામ કરવું સૌથી મુશ્કેલ નહિ હોય) અને તેમાં બીજી વસ્તુઓ કચરો ન નાખે અથવા ભળી ન જાય તેની સામે રક્ષણ આપી શકે. સામાનિક દાખિબિંદુથી, સંગઠનના દાખિબિંદુમાંથી, એક આંતરજ્ઞવનના દાખિબિંદુથી આ બધા પ્રશ્નો નથી. જે વસ્તુ અતિમાનસ બનેલી નથી તેની સાથેના સંબંધની એરી અસર અને મિશ્રણને અટકાવવાનું છે એટલે કે કેન્દ્રવતી વસ્તુ છે તેને નિર્મન પ્રકારના સર્જનમાં નીચે સરી પડવામાંથી અટકાવવાનું છે – તે પ્રશ્ન એક વચ્ચગાળાના સમય વિશેનો છે.

જે લોકોએ આ પ્રશ્ન વિશે વિચારેલું છે તેમણે કાયમ એવી વસ્તુની કલ્પના કરી છે જે બાકીની માનવજીત માટે અજાણ છે, જેવી કે હિમાલયમાં રહેલી કોઈ ખીણ, એક એવી જગા જેને વિશે બાકીનું જગતજાળનું નથી. પરંતુ આ ઉકેલ નથી, તે બિલકુલ ઉકેલ નથી.

ના, એકમાત્ર ઉકેલ છે એક ગુલ્લ શક્તિ, પરંતુ તેમાં એવી વસ્તુ ગર્ભિત

૧. પાછળથી જયારે આ શબ્દસમૂહ સમજવવા વિશે પૂછવામાં આવ્યું ત્યારે માતાજીએ હસીને કહ્યું : “મેં બીજી બાજુની વિશે વાત કરી હતી. એવી બાજુ જયાં અવકાશનો ઘ્યાલ એટલો બધા સધન હોતો નથી.”

છે કે કોઈ પણ વસ્તુ કરવાની હોય તે ખેલાં અમુક સંખ્યામાં વ્યક્તિત્વો સાક્ષાત્કારની એક મહાન પૂર્ણતા સુધી પહોંચેલી હોવી જોઈએ. પરંતુ માણસ એમ ધારી શકે કે જે આ વસ્તુ કરી શકવામાં આવે તો તેને એક એવી જગ્ગા મળે જે બાબુ જગતના મધ્યમાં હોય. અને તેમ છતાં તે એકલી અટૂલી હોય. (કોઈ પણ જગતના સંપર્ક વગરની, તમે અમન્યા) એક એવી જગ્ગા જ્યાં દરેક વરતુ પોતપોતાની જગ્ગાએ હોય — એક દાટાંત્ર્યે, દરેક વસ્તુ બરાબર તેની પોતાની જગ્ગાએ હોય, દરેક વ્યક્તિ બરાબર પોતાની જગ્ગાએ, દરેક જતિ બરાબર પોતાની જગ્ગામાં — અને તેની જગ્ગામાં એક ચડતી પ્રગતિકારક ગતિમાં, જેમાંથી તે પાછી પડે નહિ, એટલે કે સામાન્ય જીવનમાં જે વસ્તુ બને છે તેનાથી બિલકુલ જીલટા પ્રકારની સ્વાભાવિક રીતે જ એમાં એક પ્રકારની પૂર્ણતાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. તે એક પ્રકારની ઔક્યની અપેક્ષા માગી બે છે ને તેમાં પરમાત્માના જુદાં જુદાં પાસાઓનો આવિભાવ થઈ શકે એવી અપેક્ષા રહેલી છે અને ચોક્કસ, એક વિરલ સૌંદર્ય, એક સંપૂર્ણ સંવાદ, અને એક શક્તિ જે પ્રકૃતિનાં બળો પાસેથી આજ્ઞાધીનતા ફરજિયાત રીતે માગી શકે, દાન. આ જગ્ગા વિનાશ કરનારાં બળો દ્વારા ઘેરાયેલી હોવા છતાં તે બળોમાં કાર્ય કરવાની શક્તિ નહિ હોય; રક્ષણ પૂરતા પ્રમાણમાં હશે. આ બધી વસ્તુઓ જે વ્યક્તિત્વો આ વસ્તુની વ્યવસ્થા કરતી હશે તેમનામાં સૌથી ઉચ્ચ પ્રકારની પૂર્ણતાની માગણી કરે છે.

(મૌન)

હુકીકતમાં કોઈ પણ વ્યક્તિને ખબર નથી કે કઈ રીતે પ્રથમ માનવીઓની રચના થઈ હતી, પ્રથમ મનોમય સાક્ષાત્કાર; વ્યક્તિ જાણતી નથી કે તેઓ એકદી વ્યક્તિત્વો હતી કે સમૂહમાં રહેલી, કે પણી તે બીજી બધાઓની વચ્ચે બની આવેલ કે એકલી અટૂલી રીતે. હું જાણતી નથી. પરંતુ જ એ અનિમાનસના દાટાંત્ર્યની સાથે તેની સરખામણી કરી શકાય. એ પ્રમણે ધારણું મુરકેવ નથી કે હિમાલયના એકાંતમાં અથવા અભેદ એવા જગતના એકાંતમાં એક વ્યક્તિ નાનું અનિમાનસ જગતનું સર્જન કરવાની શરૂઆત કરે. તે પ્રમાણે જ્યાલ કરવો સહેલો છે. પરંતુ તે વસ્તુ જરૂરી છે, તે માણસ એવી પૂર્ણતાની પરાકાણાએ પહોંચેલો હોવો જોઈએ કે તેની શક્તિ સાહિત્ય રીતે જ બીજાં બધાં વિદ્યાને અટકાવે, તેથી કરીને સ્વાભાવિક રીતે જ તેનું જગત રક્ષણ પામેલું હશે; એટલે કે બધાં જ વિદ્યા અથવા પરદેશી તત્ત્વોને નજીક આવવામાંથી અટકાવવામાં આવે.

જે લોકો તેવા આદર્શ એકાંતમાં રહેતા હતા તેમના વિશેની જુદા જુદા

પ્રકારની વાતો રહેવામાં આવી છે. તે રીતે વિચારણું અશક્ય નથી. જ્યારે માણસ આ શક્તિના સંપર્કમાં આવે છે તે ક્ષણે તે શક્તિ તમારી અંદર આવે છે; ત્યારે તમે બિલકુલ સ્પષ્ટ રીતે જોઈ શકો કે તે વસ્તુ બાળકની રમત જેવી છે. કેટલીક વસ્તુઓને બદલવી શક્ય છે, આજુબાજુ રહેલાં કંપનો અને રૂપો ઉપર અસર ફરી શક્ય છે અને તે બધા સ્વાભાવિક રીતે જ અનિમાનસમય બનતા જાય છે. તે બધું જ શક્ય છે પરંતુ તે વ્યક્તિનગત રીતે બની શકે છે. જ્યારે અધીં જે વસ્તુ બની રહી છે તેનો દાખલો બની એ તો વ્યક્તિના બાબતમાં રહે છે; અને મુશ્કેલી લાં છે, આ હકીકતમાંથી એ સામિત નથી થતું કે સાક્ષાત્કારમાં એક પ્રકારની પૂર્ણતામાં પહોંચવું અશક્ય હોય? પરંતુ પછીથી પણ જે બીજું દાટાંત, જાગલમાં રહેલા એકાડી વ્યક્તિનો દાખલો બિલકુલ સામિત નથી કરતો કે બાકીની રહેલી માનવજીત તે રસ્તાને અનુસરશે? જ્યારે અધીં જે વસ્તુ બને છે તે ઘણી પ્રસરણ પામતી કિયા છે. આવેલી જ્ઞાનમાં આ વસ્તુ બનવી જ જોઈએ; આ વસ્તુ અનિવાર્ય રીતે બનવી જોઈએ. પરંતુ પ્રશ્ન આટલો રહે છે. આ વસ્તુ તે જ સમયે બનશે કે બીજી વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર થયા પહેલાં — એક જ સમયે કે પછી એક વ્યક્તિ અનિમાનસમય બનશે તે પહેલાં?

એ સ્પષ્ટ છે કે વ્યક્તિનગત સાક્ષાત્કાર કરતાં સામૂહિક અથવા જૂથની પરિસ્થિતિનો સાક્ષાત્કાર ઘણો પૂર્ણ, સમગ્ર હોઈ શકે. વ્યક્તિનગત સાક્ષાત્કાર કાયમ, અચૂક રીતે, ભાગ્ય ભૌતિક સ્તર પર બિલકુલ મર્યાદિત હોય છે કારણ કે તે વ્યક્તિનગત સ્વરૂપની જ રીતનું હોય છે, એક જ રીતનો આવિભાવ જેમાં એક અતિ જીશવટભર્યા ગાંધીજિનના જૂથનો સ્પર્શ કરવામાં આવ્યો હોય.

પરંતુ કાર્યની સરળતાના દાખિબિંદુથી મને શ્રદ્ધા છે કે સામૂહિક સાક્ષાત્કારની સરખામણી કોઈ વસ્તુની સાથે થઈ શકે તેમ નથી.

(મૌન)

પ્રશ્ન બાકી રહે છે. બુદ્ધ અને તેમના જેવા બીજા લોકોએ પહેલાં સાક્ષાત્કાર કરેલો અને પછીથી જગતના સંપર્કમાં પ્રવેશ કરેલો; વારુ, આ ઘણું સરળ છે. પરંતુ હું જે દાખિબિંદુ રાખું છું તેમાં સંપૂર્ણ સાક્ષાત્કાર વ્યક્તિ જનતમાં રહીને જ પ્રામ કરે એવી એક અનિવાર્ય શરત નથી?

૩ એપ્રિલ ૧૯૬૨

કેટલાક સપ્તાહની ગંભીર માંહળી પછી
જે માતાજીના જીવનમાં ધર્મકીર્ય હતી

ગઈ રાત્રીએ ૧૧ અને ૧૨ વાગ્યાની વર્ણે મને એક અનુભૂતિ થઈ જેનાથી મને ખબર પડી કે કેટલાક માણસોનું એક જૂથ છે — મને તેમની ઓળખાણ હેતુ-પૂર્વક કરાવવામાં નહિ આવેલી — જે લોકોને શ્રી અરવિંદના દર્શનના પાયા ઉપર એક પ્રકારના ધર્મનું સર્જન કરવું છે. પરંતુ તેમણે ફક્ત શક્તિ અને બળનું જ પાસું લીધું છે, એક પ્રકારનું જ્ઞાન અને આસુરિક બળો જેનો ઉપયોગ કરી શકે એવી વરતુઓ. એક મોટું આસુરિક સત્ત્વ છે જે શ્રી અરવિંદનો દેખાવ ધારણ કરવામાં સફળ થયેલ છે. તે ફક્ત એક આભાસ જ છે. શ્રી અરવિંદના આ આભાસે મારી પાસે જહેર કર્યું કે હું જે કાર્ય કરું છું તે તેમનું કાર્ય નથી. તેણે એમ પણ જહેર કર્યું કે હું તેમના કાર્યમાં તથા તેમની પ્રત્યે દગ્ધાખોર છું અને તેણે મારી સાથેના કોઈ પણ સંબંધનો ઈન્કાર કર્યો.

તે જૂથમાં એક એવો પણ માણસ છે જેને મેં એક કે બે વખત જોયેલો છે, કે તત્ત્વતः તેમની સાથે નથી પણ ફક્ત ઉપરછલ્લી શીતે જ તેમનામાં છે. પરંતુ તેને જ્ઞાન નથી. તેને એ પણ ખબર નથી કે તે ક્યા પ્રકારનું સત્ત્વ છે અને તે માણસ કાયમ એવી આશા રાખે છે કે આ સત્ત્વ મને સ્વીકારે અને તે માને છે કે તે તત્ત્વ ખરેખર શ્રી અરવિંદ છે. આ સત્ત્વને મેં ગઈ કાલે રાત્રીએ જોયું. હું તે દર્શનની બધી વિગતો કંધીશ નહિ — તેની જરૂર પણ નથી. પરંતુ મારે એટલું ચોક્કસ કહેવું પડ્યો કે હું સચેતન હતી, દરેક વસ્તુ વિશે સભાન અને જાણતી હતી કે તે આસુરિક બળ તાં હતું — પરંતુ હું તેનો ઈન્કાર કરતી નહિ કારણ કે શ્રી અરવિંદ અનંતતામાં છે. હું જાણતી હતી કે દરેક વસ્તુ તેમનો એક ભાગ છે અને મારે કોઈ પણ વસ્તુનો ઈન્કાર કરવો નહોતો. ગઈ રાત્રીએ આ સત્ત્વને હું ત્રણ વખત મળી અને જે પાપો મેં કર્યાં પણ નથી તેને માટે મેં માઝી પણ માગી અને તે પણ પૂર્ણ પ્રેમ અને સમર્પણથી. હું બાર વાગે જગી અને બધી વસ્તુ મને યાદ હતી. ૧૨-૧૫ અને ૨ વાગ્યાની વર્ણે હું સાચા શ્રી અરવિંદની સાથે હતી, પૂર્ણ અને માધુર્યયુક્ત સંપર્કમાં — તાં પણ પૂર્ણ ચેતનામાં, સભાનતામાં, સ્થિરતામાં અને તત્ત્વસ્થતામાં ૨ વાગે હું જગી અને થોડા સમય પહેલાં જ મેં નોંધું કે શ્રી

અરવિંદે પોતે જ મને દર્શાવેલું કે તેઓ સ્થૂલ ભૂમિકાના પૂર્ણ સ્વામી ન હતા. હું બે વાગે જાગી અને મારા ધ્યાન ઉપર આચ્ચું કે આ બધા હુમલા ને જૂથના હતા નેમને મારા શરીરમાંથી મારું જીવન બર્દ બેલું હતું. મારા વદ્યને અસર પહેલેથી કારસુ કે તેઓ જાણે છે કે આ પૃથ્વી ઉપર જ્યાં સુધી હું મારા શરીરમાં છું ત્યાં સુધી તેમનો હેતુ સફળ થઈ શકશે નહિ. ધ્યાં વર્ષો પહેલાં તેમનો પ્રથમ હુમલો મારા દર્શન અને કાર્યમાં થયેલો. તે મને રાત્રી દરમિયાન થયેલો અને મેં તે વિશે જોઈને વાત કરેલી નહિ. મેં તારીખની નોંધ કરી છે અને જે હું આ કટોકટીમાંથી બહાર નીકળું તો તે શોધીશ અને તમને કહીશ. તેમણે વર્ષો પહેલાં મારું મુત્ય નિપજાયું હોત. મારા જીવન ઉપરના હુમલાઓ માટે તેઓ જવાબદાર છે. હજુ સુધી હું જીવંત છું કારસુ કે હું જીવું તેમ પ્રભુ ઈચ્છે છે, નહિ તો હું વર્ષો પહેલા ચાલી ગઈ હોત.

હવે હું મારા શરીરમાં નથી. મેં મારા શરીરની સંભાળ પ્રભુને સોંપી દીધી છે અને તેઓ નક્કી કરશે કે તે અતિમાનસ બનશે કે કેમ. હું જાણું છું અને મેં કલ્યાંછ કે આ છેવટનું યુદ્ધ છે. જે હેતુ માટે આ શરીર છે તે સિદ્ધ થાય તો, એટલે કે અતિમાનસ ઇપાંતર તરફનું પ્રથમ પગથિયું મુકાય તો, તે આજે પણ ચાલુ રહેશે. આ પ્રભુનો નિર્ણય છે. જે આ શરીર યુદ્ધને સહન કરવા માટે અશક્ત હોય, તો તેનું વિસર્જન થશે અને માનવજાતનો કટોકટી ભર્યા સમયમાંથી પસાર થવું પડશે. જે આસુરિક બળે શ્રી અરવિંદનું ઇપ ધારણ કરવામાં સફળતા મેળવી છે તે એક નવીન ધર્મ અથવા વિચાર ઉત્પન્ન કરશે જે કદાચ ફૂર અને ધાતકી હશે અને તે અતિમાનસના સાક્ષાત્કારનો નામે હશે. પરંતુ દરેકે જાણવું જોઈશે કે તે સાચો નથી, તે શ્રી અરવિંદનું શિક્ષણ નથી, તેમના ઉપદેશનું સત્ય નથી. શ્રી અરવિંદનું સત્ય એક પ્રેમ અને પ્રકાશ અને કરુણાનું સત્ય છે. તેઓ કલ્યાણકારી અને મહાન અને કરુણાળું તથા દિવ્ય છે અને તેમનો જ છેવટે વિજય થશે.

હવે વ્યક્તિગત શીતે, જે તમારે મદદ કરવી હોય તો તમારે ફક્ત પ્રાર્થના કરવાની છે. પ્રભુની જે ઈરછા હશે તે પ્રમાણે બનશે. તે જે કાંઈ ઈચ્છે, તે આ શરીર દ્વારા કરશે અને તે એક હુંબળ વસ્તુ છે.

પાછળથી જયારે આ વાર્તાલાપનું લખાય
માતાજી પાસે વાંચવામાં આવ્યું ત્યારે
તેમણે તેના પર વિવેચન આવ્યું :

આ યુદ્ધ શરીરની અંદર છે. આ વસ્તુ અવિરત શીતે ચાલ્યા કરી શકે નહિ. એં

તો તેમનો પરાજય કરવો જોઈએ અથવા તો શરીરનો પરાજય થશે. આ બધાનો આધાર પ્રભુ શું નક્કી કરે છે તેના ઉપર છે.

તે યુદ્ધનું મેદાન છે, કચાં સુધી તે ટકી શકશે તે હું જાણતી નથી. છેવટે તો પ્રભુ ઉપર આધાર છે. તે જાણે છે કે સમય થયો છે કે નહિ, વિજયની શરૂઆતનો સમય — તો પછી શરીર પણ ટકી શકશે; જો તે પ્રમાણે નહિ બને તો, કોઈ પણ સંજોગોમાં મારો પ્રેમ અને ચેતના ત્યાં રહેશે.

૧૩ એપ્રિલ ૧૯૬૨

૧૯૬૨ના એપ્રિલની ૧૨મીએ થયેલી અનુભૂતિ

માતાજીના જીવનમાં ધર્મકીર્તિ ઘનેલી
માંહળીનાં ડેટલાંક અઠવાડિયાં પછી.

આપણે જેને વૈશ્વિક યોગ કરી શકીએ તેની સભાનતાં સાથે હું ઓચિંતી ગઈ રાત્રીએ જાગ્રત થઈ ગઈ. ખૂબ ધબકતો પરમ પ્રેમ આવિર્ભાવ પામતો હતો અને દરેક નાડીના ધબકાર જગતને તેના આવિર્ભાવમાં આગળ ધપાવતો હતો. તે શાશ્વત પ્રચંડ દિવ્ય પ્રેમના નાડીના ભયંકર ધબકારા હતા, ફક્ત પ્રેમના. પ્રેમનો દરેક ધબકાર વિશ્વને તેના આવિર્ભાવમાં આગળ દોશી જતો હતો.

અને તેમાં એક ખાતરી હતી કે જે કરવાનું હતું તે બની ગયું છે અને અતિ-માનસ આવિર્ભાવનો સાક્ષાત્કાર થયો છે. દરેક વસ્તુ અંગત હતી, કોઈ પણ વસ્તુ વ્યક્તિત્વને નહોતી અને આ વસ્તુ આગળ અને આગળ, આગળ ચાલ્યા કરતી હતી. એક એવી ખાતરી કે જે વસ્તુ કરવાની હતી તે સિદ્ધ થઈ છે.

જૂઠાણાનાં બધાં પરિશુભો અદશ્ય થયેલાં હતાં. મૃત્યુ એક ભ્રમ હતું, માંહળી એક ભ્રમ, અજ્ઞાન એક ભ્રમ ... એક એવી વસ્તુ જેને વાસ્તવિકતા ન હતી, અસિતત્વ જ ન હતું. ફક્ત પ્રેમ અને પ્રેમ; અને પ્રેમ અને પ્રેમ, — વિપુલ, ભયંકર, પ્રચંડ, દરેક વસ્તુને ધારણ કરતો પ્રેમ.

અને આ વસ્તુને જગતમાં કઈ રીતે વ્યક્ત કરવી તે અશક્યતા જેવું હતું,

કરણ કે તેમાં એક વિરોધ હતો. પરંતુ પછીથી તે આવ્યો: “તમે સ્વીકારેલું છે કે જગતે અતિમાનસ સત્યને જાણું જોઈએ.... અને તે સર્વ સંપૂર્ણ રીતે અભિવ્યક્ત થશે, સંપૂર્ણ રીતે ! હા. હા....

અને તે વસ્તુ સિદ્ધ કરી ગઈ છે.

(વાંબું મૌન)

વ્યક્તિત્વનું ચેતના પાછી આવી; એક ભર્યાદાનો ભાવ, એક દર્દની ભર્યાદા, તેના વગર કોઈ વ્યક્તિ નહોતી.

અને અમે ફરીથી વિજ્ઞયની ખાતરી સહિત આગળ માર્ગ ઉપર ધર્યા.

આકાશ વિજ્ઞનાં ગીતોથી સભર થબેલું છે.

કેવળ સત્ય જ અસ્તિત્વ ધરાવે છે;

ફુક્ત તેનો જ આવિભાવ થશે; આગળ ધરો !

હે પ્રભુ, હે વિજ્ઞયશાળી, તારું ઔષ્ણ્ય વિજ્ઞયી બનો !

(મૌન)

હવે કાર્ય ઉપર પાછા આવીએ.

ધીરજ, સહનશીલતા, પૂર્ણ સમતા અને નિરપેક્ષ શક્તા.

(મૌન)

હું જે કહું છું તે જે અનુભૂતિની સાથે કરખાવું તો શબ્દો સિવાય કાંઈ પણ નથી, કાંઈ પણ નથી, કેવળ શબ્દો.

આપણી ચેતના તે જ છે, જે પ્રભુની ચેતના છે, તે જ પ્રકારની. તેમાં કોઈ પણ તફાવત નહોતો, બિલકુલ તફાવત નહિ.

અમે તે જ છીએ, અમે તે જ છીએ, અમે તે જ (That) છીએ.

(મૌન)

પાછળથી હું આ વસ્તુ વધારે સારી રીતે સમજવીશ, સાધન ડંજુ તૈયાર નથી. આ તો ફુક્ત શરૂઆત છે,

પાછળથી માતાજીએ ઉમેર્યાં :

આ અનુભૂતિ લગભગ ચાર કલાક સુધી ચાલેલી. એવી ઘણી વસ્તુઓ છે જેની હું પાછળથી વાત કરીશ.

૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૩

એક ભौતિકવાદી સાથે વાર્તાલાય

હે મૃત્યુ, તું સત્ય બોલે છે પરંતુ એવું સત્ય જે ખૂન કરે છે.
હું તને એવા સત્યથી પ્રત્યુત્તર આપું છું જે બચાવે છે.

શ્રી અરવિંદ, સાવિત્રી, ૧૦,૩

ગઈ વખતે કર્મના પ્રશ્નની ચર્ચા કરતાં મને એક ભौતિકવાદીની માન્યતાના દિષ્ટબિંદુથી માનું સ્થાન સમજાવવાનો પ્રસંગ આવ્યો. મને ખબર નથી કે તે બોકો હાલ કેવી પરિસ્થિતિમાં છે, કારણ કે ઘણે ભાગે હું તે વિશે જાણવાની દરકાર રાખતી નથી.

તેમના માટે માનવીઓને જે બધા અનુભવો થાય છે તે મનોમય ઘટનાના પરિણામનું હોય છે — તે વસ્તુ તેવી છે. આપણે એક કંમિક મનોમય વિકાસ સાધેલો છે. તે અનુભૂતિઓ કેમ અથવા કઈ રીતે થાય છે તેના વિશે તે લોકો કહી શકતા નથી ? — પરંતુ ટૂંકમાં ભૌતિક તત્ત્વએ પ્રાણનો વિકાસ કરેલો છે અને પ્રાણ વિકાસ પામીને મન થયેલું છે; અને આ માનવની કહેવાતી આધ્યાત્મિક અનુભૂતિઓ મનોમય રૂપનાઓ છે — તેઓ બીજા શબ્દો વાપરે છે, પરંતુ હું માનું છું કે તેઓની વિચારસરણી આ પ્રકારની છે. કોઈ પણ સંભેગમાં તે બધા આધ્યાત્મિક અસ્તિત્વનો ઈન્કાર કરે છે અને સ્વરૂપનો અથવા હિંય શક્તિનો અથવા દરેક વસ્તુ ઉપર શાસન ચલાવનાર કોઈ ઉચ્ચતર વસ્તુનો ઈન્કાર કરે છે.

હું ફરીથી કહું છું કે તેઓ કેવી પરિસ્થિતિમાં છે તે હું જાણતી નથી પરંતુ તેવી માન્યતાનો મારે સામનો કરવો પડેલો.

અને તેથી મેં કહ્યું, “પણ તે ધારું સરળ છે ! હું તમારું દિઝિબિંદુ રવીકારું છું. આપણે જોઈએ છીએ તે સિવાય બીજું કાંઈ નથી, માનવજાતિ ને શીતની છે તે શીતની અને આ કહેવાતી બધી આંતર ઘટનાઓ મનોમય અને મગજના તંતુ દ્વારા બની આવે છે, અને તમે જ્યારે મૃત્યુ પામો છો, તમારે તમે મૃત્યુ પામો છો — એટલે કે જ્યારે જીવનના અંતમાં પહોંચો છો અને વિસર્જન થામો છો ત્યારે બધું જ વિસર્જિત થાય છે. તે બધું બરાબર છે.”

કદાચ વસ્તુઓ તે પ્રમાણે હોત તો જીવન એટલું બધું ધૂષાસ્પદ લાગતું હોત કે હું ધારું વર્ષો પૂર્વે તેમાંથી બહાર નીકળી ગઈ હોત પરંતુ મારે તાત્કાલિક કહેવું પડે છે કે હું નૈતિક કે આધ્યાત્મિક કારણુસર આપધાતને અમાન્ય કરતી નથી. તે મારે માટે એક નિર્ભણતા છે, અને મારી અંદર કાંઈક એવું છે ને દૌર્બલ્યને પસંદ કરતું નથી અને તેથી હું તે પ્રમાણે ન કરું — હું જટિલ પ્રક્રમાંથી નાસી ન છૂટું.

તે નંબર એકનો મુદ્રા છે.

અને પછી તમે એક વખત અહીં હો ત્યારે તમારે છેક છેવટ સુધી ચાલ્યા કરવું જોઈએ, ભલે પછી તેનો અંત શૂન્યમાં હોય — તમે છેવટ સુધી ચાલુ રહો છો, અને સૌથી શક્ય એટલી સારી રીતે તમારે રહેવું જોઈએ, એટલે કે ને માર્ગ તમને સૌથી સંતોષકારક લાગે તે રીત, એવું બને કે મારામાં યોડીધણી દાર્શનિક જિજ્ઞાસા હોય અને આ પ્રક્રિયાનો થોડો અભ્યાસ કર્યો હોય. હું મારી જાતને શ્રી અરવિંદના બોધ સમક્ષ લાવી અને તેઓ ને કહે છે તે મારા માટે પૂર્ણ સંતોષકારક છે. તેમણે ને શીખયું છે (મારે એમ કહેવું જોઈએ કે ને પ્રગટ કર્યું છે, પરંતુ ભૌતિકવાદી માટે નહિ) તે માનવીએ રચેલી પદ્ધતિઓમાંની એક છે અને મારે માટે તે બીજી બધી પદ્ધતિઓ કરતાં ધારું ધારું સંતોષકારક છે, સર્વસંપૂર્ણ છે, અને ગમે તે પ્રક્રિયા ઉપસ્થિત થાય તે સર્વનો પ્રત્યુત્તર તેમાં સમાયેલો છે. અને તે મને એટલી બધી જીવનમાં સહાય આપે છે કે જાણેકે કોઈ કીમતી વસ્તુ ન હોય. તેથી તેઓ ને શીખવે છે તેને અનુરૂપ જીવા માટે હું પ્રયત્ન કરું છું અને તે પ્રમાણે સમગ્ર રીતે શક્ય હોય તે પ્રમાણે હું જીવું છું — અને તે મારા માટે સર્વ શ્રેષ્ઠ છે. બીજાઓ તે માનેકે ન માને તે મારે માટે એક સરખી જ બાબત છે — તેઓ માને કે ન માને તેનો મારા માટે કોઈ તફાવત નથી; મારો યોતાનો સંતોષ મારા માટે પૂરતો છે. વારુ, આનાથી વધારે મારે કાંઈ કહેવાનું નથી.

આ પ્રયોગ ઘણા લાંબા સમય સુધી ચાલ્યો. પૂરેપૂરી વિગતથી મેં બધા જ પ્રક્રિયાના તે પ્રમાણે ઉત્તરો આવ્યા અને જ્યારે હું બંધ થઈ ત્યારે મેં મારી જતને કહું, “પરંતુ આ તો અફલુત દલીલ છે !” કારણ કે શંકા, અજ્ઞાન, અસ્પષ્ટતા, દુર્લિંગશા, ઈન્કાર વગેરેનાં જે કોઈ તત્ત્વો આવ્યાં તે બધાં તાત્કાલિક આ દલીલથી ચાલ્યાં જાય છે; તે બધાં નાશ પામે છે તેમની કોઈ અસર થતી નથી. અને પછીથી દરેક વસ્તુ ઉપર મજબૂત સધન પકડ આવી. તમારું શું કહેવું છે ?

(મૌન)

જે લોકો ધાર્મિક હોય છે તેના કરતાં જે ભૌતિકવાદીઓ બાંધછોડ વગરના, દઢ માન્યતાવાળા અને સાચાદિલ હોય છે (એટલે કે તેમની ચેતનાની મર્યાદામાં સાચાદિલ) તેમને ઉત્તર આપવો એ વધારે સહેલું કાર્ય છે — ઘણું વધારે સરળ !

પરંતુ સ્વાભાવિક રીતે જ ભૌલિક દાખિલિંદુથી બધી જ માનવ માન્યતા-ઓની સમજૂતી હોય છે અને તેમને એક સ્થાન હોય છે. માણસોએ વિચારલી કોઈ પણ વસ્તુ એવી નથી જે સંત્યની વિકૃતિ ન હોય. મુશ્કેલી ત્યાં નથી. પરંતુ એ હકીકતમાં રહેલી છે કે ધાર્મિક માણસો માટે તેવી વસ્તુઓ હોય છે જે તેમને માનવાની તેમની ફરજ હોય છે અને જે તેમનું મન તેમના વિશે ચર્ચા કરે તો પાપ છે — અને તેથી તેઓ પોતાની જતને બંધ કરી દે છે અને સ્વાભાવિક રીતે જ કાંઈ પણ પ્રગતિ કરી શકે નહિ. જ્યારે તેનાથી ઊલટું ભૌતિકવાદીઓ પાસે દરેક વસ્તુ જાળવાની તથા સમજાવવાની અપેક્ષા રખાય છે; તેઓ દરેક વસ્તુને ભૌલિક રીતે સમજાવે છે અને આ રીતે (માતાજી હસે છે) તેઓ દરેક વસ્તુ સમજાવતા હોવાથી એ હકીકત છે કે તેઓને જે જગ્યાએ દોરી જવા હોય ત્યાં માણસ તેમને દોરી જઈ શકે છે.

ધાર્મિક લોકો સાથે કાંઈ પણ કરી શકાય નહિ ?

હા.

પરંતુ છેવટે તે પણ સારું નથી. જે તેઓ કોઈ ધર્મને વળગી રહેલા હોય તો એટલા માટે કે તે ધર્મએ તેમને એક યા બીજી રીતે મદદ કરેલી હોય છે, તે વસ્તુએ સ્પષ્ટ રીતે તેમનામાં રહેલી કોઈ વસ્તુને ખાતરી જોઈતી હોય તેને મદદ કરેલી હોય છે, કોઈ વસ્તુની તેમને શોધ કરવાની હોતી નથી પરંતુ કોઈ નકર બાબત ઉપર આધાર રાખવાનો હોય છે અને તે નકરતા માટે તેઓની જવાબદારી બિલકુલ હોતી નથી — તેને માટે જવાબદાર કોઈક બીજી જ વસ્તુ હોય છે (માતાજી

હસે છે) અને તે પ્રમાણે ચાલ્યા કરે છે. તે બોકેને તેમાંથી બહાર જેંચી કાઢવા એ સહાનુભૂતિની ખામી છે — તેઓ જ્યાં છે ત્યાં તેમને છોડી દેવા એ વધારે સારું છે. કોઈ પણ વ્યક્તિ જેને શ્રદ્ધા હોય તેની સાથે હું કંઈ દખીલ કરતી નથી — તેને તેની શ્રદ્ધા રાખવા હો ! હું ખાસ ધ્યાન રાખું છું કે એવું તેને કંઈ પણ ન કહેવું જેથી તેની શ્રદ્ધા ચલાયમાન થાય, કારણ કે તે સારું નથી — તેઓ બીજી વસ્તુ સ્વીકારવા માટે શક્તિમાન હોતા નથી.

પરંતુ ભૌતિકવાદીઓની સાથે : “હું વિવાદ કરતી નથી. હું તમારું દણિબિંદુ સ્વીકારું છું. ફક્ત તમારે કંઈ પણ કહેવાનું નથી. મેં મારું સ્થાન લીધેલું છે; તમે તમારું સ્થાન લો. જો તમને તમારી પાસે જે વસ્તુ છે તેનાથી સંતોષ હોય તો તેને રાખી મૂકો. જો તમને જીવવામાં તે મદદરૂપ હોય તો તે બરાબર છે.”

“પરંતુ તમને મને દોષ દેવાનો કે મારી ટીકા કરવાનો અધિકાર નથી કારણ કે તે વસ્તુ તમારા પોતાના પાયા ઉપર જ છે. ભલે જે કંઈ હું કલ્પના કરું છું તે ફક્ત કલ્પના જ હોય તો તમારી કલ્પના કરતાં મારી કલ્પનાને હું વધારે પસંદ કરું છું.”

પરિસ્થિતિ તે પ્રમાણે છે !

૨૪ ડિસેમ્બર ૧૯૬૬

સત્યને પસંદ કરવું

સત્ય શું છે ? તમે જ્યારે સત્ય વિશે વાત કરો છો ત્યારે તમે કયા અર્થમાં કહેવા માગો છો ?

તમારે સત્યની માનસિક વ્યાખ્યા જોઈએ છે. સત્યને મનોમય શરૂદોમાં વ્યક્ત કરી શકાય નહિ. હા, તે એ પ્રમાણે છે. અને જે કોઈ પ્રશ્નો પુછાય છે તે મનોમય હોય છે.

સત્યની રચના થઈ શકતી નથી, તેની વ્યાખ્યા આપી શકાતી નથી. તે જીવવાનું હોય છે.

અને જે વ્યક્તિત્વ સત્યનો સમર્પિત થઈ ગયેલી હોય છે, જેનો સત્યમાં જ જીવનું છે, સત્યની સેવા કરવી છે તે દરેક ક્ષણે જાણી શકશે કે શું કરવું જોઈએ : તે એક પ્રકારની અંતઃપ્રેરણા અથવા પ્રગટીકરણ હશે. (ધાર્યુભરું શબ્દો વગર, પરંતુ કેટલીક વખત શબ્દોમાં અભિવ્યક્ત થઈ શકે છે). તે દરેક મિનિટે તમને જાણ કરશે કે તે મિનિટનું સત્ય શું છે. અને આ વસ્તુ ધાર્યી રસપ્રદ છે. તમારે ‘સત્યનો’ જાળવું છે, જેમ કોઈ વસ્તુની સરસ વ્યાખ્યા હોય, જેનું સુંદર વગ્નીકરણ થયેલું હોય, જે સરસ રીતે સ્થાપિત થયેલી હોય અને પછી તમને આરામ. પછી કોઈ વધારે શોધ કરવાની જરૂર નથી ! તમે તેનો સ્વીકારી લોછો. તમે કહો છો : “આ, આ રહ્યું” અને પછી તે નક્કી થઈ જાય છે. બધા વર્માઓ આ વસ્તુ જ કરેલી છે. તેઓએ તેમના સત્યનો એક સ્થાપિત સિદ્ધાંત બનાવી દીધિલો હોય છે. પરંતુ તે ત્યાર પછીથી સત્ય રહેતું નથી.

સત્ય એક એવી વસ્તુ છે જે જીવાંત છે, જાતિમાન છે, દરેક સેકંડે પોતાની જાતનો અભિવ્યક્ત કરે છે અને તે પરમાત્મા તરફ જવાનો અંક માર્ગ છે. દરેકનો પરમાત્મા પાસે પહોંચવાની પોતાની શીત હોય છે. કેટલાક લોકો કદાચ એવા હોય છે જેઓ તેની પાસે બધી બાજુઓથી અને એકી સમયે પહોંચી શકે છે જ્યારે બીજા કેટલાક પ્રેમ મારફતે પહોંચે છે, બીજા શક્તિ મારફત પહોંચે છે, કેટલાક ચેતના મારફત પહોંચી શકે છે અને કેટલાક સત્ય મારફતે પરંતુ આ બધાં પાસાંઓનું દરેક પાસું કેવળ નિરપેક્ષ, અનિવાર્ય અનો અવ્યાખ્યેય હોય છે, પરમાત્મા નિરપેક્ષ, અનિવાર્ય અનો અવ્યાખ્યેય હોય છે, તેમના કર્યામાં અગ્રાહ છે અને તેમના ગુણોમાં પણ આ પ્રકારનો જ ગુણ છે.

વ્યક્તિત્વ એક વખત આ વસ્તુ જાણી લે અને જે કોઈ આ પાસાંઓમાંના કોઈ પણ એકની સેવામાં પોતાની જાતનો મૂકી દે તે દરેક ક્ષણે જાણુશે કે સત્ય શું છે, અનો દરેક ક્ષણે જાણુશે કે ચેતના શું છે, અનો દરેક મિનિટે જાણુશે કે શક્તિ શું છે અને દરેક મિનિટે જાણુશે કે પ્રેમ શું છે. અનો તે શક્તિ, પ્રેમ, ચેતના અનો સત્યનું બહુરૂપ-સર્વરૂપ હશે જે અનંત રીતે પોતાની જાતનો અભિવ્યક્ત કરે છે, જેવી રીતે પ્રભુ પોતે અનંત રીતે તેમના આવિર્ભાવમાં પોતાની જાતનો પ્રગટ કરે છે તેમ.

૧૧ મે ૧૯૬૭

તમે જોઈ શકો છો કે જગતની હાવની પરિસ્થિતિમાં સંભેગો કાયમ મુશ્કેલું છે. સમગ્ર જગત એક સંઘર્ષ, ધર્મશુની પરિસ્થિતિમાં છે — સત્ય અને પ્રકાશનાં બજોને આવિર્ભાવ પામવાની ઈચ્છા છે અને તેનાથી વિરુદ્ધ જે જે વસ્તુઓ છે તેમને પરિવર્તન પામવું નથી અને તે વસ્તુ ભૂતકાળની પ્રતિનિધિત્વપ છે અને તે જરૂર અને સખત થઈ ગયેલી છે તથા ચાલ્યા જવાનો ઈન્કાર કરે છે. સ્વાભાવિક રીતે જ દરેક વ્યક્તિને પોતાની મુશ્કેલીઓનો અનુભવ થાય છે અને તેને આ પ્રકારનાં જ બધાં વિધનોનો સામનો કરવો પડે છે.

તમારા માટે એકમાત્ર માર્ગ છે. તે છે એક સમગ્ર, પૂર્ણ અને બિનશરતી સમર્પણ. હું એ કહેવા માગું છું કે તમારાં કર્મો, કાર્ય, અભીષ્ટાઓને છોડી દેવી એટલું જ નહિ પરંતુ તમારી તમામ લાગણીઓનો પણ ત્યાગ કરવો; એ અર્થમાં કે તમે જે કાંઈ કરો, જે કાંઈ હો તે કેવળ પ્રભુ માટે જ છો. તેથી તમારી આજુ-બાજુના માનવસંબંધોથી તમારી જતને ઉધ્વર્માં નિષ્ઠાળો — તેમનાથી ઉધ્વર્માં હો એટલું જ નહિ પરંતુ પ્રભુકૃપાની દીવાલથી તે બધામાંથી રક્ષણ મેળવતા રહો. એક વખત તમને કોઈ કામના ન હોય, આસક્તિ ન હોય, તમે માનવો તરફથી મળતી બક્ષિસો ગ્રહણ કરવામાંથી મુક્ત હો — એમ જાણીને કે એક માત્ર બક્ષિસ પરમ પ્રભુ તરફથી પ્રામ કરવા લાયક છો અને તે કદી નિષ્ફળ જતી નથી — એક વખત તમે બાહ્ય માનવીઓ અને વસ્તુઓ તરફની બધી આસક્તિ છોડી હો કે તરત જ તમને આ દિવ્ય હાજરી, આ દિવ્ય જળ, આ દિવ્ય કૃપા જે તમારી સાથે જ કાયમ હોય છે તેનો તમારા હદ્યમાં તમને અનુભવ થવા લાગે છે.

અને બીજા કોઈ પણ ઉપાય નથી. તે એકમાત્ર ઉપાય છે, દરેકને માટે, અપવાદ સિવાય. જે બોકો સહન કરે છે તે દરેકને આ એક જ વસ્તુ કહેવાની છે; દરેક વેદના એક જ નિશાની છે કે સમર્પણ સમગ્ર નથી. અને પછીથી તમને તમારી અંદર જ્યારે ‘ધક્કો’ લાગે, તે પ્રમાણે, ત્યારે આ પ્રમાણે કહેવાને બદલો, “ઓહ, આ ખરાબ છે”, અથવા “આ સંભેગો બહુ મુશ્કેલ છે”, તમારે એમ કહેવું, “મારું સમર્પણ પૂર્ણ નથી,” તો તે બરાબર છે; અને પછીથી તમને પ્રભુકૃપાનો એવો અનુભવ થાય છે જે તમને સહાય કરે છે અને દોરે છે અને તમે આગળ પ્રગતિ કરો છો. તમે બધાં વિરોધી બજોને, વિરોધી ગતિઓને, હુમલાઓને, ગેરસમજને,

હુરિચછાઓને પ્રત્યુત્તર આપો છો; અને એવા જ હાસ્ય સાથે જે પ્રભુકૃપામાં રહેલી શાલામાંથી આવે છે. અને તે એકમાત્ર બહાર નીકળવાનો માર્ગ છે, બીજો કોઈ નથી.

આ જગત સંઘર્ષ, વેદના, મુશ્કેલી અને કષ્ટનું જગત છે; તેનું જ બનેલું છે. હજુ તેમાં પરિવર્તન આવેલું નથી. તેમાં ફેરફાર થતાં પહેલાં સમય લાગશે. અને દરેકને માટે તેમાંથી બહાર નીકળવા માટે એક તક છે. જો તમે પ્રભુકૃપાની હાજરી ઉપર જ આધાર રાખો તો તે જ એકમાત્ર માર્ગ છે. આ વસ્તુ હું તમને સતત બે કે નણ દિવસથી કઢી રહેલી છું.

બીજું કાંઈ ?

મારે શું કરવું ?

શું તમારા કામ માટે કાંઈ કહેવાનું નથી. તમે સંપૂર્ણ શીતે બરાબર કરો છો, જે શીતે બનવું જોઈએ તે શીતે જ બરાબર; તે બધું બરાબર છે. તમારું કાર્ય સંતોષકારક છે.

મારે તે જ પૂછવું હતું. આ કાર્ય જરૂરી છે કે નહિ ? મારે થા માટે તે પ્રમાણે કર્યા જ કરવું ?

અદ્ભુત, તે કર્યા જ કરો. તમે તે પૂર્ણ શીતે સરસ કરો છો. તમારે માનવ-પ્રશંસાની અપેક્ષા ન રાખવી — કારણ કે માનવો જીવનતા નથી કે કોઈ વસ્તુની કઈ શીતે પ્રશંસા કરવી અને તે ઉપરાંત તેમના કરતાં કોઈ ચિયાતી વસ્તુ હોય તો તમને તે પસંદ પડતી નથી.

પરંતુ આ પ્રકારની થકિત કયાંથી પ્રાપ્ત કરવી ?

તમારી અંદરથી — દિવ્ય પ્રભુની હાજરી તમારી અંદર જ છે. તે તમારી અંદર છે. ત્યાં તેની હાજરી રહેલી છે. તમારે બીજા માણસોની પ્રશંસા, તાકાત મેળવવા માટે જોઈએ છીએ — તે તમને કદી મળશે નહિ. બજ તમારી અંદર છે. જો તમારી ઈચ્છા હોય તો તમારે માટે જે પરમ ધ્યેય હોય, પરમ તેજ હોય, પરમ જ્ઞાન, પરમ પ્રેમ તેના માટે તમે અભીષ્ટા રાખી શકો છો. પરંતુ તે તમારી અંદર છે — નહિ તો પછી તમે તેનો સંપર્ક કદી સાધી શકો નહિ. જો તમે તમારી પોતાની અંદર પૂરતા પ્રમાણમાં ઊંડા ઉતરા તો તમે તેને ત્યાં, જેવી શીતે એક સીધી જ્યોત કાયમ જવતી હોય, તે શીતની શોધી કાઢશો.

અને એમ ન માનશો કે તે પ્રમાણે કરવું એટલું બધું મુશ્કેલ છે. તે એટલા

માટે કે આપણી દાખિલ કાયમ બહારની બાજુએ હોય છે. તેથી તમને દિવ્ય હાજરીનો અનુભવ થતો નથી. તેથી જે તમે બાહ્ય તરફ મદદ માટે નજર કરવાને બદલે એકાગ્રતા કરો અને પ્રાર્થના કરો – આંદર પરમ જ્ઞાનને – કે દરેક ક્ષણે શું કરવું જોઈએ, કઈ રીતે કરવું જોઈએ, અને તમે જે કાંઈ છો તે બધું જ આપી દો અને તમે જે કાંઈ કરો તે પૂર્ણતા માટે કરો તો તમને અનુભવ થશે કે ત્યાં એક સહાય રહેલી છે, કાયમ માર્ગદર્શન આપતી અને રસ્તો ચીંધતી. અને જે કોઈ મુશ્કેલી હોય તો તેની સામે યુદ્ધ કરવાને બદલે તમે તે તેને સોંપી દો છો, તે પરમ જ્ઞાનને તેની સાથે વ્યવહાર કરવા છોડી દો છો – બધી દુરિયછાઓ, બધી ગેરસમજે અને બધા પ્રત્યાઘાતોનો નિકાલ લાવવા માટે છોડી દો છો. જે તમે પૂરેપૂરું સમર્પણ કરો તો પછી તે તમારો પ્રશ્ન રહેતો નથી; તે પ્રભુની બાબત છે અને તે પોતાના હાથ ઉપર તેને લે છે અને શું કરવાનું છે તે બીજા કોઈ પણ કરતાં વધારે સારી રીતે જાણે છે. તે એકમાત્ર બહાર નીકળવાનો માર્ગ છે. મારા બાળક, તે એકમાત્ર માર્ગ છે.

એક એવી વસ્તુ છે કે હું ત્યાં જે કાંઈ કહું છું તે ભાગ પોતાના માણસો જ પસંદ કરતા નથી.

તમારા પોતાના માણસો મિશ્રણયુક્ત છે, જે રીતે દરેક વ્યક્તિ હોય છે તે પ્રમાણે

પરંતુ મારી પોતાની લાગણી એટલી બધી તીવ્ર હોય છે – ફક્ત તીવ્ર જ નહિ પરંતુ દિવસના પ્રકાશ જેટલી સ્પષ્ટ, જાણે કે હું તમારી હાજરીમાં બેઠો હોડું – કે હું મારી જતે કાંઈ પણ કરતો નથી. આ બધાં વર્ષો દરમિયાન મને ઘણો સ્પષ્ટ અને મહાન અનુભવ થાય છે. હું જે કાંઈ કરું છું, તે કોઈ શક્તિ હારા કરતું હોય છે અને મારા દ્વારા બિવકુલ નહિ. અને તે તેને પૂર્ણ કરે છે, પણ પછીથી....

પછીથી શું? તમે એવી અપેક્ષા રાખો છો કે જગત તે સમજે?

ના, તેઓ કદાચ ન સમજે. ભારે તેના માટે યથ જોઈતો નથી તરંતુ તમે સમજે કે વિધનો અને.....

જે તમે આ વસ્તુનો વિચાર કરો તો : તે વસ્તુ હું સમજ શકું છું અને જાણું છું, તો પછી મારો તમને સંપૂર્ણ ટકો છે. મેં તમને કદી કહ્યું નથી કે તમે જોટા છો, કહ્યું છે? હવે તમારે કાયમ માટે સમજ લેવું જોઈએ કે જ્યાં સુધી લોકો સાચા યોગીઓ ન બને, અહંકારમાંથી બહાર નીકળેલા, પરમ પ્રભુને સમર્પિત થયેલા – ત્યાં સુધી તેઓ સમજ શક્યો નહિ. તેઓ કઈ રીતે સમજ શકે? તેઓ બાહ્ય દાખિલી

અને ઉપરછલ્લા જ્ઞાનથી જુઓ છે; તેઓ ફક્ત બહારની વસ્તુઓ અને દેખાવો જુઓ છે. તેઓ અંતરમાં નજર નાખતા જ નથી. જે આપણે બહારની પ્રશંસામાંથી આપણે જતને મુક્ત કરીએ, એટબે કે માનવોની તરફની પ્રશંસા, તો આપણે ફરિયાદ કરવાનું કાઈ પણ કારણ નથી. તે લોકો પ્રશંસ કરતા નથી તેની પરવા પણ નથી. તે તેમને જોવાનું છે. આપણે તેમને ખુશ કરવા માટે વસ્તુઓ કરતા નથી. આપણે એટલા માટે વસ્તુઓ કરીએ છીએ કારણ કે આપણને લાગે છે કે આપણે તે કરવાનું છે.

મેં કદી પ્રશંસાની અપેક્ષા રહ્યી નથી.

કદાચ વસ્તુઓ એટલા માટે આવે છે કે તમે તમારું તે સ્થળ મક્કમતાથી પકડી રાખો — કારણ કે તે વસ્તુ મુક્તિ છે, તે સાચી મુક્તિ છે.

અહીં કારમાંથી નહિ, પરંતુ પ્રકૃતિથી હું સાધુ છું. મારે કોઈ પણ વસ્તુની કાઈ પણ જરૂર નથી.

તે બરાબર છે, પરંતુ તમારે તમારા પોતાના ફુટુંબની પ્રશંસાની પણ જરૂર નથી.

મારી બધાં જીતિએં. અને નબળાઈએં. સહિત, મારે કોઈ પણ વસ્તુની જરૂર નથી. મારે કોઈ વસ્તુની વાદ, વાદ જોઈતી નથી.

તો પછી તમે હુંખી થઈ શકો નહિ. કારણ કે તમારે ફક્ત એક જ વસ્તુની જરૂર છે અને તે પ્રભુની સહાયની, અને તે તમારી સાથે છે. તો પછી તમારે સહન કરવાનું રહેનું જ નથી.

પરંતુ હું બહુ સહન કરું છું.

હા, તમારા સ્વરૂપમાં સંધર્થ છે. તમારી ચેતનાનો એક ભાગ જાણે છે પરંતુ હજુ પણ એક ભાગ એવો છે જે સંઝેગોનો ગુલામ છે.

(મૌન)

કદાચ તે બધું તમારા તરફ પરમ અને પૂર્ણ મુક્તિને માટે આવતું હોય. અને તમે જે તેને પ્રભુકૃપાની અભિવ્યક્તિ તરીકે લો તો તેનું પરિણામ જોઈ શકશો. શાંતિ, એવી શાંતિ જેને કોઈ વિક્ષુબ્ધ કરી શકે નહિ, પૂર્ણ સમતા અને એવું સામર્થ્ય જે કદી નિષ્ઠળ જાય નહિ.

(લાંબું મૌન)

તે વસ્તુને આજે જ નવજન્મ તરીકે સ્વીકારો. એક નવીન જીવન જેની શરૂઆત થાય છે.

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૬૭

મેં મારી બેઠક લીધી, સમય થઈ ગયેલો, લગભગ અધીમિનિટ પહેલાં અને ઓચિંતા કોઈ પણ જાતની તૈયારી વગર, તે પ્રમાણે, હથોડાનો ફટકો; એટલું સમર્થ અવતરણ — બિલકુલ અચલ — કાંઈક વસ્તુનું... તે જાણે કે તે જ સમયે શ્રી અરવિંદ મારી સાથે વાત કરતા હતા (કારણ કે અનુભૂતિ થઈ તે સમયે જ વ્યાખ્યા આવેલી; તે એક દર્શન હતું, તે ફક્ત દર્શન નહોનું, તે સંપૂર્ણ નક્કર વસ્તુ હતી.) અને શબ્દ હતો : સોનેરી શાંતિ. પરંતુ એટલી બધી સમર્થ અને તેમાં ગતિ નહોતી. સમગ્ર અવો કુલાક દરમિયાન, તેમાં ગતિ નહોતી, મેં પહેલાં કદ્દી અનુભવેલું નહિ એવું કાંઈક નવીન હતું. હું કહી શકું નહિ.... તેનું દર્શન થયેલું પણ વસ્તુલક્ષી દર્શન જેવું નહિ અને સાહજિક રીતે જ બીજા લોકોએ મને કલ્યાં કે તેઓ જેવા ધ્યાન માટે બેઠા કે તરત જ (જેરદાર અવતરણની ચેષ્ટા) કોઈક વસ્તુ ભયંકર શક્તિથી નીચે ઊતરી આવી, બિલકુલ અચલ અને નેમને એવા પ્રકારની શાંતિની લાગણી થઈ જે તેમના જીવન દરમિયાન તેમણે કદ્દી અનુભવેલી નહિ.

સોનેરી શાંતિ, અને તે સાચું છે કે તેણે અતિમાનસના સોનેરી પ્રકાશની છાપ આપી. પરંતુ તે હતી શાંતિ ! સધન, તમે જાહી લો કે અવ્યવસ્થા અને સડકિયતાનો દુનાર કરતી નહિ, ના, સધન શાંતિ. મારે અટકવું નહોનું. સમય પૂરો થયો તેમ છતાં હું બે ત્રણ મિનિટ તેમાં રહી. જ્યારે હું અટકી ત્યારે તે ચાલી ગઈ અને તેણે શરીર માટે મોટો તફાવત કરેલો છે — શરીરના પોતાના માટે — એવો તફાવત કે જ્યારે તે ચાલી ગઈ ત્યારે હું ખૂબ અસ્વસ્થ થઈ ગઈ, મારી સમતા લાવતાં મને અધીમિનિટ લાગ્યો.

તે આવી અને ચાલી ગઈ. તે ધ્યાન માટે આવી અને પછી ચાલી ગઈ, અધીકુલથી પણ વધારે, પાંત્રીસ મિનિટ સુધી તે રહી.

અને સાંજે બાલ્કની પાસે^૧ એક નાનો સમુદ્દર હતો. હું માનું છું કે આપણે પહેલાં કદ્દી ન હતો તેટલો માટો સમુદ્ર હતો; તે બધી જ શેરીઓમાં ફેલાયેલો

૧. ૧૫ મી ઓગસ્ટ, શ્રી અરવિંદના જન્મ દિવસે માતાજી તેમના દાદર ઉપરના રૂમની બાલ્કનીમાં ઊભાં રહીને દર્શન આપતાં. અને નીચે શેરીમાં જે લોકો એકઠા શ્યા છાપ તેમના ઉપર નજર નાખતાં હતાં.

હતો : જેટલે દૂર સુધી હું જોઈ શકી ત્યાં સુધી શેરીઓ માણુસોથી ભરપૂર હતી. અને પછી હું બહાર આવી, અને જ્યારે હું બહાર આવી, ત્યારે આ માનવ સમુદ્દરમાંથી જાણે કે કાંઈક . . . વિનંતી, પ્રાર્થના અને આ જગત જેવી પરિસ્થિતિમાં છે તેના માટેનાં વિરોધ, ખાસ કરીને આ દેશની પરિસ્થિતિનો — બન્ને વર્ચેનું કાંઈક હતું. અને તે વસ્તુ મોજાંઓની માફક ઊંચે ચડી. મેં તેની સામે જોયું અને પછીથી (તે ઘણું દબાણ કરનારું હતું.) મેં મારી જતને કહ્યું, “આ મારો દિવસ નથી, તે શ્રી અરવિંદનો દિવસ છે”, અને હું આ રીતે ચાલી ગઈ. (પાછા હઠવાની કિયા) અને મેં શ્રી અરવિંદને અગ્રભાગે મૂક્યા. અને જ્યારે તેમને અગ્રભાગે મૂકવામાં આવ્યા ત્યારે આગળ ઊભા રહીને તેમણે એટલું જ કહ્યું, ફક્ત એટલું : “પ્રભુ શ્રેષ્ઠ રીતે જાણે છે કે તે શું કરી રહ્યા છે.” (માતાજી હસે છે) તાત્કાલિક હું સિમત કરવા લાગ્યા (હું હસી નહિ, પરંતુ મેં સિમત કરવાનું થરુ કર્યું) અને તે વખતે સવારે જે પ્રકારની શાંતિ આવી હતી તે શાંતિ જ પાછી આવી.

તો તમે તે પરિસ્થિતિમાં છો.

“પ્રભુ શ્રેષ્ઠ રીતે જાણે છે કે તેઓ શું કરી રહ્યા છે,” તેમના સંપૂર્ણ વિનોદ-પૂર્ણ ભાવથી તેમણે કહ્યું અને તાત્કાલિક દરેક વસ્તુ શાંત થઈ ગઈ.

૨૫ મે ૧૯૭૦

દેશને તેની મુશ્કેલીઓમાંથી બહાર જેંચી લેવા માટે શું કરવું જોઈએ ? શ્રી અરવિંદે આ બધી મુશ્કેલીઓનું અગાઉથી દર્શન કરેલું અને તેનો ઉકેલ આપેલો છે. હવે આપણે તેમની શતાબ્દી નજીક આવતા જઈએ છીએ; તે જાણે કે જોઠવાયેલું હોય તેમ લગે છે, તમે સમજો કે દિવ્ય રીતે જોઠવાયેલું. કારણ કે આ વસ્તુ સમગ્ર દેશ ઉપર તેમના ઉપદેશને પ્રસરણ કરવાનો અદ્ભુત પ્રસંગ છે ; શિક્ષણ, વ્યાવહારિક શિક્ષણ, તેમનું ભારત વિશેનું શિક્ષણ, કઈ રીતે ભારતને સંગઠિત કરવું, ભારતનો સંદેશ. મને એમ લાગે છે કે શતાબ્દીને એક તક તરીકે સ્વીકારીને તેમના શિક્ષણની શોડી વધારે વ્યવસ્થા કરીને સમગ્ર દેશમાં ફેલાવી શકાય — જેથી કરીને તેમના વિચારો બધે ફેલાય. જે લોકોને તેમાં રસ છે તેઓ આ કાર્ય ઉપર્યુક્ત બે અને તે શીખવે;

સભાઓ ગોઠવે અને લોકોને પ્રકાશ અને જ્ઞાન આપે. તે એક અદ્ભુત પ્રસંગ છે, અને આ એક જ વસ્તુ બધી મુશ્કેલીઓની ચાવી આપી શકે.

અત્યાર સુધીમાં જે કાઈ બની ગયું છે અને હાવમાં જે કાઈ બની રહ્યું છે તેને માટે તેમણે સ્પષ્ટ શીતે કહેલું છે કે પાછા ફરવું એ નિરૂપયોગી છે. આપણને દેશને તેનું સાચું સ્થાન આપવું જોઈએ, એટલે કે પ્રભુ ઉપર આધાર રાખવાની સ્થિતિ સ્વાભાવિક શીતે જ લોકો હાવમાં જે વસ્તુ માનવા માટે પ્રયત્ન કરે છે તેનાથી બીજા જ છેડાની આ વાત છે. પરંતુ શ્રી અરવિંદ તે વસ્તુને એવી શીતે સમજવે છે કે જે લોકો તેની વિરુદ્ધ હોય તેઓ પણ સહમત થઈ શકે, તમે સમજયા ! તેમણે તે વસ્તુ કહેવાની એક શીત શોધી છે જે દરેક વ્યક્તિ સમજું શકે. હું એટલે દૂર જોઈ શકું તે પ્રમાણે તે એકમાત્ર ઉકેલ છે, તે એક જ ઉકેલ છે. બાકીનું બધું જ જટિલતા, વિરોધ અને યુદ્ધ છે.

અત્યારે જ તેઓ જે વસ્તુ શીખવતા તેના નિર્દર્શનની એક પ્રકારની વ્યવસ્થા ગોક્રવવા માટે આપણી પાસે બે વર્ષ છે અને આ વસ્તુ રાજકારણથી પર છે, તમે સમજો. તે કોઈ પક્ષનો પ્રશ્ન નથી, તે વસ્તુ બિલકુલ નથી, જેમાં કેટલાક તેની તરફેશુમાં હોય એટલે બીજાઓ તેની તરફેશુમાં સ્વાભાવિક શીતે જ ન હોય. પરંતુ આ વસ્તુ તો રાજકારણથી પર છે, તેમાં રાજકારણથી પર રહીને દેશને સંગઠિત કરવાનો છે અને તે એકમાત્ર માર્ગ છે. રાજકારણમાં કાયમ જધો હોય છે અને ગંદું યુદ્ધ - ધૃણાસ્પદ અને તે એટલું બધું ખરાબ થઈ ગયેલું છે. તેઓ મને કહેતા હતા કે વસ્તુઓ વધારે અને વધારે ખરાબ બનતી જશે કારણ કે આ યુગનો અંત છે. આપણે એવા યુગમાં પ્રવેશ કરીએ છીએ જેમાં વસ્તુઓને જુદી શીતે જોઈવી પડજો. તેને લઈને આ સમય મુશ્કેલીનો સમય છે.

શું બની આવશે તે આપણે જાળતા હોવાથી આપણે તેને જડપથી અને ઓછા ઘોંઘાટથી બનવા માટે મદદ કરી શકીએ. પાછા ફરવાનો કોઈ અર્થ નથી; તેનાથી તો વસ્તુઓ અનંત શીતે ચાલ્યા કરશે. આપણે તો આગળ ચાલવાનું છે, બિલકુલ આગળ અને પક્ષથી પર જવાનું છે અને કોઈ પણ વ્યક્તિ શ્રી અરવિંદ કરતાં સારી શીતે સમજવી નહિ શકે કારણ કે તેઓ એટલા બધા, એટલા બધા પક્ષોથી પર હતા. તેમણે પક્ષોના ફાયદા અને જેરફાયદાઓ જોયેલા અને તેઓ તે વસ્તુને બરાબર કરી બતાવતા.

તમે જે તેમણે વખેલું બરાબર ચીવટપૂર્વક વાંચો - એટલું બધું - તો તમે આ બધા પ્રશ્નોના ઉત્તરો શોધી શકશો અને તે જ સમયે તમે જણશો કે તમને દિવ્ય

શક્તિનો પૂર્ણ ટેકો છે તેમની પાછળ જે શક્તિ હતી તે આ રૂપાંતરની પાછળ કાર્ય કરી રહી છે. હવે રૂપાંતરનો સમય આવી પહોંચ્યો છે. આપણે ભૂતકાળને વળગેલા ન રહી શકીએ.

રાજકારણથી પર રહેવાનો ઉત્તમ માર્ગ શ્રી અરવિંદના સંદેશનો પ્રચાર કરવાનો છે કારણ કે તેઓ સત્તાભિલાષી રાજકારણી નથી; તેમના આદર્શો એ આદર્શો છે અને એટલું ચોક્કસ કે જે લોકો તેમનો કાર્યક્રમ સમજે અને અમલમાં મૂકે તો દેશ ધ્યાણ મજબૂત બને, ધ્યાણ મજબૂત.

જે લોકો તેમનું શિક્ષણ સમજે છે તેઓ સંગઠન માટેનું અને તેનો પ્રચાર કરવાનું ઉપાડી લે.

પરંતુ માતાજી, જ્યાં સુવી માતાજીનાં ભાણકો સરકારમાં ન આવે....
(માતાજી હસે છે) તેઓ ભાંગી જશે અને તેઓ પોતાની જતને એટલા બધા બંધ-
નોમાં ફૂસાયેલા અનુભવથે.

જે કોઈ એવો માસુસ હોય જેને રાજકારણમાં જવાની દુરદુષ્ટી હોય તો તે જુદી વાત છે; પરંતુ મને લાગે છે કે બીજાઓ અંદર ગયા સિવાય વધારે બલવતાર રહેશે.

પરંતુ કોઈ પણ પ્રસંગે સરકાર તો રહેશાની જ. જે માતાજી....

પરંતુ તે લોકો સ્વભાવે રાજકારણી હોવાના.

રાજકારણ કાયમ પક્ષ દ્વારા, વિચારો દ્વારા અને ફરજો દ્વારા મર્યાદિત હોય છે – સિવાય કે આપણે એવું શાસનતંત્ર તૈયાર કરીએ જે પક્ષોથી પર હોય – પક્ષ એટલે મર્યાદા; તે એક પેટી જેવો હોય છે; તમે પેટીમાં જાઓ છો (માતાજી હસે છે) એટલું ચોક્કસ કે જે કેટલાક એવા માસુસો હોય જેમનામાં પક્ષ વગર સરકારમાં જવાની હિંમત હોય – “અમે કોઈ પણ જતના પક્ષનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતા નથી ! અમે ફક્ત ભારતના પ્રતિનિધિઓ છીએ.” – તો તે વસ્તુ ભવ્ય બને.

તમારી ચેતનાને ઉપર ઉઠાવો, ઉપર, પક્ષોથી ઉપર અને પછી સ્વાભાવિક શીતે જ કેટલાક લોકો રાજકીય પક્ષોમાં આવી શક્યા નથી – તેઓ ત્યાં આવી જય ! તો ભાવિ માટેનું સાચું કાર્ય બને. ભવિષ્યમાં તે પ્રમાણે બનશે. આ બધાં વમળો એટલા માટે છે કે દેશે નેતૃત્વ સ્વીકારવાનું છે, દેશે આ બધી જુની રાજકારણી ટેવો છોડવાની છે. પક્ષ વગરની સરકાર. ઓહ, તે ભવ્ય વસ્તુ બનશે !

શાખાસૂચિ

આ	આત્માનસ આરિબાર :— ૭૫,૮૩,૧૫૪ અમરત્વ :— ૮૪,૯૫,૮૮ અવયેતન :— (અવયેતનતા) — નિદ્રા અને—૧૦૬-૧૦૮ — નું રૂપાંતર—૨૫૧-૨૫૧ — સ્વાજ્ઞાંગ્રો અને—૨૮૨-૨૮૩ અવતાર :— ૧૬,૧૭,૨૩૬ અભેરકા :— — ૧૯૪૫નો સંદેશ — ૫૦	આત્માનસ આરિબાર :— ૧૫૫,૩૩૮-૩૪૦ આત્માનસ ચેતના :— ૮૦,૬૦ આત્માનસ જગત :— ૩૧૭-૩૨૧ આત્માનસ સર્જન :— ૩૧૬,૩૧૭- ૩૨૧,૩૩૩-૩૩૬ ઓલ. એસ. ડી. :— ૨૧૭ આધ્યાત્મિક જીવન — અતિમાનસ જીવન અને — ૩૧૮-૩૨૦
	આધ્યાત્મિક વત્તાવરણ :— ૩૦૮ આધ્યાત્મિક શક્તિ — ધનાની શક્તિ અને — ૪૧	આધ્યાત્મિક વત્તાવરણ :— ૩૦૮ આધ્યાત્મિક શક્તિ — ધનાની શક્તિ અને — ૪૧
અસુરો :— ૨૫૮	— નુંઓ વિરોધી બળો	આધ્યાત્મિકતા :— ૭૨ — ધર્મ અને — ૨૭-૨૮ — વિજ્ઞાન અને-(પાપ)
અનુભૂતિ (એ)	— બીજાં જગતોની—૨૪૩,૨૭૪- ૨૭૫,૨૭૭,૨૭૮,૨૮૫,૨૮૬, ૨૮૮,૩૦૭-૩૧૧ — ભૂતકાળની—૬૦ — ની રચના—૩૦૩	આત્મધાત :— ૧૦૫-૧૦૬ — પુનર્જન્મ-૩૨૨-૩૨૩ આત્મા — — સૌંદર્ય અને — ૩૦૪ — નુંઓ ચૈત્યપુરુષ
આત્મનસ :— ૩૩૨		
આત્માનસ :— ૭૪,૭૫,૧૫૧,૨૪૨		

આરામ

— નિદ્રા અને — ૨૮૩-૨૮૪,
૨૮૫-૨૮૬

એટમભોંબ — ૩૮

આંતરરાષ્ટ્રીય રાજકારણ :— ૫૦-૫૧,
૨૭૦

અહંકાર — ૮૭

— કર્મ અને — ૩૨૪
— દુઃખ અને — ૨૮૨,૨૮૩

૩

ઉત્કાનિત — ૮૧

— પુનર્જન્મ અને — ૨૮૪, ૨૮૫

૪

ઉર્મિઓ — ૨૭૮-૨૮૦

ક

ક્રમ :— ૧૦૨,૩૨૨-૩૨૪

ક્રાંતિ :— ૧૮૩-૧૮૪

ક્રુષ્ણા :— ૨૩૫

કામના

— માંદગી અને — ૧૨૩-૧૨૪

કામવાસના

— વિરોધિ બળો અને—૨૦-૨૧

કાલી :— ૧૩,૧૮

કાયા :—

— અતિમાનસ — ૮૧

— મન અને — ૨૬૦,૨૬૮

— શક્તિનો વ્યય અને—૩૦૨-૩૦૩

— સાચું — ૧૮૬,૧૮૮

ક્રિશ્ણાનિટો —

— ભાગ્યનો ઘ્યાલ અને—૧૮૨

કુટુંબ :— ૧૦૦

ક્રાંતિ :—

— ની ચેતના — ૨૭૦

કૃતજ્ઞતા :— ૨૩૩

કૃપા :— ૨૬૮

— કર્મ અને — ૩૨૧-૩૨૨

— રોગમુક્ત કરતી — ૧૨૬-૧૨૭

કૃપણ :— ૧૨

૫

ખોરાક :— ૨૨૬-૨૨૮

૬

ગુહાવિદ્યા :— ૨૮-૨૯

— “માધ્યમો” — ૩૨૫

— જુઓ બીજ જગતની અનુ-
ભૂતિઓ।

ગુડુ :— ૩૦૩

૭

ધાતકીપણ :— ૪૦

૮

ચિત્રકામ :— ૨૩૦-૨૩૨

ચેતના :— ૪

- અતિમાનસ — ૮૩,૬૦
- અતિમાનસ જીવન અને —
૩૧૮-૩૧૯
- નવીન — ૮૭-૮૮
- નિયતિ અને—૨૪૧-૨૪૩
- નું રૂપાંતર — ૨૪૮-૨૫૩
- પ્રભુ — ૪,-૬, ૭૦-૭૧
- માનવઅદેકતા અને-૫૨,૫૩,
૫૪
- માં હેરફાર—૧૮૫
- શારીરિક ચેતના — ૨૩૮,
૨૫૦-૨૫૧
- સત્ત્ય—ચેતના ૮૮-૮૦,૯૪,૩૩૨

ચેતસિક :— ૧૫૨-૧૫૩-૨૫૬

- અતિમાનસ અને — ૬૦
- ઊર્મિઓ અને — ૨૮૦
- કરુણા, કૃતજ્ઞતા અને — ૨૩૩
- તદ્ગુપતા માટેની પદ્ધતિઓ —
૨૫૮-૨૬૦
- રૂપાંતર અને — ૭૪-૭૬

ચેતસિક ધર્મ :—

- બુદ્ધિનું રાજ્ય અને — ૧૬૧

ચેતસિક ભૂમિકા :— ૬

- ચૈત્ય પુરુષ :— ૨૫૮-૨૬૩,૨૭૫-૨૮૦
- નાં દેખાવ—૨૮૧
 - પુનર્જન્મ અને—૧૦૩-૧૦૪,
૩૨૨-૩૨૩
 - પૂર્વ જીવનની સમૃતિ અને—૨૬૨

— માનવી અને — ૩૧૧

- જગત :— ૫,૫૭,૫૮,૩૪૬-૩૪૭
- ‘અહ’ વિહિન વ્યક્તિ અને—૧૮
 - નવીન — ૮૧-૮૨,૮૭-૮૮,
૮૫-૮૬
 - નિર્માણ અને — ૨૪૩-૨૪૮
 - ની અવાસ્તવિકતા વિશે અનુ-
ભૂતિ-૩૩૨
 - પ્રભુ અને-૩-૮, ૨૩૩
 - સત્ત્ય અને—૨૮૭
 - જુઓ પૃથ્વી

જગત (તો) (અદશ્ય, ગુણ)

- ૨૬૨-૨૬૩,૨૭૬,૨૭૭-૨૭૮,
૨૮૮,૩૦૭-૩૧૧
- પ્રાણ — ૨૮૫-૨૮૬

જડતત્ત્વ :— ૭૪

- પ્રભુ અને — ૭૦,૭૧
- અતિમાનસ અને-૮૫

જીવન :— ૫૮,૬૩,૬૭-૬૮,૧૦૦, ૨૮૮
૨૬૦

જૂઠાણું :— ૬૭

જૂકું બોલવું :— ૭૫,૧૫૨

જ્યોતિષશાસ્ત્ર :— ૩૦-૩૧

જંતુઓ :— ૨૦

૩

ડોકટરો :—

- જુઓ ઔષધ વિજ્ઞાન

૩૫૭

ત

તક :— ૨૪૬-૨૪૭

તમસુ :—

— ઉંઘ અને — ૩૨૮-૩૩૦

તદ્વારા :—

— બેદરકારી અને—૨૩૫

તિતિકા :— ૨૩૪

તંકુરસતી :— ૧૧૩

— જુઓ માંદગી

દ

દર્શન :—

— ભાવિ દર્શન અને—૨૪૩-૨૪૪

દિવ્ય ચેતના :— ૪,૭,૭૦-૭૧

દિવ્ય પ્રેમ — ૭૨-૭૩

કુશ્મન (વરોધી) બળો, કન્વો વગેરે

— ૧૮-૧૯,૬૭,૭૧,૨૮૭,૨૮૮,
૩૧૭

— અસુરો — ૨૫૭

— દુઃખ અને — ૨૮૩

— રાક્ષસો — ૨૨

— શ્રી અરવિંદના શિક્ષણને ૫૫૩-
માં બેતા — ૩૩૭-૩૩૮

દ્વીપો :— ૧૧-૧૬,૩૦૬-૩૧૨

દ્વીતો :— ૬,૭,૨૮૮

ધમ્મ :—

— નૈતિક અને દિવ્ય — ૩૭

ધર્મ :— ૨૪-૨૭

— ભૌતિકવાદ અને આધ્યાત્મિકતા

— ૩૪૧-૩૪૩

— શ્રી અરવિંદની તેળવણી અને
— ૩૩૭-૩૩૮

— સત્ય અને — ૩૪૬

ન

નાણા :— ૪૧-૪૩-૪૪

નિયતિ :— ૨૪૩-૨૪૭,૩૨૫-૩૨૬

નિદ્રા :— ૧૦૭-૧૦૮,૨૮૩-૨૮૪,૨૮૫,
૩૨૮,૩૨૯

નીતિમતા :— ૩૭,૨૮૮-૩૦૧

ન

નરવર્તન :— ૧૮૬

નાશીમના દેશો :—

ગુણી શાન અને — ૩૦૭-૩૧૧

પ્રકાશ :— (આધ્યાત્મિક પ્રકાશ) — ૫૮-૫૯

પ્રકૃતિ :— ૮-૧૧

પ્રગતિ :— ૬૩-૬૪

પ્રલાસ :— ૩૦

પ્રતીકો (ખાસ) ૩૫-૩૬

પ્રભુ, ઈથ, પરાત્પર વગેરે :— ૩-૮,૩૮

— અવતાર અને ૧૬-૧૭

- અતિમાનસ અને — ૮૧
- અતિમાનસ જીવન અને-૩૧૬
- જગત અને-૨૩૩
- જૂઠાણાના બુરખાઓ—૬૭
- દ્વૈત અને-૨૩૩
- ધર્મ અને-૨૪,૨૬,૩૦
- ના આવિલ્લાવો—૨૮૪
- ના તરફથી સહાય-૧૮૮-૧૮૯
- નો વિજ્ય-૬૭-૬૮
- પ્રકૃતિ અને-૧૦
- પ્રગતિ અને-૬૨
- પ્રભુ-વિરોધી અને-૨૮૮
- ભૌતિક તત્ત્વ અને-૭૦-૭૧
- માનવી, પ્રાણીઓ અને-૨૮૯
— ૩૦૦
- રક્ષણ અને-૪૨
- રૂપાંતર અને-૭૦-૭૪
- વિરોધી બળો અને-૧૮-૧૯
- શરીર અને-૨૩૪-૨૩૫
- સ્થૂલ જીવન અને-૩૦૫
- સત્ય અને-૩૪૪-૩૪૫
- સંપત્તિ અને-૪૧-૪૩,૨૧૯

પાકશાસ્ત :— ૨૨૬-૨૨૮

આપ :— ૨૮૯,૩૦૦,૩૦૪

પ્રાર્થ :— ૨૫૮

- કરુણા, કૃતજ્ઞતા અને-૨૩૩
- મૃત્યુ પણી-૬૮
- રૂપાંતર અને-૭૪
- લાગણીઓ અને-૨૭૮-૨૮૦
- સર્વચાર્ચ અને-૨૫૫

પ્રાણીઓ :—

- માનવી અને-૩૦૦-૩૦૧

પ્રાણમય જગત :—

- સ્વર્ણ દરમાન અનુભૂતિ
વગેરે-૨૮૫-૨૮૭
- જુઓ જગત

પ્રાણમય પુરુષ

- “માધ્યમો” અને-૩૨૫

પ્રાણમય ભૂમિકા-૫

પ્રાણનાં— ૧૭૨-૧૮૨

પુનર્જન્મ — ૧૦૩-૧૦૫, ૨૮૪-૨૮૬

- કર્મ અને— ૩૨૨-૩૨૪

પૂજા :— ૨૫

પૂર્ણતા — ૬૩-૬૪

**પૂર્ણી :— ૩૭,૪૦,૪૨,૭૧,૭૨,૭૭,૮૫,
૨૮૭**

- અતિમાનસ સર્જન અને—
૩૩૭-૩૪૦

— નવસર્જન, જુઓ જગત, નવીન

- ના ઉપર અતિમાનસ
આવિલ્લાવ-૧૫૪-૧૫૫

— પ્રગતિ-૬૩

- રૂપાંતર અને-૨૫૪

પ્રેમ :— ૬,૨૮૦,૩૦૪,૩૩૯-૩૪૦

ચોડિયેરી — ૨૬૦

આપકો

- સરચાઈ અને-૩૧૯-૩૨૧
૨૫૪-૨૫૫

ભુજ : - ૩૩૬**ભુજ ધર્મ : -**

- વિધિનો વિચાર અને-૧૮૨

ભુઘી : -**બેદરકારી : - ૨૩૫****ભ****ભાગ્ય : -**

- ગ્રીક વિચાર વિશે-૧૦૨

ભારત : -

- શ્રી અરવિંદની કેળવાણી અને
- ૩૫૧-૩૫૨

ભાવિ : - ૬૩**ભીતિ : - ૨૩**

- માંદગી અને-૧૮૪-૧૮૫, ૧૮૭

ભૂતકાળ : - ૬૦-૬૨**ભોતિકવાદ : -**

- ને પ્રત્યુત્તર-૩૪૧-૩૪૩

ભ**ભન : - ૨૬૪-૨૬૮**

- અતિમાનસ અને-૮૧
- કરુણા, કૃતશતા અને-૨૩૩
- મનોમય અધિતુ-૩૧૨-૩૧૬
- માંદગી અને-૧૨૧-૧૨૨, ૧૨૫

- રૂપાંતર અને-૭૪
- શારીરિક, જુઝો શારીરિક મન
- સરચાઈ અને-૨૫૫

મંત્ર : - ૩૨૮-૩૩૦**મહાકાલી : - ૧૩, ૧૮****મહાલક્ષ્મી : - ૧૫****મહાસરસરતી : - ૧૮****મનોમય ચેપ : - ૨૬૫-૨૬૬****મનોમય જગત**

- જુઝો જગતો

મનોમય જ્ઞાનિકા : - ૬**મનોમય રચનાએ : - ૨૭૮****મનોમય ડ્રોપ : - ૨૬૪-૨૬૫**

- પ્રાચીન ગુમ મંડળોનું મૂળ-
૨૮

માંદગી : - ૧૧૪-૧૩૬

- જનમગત-૧૨૭
- ઉપાયની શક્તિનો વ્યથ-
૩૦૨-૩૦૩

માતાજી : -

- અતિમાનસ આવિલ્લાવ-૭૮,
૭૯, ૮૩, ૮૫, ૮૬, ૧૫૪, ૧૫૫
- અનુભૂતિઓ-૨૩૩, ૨૪૦
- અધિતુના છેક તથિયે-૩૧૨-
૩૧૬
- બે ગોળાર્થી-૩૧૭-૩૨૧
- લાકોને સ્વભાવાંખોમાં સહાય-
૩૮૩

- શાંતિનું અવતરણ-૩૫૦-૩૫૧
- શ્રી અરવિંદના ઇપને ધારણ
કરતું આસુરિક બળ-૩૩૭
૩૪૦
- સમય અને-૩૩૧
- કિસ્ટમસ-૧૫૮-૧૬૧
- તેમની સમજૂતીઓને ઝઠિગત
કરવી-૨૮૪
- દર્શન દિવસો-૧૪૮-૧૫૩
- ના પાસાઓ-૧૩-૧૬
- તું શરીર, અનુભૂતિઓ-૨૩૮-
૨૪૦-૩૩૮
- નૂતન વર્ષ-૧૩૮-૧૪૮, ૩૧૨-
૩૧૬
- પત્રબ્યવહાર
- 'પ્રાર્થના અને ધ્યાન'
- પૂજા-૧૫૭-૧૫૮
- માતાજીને સ્વઘનામાં જેવાં-
૨૮૩-૨૮૪
- શિષ્યોના જન્મદિને-૮૫-૮૬
- શ્રી અરવિંદ સ્ટડી સેન્ટરો
અને સંસ્થાઓ-૧૬૪-૧૬૫
- શ્રી અરવિંદ આશ્રમના વિભા-
ગોને-૧૩૨-૧૩૩, ૧૬૮-૧૬૯
- સંદેશાઓ
- માતાજીનો પોંડિચેરીમાં પ્રથમ
આગમન (૨૮ માર્ચ) વાર્ષિક
દિન-૧૫૫-૧૫૬
- શ્રી અરવિંદના પોંડિચેરીમાં
આગમનના (૪ અપ્રિલ)-૧૫૬
૧૫૭

- માનવતા/માનવી :-** ૨૦૪-૨૦૫, ૨૧૪-
૨૧૫, ૩૨૧ ૨૪૫-૨૪૬, ૨૬૧-
૨૬૨, ૨૮૮-૨૮૯, ૨૯૯-૩૦૦, ૩૦૨-
૩૦૩, ૩૧૧-૩૩૫
- અવતાર અને-૧૬-૧૭
 - અતિમાનસ અને-૮૩-૮૧
 - ની એકતા-૫૧-૫૩, ૫૪, ૫૬-૫૭
 - ની પ્રશંસા-૬૬-૬૭, ૩૨૭,
૩૪૭-૩૪૮
 - રંગભેદ-૨૧૮
 - વિરોધી બળો અને-૨૦

મૃત્યુ :- ૮૬, ૧૦૨, ૧૩૫, ૧૫૦

- પુનર્જન્મ અને-૧૦૨-૧૦૫
- મૃતાત્માના દર્શનો-૨૮૧-૨૮૨
- જુઓ પુનર્જન્મ

૫

પુષ્ટ :— ૩૭-૩૮, ૫૦-૫૧

ફીલ :—

- તંડુરસ્તી અને-૧૧૩

૬

રાખણ :— ૪૦-૪૨

રંગો :— ૩૩-૩૪

રાજકારણ :— ૪૮, ૩૫૧-૩૫૨

- આંતરરાષ્ટ્રીય-૫૦, ૫૧, ૨૮૮
- જુઓ સરકારી તંત્ર

રાધા :— ૧૩

- ની પ્રાર્થના-(૧૭૨-૧૭૭)

શાકસો :- ૨૨

— જુઓ વિરોધી બળો.

ઝ્યાંતર :- ૭૦-૭૩, ૨૩૭, ૨૪૮-
૨૫૩, ૩૧૯

— તબક્કવાર-૩૩૩-૩૩૬

— શક્તિનો વ્યથ-૩૦૨

— સંપૂર્ણ-૭૩-૭૫

શારો :-

— જુઓ માંદગી

૧

વક્ષાદારી :-

— સરચાઈ અને-૨૫૬-૨૫૭

વલસુ :-

— સાચું

વર્તમાન :- ૬૨

વ્યક્તિત્વ :- ૨૪૫-૨૪૬, ૨૮૮-૨૮૯

વ્યવસ્થા :-

— મન અને-૨૬૪-૨૬૮

વ્યક્તિ :-

— જગત અને, અને અતિમાનસ

સર્જન-૩૩૪-૩૩૭

વ્યક્તિત્વા :- ૨૫૧-૨૫૨

— જુઓ વ્યક્તિત્વ

વાસ્તવિકતા :- ૭

વિજય :- ૬૩-૬૮

વિષ :-

— પ્રભુ અને (૩-૮)

— જુઓ જગત

વિશ્વાંકૃતા :-

— ને સંદેશાઓ - ૫૪-૭૧

વિશાન :-

— આધ્યાત્મિકતા અને-૫૪

વેદના :- ૭૨, ૨૮૨-૨૮૩

— સમર્પણ અને-૩૪૬-૩૪૭

વેપાર :- ૨૧૭

વૃષ થવું :- ૮૬-૮૭

૩

શરીર :- ૮૬, ૮૮, ૩૦૫

— અતિમાનસ-૨૮૪-૨૮૫

— અતિમાનસ અને-૮૨

— પ્રભુ અને — ૨૩૬

— માંથી બહાર નીકળવું-૨૮૬-
૨૮૭

— મૃત્યુ પછી-૮૮-૧૦૦

— સમાધિ, નિદ્રા અને-૩૨૮-
૩૩૦

શારીરિક ચેતના :- ૨૩૭

— નું ઝ્યાંતર-૨૫૦-૨૫૧

શારીરિક (ભૌતિક) જગત :- ૭, ૮,
૭૦-૭૧

— નિયતિ અને-૨૪૩-૨૪૭

— જુઓ જગત

આરોકિક તત્ત્વ :— ૨૫૮

- અતિમાનસ અને—૮૧,૮૪
- દ્વારાંતર અને—૭૪-૭૫

આરોકિક ભન :—

- અતિમાનસ અને ૮-૧,૧૫૫

શંકા :— ૬૭

- પ્રગતિ અને—૧૫૧
- માંદગીને સુધારતી — ૧૨૪-૧૨૬
- યુદ્ધ અને—૩૭-૩૮, ૪૦-૪૧

કિશોર :— ૨૫૭-૨૫૯

કુલ :—

ક્રાંતિ :— ૨૭૬-૨૭૭

ક્રી અરવિંદ :— ૨૪, ૬૭, ૮૧, ૧૦૩, ૧૫૦, ૧૫૭, ૩૨૫, ૩૪૦

- તેમના શિક્ષણ અને લખાણના સંદર્ભ—૩૧,૧૦૬,૧૧૪, ૧૨૨,૧૨૫, ૨૦૭, ૨૫૧, ૨૮૪, ૨૮૭, ૨૮૮, ૨૮૯, ૩૦૦, ૩૧૬, ૩૩૨, ૩૪૦-૩૪૧
- નું રૂપ આસુરી બળે ધાર્યું કરેલું—૩૩૭-૩૩૮
- નું પ્રતીક—૧૫૬

— પોંડિયેરીમાં આગમન—૧૫૬-૧૫૭

ક્રી અરવિંદ આશ્રમ :—

- આશ્રમ લાયબ્રેરીમાંથી પુસ્તકો ઉછીનાં લેવાં—૨૮૮-૨૨૯
- પોંડિયેરી અને—૨૬૦
- સંદેશાચો—૧૩૨, ૧૩૩, ૧૬૮-૧૬૯

જી

ચહુણતા :— ૬૬, ૬૭, ૨૫૬

સમતા :—

- અતિમાનસ અને ૮૩-૮૪

સમય :—

- ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય- ૬૦-૬૩

સુખાજ :—

- આદર્શ, અતિમાનસ સર્જન-માં કેન્દ્રસ્થ-૩૩૪-૩૩૫

સુખ્યાઈ-૨૫૪-૨૫૭

- નીતિ અને—૩૭

સર્જન :— ૩-૭, ૮, ૯, ૭૧

- દેવો અને—૩૦૬
- જુઓ જગત નવીન

સત્ય :— ૭૫, ૮૧, ૧૫૪, ૨૩૪, ૩૪૪-૩૪૫

- ચૈતસિક અને—૨૫૮-૨૬૨

સત્ય ચેતના :— ૮૮-૯૦, ૯૪, ૩૩૨

સમર્પણ :— ૩૪૬-૩૪૮

સરકારીતંત્ર :— ૪૬-૪૮

સામ્યવાદ :— ૪૮

સાક્ષાત્કાર :—

સ્થૂલ ભૂમિકા :— ૬

સ્થૂલ મન :—

— અતિમાનસ અને-૮૦

શવધારાઓ :— ૧૧૦-૧૧૨, ૨૬૪-

૨૬૫, ૨૭૭-૨૭૮, ૨૮૧-૨૮૭,
૩૦૮-૩૦૯

સ્મૃતિ :— ૬૦

— પૂર્વ જીવનની-૧૦૩, ૧૦૪,
૨૮૪-૨૮૬

સંસ્કૃત :— ૨૨૪-૨૨૫

સંકળણ :—

— માંદગી અને-૧૨૨-૧૨૩

સંપત્તિ :— ૪૧-૪૫

સંખ્યા :— ૩૨-૩૩

સંદેશાખો :—

— જુઓ માતાજી, સંદેશાખો

શોંદળ :— ૫, ૧૮૮-૧૮૯, ૩૦૪

૫

હસ્તરેખાશાખ :— ૩૨

હિટલર :— ૩૭

હિંસા :— ૩૮-૪૦

હેદરી, સર અકબર—૨૬૭

૬

જ્ઞાન :— ૬

— અતિમાનસ-૮૧
— અતિમાનસ અને-૮૪-૮૫
— આધ્યાત્મિક પ્રકાશ અને-૫૮
— જુદા જગતો વિશેનું
— જુઓ અનુભૂતિ, અન્ય
જગતોની
— તરૂપતા તારા-૨૩૫

*

